Isua Krista khūk

Lk.3:23-38

1 Isua Krista khūk anziakna lekhabu. Ama hi David nāi pasal, Abraham nāi pasal ani na.
2 Abraham nāi pasal Isaak.
Isaak nāi pasal Jakob.
Jakob nāi pasal Judfa le aparual ngāi ani na.
3 Juda nāi pasal Perez le Zera, hi Tamari vonsūnga nāi pasal ngāi ani na.
Perez nāi pasal Hezron.
Hezron nāi pasal Rām.
4 Rām nāi pasal Amminadab.
Amminadab nāi pasal Nashon.
Nashon nāi pasal Salmon.
5 Salmon nāi pasal Boaz, Rahabi vonsūnga nāi ani na.
Boaz nāi pasal Obed, Ruthi vonsūnga nāi ani na.
Obed nāi pasal Jessi.
6 Jessi nāi pasal David.
Rēng David nāi pasal Solomon, hi Uria anungāk vonsūnga nāi ani na.
7 Solomon nāi pasal Rehoboam,
Rehoboam nāi pasal Abija.
Abija nāi pasal Asa.
8 Asa nāi pasal Jehosaphot,
Jehosaphot nāi pasal Joram.
Joram nāi pasal Uzzia.
9 Uzzia nāi pasal Jotham,
Jotham nāi pasal Ahaz.
Ahaz nāi pasal Hezekia.
10 Hezekia nāi pasal Manasse,
Manasse nāi pasal Amon.
Amon nāi pasal Josia.
11 Josia nāi pasal Jekonia le aparual ngāi ani na,
Babulon rama selkeia anruai u lāia nāi ani u na.
12 Babulon selkei āta ahong akīr sua u le Jekoni nāi pasal Shealtiel.
Shealtiel nāi pasal Zerubbabel.
13 Zerubbabel nāi pasal Abiud,
Abiud nāi pasal Eliakim.
Eliakim nāi pasal Azor.
14 Azor nāi pasal Zadok,
Zadok nāi pasal Akim.
Akim nāi pasal Eliud.
15 Eliud nāi pasal Eleazar,
Eleazar nāi pasal Matthan.
Matthan nāi pasal Jakob.
16 Jakob nāi pasal Joseph, ama hi Mari aruathar ani na. Hatuka hiva Mari von sūng āta Isua ahong anzira. Ama ha mīn Krista ei ti u ha ani zei.
17 Hivan tin hin Abraham āta David tena aloma khūk sōmleimanli. David āta Babulon rama selkeia anruai tena khūk sōmleimanli. Babulon selkei āta Krista tena khūk sōmleimanli ani na.

Isua Krista anzirna

Lk.2:1-7

18 Atun chu hintin hin Isua Krista ei anzirna chu ani na. Anu Mari chu Joseph lehan in annei ranga chong ansūksua ani na. Tenchu munkhata a om u mān ama chu Ratha Ānthianga nāi avonga. **19** Aruathar Joseph chu mi dik ei ni sika vāntāng mitmuna māimōk asak rang zōt

mak. Hasika han maruka amāk ranga amandona.

20 Tenchu havantin han amandon lāi tak enta, Puma vānpalāi khat aramanga ahong anlanga. Hatuka vānpalāiin akōma: "David nāi pasal Joseph, na nungāk ranga Mari ālāk hi āchi nō ro. Asik chu avonsūnga nāi ei vong hi Ratha Ānthianga āta kēng. **21** Amān nāi pasal khat mazir intia, araming chu ISUA phuan na ti. Asik chu amān ami ngāi āsia nāta mazōk inti," ati na.

22 Deari amanga Puma achong ril chu ei hong kip theina ranga hiva hi ei hong om ani na. **23** Asik chu dearin:

"En u ro, nungāk ānthiang khat nāi vong inti. Amān nāi pasal khat mazir intia, araming chu Immanuel phua unti," *(Isa.7:14)* ati na.

Hava ti na chu "Koini bila Pathian a om," ti na ani.

24 Hatuka Joseph chu ei in āta insang alāka anthuia. Hatuka Puma vānpalāiin akōma chong ei ril anga Mari chu anungāk ranga alāka. **25** Tenchu anāi pasal vong atontīr amazir māseng chu zamun tāng khangpui mak. Hatuka nāite raming chu ISUA aphuana.

Sualam tianga mi hian ngāi

2 Hatuka rēng Herod hun lāi han Judia rama Betlehem khuana Isua chu ahong anzira. Hava lāi han enta, sualam tiang āta ārsi ruia mi hian ngāi Jerusalem khopui ahong pan u na. **2** Hatuka amānīn: "Jihudi ngāi rēng athar anzir ha hovan tiang mo ei om? Asik chu sualam tiang āta ama ārsi nei mu ani na. Hasika han ama anmōk ranga nei hong," ati na arakel u na.

3 Hava ha rēng Herodān ariata amalung anbuai sabaka. Ama bila Jerusalem khopuia mi ngāi dōrām amalung anbuai u na. **4** Hatuka amān chāizūng alian ngāi le vāntāng ranga dān mīnchū ngāi dōra mun khata abūma: "Krista ei anzirna rang mun hovan mo?" ati na arakela. **5** Amānīn: "Judia rama Betlehem khuana," ati na amasang u na. Asik chu dearin hintin hin alei maziaka:

6 *"O nang Judia rama Betlehem,*
Judia ram oppu ngāi bila sīn khīt nō ta ni.
Asik chu na sūng āta ruaitu khat hong anzir inti.
Amān ka mi Israel ngāi chu hong maruai inti," *(Mik.5:2)* ati na.

7 Hankēng Herodān ārsi ruia mi hian ngāi chu akōma maruktena apāia. Amāni kōm āta asa dima ārsi ei anlangna ahun amāphā chu athūn vanga. **8** Hatuka amāni chu Betlehem tianga aman sēna. Amān: "Sē u tānla nāitete chu asa dima vathūn u ro. Koi um asēna kei vamōk theina ranga na vamu u le na hong manthei rēt u ro," ati na.

9 Hatuka rēng achong arangāi

sua u le asē u na. Amāni ei sē u na bibila sualam tianga ārsi ei mu u hān nāite omna radīn asuak māseng amaton u na aruai tira. **10** Ārsi amu u le chu achālaka arāi asān u na. **11** Hatuka ina avatung u na anu Mari bila nāitete chu avamu u na, anbok laka avamōk u. Hatuka apuakkhur arasua u na rāngkachak, bero, mura marim ahui ngāi avapēk u na. **12** Hatuka Herod akōma chu akīr rēt lāi nōkna ranga aramang u na Pathianin arila. Hasika han amāni chu lam atei tianga aram akīr u na.

Aigupta rama avarotpui

13 Hatuka chu asē sua u le enta, Puma vānpalāi khatin Joseph aramanga akōma ahong anlanga. Akōma: "Anthui tānla nāite le anu ruai tān Aigupta rama varotpui ro. Asik chu Herodān nāite athat ranga ei arok kēng ani zei. Hasik han ka na manthei rēt māseng chu sova son vaompui ro," ati na.

14 Hasika han Joseph anthuia, zān lena nāite le anu chu aruaia Aigupta rama ranga asuakpuia. **15** Herod athi māseng chu sova son avaompuia. Hivan tin hin deari amanga Pumān chong ei ril chu ei hong kip theina ranga ani na. Asik chu dearin:

"Aigupta ram āta ka nāi pasal
chu ka pāi zei," *(Hos.11:1)*

ati na.

16 Herod chu ārsi ruia mi hian ngāiin ei huang u kēng ti ariat suale achālaka atak asina. Hasika han mi hian ngāi kōm āta asa dima athūn lāia ahun azoro len āta Betlehem khua le aravēla nāite pasal kum anni le athuaia mi dōra chu athat zit ranga chong apēka. **17** Hivan tin hin deari Jeremian chong alei hong ril ngāi ei hong kip theina rang ani na:

18 Amān: *"Rama khuana rahu*
khat ahong anthang chu
āchap le ānkhēk rasa
Rakili chu anāi ngāi achāna
āchap zei,
Amāni ngāi ei bui u lāi sika
atāI rang zōt lāi mak,"
(Jer.31:15)

ati na.

Aigupta ram āta Nazaret khuana akīrpui

Lk.2:39-40

19 Tenchu Herod athi suale enta, Puma vānpalāi khat Aigupta rama Joseph aramanga ahong anlanga. **20** Ama kōma: "Anthui tānla, nāite le anu ruai tānla Israel rama kīrpui ta ro. Asik chu nāite athat ranga āval ngāi chu athi sua u zei," ati na.

21 Hasika han ama chu anthuia nāite le anu aruaia Israel rama ei kīrpui ani na. **22** Tenchu Arkelausa chu apa Herod asutmuna Judia rama lal achang zei ti ei riat sika han asē rang āchīna. Pathianin aramanga ei manthei sika han Galili rama ei kīrpui ani na. **23** Hatuka Nazaret khua ei ti u han avaompuia. Hivan tin hin: "Ama chu

Nazareta mi antīnti," ti deari ngāi chong alei ril u ha ei hong kip theina rang ani na.

Baptispu Johanin lampui asāt

Mk.1:1-8 Lk.3:1-20 Jn.1:6-8, 19-28

3 Hava hun dām han Baptispu Johan chu ahonga, Judia ram philchār rama Pathian chong avarila. **2** Hintin hin: "Ansīr u ta ro. Asik chu vānram ahong anāi zei," ati na. **3** Deari Isaian ama arui hi alei hong ril ani na. Hintin hin:

"Philchār rama mi hē khat ankhēka,
Puma lampui lei sin u ro.
A lampui lian ngāi lei manzīk u ro," *(Isa.40:3)*

ati na.

4 Hiva Johan hi mākingkang mul puan ansila akōnga mevun kōngkhit āthō ani na. Ama asāk pār ngāi chu rama khāi le khuainingtī hi ani na. **5** Hava muna han Jerusalem khopui āta, Judia ram dōr āta le Jordan ravēl dāma mipui ngāi chu ama kōma ahong u na. **6** Hatuka āsia ei thō u ngāi dōra ahong anpuang u na akōma Jordan dunga baptisma ahong lāk u na.

7 Tenchu Pharisi le Sadduki ngāi bila mi tampa baptisma lāk ranga ahong chu alei muna. Amān akōm u na: "Marūl akhūka mi ngāi! Taksitna ahong atung rang āta arot ranga tu mo ana lei aril u? **8** Hava sika han, malung ansīrna diktak mara chu masuak u ta ro. **9** Hanūk chu 'koini na chipui chu Abraham kēng,' ati na malunga andonna dōn u nō ro. Tenchu kei na ti ani u zei, hiva lungte ngāi āta Pathianin Abraham achi ranga amasuak thei. **10** Atun len thingkung ngāi abul chipa reipui ankhop kēng ani zei. Hasika han, mara āsa mazir lui thingkung ngāi chu mīn ei phūra moia ei pei rang ani na.

11 Koiin malung ansīrna ranga tīna baptisma kei na pēk u ani na. Tenchu ka nūka ahong rangpu chu ka nēka arāt ani na. Ama akekok apēl rua ngal ni makung. Amān Ratha Ānthiang le moi lehan baptisma na pe unti. **12** Amān akuta ralei asūr zei. Amān bu zāpna mun chu rathial intia, bu tak dōra chu sasiara manlūt inti. Tenchu arasi dōra chu thithei lui moipuia hāl inti," ati na.

Isua baptisma changna

Mk.1:9-11 Lk.3:21-22 Jn.1:31-34

13 Hatuka Isua chu Galili ram āta Jordan dunga baptisma chang ranga Johan akōma ahonga. **14** Tenchu Johanin akōma: "Koiin kēng na kōma baptisma alāk ranga kei nāng, hontin mo nangin ka kōma nei hong?" ati na akhār rang athōna.

15 Tenchu Isuan: "Atuna ranga chu lei zōt zām ro. Asik chu hintin hin dikna tin ankhip

rang hi koini na ranga āsa kēng," ati na amasanga. Hatuka nukhōna Johan chu ahong azōta.

16 Hankēng Isua baptisma alāk suale tī nāta ahong asuak phinga anvān chu ahong anlonga. Hatuka vasu anga Pathian Ratha chu achunga ahong achum alei mu ani na. **17** Hatuka anvān āta hiva hē hi ahong anthang lena: "Hiva hi ka Nāi Pasal ani zei. Ama chunga hin ka rāi ei sān sabak ani," ati na.

Isua anthēmna achul

Mk.1:12-13 Lk.4:1-13

4 Hava suale Isua chu diabol anthēmna ei chulna ranga Ratha hān mi buina rama aruai lena. **2** Sūn sōm mali le zān sōm manli bu ngoia a om suale chu avon ahong anchām pena. **3** Ama anthēmna athōpu chu akōm ahonga: "Pathian Nāi Pasal na ni ten, hiva lungte ngāi hi ruti ei chang theina ranga chong pe ta ro," ati na.

4 Tenchu Isuan akōma:

"Miring hi ruti duai le dam
thei ngāi mak.
Pathian bāi āta chong asuak
ngāi chip le kēng ei dam
rang," (Dān. 8:3)

ati na kēng anziak ati na amasanga.

5 Hava suale diabolin khopui ānthianga asē puia, Pathian biak in asīpa avān dingpuia. **6** Hatuka akōma:

"Pathian Nāi Pasal na ni ten, thuai tianga son antōm ta ro," ati na. Asik chu:

"Amānīn akut le ei na madōm
thei u na ranga avānpalāi
ngāi kōm chong
pēk intia,
Lungin na ke ngāi chu alei suk
thei nōkna ranga,"
(Sām 91:11,12)

ati na anziak ani na.

7 Hanūk chu Isuan akōma:

"Puma na Pathian chu mansin
nō ro," (Dān. 6:16)

ati na anziak kēng, ati na amasanga.

8 Hava suale diabolin mual ansāngpa khata avakalpui rēta. Maniapūr pumpuia ram le asūnga om ei huina ngāi dōra amanmu zita. **9** Hankēng akōma: "Anbok laka koi hi na na mōk ten, aloma hiva ngāi dōra na pēk zit ka ti," ati na.

10 Isuan akōma: "Soitān, ankhāi tān sē ro! Asik chu:

'Puma na Pathian rong amōk
tānla ama adorbo adom ro,'
(Dān.6:13)

ati na kēng ei anziak," ati na.

11 Diabol chu akōm āta ankhāia asēna. Hatuka vānpalāi ngāi ahonga ama dorbo ahong adom u na.

Isuan Thang Ahui aril aphut

Mk.1:14-15 Lk.4:14-15

12 Hatuka Johan chu ankhumna ina ānkhum ranga anbetōk sua zei ti Isuan ariat le chu Galili rama akīra. **13** Ama chu Nazaret khua

amāka, tipuilian rauapa Zebulun ram le Naptali ram kong kāra Kapernaum khuana avaom a. **14** Hiva hi deari Isaia achong ril ei hong kipna rang ani na. **15** Asik chu Isaian:

"Jordan dung varāla,
Tipuiliana lampui,
Zebulun ram le Naptali ram
le Jentail ngāi omna Galili ram,
16 *Azīng kāra alēng nam*
ngāiin ra-āng lianpa amu u zei.
Hanūk chu thīna rama thīna
ralīm thuaia alēng ngāi
chunga lēn kōl ankak zei,"
(Isa.9:1,2)

ti anziak ani na.

17 Hatuka hava hun āta Isuan: "Ansīr u ta ro. Asik chu vānram chu ahong anāi zei," ati na chong aril ei phut ani na.

Isua zolāi mānsa ngāi anpāina

Mk.1:16-20 Lk.5:1-11 Jn.1:35-51

18 Galili tīpuilian kōla Isua kal achōia asē lāi han, parual lesa Simon, mīn Peter ei ti le anāipa Andria avamuna. Amāni chu tipuia lēn adēnga ngā that u lāi tak ani na. Asik chu amāni ha ngā that zāt ani u na. **19** Isuan amāni kōma: "Ka nūk na hong zī u ro. Koiin ngā sūr āta miring asūra na sin u ka ti," ati na. **20** Hatuka alēn u amāk len u na, anūk avazī u na.

21 Havan āta ala uala asē tir u le chu parual lesa dēn, Zabedai anāi pasal Jakob le anāipa Johan avamu rēta. Hiva ngāi hi apa u Zabedai abila rakuanga lēn anliang u lāi tak ani na. Isuan amāni anni rang um apāi rēta. **22** Hatuka arakuang u le apa u chu amāk raka anūk avazī len u na.

Isuan ana ngāi amandam

Lk.6:17-19

23 Hatuka Isua Galili ram pumpui acheia, ei ankhōm u na in tina avamanchūna. Pathian ram ruia thang ahui avaril tira. Hanūk chu rikhua rāikhua le ādam nōk dōra amandama. **24** Hatuka ama thang chu Suria ram pumpuia avāntheka. Ama kōma rikhuatin atong le ādam nōk ngāi ahong ruai u na. Raluai ei sūr ngāi, rirangol adōn ngāi, āzeng ngāi dōra aloma ahong ruai u na. Hava ngāi dōra amān alei mandam kiara. **25** Hatuka Galili ram, Dikapoli khua,[1] Jerusalem khopui, Judia ram le Jordan varāl āta mipui ātampān anūk azī u na.

Bōrsāng ātung ngāi

Lk.6:20-23

5 Hatuka amān mipui ngāi amuna muala akala avānsuta, zolāi ngāi chu ama kōma ahong u na. **2** Hatuka amāni kōma amanchūna chong arila:

3 "Sūngrīl tianga anriang ngāi
chu bōrsāng ātung kēng.

[1] *Dikapoli ti na chu Khopui sōm adōn ti na ani na.*

Asik chu vānram chu amāni ta
ei la ni rang.
4 Malung dūk ana ngāi chu
bōrsāng ātung kēng.
Asik chu lungngamna ei la
man u rang.
5 Āsing ngāi chu bōrsāng ātung
kēng.
Asik chu amānīn maniapūr ei
la lua u rang.
6 Ādik sika anchām le anrāl
ngāi chu bōrsāng ātung kēng.
Asik chu akhopa ei la om u rang.
7 Lungkhamna adōn ngāi chu
bōrsāng ātung kēng.
Asik chu lungkhamna ei la
man u rang.
8 Malung ānthiang ngāi chu
bōrsāng ātung kēng.
Asik chu Pathian ei la mu u
rang.
9 Anngoina asin thei ngāi chu
bōrsāng ātung kēng.
Asik chu Pathian nāi ei lānti u
rang.
10 Ādik sika ansinsakna atiar
ngāi chu bōrsāng ātung kēng.
Asik chu vānram amāni ta ei
la ni rang.

11 Koi ka sika mīn māimōk ana saka, ana sinsak u tik, hanūk chu milak chong arila āsia tin dōra le ana ngo u tik, bōrsāng atung na ni u zei. **12** Na rāi mansān u tānla phām u ro. Asik chu vānrama nangni ranga rātpāk ātampa ansiak a om. Asik chu havan tin dēn han na mān u na deari ngāi chu ansinsaka ei om u chachak ani na.

Machi le ra-āng rui

Mk.9:50 Lk.14:34-35

13 Nangni hi maniapūra machi na ni u. Tenchu machi ei alna ahek ten, hontin mo ei al rēt thei rang? Hava chu itē ei nemna om lāi mak. Mīn ei peia ake le ei thin duai rang kēng ani zei.

14 Nangni hi maniapūra ra-āng na ni u. Mual ansānga khua om chu anthup thei ngāi mak. **15** Mīn lēm aman chuanga kok sūnga siak ngāi mak. Tenchu in sūnga mi om dōra ei ēl theina ranga lēm chuangna chunga kēng ei siak ngāi. **16** Havan tin anga na ra-āng u chu mitin mitmuna ēl rase. Hankēng amānīn na sin thō u āsa amuna vāna na Pa u ei manpāk thei u rang.

Dānbu ei makhipna

17 Dānbu mo, deari ngāi lekhabu mo angkhat pei ni rase, apei ranga hong ati na mandon u nō ro. Hava ngāi apei ranga hong ni makung, tenchu ankhip ranga hong ka ni. **18** Taktaka kei na ril ani u zei: Phil le anvān anpei māseng, dānbūna ansun dapa anziak mo, ankei rēka anziak mo ngal anpei thak nō ni. Aloma akip zit māseng anpei nō ni. **19** Tukareng hiva ansun dap ngāi bila angkhat dak ngal ansiāta ākhēl le hava anga athō ranga mi anchū tak chu vānrama asīn khīt antīnti. Tenchu tukareng hava ngāi azīna, hava anga athō

ranga mi anchū tak chu vānrama alian antīnti. **20** Asik chu kei na ril ani u zei, nangni nei sat u na hi Pharisi le Dān mīnchū ngāi satna na khēl u nōk ten, vānrama lūt pial u nō ta ni.

Mi that rui

21 Dānin hīn tiana mi ngāi kōma: *'Mi that nō ro,' (Ant.20:13)* ei ti ha na riat u na. Hatuka 'Tukareng mi that tak chu achunga rui antak ei suak rang,' ti ha na riat u na. **22** Tenchu koiin kei na ti u chu, tukareng aparual chunga asik abuia atak ansi tak chu, achunga antakna ei suak rang. Hanūk chu tukareng aparual rang, 'Āsiatpa,' ati tak chu achunga antakna rui ei suak rang. Tenchu tukareng aparual ranga, 'Āmopa,' ati tak chu antakna moikunduna ei chul rang.

23 Hasika han māichāma dāli dar rang na hong chōi lehan na parualin na chunga malung siatna ei dōn ha na malunga achui theia. **24** Māichām matona na dāli dar rang māk tānla sē ro. Na parual le vānngoi bak tānla, na dāli chu hong dar ro.

25 Anānduipuia ruirilnana ana ruai lehan lampuia nei sēpui bibila anngoina thōpui ro. Hano tenchu anānduipui hān ruiril ngāi kuta na betōk inti. Hatuka ruiril ngāi hān mi sūr ngāi kuta na pēk rēt unti. Hatuka nang chu ankhumna ina na vakhum unti. **26** Taktaka kei na ril ani u zei, poisa khatte ngal na thuan māseng chu hong zōk pial nō ta ni.

Uire rui

27 Dānin tiana mi ngāi kōma: *'Uire nō ro,' (Ant. 20:14)* ei ti ha na riat u na. **28** Tenchu koiin kei na ti u chu, tukareng taksa ningōl sabak chunga nupang a en chu amalung sūnga uiare sua kēng ani zei. **29** Hasik han na chang mitin ana machāi ten, kel tānla pei len ro. Na taksa pumpui moikunduna anpei nēk ten, na taksa her khat ei la siat chu na ranga āsa ual. **30** Na chang kutin ana machāi ten, tuk tānla pei len ro. Na taksa pumpui moikunduna anpei nēk ten, na taksa her khat ei la siat chu na ranga āsa ual.

Nungāk ansenpui rui

Mt.19: 9-10 Mk.10:2-12 Lk.16:18

31 Hanūk chu dānin: *'Tukareng anungāk amāk rang azōt tak chu ansenna lekha pe rase,' (Dān.24:1)* ati na. **32** Tenchu koiin kei na ti u chu, tukareng mi tei le achāi sika ni luia anungāk amāk tak chu anungāk uiare ei manchang ani na. Hanūk chu tukareng nupang ei māk alāk tak um uiare ei manchang ani na.

Khomāk ansam rui

33 Hanūk rēt chu, dānin tian lāia mi ngāi kōma: *'Na khomāk ansam masiat nō ro. Puma kōma na khomāk ansam chu len ro,' (Dān.23:21-23)* ti chong ha na riat u

na. **34** Tenchu koiin kei na ti u chu, khomāk ansam pial u nō ro. Chungvān raminga khomāk ansam u nō ro. Asik chu hava ha Pathian ansutna chōmphāng kēng. **35** Hanūk chu maniapūr raminga khomāk ansam u nō ro. Asik chu hava ha akepha siakna mun kēng. Jerusalem khopui raminga khomāk ansam u nō ro. Asik chu hava ha Rēng alian omna khopui kēng. **36** Hanūk chu na lu le khomāk ansam u nō ro. Asik chu na lu u na samsang khat ngal anngui thei le anhāng thei ni u mak che. **37** Tenchu na chong ril u ngāi ha, 'Ani' chu 'Ani' ni rase. Hanūk chu 'Ani nōk' chu 'Ani nōk' ni rase. Hava nēka aliak āsap chu āsia nāta asuak kēng ani zei.

Mit rathūla mit, hā rathūla hā

Lk.6:29-30

38 Hanūk chu *'Mit rathūla mit,'* ti le *'Hā rathūla hā,' (Ant.21:24 Lev.24:20, 19:21 Dān.19:21*) ati na anziak hi na riat u na. **39** Tenchu koiin kei na ti u chu, āsia ana thō u ngāi dui u nō ro. Mīn na chang māi abēn ten, kiang khat tiangām do rēt ro. **40** Hanūk chu mīn ruiril zōla na kultāi anpot rang ati ten, na puan rasil um pe ro. **41** Hanūk chu mīn mēl khat kal achōi ranga therkhak ana thō ten mēl anni kal chōi pe ro. **42** Mīn na kōma ahonga ana hong zong tak chu pe ro. Hanūk chu na kōma apūk ana zong tak chu nūksīr lei son nō ro.

Anadui ngāi anditna rui

Lk.6:27-28, 32-36

43 Hanūk chu, *'Na inkōl mi adit ro,' ti le 'Na rāldui mumāk ro,' (Lev.19:18)* ti ha nei riat u ani na. **44** Tenchu koiin kei na ti u chu, na rāldui chu adit u ro. Hanūk chu anānsinsak ngāi ranga bōr zong u ro. Khomāk anasam ngāi chu bōr zong pe u ro. Anān mumāk ngāi ranga sin āsa thō pe u ro. **45** Havan tin han vāna na Pa u nāi nei chang thei u na ranga. Asik chu amān mi salui le mi sa ngāi chunga ama anisa chu ei hong masuak ani na. Hanūk chu mi dik le mi dik lui ngāi chungām rua ei hong masul ani na. **46** Nangni anāndit ngāi rong na dit u ten, hong mo anpākna nei lō u rang? Hava ngāi chu siachōi ansuang ngāi um ei thō u ni mak mo? **47** Hanūk chu na unāi ngāi rong chibai na thō u ten, mi tei ranga imo aliak nei nem u na? Hava ha chu nam atei ngāiin um ei thō u chachak ni mak mo? **48** Hasika han vāna na Pa u ei anzui anga nangnīm anzui u ro.

Abui ngāi kōma pēkna rui

Lk.12:33-34

6 Miring mitmu rang duaia sin āsa nei thō nōkna ranga anrēng u ro. Han tin han na thō u ten, vāna na Pa u kōm āta itē rātpāk man u nō ta ni.

2 Hasik han nangnīn anriang ngāi kōma dān na pēk u tikle na

matona totorōt tum u nō ro. Hatuka dān na thō u le phuazekām ngāi anga thō u nō ro. Amāni chu miring kōm āta anpākna aman ranga ankhōmna in le lampui kōla kēng ei thō u chachak. Taktaka kei na ril ani u zei, arātpāk man u rang chu aloma aman sua u zei. **3** Tenchu nangin anriang ngāi kōma dān na pēk tikle na chang kutin ei pēk chu na voi kut manriat nō ro. **4** Havan tin han na dān pēk ngāi chu maruka nei pēk chang rase. Hatuka maruka nei pēk ngāi ana mu pe kiar na Pa hān hava ngāi dōra na hong thuan inti.

Bōr azong rui

Lk.11:2-4

5 Hanūk chu nangnīn bōr na zong u tikle, phuazekām ngāi anga zong u nō ro. Amāni chu mīn ei mu theina ranga ankhōmna ina le lampui kōla bōr azong kēng ei zōt u chachak. Taktaka kei na ril ani u zei, amānīn ei lō u chu akipa aman sua u zei. **6** Nang chu bōr na zong tikle na insūnga valūt tānla na makot khāra maruka om chian na Pa kōma bōr zong ro. Hatuka maruka ana mu chian na Pa hān na hong masang inti. **7** Hanūk chu bōr na zong u tikle Jentail ngāi anga zong nō ro. Amāni chu a omzia bui chong ei ril munpu aril rerēt u chachaka. Asik chu ei ril u ātam ten amān ātam uala lei rangāi bo ni ati na ei iam u ani na. **8** Hasik han amāni anga thō u nō ro. Asik chu ama kōma na zong u mān, hong nei zong u rang ti ha na Pa un alei riat sua ani na.

9 Hasik han hintin hin bōr
zong u chachak u ro:
‘Koini na Pa anvāna mi.
Na raming ānthiang lalchi
om rase.
10 Na ram hong tung rase.
Anvāna mīn ei thō u anga
phila mīn um thō rase.
11 Aviana rang anikhuan tina nei
nēk rang khop sāk na hong
pe ro.
12 Koini chunga āsia thō ngāi
koinīn nei madual anga,
Nangin um koini āsia nei thō
ngāi na madual ro.
13 Siatna lama na mansin nō tānla,
Āsia nāta na mazōk ro.
Asik chu na ram lianna, anlalna,
Thōtheina tāituana na ta kēng,
Amen,’ ati na.

14 Na chunga āsia thō ngāi na madual u ten, anvāna na Pa um na madual unti.

15 Tenchu mīn na chung u na āsia ei thō ngāi madual u ro. Hanoten, anvāna na Pa um āsia nei thō u ngāi na madual u nō ni.

Bu ngoi rui

16 Hatuka bu na ngoi u tikle phuazekām ngāi anga na mēl manngūi u nō ro. Amāni chu bu ei ngoi u ei manlang theina ranga amēl ei manngūi u chachak ani na. Taktaka kei na ril ani u zei, ei

man u rang tuk akipa aman sua u zei. **17** Nang chu bu na ngoi tikle na māiphia vang tānla na lu sariak khuavang ro. **18** Havan tin han mīn na bu ngoi ha na mu thei nō rase. Tenchu na Pa maruka om chian mitmuna rong angoia anlang ro. Hatuka na Pa maruka om chian hān na hong masang inti.

Vānrama dōnglua mantīng rui

Lk.12:33-34

19 Maniapūra hin na rang u dōnglua mantīng u nō ro. Asik chu hiva hin chu nger le a-ēkin ei sāk thei le marusa lūta ei maruk thei ani na. **20** Tenchu na rang u vānrama dōnglua mantīng u ro. Sova son chu nger le a-ēkin sāk thei mak. Hanūk chu marusa lūta maruk thei mak. **21** Asik chu na dōnglua ei omna taka, na malung um ei om ani na.

22 Mit hi na taksa ranga lēm ani na. Hasik han na mit āsa anten na taksa pumpui ha ei ēl ani na. **23** Tenchu na mit āsa nōk ten, na taksa pumpui azīng ani na. Hasik han na sūnga om lēm vāng azīng ten, ituk antakna mo ei ni rang ani na. Asik chu hava ei zīng rang zia chu ituk azīng mi ei ni rang ani na.

Pathian le sum rui

Lk.16:13

24 Tutēn puma anni dorbo adom thei ngāi mak. Asik chu angkhat mumāk intia, angkhat madit inti. Hano ten angkhat khāi intia, angkhat kop inti. Nangnīn Pathian le sum anloprita adorbo adom thei u nō ta ni.

Lung anhāng nō ro

Lk.12:22-31

25 Hasika han kei na ril u: Nei dam u na ranga imo sā ning, imo nē ning ati na lung anhāng u nō ro. Hanūk chu na taksa ranga imo rasil ning ati na lung anpōng u nō ro. Asik chu nēk le sāk nēka damna, puan le pāi nēka taksa ni mak mo alu ual? **26** Chunga vā ngāi so en u ta, amānīn itē ei tu om u mak. Hanūk chu itē āt um mak, sāsiar um dōn u mak. Hanum nisela anvāna na Pa un ei nāng u ngāi chu ei zon ani na. Nangni chu hava ngāi nēka alu sabak ni u mak che mo? **27** Nangni bila tu mo lung anhānga adung muk khat ngal asōn thei na ni u?

28 Hanūk chu puan le pāi sika ichang mo lung nei anpōng u? Rama rāibisok pār ngāi ei ansōn zia rui ha mandon u ta. Hava ngāi hān apōnga sin thō u mak, puanpat um thō u mak. **29** Hanum nisela, kei na ti u ani zei: Solomon ama aloma ei anlianna lehan anliang ngalām rama rāibisok pār ngāi bila angkhat dakte dōr ngal asāna anliang thei mak. **30** Hasika han rama pār ngāi aviana om nangtūka anpeia moia anhāl rang ani na. Hava ngāi lua mana amān hadōr pei amanliang theia. O iamna tōm ngāi, nangni vāng chu

ituk ātam puan le pāi apēka na zon u nō ni mo? **31** Hasika han imo sā ning, imo nē ning ati na lung anhāng u nō ro. Hanūk chu imo rasil ning ati nām lung anhāng u nō ro. **32** Nam atei ngāi chu hava ngāi sika kēng tak asāta ei val u. Tenchu hava ngāi ha na nāng u ti na Pa u anvāna mīn ei riat kēng. Hasika han lung anhāng u nō ro. **33** Tenchu Pathian aram le ei dikna chu ravān mānsa u ro. Amān hava ngāi dōra na hong sap inti. **34** Hasika han nangtūka rang lung anhāng u nō ro. Asik chu nangtūk hān nangtūka rang lung anhāng bō ni. Asik chu nikhat ranga antak chu nikhat ranga āhun ani na.

Mi rui rilsiat rui

Lk.6:37-38, 41-42

7 Na rui siat ei anril nōkna ranga mi rui rilsiat u nō ro. **2** Asik chu mi siat nei ril anga na chungām mīn na siat ril unti. Nei mankhīna nei mang dēn lehan na chungām mīn na mankhīna unti.

3 Na mita thingherpa a om mu luia hontin mo na parual mita om thingdite nei mu thei? **4** Enta, na mita thingherpa adōn chunga hontin mo na parual kōma: 'Na mita thingdite ha na kel pe rong,' nei ti thei? **5** O nang phuazekām, na mita thingherpa a om ha kel mānsa ro. Hatuka na parual mita thingdite om ha akel ranga anthiang vanga mu theiin na ti.

6 Ui ngāi kōma neinun ānthiang pe u nō ro. Hanūk chu vok ngāi kōma lunglu dēnga pei u nō ro. Han tin han na thō ten ake thuaia athin chit untia, hatuka chu na tiang hong kīra na hong thēt chit inti.

Zong ro, arok ro, atōk ro.

Lk.11:9-13

7 Zong u ro, na pēk unti. Ravān u ro man un na ti. Atōk u ro, suakkhār na malong pe unti. **8** Asik chu tukareng azong takin ei man ani na. Hanūk chu tukareng anrok takin ei mu ani na. Hanūk chu tukareng antōk takin aranga suakkhār anlong pe ani na.

9 Nangni pa ngāi bila tu mo na nāi u ngāi bila ruti azong sela lung apēk rang na ni u? **10** Hanūk chu ngā zong sela tu mo marūl apēk rang na ni u? **11** Nangni mi salui ngāi lua mana na nāi u ngāi kōma neinun āsa apēk na riat u na. Anvāna na Pa u kōma azong tak vāng chu ituk neinun āsa mo ei na pēk u rang ni mak mo? **12** Hasik han mīn na chunga ana thō pe ranga nei zōt u anga mi chungām thō u ro. Asik chu hiva tak hin dānbu le deari ngāi lekhabūna anchūna abul ani na.

Makot anchīp le makot a-āi

Lk.13:24

13 Makot anchīpa lūt u ro. Asik chu makot a-āi le lampui

alian chu anpeina tianga ei ruai ani na. Hava han alūt um ātam sabak ani na. **14** Tenchu makot anchīp le lampui antak chu damna tianga ei ruai ani na. Hava lampui atok chu mi alakte kēng.

Thingkung le amara ngāi

Lk.6:43-44

15 Deari rothol ngāi āta anrēng u ro. Asik chu na kōm u na bera mul ansila hong unti. Tenchu asūng u na chu ngelang arāng ang kēng. **16** Hava ngāi ha amara nāta riat len thei un na ti. Mīn lingkem kung āta gerep mara mo akham ngāi? Hanūk chu mīn ramborei kung āta theichang mara mo akham ngāi? **17** Havan tin anga thingkung āsa dōra chu theimara sa ama zira. Tenchu thingkung āsiat ngāi chu theimara siat ama zira. **18** Thingkung āsana theimara siat anra ngāi mak. Hanūk chu thingkung āsiatām theimara sa anra ngāi mak. **19** Amara sa lui thingkung dōra chu mīn ei tuka moia ei pei ani na. **20** Havan tin ha amāni chu amara nāta anthiang vanga riat thei un na ti.

21 Tukareng, 'Puma, Puma,' ati na ana pāi dōra vānrama alūt len rang ni mak. Tenchu ka Pa anvāna om ei zōt āthō ngāi rong kēng alūt rang. **22** Hava nikhua tika chu mi tamtakin, 'Puma, Puma, koinīn na raminga Pathian chong ril mak me mo? Na raminga raluai ngāi razūl mak me mo? Na raminga tichangabui sin thō mak me mo?' ti unti. **23** Hava tika han amāni ngāi kōma: 'Tu mo na ni u, na riat u makung. Nangni āsia thō ngāi, ka kōm āta ankhāia sē u ro,' ati na la manriat u ka ti.

Āhianpa le āmopa insin rui

Lk.6:47-49

24 Hasik han tukareng ka kōm āta hiva chong ngāi ariata azī tak chu mi ahian khat le mankhi inti. Hava mi ha chu lungpui chunga in asin ang nīnti. **25** Rua ahonga, tiliansāng ahonga, phāivuanrik ahonga hava in ha ahong suka. Tenchu lungpui chunga chopui bul ei phun sika masiam thei mak. **26** Tenchu tukareng ka kōm āta hiva chong ngāi ariata azī nōk tak chu bali chunga in asin āmopa ang nīnti. **27** Rua ahonga, tiliansāng ahonga, phāivuanrik ahonga hava in ha ahong suka. Tenchu aloma achiam zita asēna. Hava in ei chiam chu āsiat sabak," ati na.

28 Isuan hiva chong aril suale mipui ngāiin mi ei manchūna amu u na achālaka aboi adong u na. **29** Asik chu amān dān mīnchū ngāi anga manchū mak. Tenchu ningneina adōn sabaka mi ngāi amanchūna.

Mi aphār khat ei dam rui

Mk.1:40-45 Lk.5:12-16

8 Hatuka ama chu mual āta ahong chum suale mipui

ātampān anūk azī u na. **2** Hatuka hava lāi han aphār khat hi ahonga akōma: "Puma, nei zōt aniten, nangin nana manthiang thei," ahong ati na.

3 Hatuka Isuan akut lehan avatōna: "Nang nei anthiang rang hi kei na zōt," ati na. Hatuka anlāiseka aphār āta ahong anthiang lena. **4** Isuan akōma: "En ro, tutē kōma varil nō ro. Tenchu na thei daka chāizūng kōma sē tānla vamanmu ro. Hanūk chu mīn ei na riatpuina ranga Mosi dān anga anbōlna dāli vadar ro," ati na.

Sipai raza ruaipu iamna

Lk.7:1-10

5 Hatuka Isua Kapernaum khuana ahong alūtle sipai raza ruaipu khat akōma ahonga. **6** Hatuka akōma: "Puma, ka suak dōn khat hi apang athi pena ina om ani na. Achān adūk ana pe chachak kēng ani zei," ati na andam ranga avamathēma.

7 Isuan akōma: "Āsēna vamandam ka ting," ati pena.

8 Tenchu sipai raza ruaipūn akōma: "Puma, ka ina anāntung rua ngal ni makung. Hasik han na chong duai le ngal na ti pe ro, ka suak chu hong dam len bo ni. **9** Asik chu koi um mi ningneina thuaia om ka ni na. Hatuka sipai ngāi ruaitui ka ni na. Amāni bila angkhat pei kōma: 'Sē ro,' ka ti ten asē u chachaka. Hanūk chu atei angkhat kōma: 'Hong ro,' ka ti ten ahong u chachaka. Hanūk chu ka suak dōn kōma: 'Hiva hi thō ro,' ka ti ten athō chachaka," ati na amasanga.

10 Isuan hava chong ha ariata aboi adonga. Hatuka anūk azī ngāi kōma: "Taktaka kei na ril ani u zei, ama anga iamna alian adōn hi Israel kāra la mu ngāi makung. **11** Tenchu kei na ril u ani zei, sualam le tāklam āta mi tampa la hong unti. Vānrama Abraham, Isaak, Jakob ngāi bila bu nēk ranga la hong ansut unti. **12** Tenchu hava ram sūnga mi ngāi chu Pathianin apanga azīng kāra pei inti. Hava han achapna le rakam anrialna om inti," ati na.

13 Hatuka Isuan sipai raza ruaipu kōma: "Sē pei ta ro. Nei iamna anga na tak chunga om rase," ati na. Hatuka asuak dōn chu hava ahun tak lelena han alei dama.

Isuan mi tampa amandam

Mk.1:29-34 Lk.4:38-41

14 Hatuka Peter ina Isua ahong le Peter atarpi chu atakin ei tuna zamuna alei zāla om avamu na. **15** Isuan akut le avatōn pe le atakin ei tun chu amathān lena. Hatuka ama chu anthuia arang u na adorbo adom lena.

16 Hatuka khului ahong asuak le raluain ei sūr mi tampa akōma ahong ruai u na. Amān achong duai le raluai ngāi chu arazūla, ana dōra aloma amandama. **17** Hiva hi deari Isaia achong ril

ei hong kipna rang ani na. Asik chu:

"Koini nei rāt nōkna ngāi dōra
chu amān ana lāk pena.
Koini nei natna ngāi dōra chu
ana pēl pe zita," *(Isa.53:4)*

ti ha ani na.

Isua nūk azī ei lu rui

Lk.9:57-62

18 Hatuka Isuan akōl akianga mipui ātampa amuna. Hasika han tipui sontiang varāla ankān ranga azolāi ngāi kōma chong apēka. **19** Hatuka hava han dān mīnchūpu khat ahonga ama kōma: "Mīnchūpu, nang nei sēna tina na nūk kei na hong zī rang," ati na.

20 Isuan akōma: "Sihal ngāiin khur adōna u na, chunga vā zuang ngāiin rabu adōn u na. Tenchu Miring Nāi Pasal ka lu kei siakna rang mun chu om mak," ati na.

21 Hanūk chu zolāi atei khat rētin akōma: "Puma, na mansēbak tānla, ka pa rong hi thān khura na vamanphūm ro," ati na.

22 Tenchu Isuan akōma: "Ka nūk na hong zī pei ro, āthi ngāiin athi phūm u rase," ati na.

Isuan phāivua aman mong

Mk.4:35-41 Lk.8:22-25

23 Hatuka ama chu rakuanga avachuang suale azolāi ngāiin anūk azī u na. **24** Hankēng enta tipuiliana han phāivua anrikpa ahonga tiduar ansokin rakuang chu asuk sabaka. Hanum nisela Isua chu ain zāta a om a. **25** Hatuka zolāi ngāiin ahong mathui u na: "Puma, athi sua rang na ni zei hile, na san ta ro ba!" ati u na.

26 Hatuka Isuan amasanga: "O iamna atōm ngāi! ichang mo na ratha nei manta u?" ati na. Hatuka ama chu anthuia phāivua le tiduar ansok āngōna. Hatuka nukhōna ahong among lena.

27 Tenchu hava mi ngāi ha ati na chang re u lāi mak. Amānīn: "Hiva mi hi hong zāt miring mo? Phāivua le tiduar ansok ngalin ahē ei tel hi?" ati u na.

Raluain ei sūr mi anni ngāi ei dam rui

Mk.5:1-20 Lk.8:26-39

28 Hatuka Isua chu tipui sontiang varāla Gadarin rama avasuaka. Hava han raluain ei sūr mi anni ngāi ha thān khur āta ahong asuak u na. Hava ngāi hān ama antongpui u na. Hava ngāi ha achālaka anchi ruai ani u na. Hasika han hava lampui tianga tutē asē ngam om u mak. **29** Hatuka enta, hava ngāi ha ankhēk u na: "Isua, Pathian Nāi Pasal, nangin hong mo koini na chunga nei na thō rang? Aphāmān āta anānsinsak ranga ahong mo na ni?" ati u na.

30 Amāni kōm āta varāl uala vok rual ātampa anvāi a oma. **31** Raluai ngāiin akōma: "Nei na razūl aniten, vok rual bila son na mansē ro," ati na amathēm u na.

32 Hatuka amān: “Sē u ro,” ati na. Hatuka asuak u na vok rual bila ei sē u. Hatuka enta, vok rual dōra chu anrapa rōl raha ansānga tipuiliana avachul u na anninga athi zit u na.

33 Hatuka vok avāi ngāi chu arota khuana asē u na alom peia avaril u na. Raluain ei sūr ngāi rui dōrām avaril u na. **34** Hatuka en ta, khua sūnga mi dōra Isua antongpui ranga ahong asuak u na. Hatuka ama ahong mu u na aram u nāta ankhāi ranga achālaka amathēm u na.

Isuan apang anhīp khat ei mandamrui

Mk.2:1-12 Lk.5:17-26

9 Hatuka Isua rakuanga avachuanga tipui varāl ankān suale ama ei omna khuana ahong atunga. **2** Hatuka enta, azāl muna azāl chian apang anhīp khat Isua kōma ahong razōn u na. Isuan ei iam u na amu na, apang anhīppu kōma: “Ka long, anngamna dōn ro, āsia nei thō ngāi ka na madual zei,” ati na.

3 Hasik han en u ta, dān mīnchū ngāi senkhat amāni le amāni achong u na: “Hiva mi hi Pathian siat aril kēng sole,” ati u na.

4 Isuan amalunga amandon u ariata amāni kōma: “Ichang mo han tin han na malung sūnga āsia nei mandon u? **5** Asik chu hova mo ati abei ual: ‘Nei masial ngāi ka na madual zei,’ ati mo? Ole ‘Anthui tānla kal achōia sē ro,’ ati mo? **6** Tenchu Miring Nāi Pasal hīn maniapūra āsia andualna ningneina adōn ka ni ti nei riat thei u na ranga kei ti kēng,” ati na. Hatuka apang anhīppu kōma: “Anthui tānla na zamun adianga na ina sē ta ro,” ati na. **7** Hatuka ama chu anthuia ina asēna. **8** Mipuiin hava ha amuna atinachang re u mak, miring kōma hiva ang khopa ningneina apēkpu Pathian chu aman pāk u na.

Isuan Mathāi ei pāi rui

Mk.2:13-17 Lk.5:27-32

9 Hatuka Isua havan āta asē tira lampuia mi khat araming Mathāi ati na siachōi ansuangna ina ansut chu avamuna. Isuan akōma: “Ka nūk na hong zī ro,” ati na. Hatuka ama chu anthuia anūk avazī lena.

10 Hatuka hava suale chu Mathāi ina bu nēk rang ati na ansut lāi han siachōi ansuang ngāi le mi salui ngāi ātampa akōma ahong u na. Hava ngāi ha Isua le azolāi ngāi bila bu nēk ranga ahong ansut u na. **11** Hava ha Pharisi ngāiin amu na azolāi ngāi kōma: “Ichang mo nangni Anānchūpu u chu siachōi ansuang ngāi le mi salui ngāi bila bu ei nēk?” ati u na.

12 Tenchu Isuan hava chong ha ariata: “Mi dam ngāi ranga daktor nāng mak, tenchu mi dam lui ngāi kēng anāng, ati na.

13 Tenchu sē u tānla lekhabūna hiva chong a omzia hi vathūn u ro: *'Anbōlna ni mak kei zōt, tenchu lungkhamna kēng kei zong.' (Hos.6:6)* Asik chu mi dik ngāi akui ranga ni mak kei hong, tenchu mi salui ngāi malung ansīra akui ranga hong ka ni," ati na.

Bu ngoi ruia Isua kōma ankelna

Mk.2:18-22 Lk.5:33-39

14 Hatuka Johan azolāi chu ama kōma ahong u na: "Koini le Pharisi ngāi chu bu na ngoi chachaka, tenchu ichang mo na zolāi ngāi le bu ei ngoi u nōk?" ati na arakel u na.

15 Isuan amāni kōma: "Mākpa a om kār chu mākpa alōm ngāi mo achap ngāi? Tenchu mākpa abil u nāta anruaina rang hun ahong rang ani zei, hava tika chu amāni ha bu la ngoi unti.

16 Tutēn puan maruana puan athar le diba thōi ngāi mak, asik chu puan atharin puan marua chu masiat riam inti. **17** Hanūk chu mīn zu savunbūr maruana gerep zu thar thāl ngāi mak. Asik chu aningti ahong athui le hava zu savunbūr chu ei makhui rang ani na. Hatuka zu savunbūr chu ei kuia gerep zu chu ei zān rang ani na. Tenchu gerep zu thar chu zu savunbūr athar dēna kēng mīn athāl ngāi, hankēng aninīn ha ei hōi rit thei rang," ati na.

Nupang sanāite khat ei thī rui le nupang ana khat rui

Mk.5:21-43 Lk.8:40-56

18 Hatuka Isuan hiva chong ngāi aril lāi tak han, enta, Jihudi ngāi ruaitu khat ahonga amatona ahong amōka: "Ka nāi nupangte chu atun phing han athi, tenchu na hong pe tān, achunga na kut na hong siak duai ten hong dam inti," ati na. **19** Hatuka Isua chu anthuia anūk avazīna, azolāi ngāiin um abila avazī u na.

20 Hatuka enta, nupang khat kum sōmleianni ani zei thīn ei mazān chian ani na. Ama ha Isua anūk tiang ahonga apuan mērtete ahong tōn pe na. **21** Asik chu amalung sūnga han: "Apuan duai ngal ka tōn thei ten, dam bō ning," ati na amandona.

22 Hatuka Isua chu anhoia ama ei mu le akōma: "Ka long, anngamna dōn ro, nei iamna lehan na dam zei," ati na. Ama chu hava hun len āta ahong adama.

23 Hankēng Isua chu Jihudi ngāi ruaitupa ina ahong asuakle khuang asut ngāi ahong muna mi ngāiin rahu athō u na. **24** Hasik han Isuan: "Apanga ankhāi kiar u ro, asik chu nupangte hi athi la ni mak, a in kēng hile," ati na. Tenchu hava ngāiin maniēro athō u na. **25** Hatuka apanga mipui amasuak suale asūnga avalūta, nupangte akut chu avasūra, hatuka nupangte chu ahong anthuia.

26 Hiva rui hi hava muna ram tina antheka.

Isuan mit achō anni le chong thei lui khat ei mandamrui

27 Havan āta Isua asuakle mit achō pasal annīn anūk azīna. Hava anni ngāi ha ankhēk u na: "David Nāi Pasal, koini na chunga lungkham na mu ro," ati u na.

28 Hatuka ama chu insūnga avalūtle mit achō anni ngāi ahong u na. Isuan amāni kōma: "Hiva hi ka thōthei ti, na iam u mo?" ati na. Hatuka amānīn: "O Puma, koinīn na na iam," ati u na.

29 Hatuka amāni mit chu atōn pena: "Nei iam u anga na chung u na om rase," ati na. **30** Hatuka amān amit u aman vār pena. Tenchu Isuan: "En u ro, hiva rui hi tutē kōma man thei u nō ro," ati na achālaka akhāra. **31** Tenchu avasuak u na hava rui chu hava rama mun tina avathek u na.

32 Hatuka asuaka asē sua u lehan enta, raluain ei sūr chong thei lui khat akōma ahong ruai u na. **33** Isuan hava raluai ha arazūl suale chong thei luipa chu ahonga chong theia. Hasika han mipui achang adong rahei u na: "Israel rama tutēn hiva ang hi amu la om ngāi mak!" ati u na.

34 Tenchu Pharisi ngāiin: "Ama ha raluai ngāi rēng lehan raluai ngāi ei razūl chachak," ati u na.

Sāng āt rang ātam, sin āthō mi atōm

35 Isua chu khualian tin le khopui tina asēna, amāni Jihudi ngāi ankhōmna ina mi avamanchūna. Pathian rama thang ahui chu avarila, hanūk chu mi tin tak chunga rikhua dōn le ana ngāi dōra avamandama. **36** Hatuka mipui ātampa avamu le chu achung u na amalung apōng sabaka. Asik chu amāni ngāi ha aenpu abui berarual anga asōl le lam anvāi ani u na. **37** Hankēng chu azolāi ngāi kōma: "Sāng āt rang ātama, tenchu sin athō rang mi atōm. **38** Hasika han sāng āt rang adōnpu Puma kōma zong u ro, amān aluia sāng āt rang mi hong tīr inti," ati na.

Isua zolāi Sōmleianni ngāi atīr

Mk.3:13-19 Lk.6:12-16

10 Isuan azolāi Sōmleianni ngāi chu akōma apāia, raluai annim ngāi anzūl theina, ana dōra le rikhua rāikhua tin andam theina rang amāni kōma ningneina apēka.

2 Hiva zolāi Sōmleianni ngāi raming ani zei, mānsana chu Simon, amān Peter ei ti ha, hanūk aparual Andria, Zabedai nāi pasal ngāi Jakob le aparual Johan. **3** Philip, Bartholomoi, Thoma le siachōi ansuangpu Mathāi, Alphai nāi pasal ngāi Jakob le Thaddaia,

mīn Lebbaia ei ti. **4** Zelot[2] Simon le ama ansūrpu Iskariot Juda ngāi ani u na.

Sōmleianni ngāi ei tīrna rui

Mk.6:7-13 Lk.9:1-6

5 Hiva Sōmleianni ngāi kōma Isuan hiva chong ei pēk anga aman sēna: "Jentail ngāi kōma sē u nō ro, hanūk chu Samari ngāi khua angkhat peia valūt u nō ro. **6** Hanēk tenchu Israel nama bera anpei ngāi kōma sē u ro. **7** Hanūk chu nei sē tir u na hiva chong hi ril u ro: 'Vānram chu ahong anāi zei,' ti u ro. **8** Hatuka ana ngāi vamandam u ro. Āthi ngāi vamathui u ro. Aphār ngāi vamanthiang u ro. Hanūk chu raluai ngāi varazūl u ro. Asik chu man abuia nei man u, man abui dēna pe u ro. **9** Na marsa u na rāngkachak mo, sumru mo ole dangka mo itē chōi u nō ro. **10** Khual zinna ranga marsa mo, kultāi anni mo ole sendel mo, sunrol mo itē chōi u nō ro. Asik chu sin athōpu chu ei lō aman rang arua kēng.

11 Hanūk chu khualian mo khopui mo na valūt u tika havana mi achi rua ha varok u ro. Hatuka mun ateia na sē māseng chu ama ina han om chian u ro. **12** Hatuka in khata na valūt ule chibai vathō u ro. **13** Hava in ha āting aniten, phūkdāina om rase ti u ro. Tenchu hava in ha āting nōk aniten, phūkdāina na kōm u na hong kīr rēt rase. **14** Hanūk chu mīn ana lei phām u nōka, na chong ril ana lei rangāi pe u nōk ten, hava in le hava khua na māk u tika na kephana ravut athinga māk u ro. **15** Taktaka kei na ril ani u zei, ruiril nikhua tika chu hava khua nēk ten Sodom khua le Gomora khuan ei tiar rang azia om bet inti.

Antakna ei hong tung rang rui

Mk.13:9-13 Lk.21:12-17

16 En u ro, ngelang bila bera antīr anga nangni hi kei na tīr u, hasika han marūl anga hian u tān vasu anga sing u ro. **17** Tenchu miring ngāi āta anrēng u ro, asik chu amānīn ruiril zōla na betōk untia, anchunna ina na zēm unti. **18** Koi ka sika ram oppu le rēng ngāi matona na ruai untia, amāni le nam atei ngāi kōma nei manriat theina ranga na ruai unti. **19** Tenchu ana betōk u tika, hong mo nei ril rang, hontin mo nei ril rang ati na mandon u nō ro. Asik chu hava hun tika hong mo nei ril u rang hava ha Pathianin na hong pe unti. **20** Hava ha nangni nāta ni mak aril rang tenchu na Pa u Ratha kēng nangni amanga aril rang.

21 Hatuka chu parual lesa ānthat ranga anbetōk unti, Pain nāi pasal betōk inti, nāi ngāiin nu le pa chunga dui unti, amāni athat la chang unti. **22** Mi tinin

[2] Zelot ti na chu Jihudi ram anzōkna ranga apūt bila āsel ngāi ti na ani na.

ka raming sika na mumāk unti, tenchu ahek ten peia angīrtit chu zōkna man inti. **23** Mīn hava khuana anasinsak u ten, hanūk khua tei rēta rot u ro. Taktaka kei na ril ani u zei, Israel rama khopui dōra na mantong sua u mān koi Miring Nāi Pasal kei hong rang ani na.

24 Mīnchūpu nēka anchūpu hi lian ual mak, apuma nēka suak um lian ual mak. **25** Mīnchūpu anga anchūpu ha ahong achangten, hanūk chu apuma anga suak um ahong achangten, hadōr han ahun kēng ani zei. Mīn inlusipu rang ngal Beelzebul ati thei u ten, ainsūngkua mi ngāi vāngin chu ituk mo ei ti u rang kēng.

Tu mo anchi rua?

Lk.12:2-7

26 Tenchu hava ngāi ha achi u nō ro. Asik chu anlang nōk rang ānthup itē om mak, ariat nōk rang ānip um itē om mak. **27** Azīng kāra kei na ril u ngāi hi ra-ānga varil u ro, na kuar kunga nei riat u ngāi ha inchung sīpa vahāi u ro. **28** Taksa rong athat thei tenchu ratha that thei lui ngāi chu achi u nō ro. Tenchu Gehenna moipuia taksa le ratha anānsiat rit thei ha achi u ro. **29** Vachek anni hi siki khata anzuar mak mo? Hanum nisela hava ngāi ha na Pa u hān riat luia angkhatte ngal phila chul map rang om mak. **30** Na lu na samsang dōrām amān ei tel kiar kēng. **31** Hasika han achi u nō ro. Vachek ātampa nēka nangni chu achālaka alu kēng na ni u.

Isua apom le aheng

Lk.12:8-9

32 Hasika han tukareng miring matona koi ana pom tak chu, koi um vāna ka Pa matona pom ka ti. **33** Tenchu tukareng miring matona koi ana heng tak chu koi um vāna ka Pa matona heng ka ti.

Phūkdāina apēk ni mak khendāi apēk kēng

Lk.12:51-53, 14:26-27

34 Maniapūra phūkdāina apēk ranga ahong ka ni ati na mandon u nō ro. Phūkdāina apēk ni mak kei hong, tenchu khendāi apēk ranga hong ka ni. **35** Asik chu:

'Nāi pasalin apa chunga,
Nāi nupangin anu chunga,
Muinūn atarpi chunga anduina
asin ranga hong ka ni.'

36 Hanūk chu,

'Ainsūng mi len ama le ama
aninga anduina āsin ranga
hong ka ni.' *(Mik.7:6)*

37 Tukareng koi ka nēka nupa andit chu koi ka mi achang rua ni mak. Hanūk chu tukareng koi ka nēka nāi nupang nāi pasal andit chu koi ka mi achang rua ni mak. **38** Hanūk chu tukareng akros anputa ka nūk na hong zī lui chu ka mi achang rua ni mak. **39** Tukareng ama ei damna anzōk zōt chu machān inti,

tenchu tukareng koi ka sika ama ei damna anchān zōt chu mazōk inti," ati na.

Rātpākna aman rang

Mk.9:41

40 "Tukareng nangni ngāi ana pom tak chu, koi ana pom ani zei. Hatuka koi ana pom tak chu, koi ana honga tīrpu apom ani zei. **41** Tukareng deari ati na, deari anga ana lei apom chu deari rātpākna man inti. Hanūk chu tutareng mi ati na, mi dik anga ana lei apom chu mi dik rātpākna man inti. **42** Tukareng hiva mi sīn ngāi bila ka zolāi ati na khuri khat dak tīdāi annēk chu arātpāk machān nō ni. Taktaka kei na ril ani u zei, arātpāk man rang chu machān pial nō ni," ati na.

Isua le Baptispu Johan

Lk.7:18-35

11 Havan tin han Isuan azolāi Sōmleianni ngāi kōma achong pēk ngāi aril vang suale ama chu havan āta khua tei khua teia mi avānchū rang le chong avaril ranga asuaka ei sē ani na.

2 Hatuka ankhumna ina ānkhum Johanin Isua asin thō ngāi alei riata azolāi anni ngāi kōma hiva chong hi avānkel ranga Isua kōma amansēna. **3** Amān: "Mīn ahong rangpu ei ti ha, nang mo na ni zei, ole mi tei rang koinīn na lei ngāk rang?" ati na avamankela.

4 Isuan amāni kōma alei masanga: "Sē u tānla, nangnīn nei riat le nei mu u ngāi dōra Johan akōma varil u ro. **5** Mit achō ngāi avār zei, ke khor ngāi kal achōi zei, aphār ngāi anthiang zei, kuar asēt ngāi avār zei, athi ngāi anthui zei, hanūk chu anriang ngāi kōma thang ahui anril zei. **6** Hatuka chu koi ka sika ankhārna dōn lui chu ravān āsa kēng," varil u ro ati na.

7 Hatuka Johan azolāi ngāi asē sua ule Isuan mipui kōma Johan arui aril aphut lena: "Philchār rama han hong zāt a en ranga mo nei sē u? Thinthīn ei zāp māiluang bil a en mo? **8** Hanle hong zāt a en ranga mo nei sē u? Puan anthang ansil miring a en ranga mo nei sē u? En u ta, puan anthang ansil miring ngāi chu rēng ina kēng ei om u. **9** Hanle hong zāt a en ranga mo nei sē u? Deari en ranga mo nei sē u? Hava ani lele na. Kei na ril ani u zei, ama chu deari nēka alian kēng. **10** Asik chu ama rui hi Pathian Lekhabūna anziaka:

'En ro, nang na matona ka
palāi chu hong tīr ka ti,
Amān na matona na lampui
chu na lei sin pēnti,'

(Mal.3:1)

ti chong ha.

11 Taktaka kei na ril ani u zei, nupang vonsūnga anzir lim bila Baptispu Johan nēka alian tutē anzir la om mak. Hanum nisela vānrama chu asīn khīt ngāi bila

ngal ama nēka alian u kēng. **12** Tenchu Baptispu Johan ahun len āta atun ten pei vānram chu ranak asonga mīn ei lua kēng ani zei, hava ha arāt ngāiin apūttit u na. **13** Asik chu aloma deari le dānbu ngāi dōrān Johan ahun ten pei Pathian chong alei hong ril sua u ani zeia. **14** Nangnīn hiva chong hi na pom zōt u ten rāngāi u ro, ama hi ani zei Elija ahong rang anti chu. **15** Anngāina kuar adōn takin rangāi rase.

16 Tenchu hiva huna mi ngāi hi hong le mo kei mankhi rang? Amāni ngāi chu bazār muna ansut pasal sanāite ngāi alōm ngāi apāi ang ani u na. **17** Hintin hin ati u na:

'Nangni ranga theilia nei tum,
tenchu lām u mak chena.
Ningbuina la nei thō, tenchu
anngūi u mak chena.'

18 Asik chu Johan ahonga bu sāk ne mak, zu ne mak. Hasik han mīn: 'Raluai adōn kēng,' ati u na. **19** Miring Nāi Pasal chu ka honga bu sāk ka nēk zita, hasik han mīn: 'En u ta, ānruak le zu āndu so, siachōi ansuang ngāi le mi salui ngāi mal so,' ana ti u na. Tenchu hiannān chu asin thō lehan atak ahong manlang," ati na.

Ansīr lui khua ngāi chunga vānduaina

Lk.10:13-15

20 Hatuka chu Isuan tichangabui sin ātam riai ei thōna khopui ngāi chunga vānduaina chong arila, asik chu hava khopui ngāi ha amalung mansīr u lui ani na. **21** Hasik han: "O Korazin! na vānduai rase. O Betsaida! na vānduai rase. Asik chu nangni kōma tichangabui sin anthō ngāi ha Tura le Sidon khuana anthō ni sela chu machin āta amāni chu bosota rasila ravut ankhuana malung mansīr u zei ni. **22** Hasik han kei na ti ani u zei, ruiril nikhua tika chu nangni nei tiar u rang nēka Tura le Sidon khua ngāi ei tiar u rang azia om bet inti. **23** Hatuka nang Kapernaum, anvān ten pei ansāng rang mo nei anti? Tenchu athi khua ten pei vachum in na ti. Asik chu na kōma tichang abui sin anthō ngāi ha Sodom khuana anthō ni sela chu avian tena la om unti. **24** Hasika han kei na ti ani u zei, ruiril nikhua tika nang nei tiar rang nēka Sodom khuan ei tiar rang azia om bet inti," ati na.

Apōng le puak arik ngāi ranga pōngansana

Lk.10:21-22

25 Hava suale Isuan: "O ka Pa, phil le anvān Puma, nang ka na manpāk, asik chu hiva rui ngāi hi mi hian le mi thei ngāi kōma manlang mak chena, tenchu hiva nāipangte ngāi anga om mi ngāi kōma kēng nei manlang. **26** Ani ka Pa, hava ngāi ha nang na malung vong ang kiara kēng.

27 Hatuka ka Pain alom peia ka kōma ei na betōk kēng ani zei.

Tutēn Nāi Pasal hi ana riat om mak, Pa rong nōk chu. Hanūk chu tutēn Pa hi ariat om mak, koi Nāi Pasal rong nōk chu. Hanūk chu Nāi Pasalin kei zōt tak kōma Pa kei manlang hi ama rongin anariata.

28 O apōng le apuak arik ngāi, na lom u na ka kōma hong u ro, koiin pōngansana chu na pe u ka ti. **29** Ka rīngkola pēl u ro, hanūk chu ka kōma hong anchū u ro. Asik chu asing le aphūk adāi ka ni, hasika han na sūngrīl u na rang pōngansana na pe u ka ti. **30** Asik chu ka rīngkol hi apēl āhui le ka puak hi āzāng," ati na.

Pōngansa nikhuana Puma

Mk.2:23-3:6 Lk.6:1-10

12 Hatuka nikhat chu Jihudi ngāi pōngansa nikhuana Isua chu phāia būnthōna muna asēna. Azolāi ngāi chu avon anchām sika bupār akhama akhēta ei sāk u ani na. **2** Hava ha Pharisi ngāiin amu u na akōma: "Enta, na zolāi ngāiin pōngansa nikhuana athō aser kēng ei thō u sole," ati u na.

3 Amān akōm u na: "David le alōm ngāi avon anchām u lāi han hong zāt mo ei thō u ha, hava rui ha dānbūna pore u mak che mo? **4** Ama chu Pathian biak ina avalūta ama le alōm ngāiin ruti ānthiang andar chu avasāk u na. Hava ha ama le alōm ngāi ranga asāk aser ani na. Tenchu chāizūng ngāi rongin asāk thei u na. **5** Hanūk chu pōngansa nikhuana chāizūng ngāiin Pathian biak ina dān amasiat u nām nisela āsia ei anlō u nōk rui ha dānbuna pore u mak che mo? **6** Tenchu kei na ril ani u zei, hiva hin Pathian biak in nēka alian mi khat a om. **7** Hatuka: *'Riangvāina kēng kei zōt, anbōlna ni mak,' (Hos.6:6)* ti omzia hi na riat thei u ten, masial abui ngāi āsia manlō u nō ta ni. **8** Asik chu koi Miring Nāi Pasal hi pōngansa nikhua ranga Puma ka ni ti hi re u ro," ati na.

Isuan akut annōk khat amandam

Mk.3:1-6 Lk.6:6-11

9 Hatuka hava mun āta asēna Pharisi ngāi ankhōmna ina avalūta. **10** Hatuka enta, hava han mi khat a om a, akut khat annōk sabak ani na. Hatuka ama chu āsia ei manlō thei u na ranga hiva chong hi arakel u na: "Pōngansa nikhuana mi rikhua andam hi dānin aphal mo?" ati u na.

11 Amān akōm u na: "Nangni bila mi khatin bera khat dōn sela, hatuka hava ha pōngansa nikhua khura chul ving sela, hava ha varūta chunga vamakhal nō ni mo? **12** Bera khatdak nēk ten miring chu alu sabak ani na. Hasik han pōngansa nikhuana sin āsa thō chu ānthiang kēng," ati na.

13 Hatuka Isuan hava mi kōma: "Na kut alāng ro," ati na.

Hatuka akut alānga adam pe vanga kiang khat tianga anga a om pe rēta. **14** Hava suale Pharisi ngāi chu asuak u na hontin mo Isua athatna ati na chong anrual ranga rui avānril u na.

Pathianin ei thang suak khat

15 Tenchu Isuan hava ei anril u ha ariata havan āta asuaka asē vāta. Hatuka anūka mipui ātampān avazīna. Amān abil u na ana ngāi aloma alei mandam zita. **16** Hatuka amān tutē kōma ama arui aril nōkna ranga chong apēka. **17** Hiva hi deari Isaia chong ril ei kip theina ranga. **18** Isaian ati na:

"En ro, ama hi ka suak, koiin
kei thang ani na.
Ama hi kei madita mi chu ani,
Ama chunga hin ka rāisānna
khīt,
Ama chunga ka Ratha
manlēng ka ti,
Amān Jentail ngāi kōma
ruirilna dik rui chu tāng
ahāi inti.
19 *Ama chu ansual nō ni,*
Ankhēk um nō ni,
Tutēn lampui ngāia ahē ariat
om nō ni.
20 *Amān ruirilna dik chu*
amanrāt māseng chu,
Amān nōl kuangte ngal khiak
bang nō ni,
Lēmri chuanga moi ngal
asēma manthi bit nō ni.
21 *Hatuka Jentail ngāiin*
ama raminga iamna dōn
unti," *(Isa.42:1-4)*

ati na.

Isua le Beelzebul

Mk.3:19-30 Lk.11:14-26

22 Hatuka chu raluain ei sūr mi khat hi Isua kōma ahong ruai u na, hava nāi ha amit achō le chong thei lui ani na. Isuan hava mi ha amandama. Hatuka hava nāi ha achong theia, hanūk chu amu theia. **23** Hatuka mipui dōra chu atinachang re u mak: "Ama hi David achina nāi pasal kukui mo?" ati u na.

24 Hava ha Pharisi ngāiin ariat u na: "Sova nāi so itē ni mak, raluai ngāi rēngpa Beelzebul le rong kēng raluai ngāi ei razūl thei sole," ati u na.

25 Tenchu Isuan hava amandon u ngāi ariata: "Aram sūng le aram sūng hi anduia anbāk anten ha ram ha ei chiama ei anpei ani na. Hanūk chu akhua sūng le akhua sūng mo ole ainsūng le ainsūng anduia anbāk anten, hava ngāi ha ngīr thei mak. **26** Soitān dēnin soitān arazūl ten, ama le ama aninga anduia anbāk kēng ani zei hale, hanle hontin mo aram ei la ngīr thei rang? **27** Hano ten koiin Beelzebul lehan raluai ngāi ka razūl anten, hong zāt le mo nangni na chipui u ngāiin raluai ei razūl u chachak ha? Hasika han amānīn na chung u na ruiril u bō ni. **28** Tenchu Pathian Ratha

lehan raluai ngāi kei razūl aniten Pathian ram chu na kār u na atung kēng ani zei.

29 Hanūk chu mīn arātpa akhit mānsa nōk anten, hontin mo arātpa ina ei valūta neinun sampār ngāi ei pot thei rang? Akhit suale kēng ina neinun sampār ngāi ei pot thei rang.

30 Ka tianga akop nōk chu, ka tianga anadui ani na. Hanūk chu ka bila mankhōm lui tak chu achēn ani na. **31** Hasika han kei na ril u, miring ngāi masial dōra le ēro tin andual inti, tenchu Ratha Ānthiang ēro thō chu andualna om nō ni. **32** Hanūk chu tukareng Miring Nāi Pasal ka chunga siat aril tak chu andualna man inti. Tenchu tukareng Ratha Ānthiang chunga siat aril chu andualna reng man nō ni, atuna huna le nangkan hunām man nō ni.

Thingkung amara lehan na riat thei

Lk.6:43-45

33 Thingkung na mansa ten, amarām hong sānti, hatuka thingkung na mansa nōk ten, amarām hong sa thei nō ni. Asik chu thingkung hi amara lehan na riat theia. **34** Marūl tezia ngāi! mi salui na ni ngal u nām hontin mo chong āsa nei la ril thei u? Asik chu miring sūnga a om ha kēng ahong aliama mūra chongin ei hong ril ani na. **35** Mi sa chu amalung sūnga āsa nāta chong āsa arasuana. Hatuka mi salui chu amalung sūnga āsa nōk āta chong āsa nōk arasuana. **36** Tenchu kei na ril ani u zei, mīn chong porchonok ei ril ngāi dōra ruiril nikhua tika chu angkhat angkhata hisāp ei la pēk chip u rang ani na. **37** Asik chu na chong lehan āsa nei anlō rang, hanūk chu na chong lehan āsiat nei anlō rang," ati na.

Jona kōma sinsiana

Lk.11:29-32

38 Hatuka Dān mīnchū ngāi senkhat le Pharisi ngāiin amasanga: "Mīnchūpu, na kōm āta sinsiana angkhat pei amu rang na zōt," ati u na.

39 Tenchu Isuan amasanga: "Hiva huna mi salui ngāi le uiare ngāiin sinsiana athūn u na, tenchu deari Jona tak chunga sinsiana rong nōk chu atei itē sinsiana akōm u na anmu nō ni. **40** Asik chu Jona ngāpui vonsūnga sūn anthum zān anthum ei om anga koi Miring Nāi Pasal um phil sūnga sūn anthum zān anthum kei om rang ani na. **41** Ninevi khopuia mi ngāi chu ruiril nikhua tika anthui untia, hiva huna mi ngāi hi āsia la manlō unti. Asik chu Jona achong rila amalung ei ansīr u ani na. Tenchu en ro, hiva muna hin Jona nēka alian mi khat a om. **42** Sim rama rēngnu chu ruiril nikhua tika anthui intia, hiva huna mi ngāi āsia la hong manlōnti. Asik chu Solomon hianna rui ariat ranga ramual kōlkil ei hekna nāta ahong ani na.

En ro, hiva muna hin Solomon nēka alian mi khat a om.

Raluai sari ngāi ei kīr rētna rui

Lk.11:24-26

43 Hatuka raluai khat hi miring khat kōm āta asuak suale pōngansana rang mun aroka tibuina mun tina han ahong anlōi avānlōia, tenchu hava han mun man mak. **44** Hasik han: 'Kei hong suaka kei mākna in dēna kīr rēt ka ti,' ati na. Hatuka akīra asēna ārong le anthial vang le anzēk vang chu ahong muna. **45** Hatuka ama chu asuaka asēna ama nēka raluai atei sari pei ahong ruaia, hava muna han alūta avaom u na. Hatuka chu hava miring dingmun chu machīna dingmun nēka āsiat riama. Havan tin anga han hiva huna mi salui ngāi dingmun chu ei la ni u rang," ati na.

Isua anu le aparual ngāi

Mk.3:31-35 Lk.8:19-21

46 Isuan mipui ngāi kōma chong aril lāi tak han enta, anu le aparual ngāi chu ama achongpui rang avala apanga anding chiana om u na. **47** Hasika han mi khatin akōma: "Enta, na nu le na parual ngāi so apanga anding chiana a om u, ana chongpui rang azōt u," ati na.

48 Tenchu amān hava achongpuipa kōma han amasanga: "Tu mo ka nu, hanūk chu tu mo ka parual ngāi?" ati pena. **49** Hatuka azolāi ngāi tiang akhīna: "En u ro, so so ka nu le ka parual ngāi chu. **50** Asik chu tukareng anvāna ka Pa ei zōt athō tak ha ka parual le ka sarzuar hanūk chu ka nu ani zei," ati na.

Sachi ātupu lehan ankhīna

Mk.4:1-12 Lk.8:4-10

13 Hava nikhua dēn han Isua chu in āta asuaka tipui kōla avānsuta. **2** Hatuka mipui ātampa akōma ahong anbūm raheia ama chu rakuang khata achuanga avānsuta. Mipui chu tāng kōla anding u na. **3** Hatuka ankhīna khat le amāni kōma chong ātampa arila. "En u ro, phāi athōpu chu sachi anthek ranga asuaka. **4** Athek lāi han asen chu lampui panga achula, hava ngāi chu chunga vā ngāiin ahong sāk hiama. **5** Hatuka asen chu philtak ei buina lung bila achula, hava ngāi chu philtak ei tam nōk sika anrapa amōnga. **6** Tenchu ani asuaka ahong alum le akāng bianga, hatuka razung ānthūk ei phun nōk sika achāra. **7** Hanūk asen chu raling bila achula, hatuka raling kung chu ahong alian le hava bu ha adīp khapa. **8** Hanūk asen chu phil āsa bila achula hava ha ahong avuia, asen chu mun razakhat, asen mun sōm aruk, asen mun sōm anthum sapār ahong masuaka. **9** Tukareng anngāina kuar adōnin rangāi rase," ati na.

10 Hatuka zolāi ngāi chu akōla ahong u na: "Ichang mo amāni kōma chu ankhīna le chong nei ril?" ati u na.

11 Isuan amasanga: "Vānrama chong anthup dōra nangni ngāi riat ranga anpēk kēng ani zei, amāni kōma chu anpēk ni mak. **12** Asik chu tukareng adōn kōma ei anpēk riam rang, ātam ei dōn riam theina ranga. Tenchu tukareng adōn nōk kōma chu ei dōnte ngal ha ei lānpot hiam rang ani na. **13** Hasik han amāni kōma chu ankhīna le chong kei ril. Asik chu:

'Aen nām mu thei lui,
Arangāi ām re thei lui,
Ariat ām re u lui ani,' ati na.

14 Amāni ruia deari Isaian chong alei hong ril ha ahong akipa. Asik chu amān ati na:

'Nangnīn kuara rangāi
un na ti,
Tenchu re thei u nō ta ni.
Mita mu un na ti, tenchu riat
thei u nō ta ni.
15 *Asik chu hiva mi ngāi*
malung a-īt pe kēng ani zei,
Anngāina akuar u asēt pe
kēng ani u zei,
Hanūk chu amu theina mit
azīng pe kēng ani u zei.
Nukhōna amitin lam amu
na,
Akuarin lam arangāia,
Amalungin lam ariat theia,
Malung hong ansīra lam ka lei
mandam u ngāi,' (Isa.6:9,10)

ati na.

16 Tenchu nei mu thei u sika na mit u ngāi ravān āsa kēng, hanūk chu anngāi thei nei ni u sika, na kuar u ngāi ravān āsa kēng. **17** Taktaka kei na ril ani u zei, deari tampa le mi dik ngāiin nangni nei mu u ngāi amu ranga azōt u nām mu thei u mak, hanūk chu nangni nei riat u ngāi ariat ranga azōt u nām riat thei u mak.

Sachi ātupu lehan ankhīna a omzia

Mk.4:13-20 Lk.4:11-15

18 Atun chu sachi anthekpu ruia ankhīna a omzia rangāi u ro. **19** Tukareng sova ram rui arangāia tenchu a omzia riat thei lui chu hiva hi ani na, āsia athōpu ahong le chu amalunga chong antu sachi ha ahong lāk pe viaka, hava ha ani zei lampui panga sachi chul rui ei ti na. **20** Hatuka lung bila sachi chul rui chu hiva hi ani, tukarengin chong arangāia rāisān taka apom len ha ani na. **21** Tenchu amānīn asūnga razung anthūk ei dōn nōk sika hun atōmte adorōia. Nukhōna chu hava chong sika han antakna mo ole ansinsakna mo asuak le anūk ankei len u na. **22** Hanūk chu raling bila sachi anthek rui chu hiva hi ani, tukarengin chong arangāia tenchu inlui andonna le neinung ningōlna sika han hava chong ha adīp khapa avui dōn thei mak. **23** Hatuka phil āsa bila sachi achul rui chu hiva hi ani, tukarengin hava chong ha

arangāia hatuka hava ha ariat thei mi ani na. Ama chu asapār āsa sabaka, asen chu mun razakhat, asen mun sōm aruk, asen mun sōmanthum sapār amasuaka," ati na.

Chiakrunei lehan ankhīna

24 Amāni kōma ankhīna khat rēt arila: "Vānram chu hintin hin ankhi theia. Mi khatin aphāia sachi sa avatuna. **25** Tenchu mi in chīt lāi tak han arālduiin bu bila han chiakrunei avatu pe zuta amāka. **26** Hatuka bu ahong mōnga avui le chu chiakrunei um ahong anlanga.

27 Hatuka inpuma asuak dōn ngāi chu akōma ahong u na: 'Ka pu, na phāia son sachi sa ni mak mo nei vathek? Hanle hon tiang āta mo chiakrunei ngāi ei hong mōng?' ati u na.

28 Amān akōm u na: 'Hiva hi chu ka rāldui khatin ei na hong thō pe kēng ani zei,' ati na. Hatuka suak ngāiin akōma: 'Hano ten koini asēna vaphōi rei ba, na zōt mo?' ati u na.

29 Tenchu amān: 'Aphōi u nō di ro, asik chu chiak nei phōi u bibila bu kung um nei phōi u rang kēng. **30** Bu āt hun ten pei lei lian rase, bu āt hun ahong asuak tika a-āt ngāi kōma: Mānsana chiakrunei ngāi rasuang u tānla anhāl ranga alona khita siak u ro. Hatuka bu tak chu ka sasiara hong manlūt u ro, ti bō ning, ati,' " ati na.

Hoiro ru lehan ankhīna

Mk.4:30-32 Lk.13:18-19

31 Hatuka hintin hin akōm u na ankhīna khat aril rēta: "Vānram chu hoiro ru angkhat dak ang hi ani na. Hava ha mi tu khatin mo hoiro ru achōia aphāia avatuna. **32** Hiva hi chimu ru dōra bila asīn khīt ani na. Tenchu ahong alian suale chu sūlbua atei ngāi nēka alian khīta. Thingkung alian ahong achanga, chunga vā ngāi ahonga abāk anzāra rabu aphan u," ati na.

Chol lehan ankhīna

Lk.13:20-21

33 Hanūk chu akōm u ankhīna khat dēn aril rēta: "Vānram chu chol lehan na mankhi theia. Nupang khatin hava ha alāka moida dibi anthum amāia aman pola āmeta hatuka apumpui athui zuak māseng chu asūn rap," ati na.

34 Aloma hava ngāi rui ha Isuan ankhīna lehan mipui kōma chong ei ril ani na. Ankhīna anchel luia akōm u na itē ei ril om mak. **35** Hasik han dearin ei ti hiva chong ei kipna rang ani na:

"Ankhīna chong lehin ka mūr malong ka ti,
Phil lung ansin len āta rui ānthup dōra manlang ka ti,"
(Sām 78:2)

ati na.

Chiakrunei lehan ankhīna a omzia

36 Hatuka Isuan mipui ngāi chu aman sē suale ina avalūta. Akōma zolāi ngāi ahong u na: "Phāia chiakrunei ruia ankhīna a omzia ha na manthei ro ba," ati u na.

37 Hatuka amān amasanga: "Sachi sa ātupu chu Miring Nāi Pasal ani na. **38** Hatuka hava phāi chu hi maniapūr ani na. Sachi sa chu ama arama nāi ngāi ani na. Hatuka chiakrunei ngāi ha āsia athōpu nāi ngāi ani u na. **39** Hatuka hava arāldui ahong anthekpu ha diabol ani na. Bu āt hun chu maniapūr ei hekna rang hun ha ani na, hatuka bu āt rang ngāi chu vānpalāi ngāi ani u na.

40 Hasik han mīn chiakrunei ei mankhōma moia anhāl rang anga maniapūr ahek tikām han tin han ei om rang. **41** Koi Miring Nāi Pasalin ka vānpalāi ngāi chu hong tīr ka ti, amānīn ka ram sūnga anbāna tin rēng le dān anrakān ngāi dōra chu hong rasuang unti. **42** Hatuka hava ngāi ha moikunduna vapei unti. Hava muna han achapa rakam arial unti. **43** Hava tika mi dik ngāi chu apa rama ani anga ēl chian ūnti. Hiva hi anngāina kuar adōnin rangāi rase.

Rochon anthup le lunglu ngāi lehan ankhīna

44 Hanūk rēt chu, vānram chu phāi khata rochon anthup ang hi ani na. Mi khatin hava ha avatoka athup rapa āsiaka. Hatuka arāisān raheia asēna anei anung ngāi dōra avazuara hava phāi ha avarachōka.

45 Hanūk rēt chu, vānram chu lunglu apūta sum anlō mi khat ang hi ani na. **46** Ama chu lunglu aman ātam zāt avatoka anei anung ngāi dōra avazuara hava lunglu ha avarachōka.

Lēn adēng lehan ankhīna

47 Hanūk rēt chu, vānram chu mīn tipuia lēn adēnga ngatin ngarēng ei khum ang hi ani na. **48** Hava lēn abit le chu tānga ahong nuk u na, hatuka ansuta nga āsa dōra azena koka āsiak u na, hatuka nga siat dōra chu pei u na. **49** Maniapūr ahek rang tikām havan tin anga om inti. Vānpalāi ngāi hong untia, mi dik ngāi bil āta mi dik lui ngāi chu hong khāi unti. **50** Hatuka moikunduna pei unti, hava muna han achap le rakam anrialna om inti," ati na.

51 Isuan akōm u na: "Hiva rui ngāi hi imo a omzia na riat thei u mo?" ati na.

Amānīn: "Puma, na riat thei zei," ati na amasang u.

52 Hatuka amāni kōma: "Hasik han vānram ruia asa dima ariat sua dān mīnchū ngāi chu in puma khatin asumduk āta neinun athar le amarua ansuakpu ang hi ani," ati na.

Lalchi manlui deari

Mk.6:1-6 Lk.4:16-30

53 Hatuka Isuan hava ankhīna ngāi aril suale havan āta asuaka asēna. **54** Ama ei omna khua ngēta ahong asuaka, ei ankhōm u na ina mi ngāi avamanchū le chu, amānīn atinachang re u mak: "Hiva mi hi hon tiang āta mo hidōr peia hianna le tichangabui sin thōtheina ei man? **55** Hiva mi hi thingthiampu nāi pasal ha ni mak mo? Mīn anu Mari ei ti ha ni mak mo? Aparual ngāi ha Jakob, Jose, Simon le Juda ngāi ni u mak mo? **56** Asarnu dōrām koini ngāi bila a om ni u mak mo? Hanle hiva mi hin hon tiang āta mo hiva ngāi dōra ei man?" ati u na. **57** Hava sika han ama tak chunga amalung akhel u na.

Tenchu Isuan amāni kōma: "Deari ngāi chu akhua le ain rong nōk chu mun ateia lalchi manluia om ngāi mak," ati na.

58 Hatuka amānīn iamna ei dōn u nōk sika hava muna han tichang abui sin ātam thō lāi mak.

Baptispu Johan alu āntan rui

Mk.6:14-29 Lk.9:7-9

14 Hava hun lāi han ram optu Herodān Isua arui alei riata. **2** Hasik han asuak ngāi kōma: "Ama chu Baptispu Johan, āthi ngāi bil āta anthuirēt ha kēng ani zei, hasik han kēng hiva tichangabui sin ngāi amān ei thōthei," ati na.

3 Herodān anāipa Philip anungāk sika Johan chu ei mankhita ankhumna ina ei khum ani na. **4** Asik chu Johanin akōma: "Herodi hi na nungāk ranga alāk hi dān anthiang ni mak," ati na. **5** Amān chu Johan athat rang azōtam nisela mipui āchīna, asik chu mīn ama ha deari khat ati na ei tel u ani na.

6 Hava suale Herod ama ei anzirna nikhuana Herodi anāi nupangte chu amāni matona ahong alāma Herod chu arāi asān sabaka. **7** Hasik han amān ei zong tak apēk ngēt ranga khomāk ansama. **8** Hatuka anūn kurbut ei pēk anga avarila: "Hiva khēnga hin Baptispu Johan alu na pe ro," ati na. **9** Tenchu hava sik tak han Herod amalung ana pe sabaka, hanum nisela akhomāk ansam le bu ei nēkpui khual ngāi sika ei zong tak apēk ranga chongpēk aneia. **10** Hatuka Johan alu avāntan ranga mi atīra. **11** Hankēng alu chu khēnga ahong chōia nupangte kōma ahong pēka, hatuka amān anu kōma achōia asēpui. **12** Hava suale Johan azolāi ngāi chu ahong u na aruak achōia avaphūm u. Hatuka asē u na Isua kōma avaman thei len u na.

Isuan mi asāng rangā avāi

Mk.6:30-44 Lk.9:10-17 Jn.6:1-14

13 Isuan hava ha ariat le havan āta rakuanga avachuanga philchār rama athei daka asēna.

Tenchu mi ngāiin hava ha ariat u le kho tin āta kal achōia anūk avazī u na. **14** Hatuka Isua chu tāng kōl āta ahong akal suale mipui ātampa amuna amalung amanpōnga, hasik han adam nōk ngāi aman dama.

15 Hatuka nikhua ahong abui le azolāi ngāi chu ama kōma asē u na: "Hiva mun hi philchār ram ani na, hanūk chu zān um ahong azīng rang ani zei, hasik han khuana asāk rua anchōk ranga mipui mansē ta ro ba," ati u na.

16 Tenchu Isuan: "Amāni ei sē rang nāng u mak, nangnīn asāk rua hongte mo pe u ro," ati na.

17 Hankēng amānīn amasanga: "Hiva hin ruti rangā le ngā anni bak rong nōk chu atei itē nei dōn om mak hile," ati u na.

18 Hatuka amān akōm u na: "Hava ngāi ha ka kōma hong chōi u ro," ati na. **19** Hatuka amān mipui chu chiak aring bila ansut ranga chong apēka. Hatuka amān ruti rangā le ngā anni ha alāka chung tiang atanga bōrsāng apēka. Hatuka ruti chu akhiaka azolāi ngāi kuta apēka. Hatuka hava ha azolāi ngāiin mipui ngāi kōma avapēk rēt u na. **20** Hatuka alom u na akhop tanga anēk asāk u na. Hankēng zolāi ngāiin abong abūi aman khōm u na kok sōmleianni ala bita. **21** Hava anēk asāk ngāi bila nupang le nāipang tel luia pasal duai hi asāng rangā tāng ani u.

Isua tī chunga kal achōi

Mk.6:45-52 Jn.6:15-21

22 Hatuka Isuan azolāi ngāi rang rakuanga achuang lilīpa ama matona son tiang varāla alei vān kān ranga aman nota. Hatuka hava bibila han amān mipui ngāi alei mathāna. **23** Mipui amathān suale athei daka bōr azong ranga muala avakala. Hava han zān azīng tenpei athei daka avaom a. **24** Tenchu hava dōr huna han rakuang chu tāng āta timalāi tenpei alei vasuak zeia. Hatuka tiduarin asuka, asik chu thīnthi dui changa om ei ni u sika ani na.

25 Hatuka Isua chu khua ahong avār rang tiang vit tī chunga kal achōia akōm u na ahong pana. **26** Tī chunga kal ei hong chōi ha zolāi ngāiin alei mu u na aratha amanta u na: "Ralīmpa so," ati na anchi tuara ankhēk u na.

27 Tenchu Isuan amāni kōma: "Anngam u ro, koi kēng ka ni, āchi u nō ro, ati lena."

28 Peterin amasanga: "Puma, nang ngēt na ni ten, tī chunga kal achōia na kōm na man hong ro ba," ati na.

29 Hatuka Isuan: "Hong ta ro," ati na.

Hatuka Peter rakuang āta antōma tī chunga kal achōia Isua avapana. **30** Tenchu thīnthi amu na rathatāka tina anning rang athōle ankhēka: "Puma, na san ta ro ba!" ati na.

31 Hatuka Isuan anrappa akut asōna avasūr lena: "O iamna tōmte, ichang mo nei iam thei nōk?" ati na.

32 Hatuka rakuang chunga avakal sua u le chu thīnthi amonga. **33** Hankēng rakuang chunga a om ngāiin: "Taktaka, Pathian Nāi Pasal kēng na ni hile," ati na ama chu amōk u na.

34 Hatuka son tiang varāl avānkān sua u le Genesaret rama avatung u na. **35** Hava muna mi ngāiin Isua amēl alei riat thei u na. Hasika han hava ravēla mun tina chong amathuan u na. Hatuka mīn ama kōma ana ngāi dōra ahong ruai u na. **36** Hatuka ana ngāiin apuan mērte duai ngal tōn u rase, ati na lokōn amathēm u na. Hatuka ama atōn ngāi dōra pei chu adam u na.

Ānthiang le ānnim rui

Mk.7:1-13

15 Hatuka Pharisi ngāi bila senkhat le dān mīnchū ngāi Jerusalem khopui āta Isua kōma ahong u na: **2** "Ichang mo na zolāi ngāiin tiana koini na chipui ngāi omdān ei zī u nōk? Asik chu bu nēk māna akut rasūk u mak," ati na arakel u na.

3 Isuan akōm u na: "Hanle, ichang mo nangnīm tiana na chipui ngāi omdān sika Pathian chongpēk ngāi nei khēl u? **4** Asik chu Pathianin ei ti: *Na nu le na pa lalchi thō ro.* Hanūk chu, *'Anu mo apa mo khomāk āsam tak chu thi ngēt rase,' (Ant.20:12, 21:17 Dān.5:16 Lev.20:9)* ati na. **5** Tenchu nangnīn nei manchū u chachak chu, anu kōma mo ole apa kōma mo: 'Ka kōm āta nangin sanna nei man rang bāt ha Pathian ranga anpēk sua kēng ani zei,' ati na. **6** Havan tin han ti sela, anu mo apa mo lalchi ei thō rang nāng lāi mak hale. Havan tin han nangnīn tiana na chipui ngāi omdān sika Pathian chongpēk ngāi chu akorong nei manchang u chachak. **7** Nangni phuazekām ngāi, deari Isaian na rui u tak alei ril hi adik kēng. Asik chu:

8 *'Hiva mi ngāiin amūr le ei*
na dēp u, aner le lalchi ei
na thō u.
Tenchu amalung u chu ka
kōm āta ankār kēng.
9 *Amānīn akoronga ei na*
biak u,
Ami manchū u na chu miring
āta asuak anchūna om
dāntete ngāi duai hi ani,' "
(Isa.29:13)

ati na.

10 Hatuka Isuan mipui ngāi chu apāia: "Ka chong hong rangāi u tānla riat thei u ro. **11** Asik chu miring bāia alūtin miring mannim mak tenchu amūr āta asuakin miring ei mannim ani," ati na.

12 Hatuka azolāi ngāi chu akōm ahong u na: "Hava chong ha Pharisi ngāiin ariata amalung akhel u zei ti hi na riat mo?" ati u na.

13 Tenchu Isuan amasanga: "Anvāna ka Pa ei phun nōk dōra chu aloma ei phōi kiar rang kēng. **14** Hasik han amāni chong ngāi ha māk u ta ro, asik chu hava ngāi ha achō ngāi ruaitu ani u na. Asik chu achō dēnin achō amaruai ten, khura vachul rit u nō ni mo?" ati na.

15 Hatuka Peterin akōma: "Hiva ankhīna chong nei ril ngai a omzia hi na manthiang ro ba," ati na.

16 Hasik han Isuan amāni kōma arakela: "Nangnīm mo atun tena riat luia nei la om u? **17** Na bāia alūt dōra chu vonsūnga kēng ei lūta annim bila ei vachul rēt ti hi riat u mak che mo? **18** Tenchu mūra ahong asuak hi malung rīl āta ahong asuak ani na. Miring annim thei hava ha kēng. **19** Asik chu malung rīl āta alom peia mandon salui, mithat, uiare, hurna, anruna, milak om āthō, siat anrilna ngāi dōra hi ahong asuak ani na. **20** Miring annim chachak chu hiva ngāi hi kēng, kut rasūk luia bu nēk hi ni mak miring annim chachak," ati na.

Kanaan nupangnu khat iamna

Mk.7:24-30

21 Hatuka Isuan hava mun ha amāka Tura le Sidon khua ravēla ram dāma asēna. **22** Hatuka enta, hava ram āta Kanaan nupangnu khat akōma ahonga ahong ankhēka: "O Puma, David Nāi Pasal, ka chung lungkham na mu ro! Asik chu ka nāi nupangte raluain ana sūr petit zei," ati na.

23 Tenchu amān chong bāi khat ngal masang mak. Hasik han azolāi ngāiin akōma ahonga ahong mathēm u na: "Ama hi mathān tān mansē ta ro ba, asik chu koini nunūka ahong ankhēk chian zei hile," ati u na.

24 Hatuka amān: "Israel nam bila bera ānpei ngāi rang rong nōk chu tutē kōma asē ranga hong antīr ni makung," ati na amasanga.

25 Hanum nisela hava nupang chu akōma ahong anbok laka: "Puma, nei na san ngēt rang kēng," ati na.

26 Hatuka amān amasanga: "Nāipang ngāi kōma bulom alāka ui ngāi kōma apēk chu āsa ni mak," ati na.

27 Hankēng amān: "Puma ani, tenchu ui ngāi um apuma khēnga bu ramal achul ngāi chu asāk u dō," ati na.

28 Hasika han Isuan akōma amasanga: "Nupang, nei iamna hi alian sabak, nei zōt ang taka na chunga om rase," ati na. Hatuka anāi nupangte chu hava ahun tak lena han adam pena.

Isuan mi asāng manli avāi

Mk.8:1-10

29 Hatuka Isua hava mun āta asēna Galili tipui ravēla avatunga, muala avakala hava han avānsuta. **30** Hatuka mipui tāng raza akōma ahong u na. Amānīn abil u na

kekhor, mit achō, chong thei lui, piangsual le atei ātampa ahong ruai u na ake bula ahong siak u na. Hava dōra ha amān alei mandam kiara. **31** Havan tin han chong thei lui ngāi achong theia, piangsual ngāi adama abalam anga a om u na, ake khor ngāi kal achōi theia mit achō ngāi amu thei u na hasika han mi ngāi chu tichang abuia ariat u na. Hatuka Israela Pathian chu amanpāk u na.

32 Hatuka Isuan azolāi ngāi akōm apāia: "Mipui ngāi rang hi ka malung apōng u na, asik chu aviana lehin nīnthum ani zei ka bila ei om u, hatuka chu akōm u na itē sāk rang dōn u mak. Hasik han nēksāk luia kei mansē u rang hi zōt makunga, asik chu lampuia anvuaia a om u thei," ati na amasanga.

33 Hankēng zolāi ngāiin amasanga: "Hi dōr peia mipui khopna rang zotor ruti hon tiang āta mo koinīn hiva mi buina rama nei man rang ?" ati u na.

34 Isuan amāni kōma: "Hanle ruti ituk mo nei dōn u?" ati na.

Amānīn: "Ruti pēk sari le ngāsīnte ngāi alakte na dōn," ati u na.

35 Hatuka amān mipui chu phila ansut ranga chong apēka. **36** Hatuka hava ruti pēk sari le ngāsīnte ngāi alāka rāisān chong amantunga asema zolāi ngāi kuta apēka. **37** Anēk asāk u na alom u na akhop u. Hatuka amaniang abong abūi arūt u na kok sari ala manbit u. **38** Anēk le asāk ngāi bila nupang le nāipang tel luia pasal rong asāng manli ani u na. **39** Hatuka mipui ngāi amansē suale Isua chu rakuanga avachuanga Magdala rama avatunga.

Sinsiana amu ranga amathēm u

Mk.8:11-13 Lk.12:54-56

16 Hatuka Pharisi le Sadduki ngāi chu Isua kōma ahonga, ama ansinna ranga anvān āta sinsiana khat na man mu ro, ati na ahong mathēm u.

2 Tenchu amān amasanga: "Nikhua abui rang le: 'Nikhua ahui rang kēng, asik chu kōlkung asena anthiang vung,' na ti u chachaka. **3** Hatuka zīnga chu: 'Avian chu nikhua hui nō ni, asik chu kōlkung asena khua annīm zuak,' na ti u chachaka. Nangni phuazekām ngāi! Kōlkung om zia chu na riat thei sabak u na, tenchu hun sinsiana om zia chu riat thei u mak che mo? **4** Hiva huna mi salui ngāi le uiare ngāiin sinsiana mu ranga ei val u, tenchu deari Jona sinsiana rong nōk chu atei itē sinsiana akōm u na anpēk nō ni," ati na. Hatuka amāni amāka Isua chu asēna.

Pharisi ngāi chol le Sadduki ngāi chol

Mk.8:14-21

5 Hatuka tipuilian son tiang varāl ankān u lāi han zolāi

ngāiin ruti chōi rang amangil u na. **6** Isuan akōm u na: "Anrung u tānla, Pharisi le Sadduki ngāi chol āta anrēng u ro," ati na.

7 Hatuka amāni le amāni achong u na: "Na bila ruti nei hong chōi lāi nōk sika kēng ei ti ni zei ni," ati na anril u na.

8 Isuan hava achong u ha ariata: "O iamna tōm ngāI, ichang mo ruti dōn mak me ati na nei anril u? **9** Atun tena la riat thei u mak che mo? Mi asāng rangā le ruti rangā rui ha riat u lāi mak che mo? Hanūk chu hava lāi han ralei ituk mo nei rūt u ha re u mak che mo? **10** Hanūk rēt chu mi asāng manli le ruti sari rui hale imo nei mangil u mo? Hava lāi hanle kok ituk mo nei manbit u? **11** Anrēng u ro kei na ti u hi ruti sika ni mak ti hi ichang mo nei riat thei u nōk? Tenchu Pharisi le Sadduki ngāi chol āta kēng anrēng u ro kei na ti u," ati na. **12** Hankēng amān ruti na chol anchel rui ni mak ei ril, tenchu Pharisi le Sadduki ngāi mi ei manchūna dān āta anrēng ro ti kēng ei ril ti ha ahong riat thei u na.

Krista kōma Peter ei anpuang rui

Mk.8:27-30 Lk.9:18-21 Jn. 6: 68-69

13 Isua chu Kaisari-Philippi khua ravēla avatung u le azolāi ngāi kōma arakela: "Koi Miring Nāi Pasal hi mīn tu mo ei na ti u?" ati na.

14 Hatuka amānīn amasanga: "Mi senkhatin chu 'Baptispu Johan,' ana ti u. Senkhatin chu: 'Elija,' ana ti u. Atei senkhatin chu: 'Jeremia nōk ten deari ngāi bila angkhat pei chu ani,' ana ti u," ati u na.

15 Tenchu amān akōm u na: "Nangnīn koi hi tu mo nei na ti u?" ati na arakela.

16 Simon Peterin amasanga: "Nang chu Krista, Pathian adam Nāi Pasal kēng na ni," ati na.

17 Hatuka Isuan akōma: "Jona nāi pasal Simon, bōrsāng atung na ni zei, asik chu taksa le thisen adōn miringin hava ha na kōma ei hong manlang ni mak, tenchu ka Pa vāna mi kēng ahong anlang. **18** Hasik han koi um na kōma kei na ti ni zei, nang Peter,[3] hatuka hiva lungpui chunga hin ka kuibing manding ka ti, thīna suakkhār ngalin zui nō ni. **19** Na kōma hin vānram chabi ngāi chu na pe ka ti, hatuka nangin phila nei khit chu anvānam ankhit inti, hanūk chu nangin phila nei mazōk chu anvānam anzōk inti," ati na amasanga. **20** Hava suale azolāi ngāi kōma han, koi Krista kei ni hi tutē kōma rpuang u ta ni, ati na chong apēka.

Isuan ama ei thī rang rui aphāmān alei ril

Mk.8:31-9:1 Lk.9:22-27

21 Hatuka hava hun len āta Isua chu Jerusalem khopuia asē

[3] Peter ti na chu "Lung" ti na ani na.

ei nānga Jihudi pātar ngāi, chāizūng ngāi le dān mīnchū ngāi kōm āta antakna tam ei vatiar rang. Ama ei thīna rang zia hava suale chu nīnthum nikhuana athi nāta ei anthui rēt rang rui azolāi ngāi kōma aloma anthiang vanga aril aphuta.

22 Hasika han Peterin apanga aruaia avān ngo rang athōna: "Puma, han tin han ni thei nō ni, hava ngāi ha na chunga chul thak nō ni," ati na.

23 Tenchu Isua ama tiang anhoia: "Soitān, ka maton āta ankhāi ta ro, ka ranga anakhār kēng na ni hile. Asik chu Pathian mandon ni mak nei chōi, tenchu miring mandon kēng nei chōi hile," ati pena.

24 Hatuka Isua azolāi ngāi kōma: "Tukareng ka nūk ana zī zōt tak chu aninga ei anngil rang anāng, hanūk chu akros raputa ka nūk ei na hong zī rang anāng. **25** Asik chu tukareng ama ei damna anzōk zōt chu machān inti. Tenchu tukareng ka sika ama ei damna anchān zōt chu man rēt inti. **26** Mīn maniapūr pumpui hi man sela tenchu ama ei damna amachān ten, ama ranga imo ei nemna? Hanūk chu ama ei damna rathūla miringin imo aman ei pēk thei rang? **27** Asik chu koi Miring Nāi Pasal hi avānpalāi ngāi bila Pa ei anlianna lehan ahong rang ka ni zei. Hava tika chu mi tinin asin thō anga ei lō u chu hong pēk chip ka ti. **28** Taktaka kei na ril ani u zei, hiva muna anding ngāi bila senkhat koi Miring Nāi Pasal ka rama kei hong amu māseng chu thīna tem lui rang a om," ati na.

Isua mēl ei teina

Mk.9:2-13 Lk.9:28-36

17 Hatuka ni ruk suale han Isuan Peter, Jakob le Jakob anāipa Johan amāni lim aruaia mual ansāng khata avakalpuia. **2** Hava han amāni matona amēl amanteia. Amāi chu ani anga hin a ēla, apuan chu raāng anga hin avār sabaka. **3** Enta, hava lāi tak han Mosi le Elija chu amāni matona ahong anlang u na Isua achongpui u na.

4 Hatuka Peterin Isua kōma: "Puma, koinīn hivana nei om rang hi āsa kēng hile. Na zōt ten, hiva hin chubuk in anthum manding inti, nang na rang khat, Mosi rang khat, Elija rang khat," ati na.

5 Havan tin han amān chong ala ril lāi tak han enta, ansūm alang sabak khatin amāni chu ahong khuma. Hatuka ansūm bil āta hē ahong anthanga: "Hiva hi ka Nāi Pasal madit, ama chunga hin ka rāi ei sānna khīt, ama chong hi rangāi u ro," ati na.

6 Hava ha zolāi ngāiin ariat u na phila anbok u na achālaka aratha ta u na. **7** Tenchu Isua amāni kōma asēna avatōna: "Anthui u ta ro, āchi u nō ro," ati

na. **8** Hatuka chung atang u le Isua rong nōk chu atei tutē ei mu om u lāi mak.

9 Hatuka mual āta ahong achum u susūnga Isuan azolāi ngāi kōma: "Koi Miring Nāi Pasal hi athi ngāi bil āta kān thui rēt māseng chu hiva anlārna hi tutē kōma ril u ta ni," ati na chong apēka.

10 Zolāi ngāiin akōma: "Ichang mo dān mīnchū ngāiin Elija kēng ahong mānsa rang ei ti u?" ati na.

11 Hatuka Isuan amasanga: "Taktataka, Elija chu ahong rang ani zei, hatuka ama ahong tika chu amān aloma hong manding rēt inti. **12** Tenchu koiin kei na ril ani u zei, Elija chu ahong sua kēng ani zei, tenchu mīn lei riat mak. Tenchu achunga amānīn ei zozōt ei thō u ani na. Havan tin anga han koi Miring Nāi Pasal um amāni kōm āta antakna tam kei tiar rang anāng," ati na. **13** Hankēng zolāi ngāiin Baptispu Johan arui kēng ei ril hile ati na ei la riat thei u.

Isuan raluai ei sūur pasal sanāite khat ei mandam

Mk.9:14-29 Lk.9:37-43

14 Hatuka amāni chu mipui kōma ahong asuak u le mi khat Isua kōma ahonga mankhūk ahong bila: **15** "Puma, ka nāi pasalte chunga lungkham na mu pe ro ba, asik chu thathi thadet ankōk ani na. Adūk ana pe sabak chachaka, voi ituk mo moia ei andēng ani zei, hanūk chu voi ituk mo chu ti nām ei chul ani zei. **16** Ama chu na zolāi ngāi kōma ka ruaia, tenchu mandam thei u mak," ati na.

17 Isuan amasanga: "Hiva huna iamna bui le lam anvāi miring ngāi! Ituk ten mo na kār u na kei la om rang? Ituk ten mo kei na la diar u rang? Hava nāite ha ka kōma hiva hin hong ruai u ro," ati na. **18** Hatuka Isuan raluai chu angōna asūng āta ahong suaka, hatuka hava hun lena han nāipangte chu ahong adama.

19 Hankēng zolāi ngāi chu maruka Isua kōma ahong u na: "Koinīn ichang mo hava ha nei razūl thei nok?" ati u na.

20 Isuan amasanga: "Hava ha nei iam u na atōm sika ani na. Taktaka kei na ril ani u zei, hoiro ru sīnte dōr ngal iamna na dōn u ten, hiva mualpa hi, hivan āta son anthot ro na ti u ten anthot inti. Nangnīn nei thōthei u nōk rang itē om ngal nō ni. **21** Tenchu bōr azong le bungoi rong nōk ten, hiva ngāi hi anzūl sa mak," ati na.

Isuan ama ei thi rang rui aphāmān alei ril rēt

Mk.9:30-32 Lk.9:43-45

22 Hatuka Galili rama lokōna a om u lāi han Isuan amāni kōma: "Atun chu koi Miring Nāi Pasal hi miring ngāi kuta ansūr rang ka ni zei. **23** Amānīn na that untia, tenchu nīnthum nikhuana āthi nāta anthui rēt ka ti," ati na. Hava sika

han azolāi ngāi chu adok achuai khap u na.

Pathian biak ina siachōi apēk rui

24 Hatuka Kapernaum khua ahong atung u le Pathian biak ina siachōi ansuang ngāi chu Peter kōma ahong u na: "Nangni anānchupu u hān, biak in siachōi pēk chachak mak mo?" ati u na.

25 "Apēk chachak dō," ati na amasang u na.

Hatuka Peter chu in sūnga avalūt le Isuan chong alei dō mānsana: "Simon, nangin hontin mo nei mandon? Phila rēng ngāiin tu kōm āta mo siachōi mo, ōt mo ei sūr u chachak? Anāi ngāi kōm āta mo ole atei nāi ngāi kōm āta mo?" ati na.

26 Peterin amasanga: "Atei nāi ngāi kōm āta ha na," ati na.

Hatuka Isuan akōma: "Hano ten nāi ngāi chu azōk ani u na. **27** Hanum nisela amāni adui nei chang nōkna ranga nang chu sē tānla tipuia rakuai vapei ro. Hatuka rakuaia ngā akop mānsa khīt ha la tānla abāi phong tānla rupa dangka khat manin na ti. Hava ha chōi tānla koi le nang na ranga amāni kōma siachōi vapēk ro," ati na.

Vānrama alian khītpu

Mk.9:33-37 Lk.9:46-48

18 Hatuka hava hun tak dēna zolāi ngāi chu Isua kōma ahonga: "Hanle vānrama hin tu mo alian khīt rang?" ati u na.

2 Hankēng Isuan nāipangte khat apāia amalāi u taka amandinga. **3** Taktaka kei na ril ani u zei: "Na kīr rēta nāipangte anga na ni u nōk ten, vānrama lūt thei u nō ta ni. **4** Hasika han tukareng hiva nāipangte anga annuai tak ha vānrama alian khīt rang ani na. **5** Hanūk chu tukareng hiva nāipangte anga nāipangte khatpei ka raminga apom tak chu, koi ana pom ani na.

Āsia thō lama achulna

Mk.9:42-48 Lk.17:1-2

6 Tenchu tukareng koi ana iam nāipangte ngāi bila angkhat pei achulna athō chu arīnga busukna lung alianpa khat akhita tipuilian anthūka vānning sela ama ranga sa bet inti. **7** Achulna ei hong suak sika maniapūr ranga avānduai rase. Achulna chu ei hong suak ngēt rang ngal ani na, tenchu ama sik taka achulna ansuak miring um avānduai rase. **8** Na kutin mo na kēn mo ana masul ten, tan tānla pei ro. Asik chu kut anni mo ke anni mo adōna tāituan moipuia na chul nēk ten, piangsuala mo kekhora mo, damnana alūt chu na ranga sa bet inti. **9** Hanūk chu na mitin ana masul ten, kel tānla pei ro. Asik chu mit anni adōna Gehenna moipuia na chul nēk ten, mit khat adōna damnana alūt chu na ranga sa bet inti.

Bera anpei lehan ankhīna

Lk.15:3-7

10 En u ro, hiva asīnte ngāi bila angkhatte ngal mumāk makhāi u ta ni. Asik chu kei na ril ani u zei, anvāna apalāi u ngāiin ka Pa anvāna om amēl chu ei en chian u kēng. **11** Asik chu anpei ngāi andam ranga koi Miring Nāi Pasal hi ahong ka ni.

12 Hontin mo nangnīn na mandon u? Mi khatin bera raza khat dōn sela, hava bila angkhat lam anvāi vinga. Hava tika han hava sōmakua akua ngāi māka mual ngāia vakala lam anvāite chu varok nō ni mo? **13** Taktaka kei na ril ani u zei, havate ha avatok ten, lam anvāi lui sōm akua le akua ngāi nēka ama chunga rāi mansān ual inti. **14** Havan tin anga han hiva asīnte ngāi bila angkhatte ngal anpei rang hi na Pa u vāna mi ei zōt ni mak.

Na chunga āsia thō na parual

Lk.17:3-4

15 Hanūk chu na parualin na chunga āsia athō ten, akōma sē tānla nang le ama rong riata ei dik nōkna vaman thei ro. Hatuka na hē ana rangāi pe ten, na parual chu nei man rēt ani zei. **16** Tenchu na hē ana rangāi pe nōk ten mitei angkhat mo anni mo na bila ruai tānla akōma sē ro. Asik chu: '*Ruiriltin dōra chu anni mo anthum mo ariatpui mūra chong le kēng ei chat,' (Dān.19:15)* ati na. **17** Tenchu amāni hē ngal arangāi nōk ten, kuibing kōma mantung u ro. Hatuka kuibing hē um arangāi nōk ten, ama chu na ranga nam atei le siachōi ansuang ngāi anga chang rase.

Phil chunga ankhit le anzōk rui

18 Taktaka kei na ril ani u zei, nangnīn phil chunga nei khit u chu chungvānām ankhit inti. Hatuka nangnīn phil chunga nei mazōk u chu chungvānām anzōka om inti.

19 Taktaka kei na ril rēt ani u zei, maniapūra hin nangni bila annin ei zong u tak peia anrual u ten, hava ha amāni ranga ka Pa vāna mīn ei thō pe rang. **20** Mi anni mo anthum mo ka raminga ei anchun u na tak abil u na om ka ti," ati na.

Riangvāimuna dōn lui suak lehan ankhīna

21 Hatuka Peter chu Isua kōma ahonga: "Puma, ka parualin ka chunga āsia thō sela voi ituk ngal mo kei madual rang? Voi sari pei mo?" ati na.

22 Isuan akōma: "Voi sari ni mak kei na ti, tenchu voi sōmsari voi sari kēng kei na ti.

23 Hasika han vānram chu hivan tin hin na mankhi theia. Rēng khatin asuak dōn ngāi kōm āta hisāp alāk rang hi anuama. **24** Hatuka hisāp alāk rang aphut le chu mi khat hān, talent asāng

sōm antānga, hava nāi ha akōma aruai u na. **25** Hatuka apēk theina rang khop itē ei dōn nōk sika apuma hān, ama le anungāk le anāi ngāi le hanūk chu ei dōn dōra azuar zita athuan ranga chong apēka.

26 Hasika han hava suak chu ama kunga anboka: 'O ka puma, nei na maruang zām rang kēng ani zei, aloma na thuan zit bo ning,' ati na. **27** Hatuka hava suak apumapa hān atak chunga lungkham amuna ei mazōk hanūk chu ei antāng um ei madual pe ani na.

28 Hatuka hava suak dēn ha asēna asuak changpui bila angkhat avamuna. Hava nāi akōma han denarī raza khat antāng ani na. Ama tak chunga han akut avaleka arīng avasōmtit pena: 'Nei antāng ha na thuan ta ro,' ati na.

29 Hatuka hava asuak changpui ha ake kunga anboka: 'Nei na maruang zām rang kēng ani zei, aloma na thuan zit bo ning,' ati na amathēma.

30 Tenchu zōt mak, hasika han ei antāng athuan sua māseng pei chu lung ina avakhuma. **31** Hava rui ha asuak changpui ngāiin amu u na achālaka amalung ana u. Hatuka apuma kōma asēna aloma avaman thei zit u.

32 Hasika han ama chu apuma hān avaman pāi sua le akōma: 'O suak salui, nei na mathēm sabak sika nei antāng ngāi dōra kei na ma dual kēng hale! **33** Koiin na chunga lung kei na manpōng anga na suak changpui chungām lung nei manpōng rang ni mak mo?' ati na. **34** Hasika han apumapa chu atak asi sabaka ei antāng ngāi dōra athuan zit sua māseng chu mīn sinsak ngāi kuta abetōka.

35 Havan tina han nangni ngāi chip hi na malung lehan na parual u ngāi dān ei rakān u na ha na madual u nōk ten, ka Pa vāna mīn um han tin dēn han na chung u na ei thō rang," ati na.

Nungāk ansenpui rui

Mk.10:1-12 Lk.16:18

19 Hatuka hivan tin hin ahong ani na. Isuan achong ril ngāi dōra asuale Galili ram amāka Jordan dung varāla Judia rama ahonga. **2** Hava han mipui ātampān ama nūk ahong zī u na, hava ngāi ha amān alei mandama.

3 Hatuka Pharisi ngāi um akōma ahong u na, ama ansinna thōna ranga ei rakel u: "Alom pei sika ani zei pasalin anungāk ei māk hi dān anthiang ani mo?" ati u na.

4 Hatuka amān akōm u na amasanga: "Aphuta chu amāni āsinpu hān *'nupang le pasala ei sin,'* ani na. *(Anp. 1:27)* ***5*** *'Hava sika han, pasalin anu le apa māk intia anungāk tianga kop inti hatuka amāni anni ha taksa pumkhat chang unti,' (Anp. 2:24)* ati na. Hava rui ha pore u ngāi

mak che mo? **6** Hasika han amāni chu anni chang u lāi mak, tenchu taksa pumkhat kēng ani u zei. Pathianin ei manlop sua chu miringin mansen lāi nō rase," ati na.

7 Hatuka amānīn: "Hanle ichang mo Mosīn ansenna lekha apēka ansenna chong ei pēk?" ati u na.

8 Amān akōm u na: "Na malung u ei ankhir sika han Mosīn na nungāk u ngāi ansenpui ranga ei phal kēng, tenchu aphuta chu han tin han om mak. **9** Kei na ti u ani zei, tukareng uiare sik rong nōka anungāk ansenpuia nupang atei alāk chu tak chu uiare kēng," ati na.

10 Azolāi ngāiin akōma: "Anungāk lehan apasal ding mun havan tin han aniten, innei lui kēng āsa rang," ati u na.

11 Tenchu amān akōm u na: "Hiva chong hi mi dōrān pom thei mak, amāni ranga anpēk ngāi kōm dēn kēng ei anpom. **12** Asik chu thāidōr senkhat chu anu vonsūng āta han tin han ahong anzir a oma. Hanūk chu thāidōr senkhat, miringin thāidōr ei sin a oma. Hanūk rēt chu thāidōr senkhat vānram sika aninga thāidōr ansin a oma. Tukareng hiva hi apom thei takin pom rase," ati na.

Isua le nāipangte ngāi

Mk.10:13-16 Lk.18:15-17

13 Hatuka amāni chunga akut āsiaka bōr ei zong pe theina ranga akōma nāipangte ngāi ahong ruai u na. Tenchu zolāi ngāiin hava ngāi ha bāi alei mankham u na.

14 Hasika han Isuan amāni kōma: "Nāipangte ngāi ka kōma hong ruai u ro. Khār u nō ro. Asik chu vānram hi amāni anga mi ngāi ta kēng," ati na. **15** Hatuka amāni chunga akut āsiak suale hava mun āta asuaka ei sē ani na.

Ruathar anchongpa khat rui

Mk.10:17-31 Lk.18:18-30

16 Hankēng mi khat akōma ahonga: "Mīnchūpu, tāituan damna kei man theina ranga hong zāt sin āsa mo kei thō rang?" ati na.

17 Isuan akōma: "Ichanga mo āsa ruia nei na rakel? Mi āsa angkhat dak a om. Ama chu Pathian ani na, ama nōk chu tutē mi āsa om mak. Hanum nisela damnana alūt rang nei zōt sika han chongpēk ngāi dōra zī kiar ro," ati na.

18 Hava ha amān: "Hova ngāi bila mo?" ati na.

Isuan akōma: *" 'Mi that nō ro.' 'Uire nō ro.' 'Marusa nō ro.' 'Milak chong ariatpui chang nō ro.'* ***19*** *'Na nu le na pa lalchi thō ro.'* *(Ant.20:12-16 Dān.5:16-20)* Hanūk chu, '*Nang na anga na inkōlmi hām madit ro,'* *(Lev.19:18)* ti ngāi dōra ha," ati na.

20 Hatuka hava ruatharin akōma: "Hava ngāi dōra chu

nāipangte ka ni lāi āta kei hong zī kiar kēng ani zei, hanle imo kei ansam ala om?" ati na.

21 Isuan akōma: "Anzui rang na zōt ten, sē tānla na nei na nung dōra vazuar tān anriang ngāi kōma vape ro, hankēng vānrama dōnglua nei man rang, hatuka ka nūk na hong zī ro," ati na.

22 Tenchu hava ruatharin hava chong ha ariata amalung anngūi chunga ei suaka ei sē ani na. Asik chu ama ha dōnglua tampa adōn ani na.

23 Isuan azolāi ngāi kōma: "Kei na ril tatak ani u zei, anchong ngāi vānrama alūt u rang chu antak rang ba. **24** Na ril rēt u ka ti, anchong ngāi vānrama lūt nēk ten mākingkang simphuai kuana lūt bei ual inti," ati na.

25 Hava chong ha zolāi ngāiin ariat u na achālaka aboi adong u na: "Havan tin han ani ten, tu mo adam thei rang?" ati u na.

26 Hatuka Isuan amāni tiang anhoia: "Hava ha miring ranga chu athei rua ni mak, tenchu Pathian ranga aloma athei kiar," ati na.

27 Hatuka Peterin akōma: "Enta, koinīn aloma na māk zita nang na nūk na zī zei, hanle hong zāt mo koinīn nei man rang?" ati na arakela.

28 Isuan akōma: "Kei na ril tatak ani u zei, ansinthar rētna hun tika Miring Nāi Pasal kei anlianna chōmphānga ansuta ka om tik, nangni ka nūk azī ngāi um chōmphāng sōmleianni chunga ansuta Israel nam sōmleianni ngāi chunga rui la ril un na ti. **29** Hanūk chu tukareng ka raming sika a-in mo, aparual asarzuar mo, anu apa mo, anungāk mo, anāi nupang pasal mo, aphāi alung mo amāk tak chu mun raza ei la man u rang, hanūk chu tāituan damna ei la changsa rang ani na. **30** Tenchu mi tamtak mān anta ngāi ha, nūk ei lān ta u rang, hanūk chu nūk anta ngāi ha mān ei lān ta u rang," ati na.

Gerep rahuana anlō ngāi lehan ankhīna

20 Hatuka Isuan: "Vānram chu in puma khat ang le hin na mankhi theia. Ama chu zīng khuavāra asuaka agerep rahuana sin athō mi ankhop ranga asēna. **2** Ama chu sin athō ngāi le ni khata denarī khat lō apēk ranga aman nuama agerep rahuana atīra.

3 Hava suale ama chu zīng vāitāk dāma asuaka mi tei ngāi, bazār mun tānga itē thō lui ngāi chu avamūna. **4** Amān akōm u na: 'Nangnīm ka gerep rahuana sin vathō u ro ba, nei lō u ei huntuk na pe u bo ning,' ati na. Hatuka amāni chu asē u na. **5** Hanūk chu sūn chimrip le khului sasuktur huna asuak rēta, havan tin ang dēn han avati na. **6** Hanūk chu ani bui rang tiang asuak rēta, atei itē thō luia anding chian ngāi chu avamu rēta. Hatuka amāni kōma: 'Ichang mo

hiva hin sūn asōtpa itē thō luia nei anding papei u?' ati na.

7 Amānīn amasanga: 'Asik chu tutēn sin athō ranga ana ruai om u mak,' ati u na.

Hatuka amān akōm u na: 'Nangnīm ka gerep rahuana sē u ro, nei lō u rang tuk na pe u bo ning,' ati na.

8 Hatuka nikhua ahong abui le hava gerep rahuan pumapa hān lōm aruaipa kōma: 'Na lōm ruai ngāi dōra pāi tānla alō u ngāi chu pe chip ro. Nūk antapu len āta phut tānla mān antapu ten pei pe ro,' ati na.

9 Hatuka ani bui rang tianga sin anding ngāi chu ahong u na denarī khakhat seng aman chip u na. **10** Hatuka mān khīta sin anding ngāi ahong u na, ātam beta aman ranga ei an-iam u ani na. Tenchu amānīm denarī khakhat seng aman chip u na. **11** Hava ha aman sua u le chu in pumapa chunga asang u na. **12** Amānīn: 'Nūk khīta nei ruai ngāi chu dār khat bak kēng sin ei anding u, koini sūn asōt pei nei tēnga, ani lum nei andēng ani na. Hava ha amāni ngāi le nei na man rual chiang hi,' ati u na.

13 Tenchu amān abil u na angkhat kōma han: 'O ka mal, na chunga adik nōk na thō makung hile, asik chu denarī khata sin athō ranga anuam ni mak che mo? **14** Nei man rang tuk la tānla sē ta ro. Nang kei na pēk tuk dēn, nūk khīta anding kōmam kei pēk rang ani na, kei zōt tak kēng dō. **15** Ka ta kei dōn ngāi hi kei zozōta amang ranga ningneina dōn ni makung mo? Ole, lungkham adōn kei ni sika hin mo nei na mumāk?' ati na.

16 Havan tin anga han nūk anta ngāi chu mān ei lān ta u rang, mān anta ngāi chu nūk ei lān ta u rang," ati na.

Isuan ama ei thi rang rui aphmān alei ril zēt

Mk.10:32-34 Lk.18:31-34

17 Hatuka Isua chu Jerusalem khopuia asē ranga ansin lāi han zolāi Sōmleianni ngāi chu mi buina uala aruaia lampuia arila: **18** "En u ro, Jerusalem khopuia asē rang na ni zei. Koi Miring Nāi Pasal hi chāizūng alian ngāi le dān mīnchū ngāi kuta anbetōk ka ti, hatuka ana thatna ranga āsia na mantung unti. **19** Hatuka mani tāngzār ei na thō na nganu ramoi le ei na zēma, krosa ana tār ranga Jentail ngāi kuta na betōk unti. Hatuka nīn thum changna nikhuana hong anthui rēt ka ti," ati na.

Nu angkhatin ei mathēm chong

Mk.10:35-45

20 Hava suale Zabedai nāi pasal ngāi anu un anāi pasal anni ngāi Isua kōma aruaia avamōka, hong khat mo avazong ranga avamathēma.

21 Hatuka amān akōma: "Hong mo nei zong?" ati na.

Amān: "Hiva ka nāi pasal anni ngāi hi nang na rama na chang tiang khat le na voi tiang khat ei ansut thei u na ranga chong na pēk pe ro," ati na.

22 Isuan amasanga: "Nangnīn nei zong u hi re u lāi mak che. Koiin kei buangna rang khurina hin nangnīn le buang thei un mo?" ati na.

Amānīn akōma: "Na buang thei," ati u na.

23 Hatuka amān akōm u na: "Ani, na buang thei lele u. Tenchu ka chang tiang le ka voi tianga ansut theina ranga ningneina chu koiin dōn makung. Tenchu ka Pān amāni rang ronga mun ei sin ngāi rong kēng achang thei u rang," ati na.

24 Hava chong ha atei sōm ngāiin ariat u na, hava parual anni ngāi chunga amalung asiat u na. **25** Tenchu Isuan amāni ngāi ha apāia: "Nam atei ruirilpu ngāi chu ami ngāi chunga achālaka anlal u na, hanūk chu hava bila ulian ngāiin amāni chunga rui ei ril u chachak ti ha, na riat u na. **26** Tenchu nangni bila chu hantin han om u nō ta ni. Tukareng nangni bila alian rang anuam chu, nangni ngāi dorbōndoma om rase. **27** Tukareng nangni bila ulian achang anuam chu, nangni ngāi suaka om rase. **28** Asik chu koi Miring Nāi Pasal hi dorbōndom aman rang ni mak, tenchu mi dorbōndom sin athō ranga ahong ka ni na. Hanūk chu mi tampa anratan ranga kei damna apēka hong ka ni," ati na.

Mit achō anni ngāiin mit vārna aman

Mk.10:46-52 Lk.18:35-43

29 Hatuka Jeriko khua nāta asuaka asē u lāi han mipui ātampān anūk azī u na. **30** Hava han mit achō anni hi lampui sīra alei ansut u na. Amānīn Isua chu havan tiang han ei rakān ti ariat u na: "Puma, David Nāi Pasal, koini chunga lungkham na mu ro ba," ati na ankhēk u na.

31 Hava sika han mipui ngāiin: "Dāi rek u ro," ati na angō u na. Tenchu amānīn: "Puma, David Nāi Pasal, koini chunga lungkham na mu ro," ati na ankhēk riam u na.

32 Hatuka Isua chu andinga, hava ngāi ha apāia: "Hong mo nei zong u? Na chung u na hong mo kei na thō pe ranga nei zōt u?" ati na.

33 Amānīn akōma: "Puma, koini na mit ngāi nei na manvār pe ranga nei zōt," ati u na.

34 Hatuka Isuan achung u na lungkham amu na amit u ngāi atōn pe le chu avār pe len u na. Hatuka ama anūk avazī u na.

Zuina lehan Isua Jerusalema alūt

Mk.11:1-11 Lk.19:28-40 Jn.12:12-19

21 Hava suale amāni ha Jerusalem kōla Maruan muala, Betphage khuana ahong

asuak u le chu Isuan azolāi ngāi anni atīra. **2** Amāni kōma: "Na maton u na sova khuana sē u ro. Sakuarpar khat ankhit vamu u na ti, hatuka abila ate khat a om ha malōp u tān ka kōma hong chōi u ro. **3** Hanūk chu tukareng anānkel a om u ten, hiva hi Pumān ei nāng kēng ti u ro. Hankēng amānīn man hong len unti," ati na.

4 Hivan tin hin ei ni na asik chu dearin hiva chong ei ril ei kipna ranga ani:

5 *"Zion sānu ha ril u ro,*
Enta, nang na Rēng chu na kōma ahong zei.
Ama chu annuaia, sakuarpar chunga achuanga.
Sakuarpar ate chunga achuanga ahong zei," *(Zak.9:9)*

ati na.

6 Hava suale zolāi ngāi chu asē u na amān ei ti anga avathō u na. **7** Hatuka sakuarpar apui le ate chu ahong chōi u na, hanūk chu hava chunga han apuan u aphā pe u na, ama chu ei mansut u ani na. **8** Hanūk chu mipui rualin apuan u ngāi lampuia alei phā u na hanūk chu atei ngāiin thingbua atuk u na lampuia alei dāp u na. **9** Hatuka chu mān ansa ngāi dōrān ankhēk u na:

"Hosanna, David Nāi Pasal.
Puma raminga ahong chu anpāka om rase.
Chungannung khīt kōma Hosanna," *(Sām 118:26)*

ati u na.

10 Hatuka ama chu Jerusalema ahong alūt le chu khopui pumpuia mi ngāi dōrān: "Hiva mi hi tu ngal mo tāk?" ati na ankel susūp u na.

11 Hankēng mi tinin: "Hiva mi hi hava deari ha, Galili rama Nazaret Isua ei ti u ha ani zei," ati u na.

Pathian biak ina Isua

Mk.11:15-19 Lk.19:45-48 Jn.2:12-22

12 Hatuka Isua Pathian biak ina avalūta biak ina neinun azuar le anchōk ngāi dōra arazūla, sumru thūl ngāi siakna tebul le pharvali zuarna sutmun ngāi chu amalet pe zita. **13** Amān akōm u na: *"Ka in hi bōrzongna in kēng ei anti rang," (Isa.56:7)* ati na kēng ei anziak. Tenchu nangnīn hiva hi '*Misuam ngāi khura nei sin u,' " (Jer.7:11)* ati na.

14 Hatuka Pathian biak ina mit achō le kekhor ngāi chu ama kōma ahong u na, amān hava ngāi ha alei mandama. **15** Tenchu chāizūng alian le dān mīnchū ngāiin amān tichangabui sin ei thō ngāi le Pathian biak ina nāipang ngāiin: "Hosanna, David Nāi Pasal!" ati na ei ankhēk u amu u na achālaka amalung asiat pe u.

16 Hatuka akōma: "Sova ngāiin hong mo ei ti u so, na riat mo?" ati u na.

Isuan amāni kōma: "Riat chak ning ro.

'Nāipang le nāitesen ngāi mūr āta Pathian anpākna chu

nei hong makhip kēng
ani zei,' *(Sām 8:2)*
ti hi la pore u ngāi mak che mo?" ati na.

17 Hatuka amāni amāka khopui panga Bethani khuana asēna, hava han zān avariaka.

Theichang kung athēm rui

Mk.11:12-14, 20-24

18 Hatuka zīng khuavāra khopui tianga akīr rēt lāi han avon anchāma. **19** Hava han lampui sīra theichang kung khat amu le chu akōla avapana, abua rong nōk chu atei itē vamu mak. Hasik han thingkung rang ati na: "Na kōma mara ngal om lāi nō rase," ati na. Hatuka hava theichang kung chu athēm bub lena.

20 Zolāi ngāiin hava amu na: "Ichanga mo theichang kung hi ei chār bub len ani zei?" ati na achālaka aboi adong u na.

21 Isuan amasanga: "Kei na ril tatak ani u zei, nangnīn iamna na dōn u na, hanūk chu malung songankharna abui ten, hivan tin anga theichang kung ronga ni mak nei thōthei u rang tenchu hiva mualpa ngal hi andom tānla tīpuiliana vachul ro na ti u ten, havan tin anga anthōnti. **22** Nangnīn bōr azonga iamna dōn chunga nei zong u tak chu man un na ti," ati na.

Isua aningneina ruia ankelna

Mk.11:27-33 Lk.20:1-8

23 Hatuka Pathian biak ina avalūta avamanchū lāi han, chāizūng alian le Jihudi pātar ngāi chu akōma ahong u na: "Hon tiang āta ningneina le mo hiva ngāi hi nei thō? Tu ngal mo hiva ningneina ana pēk?" ati u na.

24 Isuan amasanga: "Koi um chong khat na rakel u ka ti, hava ha nana masang thei u ten, koi um hon tianga ningneina le mo hiva ngāi kei thō, na man thei u ka ti. **25** Johan baptisma ha hon tiang āta ahong mo? Chungvān āta mo ole miring āta mo?" ati na.

Hatuka hintin hin amāni le amānīn aman don u na: "Chungvān āta na ti ten, hanle ichanga mo ama nei iam u nōk ei na ti rang kēng? **26** Hanūk rēt chu, koinīn miring āta na ti ten, mipui anchi om a. Asik chu mipui dōrān Johan chu deari ti na ei pom u ani," ati u na.

27 Hatuka amānīn Isua amasang u na: "Riat lāi mak me," ati u na.

Hasika han amām akōm u na: "Hano ten, koi um hon tianga ningneina le mo hiva ngāi kei thō, na ril u lāi nō ning," ati na.

Nāi pasal anni lehan ankhīna

28 Nangnīn hontin mo na mandon u? Mi khatin nāi pasal anni aneia, mān ansapu kōma asēna: "Ka long, gerep rahuana sē tānla sin vathō ro," ati na.

29 Amān: " 'Sē nō ning,' ati na amasanga, tenchu nūka amalung ansīra asē rēta.

30 Hava suale nūk antapu kōma asēna han tin dēn han avarila. Amān alei masanga: ‘Ka pa, sē bo ning,’ ati na, tenchu sē mak.

31 Hava anni ngāi bila tu mo apa ei zōt athō u?” ati na.

Hatuka amānīn amasanga: “Mān ansapu,” ati u na. Isuan amāni kōma: “Kei na ril tatak ani u zei, siachōi ansuang ngāi le nōtizuar ngāi na mān u na Pathian rama alūt u rang ani zei. **32** Asik chu Johan ha nangni ngāi dikna lampui anān mu u ranga ahong ani na, tenchu nangnīn ama ha lei iam u mak che na, tenchu siachōi ansuang ngāi le nōtizuar ngāiin alei iam u na. Hanūk chu nangnīn hiva hi na mu sua u nām na malung makhīr u mak che.

Gerep rahuan anrāk ngāi lehan ankhīna

Mk.12:1-12 Lk.20:9-19

33 Hanūk chu ankhīna khat rēt rangāi u ro. Ram adōnpu khat a om a. Ama hān gerep rahuan athōna, amān hava ha anhīl vinga rakul amanphana. Hanūk chu hava han gerep anchīlna khur khat amankhuara. Hanūk in ansāngpa khat amansina. Hatuka hava ha gerep rahuan anrāk ngāi kuta abetōka ama chu khua alapa khata asēna. **34** Hatuka amara kham hun ahong asuak le gerep rahuan anrāk ngāi kōma asuak ngāi chu amara kham ranga atīra.

35 Hankēng rahuan anrāk ngāiin asuak ngāi ha alei sūr u na, senkhat azēm u na, hanūk senkhat athat u na, hanūk senkhat rēt chu lung adēng u na. **36** Hatuka athara māna nēka ātam uala asuak ngāi atīr rēta. Hava ngāi um han tin dēn han alei thō u na. **37** Nukhōn khīta chu: ‘Ka Nāi Pasal lua chu lalchi lei thō u bo ni,’ ati na amāni kōma atīra.

38 Tenchu Nāi Pasal alei mu u na gerep rahuan anrāk ngāi ha amāni le amāni anril u na: ‘Ama tak so dōngaluapu rang ani zei, hong u ro that u rei. Hanūk chu adōnglua rang um apot u rei,’ ati u na. **39** Hankēng ama chu gerep rahuana rakul panga aruaia avathat u na.

40 Hasika han in pumapa chu ahong le gerep rahuan anrāk ngāi chunga imo ei hong thō rang ani zei?” ati na.

41 Hatuka amānīn akōma: “Hava mi salui ngāi chu amān lungkham abui thaka pei inti. Hatuka hava gerep rahuan chu atei anrāk ngāi kuta, ahun taka amara akhama apēk thei rang ngāi kuta betōk inti,” ati na amasang u na. **42** Isuan amāni kōma:

“ ‘Lung in asin ngāiin lung ei khāi u ngēt ha,
In kila lungpui anāng khīt ahong changa.
Hava ha Puma asin thō ani na,
Koini ngāi mitmuna tichang abui ani zei,’ (Sām 118:22,23)

ati na anziak ha pore u mak che mo?

43 Hasik han kei na ti ni u zei,
Pathian ram chu na kōm u nāta
anpot intia, amara ansuak thei
nam ngāi kōma anpēk inti.
44 Hatuka hiva lunga anba tak
chu kiak inti, hanūk hiva lungin
ei del tak chu kui inti," ati na.

45 Hatuka chāizūng alian le
Pharisi ngāiin hiva ankhīna ngāi
dōra ariat u le chu, hiva ngāi hi
amāni ruia kēng ei ril ti ha ahong
riat thei u na. **46** Hava suale chu
ama ei sūr u na rang aval u na
tenchu mīn ama chu deari ati na ei
pom u sika han mipui achi u na.

Inneina panta lehan ankhīna

Lk.14:15-24

22 Isuan akōm u na ankhīna
dēn le chong aril rēta.
Vānram chu hintin hin na mankhi
theia. **2** Hatuka amān: "Rēng
khatin anāi pasal inaneia bu nēkna
khat aman sūka. **3** Inneina bu nēk
ranga ei mathēm ngāi avakui
ranga asuak ngāi atīra. Tenchu
ahong nuam om u mak.

4 Hatuka suak atei ngāi kōma
hintin hin anthēmna arila athara
atīr rēta: 'En u ta, bu nēkna ka
mansūk chīt zei, ka serāt le sake
manli aloma kei dōn ngāi dōra ka
man that sua zei, aloma ansūk zit
zei, inneina bu nēk ranga hong u
ta ro,' ati na.

5 Tenchu atel om u mak,
senkhat aphāia asēna, senkhat
anlō ranga asēna. **6** Hatuka atei
anniang ngāi dōra alom u na
asuak ngāi chu asūr u na mualphui
asak u na hanūk chu athat u na.
7 Hava rui ha rēngin ariata
achālaka atak asina. Hatuka asipai
rual chu atīra ha mi that ngāi dōra
chu avaman that zita, akhua u ngāi
dōra chu avaman hāl zita.

8 Hatuka asuak ngāi kōma:
'Inneina bu nēkna chu ansūk chu
ka mansūk chīt zeia, tenchu hava
kei vamanthēm ngāi chu arua ni
u mak. **9** Hasika han lampui asua
tina sē u tānla, mi nei vamu u
dōra chu inneina bu nēk ranga
hong kui u ro,' ati na. **10** Hatuka
hava suak ngāi chu lampuia asē u
na mi siat le mi sa aloma ei mu u
dōra chu aman khōma ahong ruai
zit u. Hatuka inanneina in chu
khual abit mata.

11 Hankēng rēng chu khual
ngāi a en ranga ahong alūta, hava
han inneina puan ātiang lui mi
khat ahong mu na. **12** Akōma
han: 'Ka mal, inneina puan
ātiang luia hontin mo hiva hin
nei hong lūt?' ati na. Ama chu
masang thei lāi mak.

13 Hatuka rēngin asuak ngāi
kōma: 'Hava nāi ha akut le ake
khittit u tānla, apanga azīng kāra
vapei u ro, hava muna han chapna
le rakam anrialna om inti,' ati na.

14 Taktaka chu ātampa kēng
ānkui tenchu alakte kēng
ānthang," ati na.

Kaisar akōma siachōi apēk rui

Mk.12:13-17 Lk.20:20-26

15 Hankēng Pharisi ngāi chu
asē u na, hontin mo ama chu

achong lehan nei khit thei rang ati na chong aman sūk u na. **16** Amānīn Herodia ngāi bila han azolāi u ngāi ama kōma: "Anānchupu, nang chu taktaka, adik taka Pathian lam tianga mi nei manchū chachak ti hi koinīn na riata, hanūk chu nangin tutē nei chi om mak asik chu na mi mandang om mak. **17** Āsa sabak, hanle, Kaisar akōma siachōi pēk hi āsa mo ole sa mak mo, imo na ti? Na man thei ta," ati u na.

18 Tenchu Isuan amandon āsa u nōk ariata: "Nangni phuazekām ngāi, ichanga mo nei na mansin u? **19** Hava siachōi pēkna ranga sumru ha na man mu u ta," ati na. Hankēng amānīn hava ha sumru ha akōma ahong chōi u na. **20** Hatuka amān akōm u na: "Hiva hi tu ramīl mo, hanūk chu tu raming mo anziak?" ati na.

21 Amānīn: "Kaisar," ati na amasang u.

Hankēng amān akōm u na: "Kaisar ta chu Kaisar, hatuka Pathian ta chu Pathian pe u ro," ati na.

22 Hiva chong hi ariata aboi adong u na, hasik han ama chu amāka ei sē u.

Thi nāta anthui rētna hun tika innei rui

Mk.12:18-27 Lk.20:27-40

23 Hava nikhua dēn han āthi anthui rētna om mak ati Pharisi ngāi chu ama kōma chong khat ankel ranga ahong u na. **24** Hatuka amānīn: "Mīnchūpu, Mosīn chu ei ti: 'Tukareng nāi nei luia athi ten, aparual nungāk ha lāk rēta aparual ranga chi neipui rase,' ati na. **25** Āsa sabak ani, atun hin koini bila parual sari na om a. Ulian khīt hān nāi nei luia ei thi sika han aparual ranga anungāk amāk pena. **26** Aparual ngāi annina anthumna han tin han aloma sari ten peiin alāk u na. **27** Ahek khīta hava nupang hām athīna. **28** Hasika han āthi anthui rētna tika hava nupang ha sari ngāi bila tu nungāk mo ei chang rang ani zei? Asik chu alom u na ei lāk kiar u kēng hale," ati na ei rakel u.

29 Isuan amāni kōma amasanga: "Nangni hi adik nōk kēng na ni u zei, asik chu Pathian lekhabu riat u mak che, Pathian thōtheinām riat u mak chena. **30** Asik chu anthui rētna tika chu mīn inannei lāi nō ni, hanūk chu ruathar um anlāk lāi nō ni, tenchu anvāna amāni chu Pathian vānpalāi ngāi anga om unti. **31** Tenchu āthi ngāi anthui rētna ruia Pathianin imo ei na ril u ha, pore u mak che mo?

32 Amān ei ti:

'Koi hi Abraham Pathian,
Isaak Pathian le Jakob
Pathian ka ni,' *(Ant.3:6)*

ati na. Hanūk chu Pathian hi āthi ngāi Pathian ni mak tenchu adam ngāi rang kēng."

33 Hiva ei manchūna chong ariat u na mipui aboi adonga.

Chongpēk alian khīt

Mk.12:28-32 Lk.10:25-28

34 Hatuka Sadduki ngāiin ama chu makhal thei u lāi mak ati na ariat u le Pharisi ngāi anchun u na chong mun khata ei chang u. **35** Amāni bila angkhat, dān ariat tak khatin ei mansinna ranga hintin hin arakela. **36** "Mīnchūpu, dān ngāi lim bila hova mo chongpēk alian khīt?" ati na.

37 Amān akōma:

" 'Puma na Pathian chu aloma na malung dōra le, na rīlru dōra le, na sūngrīl dōra le adit ro,' (Dān. 6:5)

ati na. **38** Hiva hi angkhatna le alian khīt chongpēk chu ani zei. **39** Hatuka annina chu hava ang dēna:

'Nang na ninga nei andit anga na inkōl mīm ni rase madit ro,' (Lev.19:18)

ti ngāi ha ani na. **40** Aloma Dānbu ngāi le deari ngāi lekhabu dōra chu hiva chongpēk anni ngāia hin ei kāina ani na," ati na.

Krista hi tu Nāi Pasal mo?

Mk.12:35-37 Lk.20:41-44

41 Hatuka Pharisi ngāi anbūm u lāi han Isuan arakela: **42** "Krista ruia hontin mo nei mandon u? Ama ha tu nāi pasal mo?" ati na.

Hatuka amānīn: "David Nāi Pasal," ati na amasang u.

43 Isuan: "Hanle Davidān hontin mo Rathān aruaia a om lāi han ama rang 'Puma' ei ti thei? **44** Asik chu David hān:

' Tāituan Pumān, ka Puma kōma,
Na rāldui ngāi na kephā siakna thuaia ka siak māseng,
Ka chang tianga ansut na ti,' (Sām 110:1)

ati na. **45** Hasika han Davidān ama rang 'Puma,' ati ten, hontin mo anāi pasal ei ni thei rang?" ati na. **46** Hasika han tutēn alakte ngal ansang thei om u mak. Hava nikhua nāta chu bāi khatte ngal ankel ngam om u lāi mak.

Vān aduai sari rui

Mk.12:38-40 Lk.11:43-52, 20:45-47

23 Hankēng Isuan mipui le azolāi ngāi kōma arila: **2** "Dān mīnchū ngāi le Pharisi ngāi chu Mosi sutmuna ansut u kēng. **3** Hasika han amānīn ei ti u ngāi dōra tel u tānla thō u ro. Tenchu asin thō u ngāi chu thō u nō ro, asik chu achong ril u anga thō u mak. **4** Amānīn puak arikpa ngāi athāla mi lu na ei manpēl u, tenchu akut mēr le ngal amāni chu akhāi tor rang zōt u mak.

5 Asinthō u ngāi dōra chu mīn muna rang duai kēng ei thō u. Asik chu akuta tabit ei bun u ngāi ha ei manlian u na, akultāi anchual u ngāi apēk ei manlian u ani na. **6** Nēksāk thōna muna sutmun ansāng le anchunna ina sutmun ansāng athang u na. **7** Hanūk chu bazār lāia anmōk le

mīn ‘Rabbi,’ ‘Rabbi,’ ei ti rang hi ei phām u.

8 Tenchu nangnīn ‘Rabbi,’ ati na anpāi u nō ro. Asik chu Mīnchūpu chu angkhat dak kēng nei dōn u ama chu Krista ani na. Hanūk chu nangni ngāi hi na lom u na parual na ni u. **9** Hanūk chu maniapūra tutē ‘Pa,’ ati na pāi u nō ro. Asik chu Pa angkhat dak kēng nei dōn u, ama chu anvāna om ani na. **10** Hanūk chu mīnchūpu ati nām anpāi u nō ro. Asik chu Mīnchūpu chu angkhat dak kēng ama ha Krista ani na. **11** Tenchu nangni bila alian khīt ha nangni na suak ei chang rang. **12** Ama aninga anlian ngāi chu annuaia ei la om u rang. Hanūk chu aninga annuai ngāi chu ansānga ei la om u rang, ati na.

13 Dān mīnchūpu le Pharisi ngāi, na vān aduai u. Nangni phuazekām ngāi, mi matona vānram nei khār u. Hava han nangni ngāi um lūt luia hanūk chu hava na alūt ranga hong ngāi um na lei khār u ani na. **14** Dān minchu le Pharisi ngāi na vān aduai u. Nangnīn arōng ngāi dōnglua nei sāk u, mipui mu ranga bōr nei zong u chachak. Hasik han nei tiar u rang chu alian sabak kēng.

15 Dān mīnchūpu le Pharisi ngāi, na vān aduai u. Asik chu nangni phuazekām ngāi mi khat dak Jihudi nam anchang ranga tānga le tipuia nei vachei u. Hatuka angkhat pei na manchang u le ama ha nangni ngāi nēka mun anni āsiat ranga Gehenna nāi achang ranga nei sin u.

16 Mit achō ruaitu ngāi, na vān aduai u. Asik chu nangnīn nei ti u: ‘Tukareng Pathian biak in raminga khomāk ansam chu itē ni mak, tenchu tukareng Pathian biak ina rāngkachak raminga khomāk ansam chu ei len rang,’ nei ti u. **17** Mit achō le āmo ngāi, hova mo alian ual, ti u ta? Rāngkachak mo ole rāngkachak anthiangpu Pathian biak in mo? **18** Hanūk rēt: ‘Tukareng māichām raminga khomāk ansam chu itē ni mak, tenchu tukareng achunga andar dāli raminga khomāk ansam chu ei len rang,’ nei ti u. **19** Mit achō ngāi, hova mo alian ual, ti u ta? Dāli andar mo ole dāli ānthiangpu māichām mo? **20** Hasik han tukareng māichām raminga khomāk ansam chu māichām raming duaia ni mak tenchu achunga andar dāli dōra le khomāk ansam kēng. **21** Tukareng Pathian biak in raminga khomāk ansam chu asūnga a ompu raminga khomāk ansam kēng. **22** Tukareng anvān raminga khomāk ansam chu Pathian chōmphang le achunga ansutpu raminga khomāk ansam kēng.

23 Dān mīnchūpu ngāi le Pharisi ngāi, na vān aduai u. Asik chu nangni phuazekām ngāiin anmarim pudina, muri, zira ngāi sōma angkhat nei pēk u. Tenchu dān lampanga anāng khīt dikna,

lungkham dōnna le iamna ngāi ha nei māk u. Tenchu hava ngāi dōra nei zī u na hiva ngāi dōrām nei māk u nōk ranga chong ani na. **24** Mit achō aruai ngāi, nangnīn anpet asīnte nei sāke u na mākingkang chu nei vol u.

25 Dān mīnchūpu le Pharisi ngāi, na vān aduai u. Asik chu nangni phuazekām ngāiin khuri le khēng ngāi apang chu nei rasūk u. Tenchu hava ngāi sūnga han khāmaret le huat anhamna kēng ābit. **26** Mit achō Pharisi, khuri le khēng ngāi ha asūng rasūk mānsa ro, hatuka apang tiang um anthiang inti.

27 Dān mīnchūpu le Pharisi ngāi, na vān aduai u. Asik chu nangni phuazekām ngāi hi chūn anpele thān mun ang kēng na ni u. Hava ha apang tiang chu āsa anga anlanga tenchu asūnga chu mi thi aru le aloma annim annok dōra kēng ābit. **28** Havan tin ang han nangnīm apang tiang chu mīn ei na mu ranga chu mi dika anlanga. Tenchu na sūng u chu phuazekām le dān anrakānna kēng ābit.

29 Dān mīnchūpu le Pharisi ngāi, na vān aduai u. Asik chu nangni phuazekām ngāiin deari ngāi thān khur nei sin u. Hanūk chu mi dik ngāi thāna lung nei phuna nei manliang u. **30** Hanūk chu: ‘Koini na chipui ngāi hun lāia a om ni ila chu deari ngāi thisen phuba pēl nō mani ba,’ nei ti u. **31** Havan tina nei ti u sik tak han, deari that ngāi sanāi na ni u ti ha ei na manriat u ani zei. **32** Na chipui u ngāiin ei mantung u nōk ha nangnīn mantung u ro.

33 Marūl ngāi! marūl tūr anei tezia ngāi! ruiril tika hontin mo Gehen moia ansinsakna nāta nei zōk thei u rang? **34** Hasika han en u ro, deari le mi hian le dān mīnchūpu ngāi nangni bila hong tīr ka ti. Amāni bil āta senkhat chu thāta krosa pe un na ti, senkhat chu nei ankhōm u na ina zēm un na tia hanūk chu kho khat āta kho khata razūl un na ti. **35** Havan tin han mi dik Abel athisen len āta Barakia nāi pasal Zakaria, Pathian biak in le māichām kongkāra nei that u. Hatuka athisen ten pei maniapūra masial abui ngāi thisen asuak dōra phuba chu nangni chunga ei chul theina ranga kēng. **36** Kei na ril tatak ani u zei, atun tak huna mi ngāi chunga hava ngāi dōra ha aloma ei la chul zit rang.

Isuan Jerusalem ranga lung amanpōng

Lk.13:34-35

37 O Jerusalem, Jerusalem, nangin deari ngāi na lei thāta, na kōma ei hong tīr ngāi um lung adēnga na lei thāta! Ārpuiin ate ruai amantha thuaia ei opa ei siak anga voi ituk mo na nāi ngāi a opa asiak ranga kei zōt ani na. Tenchu nangnīn lei zōt u mak chena. **38** En u ro, na in chu nangni sika achiama anpei rang ani zei. **39** Asik chu kei

na man thei ani u zei, *'Puma raminga ahong chu anpāka om rasc,'* na ti u māseng chu atun āta na mu u lāi nō ta ni," *(Sām 118:26)* ati na.

Jerusalem biak in ei siat rang rui

Mk.13:1-2 Lk.21:5-6

24 Hava suale Isua chu biak in āta ahong asuaka kal achōi lāi han azolāi ngāiin biak in ei ansinna anmu ranga akōma ei hong u. **2** Tenchu Isuan amāni kōma amasanga: "Nangnīn le hiva ngāi hi mu u mak che mo? Kei na ril tatak ani u zei, hiva muna lung angkhat hi hanūk lung angkhat chunga ankam nō ni, aloma thuaia la chul zit inti," ati na.

Hun ahekna ranga sinsiana ngāi

Mk.13:3-37 Lk.21:7-36

3 Hava suale ama chu Maruan muala avān sut le azolāi ngāi chu adāi riama akōma ahong u na: "Hiva ngāi dōra hi itik mo ei om rang? Hanūk chu nang nei hongna rang le hun ahek sinsiana chu imo ei ni rang? Na man thei ro ba," ati u na.

4 Isuan amāni kōma amasanga: "En u ro, tutēn na huang ving u ni. **5** Asik chu mi tampa ka raming arila hong unti. Hatuka 'Koi hi hava Krista ka ni zei,' ei hong anti rang. Hanūk chu mi tampa ei la hong huang rang ani na. **6** Hanūk chu nangnīn anduina rahu riat un na ti, tenchu na ratha manta u nō ro. Asik chu hava ngāi ha ei om rang ngal kēng, tenchu hadōr han anzui la ni mak. **7** Asik chu nam le nam, ram le ram, andui inti, hanūk chu mun tina māitām, rikhua le nīnu hong inti. **8** Tenchu hava ngāi dōra ha antak ei phutna duai kēng ala ni.

9 Hava tika han mīn ansinsak rang le athat ranga na betōk unti. Hanūk chu ka raming sika nam tinin ei na la mumāk u rang. **10** Hanūk chu hava tika han tamtak chu achulna man unti. Angkhatin angkhat chunga betōk intia hanūk angkhatin angkhat chunga mumāk inti. **11** Hanūk chu deari rothol tamtak hong suak inti mi tamtak la hong huang unti. **12** Hanūk chu dān anrakānna ei ansōn riam sika mi tamtak anditna chu hong dāi inti. **13** Tenchu tukareng ahek ten pei angīrtita a om tak chu zōkna man inti. **14** Hanūk chu nam tin ama kōma ariatpui ranga arama hiva thang ahui hi maniapūr pumpuia anrila om inti. Hava tika han hun ahek chu hong suak inti.

15 Hava sika han deari Danielin ei ril anga, matīr aruai neinun annimpu ha mun ānthianga ansiaka na mu u tik, *(Dan.9:27, 11:31, 12:11)* ti rui ha ei ril ani na. Tukareng anpore takin hava ha riat rase. **16** Hava tik han Judia rama om ngāi chu mual

ansāng tiang rot u rase. **17** Tukareng in chunga om chu in sūng āta neinun alāk ranga chum nō rase. **18** Hanūk chu tukareng phāia om chu apuan alāk ranga anūk kīr nō rase. **19** Hava hun tika chu anrāi le nāitenu ngāi chang rang chu chapna om rang ba! **20** Bōrzong u ro, nei rot u na hun nūdin le pōngansa nikhuana ei chuk nōkna ranga. **21** Asik chu ha tika antakna lian, maniapūr anphut len āta la om pial ngāi mak. Na matona om um pial lāi nō ni. **22** Hanūk chu hava nikhua ngāi ha antōmna chang abui ten nuk anei itē azōk thei rang om nō ni. Tenchu anthang sua ngāi ranga chu hava nikhua ha antōmna chang om inti. **23** Hasik han tukarengin, enta, hava Krista ha hiva hin a om, sova son a om, na ti u nām iam u nō ro. **24** Asik chu Krista rothol le deari rothol ngāi hong suak unti na, sinsiana lianpa ngāi le tichang abui sin ngāi na man mu unti. Athei ten, hava lehan anthang sua mi ngāi um la huang unti. **25** En u ro, aphā mān āta kei na ril kēng ani u zei.

26 Hasika han mīn nangni ngāi rang en u ta, ama chu mi buina rama om ana ti u le apanga suak u nō ro. Hanūk chu en u ta, ama chu in sūnga om ana ti u nām, iam u nō ro. **27** Asik chu khuanlek, sualam āta tāklam ten pei ei anlek anga, koi Miring Nāi Pasal hi hong ka ti. **28** Ruak ei omna tak, sarakuru om inti.

29 Hanūk chu hava tika han antakna ahek phing le chu:

'Ani zīng intia, tha ēl nō ni,
Anvān āta ārsi ngāi chul inti.
Chungvāna thōtheina adōn
dōra annīk inti,'

(Isa.13:10, 34:4)

ati na.

30 Hava tik han Miring Nāi Pasal sinsiana chu anvāna mu thei u na ti. Hava tik han maniapūr nam tin dōra chapa ankhēk unti. Hatuka chu Miring Nāi Pasal ha chungvāna sūmmoi bila arāt le anlalna dōra le ahonga mu un na ti. **31** Hanūk chu totorōt maring le ka palāi ngāi hong tīr ka ti. Amānīn ramual ei hekna le ei hekna kōlkil manli nāta ama ami thang sua ngāi chu man būm inti.

32 Theichang kung āta ankhīna hi anchū u ro. Abāk ahong annuia abua ahong ancher ten, pāmsāl anāi zei ati na na lei riat thei u. **33** Han tin anga nangnīm hava rui ngāi na mu u le koi chu anāi ka ni zei, makot ten pei ka suak zei ati na lei riat u ro. **34** Na kōm u na taktaka kei na ril ani u zei, hiva rui ngāi dōra akip zit sua māseng chu hiva huna mi ngāi hi anpei pial u nō ni. **35** Chungvān le maniapūr anpei inti, tenchu ka chong ngāi anpei pial nō ni.

Tutēn anikhua le ahunbi ariat om mak

Mk.13:32-37 Lk.17:26-30, 34-36

36 Tenchu hava nikhua le hava hun chu tutēn re thei mak.

Chungvāna palāi ngāiin um re u mak, koi Nāi Pasalin um re makung, Pa rong kēng ariat. **37** Nova ahun lāia ei om anga Miring Nāi Pasal kei hong um han tin dēn han ei om rang. **38** Asik chu tilian sāng ahong mān rakuanga Nova alūt nikhua ten pei mīn ei nēk ei sāk, in ei neia ruathar ei lāk u. **39** Hatuka tiliansāng ahonga alom u na anning zit māseng mīn riat thei mak. Han tin anga Miring Nāi Pasal chu hong ka ti. **40** Hava tik han pasal anni phāia om inti, angkhat anruai intia angkhat anmāk inti. **41** Nupang anni busuk untia angkhat anmāka angkhat anruai inti.

42 Hasik han lei menga om u ro, asik chu hova nikhua mo na Puma ei hong rang re u mak chena. **43** Tenchu hiva hi re u ro. Marusa hova huna mo ei hong rang, hava ha in pumapān riat sela chu a-ina manlūt nō ni. **44** Hava sika han nangni ngāi um ansin u ro. Asik chu nangnīn nei iam u nōk hun taka Miring Nāi Pasal chu hong ka ti.

45 Atun chu hava anngampuirua le suak ahian apumapān asuak ngāi chunga ei phun ahun taka amāni ranga sāk apēk thei ha tu mo ei ni rang? **46** Apumapa ahong le havan tina āthō ei hong mu suak chu ravān āsa kēng. **47** Koiin tataka kei na ril ani u zei, amān anei anung ngāi dōra chunga avongpu manchang inti. **48** Tenchu suak āsa nōk ha amalulunga ka pumapa ei hongna rang chu ala sōt rang kēng ati na. **49** Hatuka alōm ngāi azēma, hanūk chu mi anri le anhāi ngāi bila alei om a. **50** Hatuka alei ngāk nōk nikhua le alei iam nōk hun taka hava suak apumapa chu hong inti. **51** Hanūk chu ama ha bong anni hong manchang intia, achang āi rang ha phuazekām ngāi bila atet inti. Hava muna han chapna le rakam anrialna om inti," ati na.

Nungāk ānthiang sōm ngāi lehan ankhīna

25 Hatuka Isuan: "Hava hun tika vānram chu nungākte ānthiang sōm ngāi lēm achōia mākpa antongpui ranga asuak ngāi ang ni unti. **2** Amāni bila mi rangā āmo, hanūk mi rangā āhian ani u na. **3** Āmo ngāiin alēm chu achōi u na tenchu abila lēmti chōi u mak. **4** Tenchu āhian ngāi chu alēm u bila akoka lēmti achōi u na. **5** Hankēng mākpa chu ei hong sōt sika han alom u na anvuanga alei in u ani zei.

6 Hatuka zān chim ripa chu: 'En u ta ro, mākpa chu ahong rang ani zei! Antongpui ranga suak u ta ro,' ati na hē ahong anthanga.

7 Hatuka nungāk ānthiang ngāi alom u na anthui u na alēm u amanliang chip u na. **8** Hankēng āmo ngāiin āhian ngāi kōma: 'Na lēmti u na sem

lalak u ro ba, asik chu koini na lēm athi rang ani zei,' ati u na.

9 Tenchu āhian ngāiin amasang u na: 'Koini le nangni ranga chu anhun nō mani hile, hanēk ten azuar ngāi kōma sē u tān varachōk u ro,' ati u na.

10 Hatuka anchōk ranga asē u lāi tak han mākpa chu alei hong atunga. Ansin vanga aleia om ngāi chu ama bila mui ruaina bu nēk ranga alūtpuia, hatuka suakkhār chu ankhāra.

11 Hava suale mi nūka nungāk ānthiang atei ngāi um ahong atung u na: 'Puma, Puma, na hong malong pe ta ro,' ati u na.

12 Tenchu amān: 'Taktaka kei na ti ani u zei, na riat u makung,' ati na amasanga.

13 Hasika han, ahar chiana lei om u ro. Asik chu koi Miring Nāi Pasal ei hong rang nikhua le hun re u mak che," ati na.

Talent lehan ankhīna

Lk.19:11-27

14 Hanūk rēt chu Isuan: "Pathian ram chu mi khat ram alana asē ranga asuak dōn ngāi dōra akuia adōnglua ngāi amāni kuta ei betōk ang hi ani na. **15** Asuak khat kōma talent[4] rangā, hanūk angkhat kōma talent anni, hanūk angkhat rēt kōma talent khat apēka. Amāni ei thei u ang chipa han apēka, hatuka ama chu khuala anzin ranga asuaka asē lena. **16** Hatuka talent rangā achangpu chu asē lena hava lehan avānlōna hanūk talent rangā avamaphunga. **17** Havan tin dēn han, talent anni achangpu hām hanūk talent anni avamaphunga. **18** Tenchu talent khat achangpu chu asēna phila khur avakhuara apumapa sum chu avakhum rapa.

19 Hankēng hun asōtpa suale hava suak ngāi apuma chu ahong akīra, amāni kōm āta sum hisāp chu ahong lāka. **20** Hatuka talent rangā achangpu chu ahonga hanūk atei talent rangā ahong chōia akōma: 'Puma, nangin talent rangā ka kuta nei na pēk ha, enta, hava nēka hanūk talent rangā ka hong maphung,' ati na.

21 Hatuka apumapa hān akōma: 'Suak āsa le aiamrua na ni, nei thō hi achālaka āsa kēng. Rui alakte chunga aiamrua nei ni sika rui ātampa chunga uliana na siak ka ti. Na puma rāisānnana lūt ro,' ati na.

22 Hanūk talent anni achangpu hām ahonga: 'Puma, talent anni ka kuta nei na pēk ha enta, hanūk atei talent anni ka hong maphung,' ati na.

23 Apumapa hān akōma: 'Suak āsa le aiamrua na ni, nei thō hi achālaka āsa kēng. Rui alakte chunga aiamrua nei ni sika rui ātampa chunga uliana na siak ka ti. Na puma rāisānnana lūt ro,' ati na.

[4] Talent khat hi miring khatin kum sōmleirangāna ei lō zotor ani na.

24 Hava suale talent khat achangpu hām ahonga: ‘Puma, nang chu āsing nōk na ni ti hi ka na riata. Hanūk chu chimuru nei tu nōkna muna sāng a-āt, nei thek nōkna muna avānsuang chachak kēng na ni. **25** Hasika han kei na chi sika ka sēna talent nei na pēk ha phila ka vasiak rapa enta, na neinun chu amun bang dēna a om,’ ati na.

26 Hatuka apumapān akōma: ‘Suak salui le andōk, nangin kēng chimu kei tu nōkna muna kei āt, hanūk chu kei thek nōkna muna kei mankhōm chachak ti hi nei na riat mo? ati na amasanga. **27** Havan tina rang aniten, ka sum ha sum anphung ngāi kōma nei pēk ranga chong ani na. Hatuka ka hong akīr tika ka ta chu alei pungna lehan kei hong man rang ani rang,’ ati na.

28 Hasika han: ‘Akōm āta talent ha apot pe u ro. Hava ha talent sōm adōnpu kōma pe u ro. **29** Asik chu tukareng adōn tak kōma anpēk riam inti, ama chu ātama ei nei riam theina ranga. Tenchu tukareng adōn nōk kōm āta ei nei tukte ngal ha anpot pe hiam inti. **30** Hava suak ei nemna bui ha tual panga azīng kāra vapei u ro, sova son chapna le rakam anrialna om inti,’ ei ti,” ati na.

Bera le kēl ngāi

31 Hatuka Isuan: “Miring Nāi Pasal chu ama ei anlianna le hanūk avānpalāi ānthiang ngāi dōra le ahong tika ama chu ei anlianna lehan chōmphānga ansut inti. **32** Ama matona nam tin la hong anchun inti. Hankēng bera enpūn hontin mo kēl ngāi āta bera ngāi ei zen anga amān mipui la hong zen inti. **33** Bera ngāi chu achang tianga siak inti, kēl ngāi chu avoi tianga siak inti.

34 Hava tika han Rēngin achang tianga a om ngāi kōma: ‘Hong u ro, ka Pa bōrsāng atung ngāi, phil lung ansin len āta nangni rang ram alei ansin sua chu hong lua u ro. **35** Asik chu ka von anchām lāi han, asāk rua nei na pēk u. Ka tī anrāl lāi han anēk rua nei na pēk u. Khual ka chang lāi han, nei na mantung u. **36** Puanchōi buia ka om lāi han, puan nei na mansil u. Ka dam nōk lāi han, nei na kiavāng u. Hatuka lung ina ka om lāi han, nei na hong en,’ ei la ti rang ani na.

37 Hava tika han mi dik ngāiin: ‘Puma, hova tik han mo na von anchām nei na mu na asāk rua nei na pēk? Hanūk chu na tī anrāl nei na mu na anēkrua nei na pēk? **38** Hova tik han mo khuala mi nei chang nei na mu na, nei na mantung? Hanūk chu puanchōi buia nei na mu na, puan nei na mansil? **39** Hanūk chu hova tik han mo nei dam nōk le lung in nei om nei na mu na nei na hong en?’ ati na la masang unti.

40 Hatuka chu Rēngin amāni kōma: ‘Taktaka, kei na ril ani u

zei, ka unāi bila asīn khīt tak chunga nei thō u tak ha ka chunga nei na thō ani u zei,' ati na la masang inti.

41 Hatuka hava suale avoi tianga a om ngāi kōma: 'Khomāk atung ngāi, ka kōm āta ankhāi u ta ro. Soitān le apalāi ngāi ranga ansin sua tāituan moipui muna son sē u ro. **42** Asik chu ka von anchām lāi han, asāk rua na pe u mak che na. Ka tī anrāl lāi han anēkrua na pe u mak che na. **43** Khuala mi ka chang lāi han, na mantung u mak chena. Puanchōi buia ka om lāi han, puan na mansil u mak che na. Ka dam nōk lāi le lung ina ka om lai han, na hong en mak chena,' ei la ti rang ani na.

44 Hava tika han amānīn: 'Puma, hova tik han mo na von anchāma le na tī anrāla nei na pēk nōk? Khuala mi nei changa le puanchōi buia nei oma nei na zon nōk? Hanūk chu dam luia nei om a le lung ina nei om a nang nei na hong en nōk?' ati na ei la masang u rang.

45 Hatuka amān akōm u na: 'Taktaka, kei na ril ani u zei, hiva asīn khītte ngāi bila mi angkhat pei chunga nei thō u nōk tak ka chunga nei thō u nōk ani zei,' ati na ei la masang rang ani na.

46 Hava ngāi dōra chu tāituan ansinsakna muna sē unti. Tenchu midik ngāi chu tāituan damna muna sē unti," ati na.

Isua ansūrna aval u

Mk.14:1-2 Lk.22:1-2 Jn.11:45-53

26 Isuan hiva ngāi dōra aloma aril suale azolāi ngāi kōma ati na: **2** "Nei riat u anga Zōkna Pānta hi nīnni alān sama. Miring Nāi Pasal chu krosa antār ranga anbetōk inti," ati na.

3 Hatuka chu chāizūng le pātar ngāi Kaiapha ei ti u chāizūng ulian atuala anchun u na. **4** Isua chu ahuang zāma asūra, athat ranga ei val u ani na. **5** Tenchu: "Pānta lāi tak ni nō rase, asik chu mipui kāra anbuaina aliantak a om thei," ati u na.

Bethani khuana Isua sariak anthi rui

Mk.14:3-9 Lk.12:1-8

6 Hatuka Isua Bethani khuana mīn aphār ei ti Simon ina a om a. **7** Hava lāi han nupang khatin longvār bodola aman alu sariak marim ahui lehan ama kōma ahonga. Hatuka bu nēka ansut lāi tak han alu sīpa ahong lei pe na.

8 Azolāi ngāiin hava ha amuna atakasi u na: "Ichanga mo pei ei manchang so? **9** Hava sariak marim ahui ha aman ātampa lehan anzuara hava man lehan anriang ngāi kōma anpēk rase ba," ati u na.

10 Hava ha Isuan alei riata amāni kōma: "Ichanga mo hiva nupang hi havan tin han nei manbuai u? Ama chu ka ranga

sin āsa athō kēng. **11** Anriang ngāi chu na bil u na a om babang rang ani na. Koi chu na bil u na om babang lāi nō ning. **12** Amān ka chunga marim ahui ei lei hin, kei anphūmna ranga alei mansūk kēng. **13** Taktaka kei na ril ani u zei, maniapūra thang ahui ei anrilna mun tina ama riattitna ranga asin thō hīm anril inti," ati na.

Iskariot Judān Isua ansūr azōt

Mk.14:10-11 Lk.22:3-6

14 Hatuka chu Sōmleianni ngāi bila angkhat Iskariot Juda anti chu chāizūng ngāi kōma asēna avati na: **15** "Ama chu na kut u na, betōk ka ti, hong mo nei na pēk zōt u?" Hasika han sumru sōmanthum atela aman lōn u na. **16** Hava hun len āta chu Judān akut u na ei betōk theina rang lampui aroka.

Puma Zāndui

Mk.14:12-26 Lk.22:7-23
Jn.13:21-30 1Kor.11:23-25

17 Chol anchel lui ruti Pānta nikhua mānsana, azolāi ngāi chu Isua kōma ahonga arakel u na: "Zōkna pānta bu nēkna ha hon tiang mo nei mansūk ranga nei zōt?" ati u na.

18 Amān amasanga: "Khopuia sē u tānla mi khat kōma varil u ro: 'Anānchupūn ka hun ahong anāi zei. Zōkna pānta hi ka zolāi ngāi le na ina kēng kei mang rang,' ati," ati na varil u ro. **19** Hasika han Isuan ei ti anga azolāi ngāiin Zōkna pānta bu nēkna chu ei vamansūk u ani na.

20 Nikhua ahong abui suale Isua azolāi Sōmleianni ngāi le bu anēka. **21** Hatuka bu anēk u lāi tak han amān ati na: "Taktaka kei na ril ani u zei, nangni bila mi khatin koi hi na mansūr u na ti," ati na.

22 Hasika han amalung u anngūi sabak chunga amānīn angkhakhata: "Puma, koi mo ka ni?" ati na arakel u na.

23 Isuan amasanga: "Ka bila akut khēng anpūr tak hīn koi anānsūr rang ani zei. **24** Tenchu Miring Nāi Pasal chu ama ruia Pathian Lekhabūna ei anziak ang taka ei sē rang ani na. Hanum nisela Miring Nāi Pasal ansūr rangpu chu vān aduai kēng. Ama chu anzir ngal nō sela chu aranga sa ual inti," ati na.

25 Hatuka Juda, ama ansūr rangpūn amasanga: "Rabbi, koi mo ka ni?" ati na.

Isuan amasanga: "Ani, nangin nei ti anga ani zei," ati na.

26 Hatuka anēk u lāi tak han Isuan ruti alāka, rāisān chong aril suale akhiaka, hatuka azolāi ngāi kōma apēka: "La u tān sa u ro, hiva hi ka taksa," ati na.

27 Hava suale khuri alāka, rāisān chong arila, akōm u na apēka: "Hivan āta na lom u na buang u ro. **28** Hiva hi dān khit athara ka thisen, mi tamtak āsia sāina ranga azān ani na.

29 Tenchu kei na ti ani u zei, ka Pa rama nangni ngāi le ka buang rēt māseng chu hiva gerep zu hi buang lāi nō ning," ati na.

30 Hatuka la athō sua u le, Maruan muala avakal u na.

Peterin Isua ei maniang rang aphmān alei ril

Mk.14:27-31 Lk.22:31-34 Jn.13:31-38

31 Hava suale chu Isuan amāni kōma: "Atun zān ngēta hin koi ka sika na lom u na anbuai un na ti, asik chu hintin hin anziaka:

'Koiin bera enpu ka zēm tik le bera rual ngāi chu anchēn kiar unti,' *(Zak.13:7)*

ati na.

32 Tenchu ka hong anthui rēt tika chu, nangni māna Galili rama sē ka ting," ati na.

33 Hatuka Peterin amasanga: "Na loma anbuai kiarām koi chu anbuai nō ning," ati na. **34** Isuan amasanga: "Taktaka, kei na ril ani zei, atun zān lena hin ār akhuang mān voi anthum na maniangin na ti," ati na.

35 Tenchu Peterin amasanga: "Na bila kei thi ten pei koi chu na maniang thak nō ning," ati na. Hatuka zolāi atei ngāi um hantin dēn han ati u na.

Getsimani rahuan

Mk.14:32-42 Lk.22:39-46 Jn.18:1

36 Hatuka Isua chu Getsimani ei ti u muna han azolāi ngāi le asē u na. Amān akōm u na: "Sova son bōr ka vazong kār pei hiva hin lei ansut u ro," ati na. **37** Ama bila han Peter le Zabedai anāi pasal anni ngāi aruaia, hatuka amalung ana na anngūi pe sabak u. **38** Amān hava ngāi kōma: "Thīna rang tenpei ka malungdūk ana ka riat. Hiva hin lei om u tān ka bila meng chian u ro," ati na.

39 Hatuka ama chu ala miaia asēna, phila anbok laka bōr avazonga: "Ka Pa, ani thei ten, hiva khuri hi ka maton āta ankhāi rase. Hanum nisela koi kei zōt anga ni maka nang nei zōt anga ni rase," ati na.

40 Hankēng azolāi ngai kōma ahong, alei in chīta ahong toka. Peter akōma: "Ka bila hin dār khat ngal meng thei u lāi mak che mo? **41** Ahara om u tānla bōr zong u ro, ansinnana nei chul u nōk rang. Ratha chu zōt ngal sela taksa chu achuai kēng," ati na.

42 Hatuka voi anni changna asuaka bōr avazong rēta: "Ka Pa, ka buang māseng hiva khuri hi ankhāi nōk ten, na malung vong tung rase," ati na.

43 Ama chu ahong akīr rēta han, alei in chīt dēna ahong toka, asik chu amit akhu pe sabak ani u zeia. **44** Hankēng hava ngāi amāk rēta hanūk voi khat asēna voi anthum changna rang bōr avazonga, han tin dēn han avati na.

45 Hatuka ahong akīr sira azolāi ngāi kōma: "Atun tena hin alei in chiana pōng nei lan sa u

mo? En u ta, hun ahong asuak zei, Miring Nāi Pasal chu misalui ngāi kuta anbetōk rang ka ni zei. **46** Anthui u ta ro, sē u ta rei, koi anasūr rangpu chu ahong anāi zei," ati na.

Isua ansūr

Mk.14:43-50 Lk.22:47-53 Jn.18:3-12

47 Hatuka amān chong ala ril lāi tak han Juda, Sōmleianni ngāi bila angkhat ha ahong asuaka. Ama bila sipai ātampa khendāi le sunrol achōia ahong u na. Hava ngāi ha chāizūng le pātar ngāiin ei hong tīr ani u na. **48** Atun chu ansūr rangpu hān amāni lehan andangna khat aril pe vanga: "Abiang kei tum tak ha ama ani len zei, hava nāi ha sūr u ro," ati na. **49** Hatuka Isua tiang avapana Judān: "Chibai, Rabbi!" ati na abiang avatum pe na.

50 Isuan alei masanga: "Ka mal, nei hongna asik ha thō pei ta ro?" ati na.

Hatuka hava mi ngāi hān ahong pan u na, Isua achelbo u na, ei sūr u ani na. **51** Hatuka enta, Isua alōm ngāi bila angkhatin akut aleka. Hatuka akhendāi aphōia chāizūng ulian suak khat atuka, akuar a-āt pe vinga.

52 Isuan akōma: "Na khendāi ha akok dēna siak ro. Asik chu tukareng khendāi anlek chu khendāi le kēng ei thi rang. **53** Atun len vānpalāi asāng aruk mun sōmleianni nēka tam ka kōma ana hong atīr pe ranga ka Pa kōma azong thei nōk ranga mo nei na iam? **54** Tenchu havan tin han nisela, Pathian Lekhana chong anga hintin hin ei hong om ngēt rang ti ha hontin mo ei kip thei rang?" ati na.

55 Hava lāi tak han Isuan mipui ngāi kōma: "Koi hi misuam mo ka ni? Khendāi le sunrol achōia ana sūr ranga nei hong u? Anikhuan tina Pathian biak ina ansuta chong ka ril chachak hale, hava han na sūr u mak chena," ati na. **56** Tenchu hiva ngāi dōra hi deari ngāiin chong ei maziak anga ei kip theina ranga ahong chuk ngal kēng. Hava suale azolāi ngāi dōrān ama chu amāka arot rak u.

Ruirilpu ulian ngāi matona Isua aruai u

Mk.14:53-65 Lk.22:54-55, 63-71
Jn.18:13-14, 19-24

57 Hatuka Isua asūr ngāiin ama chu chāizūng Kaiapha kōma aruai u na. Hiva hi dān mīnchū ngāi pātar ngāi ei anchun u chachakna mun ani na. **58** Hatuka Peter chu ankār uala ama nūk avazīna chāizūng atual tenpei asēna. Hanūk chu ahek ten peia a en ranga insūnga avalūta biak in arung ngāi bila ansuta.

59 Hankēng chāizūng ngāi le ruiril ulian ngāi alom u na Isua ei that thei u na ranga ama chunga milak rui arok u na. **60** Hanum

nisela milaka ariatpui ahong asuak sabak ngalam angkhatte ngal man u mak.

61 Nukhōn khīta chu mi anni ahong u na. Amāni hān: "Hiva mi hīn: 'Pathian biak in masiam ka tinga, nīnthum sūnga manding rēt ka ti,' ati," ati u na.

62 Hasika han chāizūng ulian chu anding rēta: "Itē masang nō ta ni mo? Hiva ngāi hīn na chunga āsia anlōna chong ei hong chōi u hi hong zāt ti na mo?" ati na. **63** Tenchu Isua adāi reka a om a.

Chāizūng ulianin akōma: "Pathian adam raming asāl chunga chong kei na pēk ani zei, nang hi Krista, Pathian Nāi Pasal mo na ni, na manthei ta?" ati na.

64 Isuan amasanga: "Ka ni, nangin nei na ti anga, ati na. Hanum nisela kei na ti ni u zei, Miring Nāi Pasal chu nangkan tika thōtheina dōn chang kut tianga ansuta, anvāna sūmpui bila ahonga la mu un na ti," ati na.

65 Hasika han kēng chāizūng alian chu apuan athēta: "Hiva mi hi Pathian siat aril ni mak mo! Koinīn imo atei ariatpui nei la nāng! En u ta, atun len Pathian siat ei ril chu na riat kiar u hale. **66** Hontin mo ei na hong mandon u rang?" ati na.

Amānīn amasanga: "Hiva mi hi chu āthirua zēt ngal kēng hile," ati u na.

67 Hatuka amāisua taka amachil u na, akut būr le asuk pe u na. **68** Hatuka senkhat chu akut maza le abēn u na: "Nang Krista, koini kōma Pathian chong ril rēt ta! Tu mo nang ana zēm!" ati u na.

Peterin Isua amaniang zei

Mk.14:66-72 Lk.22:56-62
Jn.18:15-18, 25-27

69 Hava lāi han Peter chu kholāi tuamāia moi an-uana ansuta. Hava han suak nupangte khatin: "Nang chu Galili rama Isua bila mi kēng na ni hile," ahong ti na.

70 Tenchu amān mipui matona: "Tu rui mo nei ril ha, koi chu re makung," ati na amaniang zeia.

71 Hatuka nupang khat rētin ama chu tual makot tianga ei pan amuna havana a om ngāi kōma: "Hiva mi hīm Nazaret khuana Isua bila a om ha kēng," ati na.

72 Hatuka amān: "Hava miring ha koi chu riat u makung do," ati na khomāk ansama amaniang rēta.

73 Hatuka asōt miai suale ama kōla anding chu Peter akōma ahong u na: "Taktaka, nang um amāni bila mi khat kēng na ni hile, asik chu na chong rila andang," ati u na.

74 Tenchu amān: "Hava miring ha riat makung," ati na araming asāla khomāk ansama.

Hankēng ār chu ahong akhuang lena. **75** Hatuka Peterin Isua chong ril chu ahong riata:

"Ār akhuang mān nangnin voi anthum na maniangin na ti," ei ti ha anriata. Hatuka tual panga asēna avasuaka achap sabaka.

27 Hatuka zīng khuavār le chāizūng alian ngāi le Jihudi pātar ngāi alom u na Isua thatna ranga rui anrilna adōn u na. **2** Hatuka ama chu akhit sua u le ram oppu Pontia Pilat akuta anbetōk ranga aruai u na.

Iskariot Juda ōkri kāia athi

Kts 1:18-19

3 Hatuka ama anbetōkpu Judān Isua chu āsia anlōna rui achat sua zei ti ariata amalung ansīra. Hatuka hava sumru sōmanthum achōia chāizūng le Jihudi pātar ngāi kōma avamakhīr rēta. **4** Amān: "Masial abui thisen kei na betōk u hi āsiat athō kēng ka ni zei," avati na.

Tenchu amānīn: "Hanle hava ha koini na ranga hong zāt mo? Hava ha nang kēng ariat," ati pe viak u zeia.

5 Hatuka hava sumru chu Pathian mun ānthianga adēng raka asuaka, asēna ōkri avānthōia ei vathi ani na.

6 Hatuka chāizūng ngāiin hava sumru ha alāk u na: "Hiva sum hi nuam pēk siakna muna āsiak hi ānthiang nōk kēng ani zei, asik chu hiva hi mi thisen man kēng," ati u na. **7** Hatuka amānīn rui anrilna adōn u na hava lehan khual thān mun rang bēl abuakpu ram chu avarachōk u na. **8** Hava sika han kēng avian ten pei hava mun ha mīn 'Thisen Mun,' ati u na. **9** Hivan tin hin deari Jeremian hiva chong alei ril ha ei hong kip ani na. Asik chu amān ei ti:

"*Hatuka sumru sōmanthum*
chu alāk u na,
Hava ha ama aman ranga
antet sua.
Hava ha Israel nāi ngāi bila
mīn ei tet sua man ha
ani na.
10 *Hatuka Pumān ka kōma ei*
na manthei anga,
Hava lehan bēl buakpu ram
aman ranga avapēk u na,"
(Jer.32:6–9 Zek.11:12,13)

ti ha ani na.

Ram oppu Pilat matona Isua amanding u

Mk.15:2-5 Lk.23:3-5,17-32
Jn.18:28-19:1

11 Hava suale Isua chu ram oppu matona avamanding u na. Hatuka ram oppūn akōma: "Jihudi ngāi rēng mo na ni?" ati na arakela.

Isuan amasanga: "Ani, nangin nei na ti anga ka ni," ati na.

12 Havan tin han chāizūng le Jihudi pātar ngāiin achunga chong āsia aman tung u nām nisela amān chu itē makhal mak. **13** Hasik han Pilatin akōma: "Na chunga chong āsia ahong antung ngāiin ei ril u ngāi dōra hi riat mak che mo?" ati na arakela.

14 Tenchu amān bāi khatte ngal ei masang nōk sika han ram oppu chu aboi adong sabaka ariata.

Isua thīna ranga rui anril

Mk.15:6-15 Lk.23:13-25 Jn.18:39-19:16

15 Hatuka hivan tin hin ahong ani na, Jihudi ngāi pānta nikhua chu mipui bila lung ina ankhum khat, amāni ei zōt u tak pei ram oppūn anzōk theina dān ei dōn ani na. **16** Hava lāi tak han Barabba ati na mi salui raming anthang khat lung ina ankhum adōn u na. **17** Hatuka amāni ngāi ahong anchun kiar u lehan Pilatin: "Tu mo kei na mazōk pe u ranga nei zōt u? Barabba mo ole Krista ei ti u Isua ha mo?" ati na arakela. **18** Asik chu amān hiva hi khāmaret ei thō u sika ei betōk rak u kēng ti hi ariata.

19 Hatuka Pilat ruiril zōla avānsut lāi han anungākin chong aman sē na: "Hava mīn thiang chunga han anchelna itē dōn nō ro, asik chu ama sika avian ka ramanga antakna tampa kei tiar kēng," ati na chong abena.

20 Tenchu chāizūng le Jihudi pātar ngāiin Barabba azonga Isua chu akhāi ranga mipui amanchāng u na.

21 Hava sik han ram oppūn: "Hiva anni ngāi bila hova mo kei na mazōk pe ranga nei zōt u?" ati na arakela.

Hankēng amānīn: "Barabba kēng," ati u na.

22 Tenchu Pilatin amāni kōma: "Hanle Krista ei ti u Isua hile hong zāt kei na thō pe u rang?" ati na.

Amānīn alom u na: "Ama chu krosa tār ro," ati u na.

23 Hatuka ram oppūn: "Ichanga mo? Amān hong mo masial ei thō?" ati na.

Tenchu amānīn alom u na ankhēk riama: "Ama chu krosa tār ro," ati u na.

24 Hasik han Pilatin hava ei ti han itē nem lāi mak. Tenchu anbuaina lian kēng ei suak ti ariata. Hasika han tī alāka mipui matona akut arasūka: "Koi chu hiva mi dik thisen āta kān thiang, nangni kēng ariat na ni u," ati na.

25 Hatuka mipui ngāi alom u na: "Ama thisen chu koini na chunga le koini na nāi ngāi chunga om rase," ati na amasang u na.

26 Hasika han amān Barabba chu amazōk pena tenchu Isua chu amanzīk sabaka, hatuka krosa antār ranga amāni kuta ei betōk ani zei.

Rom sipai ngāiin Isua mani ēro athō u

Mk.15:16-20 Lk.22:63-65 Jn.19:2-3

27 Hankēng ram oppu asipai ngāiin Isua chu lal ina aruai u na, ama kōma sipai rabu pumpui chu ahong anbūm zit u na. **28** Apuansil chu akhek pe u na, puan senaduk sabak khat amansil

u na. **29** Raling lukhum anphan chu aluna amankhum pe u na. Achang kut tiang husop kuang khat amanlek u na. Hatuka ama matona amankhūk abil u na: "Chibai, Jihudi ngāi Rēng!" ati na maniēro athō u na. **30** Hatuka achunga amachil u na luangsār kuang alāka hava lehan alusīp azēm pe u na. **31** Hatuka manitāngzār athō sua u le puansen chu akhek pe u na ama apuan ngāi dēn amansil rēta krosa antār ranga ei suakpui u ani na.

Isua Krosa antār

Mk.15:21-32 Lk.23:26-43 Jn.19:17-27

32 Hatuka asuaka asēpui u lāi han Kurini khuana mi khat araming Simon chu antongpui u na. Ama ha Isua akros anput ranga asūrtit u na. **33** Hatuka Golgotha ei ti u "Luru Mun" muna, a omzia chu han avasuakpui u na. **34** Hava han zu athūr sabak mitkha le anpol ha abuang ranga apēk u na. Tenchu hava ha atem le chu abuang rang zōt mak. **35** Hankēng krosa atār sua u le apuan ngāi chu ravān enna athō u na amāni lim ansem u na. Hava tak ha deari achong ril chu ei hong kipna ani:

"Amānīn ka puan chu ansem u na.
Ka puansil chu ravān enna athō u na," *(Sām 22:18)*

ati na.

36 Hatuka hava han ansuta arung u na. **37** Hatuka hintin hin lekhapēk anziaka:

"HIVA ISUA HI
JIHUDI NGĀI RĒNG,"

ati na hiva āsia ei manlō u na chong hi alu chunga amakhop u na. **38** Hatuka ama bila han misuam anni ngāi atār u na. Achang tiang angkhat hanūk chu avoi tiang angkhat. **39** Hava lampui tianga anlōi ngāiin alu athinga maniēro athō u na. **40** Amānīn ei ti u: "Nang hi mo na ni zei Pathian biak in ansiama nīnthum sūnga anding rang! Pathian Nāi Pasal nei ni sika na theia andam ta ro. Hatuka kros āta hong chum ta ro," ati u na.

41 Hantin dēn han chāizūng alian ngāi um nisela dān mīnchū ngāi le pātar ngāi bila maniēro athō u na. **42** Amānīn: "Mi tei chu amandama, ama aninga chu andam thei mak hile! Ama chu Israel ngāi Rēng kēng hale, atun kros āta hong chum ta rase, hatuka koinīn iam inti. **43** Ama chu Pathian a iam kēng do, ama ha ei dōn aniten, atun hong mandam ta rase. Asik chu amān: 'Pathian Nāi Pasal kēng ka ni,' anti hale," ati u na. **44** Hava han ama bila krosa antār misuam ngāiin um havan tin dēn han maniēro athō u na.

Isua athi

Mk.15:33-41 Lk.23:44-49 Jn.19:25-37

45 Hankēng sūn anchim lena dār anthum ten pei ramual

pumpui ahong azīng khapa. **46** Hatuka dār anthum ten āta chu Isua he anring sabaka ankhēka:

"Eli, Eli, lama sabakthani?" *(Sām 22:1)* Hava tina chu, *"Ka Pathian, Ka Pathian, ichang mo nei na māk?"* ati na.

47 Havana anding ngāi bila senkhatin hava chong ei ril ha ariat u na: "Hiva mi hi Elija rang kēng ei pāi sole!" ati u na.

48 Hatuka abil u na mi khat atān lena isponz avalāka, hava lehan zu athūr sabaka aphūma sunrola amakhopa anēk ranga avapēka. **49** Hatuka atei aleia om ngāiin: "Om pei di rase, en di rei. Ama āsan ranga Elija mo ahong viving," ati u na.

50 Hatuka Isua chu hē anring sabaka ankhēk rēt le aratha amathān zeia.

51 Hatuka enta, Pathian biak ina puan anzār chu achung len āta athuai ten pei anphela bong anni changa anthēta. Hatuka nīnu ahonga lungpui ngāi dōra akika. **52** Thānkhur ngāi dōra anlonga, hatuka ain sua mīnthiang ngāi tamtak taksa ahong anthui rēta. **53** Hava ngāi ha ama anthui rēt suale thānkhur āta ahong asuak u na khopui ānthianga avalūt u na. Hatuka mi tamtakin amu u na.

54 Hatuka sipai razaruaipu le abila Isua angāk ngāiin nīnu hong le hong atei zazāt mo rui asuak ngāi amu u na, rathatāk alianpa ansak u na: "Taktataka, hiva nāi hi Pathian Nāi Pasal ani zei," ati u na.

55 Hava han nupang ātampa rālkhat āta alei thir ani u na. Hava ngāi ha Isua haso le dorbo andom tira Galili ram len āta anūk ahong azī ani u na. **56** Hava ngāi bila han Magdalini Mari, Jakob le Jose ngāi anu Mari le Zabedai anāi pasal ngāi anu ānchel ani u na.

Isua thāna anphūm

Mk.15:42-47 Lk.23:50-56
Jn.19:38-42

57 Hatuka nikhua ahong abui le Arimathāi khuana mi āneipa khat araming Joseph chu ahonga. Ama len um nisela Isua zolāi ani na. **58** Ama ha Pilat kōma asēna Isua ruak chu avazonga. Hatuka Pilatin ruak chu apēk ranga chong apēka. **59** Hatuka chu Josephin ruak chu avalāka puan annāl thiang lehan athuama. **60** Hatuka ama ranga thānkhur athar, lung bila ei khuara han avasiaka. Hatuka thānkhur makot taka lung alianpa khat amaluaia ei māk ani na. **61** Tenchu Magdalini Mari le hanūk Mari atei chu thān tiang māi asona ei ansut u ani na.

Thānkhur arung ngāi

62 Hatuka nangtuk anga nikhuana, Ansinna pānta nikhua azomthap len ani na. Chāizūng alian ngāi le Pharisi ngāi chu

alom u na Pilat akōma ahong anchun u na. **63** Hava ngāiin: "Ka pu, hava mi ahuang chachakpu ha adam lāi han, nīnthum suale anthui rēt ka ti, ei ti ha na la riattit. **64** Hasika han athānkhur hi nīnthum pei chu asa dima arung ranga chong na pe ro. Hano tenchu azolāi ngāi zāna ahong maruk viaka achōi thei u. Hatuka mipui vāntāng kōma: 'Ama chu athi ngāi bil āta anthui rēt zei,' ti unti. Hasika han nūka nei machāi hi māna nei machāi nēka āsiat riam rang kēng," ati na avaril u na.

65 Pilatin amāni kōma: "Nangnīn mi arung ngāi na dōn u hale, hava ngāi ha mansē u tān nei thōthei u anga asa dima vamanrung u ro," ati na. **66** Hatuka asē u na lung chunga andangna sīlmor azēm u na hatuka hava han arung ngāi āsiak u na thān chu asa dima arung u ani na.

Isua athi nāta anthui rēt

Mk.16:1-14 Lk.24:1-12 Jn.20:1-8

28 Jihudi ngāi pōngansa nikhua suale hapta nikhua mānsana ārkhuan chunga Magdalini Mari le Mari atei rēt ha thānkhur avaen ranga asē u na.

2 Hankēng nīnu anrikpa anlāiseka ahong raka, asik chu Puma palāi khat anvān āta ahong achuma thān bāikua nāta lung akhāia achunga ansuta. **3** Amēl chu khuanlek aphuazeka hatuka apuan ngāi chu arial anga avār sabak ani na. **4** Hatuka chu ama ha ei chi u sika arung ngāiin anbok laka amōk u na athi anga azāl u na.

5 Vānpalāiin nupang ngāi kōma: "Āchi u nō ro, asik chu nangnīn ha krosa antār Isua ha kēng nei ravān u ti ka riat, ama chu hiva hin om lāi mak. **6** Asik chu amān ei om rang ei ti anga han anthui rēt zei. Hong u ro, ama ei ansiakna mun chu hong en u ro. **7** Hatuka anrapa sē u tānla azolāi ngāi varil u ro, ama chu athi ngāi bil āta anthui rēt zei. Hatuka nangni na māna Galili rama alei sē zei, nangnīn sova son vamu un na ti. En u ro, hiva chong ngāi hi kei na ril u," ati na.

8 Hatuka hava nupang ngāi ha anrarapa thānkhur āta asuak u na, anchi sabak le rāisān chunga azolāi ngāi kōma hiva thang avaril ranga atān chian u na. **9** Hatuka hava nupang ngāi ha aril ranga asē u lāi tak Isuan antongpuia chibai athōna. Hatuka amānīn avapan u na ake avasūra anbok laka amōk u na. **10** Hankēng Isuan akōm u na: "Āchi u nō ro. Tenchu sē u tānla ka parual ngāi kōma Galili rama asē ranga varil u ro. Amānīn sova son na vamu unti," ati na.

Thānkhur arung ngāi chongril

11 Hatuka hava nupang ngāi

ha asē u lāi tak han arung ngāi bila senkhat khopuia asē u na chāizūng alian ngāi kōma rui asuak ngāi dōra avamanthei u na. **12** Hankēng chāizūng alian ngāi chu pātar ngāi lehan anlopa chong amansūk u na sipai ngāi kōma sum ātampa apēk u na. **13** Amānīn ati u na: "Nangnīn ti u ro, na in lāi tak zāna azolāi ngāi ahong u na ama chu ahong maruk viaka achōi u zei, ti u ro do. **14** Hiva rui hi ram oppu kuara avatung ten koinīn mathēm bō mani, hatuka antakna nei tēng u rang āta na huai bō mani," ati u na. **15** Hatuka ārung ngāi chu sum alāk u na chāizūng alian ngāiin ei manchū u anga athō u na. Hiva ruia rachi hi Jihudi ngāi kāra antheka avian ten peia ala om a.

Chongpēk alian khīt

Mk.16:14-18 Lk.24:36-49 Jn.20:19-23

16 Hatuka zolāi somleikhat ngāi chu Galili rama asē u na, Isuan ei ruatna muala han avakal u na. **17** Hatuka ama chu amu u le anbok laka amōk u na, tenchu amāni bila senkhat chu malung song ankharna adōn u na. **18** Hankēng Isua chu amāni kōma asēna: "Anvān le maniapūra aloma ningneina dōra chu Pathianin ka kōma ana pēk zei. **19** Hasika han nangni sē u tānla aloma nam tin chi tin mi ngāi chu zolāi manchang u ro. Pa, Nāi Pasal le Ratha Ānthiang raminga baptisma vape u ro. **20** Chong kei na pēk u ngāi aloma ātel ranga manchū u ro. En u ro, hun ei hek tenpei na bil u na a om chian ka ni," ati na. Amen.

Baptispu Johanin lampui asāt

Mt.3:1-12 Lk.3:1-18 Jn.1:6-8, 15-37

1 Pathian Nāi Pasal Isua Krista ruia thang ahui aril ei anphutna.

2 Deari lekhabūna ānziak anga:

"En ro, ka palāi chu na
matona hong tīr ka ti.
Amān na lampui chu sin inti."
(Mal.3:1)

3 *"Philchār rama mi hē khat*
ankhēk a om a:
'Amān Puma lam lian chu lei
sin u ro.
A lampui ngāi chu lei manzīk
u ro,' " *(Isa.40:3)*

ati na.

4 Havan tin anga Johan chu philchār rama ahonga āsia andualna ranga malung ansīrna baptisma ruia chong arila. **5** Hatuka chu Judia rama khua dōra le Jerusalem khopuia mi ngāi dōra akōma asē u na. Hanūk chu āsia ei thō u ngāi dōra anpuang u na alom u na Jordan dunga akōma baptisma alāk u na. **6** Johan chu mākingkang mul puan ansila akōnga mevun kōngkhit ākhit ani na. Hanūk chu khāi le rama khuaining ngāi ha ei sāk chachak ani na. **7** Amān hintin hin mipui ngāi kōma ati na: "Ka nūka hin ka nēka alian khat ahong rang ani zei. Koi chu anbūna akekok khitna ri asūt rua ngal ni makung. **8** Koi chu tī le kēng baptisma kei na pēk u, tenchu amān Ratha Ānthiang le baptisma na hong pēk unti," ati na.

Isua baptisma le anthēmna

Mt.3:13-4:11 Lk.3:21-22, 4:1-13

9 Hava lāi han Isua Galili rama Nazaret khua nāta ahonga Jordan dunga Johan akōma baptisma ahong lāka. **10** Hatuka tī nāta ahong asuak phingle chungvān anlonga amuna. Hatuka chu Ratha chu vasu anga achunga ahong achuma. **11** Hatuka chungvān āta hē ahong asuaka: "Nang hi ka Nāi Pasal madit tak na ni. Na chunga hin achālaka ka rāi asān," ati na.

12 Hava ansua phingle chu Ratha hān philchār ram tianga atīr lena. **13** Hatuka hava han soitān anthēmna lehan ni sōm manli philchār rama a om a. Rama sa ngāi bila a om le chu, vānpalāi ngāiin ahong kiavāng u na.

Isua azolāi mānsa ngāi anpāina

Mt.4:12-22 Lk.5:1-11

14 Hatuka Johan ha ankhumna ina ankhum ranga anbetōk suale Isua chu Galili rama ahonga Pathian ram thang ahui hintin hin arila. **15** Amān: "Hun ahong asuak rang ani zei, Pathian ram um ahong anāi zei. Na malung mansīr u tānla, thang ahui iam u ta ro," ati na.

16 Hankēng Isua chu Galili tīndīl kōla kal achōia asē lāi han Simon le aparual Andria tīndīla lēn adēnga avamuna. Hava ngāi ha ngāsūr miring ngal ani u na.

17 Isuan akōm u na: "Ka nūk na hong zī u ro. Koiin miring asūra na sin u ka ti," ati na. **18** Hatuka alēn u ngāi amāk rak len u na anūk avazī u na.

19 Hatuka chu havan āta asē uala, Zabedai anāi pasal Jakob le aparual Johan chu avamuna. Amānīm alēn anlianga rakuanga om ani u na. **20** Amāni rang hām nisela apāi lena. Hatuka apa u Zabedai chu anlō ranga mi ei ruai u ngāi kōma rakuanga amāk u na, ama nūk avazī u na.

Isuan raluai khat arazūl

Lk.4:31-37

21 Hatuka chu Kapernaum khuana avalūt u na. Hatuka Jihudi ngāi pōngansa nikhua ahong asuakle ankhōmna ina avalūta mi ngāi kōma anchū rang avaphut lena. **22** Ami manchū zia ha mi ngāi aboi adong u na. Asik chu dānminchū ngāi anga ni mak. Tenchu ningneina dōn sabak anga mi ei manchū ani na. **23** Hatuka hava han amāni ei ankhōm u na ina raluain ei sūr mi khat a om ha anringa ankhēka. **24** Hava mi hān: "Nazareta Isua, nang le koini hong mo nei anzomna? Koini ana pei ranga ahong mo na ni? Tu mo na ni ti ka na riat hale! Nang chu Pathian āta hong Mi Ānthiang kēng na ni," ati na.

25 Tenchu Isuan: "Dāi rek ta ro, asūng āta hong suak ro," ati na angōna. **26** Hatuka hava raluain achālaka akhiaka anringpāna ankhēka asūng āta ahong asuaka.

27 Hatuka alom u na atina chang re u mak, amāni le amāni ankel u na: "Hiva hi hong ti na mo? Anchūna rui athar khat kēng ani zei. Raluai ngāi kōm um ningneina dōn chunga chong arila, ahē ngāi atel u hile!" ati u na. **28** Hatuka anrappa sūnga Galili ram dāma mun tina athang chu anthek zit zeia

Isuan mi tampa amandam

Mt.8:14-17 Lk.4:38-44

29 Hatuka ankhōmna in āta ei hong suak phing u le Jakob le Johan lehan Simon le Andria ngāi ina avalūt u na. **30** Simon atarpi ha rāitun atonga alei azāl ani na, Isua kōma arui alei ril len u na. **31** Hatuka akōma asēna akut avasūra ei mathui ani na, hatuka rāitunin amathāna amāni ranga dorbo adom lena.

32 Hava khului han ani bui suale aloma ana ngāi dōra le raluain ei sūr ngāi dōra akōma ahong ruai u na. **33** Akhua pumpui ha suakkhār kōla ahong anbūm zit u na. **34** Hatuka chu rikhua ateteia ana ngāi mi tampa amandama. Hatuka amān raluai ātampa arazūla, tenchu raluai ngāiin ama chu ei riat u sika achong ranga phal mak.

Isuan mibuina muna bōr azong

Lk.4:42-44

35 Hatuka chu ārkhuan chunga khua ahong avār mān

anthuia avasuaka, mibuina mun khata asēna hava han bōr avazonga. **36** Hatuka Simon le alōm ngāi ama athūn ranga asuak u na. **37** Ama avamu u le: "Aloma mi dōrān ei na rok sabak kēng zei sole," ati u na.

38 Hatuka amān akōm u na: "Tho, anāi ual khua ateiām sē u rei, sovan um chong kei varil theina ranga. Asik chu hava sik piala ahong ka ni," ati na. **39** Havan tin han, Galili ram pumpuia ei ankhōm u na in tina alūta chong aril tira raluai ngāi arazūla.

Isuan aphār khat amandam

Mt.8:1-4 Lk.5:12-16

40 Hatuka aphār khat Isua kōm ahonga: "Nang nei zōt aniten, na na manthiang thei," ati na amankhūk abil chunga ahong mathēm sabaka.

41 Hatuka Isuan lungkham amuna akut asōna avatōna: "Ka zōt, anthiang om ta ro," ati na. **42** Hatuka anlāiseka ei phārna chu anthiang pe lena ahong dama.

43 Hatuka Isuan chong ana sabaka arila ei man sē len ani na. **44** Hintin hin akōma: "En ro, tutē kōma varil nō ro. Tenchu chāizūng kōma na theia sē tānla vaman mu ro. Hatuka chu mīn ei na riatpuina ranga, Mosi dān anga anthiangna ranga anbōlna dāli ha vadar ro," ati na. **45** Tenchu ama chu asuaka hava thang ha tāng avahāia avathek sabaka. Hava sika han Isua chu mipui vāntāng kōma anlanga khopui sūnga lūt thei lāi mak. Tenchu apanga mibuina muna avaom a. Hanum nisela mun tina mi akōm ahong u chachaka.

Isuan apang anhīp khat amandam

Mt.9:1-8 Lk.5:17-26

2 Hatuka nikhua asē ual le Isua Kapernaum khuana ahong asuak rēta. Hatuka mi ngāiin ama chu ina om ati na ariat u na. **2** Hatuka chu makot adēn rak tenpei mun chāk lui khopa mi tampa ahong anchun u na. Hatuka amān akōm u na chong arila. **3** Hava lāi han apang anhīp mi khat pasal manlīn ahong razōna akōma ahong ruai u na. **4** Tenchu mi ei tam sabak sika Isua kōla vasuakpui thei u mak. Hasika han Isua ei omna radīna in chung ha alīk u na. Hatuka hava ei anlīkna taka han apang anhīppa ei zālna zamun chu amasum u na. **5** Hatuka Isuan amāni ei iam zia u amuna apang anhīppa kōma: "Ka nāi, āsia nei thō ngāi dōra ka na madual pe zei," ati na.

6 Hava han dān mīnchūpu ngāi bila senkhat ansut a om u na. Amāni hān hintin hin amalung sūng u na andon u na: **7** "Ichang mo hiva mi hīn hin tina chong ei ril? Sova so Pathian siat aril ni mak mo so! Pathian khat dak rong nōk chu atei tu mo

āsia andual thei a om?" ati u na.

8 Hatuka amānīn havan tin han amandon u ti Isuan amalung sūnga alei riata akōm u na: "Ichang mo havan tin han nei mandon u? **9** Apang anhīppa kōma: 'Āsia nei thō ngāi ka na madual pe zei,' ati mo abei ual? Ole, 'Anthui tānla na munpha adianga kal achōia sē ro,' ati mo?" ati na. **10** "Tenchu maniapūra hin koi Miring Nāi Pasalin āsia andualna ningneina ka dōn ti nei riat thei u na ranga kei ti ani na. Hasika han apang anhīppa kōma: **11** 'Kei na ril ani zei, anthui tānla na munpha adianga na ina sē ro,' kei ti pe," ati na. **12** Hatuka anthui lena amunpha adianga amāni lokō maton ngēta asuaka asēna. Hava sika han alom u na aboi adong u na hintin hin Pathian chu amanpāk u na: "Hivan tin hin koinīn la mu ngāi mak me hile!" ati u na.

Levi ei pāina

Mt.9:9-13 Lk.5:27-32

13 Hatuka Isua chu asuak rēta, tipui kōla asēna. Hatuka aloma mipui dōra akōma ahong u na amān alei manchū ani na. **14** Hatuka ama chu asē tira asēna Alphai anāi pasal Levi chu siachōi ansuangna ina alei ansuta avamuna. Hatuka akōma: "Ka nūk na hong zī ro," ati na. Hatuka anthuia anūk avazīna.

15 Hava suale hintin hin ani na, Isua chu Levi ina bu nēk ranga avān suta. Hava han siachōi ansuang ngāi le mi salui ngāi ātampa Isua le azolāi ngāi bila bu nēk ranga ansut u na. Asik chu mi tampān Isua nunūk ei zī u ani na. **16** Hatuka Pharisi ngāi bila mi dān mīnchū ngāiin Isua chu mi salui ngāi le siachōi ansuang ngāi bila bu nēka amu u na azolāi ngāi kōma: "Ichang mo siachōi ansuang ngāi le mi salui ngāi bila bu ei nēk?" ati u na.

17 Isuan hava ha ariata akōm u na: "Mi dam ngāi ranga daktor nāng mak, tenchu dam lui ngāi kēng anāng. Mi dik ngāi apāi ranga hong ni makung, tenchu mi salui ngāi apāi ranga ahong ka ni," ati na.

Bu ngoi ruia Isua kōma ankelna

Mt. 9:14-17 Lk.5:33-39

18 Hatuka voi khat chu hava lāi han Johan azolāi le Pharisi ngāi chu bu ngoia ei om u chachak ani na. Mi senkhat Isua kōma ahong u na: "Johan azolāi ngāi le Pharisi ngāi chu bu ngoi u chachaka, tenchu ichang mo na zolāi ngāi le ei ngoi u chachak nōk?" ati na arakel u na.

19 Isuan amāni kōma amasanga: "Mākpa abil u na a om sūng chu alōm ngāi mo bu ngoia a om ngāi? Mākpa a om sūng pei chu angoia om u ngāi mak. **20** Tenchu mākpa chu akōm u nāta ei anruaina rang hun

ahong suak rang ani zei, hava tika angoia om unti.

21 Tutēn puan maruana puan athar le diba thō ngāi mak. Athō ten atharin amarua chu thēt riam inti. Hatuka ei chet ha lian riam inti. **22** Hanūk chu mīn zu savunbūr maruana gerep zu thar hi thāl ngāi mak. Athāl anten gerep zu tharin zu savunbūr marua ha makhui inti. Hatuka gerep zu le zu savunbūr aninīn ha makhui rit inti. Mīn gerep zu thar chu zu savun būr athar dēna kēng athāl ngāi," ati na.

Pōngansa nikhua ranga Puma

Mt.12:1-8 Lk.6:1-5

23 Hatuka hintin hin ahong ani na, Jihudi ngāi pōngansa nikhua khata Isua chu bu anlingna phāia asēna. Hatuka azolāi ngāi chu akal chōi balam u na bu pār akham tir u na. **24** Hasik han Pharisi ngāiin Isua kōma: "Enta, Jihudi pōngansa nikhuana dānin ei phal nōk ha ichang mo amānīn ei thō u?" ati u na.

25 Hatuka amān akōm u na: "David le alōm ngāi anēk rang abuia anchām u lāi han hong mo ei thō u ha Pathian Lekhabūna pore u mak che mo? **26** Ama chu chāizūng alian Abiathar ahun lāi han Pathian biak ina avalūta. Chāizūng rong nōk ten mi teiin sāk thei lui ruti ānthiang andar ha amān avasāka. Hanūk chu alōm changpui ngāi um ei la pēk," ati na.

27 Hatuka Isuan akōm u na: "Pōngansa nikhua hi miring ngāi ranga ānsin ani na, miring ni mak pōngansa nikhua ranga ansin. **28** Hāsika han, Miring Nāi Pasal chu pōngansa nikhuanām Puma kēng," ati na.

3 Hatūka nikhua tei rēta Jihudi ngāi ankhōmna ina avalūt rēta, hava muna han akut ānhīp khat alei om a. **2** Hatuka Isua āsia ei manlō u na ranga Jihudi ngāi pōngansa nikhuana hava mi ha athīr chian u na. Hatuka enta amandam mo mandam mak mo ati na mi senkhatin maruka asi chian u na. **3** Isuan akut ānhīppu kōma: "Lokō malāi taka hong anding ro," ati na.

4 Hatuka amān akōm u na: "Dān anga Jihudi ngāi pōngangsa nikhuana sin āsa thō mo adik ole sin āsia thō mo? Andam mo adik ole athat mo?" ati na arakela. Tenchu amāni ha adāi reka a om u na.

5 Hatuka atak asina amāni tiang anhoia amalung u ei ankhir sabak sika amalung ana ariata akut ānhīppu kōma: "Na kut alāng ro," ati na. Hatuka akut alānga kiang khat tianga anga ahong adampe vanga. **6** Hatuka Pharisi ngāi chu asuak len u na Herod mi ngāi bila akopa Isua thatna rang lampui amansūk u na.

Mipuiin Isua nūk azī

7 Hatuka Isua azolāi ngāi lehan tipuilian kōla asē vat u na, tenchu Galili ram āta le Judia ram āta mipui ātampān anūk avazī u na. **8** Hanūk chu amān sin alian tak ei thō ngāi rui ariat u na, Jerusalem khopui āta, Idumai ram āta, Jordan dung varāl āta, Tura le Sidon khua ravēl dām āta mipui ātampa akōma ahong u na. **9** Hatuka mipui ei tam sika mīn achunga lam na del u ni ati na, azolāi ngāi kōma rakuang asīnte khat alei ansūk zēt ranga chong apēka. **10** Asik chu amān mi tam sabak ei mandam ani zeia. Hasika han rikhuatin adōn ngāiin ama ei vatōn thei u na ranga achālaka antuar annam u na. **11** Hanūk chu raluai ngāiin ama chu ei mu u le amakunga anbok u na: "Nang chu Pathian Nāi Pasal ha na ni," ati na ankhēk u na. **12** Tenchu amān tutē kōma ama rui apuang nōkna ranga akōm u na chong akhārtita.

Zolāi Sōmleianni ngāi ei anthangna

Mt.10:1-4 Lk.6:12-16

13 Hava suale Isua chu muala avakala, amān ei zōt ngāi ha akōma apāia. Hatuka amāni chu akōma ahong u na. **14** Hatuka chu ama bibila ei om thei u na rang le chong arila ei tīr theina ranga Sōmleianni ngāi chu athanga. **15** Hanūk chu ana ngāi andam rang le raluai ngāi ei razūl thei u na ranga ningneina ei dōn thei u na rang ani na. **16** Hiva ngāi hi amān athanga. Simon, Peter ati na amān raming aphuana. **17** Zabedai anāi pasal Jakob le Jakob aparual Johan, amāni hi Boanerge ati na raming aphuana. Hava ti na chu Khuanri Sanāi ngāi, ti na ani na. **18** Andria, Philip, Bartholomoi, Mathāi, Thoma, Alphai anāi pasal Jakob, Thaddaia le Zelot[5] Simon ani u na. **19** Hanūk chu ama anbetōk rangpu Iskariot Juda ani na. Hatuka chu in sūnga avalūt u na.

Isua le Beelzebul

Mt.12:22-32 Lk.11:14-23

20 Hatuka mipui ātampa athara ahong anchun rēt u na. Hasika han ama le azolāi bu ngal nēk thei u lāi mak. **21** Hatuka ama insūng mi ngāiin hava ha ariat u na ama asūr ranga asē u na. Asik chu, "Achāng kēng ni zei ni," ati u na.

22 Hava suale Jerusalem khopui āta ahong dān mīnchū ngāiin ama rang: "Beelzebulin ei sūr kēng ani zei! Raluai ngāi rēng dēn le kēng raluai ngāi ei razūl chachak," ati u na.

23 Hasika han Isuan amāni apāia akōm u na ankhīna amanga chong arila: "Soitānin hontin mo soitān dēn ei razūl

[5] Zelot ti na chu Jihudi ram anzōkna ranga apūt bila āsel ngāi ti na ani na.

thei? **24** Ram khat hi ama le ama andui ten, hava ram ha anding thei mak. **25** Hanūk chu insūngkua khat um ama le ama andui ten, hava insūngkua ha anding thei mak. **26** Havan tin anga soitān um ama le ama anduia ansen ten, anding thei mak, tenchu ama ei hekna kēng ei chang rang. **27** Mīn arātpa khat ina alūta aneinun ngāi rusum vathōthei mak. Mānsana arātpa ha akhit bak suale kēng ha in ha rusum ei thō pe thei ani na. **28** Chong tataka kei na ril ani u zei, aloma miring nāi ngāiin āsia ei thō u ngāi dōra le Pathian tak chunga Pathian siat ei ril u na ngāi dōra anduala om zit inti. **29** Tenchu tukareng Ratha Ānthiang tak chunga āsiat aril chu andualna om pial lāi nō ni. Tenchu ama chu tāituana āsia tianga āsia anlōna om inti," ati na.

30 Amān hiva chong ngāi akōm u na ei rilna asik chu: "Raluai ei anloppui kēng ani zei," ei ti u sika ei ti ani na.

Isua anu le aparual ngāi

Mt.12:46-50 Lk.8:19-21

31 Hatuka chu anu le aparual ngāi ahong asuak u na, tual panga anding u na, ama avakui ranga insūnga mi atīr u na. **32** Akōla han mipui ātampa alei ansut u ani na, hava ngāi hān akōma: "Enta, tual panga son na nu le na parual ngāiin ana ravān u," ati u na.

33 Amān akōm u na: "Tu mo ka nu hanūk chu tu mo ka parual ngāi?" ati na arakela.

34 Hatuka ama akōl akianga anhīl vinga ansut ngāi tiang anhoia: "En u ta, hiva ngāi hi ka nu le ka parual ngāi chu ani u zei. **35** Tukareng Pathian malung vong athō tak ha ka parual ngāi, ka sarnu ngāi le ka nu ani u zei," ati na.

Sachi ātupu lehan ankhīna

Mt.13:23 Lk.8:4-15

4 Hatuka Isuan tindīl kōla mi amanchū rēta. Akōla mipui ātampa ahong anbūm rahei u na ama chu tī malāia rakuang atei khata avān suta. Mipui dōra chu tāngkōla han a om u na. **2** Hatuka ankhīna le chong arila ātampa amanchūna. Hatuka ei manchūna bila amāni kōma hiva hi arila: **3** "Rangāi u ro! Sachi ātupu chu sachi chōia ātu ranga asuaka. **4** Hatuka chu hintin hin ani na, sachi atu lāi han asen chu lampuia achula chunga vā ngāi ahonga ahong sāk tap u na. **5** Hanūk chu asen lung chunga achula, hava han phil ātam ei man nōk sika anrapa ahong amōnga. Asik chu phil ha anthūk lui ani na. **6** Tenchu anisa ahong asuak le hava ha ahong ra-ema, hatuka arazung ei bui sika ahong achāra. **7** Hanūk rēt chu asen raling bila achula, hatuka hava raling ngāi ha ahong ansōna adīp khapa, hasik han avui don thei

mak. **8** Hanūk rēt chu asen phil āsa chunga achula. Hava ha chu ahong amōnga ahong ansōna. Hanūk chu sapār ahong dōna asen mun sōmanthum, asen mun sōmaruk hanūk asen mun razakhat tenpei ahong masuaka," ati na.

9 Hanūk chu amān akōm u na: "Anngāina kuar adōn takin rangāi rase," ati na.

Sachi ātu lehan ankhīna a omzia

Mt.13:10-17 Lk.8:9-10

10 Hatuka ama atheia a om lāi han Sōmleianni ngāi le atei abila aruaisi ngāi hān ankhīna a omzia arakel u na. **11** Amān akōm u na: "Pathian rama chongrīl anthup chu nangni ngāi riat ranga anphal kēng ani zei. Tenchu apanga mi ngāi ranga chu aloma ankhīna le kēng ei anril rang. **12** Hivan tin hin ei ni na ranga:

Amānīn amu chu mu unti,
tenchu riat pial thei u nō ni.
Anngāi chu rangāi unti,
tenchu riattheina dōn u nō ni.
Hantin han ni nō sela chu
hong kīr u na anduala om
unti," (Isa.6:9,10)

ati na.

13 Hatuka Isuan akōm u na: "Hiva ankhīna omzia hi riat thei u mak che mo? Hanle, hontin mo atei vāng chu ankhīna omzia ngāi dōra ha nei riat thei u rang? **14** Sachi ātupūn chong kēng ei tu ani na. **15** Mi senkhat chu lampuia sachi chul anga chong chu akōm u na antuna. Hatuka hava chong ha arangāi sua u le soitān chu anrapa ahong lena amalung u na chong antu ha apotpe viaka. **16** Mi senkhat chu lung chunga sachi anthek anga, chong ha arangāi u le rāisān taka apom len u na. **17** Tenchu razung ei dōn nōk sika han hun atōmte adiara. Hava suale hava chong sika antakna mo ole ansinsakna mo ahong asuak le anūk ankei len u chachaka. **18** Hanūk mi senkhat chu raling bila sachi anthek ang ani u na, amānīn chong chu anngāi chu arangāi u. **19** Tenchu hi damsūng ranga neinung akorong sika lunghāngna, le atei atei ningōlna ngāi ahong alūta hava chong ha adīp khapa amara hong dōn thei mak. **20** Hatuka mi senkhat chu phil āsa chunga sachi antu ang ani u na. Amāni chu chong arangāi sadim u na apom u na. Hatuka senkhatin mun sōmanthum, mun sōm aruk mun razakhat tenpei mara ahong masuak u," ati na.

Lēm chuangna chunga lēm

Mt.5:15-16 Lk.8:16-18,33-36

21 Hatuka amān akōm u na: "Mīn lēm hi ei chuangna muna siak luia kok sūnga mo ole zamun thuaia mo āsiak ngāi? **22** Asik chu anlang nōk rang itē anthup om mak, hanūk chu anriat nōk ranga itē maruk um om mak.

23 Tukareng anngāina kuar adōn ten rangāi rase," ati na.

24 Hanūk chu ama dēnin: "Hasika han hong mo nei rangāi u ha, asa dima anrēng u ro. Asik chu anmāina nei mang u dēn lehan nangnīm anmāi un na ti. Tenchu nangni anngāi ngāi hava nēka ātama kēng nei lān māi u rang ala ni. **25** Asik chu tukareng adōn kōma ei lān pēksa rang ani, hanūk chu tukareng adōn nōk kōma ei dōn salep ngal ha ei lānpotsa rang ani," ati na.

Chimuru lehan ankhīna

26 Hanūk chu ama dēnin: "Pathian ram chu hivan tin ang hin ani na. Mi khatin phila sachi avatuna. **27** Hatuka chu asūna azāna ama, ain kārām ameng kārām, sachi chu ahong mōnga akung ahong aliana. Tenchu amān hontin mo ei hong lian hava ha re mak. **28** Phil hān abalama mara ahong masuaka. Hatuka mānsana akung, hava suale avui ani na, hankēng chu avuia amēra han atak ahong a om a. **29** Hatuka apār chu ahong amin le kōite amakhopa, asik chu sapār āt hun ei hong suak sika," ati na.

Hoiro ru lehan ankhīna

Mt.13:31-32 Lk.13:18-19

30 Hanūk rēt chu ama dēnin: "Pathian ram chu hong le mo nei mankhī rang? Hanūk chu hong zāt ankhīna le mo nei mankhī rang? **31** Hava ha hoiro ramal khat dak ang ani na. Phila antu lāi han hava ha chi mu ru ngāi lima asīn khīt chi mu ru ani na. **32** Hanum nisela hava ha antu suale chu ahong ansōna rahuana anna ngāi bila akung alian khīt ahong achanga. Hanūk chu abāk alian ahong dōna, hava kung thuaia han chunga vāte suvā ngāiin rabu ahong phan u na," ati na.

33 Hivan tin hin anga ankhīna ātampa lehan amānīn ei riat theina rang khopa akōm u na chong arila. **34** Amāni kōma chu ankhīna sim abuia itē chong ril mak. Tenchu ama rong azolāi ngāi lehan a om u lāi han alom peia a omzia amanthei zita.

Isuan phāivua aman mong

Mt.8:23-27 Lk.8:22-25

35 Hava nikhua khului han, amān akōm u na: "Tho, sovan tiang varāla son sē u rei," ati na. **36** Hatuka amānīn mipui ngāi anthānpui sua u le, Isua rakuanga ei om a anga aruai u na. Abil u na rakuang asīn atei um ala omsa. **37** Hatuka nukhōna phāivua anrikpa ahonga tīduar ansokin rakuang ahong soka ti bit thaka. **38** Hava lāi tak han Isua chu rakuang arēl tiang alu kobong athōna alei in zeia. Hatuka ama amathui u na akōma: "Anānchūpu, athi rang na ni zei hile, na mandon ngal mak che mo?" ati u na.

39 Hatuka chu ama ahong ahar suale thīnthi chu angōna tipuilian kōma: “Mong len tānla bāng ta ro,” ati na. Hatuka thīnthi chu among lena, aloma adāi riama.

40 Hava suale azolāi ngāi kōma: “Ichanga mo achālaka nei chi sabak u? Atun tena iamna la dōn u mak che mo?” ati na.

41 Hatuka chu achālaka arathāta u na amāni le amāni anril u na: “Hiva mi hi hong zāt miring mo, thīnthi le tipuilian ngalin ahē ei tel hi?” ati u na.

Isuan raluai ei sūr mi khat amandam

Mt.8:28-34 Lk.8:26-39

5 Hatuka chu tipuilian varāla Gadara mi ngāi ram chu ahong atung u na. **2** Hatuka chu rakuang āta achum phingle raluain ei sūr mi khat thān āta ahong asuaka. Hatuka ama ahong antongpui lena. **3** Hava nāi ha thāna kēng ei om chachak. Hanūk chu tūtēn zīngzir le ngal thung thei om mak. **4** Zīngzir le thirkuala athung babang u zeia. Hanum nisela zīngzir ngāi asāta thirkual ngāi ei khiak chachak ani na. Tūtēn mantep thei mak. **5** Asūn azāna thāna le muala ei vaom babanga ei ankhēk chachak. Hanūk chu aninga lung lehan ei an āt chachak ani na.

6 Hatuka chu rāl āta Isua ei mu le atāna ake kunga avānboka. **7** Ahē anring sabaka ankhēka: “Hong zāt mo nei na thō zōt? Isua, Chungannung khīta Pathian Nāi Pasal, Pathian raminga kei na ril, na sinsak nō ro,” ati na. **8** Asik chu Isuan ama kōma han: “Nang raluai, hiva miring sūng āta suak ta ro,” ei ti sua kēng ani zei.

9 Hatuka Isuan arakela: “Hong zāt mo na raming?” ati na.

Amān: “Ka raming chu Sipai ngāi, asik chu atampa kēng na ni,” ati na amasanga. **10** Hanūk chu amānīn hava ram āta amāni ei razūl nōkna ranga Isua kōma achālaka amathēm sabaka.

11 Hatuka hava mual kōl tāng han vok rual ātampa anvāi ani u na. **12** Hatuka chu raluai ngāi dōra: “Asūng u na nei valūt theina ranga, vok rual bila son na tīr ro,” ati na akōma amathēm u na. **13** Hatuka Isuan aphal lena, raluai ngāi chu asuak u na vok ngāi sūngkuana avalūt u. Hanūk chu vok rual ha asāng anni tāng ani na, hava ngāi ha mual tianga tipuiliana tīrakham ansānga avachul u na athi zit.

14 Hatuka chu vok avāi ngāi chu arot u na, khote le khopuia hava rui ha avamanthei u na. Hatuka chu hong zāt mo ani zei ati na a en ranga mipui dōra ahong asuak u na. **15** Hatuka Isua kōma ahong asuak u le sipai raluain ei sūr mi ha ahong mu u na. Ama chu puan arasila asūngrīl adam hiaia alei ansuta. Hatuka amanīn āchi u na. **16** Hatuka hava amu ngāiin

raluain ei sūrpa rui le vok ngāi rui ha mi ngāi kōma alei ril u na. **17** Hatuka hava mi ngāiin Isua chu aram u nāta amāk ranga amathēm u na.

18 Hatuka rakuanga avachuang rang lāi tak han raluain ei sūrpu hān Isua bibila a om chian ranga amathēma. **19** Hanum nisela Isuan phal mak, tenchu akōma: "Ina na mal na rual ngāi kōma sē tānla, Pumān na ranga sin alian tak ei na thō pe le na chunga lungkham ei na mu zia ngāi ha varil ro," ati na. **20** Hatuka asēna, Isuan aranga sin alian tak ei thō pe ha Dekapoli[6] khua ngāi han tāng avahāia. Hatuka chu mi dōrān aboi amandong u na.

Nāi nupangte khat athi le nupang ana khat rui

Mt.9:18-26 Lk.8:40-56

21 Hatuka Isua chu rakuanga sontiang varāla avān kān rēt lehan mipui ātampa akōma ahong anchun rēt u na. Hava lāi han ama chu tipuilian kōla ala om a. **22** Hatuka chu ankhōmna ina ruaitu khat araming Jaira chu akōma ahonga. Isua amu le ake kunga anboka. **23** Hatuka amān akōma: "Ka nāi nupangte athi rang vit ani zei, lungkham taka hong tānla ei hara ei dam theina ranga achunga na kut na hong bāng pe ro," ati na achālaka amathēma. **24** Hatuka ama bila Isua chu asēna.

Hatuka mipui ātampan avazīna, achunga avāndel zuzut u na. **25** Hatuka chu nupang khat hi kum sōmleianni thīn ei mazān a om a. **26** Hava nupang hān daktor ātampa kōma an ena achālaka dūk ei tiar ani zeia. Aloma anei dōrām ei thām zit ani zei. Hanum nisela adam bet nēka anrikpe riama. **27** Hava nāi hān Isua rui ariata, anūk tiang āta mipui kāra ahonga apuan chu ahong tōna. **28** Asik chu amān: "Apuan duai ngal ka tōn ten, dam boning," ati na ei mandon ani na. **29** Hatuka chu thīn ei mazān ha among pe lena, Hanūk chu hava rikhua nāta adam zei ti ataksana alei riata.

30 Hatuka anlāiseka Isuan ama asūng āta sin thōtheina ranak asuak ti anriata. Hatuka mipui tiang anhoia: "Tu mo ka puan atōn?" ati na arakela.

31 Hatuka azolāi ngāiin akōma: "Mipuiin ei na hualbub na mu hale. Hanum nisela: 'Tu mo ana tōn,' nei la ti?," ati u na.

32 Hanum nisela Isuan hava athōpu amu ranga alom pei tianga anhoia. **33** Hatuka nupang hān achunga sin anthō chu ariat chunga anchi le annōk chunga ahonga. Amatona anboka akōma alom peia adik laka aril zita. **34** Hatuka amān akōma: "Ka long, nei iamna lehan na dam zei, phūkdāia sē ta ro. Na rikhua nāta na zōk zei," ati na.

---

[6] Dekapoli ti na chu khopui sōm adōn ti na.

35 Hanūk chu amān chong aril lāi tak han ankhōmna ina ruaitu khat in āta mi senkhat ahong u na: "Na nāi nupang chu athi zei. Ichang ual mo anānchūpu nei la manpōng rang?" ati u na.

36 Hatuka chu Isuan achong hong ril u ngāi ha alei riat le ankhōmna ina ruaitupu kōma: "Na ratha manta nō ro, iam pei duai ro," ati na.

37 Hatuka Peter, Jakob, Hanūk chu Jakob aparual Johan rong nōk chu tutē ama azī ranga phal mak. **38** Hatuka ankhōmna ina ruaitupa in chu avasuak u na. Isuan rahupui ei om ei anpōn u, mi alei chap le alei ankhēk u avamuna. **39** Hatuka avalūta akōm u na: "Ichanga mo rahupui le nei chap u? Nāipangte chu āthi la ni mak, a-in kēng," ati na. **40** Tenchu amāni hān manitāngzār athō u na.

Hatuka hava ngāi ha alom u na in āta amasuak zita. Nāipangte anu le apa hanūk chu abila a om ngāi lim le nāipangte ei zālna muna avalūt u na. **41** Hatuka nāipangte kut asūra: "Talitha Kumi!" hava ti omzia chu "Nupang voibakte" ti na ani na. Akōma: "Anthui ro, kei na ti ani zei," ati na. **42** Hatuka nupang sanāite chu anlāiseka ahong anthuia kal achōi lena. Asik chu ama akum ha kum sōmleianni ani zeia. Hatuka amāni chu achālaka aboi adong u na ati na chang re u mak. **43** Hatuka amān akōm u na: "Hiva rui hi tū tēn re nō rase," ati na aman theia. Hanūk chu anēk asāk apēk ranga chong arila.

Lalchi man lui deari

Mt.13:53-58 Lk.4:4:16-30

6 Hatuka hava mun āta asuaka ei omna khua chu ahong atunga. Hanūk chu azolāi ngāiin azī tir u na. **2** Hatuka Pōngansa nikhua ahong asuaka ankhōmna ina avamanchūna, achong ariat ngāi dōra aboi adong u na. Hatuka: "Hiva mi hin hiva chong ngāi hi hovan āta ei riat ngal mo hi? Hiva mi kōma hianna anpēk hi hong zāt hianna ngal mo hi? Hanūk chu akutin hi dōr peia tichang abui sin ei thō hi hovan āta ngal mo? **3** Hiva mi hi thingthiampu ha ni mak mo? Hanūk chu Mari nāi pasal ha ni mak mo? Jakob Jose, Juda le Simon ngāi aparual u ni mak mo? Asarnu ngāi um hivan koini bila om ni u mak mo?" ati u na. Havan tin han achunga amalung om hui u mak.

4 Hatuka Isuan akōm u na: "Deari chu akhua, aunāi ngāi le ain ngāi rong nōk chu lalchi man luia om ngāi mak," ati na. **5** Hatuka chu alakte ana ngāi tak chunga akut abānga ei mandam rong nōk chu hava muna han tichang abui sin itē thōthei lāi mak. **6** Hanūk chu ei iam thei u nōk sika atina chang re mak.

Isuan Sōmleianni ngāi atīr

Mt.10:3-42 Lk.9:1-6

Hatuka mi amanchū tira khua tin pei avalūta. **7** Hatuka chu Sōmleianni ngāi chu apāia, anni senga atīra. Hanūk chu ratha annim ngāi chunga ningneina dōn ranga chong apēka.

8 Hanūk chu ei ānzin u na ranga, sunrol khatdak rong nōk anten chu atei itē ruti, marsa, akōng u na sum zuli ngal achōi nōkna ranga chong apēka. **9** Hanūk chu kekok chu abun thei u na, tenchu kultāi rabo chu atiang nō rase, ati na. **10** Hatuka ama dēnin akōm u na: "Nei valūt u na in taka han om chian u ro, hava mun na māk u māseng chu. **11** Hanūk chu nei sē u na khua takin ana lei pom u nōk anten, na chong alei rangāi zōt u nōk anten, na māk u rang tika amāni riatna ranga na ke philvut ha athinga māk u ro. Chong tataka kei na ril ani u zei, ruiril nikhua tika chu Sodom le Gomora khua nēka hava khua ha adūk na ual inti," ati na.

12 Hatuka asuaka asē u na mīn amalung ei mansīr theina ranga chong avaril u na. **13** Hatuka raluai ātampa arazūl u na. Hanūk chu dam lui ātampām sariak akhuana amandam u na.

Baptispu Johan alu antan rui

Mt.14:1-12 Lk.9:7-9

14 Hatuka hava ngāi dōra ha rēng Herodān alei riata. Asik chu Isua raming ha anthang sabak ani zeia. Hasik han amān: "Baptispu Johan kēng athi nāta anthui rēt ani zei, hasik han kēng amān hiva tichang abui sin alianpa ngāi ei thōthei," ati na.

15 Mi senkhtin chu: "Elija kēng," ati u na.

Hanūk mi senkhat rētin: "Deari khat kēng nīnti. Hanōk ten deari ngāi bila amām angkhat nīnti," ati u na.

16 Tenchu Herodān hava ha ariat le chu: "Alu kei mantan sua Johan kēng ahong anthui rēt ni zei ni!" ati na.

17 Asik chu Herod ngētin anāipa Philip anungāk Herodi sika Johan ha ei vamansūra lung ina amankhuma. Asik chu anungāk ranga Herodi ha ei lāk ani na. **18** Johanin Herod akōma: "Na nāipa nungāk nei lāk hi dān anthiang ni mak," ati pena. **19** Hasika han Herodi chu Johan achunga atak asina that ranga avala. Hanum nisela thōthei mak. **20** Herodān Johan chu mi dik le mīnthiang ani ti ei riat sika āchīna. Hasik han ama chu arungna athōtita. Amān Johan achong arangāi le hong zazāt mo ei thō chachak ngāi ha amalunga amandona, hatuka rāisān hiaia arangāi chachaka.

21 Ni khat chu hun anhēr ahong asuaka. Herod ei anzirna nikhua han khohui amanga arama ami lian ngāi, sipai ulian ngāi le Galili rama mi lian ngāi ranga

zānbu nēkna khat amansūka. **22** Hatuka Herodi nāi nupang chu ahong alūta alāma. Hankēng Herod le abu nēkpui ngāi arāi amansān sabaka.

Hatuka rēngin nupangte kōma: "Nei zōt tak pei na zong ro, na pe ka ting," ati na. **23** Hatuka akōma anchang sabaka khomāk ansama: "Nei na zong tak pei chu, ka ram anbāk ngal ni rase na pe ka ting," ati na.

24 Hatuka ama chu asuaka anu kōma asēna: "Imo kei zong rang?" ati na avarakela.

Anu hān: "Baptispu Johan alu zong ro," alei ti na.

25 Hatuka ama chu anrappana rēng kōma avalūt lena: "Khēnga Baptispu Johan alu atun len nei na pēk rang ka zōt," ati na avazonga.

26 Hatuka rēng chu amalung ana sabak pena. Hanum nisela khomāk ei ansam sika le abu nēkpui ngāi sika nupangte chong chu nial thei lāi mak. **27** Hasika han rēngin anrarapa mitanpu khat atīra Johan alu avalāk ranga chong apēka. Hatuka ama chu asēna lung ina han alu avatana. **28** Hauka alu chu khēnga ahong chōia, nupangte kōma ahong pēka. Hatuka nupangte hān anu kōma avapēka. **29** Hava ha azolāi ngāiin ariat u le aruak chu avamalom u na thāna avaphūm u.

Isuan mipui asāng rangā avāi

Mt.14:13-21 Lk.9:10-17 Jn.6:1-14

30 Hatuka zolāi ngāi chu Isua kōma ahong ankhōm u na, aloma asin thō u ngāi le ei manchū u na ngāi dōra akōma aril zit u na. **31** Hatuka chu mi tampa āsē zut le āhong zut sika amāni chu bu nēkna hun ngal dōn thei u lāi mak. Hasik han azolāi ngāi kōma: "Nangni lim mibuina muna adāi riamnana hong u tān pōng hong ansa u ta ro," ati na.

32 Hasika han amāni chu rakuanga achuang u na mibuina mun adāi riamnana asē u na. **33** Tenchu amāni ei sē u ha mi tampān amu rēta. Hanūk mi tampān amāni chu ei riat u sika, khopui dōr āta hava han ke na atān u na amāni matona alei vasuak u. Hatuka Isua kōma ahong anbūm u na. **34** Hatuka Isua rakuang āta ahong achum le mipui ātampa ahong muna. Asik chu aruai abui bera ang ei ni u sika amalung apōng sabaka ariata. Hatuka amāni kōma chong ātampa lehan amanchū lena.

35 Hatuka chu nikhua ahong abui rang ani zeia, azolāi ngāi chu akōma ahong u na: "Hiva mun hi mibuina ram ani na, Hanūk chu nikhuam abui rang ani zei. **36** Hiva ngāi hi na kōl na kianga khote le khopui ateteia asēna anēk rua ei varachōk thei u na ranga mansē ta ro. Asik chu anēk rua abui u kēng," ati u na.

37 Tenchu amān akōm u na: “Nangnīn anēk rang pe u ro,” ati na amasanga.

Hatuka amānīn akōma: “Koinīn mo denari razānni bak manle ruti nei varachōka anēk ranga āpēk rang?” ati u na.

38 Hatuka amān akōm u na: “Ruti ituk mo nei dōn u? Sē u tānla vaen u ta,” ati na.

Hatuka asēna avamu u na akōma: “Ruti rangā le nga anni,” ati u na.

39 Hatuka amān alom u na chiak aring chunga anchun loloka ansut kiar u ranga azolāi ngāi kōma chong apēka. **40** Hatuka razakhat razakhata, sōmrangā sōmrangāna antāng ansut u na. **41** Hatuka amān ruti rangā le ngā anni alāka, chungvān a ena bōr apēka. Hatuka ruti chu akhiaka, mipui matona āsem ranga azolāi ngāi kōma apēka. Hanūk chu ngā anni hām alom u ranga asema. **42** Alom u na anēka akhop kiar u na. **43** Hatuka ruti le ngā adi anōite ngāi anniang ha kok sōmleianni ala mankhōm u na. **44** Ruti asāk ngāi dōra pasal duai asāngrangā dām ani u na.

Isua tī chunga kal achōi

Mt.14:22-23 Jn.6:15-21

45 Hatuka amān mipui amathāna ansenpui rang toto han sontiang varāla Betsaida khuana ama matona alei asē u ranga azolāi ngāi chu rakuanga amanchuang lena. **46** Hatuka amān anthānpui kiar suale bōr azong ranga muala avakala.

47 Hatuka khului ani lūt ahong azīng le chu rakuang ha tīpui malāi taka a om a. Ama chu atheia tāngkōla a om a. **48** Hatuka zolāi ngāiin antak sabaka rakuang ei vei u ha amu na. Asik chu thīnthīn ei duina tianga om ani u na. Hasik han khua ahong ansāl rang vita han tīpui malāia ke na kal achōia amāni ahong pana. Amāni ākhēl ranga ahong thō na. **49** Tenchu tī malāia kal ei hong chōi alei mu u na, ralīm kukui mo ati na ankhēk u na. **50** Asik chu alom u na ei mu u han achālaka aratha ta sabak u na.

Tenchu amān akōm u na: “Anngām u ro, koi kēng ka ni hile. Āchi u nō ro,” ati pe lena. **51** Hankēng abil u na rakuanga avakal lena, hanūk chu thīnthīm among riaia. Hasik han achālaka aboi adong u na, atina chang re u mak. **52** Asik chu ruti rui ha riattit thei u mak, asik chu amalung u anchang pe ani na.

53 Hatuka sontiang varāl ankān suana avasuak u le Genesaret ram avasuak u na, tīpui rakhama rakuang chu athung u na. **54** Hatuka rakuang āta Isua le azolāi ngāi achum sua phing u le tāng kōla mi dōrān ama alei riat zit len u na. **55** Ama amu ngāi dōra chu hava rama atān susup u na, ama a om ati na ei riat u na mun tak peia ana ngāi

azamun le arazōn u na ei ruai u ani na. **56** Hatuka khote, khopui le phāi rama mo ama ei sē na tak peia bazār muna ana ngāi chu amanzāl u chachaka. Hava ngāi hān apuan mērte lua chu ei tōn thei u na ranga amathēm u na. Hatuka ama atōn tak pei chu ahong adam len u na.

Ānthiang le ānnim rui

Mt.15:1-20

7 Hatuka Pharisi le dān mīnchū ngāi senkhat Jerusalem khopui āta ahong ngāi ha ama kōma ahong anchun u na. **2** Hatuka amāni ngāi hān azolāi ngāi bila senkhatin annim chunga bu nēka amu u na. Hava ti na chu kut rasūk luia ānēk āsāk ani na. Hasik han Pharisi ngāiin bāi ei mankham u. **3** Asik chu Pharisi le Jihudi ngāi alom u na pipu om dān marua ei sūrtit u sika han, akut pumpui rasūk luia bu nēk u ngāi mak. **4** Hanūk chu bazār āta ahong sua u le tī anbual luia bu nēk u ngāi mak. Hanūk chu pipu om dān marua atei atei ātampa ei la zī u a oma, hava ngāi ha ani zei khuri, tīkola, māirāng, ansutna lukham ansūk ti na ani na.

5 Hasika han hava Pharisi ngāi le dān mīnchū ngāi hān Isua kōma: "Ichang mo na zolāi ngāiin pipu om dān marua ngāi anga kal ei chōi u nōk hanūk chu kut rasūk luia bu ei nēk u?" ati na arakel u na.

6 Tenchu Isuan amasanga: "Nangni phuzekām ngāi, deari Isaian nangni ruia chong alei ril hi ādik kēng. Asik chu hintin hin anziaka:

'Hiva mi ngāi hin amūr u le
lalchi ana thō u na.
Tenchu amalung u chu ka
kōm āta ankār kēng.
7 *Hanūk chu ami manchū u na*
ngāi chu miring manchū
nāta kēng ei manchū u.
Hasika han, amānīn akoronga
kēng ei na biak u,' " (Isa.29:13)

ati na.

8 "Nangnīn Pathian chongpēk amāka miringin ei sin pipu om dān ngāi ha nei sūrtit u. Asik chu nangnīn tīkola, khuri ngāi le atei atei ngāi nei rasūk u chachak," ati na.

9 Hanūk chu ama dēnin akōm u na: "Nangnīn pipu om dān ngāi ha nei sūrtit thei u na ranga Pathian chongpēk akhāi chu āsa ati na nei riat u," ati na. **10** Asik chu Mosīn:

" *'Na nu le na pa lalchi thō ro,' (Ant.20:12 Dān.5:16)*

ati na.

Hanūk chu:

'Tukareng anu mo apa mo āsiat
aril tak chu, hava nāi ha thi
rase,' (Ant.21:17 Lev.20:9)

ati na. **11** Tenchu nangnīn nei ti u: 'Mīn anu mo apa kōma nangni ranga sanna ka kōm āta nei man u rang ha 'Korban' kēng ani zei,' nei ti u chachak. Hava ti na chu 'Pathian ranga ānpēk' kēng ani

zei ti na ani na. **12** Nangnīn anu rang mo apa rang mo itē sanna apēk ranga phal u mak chena. **13** Havan tin han pipu om dān marua nei hong manlōn tir u na han Pathian chong chu ei nemna buia nei sin u. Hanūk chu havan tin han rui ateitei ngāi um nei thō u ala tam,' " ati na.

14 Hanūk chu athara mipui dōra apāia akōm u na: "Na lom u na ka chong rangāi chip u tānla asa dima riat u ro. **15** Apang āta miring sūngkuana alūtin miring ei mannim itē om mak. Tenchu miring sūngkua nāta asuak ha kēng ama chu ei mannim ani na. **16** Tukareng anngāina kuar adōn takin rangāi rase!" ati na.

17 Hatuka mipui ngāi chu amathāna ina ahong alūt le azolāi ngāiin ankhīna rui ha arakel u na. **18** Amān: "Nangnīm hadōr pei mo riatna buia nei om ani u zei? Apang āta miring sūngkuana alūtin itē mi ei mannim om mak ti hi la riat u mak che mo? **19** Asik chu apang āta miring sūngkuana alūt chu amalung sūnga alūt ni mak. Tenchu avonsūnga kēng ei valūta apin tianga ei suak. Hivan tin chong ei rila hin asāk anēk rua dōra chu amanthiang zit ti na ani na," ati na.

20 Hanūk chu ama dēnin: "Miring sūngkua nāta ahong asuak hān miring ei mannim chachak ani na. **21** Asik chu miring sūngkua nāta miring malung sūng āta asuak chu hiva ngāi hi ani, mandon āsia, uiare, rual adōn, mithat. **22** Marusa, huat anhamna aphām, omsa nōk tin āthō zōt, anhuangna, hurna tin rēng ādōn, khāmaret, chong sanōk aril, chongpāk ansal, amōna ngāi hi ani na. **23** Aloma hiva āsiat ngāi dōra hi miring sūngkua nāta asuaka miring ei mannim chachak ani," ati na.

Surophoiniki nupang khat iamna

Mt.15:21-28

24 Hatuka chu havan āta anthuia, Tura le Sidon biala rama asēna. Hava suale in khata avalūta. Tutēn ama ei riat rang zōt mak, hanum nisela anthup thei mak. **25** Hatuka chu nupang khatin athang ariat le chu ahonga ake kunga ahong anboka. Hava nupang ha anāi nupangte khat raluain ei sūr pe ani na. **26** Hava nupang ha Grik chong amang mi ani na. Anam chu Surophoiniki nam ani na. Anāi nupangte sūng āta raluai ānot pe ranga akōm ahong mathēma.

27 Isuan akōma: "Nāi ngāiin khop mānsa di rase. Asik chu nāi ngāi kōm āta aruti sāk alāka ui ngāi kōma apēk chu dik mak," ati pe na.

28 Tenchu amān akōma: "Ani chu ani, Tenchu Puma, ui ngāi um chu nāi ngāi ei sāk u na adi anōi tebul thuaia āchul ngāi chu alei sāk u chachak dō," ati na amasanga.

29 Hatuka amān akōma: "Hiva chong nei ti sika hin sē pei ta ro. Na nāi nupangte sūng āta raluai chu asuak sua zei," ati na.

30 Hatuka hava nupang ha a ina avatung le anāi nupangte zamuna aleia zāla avamuna. Hanūk chu akōm āta raluai um asuak sua zeia.

Kuar asēt khat le chong theilui khat ei damna

31 Hatuka chu Tura le Sidon ram amāk rēta Dekapoli ram tiang āta Galili tīpuia ahong asuaka. **32** Hava muna han mi ngāiin akuar asēt le chong thei sadim lui mi khat ahong ruai u na, hava nāi chunga akut abang ranga amathēm u na.

33 Hatuka mipui bil āta ama chu abingtena aruia, akut chal le akuar aninīn akherek pena. Amachila amalei atōn pena. **34** Hatuka chungvān a ena phūkpui alāk suale akōma: "Epphatha," ati na. Hava ti na chu "Hong vār ta ro," ti na ani na. **35** Hatuka chu anlāiseka akuar chu ahong avār pena, amalei sīngansana anthiang vanga chong ahong ril len theia.

36 Hatuka amān akōm u na: "Tutē kōma ril u nō ro," ati na chong ei khār ani na. Tenchu ril u nō ro ati na ei khār ual ha achālaka tāng ahāi riam u na. **37** Hatuka mi ngāi chu achālaka aboi adong u na: "Amān alom peia ei thō dōra āsa kiar kēng. Amān akuar asēt ngāi anngāina ranak apeka, chong thei lui ngāi chong theina ranak apēk," ati u na.

Isuan mipui asāng manli avāi

Mt.15:32-39

8 Hatuka hava nikhua lāi han mipui ātampa athara anchun rēt u na. Hava ngāi hān itē asāk rang ei dōn u nōk sika azolāi ngāi chu akōm akuia arila: **2** "Mipui ngāi hi aviana le nīnthum pei ani zei ka bila ei om u. Amānīn itē asāk rang ei dōn u nōk sika hin achān ka malung apōng sabak. **3** Hanūk anchām chunga ina ka mansē u ten lampuia anvuai unti. Asik chu senkhat chu mun alapa nāta ahong u kēng," ati na.

4 Azolāi ngāiin amasanga: "Tu mo hiva mibuina rama hin hovana mo ruti avalāka amāni ānkhop thei rang?" ati u na.

5 Hatuka amān akōm u na: "Ruti ituk mo nei dōn u?" ati na arakela.

Amānīn: "Ruti sari chu na dōn," ati u na.

6 Hatuka Isuan mipui ngāi chu phila ansut ranga chong apēka. Hatuka ruti sari chu alāka rāisān chong aril suale akhiaka. Hatuka mipui ngāi kōma āsem ranga azolāi ngāi kuta apēka. Hatuka amānīn mipui ngāi matona asem u na. **7** Hanūk chu ngā sīnte ngāi um alakte adōn u na. Amān rāisān chong aril suale hava ngā hām mipui ngāi matona āsem ranga chong apēka. **8** Hatuka

alom u na asāk u na akhop kiar u. Asāk sua u na adi anōite ngāi amaniang ha ralei sari pei ala bita. **9** Hava mi ngāi ha mi asāng manli tāng ani u na. Hatuka amān aman sē kiara. **10** Hatuka hava suale azolāi ngāi le ile rakuanga avachuang lena Dalmanutha biala asē u na.

11 Hatuka chu Pharisi ngāi ahong u na ahong ankhalpui u na. Ama ansinna ranga, anvān āta sinsiana khat amu rang azong u na. **12** Tenchu ama chu amalung ana ariata phūkpui alāka, akōm u na: "Ichang mo atun tak huna hiva khūka mi ngāiin sinsiana ei ravān u? Chong tataka kei na ti ani u zei, atun tak huna hiva khūka mi ngāi kōma itē sinsiana reng anpēk nō ni," ati na. **13** Hatuka amāni amāka rakuanga avachuang rēta son tiang varāla asēna.

Pharisi ngāi le Herod chol rui

Mt.16:5-12

14 Zolāi ngāiin ruti achōi rang amangil u na, rakuanga han abil u na ruti khat dak rong nōk chu atei itē dōn u mak. **15** Hatuka amān akōm u na: "Anrēng u ro, Pharisi ngāi chol le Herod achol āta anrung u ro," ati na chong apēka.

16 Hatuka amāni le amāni anril u na: "Na bila ruti nei dōn nōk sika kukui mo tāk?" ati na.

17 Hatuka amāni ei anril u ariata Isuan akōm u na: "Ichanga mo ruti dōn mak me ati na nei ankel u? Atun tena la mandona la riat thei u mak che mo? Atun ten na malung u alān khirtit mo ala ni? **18** Mit na dōn u nām la mu thei u mak che mo? Kuar na dōn u nām la rangāi thei u mak che mo? Hanūk chu na malung u nām la chui u mak mo? **19** Miring asāngrangā ngāi kōma ruti rangā ka sem lāi han amaniang ralei abit ituk mo nei rūt u ha?" ati na.

Hatuka amānīn: "Kok sōmleianni." ati u na.

20 Hanūk chu: "Miring asāngmanli ngāi kōma ruti sari ka sem lāi han amaniang ralei abit ituk mo nei rūt u ha?" ati na arakel rēta.

Amānīn: "Ralei sari," ati na amasang u na.

21 Hatuka amān akōm u na: "Hanum nisela atun tena la riat thei u mak che mo?" ati na.

Betsaida khuana mit achō khat ei damna

22 Hava suale Betsaida khuana ahong atunga. Hatuka mīn akōma mit achō khat ahong ruai u na. Amān ei tōnna ranga amathēm u na. **23** Hatuka amān mit achō kut chu asūra khua nāta asuakpuia. Hatuka amit amachil pena achunga akut asiaka akōma: "Hong mo nei mu mo a om?" ati na arakela.

24 Hatuka hava mit achōpu ha chung tiang atanga: "Monisi ngāi ka mu. Amāni chu thingkung anga kal achōia āchei ka mu," ati na.

25 Hanūk athara amita akut āsiak rēt le chu hava nāi ha aman en chiana. Hatuka amit ahong avār pe vanga aloma anthiang vanga amu thei zeia. **26** Hatuka Isuan: "Khuana valūt nō ro, hanūk chu tutē kōmām ril nō ro," ati na a ina amansēna.

Peterin Isua ruia ei apuang

Mt.16:13-20 Lk.9:18-31

27 Hatuka Isua le azolāi ngāi chu asuak u na Kaisari-Philippi khopui ravēla khua ngāia asē u na. Lampuia azolāi ngāi kōma: "Mīn koi hi tu mo ei na ti u?" ati na arakela.

28 Hatuka amānīn: "Mi senkhatin Baptispu Johan ana ti u. Senkhatin Elija ana ti u. Hanūk mi tei senkhat rētin, deari ngāi bila angkhat ani, ana ti u," ati na aril u na.

29 Hankēng Isua akōm u na: "Hanle, nangnīn koi hi tu mo nei na ti u?" ati na arakel rēta.

Hatuka Peterin: "Nang chu Krista, na ni," ati na amasanga. Krista ti na chu sariak ānthipu ti na ani na.

30 Hatuka Isuan amāni rang ha tutē kōma ama rui aril ranga chong akhār thaka.

Isuan ama ei thi rang rui aphāmān aril

Mt.16:21-28 Lk.9:22-27

31 Hatuka amāni kōma amanchū rēta: "Koi Miring Nāi Pasal hi antakna tam kei la tiar rang ani na. Hatuka Jihudi pātar ngāi, chāizūng ngāi le dān minchū ngāiin ei la peia, na la that unti. Tenchu nīnthum suale anthui rēt ka ti," ati na. **32** Amān hiva chong ngāi hi anthiang vanga arila. Tenchu Peterin abinga aruaia Isua avangōna.

33 Hatuka Isua anhoia azolāi ngāi tiang a ena Peter kōma: "Soitān, ka maton āta ankhāi ro, Pathian mandon chōi luia, miring mandon kēng nei chōi hile," ati na angōna.

34 Hatuka mipui chu azolāi ngāi lehan akuia akōm u na: "Tukareng ka nūk ana honga zī zōt chu ama aninga anngil rase. Hatuka akros raputa ka nūk na hong zī rase. **35** Tukareng ama ei damna anzōk zōt chu, machān inti. Hanūk chu tukareng koi ka sika le thang ahui sika ama ei damna anchān chu mazok inti. **36** Mīn maniapūr pumpui hi ata manchang sela tenchu ei damna machān sela aranga imo ei nemna? **37** Mīn ama ei damna rathūla imo aman ei pēk thei rang? **38** Tukareng hiva khūka uiare ngāi le mi salui ngāi kāra, koi le ka chong sika anānzakpui chu, koi Miring Nāi Pasal um vānpalāi ānthiang ngāi bila ka Pa ei anlianna le ka hong tika koi um amāni ha anzakpui ka ti," ati na.

9 Hava suale Isuan akōm u na: "Chong tataka kei na ril ani u zei, hivana anding ngāi bila mi

senkhat chu Pathian ram chu thōtheina le ahong atung amu u māseng chu thīna tēng u nō ni," ati na.

Isua mēl anteina mual

Mt.17:1-13 Lk.9:28-36

2 Hatuka chu ni ruk suale Isua chu Peter, Johan, Jakob ngāi aruaia amāni lim lehan mual ansāng khata avakalpuia. Hava han amāni matona amēl amanthūla. **3** Apuan ei tiang ngāi chu arial anga angui raheia avār sabaka. Ramuala puan ansūkpu ngāi ngalin hador han manvār thei u mak. **4** Hava han amāni kōma Elija le Mosi chu ahong anlang u na Isua achongpui u.

5 Hatuka Peterin Isua kōma: "Rabbi, koinīn hiva hin om thei ila chu āsa rang kēng, chubuk in anthum sin inti. Nang na rang khat, Mosi rang khat hatuka Elija rang khat," ati na. **6** Asik chu āchi rahei u na aril rua itē re u lāi mak.

7 Hatuka ansūm azīng ahonga amāni ahong khuma, hatuka hava ansūm āta hē ahong asuaka: "Hiva hi ka Nāi Pasal madit tak, Ama hē hi rangāi u ro," ati na.

8 Hatuka anhoi tuai u lāi tak anlāiseka abil u na a om Isua rong nōk chu tutē mu u lāi mak.

9 Hatuka mual āta ahong achum u lāi han azolāi ngāi kōma ati na. Miring Nāi Pasal hi āthi ngāi bil āta anthui rēt sua māseng hiva ei mu u ngāi rui ha tutē kōma ril u ta ni, ati na chonga akhāra. **10** Hava rui ha amānīn amalung sūng u na akhum u na. Tenchu āthi ngāi bil āta anthui rēt ka ti, ei ti hi imo a omzia ati na amāni le amāni ankel u na.

11 Hankēng amānīn Isua kōma: "Ichang mo dān mīnchū ngāiin Elija kēng ahong mānsa rang ei ti u?" ati na arakel u na.

12 Isuan amasanga: "Ani lele, Elija chu mānsana ahong sua zeia, alom peia ahong manding rēta. Tenchu hontin mo Miring Nāi Pasal chu achālaka antakna tam ei la tiar rang. Mīn sumdem ei thōna ei la pei u rang ati na Pathian Lekhabūna ei anziak rēt. **13** Tenchu kei na ti ani u zei, Elija chu mānsana ahong sua zeia. Hanūk chu ama ruia Pathian Lekhabūna ei anziak anga achunga mīn ei thō u," ati na.

Raluain ei sūr pasal sanāite khat ei damna

Mt.17:14-21 Lk.9:37-43

14 Hatuka azolāi ngāi kōma ahong u na aravēl u na mi tampa ahong mu u na. Hanūk chu dān mīnchū ngāiin ankhalpui u na. **15** Hatuka mipui dōrān Isua ei mu phing u le aboidong sabak u na. Akōma atān u na chibai avathō u na.

16 Hatuka Isuan akōm u na: "Hong zāt ruia mo nei ankhal u?" ati na arakela.

17 Hatuka mipui bil āta mi khatin akōma: "Mīnchūpu, ka nāi

pasal raluain ei sūra chong thei lui hi na kōma kei hong ruai. **18** Hava raluain asūr kip pei phila ei dēng chachaka, hatuka acher huan ahong asuaka arakam ei riala ankhir zuak chachak. Hava ha na zolāi ngāi kōma na razūl pe u ro kei ti, tenchu thōthei u mak," ati na amasanga.

19 Hatuka Isuan: "Hiva khūka iamna bui monisi ngāi, hotuk ten mo na bil u na kei la om rang? Hotuk ten mo na rang u na kei na la diar rang? Pasal sanāite ha ka kōma hong ruai u ta," ati na amasanga.

20 Hatuka ama chu Isua kōma aruai u na. Hatuka raluain Isua ei mu le nāipangte chu achālaka akhiaka phila adēng raka anluaia acher huan asuaka.

21 Hatuka Isuan apa kōma: "Hin tina ei omna hi ituk mo asōt zei?" ati na arakela.

Hatuka apān: "Nāipangte len āta ani zei. **22** Hanūk chu āthī rang tenpeia voi ituk mo moia le tīna ei andēng chachak ani zei. Tenchu nangin thōtheina khat na dōn ten, lungkham na mu tān na san ro," ati na.

23 Hatuka Isuan akōma: "Nangin iamna na dōn thei ten anthōthei. Asik chu aiam tak pei ranga aloma anthōthei zit," ati na.

24 Hatuka anlāiseka nāipangte apa chu ankhēka amit rathi asuak chunga: "Puma, ka na iam zei. Kei na iam thei nōkna hi na san ro," ati na.

25 Isuan mipui chu ama tianga ei hong tān amu na raluai kōma: "Nang chong theilui le kuar asēt raluaipu, kei na ti ani zei, asūng āta hong suak ta ro. Hava pang lūt lāi nō ro," ati na angōna.

26 Hatuka raluai chu ankhēka, nāipangte ha achālaka akhiak suale ahong asuaka. Hava nāipangte ha athi mēl ruang aphua raheia loko rengin: "Athi zei," ati u na. **27** Tenchu Isuan akut avasūra amathuia, hatuka ahong anthuia.

28 Hava suale Isua chu ina avalūta azolāi ngāiin akōma: "Ichang mo koinīn le hava raluai ha nei razūl thei nōk?" ati na angkhakhata arakel u na.

29 Hatuka amān amasanga: "Hiva zāt ngāi hi chu bōrzonga le bu ngoia rong nōk ten anzūl thei mak," ati na.

Isuan ama ei thī rang rui aphāmān aril rēt

Mt.17:22-23 Lk.9:43-45

30 Hatuka hava mun āta asuak u na Galili ram arakān u na. Hankēng chu amāni ei om u na ha tutēn ei riat ranga Isua zōt mak. **31** Asik chu amān azolāi ngāi kōma ei manchūna akōm u na: "Miring Nāi Pasal hi monisi ngāi kuta ei lān betōk rang, ei la that u rang. Hatuka athi suana nīnthum suale anthui rēt inti," ati na. **32** Hanum nisela achong ril ngāi ha amānīn re thei u mak. Hatuka hava ruia ankel rang um ngam u mak.

Tu mo alian khīt rang?

Mt.18:1-5 Lk.9:45-48

33 Hatuka chu Kapernaum khuana ahong atung u na. Hatuka insūnga a om lāi han azolāi ngāi kōma arakela: "Lampuia hong zāt ruia mo nei hong ankhal tir u?" ati na. **34** Tenchu lampuia han, tu mo alian khīt rang ti ruia ei hong ankhal u sika han adāirek u na.

35 Hatuka ama chu ansuta azolāi sōmleianni ngāi chu akuia akōm u na: "Tukareng alian khīt achang rang azōt chu mi tin ranga asīn khīt le mi tin dorbo adom rase," ati na.

36 Hatuka nāipangte khat avalāka akār u na amandinga. Hatuka akut le apoma akōm u na ati na: **37** "Tukareng ka raminga hiva anga nāipangte ngāi āpom tak chu koi ana pom ani na. Tukareng koi ana pom chu, koi ni mak ei na pom tenchu koi anatīrpu kēng ei pom," ati na.

Koini anadui nōk chu koini tianga akop

Lk.9:49-50

38 Hatuka Johanin akōma: "Mīnchūpa, koini na nūk zī lui mi khatin na raminga raluai ei razūl na mu. Tenchu koini na nūk zī lui mi ei ni sika thō nō ro ati na, nei khār," ati na.

39 Isuan amāni kōma: "Khār u nō ro. Asik chu tukareng ka raminga tichang abui sin athō chu anrappana ka siat aril len rang om nō ni. **40** Asik chu tukareng nangni ana dui nōk chu nangni tianga akop kēng. **41**Tukareng Krista mi nei ni u sika mīn khuri khat tī anēk ranga ana pēk u chu rātpāk ei man rang āta machān pial nō ni," ati na.

Āsia anān thōthei

Mt.18:6-9 Lk.17:1-2

42 Hanūk chu: "Tukareng koi ana iama hiva nāipangte ngāi bila angkhat pei chunga āsia thōna asin chu arīnga būnrōtna lung alianpa khita tīpuiliana vāndēng sela aranga sa ual inti. **43** Hanūk chu na kutin āsia ana manthō ten, tuk tānla pei ro. Asik chu kut anni dōna thithei lui moi sūmpuia na sē nēk ten, kut abuia damnana alūt na ranga sa ual inti.

44 *'Hava ansinsakna muna han malung ngāi thi ngāi mak, moi um thithei ngāi lui ani na.'* *(Isa.66:24)*

45 Hanūk chu na ke hān āsia ana manthō ten, tan tānla pei ro. Asik chu ke anni dōna thithei lui moi sūmpuia na sē nēk ten, ke khor chunga damnana alūt na ranga sa ual inti.

46 *'Hava ansinsakna muna han malung ngāi thi ngāi mak, moi um thithei ngāi lui ani na.'* *(Isa.66:24)*

47 Hanūk chu na mitin āsia ana manthō ten, kel tānla pei ro. Asik

chu mit anni dōna antakna moi sūmpuia nān dēng nēk ten, mit khat le Pathian rama alūt na ranga sa ual inti.

48 '*Hava ansinsakna muna han malung ngāi thi ngāi mak, moi um thithei ngāi lui ani na.' (Isa.66:24)*

49 Miring dōra hi moia ei lān hāl kiar rang ani na. Asik chu dāli andar chunga machi ei andara ei al thei anga. **50** Machi hi āsa, tenchu ei alna ha ahek ten mīn hontin mo ei man-al rēt thei rang? Na sūngrīl u na machi dōn u ro. Hanūk chu nangni le nangni phūkdāia om u ro," ati na.

Nungāk ansenpui rui

Mt.19:1-12 Lk.16:18

10 Hava suale Isua hava mun ha amāka Judia ram le Jordan dung varāla asēna. Hava han mipui ātampa akōma ahong rēt u na, amān abalama ei thō babang anga mi ngāi amanchū rēta.

2 Pharisi bila senkhat ahong u na ama ansinna ranga arakel u na: "Pasalin anungāk ei ansenpui rang hi dān anthiang ani mo?" ati na.

3 Tenchu Isuan akōm u na: "Mosīn hong zāt mo chong ei na pēk u?" ati na arakela.

4 Amānīn: "Mosīn chu ansenna lekha maziaka anungāk ansenpui ranga phalna ana pēk," ati na amasang u na.

5 Isuan akōm u na: "Na malung ei ankhir u sika Mosīn hava chong ha nangni ranga ei maziak kēng," ati na amasanga. **6** Tenchu aphut āta chu:

"Pathianin, nupang le pasal ei sin ani na. (Anp.1:27)

7 *Hava sik han, pasalin anu le apa māka anungāk tianga kop inti."* **8** Hatuka:

"*Amāni anni ha taksa pumkhat chang unti, anni ni u lāi nō ni.*"*(Anp.2:24)*

Tenchu taksa pumkhat kēng ani u zei. **9** Hasik han Pathianin ei manzom chu miringin mansen nō rase," ati na.

10 Hatuka ina avaom rēt u lāi han azolāi ngāiin hava ruia arakel u na. **11** Amān akōm u na: "Tukareng anungāk ansenpuia nupang atei avalāk ten, anungāk chunga uiare ani na. **12** Hanūk chu nupangin um aruathar ansenpuia pasal atei avalāk ten aruathar chunga uiare kēng," ati na.

Isua le nāipangte ngāi

Mt.19:13-15 Lk.18:15-17

13 Hatuka mi ngāiin nāipangte ngāi ha amān ei tōnna ranga akōma ahong ruai u na. Tenchu azolāi ngāiin bāi alei mankham u na. **14** Isuan hava ha amuna amalunga atak asina akōm u na: "Nāipangte ngāi ka kōma hong ruai u ro, khār u nō ro. Asik chu Pathian ram chu hiva anga nāipangte ngāi ta rang ngal kēng.

15 Taktaka kei na ti ani u zei, tukareng hiva nāipangte ngāi anga Pathian ram pom lui chu hava han lūt pial thei nō ni," ati na. **16** Hatuka nāipangte ngāi chu akut le apoma, achung u na akut asiaka bōrsāng apēka.

Ruathar anchongpa rui

Mt.19:16-30 Lk.18:18-30

17 Hatuka Isua asuak ranga lampuia asē lāi han, mi khat ahong atāna amatona mankhūk abila akōma: "Mīnchūpu Āsa, tāituan damna kei chang thei na ranga imo kei thō ranga ānāng?" ati na arakela.

18 Isuan akōma: "Ichang mo āsa nei na ti? Āsa angkhat dak a om a, ama chu Pathian ani na. Ama rong nōk chu tutē Āsa om mak. **19** Pathian chongpēk ngāi dōra na riat kiar mo:

'Uire nō ro,
Mi that nō ro,
Marusa nō ro,
Milak chong
arila ariatpui chang nō ro,
Mi huang nō ro,
Na nu le na pa lalchi thō ro,'
(Ant.20:12-16 Dān.5:16-20)

ti ngāi ha," ati na.

20 Hatuka hava mi hān akōma: "Mīnchūpu, hava ngāi dōra chu nāipangtete ka ni lāi āta kei tel kiar kēng," ati na.

21 Hatuka Isuan ama tiang anhoia lungkham amuna akōma: "Nei mansam khat ala om. Hasika han sē tānla na nei na nung ngāi dōra vazuar tān anriang ngāi kōma vasem ro. Hankēng anvāna neinung nei chang rang. Hatuka hong tānla kros raputa na hong zī ro," ati na.

22 Hava chong ha ariatle amēl anngūi khapa, amalung ana chunga asuaka asēna. Asik chu hava mi ha achālaka ānchongpa ani na.

23 Hatuka Isuan akōl akiang dām anhoia azolāi ngāi kōma: "Ānchong ngāi Pathian rama ei lūt u rang hi ituk mo ei antak hi!" ati na.

24 Hiva chong ei ril sika azolāi ngāi chu achālaka aboi adong u na. Tenchu Isuan akōm u na: "Ka nāi ngāi! Neinung chunga anngamna ādōn ngāiin Pathian rama ei lūt u rang chu antak rang ba! **25** Ānchong ngāi Pathian rama alūt thei u nēk ten simphuai kuana mākingkang ei lūt thei rang bei ual inti," ati na amasanga.

26 Hatuka azolāi ngāi chu atina achang re u mak: "Hantin han aniten tu ngal mo azōk thei rang ani zei?" anti u na.

27 Tenchu Isua amāni tiang anhoia: "Miring ranga hava ha ni thei lui ani na. Tenchu Pathian ranga chu han tin han ni mak. Asik chu Pathian ranga aloma ani thei zit kēng," ati na.

28 Hatuka Peterin akōma: "Enta, koinīm aloma na māk zita nang na nūk na hong zī zei," ati na.

29 Isuan amasanga: “Tukareng koi ka sika le thang ahui sika in lui mo, parual sarzuar mo, nu pa mo, sanāi rati mo, phāi lung mo, nungāk sanāi mo amāk chu. **30** Atun taka hiva huna damsūng nikhua ngēta hin mun raza zotor in lui, parual sarzuar, nu, sanāi rati phāi lung, hanūk hava ngāi bibila ansinsakna le hun ala hong rang tika tāituan damna aman nōk rang tutē om nō ni. **31** Tenchu mān anta ngāi bila ātam riai chu nūk anta untia, nūk anta ngāi mān anta unti,” ati na.

Isuan ama ei thī rang rui aphāmān alei ril voi anthumna

Mt.20:17-19 Lk.18:31-34

32 Hatuka Jerusalem khopui apan ranga lampuia asē u lāi han Isua chu amāni matona asēna. Azolāi ngāi chu andona anngūi nget u na. Hatuka anūk azī ngāi um arathāta chip u na. Hatuka zolāi sōmleianni ngāi ha abingtena aruaia atak chunga ahong atung rang ngāi dōra akōm u na aril rēta. **33** Asik chu amān: “En u ro, Jerusalem khopui apan rang kēng na ni zei. Koi Miring Nāi Pasal hi chāizūng ulian ngāi le dān mīnchū ngāi kuta anbetōk rang ka ni zei. Hanūk chu thīna rang ten peia āsia na manlō untia, Jentail ngāi kuta na betōk unti. **34** Hanūk chu hava ngāi hān mani ēro na thō untia. Ka chunga machil pei unti, na zēm untia. Hatuka nīnthum nikhuana anthui rēt ka ti,” ati na.

Isua kōma Jakob le Johanin ei mathēmna rui

Mt.20:20-28

35 Hatuka chu Zabedai anāi pasal Jakob le Johan chu Isua kōma ahong u na: “Mīnchūpu, kōnīn nei na zong tak hi ana thō pe ranga nei na mathēm zōt,” ati u na.

36 Amān akōm u na: “Hong mo kei na thō pe u ranga nei zong u?” ati na arakela.

37 Hatuka amānīn akōma: “Anlianna lehan ruirila na om tika na chang tianga angkhat, na voi tianga angkhat ansut theina ranga bōrsāng na pe ro,” ati na amasang u na.

38 Isuan akōm u na: “Nangnīn nei zong u hi riat u lāi mak che. Asik chu kei buangna khuri lehin nangnīn buang thei un mo? Hanūk chu baptisma kei changna baptis lehin baptisma chang thei un mo?” ati na.

39 Hatuka amānīn: “Na chang thei,” ati na amasang u na.

Isuan akōm u na: “Kei buangna khuri lehin nangnīm buang thei un na ti. Hanūk chu baptisma kei changna baptis lehin nangnīm baptisma chang thei un na ti. **40** Tenchu ka chang tianga le ka voi tianga ansut theina ningneina aphal ranga chu koi ni makung. Tenchu amāni ranga hava mun alei ansin sua ngāi kēng achang u rang,” ati na.

41 Hatuka hava chong ha zolāi sōm ngāiin ariat u na Jakob le Johan achunga atak asi u na. **42** Isuan akōma apāi kiara: "Nam atei ngāi bila ruirilpu ngāi chu ami ngāi chung kēng ei anlal u. Hanūk chu aruaitu u ngāi um achung u dēna kēng ningneina ei mang u chachak. **43** Tenchu nangni ngāi bila chu hantin han ni mak. Tukareng nangni bila alian achang rang azōt chu, nangni ngāi dorbōndom chang rase. **44** Hanūk chu nangni bila mān anta rang azōt chu, ama ha mi tin suak chang rase. **45** Asik chu Miring Nāi Pasal um ni sela dorbōndom aman ranga ahong ni mak. Tenchu mi dorbō andom ranga le mi tin anratan ranga ei damna apēk ranga ahong kēng," ati na.

Mit achō Bartimai amit ei vārna rui

Mt.20:29-34 Lk.18:35-43

46 Hava suale Jeriko khuana ahong u na. Jeriko khua nāta azolāi ngāi le mipui asuaka asē u lāi han Timaia anāi pasal Bartimai mit achō khat a om a. Ama chu lampui kōla ansuta kut alei dōna. **47** Hatuka ama hān "Nazaret Isua kēng" ati na chong ei riat suale ankhēk lena: "David Nāi Pasal Isua, ka chunga riangvāi na mu ro," ati na.

48 Hatuka mi ātampa hān dāirek ro ati na angō u na. Hanum nisela ama chu: "David Nāi Pasal, ka chunga riangvāi na mu ro," ati na ankhēk riama.

49 Hatuka Isua chu andinga: "Ama ha vapāi u ro," ati na.

Hatuka amānīn mit achō ha avapāi u na: "Na ratha manta nō ro, anthui ta ro. Amān ana pāi zei," ati u na. **50** Hatkua ama chu atak chunga apuan apeia anthui lena Isua kōma asēna.

51 Isuan akōma: "Hong mo kei na thō pe ranga nei zōt? Hong mo nei zong?" ati na arakela.

Mit achō hān akōma: "Rabbi, ka mit ei vāra kei mu thei rang hi kei zōt," ati na.

52 Isuan akōma: "Sē ta ro, nei iamna sika hin adam na ni zei," ati na. Hatuka amit ahong avār pe lena hanūk chu lampuia Isua anūk azī tir lena.

Zuina lehan Isua Jerusalem alūt

Mt.21:1-11 Lk.19:28-40 Jn.12:12-19

11 Hava suale chu Jerusalem khopui avasuak u rang tiang, Maruan mual kōla Betphage le Bethani khua kōla ahong u na. Hatuka azolāi ngāi bila anni atīra. **2** Hatuka: "Na maton u na khuana son sē u tānla, sova son na valūt u le sakuarparte khat achunga tutē la chuang ngāi lui anthunga vamu un na ti. Hava ha vasūt u tān hong chōi u ro. **3** Hatuka mīn: 'Hava ha ichanga mo nei thō u?' ana ti u ten, hiva hi Pumān ei nāng kēng. Hatuka amān hiva hin dēn hong makhīr len inti,' ati na ril u ro," ati na.

4 Hatuka asē u na lampui sīra suakkhār kōla anthung chu amu u na avasūt u. **5** Hava kōla anding ngāi bila senkhatin: "Hong zāt rang mo sakurparte ha nei sūt u ha?" ati na arakel u na. **6** Isuan akōm u na ei ti anga amasang u na, hatuka hava ngāi hān aman chōi u na. **7** Hatuka sakuarparte chu Isua kōma ahong chōi u le apuan u ngāi achunga aphāna adāp u na. Hatuka hava chunga Isua achuanga. **8** Hatuka mipui ātampān lampuia apuan u ngāi alei phāna adāp u na. Senkhatin thing bāk atuka lampuia alei dāp u na. **9** Amatona asē ngāi le anūka azī ngāiin:

"Hosanna!
Puma raminga ahong chu
anpāka om rase.
(Sām 118:25,26)
10 *Ram ahong atung rang,*
koini na pa David aram
chu anpāka om rase.
Chungannung khīt kōma
Hosanna,"

ati na ankhēk u na.

11 Isua Jerusalem khopui avalūta Pathian biak ina asēna. Hatuka asīr apang aloma a en zita. Tenchu ani bui rang ei ni sika Sōmleianni ngāi aruāia Bethani khuana asē u na.

Isuan Theichang kung khomāk asam rui

Mt.21:18-19

12 Hanūk rēta zīngkhua vāra Bethani khua nāta ahong asuak u na Isua avon anchāma. **13** Hatuka rālkhat āta theichang kung khat abua kopbub amu na. Hava han amara mo om ati na avapana. Tenchu abua rong nōk chu itē vaman mak, asik chu theichang anra hun la suak mak. **14** Hatuka Isuan theichang kung chu: "Atun āta hava pang mīn na mara na sa lāi nō rase," ati na. Amān hava chong ei ti ha azolāi ngāiin ariat u na.

Isuan biak in arathial

Mt.21:12-17 Lk.19:45-48 Jn.2:12-22

15 Hatuka Jerusalem khopui ahong asuk u le Isua chu Pathian biak ina avalūta hava na neinun azuar le anchōk ngāi amasuaka. Hanūk chu sumru athūl ngāi tebul le pharvali zuar ngāi ansutna mun dōra amalet pe zita. **16** Hanūk chu Pathian biak ina han tutē neinun achōi ranga amān phal thak mak. **17** Hatuka chu amāni kōma amanchū lāi han:

" 'Ka in chu aloma nam tin
ranga bōrzongna in
kēng ei anti rang,'
ti anziak mak mo?
(Isa.56:7)

Tenchu nangnīn *'Misuam ngāi omna khur,'* nei manchang u ani zei," *(Jer.7:11)*

ati na.

18 Hava ha chāizūng ulian ngāi le dān mīnchū ngāiin ariat u na athatna ranga lampui aravān u na. Tenchu ama ha ei

achi u ani na, asik chu mi ei manchūna ngāi ha mi dōrān aboi aman donga.

19 Hatuka nikhua ahong abui le khopui āta asuaka asē u na.

Theichang kung athēm

Mt.21:21-22

20 Hanūk zīngkhua vāra hava lampuia ei sē balam u han theichang kung chu abul len āta achār bianga amu u na. **21** Peterin Isua chong amalunga amandona akōma: "Rabbi, enta! theichang kung khomāk nei sam ha achār biang zei," ati na.

22 Isuan akōm u na: "Pathian duai pei iam u ro. **23** Taktaka kei ril ani u zei, tukareng hiva mualpa rang hi: 'Anphōi tānla tipuiliana vachul ro,' ati nān ten amalung sūnga songankharna dōn luia ei ti tak ha ei anthō pe rang ani na. Asik chu aiam tak kōma ei ti anga anthōnti. **24** Hasika han kei ti ani u zei, bōrzonga nei zong u tak chu aman sua anga an-iam u ro, hava ha man lele un nati.

25 Hanūk chu bōr azong ranga nān ding u le angkhat peiin na chunga masial khat pei athō ten madual u ro. Vāna na Pa um dān nei rakān u na ngāi ei na madual thei u na ranga.

26 Tenchu nangnīm mi na madual u nōk ten, vāna na Pa um nei masial u ngāi na madual u nō ni," ati na.

Isua aningneina ruia ankelna

Mt.21:23-27 Lk.20:1-8

27 Hatuka chu Jerusalem khopuia ahong asuak rēt u na. Isua Pathian biak in kholāia achei lāi tak han chāizūng ulian ngāi, dān mīnchū ngāi, le pātar ngāi chu akōma ahong u na. **28** Isua kōma: "Hong zāt ningneina le mo hiva ngāi hi nei thō? Hanūk chu hiva ngāi thōna ranga tu mo ningneina ana pēk?" ati na arakel u na.

29 Hatuka Isuan akōm u na: "Hano ten koi um chong khat na rakel u ka ti, nangnīn na masang u ro. Hankēng koi um tu ningneina le mo hiva ngāi hi kei thō, na ril u ka ting. **30** Johan abaptisma ha anvāna ningneina le mo ole miring ningneina le mo? Hava ha na masang u ro," ati na.

31 Hatuka amāni le amāni ankel u na: "Anvāna ningneina lehan na ti ten, amān hanle: 'Ichanga mo ama nei iam u nōk?' na ti rēt inti. **32** Hanūk chu miring ningneina lehan ti rēt thei mak me," ati u na. Asik chu mipui āchi u na. Asik chu mi dōrān Johan chu deari tatak kēng, ati na ei riat u ani na.

33 Hasika han amānīn Isua kōma: "Riat mak me," ati u na.

Hatuka Isuan: "Hano ten koi um tu ningneina le mo hiva ngāi hi kei thō, na ril u nō ning," ati na.

Gerep rahuan anrāk ngāi lehan ankhīna

Mt.21:33-46 Lk.20:9-19

12 Hatuka chu Isuan akōm u na ankhīna khat chong aril rēta. "Mi khatin gerep rahuan khat athōna, hava akōla rakul aphana. Gerep anchīlna khur khat akhuara, hatuka chu arungna in ansāngpa khat amansina. Hava suale gerep rahuan anrāk ngāi kōma apēka ama chu ram ateia asēna. **2** Hatuka mara khamna hun ahong asuak le gerep mara akham ranga gerep rahuan anrāk ngāi kōma asuak ngāi bila mi angkhat atīra. **3** Tenchu hava asuak ha alei sūra azēm u, hatuka kut koronga alei makhīr u na. **4** Hanūk asuak khat athara atīr rēta. Amām lung alei dēng u na alu akhuia u na māimōk asaka alei makhīr u na. **5** Hanūk asuak atei khat atīr rēta. Amām alei that u na. Hava suale asuak atei ātampa athara atīr rēta. Tenchu amāni bila asen alei zēm u na, asen alei thāta apei u na.

6 Atun chu angkhat dak anniang ala om a, hava ha anāi pasal madit nei salep ani na. Hatuka ei hek khītnana chu ama hām atīra: 'Ka nāi pasal lua chu lalchi lei thō u bō ni,' ti ei mandon ani na.

7 Tenchu rahuan anrāk ngāi ha alei anril u na: 'Hiva nāi tak hi dōnglua aluak rang ani zei, hong u ro that u rei. Hankēng adōnglua rang dōra chu koini na ta ei chang rang,' ati u na. **8** Hasik han ama chu alei sūr u na alei that u, hatuka gerep rahuana rakul panga avapei u na.

9 Hanle rahuan pumapa hān hong zāt mo ei thō rang ani zei? ti u ta. Ama chu hong intia, rahuan anrāk ngāi chu hong that zit inti. Hatuka hava rahuan chu mi tei kuta betōk inti. **10** Pathian Lekhana hiva chong hi pore u mak che mo? Asik chu hiva hi anziaka:

'Lung in asin ngāiin
lung ei heng u lung
ngēt ha akila lung alu
khīt ahong achanga.
11 *Hiva hi Puma asin thō,*
Hatuka hava ha koini ngāi
mitmuna tichang abui sabak
ani na,'" *(Sām 118:22, 23)*

ati na.

12 Hasika han chāizūng alian ngāiin ama asūrna rang lampui aval u na. Asik chu hiva ankhīna chong hi amāni ei mankhīna rui kēng ti ei riat u ani na. Tenchu amānīn mipui ei achi u sika han ama chu amāk u na asē kiar u na.

Kaisar kōma siachōi apēk rui

Mt.22:15-22 Lk.20:20-26

13 Hava suale nukhōna Isua achong rila ei anpala ei sūr thei u na ranga Pharisi ngāi bila senkhat le Herod atianga mi ngāi chu akōma atīr u na.

14 Hatuka amāni chu akōma ahong u na: “Mīnchūpu, mi āsa angkhat na ni ti hi koinīn nei na riat. Hanūk chu tutē tak chunga anchinām dōn mak che ti nei na riat. Hanūk chu nei mandang abuia adik taka Pathian lampui rui kēng nei manchū chachak ti nei na riat ani na. Hanle atun hin na ril ta Kaisar rēng kōma siachōi apēk hi adik mo ole dik mak mo? **15** Koinīn nei pēk rang mo ole nei pēk nōk rang mo?” ati u na.

Tenchu amān phuazekām ei ni u ariata akōm u na: “Nangnīn ichang mo nei na mansin u? Sumru khat ha hong chōi u tān na manmu u ta,” ati na. **16** Hatuka chu ahong chōi u na amān akōm u na: “Hiva ramīl hi tu mo, hanūk chu tu raming mo anziaka akop?” ati na arakela.

Amānīn: “Kaisar rēng,” ati u na.

17 Hatuka chu Isuan akōm u na: “Kaisar rēng āta chu Kaisar rēng kōma pe u ro. Pathian ta chu Pathian kōma pe u ro,” ati na.

Hatuka achong rila han amānīn achālaka aboi amandong u na.

Āthi ngāi anthuirētna huna inneina ruia ankelna

Mt.22:23-33 Lk.20:27-40

18 Hatuka Sadduki ngāi senkhat chu akōma ahong u na. Amāni ngāi hi athi nāta anthui rētna om mak ati ngāi ani u na. **19** Amānīn: “Mīnchūpu, Mosīn koini ranga dān ei na maziak pe chu, mīn aparual angkhat pei nāi dōn luia anungāk amāka athi ten, aparualpa ranga chi ei mākna ranga āthipa nungāk ha aparualin lāk rase. **20** Hanle atun hin parual sari ngāi a om u na. Ulian khītin inaneia nāi dōn luia athi na. **21** Aparual annina hān hava nupang ha alāka nāi dōn lui dēna athi rēta. Aparual anthumna hām hantin dēn han ani na. **22** Hantin han parual sari ngāi chu nupang khat alāk u na nāi dōn luia athi zit u na. Nukhōn khīta chu hava nupang um athīna. **23** Athi nāta anthui rētna nikhua tika hava nupang ha tu nungāk mo ei chang rang ani zei? Asik chu hava parual sari ngāi chipin ama ha ei lāk u ani,” ati u na.

24 Isuan akōm u na: “Pathian lekhabūna chong um re u mak che hanūk chu Pathian sin thōtheina rui um re u mak che, hasik han nei machāi ani u zei. **25** Āthi nāta anthui rētna hun tika chu mīn inannei um u lāi nō ni, in mannei um u lāi nō ni. Tenchu anvāna vānpalāi ngāi anga om unti. **26** Tenchu thīna nāta anthui rētna rui ha Mosi lekhabūna ram anbūk akānga ei manlang ha pore u mak che mo? Asik chu Pathianin akōma:

‘Koi hi Abraham Pathian,
Isaak Pathian le Jakob Pathian
ka ni,’ *(Ant.3:6)*

ati na.

27 Ama chu athi ngāi Pathian ni mak, adam ngāi Pathian kēng. Hasik han achālaka nei machāi ani u zei," ati na.

Chongpēk alian khīt

Mt.22:34-40 Lk.10:25-28

28 Hatuka dān mīnchū ngāi bila mi khat Isua kōma ahonga. Amān ei ankhal u na ngāi ariata, hanūk chu Isuan adik taka amāni kōma ei masang ti ariata. Akōma: "Chongpēk ngāi bila hova mo chongpēk alian khīt?" ati na arakela.

29 Isuan chongpēk alian khīt chu hiva hi:

" 'O Israel ngāi, rangāi u ro.
Koini na Puma Pathian chu
angkhat dak kēng.
30 *Puma na Pathian chu na*
malung dōra le, na rīlru
dōra le, na sūngrīl dōra le,
na ranak dōra lehan nei
madit rang,' *(Dān.6:4,5)*

ti hi chongpēk alian khīt mānsa ani na. **31** Hava aduithap chu hiva hi:

'Na ninga nei andit anga na
inkōl mi ām ādit ro,'
(Lev. 19:18)

ti hi ani na. Hiva chongpēk ngāi nēka atei alian om lāi mak," ati na amasanga.

32 Dān mīnchūpūn akōma: "Mīnchūpu, nangin nei ti ha achālaka ādik kēng, chongtak chong kēng nei ril. Asik chu Pathian angkhat dak ani na, ama rong nōka atei tutē om lāi mak. **33** Hanūk chu, na malung dōra le, nei hianna dōra le, na rīlru dōra le, na ranak dōra le ama andit le, hanūk chu na ninga nei andit anga na inkōl mi andit hi sake manli ahāla anbōl le dāli tetei adar ngāi dōra nēka ālian khīt ani," ati na.

34 Amān hava ha ahian sabak chunga ei masang ti Isuan ariata akōma: "Pathian ram le ankār rei ni mak che," ati na. Hatuka havan āta chu tutēn itē ankel rang ngam u mak.

Krista hi tu Nāi Pasal mo?

Mt.22:41-46 Lk.20:41-44

35 Hanūk chu Isuan Pathian biak ina amanchū lāi han: " 'Krista hi David anāi Pasal kēng,' ti hi dān mīnchū ngāiin hontin mo ei ti thei u? **36** Asik chu David ama ngētin Ratha Ānthiangin ei maruaia:

'Pumān ka Puma kōma ei ti,
Na rāldui ngāi na kepha
siakna thuaia ka siak
maseng,
Ka chang tianga ansut ro,'
(Sām 110:1)

ati na.

37 David ama ngētin ama rang 'Puma' ati na apāi ten hontin mo anāi pasal ei ni thei rang?" ati na.

Dān mīnchū ngāi āta anrēngna rui

Mt.23:1-36 Lk.20:45-47

Isua achong ril ngāi chu mipui ātampān rāisān taka arangāi u na.

38 Hanūk chu Isuan mi amanchūna chong aril lāi han: "Dān mīnchū ngāi āta anrēng u ro. Amāni chu kultāi athuai anchualpa ngāi antianga achei kēng ei zōt u. Bazār muna mīn chibai ei thō u rang kēng ei zōt u. **39** Hanūk chu ankhōmna ina sutmun alian le bu nēk pāntana sutmun ansānga ansut kēng ei zōt u. **40** Amānīn arōng ngāi dōnglua ei sāk u. Mīn muna rang khopa bōr azong āseipa ngāi ei zong u chachak. Hava ngāi ha ruiril tika achālaka antakna tēng unti," ati na.

Arōngnu nuampēk ei pēk rui

Lk.21:1-4

41 Hatuka Isua chu nuam pēk sum siakna kōl taka ansuta mīn nuam pēk sum siakna muna sum ei pēk u ngāi ha alei en chiana. Hatuka ānchong ngāi tamtakin sum ātampa ngāi ahong bun u na. **42** Tenchu arōng anriang khat ahonga siki anni bak ahong pēka, hava poisa ha aduli khat dak ani na.

43 Hatuka Isuan azolāi ngāi akōma akuia: "Taktaka kei na ti ani u zei, nuampēk siaknana ahong asiak ngāi dōra bila hiva arōng anriangin ei hong pēk hi ātam khīt. **44** Asik chu mi dōra chu amāni anei anung maniang āta ei hong pēk u ani na. Tenchu ama hi chu abui chungām ei dōn salep āta ei damna ranga ei anmangpui ha aloma ahong pēk zit," ati na.

Hun ahek tika sinsiana ngāi

Mt.24:1-35 Lk.21:5-38

13 Hatuka Pathian biak in āta ahong asuak lāi han azolāi ngāi bila angkhatin akōma: "Mīnchūpu enta, ituk mo hiva lungpa ngāi ei liana in ei huipa hi!" ati na.

2 Isuan akōma: "Hiva lung in alianpa ngāi hi na mu mo? Hiva ngāi hi lungkhat chunga lungkhat ankama om nō ni, aloma la chiam zit inti," ati na.

3 Hava suale Pathian biak in anūk tiang changa Maruan muala ansuta a om lāi han, Peter, Jakob, Johan le Andria ngāiin abingtena arakel u na: **4** "Koini kōma na manthei ta, hiva ngāi hi hotik mo ei hong suak rang? Hanūk chu hiva ngāi dōra ahong atung rang tika hong zāt sinsiana mo ei om rang?" ati na arakel u na.

5 Isuan amāni kōma: "Tutēn lampui ateia ei na ruai u nōkna ranga anrēng u ro. **6** Asik chu mi tampa ka raming anputa hong ūnti: 'Koi hi Krista ka ni zei,' hong ti ūnti. Hanūk chu mi tamtak chu lampui nōk tianga maruai unti. **7** Hatuka chu nangnīn antuk ankāpna le anduina thang na riat u tika na ratha manta u nō ro. Hiva ngāi hi ei hong om ranga ngal kēng. Tenchu ei hekna chu la hong suak nō ni. **8** Nam le nam andui unti, ram le ram andui unti. Mun tamtaka nīnu hong inti, māitām

hong chul inti hanūk chu antakna hong suak inti. Tenchu hava ngāi dōra ha antakna anphut phing kēng alani.

9 Hanum nisela na ninga ranga anrung u ro. Mīn nangni ngāi hi ruirilna ina na betōk unti, ankhōmna ina na zēm unti, hanūk chu koi ka sika ruiril ngāi le rēng ngāi matona ka rui ariatpui ranga na la manding unti. **10** Tenchu mānsana thang ahui hi aloma nam tin kōma ei lān ril ngēt rang ani na. **11** Tenchu anabetōka ana ruai u tika imo kei ti rang, ati na aphāmān āta mandon u nō ro. Tenchu hava hun taka na kōm u na chong ei na manriat u ha ril u ro. Asik chu nangni ni mak chong aril rang, Ratha Ānthiang kēng.

12 Hanūk chu anthat ranga parual le parual anbetōk unti, pain nāi pasal betōk inti, nāi ngāiin nu le pa chunga sel unti. Hatuka amāni ha la that unti. **13** Ka raming sika mi dōrān na la mumāk unti. Hanum nisela ahek ten pei adiartit thei tak chu sandama om inti.

14 Tenchu deari Danielin: *'Āsiatpu antīr rua neinun,' (Dan.9:26, 11:31, 12:11)* ha ei om nōkna muna andinga na mu u tikle hava ha om inti ti ha ani na. Tukareng hiva anpore takin riat rase. Judia rama a om ngāi chu muala varot lāi rase," ati na. **15** Hanūk chu: "In chunga a ompu chu hong chum lāi nō rase hanūk chu insūnga neinun alāk ranga chum nō rase. **16** Phāia a ompu chu apuan alāk ranga kīr nō rase. **17** Hava nikhua tika chu ārāi ngāi le ranu nēk adōn nāitenu ngāi chang rang chu anchi om ba! **18** Nūdin adāi taka nei rot hi ei chuk nōkna ranga bōr zong u ro. **19** Asik chu hava nikhua tika chu antakna hong suak intia. Hava antakna ha chu Pathianin leilung ansin anphut len āta avian tenpeia, hava ang antakna la om ngāi mak, om um lāi nō ni. **20** Pumān hava nikhua ha amanbong nōk ten miring nukanei angkhat ngal adama azōk rang om nō ni. Hanum nisela Pathian ami thang ngāi sika hava nikhua ha ei manbong rang kēng. **21** Hava hun tika mīn na kōm u na: 'En u ta! Krista chu hiva hin a om.' Hanūk chu: 'En u ta! Ama chu sovan a om,' na ti unti. Tenchu iam u nō ro. **22** Asik chu Krista rothol le deari rothol ngāi la hong suak unti. Amāni ngāi hān sinsiana ngāi manlang untia boidongkhap sin thō unti. Athei ten, amithang sua ngāi um lampui nōk tianga ei la ruai theina ranga. **23** Hasika han nangni ngāi anrēng u ro. En u ro, aphāmān āta aloma ka na manriat kiar u zei hale. **24** Hava nikhua tika, hava antakna ansuale chu ani hong zīng inti, tha hong ēl nō ni. **25** Anvān āta ārsi ngāi hong chul inti, chung tianga ranak anei ngāi dōra annīk inti. **26** Hava tika

chu Miring Nāi Pasal hi thōtheina lian le anlal sabaka ansūm bila ahonga mu unti. **27** Hava tika avānpalāi ngāi hong tīr inti ami thang ngāi chu kōlkil manli nāta ramual ei hekna tenpeia mankhōm inti.

28 Tenchu theichang kung āta ankhīna lehan anchū u ro. Abāk annui ngāia han abua ahong ancher ten pāmsāl ahong anāi zei, ti na riat thei u na. **29** Havan tin anga han nangni ngāi um hava ngāi ha ei hong suak na mu u tikle, ama chu ahong rang anāi kēng ani zei. Suakkhār kōla andōn kēng ani zei. **30** Taktaka kei na ti ani u zei, hiva ngāi dōra ahong akip māseng chu hiva rual ngāi hi anpei u nō ni. **31** Anvān le ramual kēng ei anpei rang tenchu ka chong chu anpei pial nō ni," ati na.

Anikhua le ahunbi tutēn riat mak

Mt.24:36-44

32 Hatuka: " Hava nikhua le ahunbi rui chu Pa rong nōk ten tutēn vānpalāi ngāi um, Nāi Pasal um ariat om mak. Tenchu Pa rong kēng āriat. **33** En u ro, anrung u tān amenga bōr lei zong u ro. Asik chu hava hun ha itik mo ei hong suak rang tutēn re u mak che. **34** Hintin ang hin ani na. Mi khat ain amāka ram ateia asēna. Hatuka asē lāi han asuak ngāi kōma chong apēka asinthō u rang dōra apēk chipa, hanūk chu suakkhār arungpa kōma, ameng chiana lei om ro, ati na.

35 Hasika han inpumapa hova tika mo ei hong rang zān tiang mo, zān chima mo, ārkhuana mo ole zīnga mo nei riat u nōk sika lei meng chian u ro. **36** Anlāiseka ahonga na in u lāi taka na hong mu ving u ni, hasik han anrēng u ro. **37** Koiin na kōm u na kei ril hi tukareng ranga kei ril ani na, amenga lei om chian u ro!" ati na.

Bethani khuana Isua sariak ei anthi rui

Mt.26:1-13 Jn.12:1-8

14 Jihudi ngāi Zōkna pānta le chol anchel lui Ruti pānta ha avian āta nīnni suale ei om rang ani na. Hava lāi han chāizūng ulian ngāi le dān mīnchū ngāiin Isua chu maruka ansūra athatna rang lampui arok u na. **2** Tenchu amānīn: "Pānta om lāi tak chu ni nō rase, hanoten mipui kāra anbuaina lian tak asuak rang kēng," ati u na.

3 Hatuka Isua chu Bethani khuana aphār khat Simon ina avaom a. Hatuka bu nēk ranga ansut lāi han nupang khat longvār bodola achālaka aman alu sariak marim ahui ahong chōia ahonga. Hatuka hava akok akhuia Isua lu chunga akhua pena.

4 Hatuka havana a om ngāi senkhat chu amalung om manhui u mak. Hasika han: "Ichanga mo

hivan tina sariak marim ahui pei ei manchang? **5** Hiva sariak marim ahui hi denari raza anthum nēka ātama anzuara anriang ngāi kōma anpēk rase ba," ati u na. Hatuka hava nupang ha achālaka angō u na.

6 Isuan: "Itē chong u nō ro, ichang mo amalung nei manbuai pe u? Ka ranga sin āsa kēng ei thō hile. **7** Anriang ngāi chu na kōm u na a om babang u kēng. Na zōt u tik peia na san thei u. Tenchu koi na bil u na om babang nō ning. **8** Ama chu ei thōthei tuk ei thō ani zei. Ama chu aphāmān āta thānkhura ranga ka taksana marim ahui alei khua zēt kēng ani zei. **9** Taktaka kei na ti ani u zei, maniapūr pumpuia hiva thang ahui anrilna mun tina ama riattitna ranga hiva ei thō rui hi anril inti," ati na.

10 Hatuka Iskariot Juda, Sōmleianni ngāi bila angkhat ha Isua anbetōk ranga chāizūng ulian ngāi kōma asēna. **11** Hatuka ama chong alei riat u na achālaka arāi asān u na sum apēk ranga chongatin u na. Hatuka Judān ei betōk theina rang lampui aroka.

Puma Zāndui

Mt.26:17-30 Lk.22:7-23 Jn.13:1-35 1Kor.11:23-26

12 Hatuka chol anchel lui Ruti pānta nikhua mānsa, Zōkna pāntana berate anthatna rang nikhua han azolāi ngāiin akōma: "Zōkna pānta bu nēkna ranga hova muna mo nei vamansūk ranga nei zōt?" ati u a.

13 Hatuka chu azolāi ngāi bila anni atīra. Amāni kōma: "Khopuia valūt u tān tīkolana tī chōi pasal khat vāntongpui un na ti. Ama anūk ha vazī u ro. **14** Hatuka ama ei lūtna in taka inpumapa kōma: 'Anānchūpūn ei ti, ka zolāi ngāi le Zōkna pānta zāndui kei nēkpuina ranga khual tungna in ha hontiang mo?' ati na varakel u ro. **15** Hatuka amān chunga insūng alianpa anzēk vang le ansūk chīt sua amān na man mu unti. Hava han koini ranga vamansūk u ro," ati na.

16 Hatuka chu azolāi ngāiin amāka khopui sūnga avalūt u na. Isuan ei ti ang taka avamu u na. Hatuka Zōkna pānta zāndui nēkna ranga amansūk u na.

17 Hatuka zān ahong azīng le Sōmleianni ngāi le hava muna han ahong u na. **18** Hatuka ansuta bu anēk u lāi tak Isuan akōm u na: "Taktaka kei ti ani u zei, nangni bila angkhat ka bila bu ana nēkpuiin na betōk inti," ati na.

19 Hasika han amalung ana u na, angkhakhata akōma arakel u na: "Hava ha koi mo?" ati u na. Atei angkhatin: "Koi mo?" ati na.

20 Hatuka amān akōm u na amasanga: "Hiva Sōmleianni ngāi bila angkhat, khēnga ka

bila akut aphūmpu tak hi. **21** Miring Nāi Pasal chu achunga ānziak anga asē rang ani zei. Tenchu Miring Nāi Pasal anbetōkpu miring chu avān aduai ba! Hava miring chu anzir ngal nō sela aranga sa ual inti," ati na.

22 Hatuka chu anēk u lāi tak han Isuan ruti alāka rāisān chong arila akhiaka akōm u na apēka: "Hiva hi la u tānla sa u ro. Hiva hi ka taksa kēng," ati na.

23 Hava suale khuri alāka rāisān chong aril suale akōm u na apēka. Hatuka havan āta alom u na abuang kiar u na.

24 Amān akōm u na: "Hiva hi dān khit athara ka thisen ani na. Mi tamtak ranga asuak rang chu ani. **25** Taktaka kei na ril ani u zei, nangkana Pathian rama hiva hi athara ka buang rēt māseng chu hiva gerep zu hi buang lāi nō ning," ati na.

26 Hatuka la angkhat athō u na Maruan muala avakal u na.

Peterin Isua ei maniang rang aphāmān alei ril

Mt.26:31-35 Lk.22:31-34 Jn.13:36-38

27 Isuan akōm u na: "Na lom u na koi ka sika atun zān hin sōkcha kiar un na ti.

Asik chu: *'Bera enpu chunga*
ka zēm tika,
Bera ngāi dōra chu anthek rak
unti,' *(Zek.13:7)*

ti anziak ani na.

28 Tenchu thīna nāta kān thuirēt suale Galili rama nangni na maton u na lei sē ka ting," ati na.

29 Peterin akōma: "Aloma sōk acha kiar u nām koi chu sōkcha nō ning," ati na.

30 Isuan akōma: "Taktaka kei na ti ani zei, atun hiva zān ngēta hin ār voi anni akhuang mān nangin voi anthum na maniangin na ti," ati na amasanga.

31 Tenchu Peterin anring riama ati na: "Na bila āthi rang aninām, nang chu na maniang thak nō ning," ati na. Han tin han alom u na ati kiar u na.

Getsimani rahuana Isua

Mt.26:36-46 Lk.22:39-46

32 Hatuka Getsimani ei ti u muna han asē u na. Hatuka azolāi ngāi kōma: "Bōr ka vazong kār pei chu hiva hin lei ansut u ro," ati na. **33** Hatuka chu Peter, Jakob, Johan ngāi lim abila aruaia. Hatuka ama chu achālaka amalung ana pe sabaka anngūia. **34** Amān akōm u na: "Thīna rang tenpeia anbuaia ka malungrīl ana sabak zei. Hiva hin lei om u tān, lei meng chian u ro," ati na.

35 Hava suale ala uala asēna phila anboka bōr avazonga: "Athei ten, hiva hun hi ka kōm āta anlēn rase," ati na. **36** Amān: "Abba, ka Pa, nangin alom peia na thōthei zit. Hiva khuri hi ka maton āta na khāi pe ro. Hanum

nisela koi kei zōt ni mak, tenchu nang nei zōt ni rase," ati na.

37 Hava suale ama chu ahong akīra amāni ngāi chu alei ina ahong muna. Hatuka chu Peter akōma: "Simon, a in mo na ni? Dār khat ngal lei meng thei lāi mak che mo? **38** Ansinna nei chul nōkna ranga meng tānla bōr zong ro. Ratha chu azōt tenchu taksa chu achuai," ati na.

39 Hava suale asē rēta ei ti ngāi dēn arila bōr azonga. **40** Hatuka ahong akīra amāni ngāi ha ala in chiana ahong muna, achālaka amit ei khu sabak u sika ansangna chang re u mak.

41 Hanūk chu voi anthum changna akōm u na ahong rēta: "Atun tena nei la in chiana pōng nei lānsa u mo? Hatuk ngal ahun zei! Hun ahong asuak zei. En u ro, Miring Nāi Pasal chu mi salui ngāi kuta anbetōk rang ani zei. **42** Anthui u ta ro, sē u ta rei. En u ro, ana dui ngāi kuta koi anānbetōkpu chu ahong rang ani zei," ati na.

Isua ei ansūr rui

Mt.26:47-56 Lk.22:47-53 Jn.18:3-12

43 Havan tin han amān chong aril lāi tak han Sōmleianni ngāi bila Juda chu ahong asuaka. Ama bila chāizūng ulian ngāi, dān mīnchū ngāi le Jihudi patār ngāiin ei tīr mi ātampa khendāi le sunrol ahong chōia ahong u na. **44** Hatuka chu anbetōk rangpu hān aphāmān āta sinsiana alei ril zēta: "Abiang kei tumpu tak ha ama ani zei. Sūr len u tān asa dima ruai u ro," ati na. **45** Hatuka ama chu ei vasuak le Isua kōma avapan lena: "Rabbi, Rabbi," avatina abiang atum pena. **46** Hatuka amāni hān achelbo len u na asūr u. **47** Hatuka akōla anding ngāi bila angkhatin akhendāi arasuana chāizūng ulian suak khat atuka akuar a-āt pe vinga.

48 Isuan akōm u na: "Khendāi, sunrol achōia misuam ngāi āsūr ranga anga ana sūr ranga mo nei hong u? **49** Anikhuan tina Pathian biak ina na bil u na ka oma ka manchū lāi han na sūr u mak chena. Tenchu Pathian lekhana chong ngāi ei kipna ranga kēng," ati na. **50** Hatuka azolāi ngāi dōrān ama chu amāk rak u na arot zit u.

51 Hatuka ruathar khat sāikoronga puan ansil ropa ama anūk avazīna. Tenchu ama hām ruathar ngāiin alei sūr u na. **52** Hanum nisela apuan amāk raka sāikoronga arota asēna.

Ruirilna ulian ngāi matona Isua aruai u

Mt.26:57-68 Lk.22:54-55, 63-71 Jn.18:13-14, 19-24

53 Hatuka chu Isua chu chāizūng ulian khīt kōma aruai u na. Chāizūng ulian ngāi, Jihudi pātar ngāi, dān mīnchū ngāi alom u na akōma ahong anchun u na. **54** Peter chu rāl āta chāizūng ulian khīt tuamāi tenpei anūk avazīna.

Hatuka biak in arung ngāi bila ansuta moi an uana.

55 Chāizūng ulian ngāi le ruirilna liana ulian ngāiin Isua ei that theina u na ranga ariatpui aphun ranga arok u na. Hanum nisela itē man thak u mak. **56** Mi tampān milaka ariatpuia anphun u na, tenchu achong ril u ngāi ha anmun u lāi mak.

57 Hankēng hava muna senkhat chu anding u na hiva milaka ariatpui anchanga: **58** "Hiva monisi hin: 'Kut le ansin in anthiang hi masiat zit ka tinga, hatūka chu nīnthum sūnga kut le ansin lui mun ānthiang atei manding rēt ka ting ati na,' na riat," ati u na. **59** Hanum nisela hantin han na mu na riat anti u nām achong ril anmun u lāi mak.

60 Hankēng chāizūng ulian khīt chu mi lāi taka andinga Isua kōma: "Itē masang nō ta ni mo? Na chunga hiva chong āsia ngāi hi ichanga mo ei hong chōi u?" ati na arakela. **61** Tenchu Isua chu adāi reka itē masang mak.

Chāizūng ulian khītin athara: "Nang hi Bōrsāng atung Nāi Pasal, Krista mo na ni?" ati na arakel rēta.

62 Isuan: "Ka ni. Hatuka chu nangnīn, miring Nāi Pasal hi Pathian ranak anei chang tianga ansuta hanūk chu chungvān sūmpui bila ahonga la mu un na ti," ati na.

63 Hatuka chāizūng ulian khītin apuan athēta: "Imo ariatpui āphun ngal nāng lāi mak hile? **64** Pathian siat ei ril hi na riat u hile. Hontin mo nei mandon u rang?" ati na.

Hatuka alom u na ama chu athat apei rua kēng ati na āsia amatung u na. **65** Senkhat chu achunga amachil len u na, amāi amahīp pe u na, akut būr le asuk u na: "Atun le deari anga chong ril rēt ta!" ati u na. Hanūk chu biak in arung ngāiin um akut maza le aben u na.

Peterin Isua amaniang zei

Mt.26:69-75 Lk.22:56-62
Jn.18:15-18, 25-27

66 Peter chu apang tianga kholāia a om lāi han chāizūng ulian khīt suak nupangte khat ahonga. **67** Peter moi ei an-ua amu na atianga a en chiana:

"Nang um Nazareta mi Isua bila a om kēng na ni hile," ati na.

68 Tenchu Peterin ariat nōk om athōna: "Hong zāt mo nei ti, ama chu re makung, thei um makung," ati na. Hatuka tual panga ei vasuak le ār ahong akhuanga.

69 Hatuka hava han suak nupangte khatin avamu rēta akōla anding ngāi kōma: "Hiva nāi um amāni bila angkhat kēng," ati rēta. **70** Hatuka athara re makung ati rēta.

Hankēng asōt miai suale akōla anding ngāiin Peter akōma: "Nang hi amāni bila ngēt kēng

na ni. Asik chu Galili rama mi na phua, na chongrila andang," ati u na.

71 Tenchu Peter khomāk atiang arakuia khomāk ansama: "Hava mi ruia nei ril u ha re ngal pial makung," ati na.

72 Hava suale chu voi anni ār ahong akhuang lena. Hankēng Isuan akōma chong ei ril: "Ār voi anni akhuang mān, nangin voi anthum na maniangin na ti," ti chong ha Peter amalunga ahong achuia. Hatuka hava ha amandona ei chap ani na.

Pilat matona Isua aruai u

Mt.27:1-2, 11-14 Lk.23:1-5
Jn.18:28-38

15 Hatuka chu zīng khua ahong avār le chāizūng ulian ngāi chu Jihudi pātar ngāi le dān mīnchū ngāi le ruiril ulian ngāi lehan rui amasat u na. Hatuka Isua chu akhita aruai u na Pilat akōma avabetōk len u na.

2 Pilatin Isua rang: "Jihudi ngāi rēng mo na ni?" ati na alei rakela.

Hatuka amān akōma: "Nang kēng ana ti," ati na amasanga.

3 Chāizūng ulian ngāiin ama chunga āsia tampa amatung u na. Tenchu amān itē masang mak. **4** Hasika han Pilatin akōma: "Nangin itē na masang nō tani mo? Enta, ituk mo na chunga āsia ei na matung u ani zei," ati na arakela.

5 Hanum nisela Isuan itē masang mak. Hasika han Pilat aboi adong sabaka.

Isua athatna rang rui anril

Mt.27:15-26 Lk.23:13-25
Jn.18:39-19:16

6 Dān anga akuma Jihudi ngāi pānta kipa ankhumna ina ankhum khat pei mipuiin ei zong tak Pilatin ei mazōk pe chachak ani na. **7** Hatuka chu mi sel ngāi kāra mi khat araming Barabba ati na a oma. Hava mī ha asel u lāia mi that ani na. **8** Hatuka mipui ngāi chu akōma ahong u na amāni ranga ei thō pe babang anga athō pe ranga Pilat akōma ahong ankhēk u na.

9 Pilatin akōm u na: "Jihudi ngāi rēng, anti ha mo kei na mazōk pe u ranga nei zōt u?" ati na arakela. **10** Asik chu chāizūng ulian ngāiin Isua khāmaret ei thō u sika kēng akōma ei hong betōk u ti ariata. **11** Tenchu chāizūng ulian ngāiin ama rathūla Barabba ei mazōk theina ranga achālaka mipui ama thok u na.

12 Hatuka Pilatin akōm u na: "Hanle Jihudi ngāi rēng nei ti u ha hong zāt kei thō ranga mo nei zōt u?" ati na arakel rēta.

13 Hatuka amānīn: "Ama chu krosa tār ro!" ati na ankhēk u na.

14 Pilatin akōm u na: "Ichanga mo? Hong mo masial ei thō?" ati na arakela.

Hanum nisela: "Krosa tār ro!" ati na anringa ankhēk riam u na.

15 Hatuka chu Pilatin mipui malung phūk ei man dāi zōt sika

amāni ranga Barabba chu amazōk pena, Isua chu arazīka krosa atār ranga abetōka.

Sipai ngāiin Isua mani ēro athō u

Mt.27:27-31 Jn.19:2-3

16 Hatuka chu sipai ngāiin ama chu Pretoriam[7] inpui ei ti u han aruaia avalūtpui u na. Hanūk chu aloma sipai rual dōra mun khata akui zita. **17** Hatuka puan senaduk aman sil u na, raling lukhum aphan u na aluna amankhum u. **18** Hatuka amānīn: "Chibai, Jihudi ngāi Rēng," ati na amōk u na. **19** Hanūk chu luangsār kuang le alu azēm u na, achunga amachil u na. Hanūk chu amatona mankhūk abila amōk u na. **20** Hatuka maniēro athō sua ule puan senaduk chu akhek pe u na, apuan dēn amansil rēt u na. Hatuka krosa antār ranga asuakpui u na.

Isua krosa antār

Mt.27:32-44 Lk.23:26-43
Jn.19:17-27

21 Hatuka Kurini rama mi khat araming Simon ha khua nāta hava lampuia han ahonga. Ama ha Aleksandar le Rupha ngāi apa u ani na. Ama ngēt ha asūr u na Isua kros amanput khakhak u na. **22** Hatuka Isua chu Golgotha, hava ti na chu Luru Mun, ei ti u na muna han aruai u na. **23** Hatuka mura marim ahui le anpol zu anēk rang apēk u na, tenchu amān ne zōt mak. **24** Hatuka chu krosa ahēm u na, apuan chu amāni ngāiin ansem u na. Hanūk chu tu mo hova mo alāk rang ati na ravān enna athō u na.

25 Isua krosa atār u lāi han zīng dār akua tāng ani zei. **26** Hatuka ama āsia ei manlō u na lekhapēk achung tianga atār u na: "JIHUDI NGĀI RĒNG," ati na anziaka. **27** Ama bila misuam ngāi anni krosa atār u na, achang tiang khat avoi tiang khat āsiak u na. **28** Hatuka:

"Ama chu dān tel lui mi ngāi
kāra āntel kēng ani zei,"
(Isa.53:12)

ti Pathian lekhana chong ha ei hong kip ani na. **29** Hatuka hava lampuia anlōi ngāi dōrān ēlsekara athō u na alu āthing u na: "Hei! Nang hi mo biak in ānthiang ansiama nīnthum sūnga anding rēt rang ha. **30** Na ninga andam tānla kros āta hong chum ro," ati na maniēro athō u na.

31 Hantin ang dēn han chāizūng ngāi le dān mīnchū ngāi um amāni bila: "Sova mi so mi tei chu amandam theia, tenchu aninga chu andam thei mak. **32** Nei mu na nei iam theina ranga hiva Krista, Israel Rēng hi atun len kros āta hong chum ta rase ba!" ati na maniēro athō u na. Hanūk chu ama bila krosa antār ngāiin um maniēro athō u na.

[7] Pretoriam ti na chu Rom ram oppu ruirla inpui khat ani na.

Isua athi

Mt.27:45-56 Lk.23:44-49 Jn.19:28-37

33 Hatuka sūn dār sōmleianni āta dār anthum tenpei ram pumpui ahong azīng khapa. **34** Hatuka dār anthum ten ahong ani le Isua chu: "Eloi, Eloi, lama sabakthani?" ati na anringpana ankhēka. Hava omzia chu:

"Ka Pathian, Ka Pathian,
ichang mo nei na māk?"
(Sām 22:1)

ti na ani na.

35 Hatuka akōla anding ngāi bila senkhatin hava chong ha ariat u le: "Rangāi u ta, Elija kēng ei pāi ani zei," ati u na.

36 Hatuka mi khat atāna zuthūra isponz amachiana hava ha sunrol mēra amakhopa anēk ranga Isua apēka. Hatuka: "Māk u ta, en di rei, Elija ahonga ahong masum mo masum mak mo," ati na.

37 Hava suale Isua anringpana ankhēka arang ei chat ani na.

38 Hatuka biak in ānthianga puan anzār ha achung len āta athuai tenpei phel anni achanga anthēta. **39** Hatuka amatona anding sipai raza anruaipūn hantina Isua ankhēka arang ei chat amuna: "Taktataka hiva mi hi Pathian Nāi Pasal kēng," ati na.

40 Nupang senkhatin varāl āta alei thīr u na. Hava ngāi bila Magdalini Mari, nāipang Jakob le Jose anu Mari le Salomi ngāi anchel u na. **41** Hava ngāi ha Galili rama a om lāi han Isua anūk azī u na ama adorbo andom ngāi ani u na. Hanūk chu ama bila Jerusalem khopuia ahong atei nupang ātampām ānchel ani u na.

Isua thāna anphūm

Mt.27:57-61 Lk.23:50-56 Jn.19:38-42

42 Hatuka chu hava nikhua ha Pōngansa nikhua khului mānteta Jihudi ngāi Ansinna nikhua ani na. Hatuka khului ahong azīng rang ani na zeia. **43** Arimathāi khuana mi Joseph, ruiril ulian ngāi bila lalchi dōn khat ahonga. Ama hām Pathian ram alei ngāk ani na. Ama chu angam chaka Pilat kōma asēna Isua ruak avazonga. **44** Hatuka Isua chu ei thi len sika Pilat aboi adong sabaka. Hasika han sipai raza anruaipa apāia, Isua itik tena athi sua mo an zei ati na arakela. **45** Hatuka sipai raza anruaipu kōm āta ariat suale chu Joseph akōma Isua ruak chu apēka. **46** Hatuka Joseph chu puan annāl thiang avarachōka, aruak chu amasuma puan annāl thiang le athuama lung ankhuara thāna avasiaka. Hatuka thān khur bāikua taka lung alianpa khat amaluaia amahīpa. **47** Hatuka Magdalini Mari le Jose anu Mari chu ama ei ansiakna amu u na.

Isua athi nāta anthuirēt

Mt.28:1-10 Lk.24:1-12 Jn.20:1-18

16 Hatuka Jihudi ngāi Pōngansa nikhua ahek

suale chu Magdalini Mari, Jakob anu Mari le Salomi ngāi hān ama aruaka ei vakhua u rang marim ahui ngāi arachōk u na. **2** Hapta nikhua mānsa khīta ārkhuan chunga zīngphit mānsa thāna asē u na.

3 Hatuka amāni le amāni achong u na: "Tu mo thān makot āta lung alianpa ana khāi pe rang ani zei?" ati u na.

4 Hatuka chu chung tiang atanga a en u na, hava lung ha ankhāia a om a. Asik chu hava lung ha alianpa ani na. **5** Hatuka thāna alūt u lāi han ruathar angkhat puan ngui ansila achang tianga ānsut chu avamu u na. Hava sika han achālaka aratha ta u na.

6 Hatuka amān akōm u na: "Na ratha manta u nō ro, krosa ei tār u Nazareta Isua ha nei arok u ani. Ama chu anthui rēt zei! Hiva hin ama chu om lāi mak. En u ta, hiva hin ei siak u na mun ani na. **7** Tenchu sē u tānla azolāi ngāi le Peter akōma: 'Ama chu Galili rama na maton u na alei sē zei. Na kōm u na ei na ril u anga sova son ama chu vamu un na ti,' varil ro," ati na.

8 Hatuka amāni chu aratha ta annōk u na aboi adong sabaka thān āta asuaka atān u. Aratha ta rahei u sika tutē kōma itē ril ngam u lāi mak.

9 Hatuka hapta nikhua mānsa khīt ārkhuan chunga Isua anthui rēt sua le chu Magdalini Mari kōma anlang mānsana. Ama tak chunga hin rathasia sari pei ei razūl ani na. **10** Ama apum ngēt hi asēna Isua bila a om babang ngāi le aning abuia alei achap ngāi kōma avaman theia. **11** Tenchu Isua ahong adam rēta amān ei antongpui ti chong ha amānīn iam thei u mak.

12 Hatuka chu amāni bila mi anni khua tianga apan ngāi kōma mēl atei adōna amāni kōma anlang rēta. **13** Hatuka amānīn zolāi atei ngāi kōma avamanthei rēt u na. Tenchu amāni chong um lei iam thei u mak.

14 Nukhōna Isua azolāi sōmleikhat ngāi bu anēk u lāi tak akōm u na ahong anlang rēta. Hanūk chu ama anthui suale ei antongpui u le achong ril u ngāi ei iam thei u nōk sika le amalung u ei ankhirtit sika angōna.

15 Amān akōm u na: "Maniapūr pumpuia sē u tānla, aloma amān ei sin ngāi dōra kōma thang ahui varil u ro. **16** Tukareng aiama baptisma alāk chu sandama om inti. Tukareng aiam nōk tak chu āsia anlōna om inti. **17** Hanūk chu aiam ngāi tak chunga hiva sinsiana ngāi hīn anūk zī unti. Ka raming le raluai ngāi razūl unti, chong athara chongril unti. **18** Marūl sūr unti, hanūk chu thīna tūr angkhat pei abuang u nām nisela itēn masiat u nō ni. Āna ngāi chunga akut asiak u le hong dam unti," ati na.

19 Havan tin han Puma chu akōm u na chong aril suale anvān tianga akala Pathian chang tianga ansuta. **20** Hatuka amāni chu asuak u na ram tina chong avaril u. Pumān amāni bibila sin athōna. Hanūk chu sinsiana ngāiin azī tira achong ril u ngāi ha adet riama. Amen.

Chongphutna

1 Koini kāra rui ahong asuak rachi ngāi anziak ranga mi tamtakin ei hong pūt ani u na. Hava rui ngāi koinīn nei iam tatak ani na. **2** Hatuka chu hava ngāi ha aphut len āta mita āmu le chong aril dorbōndom ngāiin hava rachi anril ngāi ha koini kōma ei na betōk u ani na. Hasika han amāni ngāi ei na ril u anga kei hong maziak ani na. **3** O Theophila alian tak, anphut len āta alom peia adōn tēna asa dima hiva rachi ngāi hi kei hong riat ani na. Hasik han hiva ngāi hi na ranga anziak hi āsa ati na kei mandon ani na. **4** Asik chu māna mīn ei na ril le ei na manchū ngāi ha ādik tatak ani ti nei riat ngēt theina ranga na ranga kei maziak.

Baptispu Johan anzirna rang aphāmān āta alei anril rui

5 Judia rama rēng Herod ahun lāia chāizūng Abija ngāi tianga mi chāizūng khat a om a araming chu Zakaria ani na. Hanūk chu anungāk araming Elizabet ha Aaron akhūka mi ani na. **6** Anīn u na Pathian mitmuna mi dik tak Puma chongpēk ngāi le adān ngāi dōra chu demna buia ātel ani u na. **7** Hanum nisela Elizabet chu āching ei ni sika nāi nei u mak. Hanūk chu anīn u akum ātam sabak mi ani u zeia.

8 Hankēng chu chāizūng mi ngāiin ei thō u babang dān anga ni khat chu adōn achuka Pathian makunga chāizūnga avāndinga. **9** Hatuka hava lāi han, chāizūng dān anga adōn achuka Puma biak ina marim ahui ahāl ranga avalūta. **10** Hatuka marim ahui avahāl lāi tak han mipui ngāi dōra chu apanga bōr alei zong u na.

11 Hankēng Puma vānpalāi khat marim ahui hālna maichām chang tiang andinga akōm ahong anlanga. **12** Hatuka Zakarian amu le chu anlāiraka anchīm ei achi ani na. **13** Hanum nisela vānpalāiin akōma: “Zakaria āchi nō ro, asik chu na bōrzongna Pathianin ana lei rangāi pe kēng ani zei. Na nungāk Elizabet ha nāi pasal mazir inti, araming chu Johan ati na phuan nati. **14** Hatuka aphāma na rāisān inti. Ama ei anzir sika hin mi tamtak rāisān inti. **15** Asik chu ama chu Puma mit muna alian nīntia, zu le anrīna chi atei itē reng ne pial nō ni. Hanūk chu anzir len āta Ratha Ānthianga abita om inti. **16** Israel mipui tamtak Puma a Pathian u kōma hong kīr rēt unti. **17** Hatuka pa ngāi malung chu nāi ngāi tianga ei makhīr rēt theina rang. Hanūk chu hē tel lui ngāi dikna lampui tianga andonna Puma ata ranga mipui ansin sua diam Elija arilru le asinthōtheina anput chunga Puma matona kal manchōi inti,” ati na.

18 Zakarian vānpalāi kōma arakela: “Hava ha ei ni rang ti hontin mo koiin kei riat thei rang? Ka tar sua zei hile? Hanūk

chu ka nungāk umatarsabak sua kēng ani zei hile?" ati na.

19 Vānpalāiin akōma amasanga: "Koi hi Gabriel ka ni, Pathian makunga anding ka ni na. Nang na kōma chong aril rang le hiva thang ahui antung ranga Pathianin ei na hong tīr ka ni na. **20** En ro, ka chong ril ngāi ahun taka ahong atung ranga nei iam nōk sika hava ngāi honga kip māseng chu chong thei luia adāireka om in na ti," ati na.

21 Mipuiin Zakaria chu alei ngāk chian u na. Hatuka biak in sūnga ichanga mo asōtpa ei vaom ani zei ati na aboi alei dong u na. **22** Hatuka chu ahong asuak le chu akōm u na hong chong thei lāi mak. Amāni hān biak in sūnga anrālna kēng ei mu ani zei ti ariat thei u na. Asik chu akōm u na akut le ei hong chong ani na, tenchu chong thei luia han ei om chian ani na.

23 Hatuka adorbo andomna hun ahek le a ina ei kīra ei sē ani na. **24** Hava suale chu anungāk Elizabet nāi avonga tha rangā pei anthup chiana a om a. **25** Hatuka amān ati na: "Miring ngāi kāra ka māi mōkna ana pei pe ranga hiva huna ka ranga ei na thō pe hi alungkhamna ei hong manlang kēng," ati na.

Isua anzirna rang aphāmān āta alei anril rui

26 Hatuka tharuk changna han Pathianin vānpalāi Gabriel chu Galili rama Nazaret khuana atīra. **27** Hava han nungākte ānthiang khat kōma ahong atunga. Hava nungāk ha David akhūka pasal khat araming Joseph ranga anbiak sua ani na. Hava nungāk ānthiang raming ha Mari ani na. **28** Akōma vānpalāi chu asēna: "Chibai! Andit aruaina na kōm ahong atung zei. Asik chu Puma na kōma a om kēng. Nupang ngāi dōr āta nang chu bōrsāng atung kēng na ni zei," ati na.

29 Tenchu vānpalāi achongril ngāi sika achālaka andonna adōna. Hanūk chu: "Hong zāt ti na chibai mo tāk!" ati na amalunga andonna adōna. **30** Tenchu vānpalāiin akōma: "Mari, na ratha manta nō ro. Nang chu Pathian lungkhamna achang sua kēng na ni. **31** En ro, nangin nāi vong in na ti, nāi pasal khat mazir in na ti. Ama raming chu ISUA ati na nei phua rang. **32** Ama chu ālian hong chang inti. Chungannung khīt Nāi Pasal ei anti rang. Puma Pathianin achipui David arēng changna chōmphāng chu akōma pēk inti. **33** Hatuka Jakob akhūka tāituana ruiril inti. Hanūk chu arēng changna nikhua ei hekna om nō ni," ati na.

34 Marīn vānpalāi kōma: "Hava ngāi ha hontin mo ei hong om thei rang? Asik chu pasal le ngal anriatna la dōn makung hile?" ati na.

35 Vānpalāiin akōma amasanga: "Ratha Ānthiang chu na chunga hong om inti. Chungnung anlal

khīt rātna hān na hong athuam inti. Hava sika nāite ānthiang nei mazir rang ha Pathian Nāi Pasal ei anti rang ani na. **36** Hanūk chu en ro, na unāi nu Elizabet umatarsua nūka nāi pasal avong zei. Mīn āchingnu ei ti ha atun hin tharuk ei changna ani zei. **37** Pathian kōma chu ni thei ngāi mak itē reng om thei mak," ati na.

38 Hankēng Marīn: "Enta, Puma suak ka ni, nang na chong anga ka tak chunga hong tung rase," ati na. Hatuka chu vānpalāiin amāka asēna.

Marīn Elizabet avapan

39 Hava sua lehan Mari chu ansina anrarapa Judia rama khua angkhata asēna. **40** Hava han Zakaria ina avalūta Elizabet rang chibai avathō na. **41** Hatuka Elizabetin Mari chibai thō chu alei riat le avonsūnga nāite chu sīng alei ansa na. Hankēng Elizabet chu Ratha Ānthianga ahong abita. **42** Hatuka anringa ankhēka: "Nupang ngāi lim kāra nang chu bōrsāng atung kēng na ni. Na sūngrīla nāi nei vong um bōrsāng atung kēng. **43** Tenchu koi hotuk ravān āsa mo kei anlō ani na. Asik chu ka Puma anu ngētin ka kōma ei hong mantung hi! **44** Enta, ka kuarin na chibai thō ei riat viai le ka vonsūnga nāite rāisāna antōma sīng alei ansa zei. **45** Nang alei iamnu chu bōrsāng atung na ni, asik chu Puma chong ril ngāi dōra na kōma ei la hong kip rang," ati na.

Marīn anpāknа la thō

46 Hatuka chu Marīn la athōna:

"Ka sūngrīlin Puma ei manpāk.
47 Ka ratha hīn ka Sandampu Pathian chunga arāi amansāna.
48 Asik chu koi asuaknu kei annuai zia chu ana muna.
En u ro, atun āta akhūk akhūkin,
Mi dōrān bōrsāng atungnu na ti unti.
49 Asik chu Ranak Anei khītin ka chunga asin thōtheina alian tak chu ei na hong manlang pe.
Ama raming chu Ānthiang ani na.
50 Ama lalchi athō ngāi dōra chunga alungkhamna chu akhūk akhūka a om kēng.
51 Akut arāt lehan sin alianpa ngāi ahong zuia.
Amalung mandona chongpāk ansal ngāi chu chei anvāia asiaka.
52 Rui arilpu ngāi chu arēng sutmun āta amasuma.
Annuaia om ngāi chu chung ansanga asiaka.
53 Anchām ngāi chu neinun āti lehan amankhopa.
Anchong ngāi chu kut koronga ama khīra.

54 Alungkham dōn ei riattit
sika
Asuak Israel kōma sanna
apēk chachaka.
55 Koini na chipui ngāi kōma,
Abraham le achi ngāi
kōma tāituana
Alungkhamna anlang ranga
achongtin sika," ati na.
56 Hatuka Mari chu Elizabet ina thānthum dām a om a. Hava suale chu ama ina akīra ei sē rēt ani na.

Baptispu Johan anzirna rui

57 Elizabet ha nāi anei rang ahun ahong asuaka nāi pasal khat amazira. **58** Akhua atī mi ngāi le aphung aunāi ngāi dōrān Puma alungkham muna achunga anlang ti ariat u na, ama bila rāi aman sānpui u na.

59 Hatuka ni riat changna han nāitete serantanna rang nikhua ahong asuaka. Hatuka apa Zakaria raming anputa araming aphua rang ati u na. **60** Tenchu anūn: "Hava ha ni mak, araming rang chu Johan kēng," ati na.

61 Hatuka amānīn: "Enta, na unāi ngāi bila tutē hiva ang raming anphua la om ngāi mak hile!" ati u na.

62 Hatuka apa kōma han akut le achongpui u na: "Hong mo araming nei phua zōt?" ati u na. **63** Hankēng amān anziakna lungpēk khat azonga: "Araming chu Johan," ati na amaziaka. Hava sika han alom u na achang adong sabak u na. **64** Hatuka amūr anlong pena amalei sīngansa pe lena Pathian anpāk chunga ei hong chong thei ani zei. **65** Akōla akhua ati mi ngāi chu arathāta sabak u na. Hanūk chu hava rui ha Judia ram kho dāma mi ngāi dōrān aril susup u na. **66** Hatuka hava ruia ariat dōra pei chu amalunga andonna adōn chip u na. Hatuka amānīn ati u na: "Hanle hava nāitete ha imo ei hong ni rang tāk?" ati u na. Asik chu Puma akut achunga om kēng ani zei.

Zakarian anpākna la thō

67 Hatuka apa Zakaria chu Ratha Ānthianga abita hiva deari chong hi alei hong rila:

68 "Puma, Israel ngāi Pathian
chu anpāka om rase.
Asik chu ama ei honga ami
ngāi ei hong ratan ani na,
69 Asuak David sūngkua
nāta Sandampu arāt
khīt angkhat ahong
masuak zei.
70 Tian lāi āta deari ānthiang
ngāi mūr āta chong alei
hong puang ang taka ei
hong om ani na.
71 Koini anadui ngāi le anān
mumāk ngāi dōra kōm āta
amān ana hong mazōka.
72 Havan tin han koini na
chipui ngāi kōma
alungkham muna chu
ahong anlang rang
le adān khit athar

ānthiang chu ei riattit
theina ranga.
73 Hiva hi ani ama akhomāk
ansamna, koini na chipui
Abraham kōma achongtin,
74 Anadui ngāi kut āta ei na
ratana anchina buia
ama dorbo nei dom
theina ranga.
75 Hanūk chu koinīn ānthiang
e adik lehan na
damsūnga ama dorbo
nei dom theina ranga.
76 Hanūk chu nang ka nāi
pasal,
Chungnung anlal khīt
deari antīn na ti.
Asik chu ama alampui
aleia sin ranga Puma
matona alei asē rang
kēng na ni.
77 Sandamna ruia anriatna
chong apēk ranga hanūk
chu ami ngāi āsia nāta
andualna pēk ranga.
78 Koini na Pathian asūngrīl
lungkhamna zāra
chungvān āta ni suak
avār ei hong anlang
anga ei na hong thīra.
79 Azīng kāra a om ngāi le
hīna ralīma ansut ngāi
a ēl rang le phūkdāina
lampuia ana ruai rang
kēng," ati na.

80 Hatuka chu nāitete chu ahong aliana, ratha tianga ansōn tira. Israel mipui ngāi bila ei anlangna nikhua asuak māseng pei chu philchār rama a om a.

Isua anzirna rui

Mt.1:18-25, 2:1

2 Hava hun dām lāi han Rēng Kaisar Augustān ramual pumpuia mi tinin raming anziakna ranga dān khat amasuaka. **2** Hava ha Suria rama Kurini lal ahun lāia raming anziakna mānsa khīt ani na. **3** Hatuka mi dōrān raming anziak chip ranga akhopui u kipa asē u na.

4 Hatuka chu Joseph um David sūngkua mi le akhūka mi ani na. Hava sika Galili rama Nazaret khua nāta Judia rama David akhopuia Betlehem khua ei ti u han asēna. **5** Raming avān ziak ranga anungāk biak Mari lehan asē u na. Hava lāi han nāi ahong anei rang ani zeia. **6** Hava muna han a om u lāi han nāi anzirna ranga anikhua honga suak zeia. **7** Hankēng hava han anāi rapa mānsa pasal ahong mazira. Nāitete chu puanle anthuama serāt sūl pēkna koka aman zāla. Asik chu amāni ranga khual tungna ina mun abui lāi ani na.

Bera rung ngāi le vānpalāi ngāi

8 Hatuka hava ram ravēl dāma han bera rung ngāi chu a om u na. Zāna bera ngāi arung ranga ram thuaia ei riak u chachak ani na. **9** Hatuka Puma vānpalāi khat akōl u na ahong andinga Puma ei anlianān aravēl

u ahong ēl zuaka. Hatuka achālaka arathāta u na. **10** Tenchu vānpalāiin akōm u na: "Āchi u nō ro, asik chu rangāi u ro, mi tin ta ranga rāisānna lian khīt thang ahui ka na hong mantung u. **11** Asik chu avian hin nangni ranga David akhuana Sandampu ahong anzir zei. Ama ha ani zei Krista, Puma ha. **12** Hanūk chu hiva hi na rang u na sinsiana ani zei, nāitete chu puanle anthuama serāt sūl pēkna koka azāla vamu un na ti," ati na.

13 Hatuka anlāiseka han hava vānpalāi bila chungvāna sipai rual lian khat pei ahong anlanga Pathian amanpāk u na:

14 *"Chung annung khīta*
Pathian anlal rase.
Ramuala ami madit ngāi
kōma anngoina om
rase," ati u na.

15 Hatuka vānpalāi ngāiin amāka chungvāna akal sua u le bera rung ngāi amāni le amāni anril u na: "Tho ta, Betlehem kho tianga sē u rei. Pumān ei na hong ril ngāi rui vaen u rei," ati u na.

16 Hatuka anrarapa asē u na Mari, Joseph, hanūk chu nāitete serāt sūl pēkna koka azāl chu avamu u na. **17** Hatuka avamu u le vānpalāiin akōm u na nāitete rui ei ril ngāi ha avamanthei u na. **18** Hatuka bera rung ngāi chong ariat dōra aboi adong sabak u na. **19** Tenchu Mari chu hava rui ngāi dōra ha amalunga akhum rapa achālaka amandon chiana. **20** Hatuka akōm u na vānpalāiin ei ti ang taka aloma ei mu le ei riat u sika Pathian aman liana aman pāk u na. Hatuka bera rung ngāi chu akīr rēt u na.

Biak ina Isua avāndarpui u

21 Ni riat nikhuana, serantanna hun ahong asuakle araming chu Isua aphua u na. Hava raming ha nu vonsūnga a om mān āta vānpalāiin alei phua zēt ani na.

22 Hatuka Mosi dān anga anthiangna nikhua ahong akiple Isua chu Puma kōma avadar ranga Jerusalem khopuia aruai u na. **23** Puma dānbuna chong Mosīn ei maziak anga:

"Nu vonsūnga nāi pasal
atontīr anzir tak ha Puma
ranga ānthianga ei ankhāi
rang ani," *(Ant.13:2,12)*

ti anziak ani na.

24 Puma dānbūna ānziak anga:

"Vasu rabo khat mo ole
pharvalite ngāi anni mo
anbōlna ranga ei vadar
ranga," ti anziaka. *(Lev.12:8)*

25 Hatuka Jerusalem khopuia mi dik le Pathian andon sabak mi khat a om a. Ama araming chu Simeon ani na. Ama chu Israel ngāi Ānzōkpu angāk chian ani na. Hanūk chu Ratha Ānthiang chu achunga a oma. **26** Hanūk chu Puma achongtin Krista amu māseng chu thī nō ni ti Ratha Ānthiangin ei hong man mu

ani na. **27** Ama chu Ratha Ānthiangin aruaia Pathian biak ina asēna. Hatuka dānin athō rua ei ti anga anu le apān nāitete Isua chu aruai u na. **28** Hatuka Simeonin alei poma Pathian anpāk chunga:

29 "Puma Alian khīt, na
chongtin ang taka,
atun chu na suak hi
phūkdāia na mathān ta ro.
30 Asik chu ka mit ngētin nei
na sandamna amu zei.
31 Nangin nam tin mit muna
ranga nei mansūk ha.
32 Hava ha Jentail ngāi kōma
anlangna ranga ra-āng.
Hanūk chu na mi Israel
ngāi ranga anlianna
kēng,"

ati na.

33 Hatuka Joseph le anu Mari chu nāitete ruia chong anril ngāi sika achān aboi adong u na.

34 Hatuka Simeonin achung u na bōr apēk, anu Mari kōma: "En ro, hiva nāitete hi Israel ngāi ātampa ranga anpeina le azōkna ranga anthang. Hanūk chu ama chunga siat aril ngāi ranga sinsiana khat hong nīnti. **35** Havan tin han mi tamtak malunga andonna hong anlang inti. Nang na malung būr chu khendāi le ansun phuazek inti," ati na.

36 Hatuka araming Hanna ati na deari nupangatarkhat a om a. Ama ha Phanuel anāi nupang, Asher pānchīna mi ani na. Ama chuatarsabak ani zeia. Puan manim apal suana aruathar lehan kum sari an om u na. **37** Hatuka chu kum sōm ariat kum manli pei arōng achang ani na. Ama chu biak in le ansen luia asūn azāna bu ngoi chunga bōrzonga Pathian abiak chachak ani na. **38** Hava lāi tak amām akōm u na ahonga Puma kōm rāisān chong arila. Hatuka Jerusalema zōkna angāk ngāi dōra kōma nāitete rui chu amantheia.

39 Puma dān ankhip rua ngāi dōra azui u le Galili rama akhua u dēn Nazareta akīr u na. **40** Hatuka nāitete chu ahong alian tira ratha tianga ahong arāt tira. Hanūk chu hianna tianga abita Pathian lungkhamna chu achunga a om ani na.

Biak ina Isua nāipangte asēpui u

41 Kumtin peia han Zōkna Pānta ranga anu le apa ngāi chu Jerusalema ei sē u chachak ani na. **42** Hatuka amām kum sōmleianni akāi le chu Pānta ei om babang anga Jerusalema asēna. **43** Hatuka Pānta ansuale anu le apa ngāi chu ina akīr u na, tenchu Isua nāipangte chu Jerusalema an-ōk zata. Tenchu Joseph le anu hān hava ha ei riat u nōk ani na. **44** Asik chu loko bila om kēng nīnti ati na ei mandon u. Nikhat lampui ten pei asē u zeia. Hatuka asūngsuak ngāi le amēl riat ngāi kōma

aravān u na. **45** Hatuka chu ei mu u lāi nōk sika anvān ranga Jerusalema akīr rēt u na. **46** Hatuka chu nīnthum suale biak ina avamu u na. Mīnchūpu ngāi bila ansuta achong u arangāia arakela. **47** Hatuka ama ei hianna le ami masangna chong ngāi ariat ngāi chu achālaka aboi adong u na. **48** Anu apa ngāi um avamu u na aboi adong u. Hatuka anūn akōma: "Ka nāi, ichang mo hivan tin hin koini chunga om nei thō? Enta, na pa le koi ituk mo lungpōnga nei na ravān hi," ati na.

49 Amān akōm u na: "Ichang mo nei na ravān u? Ka Pa ina kei om rang ti hi riat u mak che mo?" ati na.

50 Tenchu akōm u na chong ei ril ha amānīn riat thei u mak.

51 Hatuka amāni bila Nazaret khuana avasuakpui u na, hē tela a oma. Tenchu anu chu hava rui ngāi dōra amalunga akhum kiara. **52** Hatuka Isua chu, taksa tianga le riatna tianga ansōn tira. Hanūk chu Pathian le miring mit muna andit akāi tira.

Baptispu Johanin lampui asāt

Mt.3:1-12 Mk.1:1-8 Jn.1:6-8,15-36

3 Kaisar Tiberi rēng changna kum sōm lei rangā changna kuma han Pontia Pilat chu Judia rama lal ani na. Hatuka Herod ha Galili rama lal ani na. Aparual Philip ha Iturea ram leTrakonitia rama lal ani na. Hanūk chu Lusania ha Abilini rama lal ani na. **2** Annas le Kaiapha chāizūng ulian achang u lāi han Zakaria nāi pasal Johan akōma philchār rama Pathian chong ahong atunga. **3** Ama chu Jordan dung ravēla khua dām han asēna, āsia andualna ranga malung ansīrna baptisma ruia chong avarila.

4 Deari Isaia lekhabūna chong anziak ang taka:

"Philchār rama mi hē khat anthanga,
Puma ranga lampui lei sin u ro. Alampui ro ngāi dōra mandīn u ro.
5 *Phāichuam ngāi dōra bit a om inti. Mual le tāngpui dōra andāma om inti.*
Lampui anzīk lui ngāi chu anzīka om inti.
Lampui anrual lui ngāi chu anruala om inti.
6 *Miring dōrān Pathian sandamna mu unti,"*

(Isa.40:3-5)

ati na.

7 Hatuka ama kōma baptisma lāk ranga mipui ahong ngāi kōma chong alei rila: "O nangni marūl tezia ngāi! Ha taksitna ahong atung ranga āta arot ranga tu mo ana ril u? **8** Malung ansīrna omzia rua anput chunga ansīrna mara diktak manlang u ro: 'Koini na chipui Abraham chu a om do,' ti u lāi nō ro. Asik chu Pathianin hiva lungte ngāi āta ngal hi Abraham anāi ranga aman chang thei. **9** Atun len āta hin

thingkung ngāi razunga reipui akop kēng ani zei. Hanūk chu mara sa dōn lui thingkung kip chu ei antuka moia ei anpei rang ani zei," ati na.

10 Hatuka mipuiin: "Hanle koini ngāi le imo nei thō rang ani zei?" ati na arakel u na.

11 Amān akōm u na: "Tukareng kultāi anni adōn ten adōn nōk kōma ansempui rase. Hanūk chu tukareng nēk sāk adōn takin hantin dēn han ansempui rase," ati na amasanga.

12 Hatuka chu siachōi asūr ngāi um baptisma lāk ranga ahong u na: "Mīnchūpu, koini le imo nei thō rang ani zei?" ati na arakel u na.

13 Hatuka amān akōm u na: "Siachōi nei sūr u rang tuk bāka aliak sūr u nō ro," ati pe na.

14 Hantin dēn sipai senkhat um: "Koini le imo nei thō rang ani zei?" ati na arakel u na.

Amān amasanga: "Ranak asong chunga sum sūr u nō ro, hanūk chu milak athō chunga mi āsia manlō u nō ro. Hatuka nei lō u tuk lehan malung atāia om u ro," ati pe na.

15 Hanūk chu mipuiin achālaka alei manganga Johan aruia ama hi Krista ani mo ni mak mo tāk ati na alei mandon u lāi tak ani na. **16** Johanin amāni ranga amasanga: "Koi chu tīa baptisma kei na pēk u ani na. Tenchu ka nēka alian khat la hong intia, ama chu akekok khitna ri asūt rua ngal ni makung. Ama kēng Ratha Ānthiang le moia baptisma ana pēk u rang. **17** Sarasi dōra azāp rang le atak dōra sasiara anlūt ranga aralei chu akuta alek zei. Hatuka arasi dōra chu thi thei lui moia hāla pei inti," ati na. **18** Hanūk chu Johanin lungngam sakna chong atetei ātampa aril chunga akōm u na thang ahui arila.

19 Tenchu Johanin Herod lal chu anāipa Philip anungāk Herodi chu dān anthiang luia ei lāk sika le atei atei āsia ei thō ngāi sika angōna. **20** Herodan āsia ei thō ngāi bila hiva hi ei la sapsa chu, ankhumna ina Johan ei khum hi ani na.

Isua baptisma

Mt.3:13-17 Mk.1:9-11

21 Hatuka chu mi ngāi dōra baptisma achang suale Isua baptisma achanga. Hatuka bōr azong lāi tak han chungvān anlonga. **22** Ratha Ānthiang chu vasu anga achunga ahong achuma. Hanūk chu chungvān āta hē ahong asuaka: "Nang hi ka Nāi Pasal kei madittak, na chunga hin achālaka ka rāiasān zei," ati na.

Isua achipui ngāi

Mt.1:1-17

23 Hankēng Isuan sin athō aphut lāi han atōm tiang kum sōm anthum dām akum ni zei ni. Miring mandon anga ama hi Joseph nāi pasal ani na.

Hatuka Joseph hi Heli nāi
pasal ani na.
24 Heli hi Matthat nāi pasal,
Matthat hi Levi nāi pasal,
Levi hi Melki nāi pasal,
Melki hi Jannai nāi pasal,
Jannai hi Joseph nāi pasal
ani na.
25 Joseph hi Mattathi nāi
pasal,
Mattathi hi Amos nāi
pasal,
Amos hi Nahum nāi pasal,
Nahum hi Esli nāi pasal,
Esli hi Naggai nāi pasal
ani na.
26 Naggai hi Maat nāi
pasal,
Maat hi Mattathi nāi pasal,
Mattathi hi Semein nāi
pasal,
Semein hi Josekh nāi pasal,
Josekh hi Joda nāi pasal ani
na.
27 Joda hi Joana nāi pasal,
Joana hi Rhesa nāi pasal,
Rhesa hi Zerubbabel nāi
pasal,
Zerubbabel hi Shealtiel nāi
pasal,
Shealtiel hi Neri nāi pasal
ani na.
28 Neri hi Melki nāi pasal,
Melki hi Adi nāi pasal,
Adi hi Kosam nāi pasal,
Kosam hi Elmadam nāi
pasal,
Elmadam hi Era nāi pasal
ani na.
29 Era hi Josua nāi pasal,
Josua hi Eliezer nāi pasal,
Eliezer hi Jorim nāi pasal,
Jorim hi Matthat nāi pasal,
Matthat hi Levi nāi pasal
ani na.
30 Levi hi Simeon nāi pasal,
Simeon hi Juda nāi pasal,
Juda hi Joseph nāi pasal,
Joseph hi Jonam nāi pasal,
Jonam hi Eliakim nāi pasal
ani na.
31 Eliakim hi Melea nāi pasal,
Melea hi Menna nāi pasal,
Menna hi Mattatha nāi
pasal,
Mattatha hi Nathan nāi
pasal,
Nathan hi David nāi pasal
ani na.
32 David hi Jessi nāi pasal,
Jessi hi Obed nāi pasal,
Obed hi Boaz nāi pasal,
Boaz hi Salmon nāi pasal,
Salmon hi Nashon nāi
pasal ani na.
33 Nashon hi Amminadab nāi
pasal,
Amminadab hi Rām nāi
pasal,
Rām hi Hezron nāi pasal,
Hezron hi Perez nāi pasal,
Perez hi Juda nāi pasal
ani na.
34 Juda hi Jakob nāi pasal,
Jakob hi Isaak nāi pasal,
Isaak hi Abraham nāi pasal,
Abraham hi Tera nāi pasal,
Tera hi Nahor nāi pasal
ani na.
35 Nahor hi Serug nāi pasal,

Serug hi Reua nāi pasal,
Reua hi Peleg nāi pasal,
Peleg hi Eber nāi pasal,
Eber hi Shela nāi pasal
ani na,
36 Shela hi Kenan nāi pasal,
Kenan hi Arphaksad nāi
pasal,
Arphaksad hi Shem nāi
pasal,
Shem hi Nova nāi pasal,
Nova hi Lamek nāi pasal
ani na.
37 Lamek hi Methusela nāi
pasal,
Methusela hi Enok nāi
pasal,
Enok hi Jared nāi pasal,
Jared hi Mahalalel nāi
pasal,
Mahalalel hi Kenan nāi
pasal ani na.
38 Kenan hi Enos nāi pasal,
Enos hi Seth nāi pasal,
Seth hi Adam nāi pasal,
Adam hi Pathian nāi pasal
ani na.

Isuan anthēmna achul

Mt.4:1-11 Mk.1:12-13

4 Hatuka chu Isua Ratha Ānthiang abita Jordan dung āta ahong akīra, Rathān philchār rama aruai lena. **2** Hava han sūn sōm manli diabol anthēmnana achula. Hava lāi han itē ei sāk om mak. Tenchu nikhua ahek riam le chu avon ahong anchāma.

3 Hankēng diabolin akōma: "Nang chu Pathian Nāi Pasal nei ni sika hiva lung hi ruti ei chang theina ranga chong pe ro ba," ati na.

4 Isuan akōma: *"Miringin ruti duai le dam ngāi mak, tenchu Pathian bāia chong asuak le adam ani ti anziak kēng," (Dān. 8:3)* ati na amasanga.

5 Hankēng diabolin mual ansāngpa khata avakalpuia, mit khaprip kāra maniapūra ram pumpui aman muna. **6** Hatuka diabolin akōma: "Hiva ngāi dōra chunga ningneina le anlianna ngāi aloma na pēk ka ti. Asik chu ka kōma anbetōk sua kēng ani zei. Hanūk chu kei zōt tak kōma kei pēk rang kēng. **7** Hasika han anbok laka nana mōk ten aloma na ta chang zit inti," ati pe na.

8 Hasika han Isuan akōma: "Soitān, ka kōm āta ankhāi ta ro! Asik chu

'Puma na Pathian rong kēng
nei mōka ama dorbo nei
dom rang,' (Dān.6:13)

ti anziak kēng" ati na amasanga.

9 Hatuka diabolin Jerusalema aruaia Pathian biak in chungsīpa avamandinga. Hatuka akōma: "Nang chu Pathian Nāi Pasal nei ni sika hivan āta thuaia antōm ro. **10** Asik chu:

'Amān avānpalāi ngāi
anasan ranga chong
pēk intia,
11 *Na ke ngāi lunga ei vade*
nōkna ranga akut ule
na lei madōm unti,'

(Sām 91:11,12)
ti anziak kēng," ati pe na.

12 Isuan akōma: *"Puma na Pathian chu mansin nō ro, (Dān.6:16)* ti anziak kēng," ati na amasanga.

13 Hatuka diabolin anthēmna tin le amathēm suale ahun ahong asuak rēt rang māseng akōm āta amāk tota asēna.

Nazaret khuana Isua mīn amaniang

Mt.13:53-58 Mk.6:1-6

14 Hatuka chu Isua Ratha Ānthiang sin thōtheina lehan Galili rama ahong akīr rēta, aram pumpuia han ama rui chu anthanga. **15** Hatuka chu Jihudi ngāi anchunna in tina avamanchūna mi dōrān ama chu aman pāk u na.

16 Hatuka chu ei lian ei seina Nazaret khuana ahong asuaka. Hatuka pōngansa nikhuana ei thō babang anga Jihudi ngāi anchunna ina avalūta Pathian lekhabu anpore ranga andinga. **17** Hatuka deari Isaia lekhabu apēk u na, lekhabūnzual ha aphonga hiva chong anziakna hi a muna:

18 *"Puma Ratha chu ka*
chunga ahong a om zei,
Asik chu anriang ngāi
kōma thang ahui antung
ranga amān ei na hong
aruat ka ni na.
Malung āsiat ngāi andam
rang le
Ankhit ngāi kōm zōkna
thang aril ranga.
Achō ngāi kōma mit vārna
apēk rēt rang le
ansinsaka om ngāi
anzōkna apēk ranga.
19 *Hanūk chu Puma arāisānna*
kum apuang ranga ahong
antīr ka ni na," (Isa.61:1,2)
ati na.

20 Hatuka lekhabu ha azuala hasōndompu kuta apēk suale ansuta. Hanūk chu Jihudi ngāi anchunna ina mi dōra mit chu ama tiang rong ama hoi chian u na. **21** Hatuka amāni kōma: "Avian hin hiva Pathian lekhabūna chong nei rangāi u hi ei hong kipna ani zei," ati na.

22 Hatuka akōm u na ama chong ei rila, amūr āta chong athum asuak ngāi sika han amalung atōna ariat u na: "Hiva mi hi Joseph anāi pasal ha ni mak mo?" ati u na.

23 Hatuka amān akōm u na: "Nangnīn hiva ankhīna chong hi nei na ril ngēt u rang nīnti: 'Daktor, na thetheia andam ta ro. Kapernauma nei thō le nei sin ngāi koinīn na lei riat ngāi ha hiva na khuanām thō ta ro,' nei ti u rang," ati na.

24 Hanūk chu amān ati rēta: "Taktaka kei na ril ani u zei, deari chu akhuana anpom ngāi mak. **25** Hanūk chu nangni ngāi hi taktaka kei na ti ani u zei, Elija ahun lāi han kum anthum thāruk anvān ankhār rapa ram pumpuia

māitām alianpa achula. Hava lāia Israel ngāi kāra arōng ātampa a oma. **26** Hanum nisela Elija chu tutē kōma asē ranga antīr mak. Tenchu Sidon rama Zarephat khuana arōng khat kōma kēng asē ranga ei antīr ani na. **27** Hanūk chu deari Elisha hun lāi han Israel ngāi kāra aphār ātampa a oma. Tenchu amāni kāra tutē angkhat ngal adam om u mak, Suria rama Nāman rong nōk chu," ati na.

28 Hatuka chu Jihudi ngāi anchunna ina mi a om dōra hava chong ariat u na achālaka atak asi sabak u na. **29** Anthui u na ama chu khopui āta atuar chiana amasuak u na. Hatuka chu rōl rahana ansul ranga akhua u ei omna mual sīpansāng ten pei aruai u na. **30** Tenchu ama ha mipui malāi tak āta arēla arotpāta asēna.

Isuan rathasia arazūl

Mk.1:21-28

31 Hava suale ama ha Galili rama khua angkhat Kapernaum khuana asēna. Hatuka Pōngansa nikhuana mipui ngāi kōm amanchūna. **32** Ami manchūna ha mipui ngāi achālaka aboi adong u na. Asik chu ami manchūna ngāi ha ning anei sabaka chong ei ril ani na.

33 Hatuka Jihudi ngāi anchunna ina han ratha sian ei sūr mi khat a oma. Hava nāi ha hē anringpana ankhēka: **34** "O! Nazaret Isua, koini ranga hong mo nei na thō rang? Koini ana pei ranga ahong mo na ni? Nang tu mo na ni ti ka na riat. Nang chu Pathian Mi Ānthiang khat na ni," ati na.

35 Hankēng Isuan akōma angōna: "Dāi rek ta ro, hava miring sūng āta hong suak ro," ati na. Hankēng hava ratha sian alāi u taka adēng raka, adūk na luia asuaka asēna.

36 Hatuka mipui ngāi alom u na aboi adong u na, amāni le amāni ankel u na: "Hiva ang anchūna hi hong mo tāk! Ningneina le thōtheina adōna rathasia ngāi kōm chong apēka suak ro ati le ei suak u hi!" ati u na. **37** Hatuka hava rama mun tina araming chu anthanga anthek zei.

Isuan mi tampa amandam

Mt.8:14-17 Mk.1:29-34

38 Hatuka Isua chu anthuia Jihudi ngāi anchunna in āta Simon ina avalūta. Hava lāi tak han Simon ātarpi ha anrik sabaka ana ani na. Hasik han ama ranga amathēm pe u na. **39** Hankēng ama ha akōla avāndinga rāitun angō pe na. Hankēng rāitunin amathān lena. Hatuka ama chu anthui lena amāni ranga haso adom pe na.

40 Hava suale ani alūt rang tiang natna tinrenga rikhua tong ngāi ha aloma ama kōma ahong ruai u na. Hankēng amān achung

u chipa akut āsiaka amandam vanga. **41** Hanūk rēt chu mi tampa asūng āta ratha sia ngāi um asuak u na. Hatuka chu ankhēk u na: "Nang Krista, Pathian Nāi Pasal kēng na ni," ati u na. Tenchu amān hava ngāi ha angōna, asik chu ama ha Krista ani ti ei riat u sika achong ranga phal mak.

42 Hava suale khua ahong avār le ama chu asuaka mibuina muna asēna. Hanūk chu mi dōrān ama ha arok u na, hatuka akōm ahong u na amāni amāka mun ateia asē ranga akhāp u na. **43** Tenchu amān akōm u na: "Khua tei ngāi ām Pathian ram thang ahui hi avaril ka nāng. Asik chu hava ngāi anthin rang piala hong antīr ka ni na," ati na. **44** Hava suale amān Galili rama Jihudi ngāi anchunna in tina chong avarila.

Isua zolāi mānsa ngāi ei pāina

Mt.4:18-22 Mk.1:16-20

5 Nikhat chu mipui ngāi ama kōma ahong u na an-ep sabak chunga Pathian chong arangai u na. Hava lāi han ama chu Genesaret tīndīl rakhama andinga. **2** Hanūk chu amān tī rakhama rakuang anni a om amu na. Tenchu hava ha ngāsūr ngāi arakuang u amāka alēn avān sūk u ani na. **3** Hankēng hava anni ngāi bila angkhat Simon arakuanga achuanga, tāng āta ankār uala achōi ranga amathēma. Hatuka rakuang chunga ansuta mipui ngāi kōma anchūna chong arila.

4 Hatuka chong aril ansuale amān Simon kōma: "Tī anthūkna tianga rakuang chōi ro. Hatuka chu ngā nei manna ranga na lēn dēng ro," ati na.

5 Hatuka Simonin akōma amasanga: "Anānchūpu, zān asōtpa na dēnga itē man mak me tenchu nang na chonga lēn dēng rēt ka ti," ati na.

6 Hantin han athō u le chu ngā tampa aman u na, alēn u āchet rang athōna. **7** Hankēng rakuang ateia alōm ngāi ahong āsan u ranga akut le azāp u na. Hatuka ahong u na rakuang aninīn aman bit u na anning rang athōna.

8 Hava ngāi ha Simon Peterin ariata, Isua ke kunga anboka: "Puma, ka kōm āta nānkhāi pe ro, asik chu mi salui kēng ka ni," ati na. **9** Asik chu lēna ngā tampa ei man u sika ama le alōm changpui ngāi aboi adong sabak u na. **10** Simon alōm changpui ngāi Zabedai anāi Jakob le Johan ngāi um hantin han aboi adong u na.

Hankēng Isuan Simon akōma: "Āchi nō ro, atun āta miring kēng nei sūr rang ani zei," ati na. **11** Hatuka arakuang u ngāi tāng kōla ahong chōi u na, aloma amāk kiara anūk azī u na.

Isuan aphār khat amandam

Mt.8:1-4 Mk.1:40-45

12 Hatuka en ro, ni khat chu ama ha khua khata a om lāi han

mi khat apumpuia aphār a oma. Amān Isua amu na anbok laka amōka: "Puma, nei zōt ani anten, na manthiang ro ba," ati na amathēma.

13 Isuan akut abāna atōna: "Ka zōt, anthiang len ta ro," ati na. Hatuka ei phārna ha anlāiseka asāi pe vang lena.

14 Hatuka amān akōma: "Tutē kōma ril nō ro. Tenchu na theia chāizūng kōma sē tānla vān en ro. Hatuka mīn nang ei na riatpuina ranga Mosi dān anga anthiangna ranga anbōlna dāli vadar ro," ati na.

15 Tenchu ama arui atāng chu anthang riama mi tampa achong anngāi rang le arikhua u nāta adam ranga mipui ahong anbūm u na. **16** Tenchu ama chu mibuina mun khata asēna bōr avazonga.

Isuan āzeng khat amandam

Mt.9:1-8 Mk.2:1-12

17 Nikhat chu amān mi amanchū lāi han Pharisi le Dān mīnchū ngāi akōla ansut u na. Amāni ngāi ha Galili le Judia rama khotin le Jerusalem khopui āta ahong u ani na. Hatuka ana ngāi ei mandam theina ranga Puma rātna achunga a oma. **18** Hatuka enta, āzeng khat hi azālmun lehan ahong razōn u na. Hanūk chu asūnga avalūtpuia amakung taka āsiak ranga aval u na. **19** Tenchu mi tampa kāra alūtpuina lampui ei man u nōk sika in chung tiang akalpui u na. Hatuka in chung alīka azālmun len le mi malāi tak Isua makunga amasum u na.

20 Isuan ei iam u zia amu na akōma u na: "O miring, nei masial ngāi dōra andual zei," ati na.

21 Hatuka Pharisi le Dān mīnchū ngāi chu andon u na: "Hiva mi hi tu ngal mo hi, hin tina Pathian siat ei ril hi? Pathian rong nōk chu tu mo āsia andual thei?" ati u na.

22 Isuan amandon u ngāi alei riata amāni kōma amasanga: "Na malung u na ichang mo hantin han andonna nei dōn u? **23** Hova mo abei ual? Nei masial ngāi andual sua zei ati mo? Ole anthui tānla kal chōia sē ro, ati mo? **24** Tenchu maniapura āsia andual theina chu Miring Nāi Pasal rong kēng adōn ti nei riat thei u na ranga kei ti," ati na. Amān āzeng kōma: "Kei na ti ani zei, anthui tānla na zālmun dianga na ina sē ro," ati na. **25** Hankēng amakung u na anthui lena azālmun adianga Pathian anpāk chunga a ina asēna. **26** Hatuka chu alom u na aboi adonga Pathian aman pāk u na. Hatuka chu ratha tāk chunga: "Avian hin tichang abui om khat kēng nei mu ani zei hile!" ati u na.

Isuan Levi apāi

Mt. 9:9-13 Mk.2:13-17

27 Hava suale Isua asuak rēta, siachōi ansuang khat a oma, araming chu Levi. Ama chu

siachōi ina ansut avamuna. Akōma: "Ka nūk na hong zī ro," ati na. **28** Hatuka Levi anthui lena aloma amāk zita anūk azīna.

29 Hankēng Levi hān a ina Isua aruaia bu nēkna alianpa khat amansūka. Amāni bila siachōi ansuang ngāi ātampa le mi atetei ngāi um ansut u na. **30** Tenchu Pharisi le Dān mīnchū ngāi bila mi hān azolāi ngāi tak chunga bāi aman kham u na: "Ichang mo siachōi ansuang ngāi le mi salui ngāi bila bu nei nēk u?" ati u na.

31 Isuan amāni kōma amasanga: "Ādam ngāi ranga ni mak daktor ei nāng, tenchu dam lui ngāi kēng anāng. **32** Mi dik ngāi apāi ranga ahong ni makung, tenchu mi salui ngāi malung ansīr ranga ahong ka ni," ati na.

Bungoi ruia Isua kōma ankelna

Mt.9:14-17 Mk.2:18-22

33 Hatuka mi senkhatin ama kōma: "Johan azolāi ngāi chu bungoia bōr azong u chachaka, hanūk chu Pharisi ngāi zolāi um athō u chachak. Tenchu ichang mo na zolāi ngāi le ei nēk len u chachak?" ati u na.

34 Hatuka Isuan amasanga: "Mākpa abil u na a om sūnga mui anruaina anchel alōm ngāi bungoia mo a om ngāi? Om thei mak. **35** Tenchu hun ahong asuak rang ani zei, hava tika chu mākpa abil u nāta anruai viak tika chu bungoia la om unti," ati na.

Puan le savun būr ruia ankhīna

36 Hatuka hiva ankhīna chong hi amāni kōma arila: "Tutēn puan athar anchēpa puan maruana diba thō ngāi mak. Hava ha mīn athō ten, puan athar um maset inti. Asik chu puan maruana puan athar diba thō anngoi mak. **37** Hanūk chu tutēn gerep zu athar hi savunbūr maruana thāl ngāi mak. Havan tin han mīn athāl ten gerep zu atharin savunbūr ha makhui inti. Hatuka savunbūr ha kui intia zu chu ei anpei rang ani na. **38** Tenchu gerep zu thar chu savun būr athara kēng mīn athāl ngāi. **39** Hanūk rēt chu tutēn gerep zu marua anēk suale gerep zu thar anēk ranga phut len ngāi mak. Asik chu mīn: 'Gerep zu marua hi kēng āti ual ei ti,' " ati na.

Pōngansa nikhuana Puma

Mt.12:1-14 Mk.2:23-3:6

6 Hatuka nikhat chu Pōngansa nikhuana Isua chu phāia sa pār bila asēna. Hava han azolāi ngāiin sa pār akham u na akuta amuaia asāk tir u na. **2** Hankēng Pharisi ngāi bila mi senkhatin: "Pōngansa nikhuana dānin ei phal nōk ha ichanga mo nangnīn nei thō u?" ati u na.

3 Isuan amāni kōma amasanga: "David le alōm ngāi ha avon anchām u lāi han hong mo ei thō u ha hava rui ha

Pathian lekhabūna pore u mak che mo? **4** Ama chu Pathian biak ina avalūta. Hanūk chu chāizūng rong nōk chu ateiin sāk thei ngāi lui ruti ānthiang andar ha ei lāka asāk hale! Hanūk chu alōm ngāi um ei la pēksa ni mak mo ha!" ati na. **5** Hankēng Isuan akōm u na: "Miring Nāi Pasal hi Pōngansa nikhua chunga Puma kēng," ati na.

6 Hatuka Pōngansa nikhua atei rēta Jihudi ngāi anchunna ina avalūta avamanchūna. Hava han achang kut anhīp pe mi khat a oma. **7** Hatuka chu Pharisi ngāi le Dān mīnchū ngāiin āsia ei manlō thei u na ranga, Pōngansa nikhuana mi amandam mo mandam mak mo ati na athīr chian u na. **8** Tenchu Isuan amalunga achong u ariata akut anhīppu kōma: "Anthui tānla, lokō malāi tak hong anding ro," ati na. Hatuka chu ama ha anthuia andinga.

9 Hankēng Isuan amāni kōma: "Chong khat na rakel u ka ti, Pōngansa nikhuana hong zāt athō mo dānin ei phal? Āsa thō mo adik ole āsiat athō mo? Āndam mo adik ole āthat mo?" ati na.

10 Hatuka ama chu lokō tianga anhoia hava mi kōma: "Na kut alāng ro," ati na. Hatuka akut alānga kiang khat anga adam pe vang lena. **11** Tenchu hava ngāi ha ama chunga atak asi sabak u na. Hatuka Isua chunga hong mo nei thōthei rang ati na amāni le amāni anril ansiat u na.

Kuitīr Sōmleianni ngāi athang

Mt.10:1-4 Mk.3:13-19

12 Hava hun dām lāi han nikhat chu Isua bōr azong ranga muala avakala. Zān sōt Pathian kōm bōr avazonga. **13** Hatuka zīng khua ahong avār le azolāi ngāi apāia, amāni bil āta Sōmleianni athanga. Hatuka hava ngāi ha kuitīr ati na raming aphuana. **14** Hava ngāi ha ani zei, Simon, amān Peter raming ei phua, anāipa Andria, Jakob, Johan, Philip, Bartholomoi, **15** Mathāi, Thoma, Alphai anāi pasal Jakob le Simon mīn Zelot[8] ei ti ha. **16** Jakob anāi pasal Juda le Iskariot Juda, ama anbetōk rangpu ha ani na.

17 Hatuka Isua chu amāni bila mual āta ahong achuma mun anzōla andinga. Hanūk chu azolāi ngāi bila mipui rual khat pei le mipui ātampa Judia ram pumpui āta, Jerusalem khopui āta, tipuilian kōla Tura le Sidon khua nāta ahong u na. **18** Hava ngāi ha ama chong anngāi rang le ei nat u na ngāi āta adam ranga ei hong u ani na. Hanūk chu raluain ei sūra ei sinsak chachak ngāi um ahong u na amān alei dam ani na. **19** Hatuka alom u na mipui ngāiin ama atōn ranga aval u na.

[8] Zelot ti na chu Jihudi ram anzōkna ranga apūt āsel ngāi ti na ani na.

Asik chu ama nāta asuak ranak zāra alom u na aman dama.

Bōrsāng le khomāk atung ngāi

Mt.5:1-12

20 Hava suale azolāi ngāi tiang anhoia hintin hin ati na:

"Nangni anriang ngāi,
bōrsāng atung kēng na ni u.
Asik chu Pathian ram hi na ta la chang unti.
21 Atuna nangni ānchām ngāi,
bōrsāng atung kēng na ni u.
Asik chu akhop abita la om un na ti.
Nangni atuna achap ngāi,
bōrsāng atung kēng na ni u.
Asik chu anni hiaia la om un na ti.
22 Miring Nāi Pasal sika mīn ana mumāka, ana ēro u na,
hanūk chu māimōk ana saka,
na raming āsia ana manlō u ten,
bōrsāng atung kēng na ni u.
23 Hava huna han rāi mansān u tānla aphāma lām u ro. Asik chu vānrama nangni ranga rātpāk ātampa om kēng. Asik chu havan tin han tiana na chipui u ngāiin deari ngāi chunga ei hong thō u chachak ani na.
24 Tenchu atuna nangni anei anung ngāi, khomāk atung kēng na ni u.
Asik chu ahui ahēkna ngāi na mansua u zei.
25 Nangni atuna akhopa om ngāi,
khomāk atung kēng na ni u.
Asik chu anchāma la om un na ti.
Nangni atuna anni hiaia a om ngāi, khomāk atung kēng na ni u.
Asik chu achapa la om un na ti.
26 Mi tinin nangni ana manpāk u ten,
khomāk atung kēng na ni u.
Asik chu hantin han amāni achipui ngāiin
Deari rothol ngāi chunga ei thō u chachak ani na.

Anadui ngāi ranga anditna

Mt.5:38-48

27 Tenchu nangni ka chong anngāi ngāi na kōm u na kei na ti ani u zei, nangni anadui ngāi chu adit u ro. Anān mumāk ngāi chunga ei sat u na rang thō u ro. **28** Khomāk anasam ngāi chunga bōr pe u ro. Na chunga āsia anathō ngāi ranga bōr zong pe u ro. **29** Na chang māikhang ana bēn u ten kiang khat tiangām dō pe rēt ro. Na zāni rasil ana lāk pe kōma na kultāi um apēk ranga manar nō ro. **30** Hanūk chu mīn neinun khat pei ana zong ten, ana zongtak kōma pe ro. Na neinun anānpot kōma azong rētna thō nō ro. **31** Mīn na chunga anathō pe rang nei zōt anga mi chungām hantin dēn han thō ro.

32 Asik chu nangni anāndit ngāi dēn ha na dit u ten na rang u na imo ei nemna? Mi salui ngāi um amāni andit ngāi chu amānīn um adit u. **33** Hanūk chu na ranga āsa ana thō pe ngāi chung dēna āsa na thō u ten, na rang u na imo ei nemna? Mi salui ngāiin um hantin han dēn athō u. **34** Āman rēt rang nei sabei u ngāi kōm dēn neinun na manpūk u ten na rang u na imo ei nemna? Mi salui ngāiin um nisela mi salui ngāi kōma akip zita aman rēt ranga chu amanpūk u hale. **35** Tenchu nang anadui ngāi chu madit u ro. Achung u na ei satna rang sin āsa thō pe u ro. Āman rēt ranga sabei luia amāni kōma neinun manpūk u ro. Havan tin han na thō u ten, na rātpāk u ātampa man un na ti. Hatuka chu Chungannung khīt Nāi Pasal chang un na ti. Asik chu ama chu rāisānna chong mantung lui ngāi le mirua nōk ngāi chungām āsing ani na. **36** Na Pa u anditna ei dōn anga nangnīm anditna dōn u ro.

Mi rui siat aril rui

Mt.7:1-5

37 Mi rui siat ril u nō ro, hankēng na rui siat ei anril u nōk rang. Mi āsiat manlō u nō ro, hankēng āsiat anlō luia nei om u rang. Hanūk chu mi madual u ro, hankēng anduala nei om u rang. **38** Hatuka pe u ro, hankēng Pathianin ei na pēk u rang. Ātam sabaka, ānnīk, ānsāktita, āliam mata, na chunga na hong pēk unti. Asik chu nangnīn nei māi u na le nei pēk u dēn lehan amām na chung u na amāi dēna na pēk unti."

39 Hankēng amāni kōma hiva ankhīna chong hi arila: "Mit achō hin mit achō dēn mo amaruai thei ngāi? Amān amaruai anten khur anthūka vachul rit u nō ni mo? **40** Asik chu anchū miring chu mīnchūpu nēka alian ni mak. Tenchu hava anchū miring ha anchūna aman zit suale chu mīnchūpu lehan anrual ani na.

41 Ichang mo nang na mita thingherpa a om ha nei mu nōka na parual mita thingdite a om ha nei mu? **42** Hontin mo nang na mita thingherpa a om ha mu luia na parual kōma: 'Ka parual, hong ro, na mita thingdite a om ha na kel pe rong,' nei ti thei? Nang phuazekām, na mita thingherpa ha kel mānsa ro, hatuka na parual mita thingdite ha akel ranga anthiang vanga mu thei in na ti.

Thingkung le amara

Mt.7:16-20, 12:33-35

43 Thingkung āsa dōrān theimara siat mazir ngāi mak. Hanūk chu thingkung āsiat dōrām theimara sa mazir ngāi mak. **44** Thingkung dōra hi amara lehin na riat theia. Mīn ramborei bila theichang mara kham ngāi mak. Hanūk chu mīn lingkem rānga gerep mara kham ngāi mak. **45** Mi sa chu amalung

sūnga ei khum neinun āsa kēng ei rasua. Mi salui chu amalung sūnga ei khum neinun āsiat kēng ei rasua ani na. Asik chu mīn amalung sūnga aliam ha kēng amūra ei hong rasuana ei hong ril ani na.

Āhianpa le āmopa in sin rui

Mt.7:24-27

46 Hanle ichang mo nangnīn, ‘Puma,’ ‘Puma,’ nei na ti u tenchu kei na ril u ngāi thō u mak chena? **47** Tukareng ka kōma ahonga ka hē anngāia atel tak chu hong khat le mo mankhi inti. **48** Ama chu in asinpu khat ang, khur anthūkpa achuia lungpui chunga abul aphuna in asin ani na. Nukhōna tīliansāng ahonga tīnrātin ahong suka, tenchu masiam thei mak. Asik chu adet sabaka lungpui chunga ansin ani na. **49** Tenchu ka chong anngāia tel lui tak chu abul lungpuia phun luia phil chunga in asin ani na. Hatuka tīnrātin hava in ha ahong suka achiam lena, hava in dingmun chu asiat sabak,” ati na.

Sipai raza aruaipu iamna rui

Mt.8:5-13

7 Hatuka chu mipui ngāi kōma aril rang dōr aril suale Kapernaum khuana avalūta. **2** Hava han sipai raza ruaipu khat asuak dam lui āthi ranga a oma. Ama ha aruaitupān achān ei madit ani na. **3** Hatuka sipai raza ruaipu hān Isua rui ei riat phingle asuak ahong andam ranga Jihudi pātar bila mi senkhat amathēma atīra. **4** Hatuka chu Isua kōma avasuak ule apūttita amathēm u na: “Ama ranga hiva sin nei thō pe rang hi ama chu aman rua kēng. **5** Asik chu amān koini nam ngāi hi lungkham ana muna. Hanūk chu nei ankhōmna in ngāi hi amān ei na mansin pe kēng,” ati u na. **6** Hava sika han Isua chu amāni bila asē lena.

Hanūk chu in avasuak u rang vit le sipai raza ruaipu hān hiva chong hi alei varil ranga ami ngāi atīra: “Puma, hong pōng lele lāi nō ro. Hanūk chu ka ina anān tung rua mi ngal ni makung. **7** Hava sik han na kōma hong rua ngal ni makung. Tenchu na chong na manchōi duai ro, ka suak chu hong dam bō ni. **8** Asik chu koi len um mi khat thunuaia om ka ni na, ka sipai ngāi um ka thunuaia om ani u na. Hava ngāi ha angkhat pei kōma: ‘Sē ro,’ ka ti ten asēna. Hanūk chu angkhat kōm rēta: ‘Hong ro,’ ka ti ten ahonga. Ka suak um: ‘Hiva hi thō ro,’ ka ti ten athō chachak,” ati na.

9 Isuan hiva chong ariata amalung atōna, hatuka anūk azī mipui ngāi tiang anhoia, kei na ril ani u zei: “Israel ngāi bila hiva dōr iamna lian adōn hi la mu ngāi makung,” ati na. **10** Hatuka mi ei tīr ngāi ina ahong akīr u na asuak ana chu adama ei hong mu u ani na.

Isuan arōng pasal sanāite khat athī nāta amathui

11 Hatuka chu hava sua phing Isua chu khua angkhat Nain ei ti u han asēna. Ama bila azolāi ātampa le mipui ngāiin azī u na. **12** Hatuka chu khopui suakkhār avasuak vit u le enta, mi ngāiin āthi khat ahong razōn u na. Hava mi ha anūn ei nei salep nāi pasal khat dak ani na. Hava nupang ha arōng ani rēta. Akhuana mi ātampa ama bila a om ani u na. **13** Hankēng Pumān arōngnu chu amuna achālaka amalung apōnga akōma: "Chap lāi nō ro," avati na.

14 Hankēng akōla asēna atolāi avatōna anzōn ngāi chu anding len u na. Hatuka amān: "Ruatharte, anthui ro kei na ti," ati na. **15** Hatuka chu athī chu anthuia ei chong len ani na. Hankēng Isuan anu kōma amanlōn rēta.

16 Hatuka mi dōra arathāta na Pathian amanpāk u na: "Koini na bila deari alianpa khat kēng ahong anthui ani zei hile! Pathianin ami ngāi hi ei na hong en kēng ani zei," ati u na. **17** Hatuka chu hava rui ha anthanga Judia ram dōra le aravēla ram tina antheka.

18 Hankēng Johan azolāi ngāiin akōma hava rui ngāi dōra aril u na. **19** Hankēng Johanin azolāi anni ngāi akuia Isua kōma aman sēna: "Ahong rangpu alei anril ha nang mo na ni zei? Ole mi tei khat mo na lei ngāk rang?" ati na avamankela.

Isua le Baptispu Johan

Mt.11:2-19

20 Hatuka chu Johanin mi ei tīr ngāi ha Isua kōma ahong u na: "Baptispu Johanin: 'Ahong rangpu ei ti u ha mo na ni zei? Ni mak mi tei khat mo na lei ngāk rang?' ati na ankel ranga na kōma amān ei na hong tīr na ni," avati u na.

21 Hava lāi tak han Isuan ana ngāi, rikhua dōn ngāi le raluain ei sūr ngāi mi tampa amandama. Hanūk chu mit achō ngāi ātampa amit amanvār pena. **22** Hava sika Isuan Johan azolāi ngāi kōma amasanga: "Kīr u tānla nei mu u le nei riat u ngāi dōra Johan akōma hintin hin vaman thei u ro. Mit achō ngāi amit avār zei. Ake khor ngāi kal achōi u zei, aphār ngāi anthiang u zei. Hanūk chu kuar asēt ngāi akuar avār u zei, āthi ngāi anthui rēt u zei. Hanūk chu anriang ngāi kōma thang ahui anril zei ati na varil u ro. **23** Hanūk chu tukareng ka chunga malung dō nōkna nei lui chu ravān āsa kēng," ati na amasanga.

24 Hatuka chu Johan amitīr ngāi akīr sua ule Isuan mipui ngāi kōma Johan arui arila: "Hong zāt a en rang mo philchār rama nei sē u chachak? Thinthīn ei sēm māiluang a en rang mo nei sē u? **25** Ani nōk ten hong zāt a en rang mo nei sē u? Ole puan annāl ansil mi khat a en rang mo

nei sē u? Tenchu ni mak, asik chu havan tina puan anthangpa ngāi ansil le ahui ahēka a om ngāi chu rēng ina kēng ei om u. **26** Hanle hong mo a en ranga nei sē u, na ril u ta? Deari khat a en mo? Ani lele, kei na ti ani u zei, deari nēka alian khat kēng nei vamu u. **27** Pathian lekhabunā hintin hin ama ruia anziaka:

'Enta, na matona ka palāi chu
ka tīr zei.
Amān na matona na lampui
chu asin ranga na tīr pe
ka ti,' *(Mal.3:1)*

ati na.

28 Kei na ti ani u zei, nu vonsūng anzir ngāi kāra hin Johan anēka deari ālian tutē om lāi mak. Hanum nisela, Pathian rama mi sīn khīt ngal ama ranga chu alian khīt ei la ni rang," ati na.

29 Hanūk chu aloma mipui dōra le siachōi ansuang ngāi um Pathian chu ādik ani ati na apom kiar u na. Asik chu hava ngāi ha Johan akōma baptisma lāk ani u na. **30** Tenchu Pharisi ngāi le Dān mīnchūpu ngāi ha Johan akōma baptisma lāk ni u mak, hasik han amāni ranga Pathianin ei mansūk ha pom zōt u mak.

31 Hatuka Pumān: "Atun tak hua khūk athar ngāi hi hong le mo kei mankhī u rang? Hong le mo kei manrual u rang? **32** Hiva ngāi hi nāipang bazār muna ansuta amāni le amāni anpāi u anga:

'Nangni ranga theilia na tuma,
tenchu lām u mak chena.
Ningbuina la nei thō, tenchu
chap u mak chena,' ati ngāi
ang ani u na.

33 Asik chu Baptispu Johan ahonga bu sāk nēk mak, hanūk chu zu ne mak. Hasika nangnīn: 'Raluain ei sūrpu,' na ti u na. **34** Koi Miring Nāi Pasal chu ka honga ka hong nēka, ka hong sāka. Hasika han nangnīn: 'En u ta, ānruakpa, zu nēkpa, siachōi ansuang ngāi le mi salui ngāi mal so,' nei na ti u. **35** Hanum nisela hianna nāi ngāiin ei rasua dōra ādik ani ti apom rua ani," ati na.

Āsia thō nupang khatin Isua sariak amanthi

36 Hanūk chu Pharisi ngāi bila mi khatin ama bila bu nēk ranga Isua amathēma. Hatuka Pharisi ina avalūta bu nēk ranga ansuta. **37** Hanūk chu hava khopui han nupang khat hi om āsia thō a oma. Amān Pharisi ngāi ina Isua bu nēk rang asē ti ei riat le longvār bodola sariak marim ahui achōia asēna. **38** Hatuka chu Isua anūk tiang andinga ake thuaia achapa, amit rathi lehan ake ngāi aman chōp zita, asam lehan ahui pena. Hanūk chu ake atum pena sariak marim ahui lehan akhua pena.

39 Hatuka chu bu nēk ranga akuipu Pharisi hān hava ha amuna amalung sūnga hintin hin

amandona: “Hiva mi hi deari tak aniten ama ahonga atōnpu nupang hi hong zāt āsia thō mo ei ni rang ti hi ei riat thei rang kēng ba!” ati na.

Sum antāng mi anni ngāi rui

40 Hanūk chu Isuan Pharisi Simon rang amasanga: “Simon, na kōm alakte chong aril rang ka dōn,” ati na.

Hatuka amān: “O Anānchūpu, ril ro ba,” ati na.

41 Hatuka Isuan: “Sum āneipa khatin mi anni kōma hin sum amantānga, angkhatin denari[9] razarangā, hanūk angkhatin denari sōmrangā antāng u na.

42 Sum antāng ei thuanna rang itē ei dōn u nōk sika aninīn amadual rita. Atun chu amāni anni bila tu mo amān ādit ual ni tāk? Na man thei ta,” ati na.

43 Simonin amasanga: “Kei mandon anga antāng ātam uala andualna achangpu chu ādit ual chak ni,” ati na.

Isuan: “Rui nei ril ha ādik sabak kēng,” ati na.

44 Hatuka chu nupang tiang anhoia Simon kōma: “Hiva nupang hi na mu mo? Na ina ka honga, ka ke rasūkna rang tī na pe mak chena. Ama chu amit rathi le ka ke amanchōpa asam le ei na hui pe. **45** Nang chu ka biang ngal tum mak chena, tenchu hiva nupang chu ka hong alūt lena ka ke ei tum hi la mong mak. **46** Nang chu ka lu sariak khua mak chena, tenchu amān chu sariak marim ahui le ka ke ei na khua pe. **47** Hava sika han, kei na ti ani zei, āsia ei thō ātampa dōra ka madual pe sua zei. Asik chu amān ei na ditna hi ātam ani na. Tenchu ātōmtena andualna achangpu chu atōmte dēn kēng anditna ei dōn rang,” ati na.

48 Hankēng Isuan nupang kōma: “Āsia nei thō ngāi dōra ka na madual pe zei,” ati na.

49 Hatuka ama bila bu nēk ranga ansut ngāi amalung u chipa: “Āsia thō ngal andual thei hiva mi hi tu mo?” ati u na.

50 Hatuka Isuan nupang kōma: “Nei iamna lehan na zōk zei. Phūkdāi taka sē ro,” ati na.

Sachi ātupu lehan ankhīna

Mt.13:1-23 Mk.4:1-20

8 Hatuka hava suale chu Isua khopui, khote alūt tira Pathian ram thang ahui rui tāng avahāia. Abila azolāi Sōmleianni ngāi um a om u na. **2** Hanūk chu nupang senkhat raluain ei sūr le rikhua tin adōna ei mandam ngāi um a om u na. Mari, mīn Magdalini ei ti, ama asūng āta rathasia sari pei ei masuak pe hān a oma. **3** Hanūk chu Herod ina sum āvongpu Kuza nungāk Joanna ngāi, Susanna ngāi, hanūk mi tei ātampa ala om u na.

[9] Denari khat hi mi khatin nikhat ruzi ei lo zotor ani na.

Hiva nupang ngāiin ei thei u anga amāni ngāi adorbo adom u na.

4 Hatuka mipui ātampa ahong anchun le chu hanūk chu khotin āta mipui ngāi ha Isua kōm ahong u le hiva ankhīna chong hi arila: **5** "Sachi ātupu chu sachi ātu ranga asuaka asēna. Avatu lāi han asen chu lampui kōla achula. Hava ha mīn athīna, chunga vā ngāiin um ahong sāka. **6** Hanūk chu asen chu lung chunga achula, hatuka ahong amōnga tenchu rathi ei dōn nōk sika athēma. **7** Hanūk asen chu raling bila achula, tenchu nukhōna raling ahong ansōna hava ha adīp khapa. **8** Hanūk rēt chu asen chu philtak āsana achula, hatuka ahong amōnga mun razakhat sapār ahong masuak," ati na.

Hiva chong aril lāi han anringpāna: "Anngāina kuar adōn takin rangāi rase," ati na.

9 Htuka azolāi ngāiin akōma: "Hiva ankhīna chong nei ril hi hong ti na mo?" ati na arakel u na. **10** Amān akōm u na: "Pathian rama chong anthup ngāi chu na kōm u na anriat sua kēng ani zei. Tenchu atei ngāi kōma ankhīna le kēng chong kei ril, hintin hin amānīn ei riat thei u na ranga:

'Aen u nām ei mu thei u
nōkna ranga,
Arangāi u nām ei riat thei u
nōkna ranga,' " *(Isa.6:9)*

ati na amasanga.

11 Ankhīna chong a omzia chu hintin hin ani: "Sachi chu Pathian chong ani na. **12** Hatuka lampui kōla achul ngāi ha chong arangāi u. Tenchu diabol ahonga amānīn ei iama damna ei manthei u nōkna ranga amalung u nāta hava chong ha ahong lāk viaka. **13** Hanūk chu lung chunga achul ngāi ha chong ariat u na rāisān taka apom u. Tenchu razung anthūk dōn u mak. Chomo khat bak aiam u na, nukhōna chu anthēmna ahong asuakle achul u. **14** Hanūk chu raling bila achul ngāi chu, chong arangāi sua u le asēna tenchu anei anung ranga andonna ngāiin ahīpa, tak chang thei u mak. **15** Tenchu philtak āsa chunga achul ngāi chu malung anzīk taka mandon āsa dōna chong anngāia azoma adōntit le adiartita mara ansua ngāi ani na.

Lēmchuangna chunga lēm

Mt.5:15-16 Mk.4:21-25 Lk.11:32-36

16 Tukarengin lēm aman chuanga kok korong mankhu ngāi mak, zāmun thuaiām siak ngāi mak. Tenchu asūnga alūt ngāiin ei mu theina ranga ei chuangna muna kēng ei manchuang. **17** Asik chu anlang lui rang itē ānthup om mak, hanūk chu ānriat lui rang le anthup thei rang maruk itē om mak. **18** Hava sika han hontin mo chong nei rangāi u ha asa

dima anrēng u ro. Tukareng adōn tak kōma ātama anpēk inti. Hanūk chu tukareng adōn nōk tak kōma ei dōn tukte ngal ha anpot zita anlāk inti," ati na.

Isua anu le aparual ngāi

Mt.12:46-50 Mk.3:31-35

19 Hatuka chu Isua anu le aparual ngāi akōma asē u na. Tenchu mipui ei tam sabak sika han akōla sē thei u mak. **20** Hankēng mi khatin akōma: "Na nu le na parual ngāiin nang anān tongpui rang azōt u, apanga anding chian u," ati na.

21 Hatuka amān: "Pathian chong anngaia le ātel ngāi rong kēng ka nu le ka parual ngāi," ati na amasanga.

Isuan phāivua amanmong

Mt.8:23-27 Mk.4:35-41

22 Nikhat chu Isuan azolāi ngāi kōma hintin hin ati na: "Tho, tīndīl sontiang varāla sē u rei," ati na. Hatuka chu rakuang khata azolāi ngāi le achuanga asē u na. **23** Hava han anveia asē u lāi han Isua chu ain zata om. Hava lāi tak han phāivua anrikpa tīndīla han ahonga, rakuang sūnga tī alūt rang ani zeia. Hatuka rathatāk sabaka a om u na.

24 Hankēng akōm asēna avamathui u na: "Anānchūpu, āthi rang na ni zei hile!" ati u na.

Hatuka ahong anthui le chu phāivua le tīduar ansok chu angōna. Hatuka alom peia amonga adāi riama. **25** Hatuka chu azolāi ngāi kōma: "Ho mo nei iam u na ngāi?" ati na.

Anchi le boidong chunga amāni le amāni ankel u na: "Hiva mi hi tu mo tāk, thīnthi le tīduar kōma ngal chong arila ahē ei tel hi!" ati u na.

Raluain ei sūr khat Isuan amandam

Mt.8:28-34 Mk.5:1-20

26 Hatuka chu rakuang anvei u na Galili tīndīl varāla Gadara ram avasuak u na. **27** Hankēng avasuakle nikhua sōtpa raluain ei sūr khat khua nāta ahong ha antongpuia. Hava mi ha puan abuia sāikoronga a om ani na. Hanūk chu inām ei om nōkna asōt ani zei. Ama chu thāna kēng ei vaom chachak. **28** Hatuka chu Isua mēl amule ake kunga anboka anringpīna ankhēka: "O Isua, Chungannung khīt Pathian Nāi Pasal, ka chunga hong mo nei thō zōt? Na sinsak zām nō ro ba, ati na kei na mathem," ati na. **29** Asik chu Isuan raluai ha asūng āta ahong asuak ranga chong ei pēk ani na. Hava miring ha hava raluain ei sūr babang chachak. Mīn zīngzir le thirkual lehan ankhita ei rung u ani na. Hanum nisela ei ankhitna ngāi ha ei sata hava raluai hān philchār rama ei ruai chachak ani na.

30 Hatuka chu Isuan akōma: "Hong mo na raming?" ati na arakela.

Amān amasanga: “Sipai ngāi,” ati na. Asik chu asūnga raluai rual khat pei a om ei ni sika. **31** Hanūk chu raluain khur thuai hek luina muna ei mansē nōkna ranga achālaka amathēm u na.

32 Hanūk chu hava muala han vok rual khat pei anvāi a om a. Hatuka vok sūnga avalūt ranga Isua kōma amathēm u na. Hatuka amān aphala. **33** Hatuka raluai ngāi chu hava miring sūng āta asuak u na vok rual bila avalūt u na. Vok rual ngāi chu tīndīl rakhama avachul u na anning zit u.

34 Hanūk chu hava vok avāi ngāiin amu u na arota asē u. Hatuka khopuia le khotena om ngāi kōma hava rui ngāi ha avamanthei u na. **35** Hatuka hong zāt mo ani zei ati na a en rang mipui ngāi asuak u na. Isua kōm ahong asuak u le raluain ei mathān sua miring ha puan aboma, ahian vanga mi dam anga Isua ke kunga ansuta ahong mu u na. Hatuka arathāta sabak u na. **36** Hatuka hava amu ngāiin raluain ei sūr āta ei hong damzia ha ahonga en ngāi kōma alei mantheia. **37** Hatuka chu Gadara ram ravēla mi a om ngāiin hava thang ariat u le arathāta sabak u na. Hava sika han, amāni khua nāta ankhāia amāk ranga amathēm u na. Hatuka ama chu rakuanga avachuanga akīr rēta.

38 Raluain ei sūra azōkpu ha Isua bibila asē ranga akōma amathēma. Tenchu Isuan hintin hin amansēna: **39** “Na ina kīr tānla, Pathianin na chunga sin alianpa ngāi ei na thō pe ha varil ro,” ati na. Hatuka ama chu akīra khopui sūnga Isuan atak chunga ei thō pe ngāi ha tāng avahāia.

Nupang sanāite khat āthi le nupang khat dam lui

Mt.9:18-26 Mk.5:21-43

40 Hanūk chu Isua ahong akīr rēt le mipui ngāiin rāisān taka alei phām u na. Asik chu alom u na alei maruang chian u ani na. **41** Hanūk chu mi angkhat araming Jaira, ama chu Jihudi ngāi ankhōmna ina ruaitu khat ani na. Ama chu akōma ahonga. Hatuka Isua ke kunga ahong anboka a ina aruai ranga ahong mathēma. **42** Asik chu anāi nupangte khat dak kum sōmleianni mi adōna. Hava nāi nupangte ha āthi rang ani zeia.

Hatuka lampui asē sūng u han mipui ngāiin Isua chunga ahong andel u na. **43** Hankēng chu nupang khat kum sōmleianni thīn ei huat dam lui khat a om a, asum nei dōra lehan daktora anenna ranga amanga. Hanum nisela tutēn mandam thei mak. **44** Hasika han Isua anūk tianga ahonga apuan mērte atōna anrappana athīn ei huat chu among lena.

45 Isuan akōma: “Tu mo ana tōn?” ati na.

Koi chu ni makung ati kiar u na. Hatuka Peterin akōma: "Anānchūpu, mipui ātam sabak ani na. Hanūk chu na chunga mīn ei na delpol ani zei. Hanum nisela: 'Tu mo ana tōn?' nei la ti," ati na.

46 Hanum nisela Isuan: "Tukhatin mo ana tōn a om. Ka tak chung āta thōtheina ranak asuaka ka riat," ati na.

47 Hankēng hava nupang hān ei anthup thei nōk rang ei anriat sika arathāta chunga ahonga amakunga anboka. Hatuka ei tōnna asik le anlāiseka ei hong dam len zia ha mipui ngāi matona aril zita. **48** Hatuka amān akōma: "Ka long, rāi man sān ro. Nei iamna lehan na dam zei. Phūkdāia sē ta ro," ati na.

49 Hankēng Isuan chong aril lāi tak han Jihudi ngāi ankhōmna ina ruaitu Jaira a in āta mi khat ahonga: "Na nāi nupangte alei thi sua zei, Anānchūpu manpōng lāi nō ro," ahong ti na.

50 Isuan hava thang ha ei riat le akōma: "Na ratha manta nō ro, iamtit pei ro, adam rēt rang kēng," ati na amasanga.

51 Hatuka Jaira chu a in avasuak u le Peter, Johan, Jakob hanūk chu nāipangte anu le apa rong nōk chu tutē ina alūt ranga phal mak. **52** Hava lāi han lokī reng achapa ankhēk u na. Isuan akōm u na: "Chap u nō ro, ankhēk u nō ro. Āthi la ni mak, tenchu a in kēng," ati na.

53 Tenchu āthi zei ti ei riat tatak u sika ama chu maniēro athō u na. **54** Tenchu mipui dōra amasuak zita Isuan akut asūr pena: "Nupangte, hong anthui ta ro," ati na amathuia. **55** Hatuka chu aratha chu ahong akīr rēta anrappana ahong anthuia. Hatuka: "Anēk asāk rang hongte mo sin pe u ro," ati na. **56** Anu le apa ngāi aboi adong khap u na. Tenchu amān asin thō ngāi ha tutē kōma ril u ta ni ati na chong akhāra.

Isuan Sōmleianni ngāi atīr

Mt.10:1-15 Mk.6:7-13

9 Hatuka chu Isuan zolāi Sōmleianni ngāi chu mun khata akuia. Raluai ngāi dōra chunga thōtheina ranak le ningneina hanūk chu rikhua-rāikhuatin andam ranga ningneina apēka. **2** Hava suale Pathian ram rui le ana ngāi avāndam ranga atīra. **3** Hatuka akōm u na: "Khual anzinna ranga, rāimol mo, marsa mo, bu mo, sum mo, kultāi rabo mo itē chōi u nō ro. **4** Hatuka nangni ana lei antung u in tak pei han om chian u ro, hava khua na māk u māseng chu. **5** Hatuka mīn ana mantung ngal u nōk ten amāni tak chunga anriatna apēk anga hava khua na māk ule na ke philvut athinga māk u ro," ati na. **6** Hava suale chu asuak u na khua tina thang ahui avaril u na. Hatuka muntina asē u na mi ngāi avamandam u na.

7 Hatuka lal Herod hān hava ngāi thang dōra alei riata atina chang re mak. Asik chu mi senkhatin: "Johan kēng athi nāta ahong anthui rēt ni zei ni," ati u na. **8** Mi senkhatin: "Elija kēng ahong anlang rēt ni zei ni," ati u na. Hanūk senkhatin: "Tian lāia deari ngāi bila angkhat ahong anthui rēt kēng ani zei," ati u na. **9** Hatuka Herodān: "Johan chu alu ka mantan sua zei hale! Hanle, atuna hiva athang kei riat rēt hi le tu mo?" ati na andona. Hatuka ama antongpuina hēr aravāna.

Isuan mi asāng rangā avāi

Mt.14:13-21 Mk.6:30-44 Jn.6:1-14

10 Hatuka akuitīr ngāi ahong akīr rēt u na ei varil ei vathō u ngāi dōra akōma ahong ril kiar u na. Hatuka amāni rang ha abingtena mi buina ual muna aruaia Betsaida khua ei ti u han asēpui vāta. **11** Hanum nisela mipui ngāiin ariat u na anūk azī u na. Hatuka amān hava ngāi ha alei phāma Pathian ram rui alei manchūna. Hanūk chu andam anāng ngāi kōma alei mandama.

12 Hatuka nikhua ahong abui rang tiang dām han Sōmleianni ngāi akōm ahong u na: "Anāi uala khua le bung a om ngāia ei variak thei u na rang le hanūk chu nēk le sāk ei man thei u na ranga mipui ngāi hi mansēta ro ba. Asik chu hiva nei omna mun hi mibuina mun kēng," ati u na.

13 Amān akōm u na: "Nangni ngāiin hongte mo anēk asāk ranga pe u ro," ati na.

Hatuka amānīn: "Hiva dōra mipui ngāi ranga hin nēk sāk na varachōk nōk ten koinīn ruti rangā le ngā anni bak rong nōk chu atei itē dōn mak me hile," ati u na. **14** Asik chu pasal chian ngal asāng rangā dām ani u na.

Tenchu azolāi ngāi kōma: "Mipui ngāi sōmrangā sōmrangā senga antānga mansut u ro," ati na. **15** Azolāi ngāiin havantin anga athō u na aloma amansut kiar u na. **16** Hatuka ruti rangā le ngā anni ha alāka chungvān tiang atanga rāisān chong aril chunga aphela. Hatuka mipui ngāi matona āsem ranga azolāi ngāi kōma apēka. **17** Hatuka alom u na anēk asāk u na akhop kiar u na. Hanūk chu ei nēk maniang u adi anōi ngāi ha azolāi ngāiin amankhōm u na kok sōmleianni ala bita.

Peterin Isua rui apuang

Mt.16:13-19 Mk.8:27-29

18 Ni khat chu Isua athei daka bōr avazong lāi han, azolāi ngāi um abila a om u na. Hankēng akōm u na: "Mipuiin koi hi tu mo ei na ti u?" ati na arakela.

19 Hatuka amānīn: "Mi senkhatin: 'Baptispu Johan' ana ti u. Hanūk senkhatin: 'Elija' ana ti u. Senkhatin: 'Tian lāia deari bila tu mo khat ahong anthui rēt kēng ani zei,' ana ti u," ati na amasanga.

20 Amān: “Hanle nangnīn koi hi tu mo nei na ti u?” ati na arakela.

Peterin: “Nang chu Pathian Krista kēng na ni,” ati na amasanga.

21 Hatuka hava ngāi rui ha mi kōma ril u nō ro ati na akhāra. **22** Amāni kōma: “Miring Nāi Pasal hi antakna tam ei la tiar ngēt rang ala ni na. Pātar ngāi, chāizūng ngāi le Dān mīnchū ngāiin ei la peia ei la that u rang ala ni na. Ama chu ei thi ngēt rang ani na, tenchu nīnthum nikhuana ahong anthui rēt rang kēng,” ati na arila.

23 Hatuka ama dēnin alom u na ranga: “Tukareng ka nūk ana honga zī zōt tak chu aninga anngilphat rase. Anikhuana akros anputa na hong zī rase. **24** Tukareng ei damna anzōk zōt tak chu machān inti. Tenchu tukareng koi ka sika ei damna anchān tak chu mazōk inti. **25** Mīn maniapūr pumpui ngal hi ata manchang zit sela, tenchu aninga anpeia ei damna amachān anten aranga imo ei nemna? **26** Mīn koi le ka chong sika anān zakpui tak chu koi um anzakpui ka ti. Hatuka Miring Nāi Pasal, ama ei lianna le, Pa ei lianna le avānpalāi ānthiang ngāi ei lianna lehan ahong tika hava nāi ha chu anzakpui ka ti. **27** Chong tataka kei na ril ani u zei, hiva muna anding ngāi bila mi senkhat chu Pathian ram amu u māseng thīna tem luia om rang a om,” ati na.

Isua amēl anteina mual

Mt.17:1-13 Mk.9:2-8

28 Hatuka hiva chong ngāi aril suana ni riat ansuale Isuan Peter, Johan, Jakob ngāi ha aruaia bōr azong ranga muala avakalpuia. **29** Hatuka bōr azong lāi han amēl ahong anthūla, apuan rasil ngāi ha avār raheia aēl zuaka om a. **30** Hatuka pasal annīn achongpuia anlanga, hava ngāi ha Mosi le Elija ani u na. **31** Anlian sabaka anlianga anlang u na, hanūk chu hava mun ei māk rang rui le hava ha Jerusalem khopui āta ei sua rang ruia Isua achongpui u na. **32** Tenchu Peter le alōm ngāi chu amit akhuna anvuang sabak u na. Nukhōna ahong ahar u le ei lianna le akōla mi anni anding ngāi chu amu u na. **33** Hatuka hava mi anni ngāi hān Isua anthānpui u rang tiang Peterin Isua kōma: “Anānchupu, hiva hin koini chu om ila chu āsa rang ba! Asik chu chubuk in anthum sin intia, nang na rang angkhat, Mosi rang angkhat, Elija rang angkhat,” ati na. Tenchu Peterin achong ril rang ngāi ha anriat lui ani na.

34 Hatuka chong ala ril lāi tak han ansūm ahong anlanga amāni ahong mankhuna. Ansūma alūt u lāi han arathāta u na. **35** Hatuka ansūm āta hē khat ahong anthanga: “Hiva hi ka Nāi Pasal, koiin kei thang mi ha ani, ama hē

hi rangāi u ro," ati na. **36** Hatuka hava hē ha ahong anthang suale chu Isua rong athei daka anlanga amu u na. Azolāi ngāi chu chong kuluia adāi reka a om u na. Hava lāia ei mu u ngāi ha tū tē kōma ril u mak.

Raluai ei sūr pasal sanāite khat Isuan amandam

Mt.17:14-18 Mk.9:14-27

37 Hatuka chu hanūk zīng khuavār rēta mual āta ahong achum u le mipui ātampān antongpui ranga alei maruang u na. **38** Mipui bil āta mi khat anringpana ankhēka: "Mīnchūpu, ka nāi pasal ana honga en pe ranga ka na mathēm, asik chu ama rong hi ka nāi pasal nei, ati na. **39** Raluain asūr le anringpana ankhēka ei dēng rak le annōka acher huan ei suak chachak ani na. Havan tin han asinsak babang lehan ei māk zām chachak ani na. **40** Na zolāi ngāi kōma na razūl pe u ro ati na kei mathēm u, tenchu na razūl pe thei u mak," ati na.

41 Hatuka Isuan amāni rang: "O nangni iamna bui ngāi le ei phua bui ngāi! Ituk ten mo na bil u na kei la om a hanūk chu ituk ten mo kei na la diar u rang? Na nāi pasal ha hiva hin hong ruai ro," ati na.

42 Nāi pangte ahong ruai u lāi tak han raluain phila adēng raka achālaka annōka. Tenchu Isuan raluai rang ha angōna nāipangte ha amandama, apa kōm dēna apēk rēta. **43** Hatuka mi dōrān Pathian ei lianna zia amu u na aboi adong sabak u na.

Isuan ei thō ngāi dōra sika aboi amandong u na, azolāi ngāi kōma ati na: **44** "Chong kei na ril u rang ngāi hi na kuar sung sadim u ro. Miring Nāi Pasal hi monisi ngāi kuta anrapa anbetōk rang ani zei," ati na. **45** Tenchu achong ril ngāi ha hong zāt ei ti na mo ha amānīn riat u mak. Asik chu ei riat thei u nōkna ranga hava ha anthuptit ani na. Hanūk chu hava ngāi rui ha ankel ranga ngam u mak.

Tu mo alian khīt?

Mt.18:1-5 Mk.9:33-37

46 Hatuka azolāi ngāi bila han tu mo alian khīt rang ati na amāni le amāni ankhalna adōn u na. **47** Hankēng Isuan amalunga ei mandon u ariata, nāipangte khat akeia akōla amandinga. **48** Hatuka akōm u na: "Tukareng ka raminga hiva nāipangte aphām tak chu koi ana phām kēng, hatuka koi ana phām tak chu koi ana honga tīr aphām kēng. Asik chu nangni ngāi bila asīn khīt hi alian khīt chang inti," ati na.

49 Hankēng Johanin: "Anānchūpu, mi khatin na raminga ratha sia ei razūl na mu le chu koinīn nei khār ani na. Asik chu ama ha koini na nūk ana zī bila mi ni mak," ati na.

50 Isuan: “Khār u nō ro. Nangni anadui u nōk mi chu na tiang u na akop kēng,” ati na.

Samari khua khata mi ngāiin Isua alei phām nōkna rui

51 Hatuka chungvāna ei kalna rang hun ahong anāi le chu Jerusalem khopui tianga asē ranga anhoitita. **52** Hankēng amatona mi chu alei tīra ama ranga hongte mo ansūk pe u na ranga. Hatuka Samari ngāi khua angkhata avalūt u na. **53** Tenchu ama ha Jerusalem avalūt rang ei ni sika havana mi ngāiin lei phām u mak. **54** Hava ha azolāi ngāi bila Johan le Jakob hān amu u na: “Puma, hiva mi ngāi ei kāng zit u na ranga anvān āta moi hong chul sela, na zōt mo? Asik chu Elija hām hantin han athō hale,” ati u na. **55** Tenchu Isua amāni tiang anhoia: “Hong zāt ratha dōn miring mo na ni u hava ha anre u lāi mak che ati na angōna. **56** Asik chu Miring Nāi Pasal hi miring damna apei ranga ahong ni makung, tenchu damna apēk ranga ahong kēng ka ni,” ati na. Hatuka khua ateia asē u na.

Isua nūk azī ei lu zia

Mt.8:19-22

57 Hatuka lampuia kal achōi u lāi han mi khatin akōma ahonga: “Puma, nang nei sē na taka kei na hong zī rang,” ati na.

58 Isuan akōma: “Siāl ngāiin khur adōna, chunga vā ngāiin rabu adōna, tenchu Miring Nāi Pasal alu siakna rang mun dōn mak,” ati na.

59 Mi atei khat kōma: “Ka nūk na hong zī ro,” ati na.

Tenchu amān Puma: “Ka pa rong hi aphūm ranga na mansēbak ro,” ati na.

60 Isuan akōma: “Āthī ngāiin āthī chu phūm u rase.

Tenchu nang pei Pathian ram ruia tang vahāi ro,” ati na.

61 Hanūk chu mi atei khat rēt um: “Puma, na nūk na hong zī ka ti. Tenchu ka insūng mi ngāi le rong anthānpui bak rong,” ati na.

62 Tenchu Isuan akōma: “Tukareng phāi arīt lāi taka lānggol akuta asūra nūk anhoi chu Pathian ram alua thei rua ni mak,” ati na.

Isuan mi sōmsari ngāi atīr

10 Hatuka hava suale Pumān atei sōmsari ngāi athanga. Hatuka amāni ei sēna ranga khua tin le mun tina anni annina amatona alei tīra. **2** Hintin hin akōm u na ati na: “Bu āt rang ātampa om a, tenchu a-āt rang mi ātōm. Hasika han bu āt ranga mi ei hong tīr theina ranga lui pumapa kōma zong u ro. **3** Hatuka sē u ro, tenchu rangāi u ro. Ngelang bila berate atīr anga nangni hi kei na tīr u ani na. **4** Sum siakna mo, marsa mo, ke na abun rang kekok chōi u nō ro. Lampuia na sē u lāi tutē chibai anthōpui u nō ro.

5 Hatuka nei lūt u na in taka: ‘Mānsana hiva ina hin phūkdāina om rase,’ ti bak u ro. **6** Hava han phūkdāina andit nāi a om ten, phūkdāina nei pēk u na ha om chian inti. A om nōk ten na kōm u dēna hong kīr rēt inti. **7** Hava ina han om chian u tānla, ei na pēk u tak, nēk sāk u ro. Asik chu sin anding mi chu ei lō aman rua ngal ani na. Inrāp tina anthot titir u nō ro.

8 Hatuka nei lūt u na khua angkhat peia ana lei phām u ten na matona ei na do u tak pei nēk sāk u ro. **9** Hava khuana dam lui ngāi chu mandam u ro. Hanūk chu akōm u na: ‘Pathian ram chu na kōm u na atung zei,’ ti u ro. **10** Tenchu nei lūt u na khua takin ana lei phām u nōk ten kho sūnga lampui tina sē u tānla hintin hin varil u ro: **11** ‘Na khua u na philvut na ke na akop ngal hi na chung u na na thing zei hi do. Hanum nisela hiva hi ti ngēt u ro, Pathian ram chu na kār u na atung zei,’ ti u ro. **12** Kei na ti ani u zei, nangkana nikhua tika chu hava khua chang rang nēka han Sodom khua chang rang ha adiar sa bet inti,” ati na.

Isuan ansīr lui khua ngāi khomāk asam

Mt.11:20-24

13 Hanūk chu: “O Korazin na vān aduai! O Betsaida, nang um na vān aduai na ni! Nangni kōma boidongkhap sin anthō ngāi hi Tura le Sidon khuana anthō nisela chu machin āta amalung makhīr sua u zei ni. Hatuka bosota ansila ravut ankhuana ansīr u zei ni. **14** Tenchu nangkan ruiril nikhua tika nangni na chang u rang nēka Tura le Sidon khua ngāi chang rang adiar sa bet inti. **15** Hatuka nang Kapernaum, anvān adēn raka ansāng rang mo nei anti ha, athi ngāi omna mun antakna ten peia anpeiin na ti,” ati na.

16 Hatuka azolāi ngāi kōma: “Tukareng na chong anngāi u chu koi ka chong anngāi ani u na. Hanūk chu tukareng nangni na heng lui chu koi na heng lui ani na. Tenchu koi ana heng chu koi anatīrpu hām aheng kēng,” ati na.

17 Hatuka sōmsari ngāi ha rāisān taka ahong akīr rēt u na akōma: “Puma, raluai ngāi na raminga koini na rachama a om u zei,” ati u na.

18 Hatuka amān akōm u na: “Soitān chu khuanlek aphua zeka anvān āta ahong achula ka mu. **19** En u ro, marūl le āinuvet ngāi anthin theina le na rāldui ngāi antor theina ranga ningneina aloma ka na pēk u itē rengin na masiat thei u nō ni. **20** Hanum nisela ratha sia ngāi na rachama ei om thei u sika rāi mansān u nō ro. Tenchu vānrama na raming u ngāi ei anziak sika na rāi mansān u ro,” ati na.

21 Hava lāi han Isua chu Ratha Ānthiang zāra rāi amansāna: “O

ka Pa, ramual le anvān Puma, nangin mi hian le athei ngāi kōma hiva chong hi na thupa. Tenchu nāipang tham ngāi kōma chu nei manlang sika na chunga rāisānna ka na mantung. Asik chu ka Pa, hava ha nang na mit muna na malung do le nei nuam kēng," ati na.

22 Hanūk chu: "Alom peia ka Pān ka kuta ei na betōk kēng ani zei. Pa rong nōk chu tūtēn Nāi Pasal hi ariat om mak. Hanūk chu Nāi Pasal rong nōk chu tutēn Pa hi ariat om mak. Hanūk chu Nāi Pasalin ei manlang zōt tak kōma kēng ei manriat," ati na.

23 Hatuka azolāi ngāi tiang anhoia maruk tena arila: "Hiva amu thei ngāi mit chu ravān āsa kēng. **24** Asik chu kei na ril ani u zei, deari ngāi le rēng ngāi ātampān hiva nei mu u ngāi hi amu ranga ei zōt u ani na, tenchu mu thei u mak. Hanūk chu kuara nei riat u ngāi hīm ariat ranga ei zōt u, tenchu riat thei u mak," ati na.

Samari mi sa khat lehan ankhīna

25 Hatuka nikhat chu Dān anchūna ariatpu mi khat Isua kōma ansin ranga ahong andinga: "Mīnchūpu, tāituan damna kei manna ranga hong mo kei thō rang?" ati na arakela.

26 Hatuka amān akōma: "Dān lekhabūna hong mo anziak ha? Hanūk chu hontin mo nei pore ha?" **27** Amān:

"Puma na Pathian chu na malung dōra le na ratha dōra le nei rātna dōra le na sūngrīl dōra lehan madit ro.
Hanūk chu na ninga nei andit anga na in kōl mi chu adit ro," (Dān.6:5 Lev.19:18)

ati na amasanga.

28 Hatuka Isuan: "Nei masangna chu adik sabak ani. Havan tin ang han vathō ro, damna man na ti," ati na.

29 Tenchu ama aninga han adik ti anlōna rang ei zōt sika Isua kōma: "Hanle tu mo ka inkōl mi ei ni rang?" ati na arakela.

30 Isuan amasanga: "Mi khat hi Jerusalem khopui āta Jeriko khuana asēna, hava lāi han misuam ngāi kuta achula. Hava ngāi hān apuan apāi ngāi alāk pe u na azēm sabak u na athi vita amāk rak u na ei sē u. **31** Hatuka chāizūng khat hi hava lampui dēna han asē anāng ngēta. Hatuka hava nāi hān amu na lampui atei tiang alōi viaka asēna. **32** Hantin dēn han, Levi achīna mi khat um ahonga hava dēn ha amu na lampui atei tiang alōi viak rēta. **33** Tenchu Samari mi khat akhual sē na na hava lampui ha ahong asuaka, hava mi ha ahong muna amalung apōng sabaka. **34** Hatuka akōm asēna ei popna ngāi ha sariak le zu akhuana athuam pe na. Hatuka ama ei chuangna sakemanli chunga aman chuanga

khual tungna ina asē puia ei kiavāng ani na. **35** Hatuka zīng khuavāra denari anni arasuana khual in angākpa kuta apēka. Hanūk chu: ‘Lei kiavāng pei ro, hiva nēka na lei thām ten, ka honga kīr tik le na hong thuan ka ti,’ ati na.

36 Hanle hiva mi anthum ngāi bila hin ha misuam ngāi kuta achulpa a inkōl mi ranga tu rang mo na iam?” ati na.

37 Hatuka Dān mīnchūpu hān: “Ama anditpu tak ha,” ati na amasanga.

Isuan akōma: “Hano ten nang um sē tānla hantin dēn han vathō ta ro,” ati na.

Martha le Mari ngāi ina Isua atung

38 Hatuka Isua le azolāi ngāi ei pan u balama han khua angkhata avalūt u na. Hava han Martha ati na nupang khatin a ina alei mantunga. **39** Ama hān azuarpui khat adōna, araming chu Mari ani na. Ama chu Isua ke kunga ansut chiana achong ril ngāi arangāia. **40** Tenchu Martha chu inrui athō tianga anpōn sabaka. Hatuka akōma ahonga: “Puma, ka zuarpuinu hīn koi rong inrui athō ranga ei na betōk hi na mandon ngal mak che mo? Hasika han ana honga san ranga na ril pe ro,” ati na.

41 Hatuka chu Isuan: “Martha, Martha, inrui sika hin nei an pōnna ātam sabak zei. **42** Tenchu alaktete sika angkhat dak kēng anāng. Hava anāng ha Marīn athang zei. Hanūk chu hava ha akōm āta anpot sa lāi nō ni,” ati na amasanga.

Isuan bōrzong dān amanchū

Mt.6:9-15

11 Hatuka nikhat chu Isuan mun khata asēna bōr avazonga. Bōr azong suale azolāi ngāi bila angkhatin: “Puma, Johan azolāi ngāi ei manchū anga koinīm bōr azongna dān na manchū ro ba,” ati na.

2 Hatuka amān akōm u na:
“Bōr na zong u le hintin hin ti u chachak ro:
‘Chungvāna koini na Pa,
Na raming ānthiang lalchi om rase.
Na ram hong tung rase.
Chunga na malung do anga,
Philām om rase.
3 Anikhuan tina koini ranga nēk sāk na pe ro.
4 Koini ranga āsia ana thō ngāi nei madual anga,
Koinīn nei masial ngāi um na madual ro.
Hanūk chu ansinna tianga na ruai nō tān, āsia nāta na mazōk ro,’ ti u ro,” ati na.

5 Hanūk chu ama dēnin akōm u na: “Nangni bila mi tu khatin mo mal dōn sela. Hanūk chu zān chim ripa akōma asēna: ‘Mala, ruti anthum bak na lei manpūk di ro ba. **6** Asik chu ka mal khual anzin khat ka kōm ahong atunga, akōma apēk rang itē dōn lāi

makung,' vati sela.

7 Hatuka amalpān insūng āta: 'Na hong manpōn lāi nō ro. Atun han phing suakkhār ankal kēng ani zei. Hanūk chu ka nāi ngāi um ka bila azāl phing u kēng. Anthuia itē na hong pe thei nō ning,' ati na amasanga. **8** Tenchu kei na ti ani u zei, amal ei ni sika anthuia avapēk ngal nōkām nisela amān anzakna buia ei zongtit sika anthuia ei nāng tuk pei ei vapēk rang kēng.

9 Hasik han kei na ti ani u zei, zong u ro, na pēk unti. Ravān u ro, man un na ti. Atōk u ro, na rang u na suakkhār malong inti. **10** Asik chu azong takin ei man. Anvān takin ei mu. Hanūk chu antōk takin aranga suakkhār anlong pe, ani na.

11 Nangni kāra hova pa mo, na nāi u ngāiin ruti zong u le lung apēk rang na ni u? Hanūk chu ngā zong ule, ngā rathūla marūl apēk rang na ni u? **12** Hanūk chu ārti zong u le āinuvet apēk rang na ni u? **13** Hasika han, nangni mi salui ngāi lua mana, na nāi u ngāi chu neinun āsa apēk na thei u ten, anvāna na Pa u vāng chu azong tak kōma ituk ātama mo Ratha Ānthiang ei na pēk u rang," ati na.

Isua le Beelzebul

Mt.12:22-30 Mk.3:20-27

14 Hanūk chu Isuan raluai angkhat chong thei lui ha arazūla. Raluai arazūl suale chu hava chong thei lui ha ahong chong len theia. Hatuka mipui ngāi chu aboi adong u na. **15** Tenchu abil u na mi senkhatin: "Hiva mi hi raluai ngāi rēng Beelzebul sika kēng raluai ngāi ei razūl thei hile," ati u na. **16** Hanūk senkhatin chu ama ansinna rang anga anvān āta sinsiana azong u na.

17 Isuan ei mandon u ngāi ariata akōm u na: "Ram tin hi ama le ama andui ten ei chiam ani na. Hanūk chu insūngkuam ama le ama andui ten ei chiam ani na. **18** Soitān um ama le ama andui ten aram hontin mo ei anding thei rang? Hasika han: 'Hiva hi Beelzebul sika kēng raluai ei razūl,' nei na ti u sika kei na ti u. **19** Koiin Beelzebul sika raluai ngāi kei razūl aniten, nangni na nāi u ngāi le tu sika mo ei razūl u ha? Hasik han amāni ngāi ha nangni ngāi rui aril la chang unti. **20** Tenchu koiin Pathian kut le raluai ngāi kei razūl sika, Pathian ram chu na kōm u na ahong atung sua kēng ani zei.

21 Mi rāt khatin kut tūk adōna rāl raliang le anthuama ain arung ten, aneinun ngāi ha azōk hiaia rung thei inti. **22** Tenchu ama nēka arāt khatin ahong suama amandōk ten, ei anngamna rālthuam dōra apotpe zita aneinun ngāi um athek pe zit inti.

23 Tukareng ka tianga a om nōk chu anadui ani na. Hanūk chu ka bila mankhom lui chu anānthek pe ani na.

24 Hatuka chu ratha annīm chu miring sūng āta asuakle pōng ansana mun aroka ti buina rama achei titira. Hatuka pōngansana rang mun man mak: ‘Kei suakna ka in dēna kīr rēt ka ti,’ ati na. **25** Hatuka ahong akīr rēta hava mun ha anphiat vanga asāi vanga ahong muna. **26** Hava suale chu asēna, ama nēka āsiat ratha annim atei sari pei ahong ruaia ahong alūtpuia. Hatuka hava miring dingmun chu machīna nēka āsiat riam,” ati na.

27 Hatuka Isuan hiva chong ngāi aril lāi tak han mipui bil āta nupang khat ankhēka: “Nāi avonga nang anānzir nupang chu ravān āsa kēng. Hanūk chu ranuti nei nēkna ranu suam um ravān āsa kēng,” ati na.

28 Isuan amasanga: “Hava nēka han Pathian chong ariata azī ngāi kēng ravān āsa ual,” ati na.

Jona kōma sinsiana

Mt.12:38-42

29 Hatuka mipui ahong pung riam le chu Isuan akōm u na: “Atun tak huna rual athar ngāi hi āsiat u ba! Amānīn sinsiana arok u na, tenchu deari Jona sinsiana rong nōk chu akōm u na sinsiana anpēk nō ni. **30** Asik chu Jona ha Ninevi khopuia mi ngāi ranga sinsiana ei ni anga Miring Nāi Pasal hi atun lāi taka huna mi ngāi ranga sinsiana nīn ti. **31** Sim ram tianga rēngnu chu atun taka hiva huna rual athar mi ngāi bila rui anril tika anding intia amāni ngāi ha āsia la manlōnti. Asik chu Solomon ei hianna rui ariat ranga ramual kōlkil ei mongna tenpei āta ahonga. Tenchu en u ro, Solomon nēka alian khat hiva hin ala om. **32** Ninevi khuana mi ngāi rui anrilna tika atuna hiva huna mi ngāi bila anding untia amāni ngāi ha āsia la manlōnti. Asik chu Jona achong rila amalung amakhīr u na. Tenchu en u ro, Jona nēka alian khat hiva hin ala om,” ati na.

Na taksana lēm lehan ankhīna

Mt.6:14-16 Mk.4:21-22

33 Hatuka: “Mīn lēm abela tutēn anthupna muna siak ngāi mak. Mun thuaiam siak ngāi mak. Tenchu alūt ngāi ei ēl thei u na ranga ei chuangna muna kēng mīn ei siak ngāi. **34** Na mit u hi na tak pumpui u ranga lēm ani na. Na mit adam ten na tak pumpui um ei ēl ani na. Tenchu hava ha adam nōk ten, na tak pumpui um azīng khap rang ani na. **35** Hasik han na sūng u na raāng ha ei zīng nōkna ranga anrēng ro. **36** Lēmin ei na ēla nei vār u anga na tak pumpui u hi azīng abuia vār un na ti,” ati na.

Vān aduai aruk ngāi

Mt.23:1-36 Mk.12:38-40

37 Hatuka Isua chong aril suale Pharisi khatin bu nēk ranga ahong mathēma, hatuka avalūta bu nēk ranga ansuta. **38** Hatuka Pharisi

hān Isua chu bu nēk māna kut ei rasūk nōk amu na aboi donga.

39 Hankēng Pumān akōma: "Nangni Pharisi ngāi khuri le khēng ngāi chu apang tiang na manthiang u na. Tenchu na sūng u tiang chu huat anhamna le om āsia tina ābit kēng na ni u. **40** Āmo ngāi! apang asinpu hān asūng um ei sin ni mak mo? **41** Tenchu na kōma nei dōn ngāi ha anriang ngāi ranga pe u ro. En u ro, hankēng na rang u na aloma anthiang zit inti.

42 Nangni Pharisi ravān abui ngāi! Asik chu nangnīn anmarim ahui, lēngmasēr, anna chi tin dōra sōma angkhat nei pēk u chachak ani na. Tenchu rui adik le Pathian ditna chu nūksīr na son u chachaka. Tenchu hava ngāi ha māk luia hiva ngāi um nei zī kiar u ranga anāng ani na.

43 Nangni Pharisi ravān abui ngāi! Asik chu ankhōmna ina sutmun ansāng le bazar muna mīn ei na mōk u rang ha nei zōt ual u chachak ani na.

44 Nangni Dān mīnchū le Pharisi ravān abui ngāi le phuazekām ngāi! Asik chu nangni hi thān mun andang luia mīn achunga ei anlōina ang na ni u," ati na.

45 Hatuka Dān ariatpu ngāi bila mi khatin akōma: "Mīnchūpu, hiva ngāi nei tina hin koini ngāi um mualphui nei na sak kēng hile," ati na.

46 Hatuka amān amasanga: "Nangni Dān ariatpu ravān abui ngāi! Asik chu puak arik antakpa ngāi ha mi chunga nei manpēl u. Tenchu nangnīn hava puak ha na kut chal mērte le ngal athottet rang ti u mak che na.

47 Nangni ravān abui ngāi! Asik chu nangnīn na chipui u ngāiin ei that u deari ngāi thān chunga lung nei phun u chachak. **48** Hasika han na chipui u ngāiin om ei thō u ngāi ha nei poma nei riatpui u na ani na. Asik chu amānīn athat u na nangnīn athān u ngāi na manliang u na. **49** Hava sika han Pathian hiannān hintin hin ati na: 'Akōm u na deari ngāi le kuitīr ngāi tīr ka tia, asen chu lei that untia, asen chu lei sinsak unti,' ati na. **50** Hava sika han maniapūr anpiang len āta deari ngāi dōra thisen asuak phuba chu hiva huna mi ngāi tak chunga lāk ka ti ati na. **51** Hava ha Abel athisen suak len āta Zakaria thisen asuak ten peia phuba ha hiva huna mi ngāi tak chunga ei lāk rang ani na. Zakaria vāng chu māichām le mun ānthiang kongkāra ei that u ani na.

52 Nangni Dān ariatpu ravān abui ngāi! Asik chu hianna anlongna ranga chabi ha na rotpui u na. Nangni len um lūt u mak chena hanūk chu alūt rang anuam ngāi um na khār u na," ati na.

53 Hatuka amāni kōma hava chong ngāi aril suale Dān mīnchū ngāi le Pharisi ngāiin chunga achān atak asi sabak u na, chong ril ngāi ha arakel rerēt u na.

54 Asik chu achong ril amasial vinga asūr ranga ei pūt chian u ani na.

Anrēngna chong le lungngamna chong

Mt.16:6-12 Mk.8:14-21

12 Hava sūnga han kēng mipui asāng asēt ahong anbūma amāni le amāni andelpol u lāi han mānsana Isuan azolāi ngāi kōma: "Hiva Pharisi ngāi chol, arothol āta anrēng u ro. **2** Asik chu anlang nōk rang ānhīp itē om mak, hanūk chu anpuang nōk rang āthup um itē om mak. **3** Asik chu azīng kāra nei ril u ha sūn avār langa anril inti. Hanūk chu inkila kuar maruka na chong ril ha inchung sīpa tāng anhāi inti.

4 Ka lōm ngāi, kei na ril ani u zei, taksa athat suale nukhōna itē thōthei lui ngāi ha achi u nō ro. **5** Tenchu tu mo nei chi u rang na ril u ka ti, taksa athat suanam antakna muna ana pei thei ningneina adōn ha achi u ro. Ani, hava ha achī u ro. **6** Vachek rangā hi poisa anni le anzuar mak mo? Tenchu hava ngāi bila angkhatte ngal Pathianin mangil mak. **7** Na lu u na sam ngāi ngal ha antel zit kēng. Hasik han āchi u nō ro, asik chu vachek ātampa nēka ālu kēng na ni u.

8 Hatuka kei na ril ani u zei, tukareng miring matona koi anariat chu Pathian vānpalāi ngāi maton ām Miring Nāi Pasalin um riat inti. **9** Tenchu koi ana riat nōk tak chu Pathian vānpalāi ngāi maton ām riat nō ning. **10** Tukareng Miring Nāi Pasal siat aril chu lāndual thei inti. Tenchu Ratha Ānthiang siat aril chu andual thei pial nō ni.

11 Hatuka mīn ankhōmna ina ruirilpu le ningneina adōn ngāi matona na ruai unti. Hava tika hontin mo nei anrung u rang le imo nei ti u rang ati na andon u nō ro. **12** Asik chu hava hun taka han hong zāt mo nei ril u rang ha hava ha Ratha Ānthiangin na hong ril unti," ati na.

Ānchong āmopa khat lehan ankhīna

13 Mipui ngāi bila mi khatin Isua kōma: "Mīnchūpu, ka parual kōma dōnglua anānsempui ranga na ril pe ro ba," ati na.

14 Isuan amasanga: "O miring nangni chunga rui aril rang le dōnglua ana sem u ranga tu mo anān ruat na ni u?" ati na. **15** Hankēng akōm u na: "En u ro! Alom peia huat anhamna tin rēng āta anrēng u ro. Asik chu donglua tampana ni mak miring damna hi ei om," ati na.

16 Hankēng akōm u na hiva ankhīna chong hi arila: "Mi aneipa khat aphāia hin bu ātampa asuaka. **17** Hasika han amalung sūnga: 'Hontin mo kei thō rang ani zei tāk! Asik chu hidōr peia tam bu siakna rang mun dōn lāi makung,' " ati na athetheia andona.

18 Hatuka ama dēnin hintin hin thō ka ti ati na: "Ka sāsiar in masiam ka tinga, hiva nēka alian bet sin ka ting. Hava han ka bu le ka nei ka nung ngāi dōra siak ka ti. **19** Hatuka ka ninga anti ka ti, 'O kei damna, kum asōtpa ranga neinung ātampa nei mantīng sua ani zeia, pōngansa tān, ne ro sa ro. Hatuka chu rāisān le aphāma anliai ro,' ti ka ti," ati na.

20 Tenchu Pathianin akōma: " 'O āmopa! atun zān lena hin nei ringna na kōm āta anpot intia. Hasika han na ranga hava nei mantīng ngāi ha tu mo alua rang ani zei?' ati na.

21 'Tukareng arang ronga neinung antīnga tenchu Pathian tianga nei lui chu hantin han ading mun ei ni rang,' " Isuan ati na.

Lung anhāng u nō ro

Mt.6:25-34

22 Hava suale Isuan azolāi ngāi kōma: "Hasika han kei na ril u ani zei, kei damna ranga hong mo kei nēk kei sāk rang ati le hanūk ka pum ka taksa ranga hong mo kei rasil rang ati na man don u nō ro. **23** Asik chu damna hi kēng nēk le sāk rui nēka alian, hanūk chu taksa hi kēng puan le pāi nēka alian. **24** Va-āk ngāi tiang thīr u tān mandon u ta! Amānīn sachīm tu u mak, sapār um āt u mak. Hanūk chu rakul um dōn u mak, sāsiar um dōn u mak. Hanum nisela Pathianin avāi u na. Nangni vāng chu vā ngāi nēka alu kēng na ni u do. **25** Nangni bila tu mo andon chiana aninga adung muk khat bak ansōn thei na ni u? **26** Hiva rui asīnte ngal hi nei thōthei u nōk aniten ichang mo rui atetei vāng chu nei mandon u?

27 Rama pār ngāi ei ansōn zia so en u tān mandon u ta! Hava ngāiin sin thō u mak, puan pat kher u mak. Hanum nisela kei na ril ani u zei, Solomon hadōr peia anlian anlala om ngalin anlianga hava rama pār ngāi angkhat dak dōr ngala anliang thei mak. **28** Hanūk chu rama chiak ngāi aviana om nangtuka moia anhāl len rang lua mana Pathianin hadōr pei amanliang theia. Havan tin han aniten, nangni iamna atōm ngāi! Nangni vāng chu ituk mo ei na manliang u rang ni mak mo! **29** Hanūk chu imo kei sāk rang imo kei nēk rang ati na pōng u nō ro, andon um u nō ro. **30** Asik chu hi maniapūra mi chu hava neinun ngāi dōra sika kēng ei pōng u chachak. Tenchu na Pa ūn hava ngāi dōra ha na nāng u ti ariata. **31** Tenchu hava nēk ten aram ranga pūt u ro, hatuka hava ngāi dōra hām na pēka na sap unti.

32 O nangni bera rual atōm ngāi, āchi u nō ro. Asik chu aram ana pēk u rang hi na Pa u azōt kēng. **33** Na nei na nung dōra zuar u tānla anriang ngāi ranga pe u ro. Hatuka anrua ngāi lui sum rena marsa sin u tānla siat

ngāi lui nei nung tāituana adiar ha vānrama mantīng u ro. Sovan chu anrūn vapan thei mak, nger in um masiat thei mak. **34** Asik chu na dōnglua ei omna taka na malung um om inti," ati na.

Alei meng chian anāng

Mt.24:34-25:30

35 Hanūk chu: "Na kōng khita na lēm manchuang u tānla ansin chiana lei om u ro. **36** Inneina pānta nāta ahong akīr rang in pumapa aleia ngāk chian anga lei om u ro. Asik chu ahong tika suakkhār ahong atōkle alei anlong pe len thei mi ang lei ni u ro. **37** Apumapa ahong tikle aleia meng chiana alei om ei hong mu suak ngāi chu anpāka om unti. Chong tataka kei na ril ani u zei, amān akōng puan akhita bu nēk ranga mansut intia. Hanūk chu ama apum lenin amāni dorbo adoma mannēk inti. **38** Hasika han apumapa chu zān chima mo, ārkhuana mo, ahong tik pei ameng chiana ei hong mu suak ngāi chu anpāka om unti. **39** Tenchu hiva hi re u ro, in puma hān anru ei hong lūt rang hun riat sela chu, a ina anru manlūt nō ni. **40** Havan tin ang nangnīm ansin chian u tānla lei om u ro. Asik chu nangnīn nei mandon u nōkna ahun taka Miring Nāi Pasal chu ahong ving theia," ati na.

41 Hatuka chu Peterin: "Puma, hiva ankhīna chong nei ril hi koini na ranga mo, ole loko ranga nei ril mo?" ati na.

42 Hatuka Pumān amasanga: "Hova suak ahian le aiamrua mo apumapān asuak dōn ngāi chunga ahun taka nēk sāk asem ranga uliana phun ni? **43** Apumapa ahong akīr tikle aiamrua ang taka sin alei thō suak ei hong mu tak chu anpāka om inti. **44** Chong tataka kei na ril ani u zei, anei anung ngāi dōra chunga ulian achang ranga phun inti. **45** Tenchu ankhīnana hava suak ha amalung susūnga hintin hin ti sela: 'Ka pumapa ei hong kīrna rang hun ala sōt rang kēng.' ati na. Hasika han hava hun kōng kāra han suak atei ngāi nupang pasal azēm ranga aphut lena, hanūk chu nēk le sāk athō suana anri anhāia alei anmanga. **46** Tenchu havan tin han apumapa ha ei hong suak rang amandon nōkna nikhua le ahun taka hong suak inti. Hatuka chu ahong suaka bong anni changa hong tan ving intia, aiam nōk ngāi kāra achang rang mun aruat inti.

47 Hanūk chu suak apumapa amalung vong ariat uam ām lei ansin lui, hanūk chu ama ei zōt ang ām sin lei thō lui chu achālaka rāimol sāk inti. **48** Tenchu ei riat nōk sika rāimol asāk rang khopa āsia thō chu atōm uala rāimol sāk inti. Tukareng akōma ātampa anpēk chu ātampa dēn anpūt inti. Hanūk ātampa ei mandōn kōma ātampa dēn anlāk inti," ati na.

Anngoina ni mak tenchu anduina apēk

Mt.10:34-36

49 Hanūk chu: "Ramuala hin moi ansuak ranga ahong ka ni, atun len ngal hin ei kāng rang kei zōt ani zei. **50** Tenchu baptisma khat kei lān baptis rang ala om, hava ha anzui māseng chu ka lunghāng bāng nō ni. **51** Ramuala hin anngoina apēk ranga ahong ati na mo nei na mandon u? Tenchu kei na ti ani u zei, hava ha ni mak. Tenchu anduina apēk ranga ahong ka ni. **52** Asik chu atun āta insūngkua khat mi rangā om ngāi ha ansen unti. Anthum ngāiin anni dui untia, anni ngāiin anthum dui unti. **53** Amāni ngāi ha andui untia, pain anāi pasal, anāi pasalin apa. Nuin anāi nupang, anāi nupangin anu, ātarpīn amuinu, amuinuin ātarpi dui inti," ati na.

Hun omzia riatna

Mt.16:2-3

54 Hatuka Isuan mipui ngāi kōma: "Tāklam tianga ansūm azīnga na mu u le: 'Rua ahong rang kēng ani zei,' na ti len u chachaka. Hatuka ahong lelena. **55** Hanūk chu sim tianga thīnthi hong na riat u le: 'Khua lum rang ani zei,' na ti u chachaka. Hatuka alum lelena. **56** Nangni phuazekām ngāi! Phil le anvān tianga hun omzia chu na riat thei u na, tenchu ichang mo atun lāi taka hun omzia chu nei riat thei u nōk?

57 Adik hi imo tāk, ati na ichang mo na ninga andonna nei dōn u nōk? **58** Hatuka chu anaduipa lehan ruirilpu matona na sē pui susūnga lampuia ama lehan anngoina en ro. Hanōk tenchu ruirilpu matona na keia na ruai intia ruirilpūn lung in angākpa kōma na betōk intia. Hanūk chu lung in angākpūn lung ina na vakhum inti. **59** Hasik han kei na ril ani zei, poisa angkhatte ngal na thuan sua māseng chu hava mun āta zōk pial nō ta ni," ati na.

Ansīrna nōk ten anpeina

13 Hava lāi han hava bila a om mi senkhatin Galili rama mi ngāi ruia Pilatin dāli bila athisen u ei manpol dāli ei dar rui ha Isua kōma ahong ril u na. **2** Isuan amasanga: "Hiva Galili rama mi ngāi hivan tina antak ei tiar u sika hin atei Galili mi ngāi dōra nēka amāni ha aliaka mi salui ranga mo nei mandon u? **3** Tenchu kei na ril ani u zei, havan tin han ni mak. Tenchu nangnīm na malung na makhīr u nōk ten havan tin anga na lom u na nei anpei u rang. **4** Hanūk rēt chu Siloam in ansāng achiam lāia miring sōmleiariat athi ngāi ha Jerusalema om mi atei ngāi dōra nēka amāni ha mi salui ati na mo nei mandon u? **5** Tenchu kei na ril ani u zei, havan tin han ni mak.

Tenchu nangnīm na malung na makhīr u nōk ten havan tin anga na lom u na nei anpei u rang," ati na.

Mara bui theichang kung lehan ankhīna

6 Hava suale amān hiva ankhīna chong hi arila: "Mi khatin gerep rahuan sūnga theichang kung khat alinga. Hava han amara anrok ranga asēna, tenchu vaman mak. **7** Hava sika han gerep rahuan aenpu kōma ati na: 'Enta, hiva lehin kum anthum ani zei theichang kunga amara anrok ranga kei hong, tenchu itē man makunga. Hasik han phūr tānla pei ta ro. Asik chu hava ha phil duai kēng ei masiat ani zei,' ati na.

8 Hatuka hava rahuan aenpūn: 'Ka pu, hiva kum khat rong omsa di rase ba, akōl aravēla akhuara serāt ēk pe kating. **9** Hava suana anra ten āsa len ani zei, anra nōk ten phūr tānla pei bo ta ni,' " ati na.

Pōngansa nikhuana nupang aruang ankul khat ei dam rui

10 Pōngansa nikhua khata Jihudi ngāi ankhōmna in angkhata avamanchūna. **11** Hava han nupang khat kum sōmleiariat pei raluain ei sūr ana a om a. Hava nāi ha aruang ankul anzīk pe thei lāi lui ani na. **12** Isuan hava nupang ha amu le chu akōla apāia: "Nupang, na rikhua nāta na zōk sua zei," ati na. **13** Hatuka achunga akut ei siakle anzīk pe na anding lena, hatuka Pathian aman pāka.

14 Pōngansa nikhuana Isuan ei mandam sika Jihudi ngāi ankhōmna ina ruaitu ha atak asi sabaka. Hasika han mipui ngāi kōma hintin hin ati na: "Sin athōna rang nikhua ni ruk pei a om a. Tenchu pōngansa nikhuana hong u nō tān, hava nikhua ngāi han hong u tān hong dam u chachak ro," ati na.

15 Tenchu Pumān amasanga: "Nangni phuazekām ngāi! Pōngansa nikhuana na serāt tang u ngāi mo na sakuarpar u ngāi mo bathān āta mazōka ti avān nēk ranga ruai u chachak mak che mo? **16** Hanle hiva Abraham achina hiva nupang hi kum sōmleiariat pei soitānin ei khita ei dōn. Hiva ei khitna nāta pōngansa nikhuana anzōk hi adik ni mak mo?" ati na.

17 Hatuka amān havan tin hiva chong ngāi aril suale ama adui ngāi dōrān chu anzak amu u na. Tenchu amān hiva ngāi dōra sin alianpa ngāi dōra ei thō sika atei mipui ngāi dōrān rāi amansān u na.

Hoiro ru le chol ankhīna

Mt.13:31-33 Mk.4:30-32

18 Hatuka Isuan: "Pathian ram chu hong le mo ei ankhī rang? Hong le mo kei mankhī rang? **19** Hava ha hoiro ru ramal khat ang hi ani na. Mi khatin hava ha achōia arahuana avatūna.

Hava suale chu achiak amōnga ansōna thingkungpa achanga. Achunga vā ngāi ahonga abāka ariakna rabu akhuar u," ati na.

20 Hanūk chu ama dēnin ati rēta: "Pathian ram chu hong le mo kei mankhi rang? **21** Hava ha chol ang ani na. Nupang khatin chol alāka dibi vāipōl anthum lehan amanpola aloma athui māseng ei sūn rapa ei siak ang hi ani na," ati na.

Makot anchīpa alūt rui

Mt.7:13-14, 21-23

22 Hatuka Isua chu mi amanchū tira khopui le khua sīn alūt tira Jerusalem khopui apana. **23** Hava lāi han mi khatin akōma: "Puma, mi atōmte rong mo sandama a om rang?" ati na arakela.

Hatuka amān mipui ngāi kōma ati na: **24** "Makot anchīpa alūtna pūt khakhak u ro. Asik chu kei na ril ani u zei, mi tampān alūt ranga pūt unti, tenchu lūt thei u nō ni. **25** In pumapa anthuia makot akal rap tika chu nangnīn tual panga anding chiana: 'Puma, Puma, makot na malong pe ro ba,' ti un na ti.

Tenchu amān: 'Hovan āta hong mo na ni u, na riat u makung,' ati na na masang unti.

26 Hava tika nangnīn: 'Nang na bila nēk sāk na thō chachak do. Hanūk chu nangin koini na bungtānga mi na manchū chachak do,' la ti un na ti.

27 Tenchu amān: 'Hovan āta hong mo na ni u na riat u makung. Nangni mi sa nōk ngāi dōra ka kōm āta ankhāi u ro,' ati na na la masang unti.

28 Hatuka Abraham ngāi, Isaak ngāi, Jakob ngāi, hanūk chu deari ngāi dōra Pathian rama a oma na mu u na ti. Hava tika nangni ngāi chu tual panga anpeia om un na ti, hava muna han nangni chu achap le rakam anriala om un na ti. **29** Hanūk chu sualam, tāklam, sim le māra mipui hong intia Pathian rama bu nēk ranga hong ansut unti. **30** Hanūk chu en u ro, nūk anta ngāi hi mān anta chang unti. Mān anta ngāi nūk anta chang unti," ati na.

Jerusalem khopui ranga Isua malung āna

Mt.27:37-39 Lk.19:41-44

31 Hava hun lāi han Pharisi senkhat Isua kōma ahong u na: "Hiva mun ma tānla mun ateia sē ta ro, asik chu Herodān nang ana that ranga ana val," ati u na.

32 Hatuka amāni kōma amasanga: "Hava siāl kōma han sē u tānla hiva chong ngāi hi varil u ro. Enro, avian le nangtūka hin raluai ngāi razūl ka tinga ana ngāi mandam ka tinga nīnthum nikhuana chu kei thō rang sin zui ka ti. **33** Hanum nisela avian le nangtūk hanūk chu nangthiam ām asē ngēt kei nāng ani na. Asik chu Jerusalem

khopui rong nōk ten apanga deari thi ngāi mak.

34 O Jerusalem! Jerusalem! deari athat ngāi le na kōm u na ahong antīr ngāi lung adēnga athat ngāi! Ārpuiin ate ngāi amantha thuaia ei op anga na nāi ngāi hi voi ituk mo a op ranga kei mankhōm ani na. Hanum nisela zōt u mak chena. **35** En ro, na in u chu akoronga anmāka om inti. Asik chu kei na ril ani u zei: *'Puma raminga ahong chu anpāka om rase,' (Sām 118:26)* nei ti u na hun ahong asuak māseng chu na mu u lāi nō ta ni," ati na.

Pharisi khat ina Isua atung

14 Hatuka Jihudi ngāi pōngansa nikhua khata Pharisi ngāi ulian khat ina bu nēk ranga Isua asēna. Hava lāi han ama chu achālaka athīr sabak u na. **2** Hatuka hava han amakunga ataksa aloma anthing pe khat a om a. **3** Isuan dān ariatpu ngāi le Pharisi ngāi kōma arakela: "Jihudi ngāi pōngansa nikhuana dān anga mi andam hi adik mo adik nōk mo?" ati na. **4** Tenchu adāi reka a om u na. Hasik han hava ana tak chunga avatōna adam vanga aman sē na.

5 Hava suale akōm u na: "Nangni ngāi bila angkhat pei anāi pasal mo aserāt tang mo pōngansa nikhuana tīkhura chul sela varūt len u nōn mo?" ati na. **6** Tenchu amānīn hava chong ha itē masang thei u mak.

7 Hanūk chu anēk asāk ranga ankui ngāiin sutmun ansāng ei athang u chachak zia ngāi amuna hiva ankhīna chong hi arila: **8** "Mīn inneina ina bu nēk ranga ana kui u le sutmun ansānga ansut u nō ro. Asik chu nang na nēka ulian raming anthang ankui um ani thei. **9** Hatuka ama le nang anakuipu ha ahongle na kōma: 'Ama hi na sutmun pe ro,' na hong tīn ti. Hava tika han nang chu anzak mu na ti, sutmun annuai khīt ha vapan in na ti. **10** Tenchu nang anēk asāk ranga ankuia na om tika sutmun annuai khīta ansut ro. Hatuka anakuipu ahongle na kōma: 'Ka mal, hong ro, sutmun ansānga vān sut ro,' na tīn ti. Hatuka nei nēkpui ngāi makunga lalchīna om in na ti. **11** Asik chu tukareng aninga ansāng chu annuaia om inti. Hanūk chu tukareng aninga annuai chu ansānga om inti," ati na.

12 Hatuka Isuan ama akuipu kōm lena: "Sūna mo ani zāna mo ani, anēk asāk ranga mi na kuile, na mal ngāi, na parual ngāi, na unāi ngāi, na inkōl mi anei ngāi kui nō ro. Asik chu havan tin han na kui ten, amānīm na kui rēt untia na thuan rēt unti hale. **13** Tenchu nang anēk asāk ranga akuina na mansūkle anriang ngāi, piangsual ngāi, akhor ngāi, achō ngāi kui ro. **14** Hankēng bōrsāng tung in na ti. Asik chu amānīn itē na thuan thei u nō ni. Tenchu mi

dik ngāi anthui rētna hun tika hava ngāi ha na kōma anthuan inti," ati na.

Nēksākna pānta lianpa lehan ankhīna

Mt.22:1-14

15 Hatuka hava han ama bila bu nēk ei kāipui angkhatin hava chong ngāi ariata Isuan akōma: "Pathian rama bu nēk akāi rang chu ravān āsa kēng," ati na.

16 Isuan ati na: "Mi khatin bu nēkna pānta alianpa khat amansūka, hava han mi tampa amankuia. **17** Hatuka bu nēkna hun ahong suakle asuak khat atīra ei mankui ngāi kōma: 'Hong u ta ro, aloma ansūk chīt zei,' ati na avamanti na.

18 Tenchu alom u na chong anruala nōntāk apēk rua alei ril chip u na. Mānsapu hān: 'Phāi khat kei rachōk sua phing ani na, hava ha avaen ngēt nāng ka ti, na madual zām ro,' ati na amathēma.

19 Angkhat rētin: 'Serāt tang rabo rangā kei rachōk a om a, hava ngāi ha avā en nāng ka ti, na madual zām ro,' ati na amathēma.

20 Hanūk angkhat rētin: 'Nungāk alāk phing ka ni, hava sika han hong thei lāi makung,' ati na.

21 Nukhōna suak chu ahong akīra apumapa kōma ahong ril zita. Hatuka inpumapa chu atak asina asuak dēn ha atīra: 'Anrarapa suak tānla, khopuia lampui, lam sīra sē ro. Hatuka anriang ngāi, āsiat akui ngāi, akhor ngāi le achō ngāi dōra hiva muna hong manlūt ro,' ati na.

22 Hatuka suakin apumapa kōma: 'Ka pu, nei na ti anga aloma ka thō sua zei, hanum nisela atun tena mun ala om,' ati na.

23 Hatuka apumapān asuak kōma: 'Lam alian le lamtena sē titir tānla ka in ei bit theina khotānga mi ngāi ahong ranga vamathēm khakhak ro,' ati na. **24** Asik chu kei na ti ani u zei, hava ankui ngāi bila angkhat ngal bu nēkna kei mansūka atem rang om nō ni,' " ati na.

Zolāi achang ranga aman ei lu zia

Mt.10:37-39

25 Hatuka ama bibila mipui ātampa asē u na, Isuan amāni tiang anhoia: **26** "Tukareng ka kōma ahong rang tak chu anu apa, anungāk asanāi, aparual asarzuar ngāi mumāk lui. Hanūk chu ama aning lena ei damna mumāk lui chu ka zolāi achang rua ni mak. **27** Hanūk chu tukareng akros raput luia ka nūk azī rang ati chu ka zolāi achang thei rua ni mak.

28 Hatuka nangni ngāi bila angkhatin in ansāngpa asin rang nuam sela, hava nāi ha mānsana ei zui theina ranga sum ituk mo ei nāng rang ti na ansuta isāp thō bak nō ni mo? **29** Asik chu abul aphun suana nukhōna in azui thei

nōk ten hava amu ngāi dōrān hintin hin mani ēro thō unti: **30** ‘Hiva mi hīn in asin ranga aphuta tenchu sua thei lāi mak,’ ti unti.

31 Hanūk rēt chu rēng khatin atei rēng khat anduipui ranga asuak rang ti sela, mānsana ansuta asāng sōmanni le ama adui ranga ahong ha asāng sōm lehan lei dui thei ni mo dui thei nō ni mo ati na mandon bak nō ni mo? **32** Havan tin han athei nōk ten, rēng atei ha alapana a om lalāi han anngoina chong ankel ranga palāi alei tīr rang ani na. **33** Havan tin ang han nangni ngāi bilām angkhat angkhatin ei dōn dōra amāk zita ahong nōk ten, ka zolāi chang thei nō ni.

34 Machi hi āsa, tenchu ei alna ha anpei ten hontin mo athara ei al rēt thei rang? **35** Hava ha chu phil rangām sa lāi mak, anvūrna rangām sa lāi mak, mīn ei pei kēng ani zei.

‘Anngāina kuar adōnin rangāi rase,’ ” ati na.

Bera anpei lehan ankhīna

Mt.18:12-14

15 Hatuka chu siachōi ansuang ngāi ātampa le mi salui ngāi dōra ama achong anngāi ranga akōla ahong pan u na. **2** Tenchu Pharisi ngāi le lekhan ziak ngāi hintin hin asang u na: “Hiva mi hi mi salui ngāi rāisān hiaia apoma nēk sāk athōpui hile,” ati u na.

3 Hankēng Isuan amāni kōma hiva ankhīna chong hi arila: **4** “Nangni ngāi bila angkhatin bera raza khat dōn sela, hava bila angkhat anpei pe ving sela bera sōm akua akua ha philchār rama amāk raka anpeite ha atok māseng varok nō ni mo? **5** Hatuka avatok tikle chu rāisān taka adāra ahong raputa. **6** Hatuka ina ahonga amal arual ngāi le abung mi ngāi dōra mun khata apāia: ‘Na hong phāmpui u ta ro, asik chu ka bera anpeite ka tok zei,’ ati na. **7** Kei na ti ani u zei, havan tin anga malung ansīrna nāng lui mi dik sōmakua akua ngāi nēk ten mi salui angkhat amalung amakhīr ten vānrama rāisānna ei om.”

Sumru anpei lehan ankhīna

8 “Hanūk chu nupang khatin sumru sōm adōna. Hatuka angkhat anpei pe sela, lēm manchuanga in aphiāta atok māseng arok nō ni mo? **9** Hatuka atok le chu alōm achim ngāi le abung mi ngāi mun khata apāia: ‘Na hong phāmpui u ta ro, asik chu ka sumru anpeite ka tok zei,’ ati na. **10** Kei na ti ani u zei, havan tin anga mi salui angkhat amalung amakhīr ten Pathian vānpalāi ngāi matona rāisānna ei om,” ati na.

Nāi pasal anpei lehan ankhīna

11 Hanūk chu ama dēnin ati rēta: “Mi khatin nāi pasal anni adōna. **12** Hatuka nāipangin apa

kōma: ‘Kapa, ka changāi dōnglua na pe ro,’ ati na. Hasika han donglua dōra anīn u na anrual ripa asema.

13 Hatuka nikhua asē miai suale nāipangpu hān ei dōn dōra amankhōma ram alapana asēna. Hava muna han siatna lama anuam le aninga avaom a, anei anung dōra athek zita. **14** Hatuka hava dōra aloma amang zit suale hava ram pumpuia han māitām achul sabaka, dangandana a oma. **15** Hatuka hava rama mi khat kōma asēna avān lōna. Hatuka hava mi hān avok avāi ranga phāia atīra. **16** Hatuka vokin ei sāk savāi asāka avon ankhop ranga achālaka ning ei ōl ani na. Tenchu tutēn itē apēk om mak.

17 Hatuka aninga anriatna ahong adōna, hintin hin ati na: ‘Ka pa ina anlō ngāiin ituk ātam mo nēk rang sāk rang ei dōn u. Koi hiva hin von anchāma kei thi rang ani zei. **18** Anthui ka tinga ka pa kōma sē rēt ka ti, hatuka akōma, Kapa, anvāna mi le nang na tak chunga āsia thō kēng ka ni. **19** Na nāi pasal anti na anpāi rua ngal ni lāi makung, na kōma anlō khat anga na siak ro,’ vati ka ting, ati na. **20** Havan tin han ama chu anthuia apa kōma asēna.

Tenchu rālkhata kēng ei la om apa hān alei muna, achālaka lungkham alei mu na, atāna asēna, arīng avakuana avatuma.

21 Hatuka nāi pasalin akōma: ‘Kapa, anvāna mi nang na tak chunga āsia thō kēng ka ni, na nāi pasal ati na anpāi rua ngal ni lāi makung,’ ati na.

22 Tenchu apa hān asuak ngāi kōma: ‘Anrarapa puan āsa khīt valāka hong mantiang u ro. Hanūk chu akuta zaketam le akena kekok hong manbun u ro. **23** Hanūk chu serāt amar khīt valāk u tān hong that u ro. Hong u ro, nēk sāk athōna rāi mansān u rei. **24** Asik chu hiva ka nāi pasal hi athi sua ani na, tenchu ahong adam rēt zei. Anpei sua ani na, anman rēt zei,’ ati na. Hatuka rāisānna athō u na.

25 Hava lāi tak han ulianpu ha phāia om ani na. Nukhōna ahonga in ahong dēp le khuang rasa le alām rasa ahong riata. **26** Hasika han suak ngāi bila angkhat apāia: ‘Sova ngāi so i ang zāt mo so?’ ati na arakela. **27** Hatuka amān: ‘Na nāipa ahong zei, adam ahar vanga ei man rēt sika na pān serāt amar khīt ha ei man that ani na,’ ati na.

28 Hatuka ama chu atak asina insūnga valūt zōt lāi mak. Hasik han apa avasuaka avamathēma. **29** Tenchu apa kōma hintin hin amasanga: ‘Enta! Hidor kum tenpei nang kei na hong kiavāng ani na, na chong bāikhatte ngal khēl makung. Hanum nisela kamal ka rual ngāi le kei sāk kei nēkpui ranga kēl asīnte khat ngal na la pe mak che. **30** Tenchu hiva na nāi pasal nōtizuar ngāi le anei anung avathek zit suale ina

ahonga serāt amar khīt na lei thatpui,' ati na.

31 Tenchu apān: 'Ka long, nang chu ka bila a om babang kēng na ni hile. Hanūk chu ka ta ngāi dōra hi nang na ta zit ani na. **32** Tenchu koinīn rāisān le aphāma nēk sāk nei thō rang anāng. Asik chu hiva na parual hi athi ani na, ahong adam rēt zei. Anpei ani na, anman rēt zei,' ati," ati na.

Aiamrua bui sum avongpu lehan ankhīna

16 Hanūk chu Isuan azolāi ngāi kōma hiva chong hi aril sa na: "Mi aneipa khatin asum avongpu khat adōna. Tenchu hava nāi hān apuma dōnglua dōra sōk ei mancha ati na atak chunga āsia ei manlō u ani na. **2** Hasik han apumān ama chu akuia akōma: 'Nang na ruia hiva kei riat ngāi hi hong tina mo? Sum nei vongna hisāp na pe ro. Asik chu sum avongpu chang thei lāi nō ta ni,' ati na.

3 Hatuka sum avongpu ha amalung sūnga andona hintin hin ati na: 'Imo kei thō rang ani zei? Ka pumapān ka sinthō nāta ei na khāi rang ani zei. Phil atuk le thōthei nō ninga, hanūk chu kut adō le kan zaka. **4** Ka sinthōna ahek tikle mīn a-ina ei na phām thei u na ranga imo kei thō rang, hava ha ka riat zei,' ati na.

5 Hatuka apuma kōma sum antāng ngāi dōra akui chipa. Mān khītapu kōma: 'Ka puma kōma ituk mo nei antāng?' ati na.

6 Hatuka amān: 'Sariak tīn raza khat,' ati na amasanga.

Sum avongpu hān akōma: 'Na lekha valāk tān anrapa ansuta tin sōm rangā maziak ro,' ati na.

7 Hanūk chu angkhat kōm rēta: 'Nang ituk mo nei antāng?' ati na.

Hatuka amān: 'Bu phali raza khat,' ati na amasanga.

Hatuka chu amān akōma: 'Na lekha valāk tānla phali sōm ariat maziak ro,' ati na.

8 Hatuka chu hava sum avongpu adik nōkām ahian sabaka sin ei thō sika apumapān aman pāka. Hiva hin ra- āng mi ngāi nēka hi maniapūr mi ngāi hi hiva ruala chu ahian uala anlang ti na riat theia. **9** Kei na ti ani u zei, ramual sum puan lehan nangni ranga mal sin u ro. Hatuka chu na bui tikle tāituana nei omna rang muna amānīn ana lei phām thei u na ranga.

10 Tukareng rui asīnte tak chunga aiam rua chu rui alianpa tak chungām aiam rua ani na. Tukareng rui asīnte tak chunga aiam rua nōk chu rui alianpa tak chungām aiam nōk rua ani na. **11** Ramual sumpuan tak chunga aiam rua na ni u nōk ten, ataktak neinung chungvānga chu tu mo anānngampui u rang? **12** Mi ta neinung tak chunga lua aiam rua na ni u nōk ten, nangni na ta u rang tak chunga tu mo ana pēk u rang.

13 Suak angkhatin puma anni dorbo adomrit thei mak. Asik chu angkhat mumāk intia, angkhat madit inti. Angkhat heng inti, angkhat kāi inti. Nangnīn Pathian le sum adorbo adomrit thei u mak che," ati na.

14 Sum andit Pharisi ngāiin hava chong dōra ariat u le chu Isua rang mani ēro athō u na. **15** Hatuka amāni kōma: "Miring mit muna naninga nei dik u na nei manlang u chachak ani na. Tenchu Pathianin na malung u ngāi ariata. Asik chu miring ranga anpāk rua chu Pathian mitmuna antīr rua sabak ani na.

Anchūna ngāi bila ansapsa

16 Dānbu le deari lekhabu ngāi rui chu Johan ahun ten pei anrila. Hatuka hava suale hava hun āta chu Pathian ram thang ahui rui aril u na. Hatuka mi tinin aphāma ranak asonga hava han alūt ranga ei pūt u. **17** Dānbuna anziak rui ansun depte ngal anpei rang nēk ten ramual le anvān ei anpei rang hi abei ual.

18 Tukareng anungāk amāka, nupang atei avalāk tak chu uiare ani na. Hanūk chu tukareng aruatharin ei māk sua nungāk alāk tak um uiare ani na," ati na.

Āneipa le anriangte Lazar

19 Hankēng: "Mi aneipa khat a om a, ama chu puan senduk le puan annēm ngāi zāt arasila. Anikhuan tina anlian le anlala ahui ahēka ei nēk chachak ani na. **20** Hatuka amakot kōla araming Lazar ati na kut adō khat hi ei hong siak babang u ani na. Ama ha ataksa pumpui āpānin ei thōm biang ani na. **21** Hatuka aneipa bukhēng āta achul ngāi asāk ranga achān ning ei ōl chachak ani na. Hatuka chu ui ngāiin ei pānna ei hong maliak u chachak ani na.

22 Hatuka nikhat chu kut adōte athīna vānpalāi ngāiin Abraham arōp suama avasiak u na. Hatuka aneipām athīna aphūm u na. **23** Hatuka antakna muna antak atiara a om chiana. Hatuka chung tiang anhoia alapa nāta Abraham le arōp suama om Lazar avamuna. **24** Hasik han anringa ankhēka: 'Ka pa Abraham, lungkham na mu ro. Lazar na hong tīr pe tānla, amān akut chal mērte tia aphūma ka adang na manchōp pe rase. Asik chu hiva moi achuanga ka dūk ana sabak zei hile,' ati na.

25 Tenchu Abrahamin amasanga: 'Ka long, mandon ta ro, nang chu na damsūng lāi han ituk huina mo nei man ani na. Tenchu Lazar chu ituk antakna mo ei man ani na. Atun chu amān hiva muna phūkdāina ei man ani na, nang chu antakna nei man ani zei. **26** Hava rong ha la ni mak, tutē havan āta koini kōma ahong zōt ngāi ei hong thei u nōkna rang. Hanuk chu hivan āta nangni kōma nei sē thei u nōkna ranga, nangni le

koini kong kāra akik alianpa khat a om zei,' ati na.

27 Hatuka amān amasanga: 'Hano ten ka pa, ama ha ka pa ina anatīr pe ranga ka na mathēm. **28** Asik chu parual rangā ka dōna, amānīn lua chu hiva antakna muna ei hong thei u nōkna ranga, lungkham taka na varil pe rase,' ati na.

29 Tenchu Abrahamin amasanga: 'Mosi le deari ngāi lekhabu adōn u do, amānīn achong u ngāi rangāi rase,' ati na.

30 Hatuka amān ati na: 'Ni mak, ka pa Abraham, hantin han ni mak, tenchu athi ngāi bila angkhat pei asē u ten, amalung makhīr unti,' ati na.

31 Hatuka chu Abrahamin akōma: 'Mosi le deari ngāi chong ngal arangāi u nōk ten, athi ngāi bil āta ngal angkhat pei anthui ām ni sela lei iam u nō ni,' " ati na.

Āsia thō, iamna dōn, sin athō

Mt.18:6-7,21-22 Mk.9:42

17 Hanūk chu azolāi ngāi kōma ati rēta: "Anbana chu ei la hong suak ngēt rang ani na. Tenchu hava anbana athōpu miring chu avān um aduai ba! **2** Hiva asīnte ngāi bila angkhatte ngal anbana athō tak chu, arīnga bu anrōtna lung akhita tipuiliana vāndēng sela, aranga sa bet inti. **3** Hasika han anrēng u ro. Na parualin na chunga āsia athō ten angō ro. Hatuka chu amalung amakhīr anten madual ro. **4** Hatuka amān nikhat sūnga voi sari na chunga āsia athōna, hanūk chu voi sari na kōm ahong akīra, 'ka malung ka makhīr zei,' ati ten madual ro," ati na.

5 Hatuka kuitīr ngāiin Puma kōma: "Koini nei iamna hi na sōn pe ro," ati u na.

6 Hanūk chu Pumān amasanga: "Hoiro ru ramal dōr ngal iamna na dōn u ten, hiva malung ranu kung kōma: 'Anphōi tānla tipuiliana son vān ding ro,' ti u tānla na chong u tel unti.

7 Nangni bila tu angkhatin mo phāi athō rang mo ole bera en rang mo suak khat dōn sela, hatuka ina honga tunga, tu mo: 'Tho, anrapa bu hong nēk len ta ro,' ati rang na ni u? **8** Tenchu havan tin han ti u nō ta ni. Tenchu: 'Kei nēk rang na mansūk pe ta ro. Hatuka na kōng khita ka nēk kār pei ka dorbo adom ro. Hava suale kēng nang nei nēk rang,' ati na ni mak mo nei masang u rang?" ati na. **9** "Achong anga asin ei thō sika asuak kōma rāisān chong mantung ni mo? Kei mandon lama ril nō ni. **10** Havan tin anga nangnīm na kōm u na chong anpēk anga athō rang dōr na thō sua u le: 'Koini suak bēlkāi lui, koinīn nei thō rang ngala sin kēng nei thō,' ti u ro," ati na.

Aphār sōm ngāi ei dam rui

11 Hatuka chu Isua Jerusalem khopui apan lāi han Samari ram le Galili ram ei pala ei sē rang ani

na. **12** Hatuka khua angkhata alūt rang vita han aphār sōm ngāi le antonga. Hava ngāi ha alāpana anding ani u na. **13** Hatuka anringpana ankhēk u na: "Isua, Puma, koini chunga hin lungkham na mu ro," ati u na.

14 Hatuka amāni amu na akōm u na: "Chāizūng ngāi kōma sē u tānla vaman mu u ro," ati na. Hatuka lampuia asē u susūng u na anthiang tir u na.

15 Hatuka chu amāni bila angkhatin kan thiang ti a riata ankhēka Pathian anpāk chunga ahong akīr rēta. **16** Hatuka ake kunga ankhupa avān boka, rāisān chong avarila. Hava monisi ha Samari mi ani na.

17 Hatuka Isuan amasanga: "Mi sōm ngāi hi ānthiang kiar ni u mak mo? Hanle hava akua ngāi le hon tiang mo ei om u? **18** Hiva Jentail rong nōk chu atei tutē Pathian anpākna ranga ahong akīr abui lāi mo ani zei?" ati na. **19** Hankēng akōma: "Anthui tānla sē ta ro. Nei iamna hīn ana mandam zei," ati na.

Pathian ram ei hong tung rang rui

20 Hatuka chu Pharisi ngāiin hotik mo Pathian ram ei hong rang ati na arakel u lāi han amān amasanga: "Pathian ram chu anlangpuma ei hong rang ni mak. **21** Asik chu mīn 'Pathian ram chu hiva hin a om, sova son a om,' ti u nō ni. Pathian ram chu nangni kāra kēng ei om," ati na.

22 Hava sule azolāi ngāi kōma: "Miring Nāi Pasal ahun lāia nikhua bila nikhatte lua amu rang nei zōt u na nikhua ahong rang ani zei. Tenchu mu thei u nō tani. **23** Hava tika mīn: 'Sova son en u ro, hiva hin en u ro,' na ti unti. Hanum nisela suak u nō ro, anūk um zī u nō ro. **24** Asik chu Miring Nāi Pasal ei hongna rang nikhua chu khuanleka ramual hintiang kil khat āta sontiang kil khat ei ēl anga om inti. **25** Tenchu hiva ngāi phamāna amān antakna tam ei tiar rang anāng. Harong ha ni mak hiva huna rual ngāiin ama chu ei la pom u nōk rang ani na.

26 Nova hun lāia rui ei om anga Miring Nāi Pasal ahong tikām hantin dēn han la om inti. **27** Nova rakuanga alūta, tiliansāng ahonga aloma anpei zit nikhua ahong asuak māseng han mīn anēk asāka, in annei u na, an om ansāk u na.

28 Hanūk rēt chu han tin dēn han Lot ahun lāi han um ahong a om a. Hatuka mīn anēka, asāka, anzuar anchōk a om una. Thing kung, ro kung aling u na, in lui asin u na. **29** Tenchu Sodom khua nāta Lot asuak nikhua han anvān āta moi le suragondok ahong masula aloma apei zita.

30 Hantin dēn han Miring Nāi Pasal ahong anlang tika om inti. **31** Hava nikhua tika han tutē aneinun insūnga a om avalāk

ranga in chunga a om chu thuaia hong chum nō rase. Hantin dēn han phāia a om chu aina hong kīr nō rase. **32** Lot anungāk rui ha riattit u ro. **33** Tukareng ei damna anzōk ranga apūt chu machān intia. Hanūk chu tukareng hava anchān tak chu mazōk inti. **34** Kei na ti ani u zei, hava zāna han zamun khat mi anni om intia, angkhat anlāk inti angkhat anmāk inti. **35** Nupang anni anruala bu suk untia, angkhat anlāk inti, angkhat anmāk inti. **36** Pasal anni phāia om untia, angkhat anlāk intia, hanūk angkhat anmāk inti," ati na.

37 Hatuka azolāi ngāiin amasanga: "Puma, hava ha hovan mo ei om rang?" ati u na.

Hankēng amān akōm u na: "Ruak ei omna taka sarakuru ngāi um ei anchun u rang," ati na amasanga.

Apūttit arōngnu lehan ankhīna

18 Hatuka akōm u na dok chuai luia bōr azong chian ei nāng rui zia hiva ankhīna lehin chong hi arila. **2** Isuan: "Khua angkhata hin ruirilpu khat a om a. Amān Pathian achi mak, miring um poisak mak. **3** Hatuka hava khuana han arōng khat a om a. Amān akōma: 'Koi anadui tak chung āta adika rui na ril pe ro,' ati na ahong pūttita amathēma.

4 Hava ruirilpu ha nikhua ituk mo chu itē la ril pe mak. Tenchu nukhōna athetheia andona: 'Pathian ka chi ngal nōkam hanūk chu miring um ka poisak ngal nōk ām ni rase. **5** Hiva arōngnu hīn malung ei na manpōn chian sika, le ka kōma ei hong babanga ei na manpōn lāi nōkna ranga, adika rui ril pe ka ti,' ati," ati na.

6 Hatuka Pumān: "Ruirilpu adik nōk ani nām imo ei ti ha mandon u ta. **7** Pathian apāi, amithang ngāi chunga adika rui zēk pe nō ni mo? Asūn le azāna apāi ngāi ranga dūk ei diar nōk rang mo? **8** Kei na ril ani u zei, arui zēk pe ranga sōt nō ni. Tenchu Miring Nāi Pasal ahong tika maniapūra hin iamna hong mu ni mo tāk?" ati na.

Pharisi le siachōi ansuangpu khat lehan ankhīna

9 Hatuka aninga adik ka ni anti na tenchu mi tei ranga mumāk ankhāi ngāi ranga Isuan hiva ankhīna chong hi arila: **10** "Pasal anni biak ina bōr azong ranga asē u na. Angkhat chu Pharisi ani na, hanūk angkhat chu siachōi ansuang ani na. **11** Pharisi chu andinga, atheia ranga hintin hin bōr azonga: 'Pathian, nang ka na manpāk, asik chu mi tei ngāi anga mi huang, āsia thō, uiare ni makunga. Hanūk rēt chu sova siachōi ansuangpa angām ni makung. **12** Hapta khata voi anni bu ka ngoia, kei sua kei vāng dōra nāta sōma angkhat um ka pēk,' ati na.

13 Tenchu siachōi ansuangpa chu rāl khat āta andinga, anvān tiang ngal tang ngam mak. Tenchu arōp anchum chunga: ‘Pathian, mi salui ka ni, lungkham na mu ro,’ ati na.

14 Kei na ti ani u zei, mān uala pu nēka hiva mi hi Pathian makunga asat anlōna ina akīra. Asik chu tukareng aninga ansāng chu annuaia om inti, hanūk chu tukareng aninga annuai chu ansānga om inti,” ati na.

Isua le nāipangte ngāi

Mt.19:13-15 Mk.10:13-16

15 Hatuka chu Isuan ei tōn theina ranga mi ngāiin anāite u ngāi um ahong ruai u na. Tenchu azolāi ngāiin hava amu u na alei angō u na. **16** Tenchu Isuan nāipang ngāi chu akōma apāia: “Nāipangte ngāi ka kōma hong man hong u ro. Khār u nō ro. Asik chu Pathian ram chu hiva ang mi ngāi ta kēng. **17** Chong tataka kei na ril ani u zei, tukareng nāipangte anga Pathian ram apom nōk tak chu asūnga lūt pial thei nō ni,” ati na.

Ruaitu anchong khat rui

Mt.19:16-30 Mk.10:17-31

18 Hatuka Jihudi ngāi ruaitu khatin akōma: “Mīnchūpu asa, tāituan damna kei lua theina ranga hong mo kei thō anāng?” ati na arakela.

19 Isuan akōma: “Ichang mo asa nei na ti? Angkhat dak rong nōk chu tutē asa om mak, ama chu Pathian ani na. **20** Chongpēk ngāi chu na riat kiar hale:

‘Uire nō ro, Mi that nō ro,
Marusa nō ro,
Milak chong ariatpui chang
nō ro,
Na nu na pa lalchi thō ro,’
(Ant.20:12-16 Dān.5:16-20)

ti ngāi dōra ha,” ati na.

21 Hatuka amān: “Hava ngāi dōra chu nāipangte ka chang lāi āta kei tel kiar kēng,” ati na.

22 Isuan hava chong ariata akōma: “Atun ten nei lān sam angkhat ala om. Na nei dōra aloma zuar tānla, anriang ngāi kōma sem ro. Hatuka anvāna na ranga dōng lua man in na ti. Hatuka hong tānla, ka nūk na hong zī ro,” ati na.

23 Hava mi hān hava chong ariata achān ana pe na, asik chu ama ha aneipa khat ani na. **24** Hatuka Isuan amalung ana ti ariata akōma: “Anei ngāi Pathian rama alūt rang hi antak rang banu! **25** Otataka, anei ngāi Pathian rama alūt nēk ten simphuai kuara mākingkang alūt hi abei ual,” ati na.

26 Hatuka hava chong ariat ngāiin akōma: “Hanle, havan tin han nisela, tu tu ngal mo sandama a om thei rang ani zei?” ati u na.

27 Hatuka Isuan amasanga: “Miringin ei thōthei nōk ha Pathianin chu athōthei,” ati na.

28 Hatuka Peterin akōma: “Enta, koinīn na nei ngāi dōra

aloma na māk zita na nūk na na hong zī," ati na.

29 Isuan amāni kōma: "Chong tataka kei na ril ani u zei, tukareng Pathian ram sika ain mo, anu apa mo, aunāi mo, anungāk mo, anāi ngāi mo amāk tak. **30** Atuna hiva hun ngēta hin hava ngāi nēka ātam aman nōk rang tutē om mak, nangkana hun tikām tāituan damna ei la man rang," ati na.

Isuan ama ei thī rang rui aphāmān alei ril rēt

Mt.20:17-19 Mk.10:32-34

31 Hatuka Isuan Sōmleianni ngāi ha abingtena apāia ateia aruaia akōm u na: "En u ro, Jerusalem khopui asē rang na ni zei, deari ngāi lekbabuna anziak rui dōra ha koi Miring Nāi Pasal tak chunga hin ahong atung rang ani zei. **32** Jentail ngāi kuta na betōk unti, mani ēro na thō unti. Mualphui na sak unti, ka chunga na machil unti. **33** Hanūk chu na zēm untia, na that unti. Hatuka nīnthum nikhua changna hong anthui rēt ka ti," ati na.

34 Hatuka azolāi ngāiin hiva omzia hi itē riat thei u mak. Achongril ngāi amāni kōma anthup ani na, hong zāt rui mo ei ril ha riat sua thei u lāi mak.

Kut adō mit achō khat Isuan amandam

Mt.20:29-34 Mk.10:46-52

35 Hatuka Jeriko khua ahong dēp le amit achō khat lampui sīra ansuta kut alei dona. **36** Hava mi hān mipui kal ei chōi rasa ariata: "Sova ngāi so tu mo?" ati na arakela. **37** Hatuka amānīn: "Nazaret Isua kēng kal achōia āsē," ati na aril u na.

38 Hatuka ama chu ankhēka: "David Nāi Pasal Isua! ka chunga riangvāi na mu ro," ati na.

39 Hatuka amatona āsē ngāiin: "Dāirek ro," ati na angō u na. Hanum nisela ama chu: "David Nāi Pasal, lungkham na mu ro," ati na ankhēk riama.

40 Hatuka Isua chu andinga mit achōpu chu akōma ahong aruai ranga arila. Hatuka akōma ahong atungle arakela: **41** "Na chunga hong mo kei thō ranga nei zōt?" ati na.

Hatuka amān: "Puma, athara ka mit ei vār rēt thei rang hi kei zōt," ati na.

42 Isuan akōma: "Athara na mit vār rēt ta rase, nei iamna lehin nei dam ani zei," ati na. **43** Hatuka anrapana amit avār len pe na, Pathian anpāk chunga Isua nūk azī tira. Hatuka mi dōrān hava ha amu u na Pathian amanpāk u na.

Zakaia siachōi ansuangpu

19 Hanūk chu Isua Jeriko apal phita khuana alūta asēna. **2** Hava han mi khat araming Zakaia ati na siachōi ansuang ngāi bila ulian khat a om a, hanūk chu āneipa khat ani na. **3** Hatuka amān Isua hi tu mo ati

na āmu rang azōta, tenchu adung ei bonga mipui ei tam sabak sika mu thei mak. **4** Hasik han atāna Isua āmu ranga apūta razīl kunga alei vakala. Asik chu hava lampui tiang han Isua ei hong rang ani na.

5 Isua hava mun tak ha avasuakle chung tiang atanga akōma: "Zakaia, anrapa hong chum ro, avian na ina khual kei chang rang anāng," ati na. **6** Hasik han anrapa ahong chuma rāisān taka aman tunga.

7 Hatuka hava ha lokōn amu u na. "Mi salui ina khual avatung ranga asē sole!" ati u na alom u na achiar u na.

8 Tenchu Zakaia andinga Puma kōma: "Enta, Puma, atun āta kei nei dōra anbāk anriang ngāi ranga pe ka ti. Hanūk chu mi kei huanga kei lāk a om ten hava ha thep manlina thuan ka ti," ati na.

9 Hatuka Isuan akōma: "Avian hiva ina hin sandamna ahong atung zei, asik chu ama hīm Abraham anāi pasal khat ani na. **10** Asik chu Miring Nāi Pasal hi anpei ngāi anroka damna apēk ranga ahong kēng ka ni," ati na.

Sumsenru sōm le suak sōm ngāi lehan ankhīna

11 Hatuka havan āta Jerusalem khopui ha aliak la lāi mak. Hatuka hava achong ngāi arangāi u lāi han amānīn Pathian ram chu anrapa hong anlang inti ati na ei mandon u ani na, hasik han hiva ankhīna chong hi arila: **12** "Malal angkhat hi arēng changna rang avalāk suale ahong akīr rēt ranga ram alāpana asēna. **13** Asē rang tiang han asuak dōn sōm ngāi akuia akōm u na sumsenru sōm seng apēk chipa: 'Ka honga kīr rēt māseng hiva lehin lei anlō u tān lei maphung u ro,' ati na.

14 Tenchu arama mi ngāiin amumāk u na, hasik han anūka palāi atīr u na: 'Hiva mi hin koini na chunga rui aril ranga zōt mak me,' ati na chong aman sē u na.

15 Hanum nisela ama chu rēng akāia ahong akīra sum ei pēk asuak ngāi avamankuia. Hatuka itutuk mo hava lehan alei maphung thei ani u zei ti ariat ranga ei kui ani na.

16 Hatuka angkhat changnapu ahonga: 'Ka pu, na sum lehan hanūk sumsenru sōm le alei apung zei,' ati na.

17 Hatuka apumapān akōma: 'Nang chu ka suak asa na ni, rāisān a om. Asik chu rui asīnte chunga aiam rua nei ni sika, kho sōm chunga ruirilna la ro,' ati na.

18 Hanūk chu anni changnapu ahonga: 'Ka pu, na sum lehan hanūk sumsenru rangā le alei apung zei,' ati na.

19 Hatuka ama kōm um ati na: 'Kho rangā chunga ruirilna la ro,' ati na.

20 Hava suale nukhōna angkhat achangpu ahong rēta: ‘Ka pu, enta, na sumsenru hi hile, hiva hi puan bongtena ka thuama ka siak rap. **21** Asik chu arāng sabak mi nei ni sika kei na chi ani na. Asik chu nangin nei siak nōk ha nei lāk chachak. Hanūk chu nangin nei tu nōk ha nei āt chachaka,’ ati na.

22 Hatuka apumapān akōma: ‘Nang suak sa lui, na mūra chong asuak len lehan na chunga āsia na manlō ka ti. Nangin arāng kei ni hi nei na riat, hanūk chu kei siak nōk ha kei lāk chachak. Hanūk chu kei tu nōk ha kei āt chachak ti hi nei na riat. **23** Ichang mo ka sum ha sum alei anphung ngāi kōma nei siak nōk? Asik chu ka hong akīr tika hava ha abi le alei pungna amaniang le ile kei hong man rang ani na,’ ati na.

24 Hatuka akōla anding ngāi kōma: ‘Hava nāi akōma āta sum ha apot u tānla sumsen dangkaru sōm adōnpu kōma pe u ro,’ ati na.

25 Tenchu amānīn: ‘Ka pu, ama chu sumsen dangkaru sōm pei adōn zei hale,’ ati u na.

26 Amān amasanga: ‘Kei na ti ani u zei, adōnpu kōma ātama anpēk intia, ten adōn nōkpu kōma ei dōnte ngal ha anpot zit inti. **27** Hatuka achung u na rēng kei chang rang zōt lui koi ana dui ngāi ha, hong ruai u tānla ka matona that u ro,’ ati,” ati na.

Zuina lehan Isua Jerusalem alūt

Mt.21:1-11 Mk.11:1-11 Jn.12:12-19

28 Hatuka chu Isuan hiva chong ngāi aril suale Jerusalem khopui apan ranga maton asonga. **29** Hankēng chu Maruan mual panga khua Betphage le Bethani khua ei ti u na chu ahong anāi le azolāi anni ngāi atīra: **30** “Na matona khuana son sē u tānla, sova son na valūt phing u le sakuarpar ate khat anthunga vamu un na ti. Hava chunga han tutē la chuang ngāi lui, hava ha sūt u tān hong chōi u ro. **31** Hatuka mīn: ‘Ichanga mo nei sūt u?’ ati na ana rakel ten: ‘Pumān hiva hi anāng,’ ti u ro,” ati na.

32 Hatuka matona ei tīr ngāi ha asē u na, akōm u na ei ti ang taka avamu u na. **33** Hatuka sakuarparte chu asūt u lāi tak han apuma ngāiin: “Ichanga mo sakuarparte nei sūt u?” ati u na.

34 Hatuka amānīn: “Pumān hiva hi anāng,” ati u na.

35 Hatuka chu Isua kōma ahong chōi u na. Hatuka sakuarparte chunga apuan u ngāi adāp u na, achunga Isua aman chuang u na. **36** Hatuka Isua ei sēna rang lampuia apuan u ngāi alei pha u na.

37 Hatuka hava mun ha avasuak vit le Maruan mual āta ahong achum lampui ahong asuak u na. Hava lāi han aruaisi mipui pumpuin amān tichang abui sin ei

thō ngāi dōra ei mu u sika rāisāna ankhēka Pathian aman pāk u na:

38 *"Puma raminga Rēng ahong*
chu anpāka om rase!
Anvāna anngoina om rase,
hatuka chungnung khīta
anlianna om rase,"
(Sām 118:26)

ati u na.

39 Hatuka mipui bila Pharisi ngāi senkhat Isua kōma: "Mīnchūpu, na zolāi ngāi hi adāirek ranga na ngo pe ro," ati u na.

40 Hatuka amān amasanga: "Kei na ti ani u zei, hiva ngāi hi adāirek u ten, lungte ngāi hi ankhēk len unti hile," ati na.

41 Hatuka Jerusalem ahong dēp ual le khopui chu a ena achap sabaka: **42** "O aviana hin na kōma phūkdāina honga chōi hi nangin lei riat tānla chu! Tenchu atun hava ha na mit mu ranga anthup kēng ani zei. **43** Hatuka chu na rang nikhua la hong intia hava tika na rāldui ngāiin rakul sin untia, na hual unti, kil tin āta na khum rap unti. **44** Nang le na sūnga a om na nāi ngāi dōra phila na thīna na pei untia, na chunga lungte chunga lungte khat ngal ankam nō ni. Asik chu lungkham huna Pathianin ana hong thīr lāi han nangin lei riat lāi mak che," ti ha ani na.

Isua Pathian biak ina alūt

Mt.21:12-17 Mk.11:15-19 Jn.2:13-22

45 Hatuka Pathian biak ina avalūta, hava na neinun alei azuar le anchōk ngāi amasuak zita. **46** Akōm u na:

" 'Ka in chu bōr zongna in
kēng ei anti rang.'
Tenchu nangnīn hava ha
'misuam ngāi omna khura
nei sin u,' (Isa.56:7 Jer.7:11)

ti anziak ani," ati na.

47 Hatuka anikhuana Pathian biak ina mi amanchū chachaka. Tenchu chāizūng ngāi le dān mīnchū ngāi le mipui vāntanga milian ngāiin apeina aval u na. **48** Hanum nisela itē athōna chang man u mak. Asik chu mi dōrān achong ril ngāi ha malung apēk diaia arangāi u na.

Isua aningneina ruia ankelna

Mt.21:23-27 Mk.11:27-33

20 Ni khat chu Pathian biak ina mi amanchūna, Pathian chong thang ahui aril lāi tak han, chāizūng ngāi le dān mīnchū ngāi, Jihudi pātar ngāi bila senkhat akōm ahong u na. **2** Hatuka akōma: "Hong zāt ningneina le mo hiva ngāi hi nei thō chachak? Tu mo hiva ningneina ngal ana pēk? Na ril ro," ati na arakel u na.

3 Hatuka amān amasanga: "Hano ten koi um chong bāi khat na rakel u ka ti, na ril u ro. **4** Johan abaptisma pēk ha anvān āta mo ole miring āta mo?" ati na arakela.

5 Hatuka amānīn anininga hintin hin ankelna adōn u na, koinīn: " 'Anvān āta,' na ti ten.

‘Hanle ichanga mo ama nei iam u nōk?’ na tīnti. **6** Hanūk chu koinīn: ‘Miring āta,’ na ti rēt ten, mi dōrān lung le na dēng unti. Asik chu Johan chu mi dōrān deari,” ani, ati na ei iam u ani na.

7 Hasika han amānīn amasang u na: “Hava ha hontiang āta mo, riat mak me,” ati u na.

8 Hankēng Isuan amasanga: “Hano ten koi um hong zāt ningneina le hiva ngāi kei thō mo, na ril u nō ning,” ati na.

Gerep rahuan anrāk ngāi lehan ankhīna

Mt.21:33-46 Mk.12:1-12

9 Hatuka mipui kōma hiva ankhīna chong hi arila: “Mi khatin gerep rahuan khat asina. Hatuka chu hava ha rahuan athō ngāi kuta aman rāka nikhua sōtpa ranga ram ateia asēna. **10** Hatuka amara kham hun ahong asuakle gerep mara ei man rang bāt alei apēka avalāk ranga asuak khat anrāk ngāi kōma atīra. Tenchu hava gerep rahuan anrāk ngāiin alei zēm sabak u na, kut koronga alei makhīr u na. **11** Hanūk chu suak atei atīr rēta, hava nāi um alei zēm rēt u na. Hatuka māimōk asak u na, kut korong dēna alei makhīr rēt u na. **12** Hanūk rēt chu anthumna atīr rēta, hava hām apop aliama azēm u na apanga apei rak u na.

13 Hatuka gerep rahuan pumapān: ‘Hong mo kei thō rang ani zei? Hano ten, ka nāi pasal madit nei salep hi tīr ka ti, ama chu lalchi lei thō bet u bo ni,’ ati na andona.

14 Tenchu rahuan anrāk ngāiin alei mu na alei anril u na: ‘Hiva nāi hi kēng dōnglua aluak rang. Hasik han hong u ro, thāta pei u rei. Hatuka adōnglua chu koini ta chang bo ni,’ ati u na. **15** Hava sika han rahuan āta anuka amasuaka athat u na.

Hanle hava gerep rahuan pumapān amāni chunga hontin mo thō ni? **16** Ama chu honga rahuan athō ngāi chu hong that zit intia, hatuka rahuan chu mi tei kuta betōk inti,” ati na.

Mipui ngāiin hava chong ariat u na: “Havan tin han ni nō rase ba,” ati u na.

17 Tenchu Isuan amāni tiang anhoi laka: “Lekhabu ānthianga hiva chong anziak omzia hi hong zāt mo?

‘In asin ngāiin lung ei pei u ngēt ha,
In akila lung alu khīt ahong achanga,’ *(Sām 118:22)*

ti ha.

18 Tukareng hiva lung chunga achul tak chu azōi chita kiak inti, hanūk chu hava lungin ei dēng tak um adi changa zōi chit inti,” ati na.

19 Hatuka hava lāi taka han chāizūng ngāi le dān mīnnchu ngāiin ama asūrna aval u na. Tenchu amānīn mipui achi u na. Asik chu hiva ankhīna chong hi

amāni derdīna ei ril kēng ti ha ariat u na.

Kaisar kōma siachōi apēk rui

Mt.22:15-22 Mk.12:13-17

20 Hatuka ama chunga amit aman zūl chian u na, mi dik om aphuazek om athō u na maruka mi sī ngāi ha ama chong ril masial asūr ranga atīr u na. Asik chu nangkana ningneina dōn ram oppu matona ruiril ranga ei betōk thei u na ranga. **21** Hatuka chu amānīn akōma arakel u na: "Mīnchūpu, nangin adik taka chong nei ril le, mi nei manchū chachak. Hanūk chu tutē nei mandang abuia chongtaka Pathian rui mi nei manchū ti nei riat ani na. **22** Hanle, Kaisar akōma siachōi apēk hi koini na ranga adik mo adik nōk mo?" ati u na.

23 Tenchu Isuan amāni azia thei u ariata akōm u na: "Ichang mo nei na mansin u? **24** Rāngkachak dangka chēng khat na man mu u ta. Hava chunga han tu ramīl le tu raming mo achuang?" ati na.

25 Amānīn: "Kaisar," ati u na.

Hankeng amān akōm u na: "Kaisar ta chu Kaisar kōma pe u ro. Pathian ta chu Pathian kōma pe u ro," ati na.

26 Havan tin han amānīn mipui makunga achong ril masial chu sūr thei u mak. Tenchu amān ei masangna chu aboi adong u na adāi rek u na.

Āthi nāta anthuirētna le inneina rui

Mt.22:23-33 Mk.12:18-27

27 Hatuka Sadduki ngāi bila senkhat, athi nāta anthui rētna om mak ati ngāi ha akōma ahong u na ahong rakel u na: **28** "Mīnchūpu, Mosīn koini ranga dān ei maziaka ei māk chu, pasal khat pei anungāk amāka nāi dōn luia athi ten, aparualpa ranga chi andamna ranga athipa nungāk ha aparualin la rase. **29** Hano ten, ama hān parual sari a nei a, ulian khītin nungāk alāka nāi dōn luia athi na. **30** Aparual anni changnān hava nungāk ha alāk rēta, tenchu nāi dōn luia athi rēta. **31** Aparual anthum changnān hantin dēn han alāk rēta. Hantitin han parual sari ngāi hān tutē nāi nei pui luia athi kiar u na. **32** Ahek khīta chu hava nupang hām athīna. **33** Hantin han aniten, athi nāta anthui rētna nikhua tika hava nupang ha tu nungāk mo ei chang rang? Asik chu mi sari ngāiin ei lāk kiar u ani na," ati u na.

34 Hatuka Isuan amasanga: "Atun taka hi maniapūra mi ngāi chu nungāk anlāk ruathar anlāk u na, anom ansāk u na. **35** Tenchu nangkan sova hun ahong rang tika athi āta anthui rētna achang ranga anruat sua ngāi ranga chu nungāk anlāk ruathar anlāk, anom ansāk u lāi nō ni. **36** Hanūk chu hava panga athīm thi pial u

lāi nō ni. Asik chu vānpalāi ngāi ang rang kēng ani u zeia. Athi āta anthui rētna nāi ei chang u sika Pathian nāi chang unti. **37** Athi ngāi athara anthui rēta om unti ti Mosīn um tūka moi achuang ruia han ei hong manlang ani na. Asik chu Puma rang:

'Abraham Pathian,
Isaak Pathian, Jakob Pathian,'
(Ant.3:6)

ati na. **38** Ama chu athi ngāi Pathian ni mak, adam ngāi Pathian kēng, asik chu ama sika kēng mi dōra hi adama ei om," ati na.

39 Hatuka dān mīnchū ngāi senkhatin: "Mīnchūpu, nei ril ngāi dōra ha adik zit," ati na amasanga. **40** Tutēn chong atei itē ankel ngam om u lāi mak.

Krista hi tu Nāi Pasal mo?

Mt.22:41-46 Mk.12:35-37

41 Hatuka amān akōm u na: "Hanle hontin mo mīn Krista hi David achina Nāi Pasal ei ti u? ati na arakela. **42** Asik chu David ama lenin Sām ziaka ati na:

'Pumān ka Puma kōma ei ti,
Ka chang tianga ansut ro.
43 *Na rāldui ngāi na kepha*
siakna mun ka manchang
māseng,' *(Sām 110:1)*

ati na.

44 Davidan ama rang 'Puma,' ati na apāia. Hanle hontin mo ama anāi pasal ei ni thei rang?" ati na.

45 Hatuka mi dōrān ei rangāi thei u na ranga azolāi ngāi kōma arila: **46** "Dān mīnchū ngāi kōm āta anrēng u ro. Amāni chu kultāi anchualpa ngāi ansila achei kēng ei zōt u, hanūk chu bazār muna mīn ei mōk u rang, ankhōmna ina sutmun ansāng le bu nēkna muna sutmun ahuia ansut kēng ei zōt u. **47** Amānīn arōng ngāi dōnglua ei lua u. Tenchu mi mit muna rang khopa aseipa ngāi bōr azong u chachaka. Hava ngāi ha ruiril tika aliaktena adūk na unti," ati na.

Arōngnu tholōm pēk rui

Mk.12:41-44

21 Hatuka Isua anhoia a en le chu, anei ngāiin biak ina nuam pēk sum siakna muna nuam pēk sum ei pēk u ngāi amu na. **2** Hatuka chu arōng anriang khatin siki anni bak ei hong siak hām amu na. **3** Hatuka amāni kōma: "Chong tataka kei na ril ani u zei, mi tei mi tei ngāi nēka hiva arōng anriangin ei hong pēk hi ātam khīta. **4** Asik chu hiva mi tei ngāi dōrān chu ei dōn u maniang ngāi āta kēng ei hong pēk u. Tenchu hiva arōngin chu abui chungām ei damna ranga ei dōn salep ha apēk zita," ati na.

Hun hekna sinsiana

Mt.24:1-35 MK.13:1-23

5 Hatuka chu azolāi senkhatin Pathian biak in, lung āsapa ngāi le hanūk chu neinun anpēk ngāi lehan ituk mo ei anliangzia u rui arila. **6** Hatuka amān hava lāi

han: “Tenchu hiva nei mu u ngāi hi lung khat chunga lung khat ngal ei ankam nōkna rang hun ahong asuak rang ani zei. Aloma achiama anpei zit inti,” ati na.

7 Hatuka amānīn akōma: “Mīnchūpu, hava ngāi dōra ha hotik mo ei hong om rang? Hanūk chu hava ngāi ahong a om rang tiang hong zāt sinsiana ngāi mo ei om rang?” ati na arakel u na.

8 Amān akōm u na: “Lampui atei nei pan u nōkna ranga anrēng u ro. Asik chu ka raming achōia mi tampa hong untia, ‘Koi hi Krista ka ni zei,’ hanūk rēt chu ‘Hun ahong asuak zei,’ hong ti unti. Tenchu hava ngāi nūk zī u nō ro. **9** Hatuka chu anduina rahu le anbuaina thang na riat u le, na ratha manta u nō ro. Asik chu hava ngāi ha ei hong om mānsa ranga ngal ani na. Tenchu hava ha hun ei hekna rang la ni mak,” ati na.

10 Hatuka akōm u na: “Nam le nam andui unti, ram atei le ram atei andui unti. **11** Ninu anrikpa ngāi hong inti, mun ateteia māitām chul inti, rikhua hong lēng inti. Anvāna ratha tākpa ngāi le sinsiana lianpa ngāi hong anlang inti.

12 Tenchu hava ngāi dōra ahong asuakmān mīn na sūra na betōk untia, na sinsak unti, ankhōmna ina le lung ina na ruai unti. Koi ka raming sika rēng ngāi le ram oppu ngāi matona na ruai unti. **13** Tenchu hava ha amāni kōma ka ruia anriatpu nei chang theina u na ranga na rang u na hun asa chang inti. **14** Tenchu na malung mandettit u ro. Asik chu hontin mo nei masang u rang ati na andon nāng u mak chena. **15** Asik chu nangni anadui ngāi dōrān ei na masang thei u nōkna rang le ei na makhal thei u nōkna ranga hong zāt chong le hianna mo na pe u ka ti. **16** Hanūk chu na nu na pa, na parual ngāi, na unāi ngāi, na mal ngāiin athat ranga na betōk unti. Senkhat chu athat um na that unti. **17** Koi ka sika mi dōrān na mumāk unti. **18** Hanum nisela na lu u na sam sangkhat ngal anpei nō ni. **19** Na diartit u anten, nei dam u na zōkpui un na ti.

20 Hatuka chu sipai ngāiin Jerusalem khopui ei hual u na mu u tika hava khopui ei anpei rang anāi zei ti riat un na ti. **21** Hava tika chu Judia rama a om ngāi chu muala varot u rase. Khopui sūnga a om ngāi chu apanga suak u nō rase. Khuana a om ngāi chu khopui sūnga valūt u nō rase. **22** Asik chu hava nikhua ha phuba lākna nikhua ani na, Lekhabu ānthianga anziak dōra ei hong kipna rang nikhua ani na. **23** Hava nikhuana anrāi ngāi le ranu nēk nāite dōn nu ngāi dingmun chu achān antak rang banu! Asik chu hava ram sūnga achālaka antakna ei hong suak rang ani na. Hanūk chu hava nam ngāi chunga taksitna ei hong tung

rang ani na. **24** Hanūk chu khendāi le anthat untia, nam tin ngāi kōma selkeia anruai unti. Hanūk chu Jentail ngāi hun anzui sua māseng chu Jerusalem khopui chu Jentail ngāiin ake le achīl unti.

Miring Nāi Pasal ei hong rang rui

Mt.24:27-31 Mk.13:24-29

25 Hatuka ani, tha, ārsi ngāia, sinsiana tampa anlang inti. Maniapūra nam atei chunga antakna hong om inti. Tipuilian le tiduār ansoka rahuna aratha ta unti. **26** Rathatākna le ramuala anchi rua ei hong om rang rui andona anmoia om unti. Asik chu anvān tianga alian ngāi dōra annīk unti. **27** Hava hun tika Miring Nāi Pasal chu achālaka thōtheina le anlian chunga ansūm bila ahonga mu unti. **28** Hava ngāi dōra ei om rang anphut le, chung tiang anhoi u tān, na lu mansāng u ro. Asik chu nangni ngāi nei zōk u na rang hun ahong anāi zei," ati na.

Theichang kung lehan ankhīna

Mt.24:32-35 Mk.12:28-31

29 Hava suale akōm u na hiva ankhīna chong hi arila: "Theichang kung le thingkung atei ngāi mansin u ro. **30** Abua ei ancher na mu u le, pāmsāl ahong anāi zei ati na nangni lenin na riat thei u na. **31** Hantin han nangnīm hava ngāi a omzia na mu u le, Pathian ram chu ahong anāi zei ati na riat thei u ro.

32 Chong tataka kei na ril ani u zei, hiva ngāi dōra ahong akip sua māseng chu hiva huna nam ngāi hi anpei pial u nō ni. **33** Ramual le anvān anpei inti, tenchu ka chong ngāi chu tāituana anpei pial nō ni.

34 Tenchu anrēng u ro, asik chu na malung u anbuaia, anri anhāia, hi damsūng ruia lunghāngnān dok ei na manchuai u nōkna ranga. Hanūk chu hava nikhua ha chāngte anlāiseka ei ankhit anga riat lui kāra na chung u na ei hong suak rak nōkna ranga. **35** Asik chu hava nikhua ha ramual pumpuia a om ngāi dōra chunga ei hong suak rak rang ani na. **36** Hasika han, hiva ngāi dōra ahong asuak rang tika azōk hiaia nei om thei u na rang le Miring Nāi Pasal makunga nei anding thei u na ranga alom peia kongtina ameng chiana bōrzong babang u ro," ati na.

37 Hatuka Isua chu anikhuan tina Pathian biak ina mi amanchū chachaka. Tenchu azān tina asuaka Maruan mual ei ti u han avariak chachaka. **38** Hatuka mi dōra chu zīngphit mānsana achong anngāi ranga biak ina ahong u na.

Iskariot Judān Isua ansūr rang azōt

Mt.26:1-5, 14-16 Mk.14:1-2, 10-11

22 Hatuka chol anchel lui Jihudi ngāi ruti pānta

chu ahong anāi zeia. Hava ha Zōkna pānta ati u. **2** Chāizūng ngāi le dān mīnchū ngāiin hontin mo Isua thatna ati na lampui arok u na. Asik chu amānīn mipui ei ngam u nōk ani na. **3** Hatuka chu zolāi sōmleianni ngāi bila angkhat Iskariot anti Juda asūnga soitān alūta. **4** Hatuka ama chu asēna, chāizūng ngāi le biak in angāk ulian ngāi kuta ei mansūr theina ranga avān rilpuia. **5** Hatuka amāni ngāi chu achālaka arāi alei sān u na, sum apēk ranga azōt u na. **6** Hatuka amām azōta, mipui a om nōk lāi taka ansūra amāni kuta anbetōk ranga hēr aravāna.

Puma zāndui

Mt.26:17-30 Mk.14:12-26
Jn.13:1-18 I Kor.11:23-25

7 Chol anchel lui Jihudi ngāi ruti pānta nikhuana, Zōkna pāntana zāndui ranga berate anthatna nikhua ahong asuaka. **8** Isuan Peter le Johan atīra: "Zōkna pāntana zāndui nei nēk theina ranga sē utān vamansūk u ro," ati na.

9 Hatuka amānīn: "Hovan mo nei vamansūk ranga nei zōt?" ati na arakel u na.

10 Hatuka amān: "En u ro, khopui na valūt u le, pasal khat tikola anputa tiluak rang antongpui un na ti. Ama ha zī u tān ei lūtna taka valūt u ro. **11** Hatuka in pumapa kōma: 'Anānchupān, ka zolāi ngāi le mun khata Zōkna pāntana zāndui ei nēkpuina ranga khual in ha hon tiang mo? Ariat rang azōt,' vati u ro. **12** Hatuka amān in chunga tadan in alianpa khat, aloma anzēk vang na man mu unti, hava han akip chīta vamansūk u ro," ati na.

13 Hatuka asē u na, amān ei ti anga avamu u na, Zōkna pāntana zāndui chu amansūk u na.

14 Hatuka hun ahong asuak le ama le akuitīr sōmleianni ngāi chu anruala zāndui bu nēk rang ansut u na. **15** Hatuka amān akōm u na: "Antakna ka tiar mān hin nangni bila hiva Zōkna pāntana zāndui bu ana nēkpui u rang achān kei zōt sabak ani zei. **16** Kei na ril ani u zei, Pathian rama hiva hi akip māseng chu hiva zāndui bu hi ne lāi nō ning," ati na.

17 Hatuka khuri alāka rāisān chong amantung suale: "Hiva hi la u tān, na kār u na ansem u ro. **18** Kei na ril ani u zei, Pathian ram ahong atung māseng chu hiva gerep zu hi buang lāi nō ning," ati na.

19 Hava suale ruti alāka rāisān chong amantung suale akhiaka akōm u na apēka: "Hiva hi ka taksa, nangni ranga anpēk rang, nei na riattit thei u na ranga thō u chachak ro," ati na.

20 Hantin han zāndui bu anēk sua u le khuri alāka akōm u na apēka: "Hiva khurina ka thisen hi dān khit athara kēng, hiva hi

nangni ranga asuak rang chu ani. **21** Tenchu rangāi u ro, koi anān sūr rangpu kut chu ka bila hiva tebul chunga hin asiak zei. **22** Miring Nāi Pasal chu taktataka Pathianin dān ei ratan sua anga ei panna rang chu ei pan rang ani zei. Tenchu koi anān sūrpu miring chu avān aduai ba!" ati na. **23** Hatuka amāni le amāni achong u na: "Amāni bila tu mo hiva zāt om hi tu mo athō rang ani zei?" ati na ankel u na.

Tu mo alian khīt rang?

Mt.20:20-28 Mk.9:33-37, 10:35-45

24 Hanūk chu azolāi ngāi kāra tu mo alian khīta anruat rang ti ruia chong ankhalna asuaka. **25** Tenchu Isuan amasanga: "Nam atei ngāi kāra rēng ngāi kēng ami ngāi chunga anlalna ei thō u. Hanūk chu amāni chunga ningneina adōn ngāi ha 'Satna sin āsa athō ngāi,' anti u na. **26** Tenchu nangni chu hantin han ni u mak chena. Na kār u na alian khīt ha asīn khīt anga om rase, alian khīt achang ha mi dorbōndom anga om rase. **27** Tu mo alian ual? Ansuta bu nēkpu mo ole ama dorbōndompu suak mo? Ansuta bu anēkpu ha ni nō ni mo? Tenchu koi chu na kār u na dorbōndompu anga kei om ani na. **28** Nangnīn antakna ka tiar lāi han na mathān u mak chena. **29** Ka pān ram khat ei na pēk anga, nangnīm ram khat ka na pēk u. **30** Hatuka nangnīn ka rama ka bu nēkna tebula ansut un na ti. Hanūk rēng chomphānga ansuta nam sōmleianni Israel ngāi ruiril un na ti," ati na.

Peterin Isua ei maniang rang rui aphāmān alei ril

Mt.26:30-35 Mk.14:26-31 Jn.13:36-38

31 Hatuka Pumān: "Simon, Simon, enta, bu anrel anga anān rel ranga soitānin nangni ngāi ana man ranga ei zōt kēng ani zei. **32** Tenchu nei iam u na ei anpei nōkna ranga bōr ka na zong pe. Hatuka nang um ka kōma na honga kīr rēt tika hiva na parual ngāi um manhar ro," ati na.

33 Tenchu Peterin amasanga: "Puma, na bila lung ina ankhum ranga le athi ām athi rang tenpeia kansin," ati na.

34 Isuan amasanga: "Peter, kei na ril ani zei, avian ār akhuang mān na re makung ati na voi anthum na maniang in na ti," ati na.

35 Hankēng akōm u na: "Poisa siakna, marsa, kekok buia ka na tīr u lāi han, nei ansam u mo a om?" ati na.

Amānīn: "Ansam mak me," ati u na.

36 Hatuka amāni kōma: "Atun chu, poisa siakna adōnin hava ha chōi rase, marsa adōnin um chōi rase. Hanūk chu khendāi adōn nōkin akultāi azuara rachōk rase. **37** Kei na ril ani u zei:

'Ama chu dān atel nōk ngāi
kāra antel kēng ani zei,'
(Isa.53:12)

ti Lekhabu ānthianga ka rui anziak ha ei hong kip theina rang ani na. Hava ngāi dōra ha ahong akip rang tatak rang anāi zei." ati na.

38 Hatuka azolāi ngāiin: "Enta, Puma, hiva hin khendāi anni chu a om hile," ati u na.

Hatuka amān: "Om ta rase, ahun zei," ati na.

Maruan muala Isua bōr azong

Mt.26:36-46 MK.14:32-42

39 Hatuka Isua havan āta asuaka ama adān anga han Maruan muala asēna, azolāi ngāiin um anūk avazī u na. **40** Amun taka avasuak le amāni kōma: "Anthēmna nei chul u nōkna ranga bōr zong u ro," ati na.

41 Hava suale ala uala asēna ankhāia aman khūk abila bōr avazonga: **42** "Ka Pa, nang nei zōt aniten, hiva khuri hi ka kōm āta na khāi pe ro. Tenchu koi kei zōt ang ni mak, nang nei zōt anga ni rase," ati na. **43** Hatuka anvān āta vānpalāi khat ahong anlanga ranak ahong pēka. **44** Antakna ei tēng rang ruia achān arathāta sabak riama bōr azonga. ataksa nāta rathan chu thisen tang anga phila achula.

45 Hatuka bōr azong suale anthuia, azolāi ngāi kōma ahonga. Malung ana tuara andon rahei u na azolāi ngāi alei ina ahong mu na. **46** Akōm u na: "Ichang mo na lei in u?. Anthui u tān, bōr zong u ro. Hankēng anthēmnana nei chul u nōk rang," ati na.

Isua ansūr

Mt.26:47-56 Mk.14:43-50 Jn.18:3-11

47 Hatuka hava ha chong ala ril chian lāi tak han, mipui ātampa ahong asuak zut u na. Zolāi sōmleianni ngāi bila angkhat Juda hān maton ansana ahong ruaia hatuka biang antum ranga Isua ahong pana. **48** Tenchu Isuan: "Juda, Miring Nāi Pasal hi biang antuma mo nei mansūr rang ani zei?" ati na.

49 Hatuka ama aravēla a om ngāiin hong khat mo chu asuak rang ani zei ti ariat u le: "Puma, na khendāi ngāi lehin na tuk?" ati u na. **50** Hatuka amāni bila angkhatin chāizūng asuak khat achang kuar a-āt pe vinga.

51 Tenchu Isuan: "Mong ta ro, thō lāi nō ro," ati na. Hatuka akuar avatōna amandam pe rēta.

52 Ama sūr ranga hong chāizūng ngāi, biak in angāk ulian ngāi le Jihudi pātar ngāi kōma: "Misuam ngāi āsūr anga mo ana sūr ranga khendāi le sunrol le nei hong u? **53** Anikhuan tina biak ina na bil u na ka om babang lāi han na sūr u mak chena. Tenchu atun hin nangni na ranga hun ani na, azīng ningneina a om lāi," ati na.

Peterin Isua amaniang

Mt.26:55-58, 69-75 Mk.14:48-54, 66-72 Jn.18:12-18, 25-27

54 Hatuka ama chu asūra aruai u na, chāizūng alian ina avalūt pui u na. Peterin rāl āta anūk avazīna. **55** Tenchu tual amalāi taka moi athōna ansut ngāi bila Peter um ahonga amāni bila ansuta. **56** Hava han moi kōla ansuta suak nupangte khatin moi ra ānga amuna, a en chiana: "Hiva mi hīm ama bila anlop kēng," ati na.

57 Tenchu Peterin: "Nupangte, hava mi ha re makung," ati na ei maniang ani na.

58 Hatuka nangkan uala pasal atei khatin ahong mu rēta: "Nang um ama bila mi kēng na ni hile," ati na.

Peterin: "Miring, koi ni pial makung," ati na.

59 Hatuka chu dār angkhat dām asē suale pasal atei khat rētin: "Hiva mi hīm ama bila mi ngēt kēng. Asik chu ama hi Galili rama mi kēng," ati na.

60 Hatuka Peterin: "O pasal! hong mo nei na ti ha koi chu riat makung," ati na. Hatuka achong ril ahek mān ār ahong akhuang lena. **61** Hatuka Puma chu anhoia Peter tiang a ena. Hatuka Pumān: "Avian ār akhuang mān voi anthum nangin na re makung ati na nei na maniang rang," ei ti ha Peter amalunga ahong achuia. **62** Hatuka apanga asuaka achālaka avachapa.

Isua asūr ngāiin mani ēro thō u

Mt.26:67-68 Mk.14:65 Jn.18:22-23

63 Hatuka Isua asūr ngāiin mani ēro athō u na, azēm u na. **64** Hanūk chu amit amahīp pe u na: "Pathian chong ril rēt ta ro ba. Tu mo ana zēm?" ati na arakel u na. **65** Havan tin han mi tei ātampān chong ātampa arila mualphui asak u na.

Jihudi ngāiin ruirilna alian matona Isua aruai u

Mt.26:59-68 Mk.14:55-65 Jn.18:19-24

66 Hatuka khua ahong avār le Jihudi pātar ulian ngāi, chāizūng ulian ngāi le dān mīnchū ngāi mun khata anchun u na. Hatuka amāni ruirilna liana aruai u na: **67** "Nang hi Krista tatak na ni ten, koini ngāi na ril ta," ati u na.

Isuan amasanga: "Ka na ril u nām nisela, iam u nō ta ni. **68** Hanūk chu ka na rakel u nām, itē na masang u nō tani. Hanūk chu na mazōk u nō ta ni. **69** Tenchu atun āta Miring Nāi Pasal chu Pathian ranak anei khīt chang tianga ansuta om inti," ati na.

70 Hatuka alom u na arakel u na: "Hano ten, nang hi Pathian Nāi Pasal mo na ni?" ati u na.

Amān: "Nangni kēng atak aril na ni u, hava ha ka ni len zei," ati na.

71 Hankēng amānīn: "Ahun zei, atei imo ariatpui nei nāng

lāi? Koini lenin amūr āta achong ariat na ni zei hile," ati u na.

Pilat matona Isua aruai u

Mt.27:1-2, 11-14 Mk.15:1-5
Jn.18:28-38

23 Hatuka chu mipui anchun ngāi dōra alom u na anthuia, Isua chu Pilat kōma aruai u na. **2** Hintin hin achunga chong āsia avamantung u na: "Amān koini na nam ngāi hi aselna tianga ei ruaia. Kaisar akōma siachōi apēk rang um ei khār, hanūk chu Krista ati na rēng khat ka ni, ati nām na riat," ati u na.

3 Hasika han Pilatin Isua kōma: "Nang hi Jihudi ngāi rēng mo na ni?" ati na arakela.

Isuan amasanga: "Nang len kēng ati na ni," ati na.

4 Hankēng Pilatin chāizūng ngāi le mipui vāntāng ngāi kōma: "Hiva miring tak chunga ei siatna itē mu makung hile," ati na.

5 Tenchu amānīn ther khakhaka ati riam u na: "Hiva mi hīn Galili ram len āta aphuta, hiva mun tenpeia ahonga Judia ram pumpuia mun tina mi ei manchūna lehin mi dōra ei malum sabak kēng ani zei," ati u na.

Herod matona Isua aruai u

6 Pilatin hava chong ariata, ama hi Galili rama mi ei ni le ei ni nōk arakela. **7** Hatuka chu ama ha Herod ei vong rama mi ani ti ariat le chu Herod akōma amathuan rēta. Asik chu hava lāi han Herod um Jerusalema a om ani na.

8 Hatuka Herod hān Isua alei muna achān arāi alei sāna. Asik chu aphā mān āta ama ruia thang ātampa alei riat sika amu rang ei phām sabak ani na. Hanūk chu ama kōm āta tichang abui sinsiana khat ei thō amu ranga aderdīn ani na. **9** Hatuka amān chong ātampa ankelna adōna, hanum nisela Isuan itē masang pial mak. **10** Hava han chāizūng alian ngāi le dān mīnchū ngāi anding u na amānīn ankhēk chunga āsia amanlō u na. **11** Hatuka Herod le asipai ngāiin mualphui asaka, mani ēro athō u na. Hatuka kultāi asapa khat amansil u na Pilat akōm dēn atīr rēt u na. **12** Hava mān ha chu Herod le Pilat hi anngoi u lui ani na, tenchu hava nikhua nāta amāni chu mal anchang ani u zei.

Isua ei that u rang chong amasat.

Mt.27:15-26 Mk.15:6-15
Jn.18:39-19:16

13 Hatuka Pilatin chāizūng alian ngāi le ruiril aliana ruaitu ngāi dōra le anam u na ulian ngāi dōra mipui vāntāng apāia mun khata aman chuna. **14** Amān akōm u na: "Hiva mi hi na nam u ngāi selna tianga aruai nei ti u sika ka kōma nei hong ruai u ani

na. Tenchu rangāi u ro, na makung u na achālaka ka radēka, hiva miring tak chunga āsia nei hong manlō u na chong ngāia hin itē ei siatna angkhatte ngal mu makung hile. **15** Herod um nisela ei mu nōk sika koini kōma ei hong tīr rēt ani na. Hiva mi hīn thīna rang khopa āsia ei thō itē om mak. **16** Hasika han, sinsak ka tinga, mazōk rēt ka ti," ati na.

17 Zōkna pānta hun kipa mi salui ankhum khat hi amāni ranga ei mazōk pe ngēt chachak ranga chong ha amāni kōma arila.

18 Hanum nisela amāni chu mun khata ankhēk u na: "Hiva miring hi pei ro! Barabba ha na mazōk pe ro!" ati u na. **19** Barabba ha kho tina anbuaipu le mi that sika lung ina ankhum ani na.

20 Tenchu Pilatin Isua anzōk rang ei zōt sika akōm u na hava chong dēn ha aril rēta. **21** Tenchu ankhēk riam u na: "Ama chu krosa tār ro! Krosa tār ro!" ati u na.

22 Pilatin voi anthum changna akōm u na: "Ichanga mo? Hiva mi hīn hong mo āsia ei thō? Koi chu thīna rang khopa itē masial ei thō mu makung, hasika han ka zēm suale mazōk ka ti," ati na.

23 Tenchu amāni ha anringa ankhēk riam u na ama chu krosa atār khakhak ranga atitit u na. Hantin han amāni le chāizūng alian ngāi hē anring riama. **24** Hatuka Pilatin amāni ei zong u ang taka ei thōthei u na ranga ruirilna amasāta. **25** Hatuka anbuaina le mi that sika lung ina ankhuma om ei zong u chu amāni ranga ama zōk pe na. Tenchu Isua chu amāni ei zōt u ang taka akut u na abetōka.

Isua Krosa antār

Mt.27:31-44 Mk.15:21-32 Jn.19:17-27

26 Hatuka Isua aruai u lāi han, Kurini khuana mi khat araming Simon, khua nāta ahong ha achunga kros āsiak u na Isua anūk azīna anput ranga ama chu asūr u na. **27** Mipui ātampān anūk azī u na, hanūk abil u na nupang ātampām anchela. Hava ngāi ha ama sika arōp arachuma, achap sabak u na. **28** Isuan amāni tiang anhoia: "Jerusalem nupang ngāi, koi ka sika chap u nō ro. Tenchu nangni le na nāi u ngāi ranga chap u ro. **29** Asik chu en u ro: 'Avonsūnga nāi vong lui le arōp suama ranuti pe lui, nupang aching ngāi chu ravān asa kēng,' nei ti u na rang nikhua ahong asuak rang ani zei.' **30** Hava hun tika chu:

'Mual alian ngāi kōma:
"Koini na chunga na hong del ta ro."'
Hanūk chu, *mual āsīnte ngāi kōma:*
"Koini na hong khum ta ro,"
(Hos.10:8)
ti ūnti,' ati na.

31 Thing aring tak chung ngala mīn hintin hin athō u ten thing achār sua vānga chu ituk mo ei thō u rang ani na," ati na.

32 Hatuka chu abila anni āsia thō ngāi athī rang dēn aruai u na. **33** Hatuka araming "Lu ru mun" ei ti u han avasuak ule hava han krosa atār u na. Abila āsia thō ngāi achang tiang khat avoi tiang khat atār u na. **34** Hatuka Isuan: "Ka Pa, amāni ngāi madual ro, asik chu imo ei thō u amānīn ei riat u nōk kēng," ati na. Hava suale chu apuan ngāi chu ravān enna athōna ansem u.

35 Mipui ngāi andinga a en u na, amāni bila khuana ulian ngāiin: "Mi tei ngāi chu amān ama zōk theia, tenchu ama hi Pathianin ei athang Krista aniten, aninga anzōk ta rase ba," ati na mani ēro athō u na.

36 Hatuka sipai ngāiin um ahong u na mani ēro athō u na akōma athūr anchel zu annēk rang ahong pēk u na. **37** Hatuka amānīn: "Jihudi ngāi rēng na ni ten, na ninga anzōk ta ro ba," ati u na.

38 Hatuka alu chung tianga hiva lekhapēk atār u na: "HIVA MI HI JIHUDI NGĀI RĒNG," ati na lekha anziak ani na. Hava ha Grik, Latin, Hebrai chonga anziak ani na.

39 Āsia thō anni krosa ei mathōi u ngāi bila angkhatin Isua ēlsēl athōna: "Nang hi Krista ha nani ngēt ten, na ninga anzōk tānla, koinīm na mazōk ta ro ba," ati na.

40 Tenchu atei angkhatin chu han tina ei masang sika angōna arakōka: "Nang hi Pathian ngal achi mak che mo? Nang um han tin dēn kēng nei tong hale. **41** Koini chu ansinsakna aman rua ngal kēng na ni. Koini chu nei man rang anga nei man ani zei. Tenchu hiva mi hīn chu itē ei siatna abui kēng," ati na.

42 Hava suale Isua kōma: "Puma, rui aril ranga na rama na hong tika na riattit ro," ati na.

43 Isuan amasanga: "Chong tataka kei na ril ani zei, avian koi ka bila paradisa vatungin na ti," ati na.

Isua athī

Mt.27:45-56 Mk.15:33-41 Jn.19:28-30

44 Hatuka chu sūn dār sōmleianni len āta khului dār anthum tenpei ramual pumpui ahong azīng khupa. **45** Anīn ēl lāi mak, hanūk chu biak ina mun ānthianga puan anzār ha alāi taka anthēta bong anni achanga. **46** Hatuka Isua anringpana ankhēka: *"Ka Pa, nang na kuta ka ratha ka na pēk," (Sām 31:5)* ati na. Hava chong aril suale arang achāta.

47 Sipai raza aruaipūn hava ngāi aloma amu na Pathian amanpāka: "Chong taktaka hiva mi hi mi dik tak kēng hile," ati

na. **48** Hatuka hava om ngāi a en ranga mipui ahong dōrān hava ngāi amu u na amalung arachum tira akīr u. **49** Tenchu amēl riat ngāi dōra le Galili ram āta ahong anūk azī nupang ngāi chu rālkhat āta athīra anding chian u na.

Isua thāna anphūm

Mt.27:57-61 Mk.15:42-47 Jn.19:38-42

50 Hatuka chu en ro, araming Joseph ati na mi khat a om a, ama ha ruiril aliana mi khat, mi sa le mi dik ani na. **51** Ama hi Jihudi ngāi khua Arimathāia mi ani na. Hanūk chu ama hi hava ngāi mandon le malung anrualpui zet lui mi ani na. Pathian ram alei angāk chian ani na. **52** Ama hi Pilat kōma asēna Isua aruak avazonga. **53** Hatuka aruak chu avamasuma, puan annēm le athuama, lung ankhuar thān khura avasiaka. Hava han tutē lān siak ngāi lui ani na. **54** Hava nikhua ha pōngansa nikhua ranga ansinna nikhua ani na. Hatuka chu pōngansa nikhuam anphut rang ani zeia.

55 Hatuka Galili ram āta ahong nupang ngāiin anūk azī tir u na thān chu avamu u na, hanūk chu aruak um hontin mo ei siak u ati na avaen u na. **56** Hatuka akīr u na, marim ahui le ansin sariak hanūk chu ankhua zāt marim ahui avasin u na. Dān anga pōngansa nikhuana pōng ansa u na.

Isua thī nāta anthui rēt

Mt.28:1-15 Mk.16:1-11 Jn.20:1-18

24 Tenchu hapta nikhua mānsa ārkhuan chunga marim ahui ei sin u ngāi achōia thāna asē u na. Amāni bila atei nupang senkhat um asē u na. **2** Hatuka thāna lungpa ha ankhāia avamu u na. **3** Tenchu asūng avalūt u na Puma Isua aruak chu vamu u mak. **4** Hatuka hava sika han aboi adong u lāi tak han enta, puan avāra aēl sabak ansil pasal anni akōl u na ahong anding u na. **5** Hatuka arathāta rahei u na thuai tiang amāi athup u na. Hava lāi tak han hava pasal anni ngāi hān amāni ranga: “Ichanga mo athi ngāi kāra adam chu nei ravān u? **6** Ama chu hiva hin om lāi mak, anthui zei. Galili rama a om lāi han imo ei na ti u ha re u lāi mak che mo? **7** Asik chu: ‘Miring Nāi Pasal hi mi salui ngāi kuta anbetōk intia, krosa tār unti hanūk chu nīnthum nikhuana anthui rēt inti,’ ti rui ha,” ati u na. **8** Hankēng ama chong ngāi dōra amalung u na ahong achuia.

9 Thān āta ahong akīr u na azolāi sōmleikhat ngāi le atei ngāi kōma hiva rui ngāi hi avamantung zit u na. **10** Hava nupang ngāi bila a om ani zei, Magdalini Mari, Joanna, Jakob anu Mari le nupang atei ngāiin kuitīr ngāi kōma hava chong ngāi ha avamantung u na. **11** Tenchu achong ril u ngāi dōra ha amāni ranga chong koronga chong

anga abe pe u na. Hasik han achong ril u ngāi iam pe u mak. **12** Hanum nisela Peter chu anthuia thāna atāna asēna. Hatuka asūnga anbūna avaena, puan asa zāt ngāi rong anbuk chīta avamuna. Havan tin han alei om sika ati na chang re mak ahong akīra ei sē ani na.

Emmau lampuia Isua anlang

Mk.16:12-13

13 Hava nikhua dēn han mi pasal anni hi khua angkhat araming Emmau ei ti u han asē u na. Hava khua ha Jerusalem khopui āta kilomitar sōmleikhat dām ala ani na. **14** Amānīn havana rui asuak ngāi dōra ruia anril tira asē u na. **15** Hatuka hintin hin ahong ani na, amāni ha anrila achong u lāi tak han, Isua apum len ha abil u na ahonga kal achōipui u na. **16** Tenchu ama ati na ei riat thei u nōkna rang anga amit u ngāi azīng aphuazek u na.

17 Amān akōm u na: "Na kal chōi u balama hong zāt rui mo nei anril tir u? Ichanga mo na māi ei anngūi u?" ati na arakela.

18 Hatuka amāni bila angkhat araming Kleopa hān: "Jerusalema nang rong mo khual na ni zei? Hiva nikhua kār sūnga hong zazāt rui mo asuak hi, riat ngal mak che mo?" ati na arakela.

19 Akōm u na: "Hong zāt rui ngāi mo?" ati na arakela.

Hatuka amānīn amasanga: "Nazareta Isua rui. Ama chu Pathian le miring dōra mit muna om dāna le chonga ranak anei le deari raming anthang khat ani na. **20** Hanūk chu chāizūng ngāi le koini na nama ulian ngāiin thīna ten peia ei mansūr u, hava suale chu krosa ei tār u ngāi rui. **21** Tenchu koinīn na lei mangang chu, ama hīn Israel nam anzōk rang ani na. Hava rong ha la ni mak, hiva rui ngāi hi aviana le chu nīnthum ani zei. **22** Hanūk rēt chu, koini na bila anchel nupang senkhat ngāiin achālaka koini na boi amandong u na. Avian ārkhuan chunga thāna asē u na. **23** Tenchu aruak vamu u mak. Hatuka ahong akīr u na vānpalāi ngāiin um na mu ati na ahong ril u na. Hava ngāi hān: 'Ama chu adam kēng zei,' ati u na. **24** Hanūk chu koini na lōm senkhat ngāi thāna asē u na nupang ngāiin ei ril u anga avamu u. Tenchu ama chu vamu u mak,' " ati u na.

25 Hatuka amān akōm u na: "Deari ngāi chong ril dōra aiam ranga āmo le malung asēt ngāi! **26** Krista hān hava rui ngāi dōra atiar zita ni mak mo ama ei liannana ei lūt rang?" ati na. **27** Hatuka chu Mosi le deari ngāi len āta anphuta, Pathian lekhana ama ruia anziak ngāi dōra omzia akōm u na aril pe na.

28 Hatuka ei pan u na rang khua avasuak u le ama chu ala bet uala ala sē rang om athō na. **29** Tenchu: "Koini na bila om ta ro," ati na akhāpa amathēm

sabak u na. Asik chu: "Zān ahong azīng rang ani zei, hanūk chu nikhuam abui rang ani zei," ati u na. Hatuka amāni bila a om ranga in sūnga alūta.

30 Hankēng bu nēk ranga ansut u na ruti alāka, bōr apēka, akhiaka akōm u na apēka. **31** Hatuka amit u ngāi anlongpena, amēl ariat thei u na. Hatuka amit mu u nāta anpei diaia. **32** Hatuka amāni le amāni anril u na: "Lampuia ana chongpui tira Pathian lekhana chong ngāi ana ril lāi han koini ngāi malung ha har vung len mak mo?" ati u na.

33 Hatuka hava lāi tak len han anthui u na Jerusalema akīr len u. Hatuka kuitīr Sōmleikhat ngāi le atei alōm u ngāi munkhat alei ankhōm ngāi avamu u na. **34** Amānīn: "Puma chu anthui tatak kēng ani zei, Simon akōmām anlang zei," ati u na. **35** Hatuka chu lampuia hong zazāt rui mo ei om hanūk chu ruti akhiak lāia amēl ei riat thei rui ngāi ha aril u na.

Zolāi ngāi kōma Isua anlang

Mt.28:16-20 Mk.16:14-18
Jn.20:19-23 Kts.1:6-8

36 Hava ngāi rui anril u lāi tak han Isua apum len amāni bila ahong andinga akōm u na: "Phūkdāina na kōm u na om rase," ati na.

37 Tenchu amāni ha ralīm kēng nei mu ati na amandon u na arathātana achi sabak u. **38** Hatuka amān akōm u na: "Ichang mo na malung u ngal sōk ei cha? Hanūk chu ichanga mo na malung u na ngal andonna nei ma suak u? **39** Ka kut ngāi le ka ke ngāi hi en u ta, koi hi ka ni zei! Na tōn u tān en u ta, koi kei dōn nei na mu u anga ralīm chu taksa le ru dōn mak," ati na.

40 Hiva chong ei rila akōm u na akut ngāi le ake ngāi aman mu na. **41** Tenchu arāi asān rahei u na la iam thei u mak ati na chang re u mak. Hatuka akōm u na: "Na bil u na hiva hin hongte mo asāk rua mo na dōn u?" ati na. **42** Hatuka ngā anziai khat le khuaining apēk u na. **43** Hatuka hava ngāi ha alāka amāni makunga asāka.

44 Hava suale amāni kōma: "Nangni ngāi bila ka om lāi han hiva hi kei na ril u ani na. Mosi dānbuna, deari ngāi lekhabūna hanūk chu Anpākna lekhabūna ka rui anziak ngāi dōra chu ei hong kip zit rang," ati na.

45 Hatuka Pathian lekhana chong ei riat thei u na ranga amalung u amalong pena. **46** Hatuka akōm u na: "Hintin hin anziak ani na, hanūk chu hava ang taka, Krista chu antak tiar intia, nīnthum nikhuana athi ngāi bil āta anthui inti. **47** Hanūk chu ama raminga malung ankhīrna le āsia andualna rui chu Jerusalem khopui āta anphuta nam tin kōma ril unti. **48** Hiva ngāi dōra ariatpui chu nangni hi na ni u na. **49** Hanūk chu rangāi

u ro, Ka Pa chongtin ha na chung u na hong tīr ka ti. Tenchu chungvān āta sinthōtheina le han anthuama na om u māseng chu hiva Jerusalem khopuia hin om chian u ro," ati na.

Isua chungvāna akal

Mk.16:19-20 Kts.1:9-11

50 Hatuka Bethani khua ei hek tenpei amāni ngāi aruaia. Hatuka akut alānga bōr apēka. **51** Hatuka hintin hin ani na, bōr apēk lāi tak han amāni le ansena chungvān tiang akala. **52** Hatuka amānīn amōk u na rāisān taka Jerusalem khopuia akīr rēt u. **53** Hatuka chu biak ina a om chian u na, rāisān chong arila Pathian chu amanpāk u na. Amen.

Chong taksa ahong achang

1 Aphuta chu chong kēng a om. Chong chu Pathian kōma a om. Hatuka hava chong ha Pathian ani na. **2** Aphuta hava ha Pathian kōma a om ani na.

3 Alom peia ama zāra a om zit ani na. Ānsin ngāi dōra hi ama nōk āta ānsin khat ngal om mak. **4** Ama kōm han damna a om a. Hava damna ha miring ngāi ra-āng ani na. **5** Hava ra-āng chu azīng kāra ahong ēla. Tenchu āzīngin hava lei maham thei mak.

6 Pathianin mi khat ei hong tīr a om a. Ama araming chu Johan ani na. **7** Ra-āng rui ahong anriat ranga ama chu anriatpu ranga āhong ani na. Ama zāra mi dōrān ei iam theina ranga. **8** Ama chu ra-āng ni mak. Tenchu ra-āng rui ahong anriat ranga ahong kēng. **9** Hava ra-āng tatak ha mi tin ranga a ēl chu maniapūra ei hong.

10 Ra-āng chu maniapūra om ani na. Maniapūr hi amān ei sin ani na, tenchu maniapūrin ama lei riat mak. **11** Ama ei sin ngāi kōma ahonga tenchu ami ngāiin lei pom mak. **12** Tenchu ama āpom dōra chu Pathian nāi chang ranga ningneina apēka. Ama raminga ei iam u sika. **13** Amāni ha thisen āta suak ni u mak. Taksa ningōl atām ni mak. Miring ei zōt ātām ni mak. Tenchu Pathian āta anpiang kēng.

14 Hatuka chu hava chong ha miring taksa ahong achanga. Koini ngāi bila ahong a oma. Nāi Pasal nei salep Pain ei anlianpui anga ama ei anlianna chu nei mu. Ama chu lungkhamna le chong taka ābit ani na.

15 Johanin ama rui tak ha ei hong manriata ankhēka: "Arui kei na ril u ha ama hi ani zei. Ka nūka ahongpu hin ei na hong khēl kēng ani zei. Ama chu ka māna alei om sa ei ni sika," ati na **16** Koinīn na loma ama ei bitna nāta alom peia, lungkhamna chunga lungkhamna nei man. **17** Pathianin dān rui chu Mosi kōma ahong pēka. Tenchu lungkhamna le chongtak chu Isua Krista nāta ahong kēng. **18** Tenchu Pathian hi tutēn āmu la om ngāi mak. Pa rōp suama om Nāi Pasal nei salep rong kēng ama rui ahong apuang.

Baptispu Johan chu Krista ni mak

Mt.3:1-12 Mk 1:1-8 Lk.3:1-20

19 Hatuka Jihudi ngāiin: "Tu mo na ni?" ati na, ānkel ranga Jerusalem āta chāizūng le Levi chi na mi ngāi ama kōma atīr u na. Hatuka Johanin ei manriatna chong ei ril chu hiva hi ani. **20** Amān ip thak luia apuanga: "Krista ni makung," ati na.

21 Hankēng amānīn arakel u na: "Hanle tu mo na ni? Elija mo na ni?" ati u na.

Hatuka amān: "Ni makung," ati na.

Hanle, amānīn: "Deari ha mo na ni?" ati u na.

Hatuka: “Amān ni makung,” ati na amasanga.

22 Hatuka chu amānīn: “Hanle tu mo na ni? Mi ana honga tīr ngāi kōma nei vamasang theina ranga na ruia hin imo nei anti na manthei ro,” ati u na.

23 Amān:

“ ‘Koi hi philchār rama
ānkhēkpu ha ka ni zei.’

Deari Isaian ei ti anga:

‘Puma lampui chu mandīn u ro,’
(Isa.40:3)

ati,” ati na.

24 Mi ei tīr u ngāi ha Pharisi ngāi bila mi ani u na. **25** Hatuka amānīn akōma: “Nang chu Krista hām na ni nōka, Elija hām na ni nōka, deari hām na ni nōk anten, ichanga mo baptisma nei pēk chachak?” ati na arakel u na.

26 Johanin amasanga: “Koiin tīna baptisma kei na pēk u. Tenchu na kār u na nei riat u nōk mi khat ānding a om a. **27** Ama chu ka nūka āhong ani nakām ka māna alei om sa kēng. Akekok khitna rī ngal āsūt rua ni makung,” ati na.

28 Hiva rui ngāi dōra ei omna chu Jordan dung varāla Bethabara[10] khuana ani na. Hava ha Johanin baptisma ei pēkna mun ani na.

Pathian Berate Isua

29 Zīng khua vāra han Johan akōma Isua chu ei hong alei mu na ei ti: “En u ta, Pathian Berate maniapūr siatna āchōi rang so. **30** Sova mi rui tak so kei ril ani zei. Ka nūka mi āhong rangpu hi ka nēka ālian ani na. Asik chu ka māna alei omsa ani na. **31** Ama chu kei hong riat nōk ani na. Tenchu Pathianin ama chu Israel ngāi kōma ei manlang theina ranga koi chu tīa baptisma kei hong pēk kēng,” ati na.

32 Hatuka chu Johanin ama ei riatna chong arila: “Ratha chu vasu anga anvān āta honga chuma ka mu na, ama chunga ahong a oma. **33** Ama chu kei hong riat nōk ani na. Tenchu tīa baptisma āpēk ranga ana honga tīrpu hān ka kōm chong ei ril: ‘Ratha ahong achuma achunga ei hong omna mi tak ha Ratha Ānthiang le baptisma ana pēk u rang ani zei.’ **34** Hava ha ka mu suana hiva hi Pathian Nāi Pasal kēng ati na kei hong riatpui thei ani zei,” ati na.

Isua azolāi mānsa ngāi

Mt.4:18-22 Mk.1:16-20 Lk.5:1-11

35 Hatuka chu zīng khuavār rēta Johan le azolāi ngāi anni lehan andinga. **36** Isua kal honga chōia Johanin alei mu lāi han: “En u ta, Pathian Berate so,” ati na.

37 Hatuka Johan azolāi anni ngāi hān achong ril ariat u na Isua anūk azī u na. **38** Isua anhoia anūk ei zī u amu na

[10] Lekhabu senkhāta chu Bethani ati na anziaka.

amāni kōm: “Imo nei thūn u?” ati na.

Amāni hān, “Rabbi, hon mo nei omna?” ati u na. Rabbi chu Mīnchūpu ti na ani na.

39 Amān akōm u na: “Hong u ro, mu u na ti,” ati pe na.

Hatuka asē u na ei omna chu avamu u na. Hava nikhua len han ama bila a om u na. Hava lāi tak ha khului dār manli tāng ni zei ni.

40 Johan achong ariata Isua nūk āzī anni ngāi bila angkhat chu Andria, Simon Peter anāipa ani na. **41** Ama hi mān khīta ei thō chu aparual Simon antongpui ani na. Ama kōma han: “Koinīn Krista na mu zei,” ati na. Krista a omzia chu Sariak anthipu ti na ani na. **42** Andria hān Isua kōma aruaia.

Isuan ama tiang alei ena: “Nang Jona nāi pasal Simon hi Kipha antīn nati.” Kipha ti na chu lung ti na ani na.

Philip le Nathaniel Isuan apāi

43 Zīng khua vār rēt han Isua chu Galili rama ā sērang ei zōt ani zei. Hankēng Philip chu avamu na: “Ka nūk na hong zī ro,” ati na.

44 Philip chu Betsaida khuana mi Andria le Peter omna khua dēna mi ani na. **45** Philip hān Nathaniel avān tongpuia: “Mosi Lekhabūna le deari ngāiin um ama ruia ei maziak u ha koinīn na mu zei. Ama ha Nazaret khuana Isua, Joseph anāi pasal ani,” ati na.

46 Hatuka Nathaniel hān: “Nazaret khua nāta āsa angkhatte ngal hi asuak mo thei?” ati na.

Philippin ama kōma: “Hong tānla hong en ro,” ati na.

47 Isuan Nathaniel chu ama tianga ei hong amu na arui alei rila: “Enta, Israel mi tatak so, amalung sūnga anhuangna reng ābui,” ati na.

48 Nathaniel hān: “Hontin mo nei na riat?” ati na.

Hatuka Isuan: “Philippin ana kui mān āta theichang kung thuaia nei om kei na mu kēng,” ati na amasanga.

49 Nathaniel hān: “Rabbi, nang hi Pathian Nāi Pasal na ni, Israel ngāi rēng na ni,” ati na amasanga.

50 Isuan ama kōma: “Theichang kung thuaia ka na mu kei na ti sika mo nei iam? Hiva ngāi nēka rui ālian la mūn na ti,” ati na amasanga.

51 Hatuka chu amān Nathaniel kōma: “Taktaka kei na ril ani zei, vānram anlong intia Pathian vānpalāi ngāiin Miring Nāi Pasal tak chunga hin āchum ākal la mu u na ti,” ati na.

Isuan tī nāta gerepzu amanchang

2 Hatuka nīnthum changna nikhua han Galili rama Kana khuana mui ruaina khat a om a. Hava han Isua anu hām

anchela. **2** Hanūk chu Isua bila azolāi ngāi um hava mui ruaina han ānkui ani u na. **3** Hatuka nukhōna gerepzu ansam u le chu Isua anu hān ama kōma: "Gerepzu ānsam kēng ani u zei," avati na.

4 Isuan ama kōma: "Nupang, hiva ruia nangin imo nei na manriat ranga a om? Ka hun la hong suak mak," ati na.

5 Hatuka anu hān mi dorbo andom ngāi kōma: "Amān ei na ti u dōra thō u ro," ati na.

6 Hatuka hava han Jihudi ngāi dān anga ānthiangna ranga lung kola aruk ānsut a om a. Hava han litār sōm ariat āta raza khat seng achāk ani na.

7 Isuan akōm u na: "Lung kola ngāi tī le manbit u ro," ati na. Hatuka hava ngāi dōra aliam mata aman bit u na.

8 Hatuka amān akōm u na: "Atun chu havan āta luak lak u tānla mui ruaina nēk sāk ansūkpu kōma chōi u ro," ati na.

Hatuka achōi u na. **9** Mui ruaina nēk sāk ansūkpu hān tī gerepzu ei chang ha atema ei suakna riat thei mak. Tī avaluak ngāi hān chu ariat u na. Hatuka nēk sāk ansūkpu hān mākpa chu akuia. **10** Ama kōma: "Mi tukarengin gerepzu āti kēng ei rasua mānsa, mīn ātam ual anēk sua le kēng āti nōk bet ei rasua rēt ani na. Tenchu nangin atun tena gerepzu āti nei la dōn chian ala ni," ati na.

11 Isuan hiva sinsiana sin ei phutna chu Galili rama Kana khuana ani na. Hivan tin hin ei anlianna chu ei man langa azolāi ngāiin ei iam u.

Pathian biak in Isuan arathial

Mt.21:12-17 Mk.11:15-18 Lk.19:45-48

12 Hava sua le Kapernaum khuana asēna. Ama le anu, anāipa ngāi hanūk chu azolāi ngāi lehan hava han nikhua tōmte avaom u na.

13 Hatuka chu Jihudi ngāi Zōkna pānta ei suakna rang ahong anāi zeia. Hankēng Isua chu Jerusalem khopuia asēna. **14** Hatuka chu Pathian biak ina serāt ngāi, bera ngāi, pharvali āzuar ngāi dōra le sum āthūl ngāi dōra ansut avamu na. **15** Hasika han rīrual le nganu ramoi asina bera le serāt aloma Pathian biak in āta arazūla sum āthūl ngāi sum chu abun pe na ei siak u na tebul ngāi amalet pe zita. **16** Pharvali āzuar ngāi kōma: "Hiva neinun ngāi dōra hiva mun āta khāi u ro, ka Pa in hi azuarna le anchōkna muna man chang u nō ro," ati na.

17 Hivan tin hin azolāi ngāiin: *"Nang na in sika tep kei annēlna hīn na sāk inti," (Sām 69:9)* ti ānziak ha ahong riat thei u na.

18 Hatuka Jihudi ngāi hān akōma: "Hiva sin ngāi nei thōna hin hong zāt sinsiana mo nei na man mu thei rang?" ati na arakel u na.

19 Isuan akōm u na: “Hiva biak in ānthiang hi masiam u ro, koin nīnthum sūnga man ding rēt ka ti,” ati na amasanga.
20 Hatuka Jihudi ngāi hān: “Hiva biak in ānthiang ansinna rang hin kum sōm manli le kum aruk pei ānāng ani na, hava ha nangin nīnthum sūnga nei man ding rang mo?” ati u na.
21 Tenchu ama hān aninga ataksa biak in ānthiang rui kēng ei ril. **22** Hasika han, thīna nāta anthui rēt suale han, hiva achong ngāi hi amān alei ril kēng ti azolāi ngāi malunga achui rēta. Hatuka Pathian Lekhabūna chong le Isua achong ril ngāi a iam u na.
23 Hanūk chu Jerusalem khopuia Zōkna pānta a om lāia sinsiana sin ei thō āmu mi tamtakin ama raminga a iam u na. **24** Tenchu Isua aninga amāni chunga iamna dōn mak, asik chu amān mi tukareng malung ei riat zit ani na. **25** Miring ruia āriatpui ranga amān tutē ei nāng om mak, asik chu amān miring sūnga a om chu ariat zita.

Nikodem Isuan amanchū

3 Hatuka chu Pharisi ngāi bila mi khat araming chu Nikodem a om a. Ama hi Jihudi ngāi ruaitu khat ani na. **2** Ama ha zāna Isua kōma ahonga: “Rabbi, Pathian kōm āta āhong mīnchūpu nei ni koinīn na riat, Pathian achunga a om nōk ten hiva sinsiana nei thō ngāi hi tutēn thōthei nō ni,” ati na.
3 Hatuka Isuan akōma: “Taktaka kei na ril ani zei, tukareng anzir thar nōk ten, Pathian ram mu thei nō ni,” ati na amasanga.
4 Nikodem hān akōma: “Mi atar suale hontin mo ei anzir rēt thei rang? Anu vonsūnga voi anni ei lūta mo ei anzir rēt rang?” ati na.
5 Isuan amasanga: “Taktaka kei na ril ani zei, tukareng tī le Rathāna anzir nōk ten, Pathian rama lūt thei nō ni. **6** Taksāna anzir chu taksa, Rathāna anzir chu ratha ani na. **7** Anzir thar rēt u ro, kei na ti hi na chang man dong nō ro. **8** Thīnthi hi ei zōtna tiang taka kēng ei sēm, arasa chu na riat, tenchu hovan āta āhong mo, hon tiang mo ei sē rang chu riat thei mak che. Tukareng Rathāna anzir chu hantin dēn han ei om rang ani,” ati na.
9 Nikodem hān amasanga: “Hava ha hontin mo ei ni thei rang?” ati na.
10 Isuan akōma: “Nang hi Israel ngāi mīnchūpu na ni na, hanum hiva ngāi hi nei la riat nōk mo?” ati na amasanga.
11 “Taktaka kei na ril ani u zei, koinīn nei riat hi nei ril, nei mu hi nei riatpui chachak ani na, hanum nisela koinīn nei riatpuina chu pom u mak che na.
12 Ramual rui ka na ril u lua mana na iam u mak che na,

vānram rui vāng chu ril inlāng hontin mo iam thei u na ti? **13** Anvān āta ahong achum mi rong nōk chu tutē anvāna akal la om ngāi mak, hava ha koi Miring Nāi Pasal, anvāna a om ha ka ni zei. **14** Hatuka chu Mosīn philchār rama marūl ei tār anga koi Miring Nāi Pasal hi antāra kei la om ngēt rang ala ni na. **15** Tukareng ana iam tak chu pei anchang nō ni, tenchu tāituan damna man inti.

16 Hintin hin Pathianin maniapūr ādita, a Nāi Pasal nei salep ei hong pēk, tukareng Nāi Pasal a iam tak chu pei anchang nō ni, tenchu tāituan damna kēng ei man ani zei. **17** Maniapūr rui āril ranga Pathianin a Nāi Pasal maniapūra ei hong tīr ni mak, tenchu maniapūrin ama zāra damna ei man theina ranga ei hong tīr kēng. **18** Tukareng ama a iam tak chu Pathianin āsia manlō nō ni, tenchu ama a iam nōk tak kēng atun āta kēng āsia ei manlō sua ani zei. Pathian Nāi Pasal nei salep raminga ei iam nōk sika. **19** Āsia anlōna chu hiva hi ani: ‘Ra-āng maniapūra ahonga, tenchu mīn ra-āng nēka āzīng ādit u na, asin thō u ngāi dōra āsia ei ni sika. **20** Tukareng āsia āthō tak chu ra-āng anmumāk kēng, ra-āng tiang um hong mak. Havan tin han ni nō sela chu āsia ei thō ngāi dōra ei anlang pe rang ani na. **21** Tenchu chongtak āthō dōra chu ra-āng tianga ahong u na, asik chu asin thō ngāi Pathian āta āsuak kēng ti ei anlang theina ranga,’ ” ati na.

Isua rui ariatpui Baptispu Johan

22 Hava suale Isua azolāi ngāi lehan Judia rama asē u na. Sova son amāni ngāi bila avaom a baptisma apēka. **23** Johan um Salim khua kōla Ainona baptisma ei pēk chachak ani na. Asik chu hava han tī tam sabak a om ani na. Hatuka mi ngāi asē u na Johanin baptisma alei pēka. **24** Asik chu hava lāi han Johan chu ankhumna ina ānkhum la ni mak. **25** Hatuka chu Johan azolāi ngāi le Jihudi senkhat ānthiangna dān ruia ankhalna adōn u na. **26** Hava suale Johan akōm ahong u na: “Rabbi, enta, Jordan dung varāla na bila om, aruia nei na manriatpu hān, sova son mi baptisma apēka mi dōra ama kōma asē zit zei,” ati u na.

27 Johanin amasanga: “Anvān āta Pathian pēk ani nōk ten, miringin itē ei man om mak. **28** Koi chu Krista ni makunga, amatona ranga Pathianin ei na tīr kēng ka ni ati na, kei na ril u na riat u zei hale. Nangni len hi anariatpui na ni u. **29** Muinu āruaipu chu mākpa ani na. Mākpa alōm hān andingpuia achong alei anngāipu chu ama rōl ei riat sika achān arāi asāna. Havan tin dēn han arōl kei riat sika ka rāisānna chu ei tung.

30 Ama chu ei ansōn riam rang anāng, koi chu annuai riam rang ka ni.

31 Chung tiang āta āhong chu alom pei chunga chung annung tak kēng. Maniapūr āta āhong chu maniapūr mi ani na, maniapūr rui dēn kēng ei ril. Anvān āta āhong chu alom pei chunga chung annung ani na. **32** Amān ei mu le ei riat ngāi dōra ei riatpui ani na, tenchu amān ei riatpuina tutēn āpompui om mak. **33** Ama ei riatpuina āpom tak chu Pathian chu ādik ani, ti ei riatpui kēng. **34** Pathianin ei hong tīr chu Pathian chong kēng ei ril. Pathianin ama Ratha hi amāi chaka ei pēk ni mak. **35** Pain Nāi Pasal ādita, ama kuta alom peia apēk zita. **36** Tukareng Nāi Pasal a iam tak chu tāituan damna aman zei, tenchu tukareng Nāi Pasal achong a iam nōk tak chu damna reng mu nō ni. Tenchu achunga Pathian taksitna kēng ei om ani zei," ati na.

Samari nupang Isuan achongpui

4 Hatuka Johan anēka Isuan zolāi ātam aman changa baptisma ei pēk rui ha, Pharisi ngāiin ariat u zei ti, Pumān alei riata. **2** Tenchu Isua ama lenin baptisma ei pēk om mak, azolāi ngāi kēng baptisma apēk u chachak. **3** Hatuka Judia ram amāk suana Galili rama akīr rēta.

4 Hatuka Samari ram apala ankān ngēt ei nāng ani na. **5** Hava han Samari rama khua angkhat araming Sukar ei ti u han asēna, hava ha Jakobin anāi pasal Joseph akōma mun ei pēkna kōl ani na. **6** Hava han Jakob atīkhur um a om a. Hanūk chu Isua kal achōia ei pōng sika tīkhur kōla ansut raka om a. Hava lāi tak ha sūnchimrip ani na.

7 Hava han Samari nupang khat tī luak ranga ahonga, Isuan akōma: "Tī nēk rang na pē ro ba," ati na. **8** Asik chu azolāi ngāi ha sāk anchōk ranga khopuia asē ani u na.

9 Hankēng Samari nupang hān akōma: "Nang Jihudi pasal, hatuka koi Samari nupang, hontin mo ka kōma tī nēk ranga nei na zong?" ati na. Asik chu Jihudi ngāi le Samari mi ngāi hi itē anzomna dōn u mak.

10 Isuan amasanga: "Pathian neinun pēk le tī nēk ranga na pēk ro ati na na kōma ana zongpu hi riat tānla chu nang kēng akōma azong rang ni na ti ba. Hatuka amān hava damna tī ha na pēk inti ba," ati na.

11 Hatuka nupang hān akōma: "Ka pu, tī luakna itē dōn mak che na, hatuka tīkhur um ānthūkpa ani na, hanle hovan āta mo hava damna tī ha nei man? **12** Koini na pu Jakob nēka ulian mo na ni? Amān hiva tīkhur hi koini ei na pēka, ama apum len le anāi ngāi

dōra le ama ta sake manli ei dōn dōrām ei nēk u chachak," ati na.

13 Isuan akōma: "Tukareng hiva tī ānēk tak chu atī anrāl rēt inti. **14** Tenchu tukareng tī ānēk ranga kei pēk tak chu tāituana atī anrāl lāi nō ni, tenchu akōma tī kei pēk ha asūng āta tāituan damna ranga tī nār hong luang inti," ati na.

15 Hatuka nupang hān akōma: "Ka pu, hano ten hava tī ha na pe ro ba, ka tī ei anrāl lāi nōkna ranga hanūk chu hi tenpei ala tī luak kei hong lāi nōkna ranga," ati na.

16 Isuan akōma: "Na ruathar vakui tānla hivan hong kīr rēt ro," ati na.

17 Nupangin amasanga: "Ruathar dōn makung," ati na.

Isuan akōma: " 'Ruathar dōn makung,' nei ti ha ādik. **18** Asik chu ruathar rangā pei na dōn sua zei, atuna nei dōn hi na ruathar ni mak. Hava nei ti ha ādik ani," ati na.

19 Nupangin akōma: "Ka pu, deari khat kēng nei ni rang ti hi ka na riat zei. **20** Koini na pu ngāiin hiva muala Pathian abiak u chachaka, tenchu nangnīn, mīn Pathian ei biakna rang mun chu Jerusalem khopuia kēng ei ni rang nei ti u," ati na.

21 Isuan akōma: "O Nupang, ka chong hi iam ro, Pa nei biak u na rang hun chu ahong asuak rang ani zei. Hiva mual ronga ni mak, Jerusalem khopui rongām ni mak. **22** Nangnīn nei riat u nōk ha nei biak u, koini chu nei riatpu hi kēng nei biak chachak. Asik chu Jihudi nāta kēng sandamna chu ei hong rang. **23** Tenchu hun ahong asuak rang ani zei, atun len ahong asuak kēng ani zei. Hava hun tika taktaka ābiak ngāiin Pa chu Ratha le chongtaka biak unti. Asik chu Pain hava anga ābiak ngāi kēng ei ravān. **24** Pathian chu Ratha ani na, ama ābiak ngāiin ratha le chongtak ngēta kēng ei biak u rang," ati na.

25 Nupang hān akōma: "Krista antipu Mesia, ha ahong rang ani zei ti ka riat. Ama chu ahong tika aloma na hong manriat kiar inti," ati na.

26 Isuan akōma: "Nang ana chongpui koi hi ama ka ni zei," ati na.

Zolāi ngāi Isua lehan anlop rēt

27 Hatuka hava lāi tak han azolāi ngāi ahong akīr u na, nupang le alei chong chu aboi amandong u na. Hanum nisela tutēn: "Hong zāt mo nei zong? Ichanga mo ama le nei chong?" ati na ankel ngam om u mak.

28 Hatuka nupang chu Tikola amāka khua tiang asēna mi ngāi kōma avarila: **29** "Hong u ta, ka sinthō dōra alom peia ana riat pe zit mi khat na hong enpui u ta, ama so Krista anti ha ni nō ni mo?" ati na. **30** Hatuka khua nāta asuak u na ama kōma ahong u na.

31 Hava hun kāra han azolāi ngāiin akōma: “Rabbi, hong ne ta ro ba,” ati u na.

32 Tenchu Isuan akōm u na: “Nangnīn nei riat u nōk ruti asāk rang ka dōn,” ati na.

33 Hasika han azolāi ngāi amāni le amāni ankel u na: “Ama ei sāk ranga hongte mo ahong achōi pe kukui mo om?” ati u na.

34 Isuan akōm u na: “Anatīrpu ei zōt sin āthō le asin āzui hi kēng koi ka ranga ruti. **35** Nangnīn bu ātna rang ahun tha manli ala om ti u mak che mo? En u ro, kei na ril ani u zei, tang u tānla lui tiang en u ta, atun lena bu āt ranga amin kēng ani zei. **36** Bu ātpu chu alō amana, aman tāituan damna ranga ei mantīng kēng. Asik chu a-ātpa le ātūpa anruala arāisān theina ranga. **37** Asik chu: ‘Angkhatin ātu, hanūk angkhat a āt ani,’ ti hiva chongkam hi hiva taka hin ei dikna ani na. **38** Na sin thō u nōkna muna sāng āt ranga kei na tīr u. Mi tei ei pōngna muna nangnīn mara akham ranga nei vānchel u kēng,” ati na.

Samari rama mi tamtakin Isua aiam

39 Asik chu nupangin: “Ka sin thō dōra alom peia ana ril pe zit,” ati na chong ei ril sika Samari rama mi tampān Isua chu aiam u na. **40** Hasika han Samari mi ngāiin Isua kōma ahong u na, amāni bila a om ranga amathēm u na. Hasika han ama chu hava han nīnni a om a. **41** Hanūk chu atei mi ātampān Isua chong ngēta a iam u na.

42 Hatuka amāni ngāi hān nupang kōma: “Atun chu nangin nei na ril sika a iam ni lāi mak me, koini ngētin achong nei rangāia nei riat ani zei. Ama hi taktataka maniapūr Sandampu, Krista kēng ani zei,” ati u na.

Malal nāi pasal Isuan amandam

43 Hatuka chu nīnni suale hava mun āta asuaka Galili rama asēna. **44** Isua ama ngētin arila, ‘Deari chu ama ei omna khuana lalchi man ngāi mak,’ ti chong hi ei ril ani na. **45** Hasika han Galili rama ahong asuak le Galili mi ngāiin alei phām u na. Asik chu Jerusalem khopuia pānta a om lāi asin thō ngāi ei mu zit u ani na. Asik chu amānīm pāntana asē ani u na.

46 Hatuka chu Galili rama Kana khuana tī gerepzu ei man changna muna Isua ahong atung rēta. Hatuka Kapernaum khuana malal insūngkuana ulian khat, anāi pasal dam lui a om a. **47** Isua Judia ram āta Galili rama ahong ti ei riat phing le akōm asēna anāi pasal āndam ranga ahong rang avamathēma. Asik chu hava nāi pasalte ha āthi rang totō ani zeia.

48 Hatuka Isuan akōma: “Sinsiana ngāi le tichang abui sin

ngāi na mu u nōk ten iam thak u nō ta ni," ati na.

49 Hatuka malalpa hān akōma: "Ka pu! ka nāi pasalte athi mān son na hong pe di ro ba," ati na amathēma.

50 Isuan akōma: "Sē pei ta ro, na nāi pasal adam zei," ati na.

Hatuka Isuan akōma ei ti ha a iama ei sē ani na. **51** Hatuka lampuia asē susūng han asuak ngāi hān alei vāntong pui u na: "Na nāi pasalte alei dam zei!" ati u na. **52** Hatuka chu ama hān akōm u na ei damna ahun le amāpha arakela. Amāni hān: "Mizān sūn dār khat han arāitunin ei mathān ani zei," ati u na.

53 Havan tin han Isuan akōma: "Na nāi pasal adam zei," ati lāi taka hun tak ha ani zei ti apān ariata. Hatuka ama le ainsūngkua mi alom u na a iam u na.

54 Judia ram āta Galili rama ahong suana hiva hi Isuan sinsiana ei thō voi annina ani na.

Bethesda tīndīla āna khat Isuan amandam

5 Hava suale Jihudi ngāi pānta khat a om a, Isua chu Jerusalem khopuia asēna. **2** Hatuka Jerusalem khopui han Bera Suakkhār kōla tīndīl khat a om. Hava raming ha Hebrai chonga Bethesda ati u na. Asik chu hava han dāmsāl rangā a om ani na. **3** Hava han āna ngāi, mit achō ngāi, kekhor ngāi le āzeng ngāi mipui ātampa ei manzāl u chachakna ani na. Hava ngāi ha tīnsok angāk chachak ani u na. **4** Hohon mo Puma vānpalāi khat tīndīla ahong achuma tī ahong sok chachaka. Hava taka han tu mo angkhat pei tīnsok lāi taka āchum mānsa tak ha ei natna dōr āta ei dam pe chachak ani na. **5** Hava muna han kum sōm anthum le kum ariat peia āna khat a om a. **6** Isuan hava han ei zāl amu na hanūk chu nikhua sōtpa ei om ani zei ti ariata, akōma: "Adam rang na zōt mo?" ati na arakela.

7 Ānapu hān amasanga: "Ka pu, tīnsok lāi taka tīndīla anānsum rang mi ei bui sik ka sē kakār mīn ana lei khēl rēt chachak," ati na.

8 Isuan akōma: "Anthui tānla, na munpha adianga kal chōia sē ro," ati na. **9** Hatuka ānapu ha anlāiseka adama amunpha adianga kal achōia asēna.

Hava nikhua ha Jihudi ngāi pōngansa nikhua ani na. **10** Hasika han Jihudi ngāi hān ādampu ranga: "Avian hin pōngansa nikhua ani na, na munpha adianga kal achōi hi dānin ei phal ni mak," ati u na.

11 Tenchu amān akōm u na amasanga: "Anāndampu ngēt hān: 'Na munpha adianga kal achōia sē ro,' ei na ti," ati na.

12 Amāni hān akōma: " 'Na munpha adianga kal chōi ro,' anatipu ha tu mo?" ati na arakel u na.

13 Tenchu ādampu hān ama chu tu mo ti ha riat mak. Hava han mi tampa ei om sika Isua chu maruka asuak viaka.

14 Hava suale Isuan ama ha Pathian biak ina avamu na, akōma: “En ro, adam kēng na ni zei, hasik han āsia thō lāi nō ro. Hano ten na chunga āsa nōk suak riam inti,” ati pe na. **15** Hatuka ama chu asēna Jihudi ngāi kōma: “Ama āndampu chu Isua kēng ani zei,” ati na avarila.

Pathian Nāi Pasal Isua kōma damna

16 Hasika han Jihudi ngāi hān Isua ansinsaka āthat rang ten peia arok u na. Asik chu pōngansa nikhuana hava ngāi ha ei thō sika ani na. **17** Tenchu Isuan akōm u na amasanga: “Atun ten peia ka Pa chu sin ei la thō chian sika koi um sin kei la thō kēng,” ati na. **18** Hasika han Jihudi ngāi hān āthat ranga arok riam u na. Asik chu pōngansa nikhua rong ni lāi mak ei masiat tenchu Pathian ha kēng a Pa ei manchanga, aninga Pathian le anrual anga ei ānbe ani zei.

19 Isuan akōm u na: “Taktaka, kei na ril ani u zei, Pa asin thō kei mu nōk chu Nāi Pasalin ka theia itē kei thō om mak, Pain sin ei thō anga koi, Nāi Pasalin um havan tin dēn kei thō. **20** Pain Nāi Pasal ei madita aloma asin thō dōra ei na man mu. Hava ngāi nēka sin ālian na la man mu inti, nangni na boi ei dong thei u na ranga. **21** Pain āthi ngāi ei mathuia damna ei pēk anga, koi Nāi Pasal um kei zōt tak kōma damna kei pēk. **22** Pain tutē rui ril mak tenchu aloma ruirilna dōra chu koi Nāi Pasal kōma ei na pēk kēng. **23** Mi tinin Pa lalchi ei thō u anga koi, Nāi Pasal um lalchi ei na thōthei u na ranga hava ha ei na pēk. Tukareng koi Nāi Pasal lalchi na thō lui chu, ana honga tīrpu Pa hām lalchi thō lui kēng.

24 Taktaka, kei na ril ani u zei, tukareng ka chong ānngāia koi ana tīrpu a iam tak chu tāituan damna aman zei. Ruirilnana om lāi nō ni, tenchu thīna nāta damna na ānkān kēng ani zei. **25** Taktaka, kei na ril ani u zei, hun ahong atung rang ani zei, atun um honga tung sua kēng ani zei. Hava hun tika chu āthi ngāiin koi Pathian Nāi Pasal ka rōl hi riat unti, hatuka arōl āriat tak chu dam inti. **26** Pain akōma damna racham ei nei anga, koi Nāi Pasal um ka kōma damna racham anei ranga ei na pēk. **27** Hatuka koi, Miring Nāi Pasal kei ni sika hin ka kōma ruirilna azēk ranga ningneina ei na pēk.

28 Hava ha na boi mandong u nō ro, asik chu ahun honga suak rang ani zei, hava hun tika chu thān khura om ngāi dōra ka rōl riat unti. **29** Hong suak untia, sin āsa thō ngāi chu damna āchang

ranga anthui rēt unti, āsia thō ngāi chu āsia ānlō ranga anthui rēt unti. **30** Koi ka ninga itē kei thō om mak, kuara kei riat anga rui kei ril, hasik han ka ruirilna chu ādik ani na. Kei zōt anrok hi ni mak tenchu, Pa ana honga tīrpu ei zōt anrok hi kēng kei zōt," ati na.

Isua ruia ariatpui ngāi

31 Hatuka: "Ka ninga kei riatpui aniten, kei riatpuina ha ādik ni lāi mak. **32** Ka ninga rui anariatpui chu mi tei rēt khat ani na. Amān ka ruia ei na riatpuina ha, hava ei na riatpuina ha chu ādik ani ti ka riata.

33 Nangnīn Johan akōma mi na tīr u na, amān chongtak ruia alei anriatpu alei changa. **34** Tenchu koin miring kōm āta anariatpui hi man makunga, tenchu nangnīn sandamna nei man thei u na ranga hiva chong ngāi hi kei na ril u kēng. **35** Hava Johan ha lēm āchuanga a-ēl zuak ha ani na, ama ra-ānga hun alakte rāi ānsān rang nei zōt u.

36 Tenchu koi ka ruia anariatpui hi Johan aruia āriatpui nēka ālian kēng. Pain sin āzui ranga ei na pēk, ka sin thō ngāi ngēt hān Pain ei na tīr ti hi anariatpui ani na. **37** Hatuka Pa, ana tīrpu hān ka rui anānriatpui ani na. Nangnīn chu arōl ngal la re u ngāi mak che, amēl um la mu u ngāi mak che na. **38** Ama ahong atīrpu nei iam u nōk sika, ama achong um na malung u na ei om chian nōk ani zei. **39** Pathian Lekhana chong chu hava han tāituan damna a om nei iam u sika han asa dima nei thūn u chachak. Hava Pathian Lekha tak ha ka rui anānriatpu ani zei. **40** Tenchu damna nei man thei u na ranga ka kōma hong zōt u mak che.

41 Miring āta anpākna pom makung. **42** Tenchu na sūng u na Pathian anditna dōn u mak che ti ka na riat u. **43** Ka Pa raminga kei hong ani na, nangnīn na lei pom u mak che na, mi tei khat ama aninga raminga hong sela chu na lei pom u rang nīnti. **44** Nangni le nangni nei ānpāk u chachaka hin, hontin mo nei iam u thei rang? Pathian āta rong āsuak anpākna chu ārok u mak che na.

45 Koiin Pa kōma āsia na man tung u ka ting ti mandon u nō ro, āsia anān tung u rang chu angkhat a om, ama ha nangnīn nei anngampui u Mosi ha ani na. **46** Mosi na iam u ten koi um nei na iam u rang ani na, asik chu amān koi ka rui kēng ei maziak. **47** Tenchu ama ei maziak ngāi ngal na iam u nōk ten hontin mo ka chong ngāi nei iam thei u rang?" ati na.

Mi asāng rangā Isuan avāi

Mt.14:13-21 Mk.6:30-34 Lk.9:10-17

6 Hava ngāi suale Isua chu Galili tīndīl sontiang varāla,

Tiberi tīndīl ei ti u han asēna.
2 Asik chu āna ngāi chunga
sinsiana ei thō ngāi amu u na
mipui tamtakin anūk azī u na.
3 Hatuka Isua chu muala avakala
hava han azolāi ngāi bila ansuta.
4 Hankēng, Jihudi ngāi Zōkna
pānta khat chu ahong anāi zeia.

5 Isua anhoia, mipui tamtakin
ama tianga ei hong pan alei mu
na, Philip akōm: "Hiva ngāi ei
nēk rang ruti hovan āta mo
rachōk u mani?" ati na. **6** Tenchu
hiva chong hi Philip ei mansinna
ranga ei rakel kēng, amān ei thō
rang chu ei riatsa kēng.

7 Philip hān amasanga: "Hi
dōra mi ranga alaktete ei chang
chip thei u na ranga, denari
razānni man ruti ngal sem ila hun
nō ni hile," ati na.

8 Azolāi ngāi bila angkhat
Simon Peter anāipa Andria hān
akōma: **9** "Barli ruti rangā le ngā
sīnte ngāi anni ādōn pasal sanāite
khat hiva hin a om. Tenchu hi
dōr peia mi tampa kāra hava tete
lehan imo ei chang rang?" ati na.

10 Hatuka Isuan: "Mipui ngāi
pei mansut u ta," ati na. Hava
muna han chiak ātampa om ani
na. Hatuka chu pasal ngāi ansut u
na ei tam u chu asāng rangā dām
ani na. **11** Hatuka Isuan ruti
alāka, rāisān chong aman tung
suale azolāi ngāi kōma asema.
Hatuka azolāi ngāi hān ānsut
ngāi kōma asem u na. Havantin
ang dēna ngā hām asema ei nāng
u dōr pei apēka.

12 Hatuka akhopa abāng sua u
le azolāi ngāi kōma: "Itē ei anpei
nōkna ranga amaniangte ngāi
dōra mankhōm zit u ro," ati na.
13 Hatuka amankhōm u na, barli
ruti rangā āsāk ngāiin ei
manniang u ha kok sōmleianni
ābit ala rūt u na.

14 Hatuka hava mi ngāi hān
Isuan sinsiana sin ei thō amu u na:
"Taktaka, hiva mi hi maniapūra
ahong rang deari kēng ani ngēt zei
hile," ati u na. **15** Hasika han, ama
chu rēng anchang ranga mipui
ahonga ama chu asūra ei ruai
khakhak u rang ti Isuan ariata,
ama rong athei daka muala
avakala.

Tī chunga Isua kal achōi

Mt.14:22-33 Mk.6:45-56

16 Hatuka khului ahong asuak
le chu azolāi ngāi chu tīndīla
avachum u na. **17** Rakuanga
achuang u na, tīndīl son tiang
varāla Kapernaum khuana asē u
na. Hatuka zān ahong azīng zeia,
hanum nisela Isua chu akōm u na
la hong tung mak. **18** Hava han
phāivua ānrikpa ei hong sika
tīndīla tīduar ansok anrik riama.
19 Hatuka kilomitar rangā nāta
kilomitar aruk ten asē sua u le
Isua chu tī chunga kal achōia amu
u na. Rakuang ahong dēp le
amānīn alei āchi u na. **20** Tenchu
amān akōm u na: "Koi kēng ka ni,
āchi u nō ro," ati na. **21** Hatuka
rakuang chunga anchuang ranga
azōt u na. Hatuka rakuang chu ei

vatungna rang muna avasuak lena.

22 Zīng khua vār rēta han tīndīl son tiang varāla mipui ānding ngāiin rakuang angkhat dak a om ti ei riat u ani na. Azolāi ngāi ei chuang u na rakuang rong nōk chu atei om mak. Hava han Isua chu azolāi ngāi bila rakuanga chuang lui ani na. Azolāi ngāi rong alei sē u ani na. **23** Hanum nisela Tiberi khua nāta rakuang atetei ngāi ahonga, Pumān rāisān chong aman tung suale ruti ei sāk u na mun kōla han ahong u na. **24** Hava suale mipui ngāiin Isua le azolāi ngāi hava muna han om u lāi mak ati na ariat u na. Hasika han amānīm rakuang ngāi chunga achuang u na Kapernaum khua ten pei Isua ānrok ranga asē u na.

Isua hi damna ruti

25 Hatuka amānīn sontiang tī varāla avamu u na: "Rabbi, hiva hin hova tika alei hong mo na ni?" ati u na.

26 Hatuka Isuan akōm u na: "Taktaka kei na ril ani u zei, sinsiana ngāi nei mu u sika nei na rok ni u mak, tenchu, ruti akhopa nei sāk u sika nei na rok u kēng. **27** Āsiat thei sāk ranga pōng u nō tānla tenchu tāituan damna ten pei ādiar rang sāk, koi Miring Nāi Pasalin kei pēk sāk sika pōng u ro. Asik chu Pa Pathianin ei na mandang sua kēng ka ni zei," ati na.

28 Hatuka amānīn akōma: "Koinīn Pathian sin nei thōthei na ranga, hong mo nei thō rang?" ati u na.

29 Isuan akōm u na amasanga: "Pathian sin chu hiva hi ani, amān ei hong tīrpu alei iam hi ani," ati na.

30 Hatuka amānīn akōma: "Hong zāt sinsiana mo nei thōna nei mu rang, hanūk chu hong zāt sin mo nei thōna nei iam rang? **31** Koini na chipui ngāi chu philchār rama manna ei sāk u ani. Asik chu Lekhabūna anziak anga:

'Anvān āta amāni ei nēk u
rang ruti ahong pēk,'"
(Ant.16:4 Neh.9:15 Sām 78:24)

ati u na.

32 Hatuka Isuan akōm u na: "Taktaka kei na ril ani u zei, anvān āta ruti nei man u ha Mosīn ei na pēk u ni mak, tenchu anvān āta ka Pa kēng ruti tatak ana pēk u. **33** Pathian ruti chu anvān āta ahong achuma maniapūr kōma damna āpēk hi ani," ati na.

34 Hasika han amānīn akōma: "Puma, hava ruti ha na pēk babang ro," ati u na.

35 Hatuka Isuan akōm u na: "Koi hi damna ruti ka ni zei. Ka kōma ahong tak chu avon anchām lāi nō ni, ana iam tak chu atī anrāl pial lāi nō ni. **36** Hanum nisela kei na ti ani u zei, nangnīn nei na mu u, tenchu na iam u mak che na. **37** Pain ei na pēk

dōra chu ka kōma hong unti. Tukareng ka kōma ahong tak chu lei not pial nō ning. **38** Asik chu koi kei zōt āthō ranga ahong ni makung, tenchu anatīrpu ei zōt āthō ranga anvān āta ahong achum ka ni. **39** Pa anatīrpu ei zōt chu hiva hi ani, amān ei na pēk ngāi dōra, angkhatte ngal ei anpei nōka nikhua hek tika kei mathui kiar rēt thei u rang hi ani. **40** Hatuka hiva hi anatīrpu ei zōt chu ani, tukareng Nāi Pasal āmu, le āiam tak chu tāituana damna man intia nikhua hek tika chu mathui rēt ka ti," ati na.

41 Hatuka chu amān: "Anvān āta ruti ahong ha koi hi ka ni zei," ei ti sika Jihudi ngāi ama chunga asang vung u na. **42** Amānīn: "Hava nāi ha Joseph anāi pasal Isua ha ni mak mo? Anu le apa ngāi um na mēl riat ni mak mo? Atun amān: 'Anvān āta ahong achum ha ka ni,' ei ti hi hong ei ti na mo?" ati u na.

43 Hasika han Isuan akōm u na amasanga: "Nangni ngāi sang susup u nō ro. **44** Pa anatīrpu rongin atiang akei nōk ten tutē ka kōma āhong thei rang om mak. Hatuka nikhua hek tika koiin ama chu mathui ka ti. **45** Deari ngāi Lekhabūna:

'Alom u na Pathian kōm āta
anchūna man unti,'
(Isa.54:13)

ti ānziak ani na. Hasika han tukareng Pa chong ariata anchūna āman tak chu ka kōma ahong u. **46** Pathian āta ahong rong nōk chu tutēn Pa hi āmu la om ngāi mak. Ama rong kēng Pa chu āmu. **47** Taktaka kei na ril ani u zei, koi ana iam tak chu tāituan damna aman zei. **48** Koi hi hava damna ruti ka ni zei. **49** Na chipui ngāiin philchār rama manna asāk chu asāk u tenchu āthi bang u kēng. **50** Hiva hi anvān āta ruti ahong, hiva hi mīn ei nēka ei thi lāi nōkna ranga ani. **51** Koi hi hava ruti ādam, anvān āta ahong achum ha ka ni. Tukareng hiva ruti hi asāk ten tāituan ranga dam inti. Maniapūr damna ranga kei pēk rang ruti chu ka taksa hi ani," ati na.

52 Hasika han Jihudi ngāi kāra ankhalna asuaka: "Hiva mi hīn hontin mo ataksa asāk ranga ei na pēk thei rang?" ati u na.

53 Hatuka Isuan amāni kōma: "Taktaka kei na ril ani u zei, koi Miring Nāi Pasal, ka taksa na sāk u nōka, ka thisen na buang u nōk ten, nangnīn damna dōn u mak che. **54** Ka taksa asāka ka thisen ābuang tak chu tāituan damna aman zei. Hatuka nikhua hek tika ama chu mathui ka ti. **55** Asik chu ka taksa hi sāk tak, ka thisen hi abuang rua tatak ani na. **56** Ka taksa asāka ka thisen ābuang tak chu koia a om chian ani na, hatuka koi um ama kōma a om chian ka ni. **57** Pa ādam hān ei na hong tīr ka ni na. Pa azāra ādam kei ni anga, tukareng koia ana nēk tak chu koi ka zāra dama om inti.

58 Hiva tak hi anvān āta ahong achum ha ruti ani zei. Na chipui u ngāiin manna ei sāka ei thī u ang ni mak. Hiva ruti asāk tak chu tāituana dama om inti," ati na. **59** Kapernaum khuana amanchū lāi han hiva chong ngāi hi Jihudi ngāi ankhōmna ina ei ril ani na.

Zolāi ngāi ātamin anūk ankei u

60 Azolāi ngāi bila ātamin hava chong ariat u le chu: "Hiva chong hi ariat āntak kēng hile, tu mo apom thei rang?" ati u na.

61 Tenchu azolāi ngāi hava ruia ei sang u ti amalunga alei riata, akōm u na: "Hiva ruia kei rila hin na malung ei do u lāi nōk mo ani zei? **62** Koi Miring Nāi Pasal hi aphuta kei omna dēna akala na mu u tānla, imo nei thō u rang? **63** Damna āpēk chu Ratha hi ani na. Taksa chu itē ei nemna om mak. Na kōm u na chong kei ril ngāi hi ratha le damna rui ani na. **64** Hanum nisela nangni bila senkhat chu a iam nōk na om u," ati na. Asik chu Isuan tu mo ama a iam nōk le ama ānsūrpu rang aphut āta alei riatsa ani na. **65** Hanūk chu amān ati rēta: "Hasika han kei na ril ani u zei, Pain thōtheina apēk nōk ten tutē ka kōma ahong thei om mak," ati na.

66 Havan āta chu azolāi ngāi ātamin chu anūk ankei u na, anūk zī u lāi mak.

67 Hasika han Isuan azolāi sōmleianni kōma: "Nangnīm ana māk rang mo nei zōt u?" ati na.

68 Hatuka Simon Peterin akōma amasanga: "Puma, koinīn tu kōma mo nei sē rang? Na kōm kēng tāituan damna chong nei dōn hale. **69** Nang chu Pathian ādam Nāi Pasal, Krista nei ni hi nei na iama nei na riat ani zei," ati na.

70 Isuan akōm u na amasanga: "Hiva nangni sōmleianni ngāi hi kei na thang ni u mak mo? Hanum nisela nangni bila diabol khat na la om rēt u na," ati na. **71** Tenchu hiva ei ril ngāi hi Iskariot Simon anāi pasal Juda arui kēng ei ril. Ama hi zolāi sōmleianni ngāi bila angkhat ani na. Asik chu ama ānsūrpu rang chu ama hi ani na.

Chubuk in pāntana Isua āsē

7 Hava suale Isua chu Galili ram dāma avacheia. Jihudi ngāiin ama chu athat rang ei rok u sika Judia rama chu achei rang zōt lāi mak. **2** Tenchu atun hin Jihudi ngāi Chubuk in pānta chu ahong anāi zeia. **3** Hatuka chu aparual ngāiin akōma: "Hivan āta suak tānla Judia rama sē ro, sova son na zolāi ngāiin um na sin thō ngāi mu u rase. **4** Tutēn aninga raming anthang rang āzōtin maruka itē sin ei thō om ngāi mak. Hava ngāi ha nei thō tatak ani anten, maniapūr mi kōma manlang ta ro," ati u na. **5** Asik chu aparual ngāi ngalin ama chunga iam u mak.

6 Hatuka Isuan amāni kōm: "Ka hun la hong suak mak, tenchu nangni ngāi hun chu a om

babang kēng. **7** Maniapūrin nangni chu na mumāk u nō ni, koi chu na mumāk inti. Asik chu asin thō u ngāi dōra hi āsia ani ti kei manriat ani na. **8** Nangni pei hiva pāntana sē u ro, koi chu hiva pāntana la sē nō ning, asik chu ka hun la hong suak mak," ati na. **9** Hatuka amāni kōm hava chong ngāi aril suale ama chu Galili rama ala om chiana.

10 Tenchu aparual ngāi pāntana asē sua u le amām mipui riat luia, maruk anga asēna. **11** Hatuka Jihudi ngāiin ama chu pānta lāi han ārok u na: "Hon tiang mo ei om ani zei?" ati u na.

12 Hatuka mipui kāra ama ruia achiar sabak u na. Mi senkhatin chu: "Mi āsa khat chu ani," ati u na.

Mi senkhatin chu: "Ni mak, mi huang babang khat kēng," ati u na. **13** Tenchu Jihudi ngāi ei chi u sika tutēn ama ruia mipui riat ranga ril ngam u mak.

Pānta nikhua Isuan mi amanchū

14 Pānta nikhua arīl liai lāi tak han Isua chu Pathian biak ina asēna mipui avamanchūna. **15** Hatuka Jihudi ngāiin: "Hiva miring lekha ngal anchūna dōn ngāi lui hīn hontin mo Pathian Lekhabu ei pore thei?" ati na aboi ei mandong u.

16 Tenchu Isuan amāni kōma amasanga: "Koi ka mi manchūna hi ka ta ni mak, anātīrpu ta kēng. **17** Tukareng ama ei zōt zāt āthō zōt tak chu, kei manchūna hi Pathian āta asuak mo ole koi ka ning āta asuak mo, riat thei inti. **18** Tukareng aning ranga chong āril chu, aninga anlianna ānrok kēng. Tenchu anatīrpu ei anlianna ānrok chu, chongtak mi kēng. Ama chunga chu dik nōkna reng om mak. **19** Nangni kōma Mosīn dān ei na pēk u ni mak mo? Hanum nisela hava dān ha tutēn zī u mak che na. Hanle ichanga mo nangnīn ana that ranga nei na pūt u?" ati na.

20 Hatuka mipui hān amasanga: "Diabolin ei sūr kēng hile, tu mo nang ana that ranga anān rok?" ati u na.

21 Isuan akōm u na amasanga: "Sin khat kei thō sika hin na lom u na boi nei mandong u. **22** Asik chu Mosīn sertanna dān ana pēk u na. Hava ha na chipui u ngāi āta asuak kēng. Tenchu Mosi nāta asuak ni mak. Hatuka nangnīn pōngansa nikhuana pasal ser ha nei mantan u. **23** Mosi dān nei masiat u nōkna ranga nangnīn pōngansa nikhua nām pasal ser nei mantan u ani na. Hanle koiin pōngansa nikhuana mi khat kei mandam vang sika mo ka chunga na tak nei mansi u? **24** Na mita nei mu u anga rui ril u nō tānla adik taka rui ril u ro," ati na.

Isua hi Krista mo?

25 Hatuka Jerusalem khopuia mi senkhat ngāiin: "Hiva mi hi ni

mak mo āthat ranga ei pūt chian u? **26** En u ta, mipui riata chong ei rila, tutēn ankōk om u mak. Ama so Krista tatak kēng ani ti ruaitu ngāiin ei riat ngēt u mo ani zei? **27** Hanum nisela ama ei hong anthokna chu na riat, tenchu Krista ahong tika chu ama ei hong anthokna tutēn ariat om nō ni," ati u na.

28 Hasika han Isuan Pathian biak ina amanchū lāi tak han ankhēka: "Nangnīn koi chu nei na riat u, kei hong anthoknām nei na riat u. Tenchu koi ka rachama āhong ni makung, ana tīrpu chu ādik ani na, ama chu nangnīn riat u mak che na. **29** Koi chu ama ka riat, asik chu ama kōm āta ahong ka ni na, ama kēng ana honga tīr," ati na.

30 Hasika han ama chu mīn āsūr ranga aval u na, tenchu achunga tutēn kut anlāng ngam u mak, ahun ei la hong suak nōk sika. **31** Hatuka mipui bila tamtakin ama chu a iam u na: "Krista ahong tika hiva mīn sinsiana ei thō ngāi nēka atam amān sinsiana la hong thō ni mo?" ati u na.

32 Hatuka Pharisi ngāiin ama ruia mipui ei chiar sabaka ei chong ariat u na. Hatuka chāizūng ulian ngāi le Pharisi ngāi ama avān sūr ranga mi sūr ngāi atīr u na.

33 Hatuka Isuan amāni kōma: "Atuna hun sūng hin alakte na bil u na la om ka ti, tenchu anātīrpu kōma ā sērēt rang ka ni zei. **34** Hava tika nangnīn na ravān u na ti tenchu na tok u nō ta ni. Kei omna tak um hong thei u nō ta ni," ati na.

35 Hatuka Jihudi ngāi amāni le amāni achong u na: "Koinīn nei mu thei nōk ranga hiva mi hi hon tiang mo ei sē rang ani zei? Jentail ngāi bila Jihudi nam antheka om ngāi kōma mo ei sē rang ani zei? Jentail ngāi ei vamanchū rang? **36** 'Nangnīn na rok u na ti, na tok u nō ta ni, kei omna tak um hong thei u nō ta ni,' ei ti hi hong ei ti na mo?" ati u na.

37 Khohui ahek rang nikhua, nikhua lian khīt nikhua han Isua andinga, ankhēka: "Tukareng atī ānrāl tak chu ka kōma hong nēk rase. **38** Koi ana iam tak chu, Pathian Lekhabūna anziak anga: 'Asūngrīl āta tī adam dung chu luang inti,' ei ti," ati na. **39** Hiva hi ama a iam ngāiin anrapa Ratha ei man len u rang rui kēng ei ril. Asik chu Pathianin Isua anliana ei la siak nōk sika a iam ngāi chunga Ratha Ānthiang ha la hong pēk mak.

40 Hatuka mipui bila senkhatin hava chong ariat u na: "Taktaka, ama hi deari ha ani zei," ati u na.

41 Hatuka senkhatin: "Ama hi Krista ani zei," ati rēt u na.

Tenchu senkhatin: "Hontin mo ei ni thei rang? Galili ram āta Krista hontin mo ei suak thei rang? **42** En u ta, Krista chu

David achi nāta, David ei omna Betlehem khua nāta kēng ei hong suak rang ti ha Pathian Lekhabuin ei ril ni mak mo?" ati u na. **43** Havan tin han ama sika mipui kāra ansenna ei suak ani na. **44** Hatuka amāni bila mi senkhatin āsūr rang azōt u na, hanum nisela ama chunga tutēn kut anlāng ngam om u mak.

Jihudi ruaitu ngāiin Isua iam mak

45 Hankēng mi sūr ngāi ha chāizūng ulian ngāi le Pharisi ngāi kōma ahong akīr u na. Hatuka amānīn alei rakel u na: "Ichanga mo nei hong ruai thei u nōk?" ati u na.

46 Hatuka mi sūr ngāiin amasang u na: "Hiva miringin chong ei ril anga tutēn chong aril la om ngāi mak," ati u na.

47 Pharisi ngāiin akōm u na: "Hano ten, nangnīm ana lei huang u mo ani zei? **48** En u ta, ruaitu ngāi le Pharisi ngāi bila mi ama a iam mo a om zei? **49** Tenchu hava mipui ngāi itē dān riat lui ngāi chu khomāk ātung u rang kēng," ati u na.

50 Hatuka chu amāni ngāi bila mi khat araming Nikodem a om a. Ama ha aphāmāna Isua kōma zāna āhongpu ha amāni bila ānchel ani na. **51** Amān akōm u na: "Koini na dān anga ama amūr ngēta achong le asin thō ngāi riat bak luia koinīn mi rui mo na ril thei?" ati na.

52 Amānīn akōma: "Nang um Galili ram āta mo na ni hi? Hong thūn tān enta, Galili ram āta deari tutē āsuak la om ngāi mak," ati na amasang u na. **53** Hatuka angkhakhata a in chipa asē kiar u na.

Uiare sika ansūr nupang rui

8 Hatuka Isua chu Maruan muala han avakala. **2** Zīnga chu Pathian biak ina avalūt rēta. Hatuka mi dōra akōma ahong u na, hankēng ama chu ansuta akōm u na amanchūna. **3** Hatuka Dān mīnchū ngāi le Pharisi ngāiin nupang khat uiare sika ānsūr chu ama kōma aruai u na, amalāi u taka amanding u na. **4** Hatuka Isua kōma: "Mīnchūpu, hiva nupang hi uiare lāi taka ansūr ani na. **5** Dān buna chu, Mosīn hiva zāt mi hi chu lung adēnga āthat ranga chong ana pēka. Nangin le imo na ti?" ati u na. **6** Hiva chong hi ama ei mansina, āsia ei manlō thei u na ranga ei ti u kēng.

Tenchu Isua chu anbūna akut chal le phil amaziaka. **7** Han tin han ei rakel rerēt u sika ama chu chung tiang atanga amāni kōma: "Nangni bila āsia thō ngāi lui takin lung dēng mānsa rase," ati na. **8** Hatuka ama chu anbūna akut chal le dēn phil amaziak rēta.

9 Hatuka amānīn achong ril ariat u na aninga siat le sa riatnān āsia amanlō u na, ulian len āta

anphuta nāipang ten pei angkhat angkhata asuaka asē zit u. Havan tin han Isua rong athei daka nupang amalāi u taka ei manding u lehan amāk u na. **10** Hankēng Isua chung tiang atang rēta nupang athei daka om rong nōk chu tutē ei mu om lāi mak. Hatuka akōma ati na: "Nupang, āsia anān lō ngāi ha hon mo ei om u ani zei? Tutēn lung anadēng om u mak mo?" ati na.

11 Hatuka chu nupangin: "Puma, tutē āsia anānlō ngāi om u lāi mak," ati na.

Isuan akōma: "Hano ten, koi um āsia na manlō makung. Tenchu sē tānla, atun āta chu āsia vathō lāi nō ro," ati na.

Isua chu maniapūr ra-āng

12 Isuan amāni ngāi kōma chong aril rēta: "Koi hi maniapūr ra-āng ka ni. Tukareng ka nūk azī tak chu azīng kāra kal chōi lāi nō ni. Tenchu damna ra-āng man inti," ati na.

13 Tenchu Pharisi ngāiin akōma: "Nang na ninga nei anriatna kēng nei anril hile, hasik han na ninga nei anriatna hi ādik ni mak," ati u na.

14 Isuan amāni kōma: "Ka ninga kei anriatna kei anril aninām, ka ninga kei anriatna hi ādik kēng. Asik chu kei hong anthokna le kei sēna rang riat u mak che. Tenchu koiin hon nāta mo kei hong hanūk chu hon mo kei sē rang hava ha ka riata. **15** Nangnīn taksana kēng rui nei ril u chachak, koin chu tutē rui kei ril om mak. **16** Tenchu mi rui ka rilām nisela, ka rui rilna chu ādik kēng. Asik chu ka theia om ni makunga, koi anatīrpu Pa chu ka bila om ani na. **17** Hanūk chu nangni na Dān bunām, mi annīn ei riatpuina chu ādik kēng ti na ānziak ani na. **18** Ka ninga koi hi kei anriatna ārilpu ka ni zei. Hanūk chu Pa anatīrpu hām ka rui ana riatpui ani zei," ati na amasanga.

19 Hankēng amāni hān: "Na Pa chu hon mo ei om?" ati u na.

Isuan amasanga: "Nangnīn koi hīm na riat u mak che, ka Pa hām riat u mak che na. Koi nei na riat u nisela chu ka Pa hām nei riat u rang nīnti," ati na amasanga. **20** Pathian biak ina amanchū lāi han Isuan hiva chong ngāi hi nuam pēk sum siakna muna han ei ril ani na. Asik chu ahun ei la suak nōk sika tutēn ama chu asūr om mak.

21 Hanūk chu Isuan amāni kōma aril rēta: "Koi chu asē rang ka ni zei, nangnīn na rok u na tia hatuka āsia nei thō u ngāia han thī u na ti. Kei sē na taka nangnīn hong thei u nō ta ni," ati na.

22 Hatuka Jihudi ngāiin: " 'Kei sē na taka nangni hong thei u nō ta ni,' ei ti na hi aninga ānthat rang ei anti na mo tāk?" ati u na.

23 Hankēng amān akōm u na:

"Nangni chu hi thuai tiang āta āsuak kēng na ni u, koi chu chung tiang āta āsuak kēng ka ni. Nangni chu hi maniapūr āta āsuak na ni u, koi chu hi maniapūr āta āsuak ni makung. **24** Hasika han na kōm u na kei na ti u chu āsia nei thō u na ngāia thī u na ti. Hatuka, 'Ama ha koi hi ka ni zei, kei anti ha nana iam u nōk ten, āsia nei thō u na ngāia nei thī u rang,' " ati na.

25 Hatuka amānīn akōma: "Nang hi tu mo na ni?" ati na amakhal u na.

Isuan amasanga: "Hong zāt mo aphut len āta kei na ril u ha hava ang tak ha ka ni zei. **26** Nangni ngāi ruia ati rua le rui aril rua tampa ka dōna. Hanum nisela anatīrpu chu ādik tak ani na. Ama kōma kei riat ngāi dōra hi maniapūr kōma kei ril," ati na.

27 Amān akōm u na Pa rui kēng ei ril ti hi riat thei u mak. **28** Hasika han Isuan akōm u na: "Koi Miring Nāi Pasal hi chung tianga antāra ka om tika ama ha koi ka ni zei ti hi la riat u na ti. Hatuka koi ka ning bārchana itē kei thō om mak, tenchu Pain ei na manchū anga kei ril chachak ti hi la riat u na ti. **29** Anatīrpu chu ka bila a om ani na. Pain ka thei daka na māk mak. Asik chu ama ei zōt athō chachak kēng ka ni," ati na. **30** Hankēng amān hiva chong ei ril ngāi ariat u na mi tampān ama a iam u na.

Abraham achi ngāi

31 Hasika han Isuan ama a iam Jihudi ngāi kōma: "Nangnīn kei na manchū u anga na om u ten ka zolāi tatak na ni u zei. **32** Hatuka chongtak chu riat u na tia, hava chongtak ngēt hān suak āta na mazōk unti," ati na.

33 Hatuka amānīn akōma: "Koini chu Abraham achi kēng na ni, tutē suaka la om ngāi mak me. Nangin hontin mo, 'Suak āta zōk u na ti,' nei na ti?" ati na amasang u na.

34 Isuan amasanga: "Taktaka, kei na ril ani u zei, tukareng āsia sin athō tak chu, āsia suak kēng ei chang. **35** Suak hi kumkhua sōta ina om chian ngāi mak, Miring Nāi Pasal koi chu kumkhua sōta a om rang kēng ka ni. **36** Hasika han koi Nāi Pasalin ka na mazōk u ten āzōk tatak chang u na ti. **37** Abraham achi na ni u ti ka na riat u, tenchu ka chong na malung u na mun ei man nōk sika ana thatna nei rok u. **38** Ka chong ril ngāi Pa kōma kei mu ha kēng kei ril. Nangnīm na pa u ngāi kōma nei mu u ha kēng nei thō u chachak," ati na

39 Hatuka amānīn akōma amasang u na: "Koini na pa chu Abraham kēng," ati u na.

Hankēng Isuan akōm u na: "Abraham anāi na ni u ten, Abraham asin dēn kēng nei thō u rang. **40** Tenchu atun hin koi, Pathian kōm āta chongtak ariata

nangni kōma ana rilpu u hi nangnīn ana that ranga nei na val u. Abrahamin chu hantin han thō ngāi mak. **41** Nangni chu na pa u sin kēng nei thō u hile," ati na.

Hatuka amānīn akōma ati u na: "Pa angkhat dak rong kēng nei dōn, ama chu Pathian len ha ani zei. Koi ni hi pa andang lui nāi ni mak me," ati u na.

Diabol āta āsuak nāi ngāi

42 Hatuka Isuan amāni kōma: "Pathian chu na Pa u nisela nangnīn nei na dit u rang ani na. Asik chu amān ei na hong tīr ka ni na. Pathian kōm āta āhong ka ni na, ka ninga āhong ni makung. **43** Ichanga mo ka chong ril ngāi nei riat thei u nōk? Asik chu, ka chong ril ngāi hi rangāi thei u mak che na. **44** Nangni chu na pa u diabol āta āsuak kēng na ni u. Na pa u ning ōl zāt āthō kēng nei zōt u. Ama chu aphut āta mi thatpu ani na. Atak chunga chongtak reng ei bui sika ama chu chongtak tianga mi ni mak. Ama chu milak athei le milakpa ei ni sika hin milak chong ei rila hin ama atheia ta kēng ei ril. **45** Tenchu chongtak kei na ril u sika kēng nei na iam u nōk ani zei. **46** Nangni bila tu mo koi hi mi salui ati na āsia anān lō thei rang na ni u? Chongtak ka na ril u nām ichanga mo nangnīn nei na iam u nōk? **47** Pathian āta āsuak chu Pathian chong kēng arangāi ngāi. Hasik tak han Pathian āta āsuak nei ni u nōk sika ka chong rangāi u mak che," ati na.

Isuan aninga rui anril

48 Hatuka Jihudi ngāiin akōma: "Samari mi le raluain ei sūr kēng nei ti ha ādik ni mak mo?" ati na ei masang u.

49 Isuan akōm u na: "Raluain ei na sūr ni makung. Tenchu ka Pa anlian kēng ka ni na, nangnīn ēlsēl nei na thō u. **50** Koi ka ninga anlianna ānrok ni makung, tenchu ānrokpu le rui ārilpu chu angkhat a om. **51** Taktaka kei na ril ani u zei, tukareng ka chong ātel tak chu thīna mēl reng mu lāi nō ni," ati na.

52 Hatuka Jihudi ngāiin: "Atun lam chu raluain ei na sūr tatak kēng ti hi nana riat zei. Abraham athī sua zeia, deari ngāi um athī u zeia. Nangin: 'Tukareng ka chong ātel tak chu thīna reng tem lāi nō ni,' nei ti. **53** Koini na chipui Abraham āthī sua nēka ālian mo na ni? Deari ngāi um athī u zeia. Hanle tu mo nei anti?" ati u na.

54 Isuan akōm u na: "Ka ninga kei ānlian nisela chu kei ānlianna hi akorong kēng. Koini na Pathian ati na nangnīn arui nei ril u tak ha koi anānlian ka Pa ani zei. **55** Nangnīn ama chu riat u mak che na, koi chu ama ka riata. Ama chu riat makung kei ti nisela nangni ngāi anga milak athei chang ka ti. Tenchu ama chu ka riata, achong um ka tela.

56 Nangni na pa Abrahamin ka nikhua āmu ranga ei phām sabak ani na. Hatuka chu amu na achān arāi asāna," ati na.

57 Hatuka Jihudi ngāiin akōma: "Nang na kum ha kum sōmrangā ngal la kāi luia Abraham nei mu mo?" ati u na.

58 Isuan akōm u na: "Taktaka kei na ril ani u zei, Abraham ei anzir aphāmān āta a omsa kēng ka ni," ati na. **59** Hasika han lung le ei dēng u na ranga lung arūt u na. Tenchu Isua anthup vāta, Pathian biak in āta asuaka amalāi u taka asuaka ei sē ani na.

Anzir āta mit achō Isuan amandam

9 Hatuka Isua chu amaton lam ei pan balam han anzir len āta mit achō khat hi antongpuia. **2** Azolāi ngāiin akōma: "Rabbi, amit achō zēta ei anzir hi tu masiala mo ei ni rang? Hiva mi hi mo ei ni rang, ole anu le apa mo?" ati na arakel u na.

3 Hatuka Isuan amasanga: "Hiva mi hīn āsia thō mak, anu le apa ngāi um thō mak. Tenchu ama tak chunga Pathian sin thō ei anlang theina ranga kēng. **4** Sūn ani lāi hin ana tīrpu sin kēng athō kei nāng. Zān ahong ani rang ani zei, hava tika tutēn sin thōthei ngāi mak. **5** Maniapūra ka om sūng hin maniapūr ra-āng ka ni," ati na.

6 Hiva ngāi aril suale phil amachila hatuka machil lehan phil amaphoka. Hatuka philpok chu achōpu mita akhua pe na. **7** Hatuka mit achō kōma: "Silōm bīla son sē tān varasūk ro," ati na. Silōm ti na chu, "Ātīr," ti na ani na. Hatuka ama chu asēna ei varasūka, amit avāra ei hong kīr rēt.

8 Hatuka chu ama akhua mi ngāi le machīna amit ei cho āmu ngāiin ati u na: "Hiva mi hi ānsut chiana kut adō chachak ha ni mak mo?" ati u na. **9** Mi senkhatin chu: "Hiva mi tak hi ani zei," ati u na.

Tenchu mi senkhatin: "Ni mak, ama āphua zek ngal mi tei khat kēng," ati u na.

Hatuka chu amān: "Hava mi tak ha koi hi ka ni u zei," ati na.

10 Hatuka chu amāni hān akōma: "Hontin mo na mit ei vār rēt?" ati u na.

11 Hankēng amān akōm u na: "Isua ei ti u mi khatin philpok asina ka mita ana khua pe na. Hatuka: 'Silōm bīla son sē tānla varasūk ro,' ei na ti. Hankēng ka sē na ka varasūk le chu ka mit ei hong vār rēt ani zei," ati na.

12 Hatuka chu amānīn akōma: "Hava mi ha hon mo ei om?" ati u na. Amān: "Riat makung," ati na.

Pharisi ngāiin amit ei vārna athūn u

13 Hatuka machīna amit avār rētpu chu Pharisi ngāi kōma aruai u na. **14** Isuan philpok ei sina amit ei man vār pe na nikhua ha

Jihudi ngāi pōngansa nikhua ani na. **15** Hasika han Pharisi ngāiin ama kōma: "Hontin mo na mit ei hong vār rēt?" ati na arakel rēt u na. Amān akōm u na: "Ka mita philpok akhuana ka varasūk le chu kei hong mu rēt thei ani zei," ati na.

16 Hatuka Pharisi ngāi senkhatin: "Hiva mi hi Pathian āta āhong ni thei nō ni. Asik chu pōngansa nikhua ngal ser mak," ati u na.

Hanūk senkhatin chu: "Hontin mo āsia thō miringin hiva zāt sinsiana ngāi ei thōthei rang?" ati u na. Hasika han amāni le amāni kāra ansenna ahong suaka.

17 Hatuka amit achōpu kōm dēna: "Ama ha nangin le tu mo na ti? Asik chu na mit ei na man vār pe kēng hale," ati rēt u na.

Amān akōm u na: "Deari khat ani," ati na.

18 Hanum nisela Jihudi ngāiin amit avār rētpa anu le apa avamankui u māseng chu amit achō zēta āta ei hong vār rēt rui ha la iam thei u mak. **19** Hatuka anu le apa kōma: "Hiva mi hi anzir len āta amit achō zēt, na nāi pasal nei ti u ha mo? Hanle atun hontin mo ei hong mu rēt thei?" ati na arakel u na.

20 Anu le apa hān: "Ama hi koini na nāi pasal ani ti, na riat. Anzir āta amit achō zēt um na riat. **21** Tenchu atun hontin mo ei hong mu rēt thei, hava chu riat mak me. Hanūk chu tu mo amit anvār pe hava hām riat mak me. Ama rakel u ro, ulian kēng ani zei. Amān arui chu ril chak ni," ati na amasang u na. **22** Asik chu anu le apa hān Jihudi ngāi ei chi u sika kēng havan tina chong ei ril u. Asik chu Jihudi ngāiin aphāmān āta chong ei anrual u chu, tukareng Isua rang Krista ati na āpom tak chu ankhōmna in āta ei masuak u rang ei anti u ani na. **23** Hasika han kēng anu le apa hān: "Ulian kēng ani zei, ama rakel u ro," ei ti u na.

24 Hanūk chu amit achōpu chu voi anni changna avamankui rēt u na. Amānīn akōma: "Pathian kōma kēng anlianna nei pēk rang, hava miring ha chu mi salui ati na koinīn na riat," ati u na.

25 Hatuka amān: "Mi salui ei ni le ni nōk itē riat makung. Tenchu kei riat khat chu, machīn lāi han mit achō ka ni na, atun chu ka hong mu thei zei," ati na amasanga.

26 Hatuka amānīn akōma: "Na chunga hong mo ei na thō pe? Hontin mo na mit achō ei manvār rēt?" ati na arakel rēt u na.

27 Hatuka amān akōm u na: "Machin bet han ka na ril sua u zei hale, rangāi zōt u mak che na. Ichang mo āriat ranga nei zōt rerēt u? Nangnīm ama zolāi achang ranga mo nei zōt u?" ati na amasanga.

28 Hasika han amānīn māimōk asak khap u na: "Nang kēng ama

zolāi na ni hile. Koini chu Mosi zolāi kēng na ni. **29** Pathianin Mosi kōma kēng chong aril ati na nei riat. Tenchu hiva mi hi hovan āta ahong anthok mo riat mak me," ati u na.

30 Hatuka chu hava mi hān akōm u na: "Hava tak ha ro ansinsiana zāt ei omna ani zei! Nangnīn hovan āta āhong mo ati na na riat u nōk ām amān ka mit ei na manvār pe ani zei. **31** Tenchu Pathianin mi salui ngāi chong rangāi pe mak ati na nei riat. Hanum nisela tukareng Pathian andon mīn ama ei zōt zāt sin athō ten Pathianin arangāi pe na. **32** Ramual ansin āta tutēn anzir lena amit achō ānvār rēt thei la riat ngāi mak me. **33** Hiva mi hi Pathian āta āhong ni nō sela amān itē thōthei nō ni," ati na amasanga.

34 Hankēng amānīn akōma: "Nang hi na pumpuia āsia thō zēta ahong anzir kēng na ni hile. Nangin kēng koini ngāi anānchū rang nei zōt?" ati pe u na. Hatuka ama chu ankhōmna in āta ei masuak u.

Ratha mit achō ngāi rui

35 Isuan ama chu ei masuak u ti ariat le avāntongpuia, akōma: "Pathian Nāi Pasal hi na iam mo?" ati na.

36 Amān akōma: "Puma, ama chu tu mo ei ni kei iam theina ranga na manthei ta?" ati na amasanga.

37 Isuan akōma: "Nei mu sua ani zei hile, koi atuna na kōma anachongpui hi ka ni zei," ati na.

38 Hatuka amān: "Puma, ka iam zei," ati na. Hatuka ama chu amōka.

39 Hankēng Isuan: "Rui aril ranga hi maniapūra āhong ka ni. Mit achō ngāi amit ei vār theina ranga le amit avār ngāi amit ei cho theina ranga āhong ka ni," ati na.

40 Hatuka Pharisi senkhat ama bila om ngāiin hava achong ril ngāi ariat u na. Hasika han amānīn: "Hanle koini hi mit achō mo na ni zei?" ati u na.

41 Isuan akōm u na: "Mit achō na ni u ten āsia thō sika āsia anlō u nō ta ni. Tenchu atun koinīn na mu thei hile nei ti u sika han āsia dēna nei om u ani zei," ati na.

Bera enpu le abera ngāi

10 "Taktaka kei na ril ani u zei, tukareng bera suakkhāra lūt luia atei tianga ākala alūt tak chu marūsa le misuam ngāi kēng. **2** Tukareng suakkhār taka ālūt chu bera ngāi aenpu ani na. **3** Suakkhār angākpuin aranga suakkhār alei malong pe. Hanūk chu bera ngāiin arōl ariat u na. Abera ngāi raming chipa apāia ei maruai chachak. **4** Ama abera ngāi amasuak suale amān maton ansana lam ama ruaia. Ama arōl ei riat u sika anūk azī u na. **5** Amānīn mi tei nūk vazī u ngāi mak. Tenchu akōm u nāta kēng

ei rot u rang. Asik chu mi tei rōl chu riat thei u mak," ati na. **6** Isuan hiva ankhīna chong hi amāni kōma arila. Hanum nisela amāni kōma hong zāt mo ei ril ha riat thei u mak.

7 Hasika han Isuan amāni kōma ati rēta: "Taktaka, kei na ril ani u zei, koi hi bera ngāi suakkhār ka ni zei. **8** Ka matona alei ahong ngāi dōra chu marūsa le misuam ngāi kēng. Tenchu bera ngāiin arōl rangāi pe u mak. **9** Koi hi suakkhār ka ni zei. Tukareng koia hin ālūt chu zōk hiaia om inti. Ama chu lūt inti suak inti, hanūk chu ei sāk rang um man inti. **10** Marūsa chu ānru rang le mi āthat rang hanūk chu ānsiat rang duaia kēng ei hong. Koi chu damna ei man thei u na ranga, damna manalu ei man thei u na ranga āhong ka ni.

11 Koi hi bera enpu āsa ka ni. Koi bera enpu āsa hīn bera ngāi rathūla kei damna kei phal kēng. **12** Anlō mi chu bera enpu tak ni mak, bera ngāi um ama ta ei ni nōk sika ngelang ei hong amu le amāk raka ārot kēng. Hatuka ngelang hān bera ngāi chu ahong apeta anchēn raka amāka. **13** Anlō mi ei ni sika bera ngāi ranga mandon mak tenchu ārot chachak kēng.

14 Koi hi bera enpu āsa ka ni. Ka bera ngāi chu ka riata, hatuka ka ta ngāiin um ana riat u na. **15** Pain ei na riat anga kom Pa ka riata. Hatuka bera ngāi rathūla kei damna hi kei phal kēng. **16** Hiva bera rakul sūnga ni lui bera atei ātampa ka la dōna, amānīm kei la hong ruai rang ala ni. Amānīn ka rōl riat untia. Havan tin han amāni chu bera rual khat chang untia a enpu khata om unti. **17** Kei damna hi kei phal sika hin ka Pain ei na madit, asik chu kei damna kei lāk rēt theina ranga ani na. **18** Tutēn kei damna hi anpot thei rang om mak, ka ninga kei phal kēng. Aphal ranga ningneina ka dōna, alāk rēt ranga ningneinām ka dōna. Hiva athō ranga chong ei na pēk hi ka Pa kōma kei man," ati na.

19 Hiva chong ngāi sika hin Jihudi ngāi kāra ansenna ahong asuak rēta. **20** Tenchu mi tamtakin chu: "Raluain ei sūra āchāngin ei thō kēng ani zei, ichanga mo ama chong nei rangāi u?" ati u na.

21 Senkhatin chu: "Hiva chong ngāi hi raluain ei sūr chong ril ni mak. Raluain mit achō mo amanvār thei ngāi?" ati u na.

Jihudi ngāiin Isua iam mak

22 Jerusalem khopuia Andarna pānta a om lāi tak ani na. Hava lāi tak han nūdin zoro ani na. **23** Hatuka Isua chu Pathian biak ina Solomon atuamāia han ahong achei avacheia. **24** Hatuka Jihudi ngāi chu aravēla ahong ānbūm u na, akōma: "Ituk ten asōt mo koini na malung hi aring konga nei na

la siak rang? Krista nei anti aniten, anthiang vanga na ril ta ro," ati u na.

25 Isuan amasanga: "Ka na ril sua u zei hale, iam u mak che na. Ka Pa raminga sin kei thō ngāi hīn ka rui arila anriatpu ani na. **26** Hasika han kei na ti u anga, ka bera ngāi bila mi nei ni u nōk sika na iam u mak che. **27** Ka bera ngāiin chu ka rōl ariat u na, koi um amāni ka riata ka nūk ei na zī u ani na. **28** Amāni kōma tāituan damna ka pēka. Tāituana pei anchang u lāi nō ni. Tutēn ka kut āta anānpot thei om lāi nō ni. **29** Amāni chu ka kōma anāpēkpu ka Pa chu alom pei chunga ālian khīt ani na. Tutēn ka Pa kut āta na pot thei u nō ni. **30** Pa le koi chu angkhat kēng na ni," ati na amasanga.

31 Hasika han Jihudi ngāiin ama ei dēngna rang lung arūt rēt u na. **32** Isuan amāni kōma amasanga: "Ka Pa kōm āta sin āsa tamtak kei na man mu u, hanle hava ngāi bila hova kei thō sika mo lung le ana dēng rang nei ti u?" ati na.

33 Hatuka Jihudi ngāiin amasang u na: "Sin āsa nei thō sika lung le anadēng rang nei na ti ni mak. Tenchu Pathian nei ril siat sika, le miring na ni chunga Pathian nei anti sika kēng," ati u na.

34 Isuan amāni kōma:
"Nangni ngāi na dānbu
u na han:
'Nangni hi pathian ngāi na ni
u, kei na ti u,' *(Sām 82:6)*
ati na ānziak ni mak mo?" ati na amasanga. **35** "Pathian chong ei hong tungna mi ngāi rang ha amān 'Pathian ngāi' ati theia. Asik chu Pathian Lekhabūna chong chu tutēn ansiat thei om mak. **36** Pain koi ei na manthianga maniapūra ei na hong tīr ka ni. Hano ten: 'Pathian Nāi Pasal ka ni,' kei anti sika mo Pathian aril siat nei na ti u? **37** Ka Pa sin kei thō nōk nisela chu na iam u nō ro. **38** Tenchu kei thō sika hin, koi nana iam u nōk ām ka sin thō chu iam u ro. Pa chu ka kōma a om, koi um Pa kōma kei om ti nei riata nei iam thei u na ranga," ati na. **39** Hasika han ama chu āsūr ranga aval rēt u na. Hanum nisela amāni kut āta chu ei zōk ani na.

40 Hatuka ama chu Jordan dung varāla Johanin māna mi baptisma ei pēk chachakna muna asēna, hava muna han avaom chiana. **41** Hankēng akōma mi tampa ahong u na: "Johanin sinsiana itē ei thō om mak. Tenchu Johanin hiva mi ruia ei ril ngāi dōra ha ādik zit kēng hile," ati u na. **42** Hatuka hava muna mi tampān ama chu ei iam ani u zeia.

Lazar ei thīna rui

11 Hatuka mi angkhat araming Lazar, Bethani khuana a om ha ādam nōk ani na.

Hava khua ha Mari le azuarpui Marthi omna khua ani na. **2** Hiva Mari ngētin marim ahui sariak Puma ake na akhuana asamle āhui pe ha ani na. Ama achāpa Lazar ha ādam nōk ani na. **3** Hasika han asarnu ngāiin Isua kōma: "Puma, nangin nei madit ha dam mak," ati na mi atīr u na.

4 Tenchu Isuan hava ha ariata: "Hiva ei dam nōk hi thīna rang khopa ni mak. Tenchu Pathian ei anlianna rang kēng. Hiva lehin, Pathian Nāi Pasal chu ei na manlian theina ranga kēng," ati na. **5** Marthi le azuarpuinu hanūk chu Lazar ngāi ha Isuan ei madit ani na. **6** Hankēng Isuan dam mak ati na ariat suanām ei omna dēn han nīnni ala omsa na.

7 Hava suale chu azolāi ngāi kōma: "Tho ta, Judia rama sē rēt u rei," ati na.

8 Azolāi ngāiin akōma: "Rabbi, matōn len han ro Jihudi ngāiin lungle ana dēnga ana that ranga ei na val u, atun sova son dēn nei sē rēt rang mo?" ati u na.

9 Hatuka Isuan amasanga: "Nikhat sūnga sūn avār dār sōm lei anni ni mak mo ei om?. Tukareng sūna kal achōi chu anpal ngāi mak. Asik chu amān maniapūr ra-āng ei mu sika. **10** Tenchu tukareng zāna kal achōi chu anpal inti. Asik chu ama kōma han ra-āng ei dōn nōk sika," ati na.

11 Amān hiva chong ngāi aril suale amāni kōma: "Koini na mal Lazar a in zei. Hanum nisela ama ānthui ranga kei sē rang anāng," ati na.

12 Hasik han azolāi ngāiin akōma: "Puma, a in aniten hong har rēt bō ni do," ati u na. **13** Tenchu Isuān Lazar ei thi rui kēng ei ril. Hanum nisela amāni hān chu miring a in anga a in ranga ei mandon u ani na.

14 Hasika han Isuan akōm u na anthiang vanga: "Lazar chu athī kēng ani zei. **15** Tenchu nangni ngāi sika hava han kei om nōk ha ka rāiasān, nangnīn nei na iam thei u na ranga. Hanum nisela akōma sē u rei," ati na.

16 Hasika han Thoma, mīn Didumo[11] ei ti u hān azolāi changpui ngāi kōma: "Tho, koinīm ama bila āthī ranga sē u rei," ati na.

Zuarpui anni ngāi Isuan lungngam asak

17 Hatuka chu hava mun han asē u na Lazar chu thān khura ni manli alei a om sua chu Isuan avamu na. **18** Bethani khua chu Jerusalem khopui kōl tak ani na. Hava ei ankār chu kilomitar anthum dām ani na. **19** Hatuka achāpa u thi sika lungngamna asak ranga Jihudi tamtak Mari le Marthi kōma ahong u na. **20** Hankēng Marthi hān Isua ahong zei ti ariat le chu alei vān tongpuia. Mari chu ina ansuta alei oma.

---

[11] Didumo ti na chu Ānphīr ti na ani.

21 Marthi hān Isua kōma: "Puma, hiva hin nei om nisela chu ka chāpa hi thī nō ni ba. **22** Tenchu atun um Pathian kōma nangin nei zong tak chu amān na pēk inti ti ka riat," ati na.

23 Isuan akōma: "Na chāpa chu anthui rēt ranga kēng," ati pe na.

24 Hankēng Marthi hān akōma: "Ani, nikhua hek tika āthi ngāi anthui rētna nikhua tika chu anthui rēt inti ti ka riat," ati na.

25 Hatuka Isuan ama kōma: "Koi hi anthui rētna le damna ka ni zei. Tukareng koi ana iam tak chu athi nām dam rēt inti. **26** Hanūk chu tukareng adama ala om koi ana iam tak chu tāituana thī lāi nō ni. Hiva chong hi na iam mo?" ati na.

27 Hankēng ama hān akōma: "O Puma ka iam, ati na. Maniapūra āhong rang Krista, Pathian Nāi Pasal na ni ti ka iam," ati na.

28 Hatuka Marthi hān hiva chong ngāi aril suale asēna, azuarpui Mari chu maruktena avapāia: "Hiva hin Anānchūpu ahong zei, amān ana pāi," avati na. **29** Hankēng amān hava ha ei riat phingle anrapa anthuia akōma asēna. **30** Hava han Isua chu khuana la hong lūt mak. Marthi hān ei vān tongpuina mun dēna alei om chian ani na. **31** Hatuka ama lungngamna asak ranga ain sūnga Jihudi a om ngāi hān Mari anrapa ei anthuia ei suak amu u na anūk avazī u na. Asik chu thāna avachap ranga asē nīnti ati na ei mandon u.

32 Hatuka Mari chu Isua ei omna muna asēna ei vamu le ake kunga avān boka: "Puma, hiva hin nang nei om nisela chu ka chāpa hi thī nō ni ba," ati na.

33 Hankēng Isuan Mari le anūk honga zī Jihudi ngāi ei chap amu na, amām amalung ana riata annuka. **34** Hatuka Isuan: "Hon tiang mo nei siak u na?" ati na.

Amānīn akōma: "Puma, hong tānla hong en ro," ati na amasang u na.

35 Hatuka Isua achap a.

36 Hasika han Jihudi ngāiin: "Enta, Amān ei madit sabak kēng sole!" ati u na.

37 Tenchu mi senkhatin chu: "Hiva mi hīn mit achō amanvār thei ten hiva mi le ei thī nōkna ranga itē ei thō pe thei om mak mo?" ati u na.

Lazar athī nāta Isuan amathui

38 Hatuka Isua chu amalung ana riata annuk rēta. Thān khur tiang avapana, hava thān ha khurkhang anlāk ani na. Hatuka hava amatona han lung khat le ānhīp ani na. **39** Hankēng Isuan: "Lung ha khāi u ta," ati na.

Hatuka āthīpu sarnu Marthi hān: "Puma, atun ang tena chu āthu rang kēng ani zei, asik chu ei thīna hi aviana lehin ni manli ani zei," ati na.

40 Isuan akōma: "Na iam anten Pathian ei anlianna hi mu

na ti kei na ti ni mak mo?" ati na.

41 Hatuka āthīpa ei siak u na lung chu akhāi u na. Isua chung tiang atanga: "Ka Pa, ka chong nei na rangāi pe sika na chunga ka rāi asāna. **42** Hanūk chu tāituana ka chong nei na rangāi pe babang kēng ti hīm ka riat. Hanum nisela ka ravēla mipui ānding ngāi sika nangin nei na tīr ti ei riat thei u na ranga kei ril kēng," ati na.

43 Hatuka hiva ngāi aril suale ankhēka: "Lazar hong suak ro," ati na. **44** Hatuka āthīpa chu akut ake athī raliangle anthuam ha ahong asuaka. Amāisua chu anhuina puan le anthuam ani na.

Hatuka Isuan akōm u na: "Sūt pe u tānla man sē u ro," ati na.

Isua athatna aval u

Mt.26:1-5 Mk.14:1-6 Lk.22:1-2

45 Hasika han Mari kōma Jihudi tamtak āhong ngāiin Isua asin thō amu u na ama chunga ei iam u ani na. **46** Tenchu amāni bila mi senkhat chu Pharisi ngāi kōma asē u na Isua asin thō ngāi aloma avaril u na. **47** Hasika han chāizūng alian ngāi le Pharisi ngāiin ruirilpu ngāi aman chun u na.

Amānīn: "Hong mo nei thō rang ani zei? Asik chu hiva mi hīn sinsiana tamtak athō zei hile! **48** Hivan tin hin ama chu na la man thō chian ten mi dōrān ama iam zit unti hile! Hatuka Rom mi ngāiin na dingmun na pot untia Jihudi koini na nam dōra na lāk kiar unti," ati u na.

49 Tenchu amāni bila mi khat araming, Kaiapha a om a. Ama ha hava kuma chāizūng ulian khīt āchang ani na. Amān akōm u na: "Nangnīn itē nei riat om u mak hile. **50** Nam pumpui anpei nēk ten mipui rathūla mi khat ei thī chu koi ni ranga āsa ni mak mo ti hi mandon u mak che hile," ati na.

51 Hava chong ha amān aning āta asuaka ei ti ni mak. Tenchu hava kum han ama chu chāizūng ulian khīt ei ni sika le hava Jihudi nam ngāi ranga Isua ei la thī rang ruia maton lam rui kēng ei ril. **52** Hava nam ngāi rang ronga ni mak, tenchu Pathian nāi ngāi mun tina ānthek raka om ngāi dōrām mun khata ei man khōm theina rang Isua chu ei la thī rang ani na. **53** Havan tin han hava nikhua len āta ama thatna rang chong anrual u na.

54 Hasika han Isua chu Jihudi ngāi bila mipui kōma anlangpuma lēng thei lāi mak. Tenchu havan āta philchār ram kōla khua khat Ephraim ei ti u han asēna. Hava han azolāi ngāi lehan avaom chiana.

55 Hatuka Jihudi ngāi Zōkna pānta chu ahong anāi zeia. Hatuka Zōkna pānta aphamān mi tamtak chu dān anga alei ānthiang u na ranga khua tetei āta Jerusalem khopui chu alei pan u ani na. **56** Hava muna han Isua

chu aravān u na, Pathian biak ina anding u na: “Hong mo nei mandon u ani zei? Khohuia hin ama chu hong nō ni mo?” ati u na. **57** Chāizūng ulian ngāi le Pharisi ngāiin ama ei sūr thei u na ranga, tukareng ama ei omna āriat tak chu ei puang len rang, ati na chong apēk u na.

Bethani khuana Isua sariak anthi rui

Mt.26:6-13 Mk.14:1-11

12 Hatuka chu Zōkna pānta ni ruk phāmāna Isua chu Bethani khuana ahong atunga. Hava ha Lazar āthī ei mathuina khua ani na. **2** Hava muna han ama ranga zān ruti sākna aman sūk pe u na. Marthin nēksāk dorbo ādoma. Lazar hi ruti ei sāk u na muna ei ansutpui ngāi bila angkhat ani na. **3** Hatuka Marīn litar khat zotor nardi marim ahui aman ālu zāt ahong chōia. Isua ke ahong khua pe na, asamle ake ngāi chu ahui pena. Hava sariak marim ahui hān hava in pumpui marim ahuiin amansip zita.

4 Hatuka chu azolāi ngāi bila angkhat Iskariot Juda, Simon anāi pasal achonga. Ama hi Isua ānbetōk rangpu ani na. **5** Amān: “Hiva sariak marim ahui hi ichanga mo denari[12] razānthuma anzuara anriang ngāi kōma anpēk thei mak mo?” ati na. **6** Hava chong ha anriang ngāi ranga lung anpōng sika ei ti ni mak. Tenchu ānru ei ni sika kēng han tin han ei ti. Asik chu amān sum anvana marsa ha akōma ei dōn ani na. Hatuka hava marsa nāta sum ha ama ta ranga ei maruka ei lāk chachak ani na.

7 Hatuka Isuan: “Ama ei zōt pei manthō u ro. Asik chu nangkana thāna anphūma ka om nikhua tika ranga amān marim ahui alei siak kēng. **8** Anriang ngāi chu na bil u na a om chian u rang ani na, koi chu na bil u na a om chian rang ni lāi makung,” ati na.

9 Hatuka Jihudi mipui tamtakin hava han a om ti ariata asē u na. Isua sika rong ni mak ei sē u, tenchu āthī āta ei mathui Lazar āmu rangām āsē ani u na. **10** Hava sika han chāizūng ngāiin Lazar um athat ranga malung ansin u na. **11** Asik chu Jihudi tamtakin achāizūng u ngāi amāka Isua tiang ei iam u sika Lazar um athat rang ei val u.

Zuina lehan Isua Jerusalem khopui alūt

Mt.21:1-11 Mk.11:1-11 Lk.19:28-40

12 Hava zīngkhua ahong avār suale pāntana asē mipui ngāiin Isua Jerusalem khopuia ei hong rang ti ariat u na. **13** Hasik ha theiletūm bāk anleka ama alei vazong ranga asuak u na. Hatuka chu ankhēka:

---

[12] Denari razānthum hi mi khatin kum khata ei lō zotor ang ani na.

"Hosanna!
Puma raminga Israel ngāi
Rēng āhong chu
bōrsāng tung rase,"
(Sām 118:26)

ati u na.

14 Hatuka Isuan sakuarparte khat amu na hava chunga achuanga. Asik chu deari lekhabūna ānziak ang taka āchuk ani na.

15 Amān:

"Zion Sānu, āchi nō ro.
Enta, na Rēng chu sakuarparte chunga *achuanga ahong rang ani zei,"* *(Zek.9:9)*

ati na.

16 Hava ngāi ha mānsa chu azolāi ngāiin riat thei u mak. Tenchu Pathianin Isua amanlian suale Pathian Lekhabūna ei ti anga amalung u na achuia hiva ngāi dōra hi ama chunga ei hong chuk rang kēng ati na ariat u na. Hantin han mīn ama chunga hava ngāi ha athō u na.

17 Hatuka thān āta Lazar ei pāia ei masuak le hanūk chu āthī nāta amathui lāia abil u na mi tampa a om ngāi len ha āriatpui achang u na. **18** Hava sik tak han mipui chu ama āntongpui rang ei suak u. Asik chu hiva sinsiana hi amān ei thō ti ariat u na. **19** Hankēng Pharisi ngāiin amāni le amāni hān: "En u ta! itē nei thōthei om u mak hile ti hi na mu mo u? Maniapūr mi dōrān ama anūk azī zit zei sole!" ati u na.

Isuan ama ei thī rang rui aphāmān alei ril

Mt.20:17-19 Mk.10:32-34 Lk.18:31-34

20 Hatuka pāntana Pathian abiak ranga ā sēngāi bila han Grik mi senkhat a om u na. **21** Amāni ngāi ha Galili rama Betsaida khuana mi Philip kōma asē u na: "Ka pu, Isua āmu rang na zōt," avati u na. **22** Hankēng Philip chu asēna Andria kōm avarila. Hatuka Andria le Philip hān Isua kōm avaril rēt u na.

23 Tenchu Isuan akōm u na: "Koi Miring Nāi Pasal kei anlianna rang hun ahong asuak kēng ani zei. **24** Taktaka, kei na ril ani u zei: 'Gōm ramalte hi phila achula athu nōk anten aramalte tita a om chian kēng. Tenchu hava ha athī ten ātama ei anra ani. **25** Tukareng ei damna āndit chu machān inti. Tenchu hi maniapūra hin ei damna anmumāk chu tāituana damna ranga antīng kēng. **26** Tukareng ka dorbo āndom zōt chu ka nūk na hong zī rase. Hatuka kei omna taka ka dorbo andom um om inti. Tukareng ka dorbo āndom tak chu ka Pān manlian inti,' ati na.

27 Atun hin ka malung rīl anana ka riat, hong mo kei ti rang? 'Ka Pa, hiva hun antak āta na san ro,' mo kei ti rang? Hanum nisela hiva hun rang pial sika hin atuna hun kei la hong

suak. **28** Hasik han ka Pa, na raming chu manlian ro," ati na.

Hatuka anvān āta rōl ahong asuaka: "Ka raming ka manlian sua zei, athara la manliansa ka ti," ati na. **29** Hatuka akōla mipui ānding ngāiin hava hē ha ariat u na khuanri rasa kēng ei ni rang, ati u na. Atei ngāiin: "Vānpalāi khatin ei chongpui kēng ei ni rang," ati u na.

30 Isuan amasanga: "Hiva hē hi koi ka ranga āhong ni mak, tenchu nangni ranga kēng. **31** Atun hin hi maniapūr ruirilna hun ani zei. Hatuka chu atun, hi maniapūr ruirilpu chu Pathianin masuaka pei inti. **32** Hatuka ramual āta chung tiang akala ka om tik chu mi dōra ka tiang rakuai kiar ka ti," ati na. **33** Hiva chong ei rila hin ama chu hontin ziana mo ei thīna rang rui kēng ei ril.

34 Mipuīn ama kōma: "Krista chu tāituana a om chian rang kēng, ati na kēng Dān lekhabu nāta koinīn nei riat. Hanle hontin mo nangin: 'Miring Nāi Pasal hi chung tiang akala la om inti nei ti?' Hava Miring Nāi Pasal ha tu mo?" ati na arakel u na.

35 Hatuka Isuan akōm u na: "Ra-āng hi hun alakte rang duaia na kār u na la om inti. Ra-āng na nei u lāi hin ra-ānga kal chōi u ta ro. Azīngin ei na huam u nōkna ranga. Tukareng azīng kāra kal achōi chu ei sē na rang ti thei lui kēng. **36** Ra-āng na nei u lāi hin ra-āng iam u ta ro. Ra-āng nāi nei chang thei u na ranga," ati na. Isuan hiva chong ngāi dōra arila, hava suale amāni bil āta asuaka avānthup vāta.

Jihudi ngāiin Isua la iam thei u mak

37 Amāni mit muna sinsiana tampa athō nām, ama chu iam thei u mak. **38** Deari Isaia chong alei hong ril ei kip theina ranga amānīn iam thei u mak. Asik chu Isaian:

"Puma, koini na chong ril hi
tu mo ana iam pe?
Tu kōm mo Pumān akut ei
rātnām ei manlang?" *(Isa.53:1)*

ati na.

39 Hiva sik taka hin amānīn ei iam thei u nōkna. Asik chu Isaian alei hong ril ani na:

40 *"Amit u ngāi aman zīng*
pe na.
Amalung u ngāi aman īt
pe na.
Amit le ei mu thei u nōkna
ranga.
Amalung le ei riat thei u
nōkna ranga.
Havan tin han ni nō sela chu
hong kīra hong dam rēt unti
hale," *(Isa.6:10)*

ati na.

41 Isaian hiva chong ngāi ei ril ani na, asik chu amān Isua ei lianna ei mu na arui ngāi kēng alei ril.

42 Hanum nisela amāni bila ruaitu tamtakin Isua a iam u na. Tenchu Pharisi ngāi ei chi u sika

han anpuang ngam u mak. Hano tenchu anchunna in āta ei masuak u rang ani na. **43** Asik chu Pathian kōma anlianna nēka miring kōma anlianna āman rang kēng ei zōt ual u.

44 Isuan anringa ankhēka: "Tukareng koi ana iam chu, koi ni mak ei na iam, tenchu anatīrpu a iam kēng. **45** Tukareng koi ana mu chu anatīrpu āmu kēng. **46** Maniapūra ra-āng anga hong ka ni na. Tukareng koi ana iam tak chu azīng kāra om chian lāi nō ni.

47 Tukareng ka chong anngāia a iam nōk chu, koiin āsia manlō makunga. Asik chu maniapūr āsia anlō ranga ni mak tenchu maniapūr āndam ranga āhong ka ni. **48** Tukareng koi ana heng le ka chong ngāi pom lui tak chu ama āsia anlō rang khat a om. Hiva ka chong suak hīn nikhua hek tika ama āsia ei la manlō rang. **49** Asik chu koi ka ninga chong kei phuana kei ril ni mak. Tenchu imo kei ril rang le imo kei ti rang hava ruia han Pa anatīrpu hān kēng chong ei na pēk. **50** Hanūk chu amān chong ei na pēk chu tāituana damna kēng ti hi ka riata. Hasik han ka chong ril ngāi dōra hi Pan ei na ril anga kei ril kēng," ati na.

Isuan azolāi ngāi ke arasūk

13 Zōkna pānta aphāmān Isuan hi maniapūr amāka Pa kōma asēna hun ahong asuak zei ti ariata. Hi maniapūra ami a om ei dit ngāi chu ahek ten pei ei adittit ani na.

2 Hatuka zān ruti sākna hun ahong asuak zeia. diabolin aphāmān āta Simon nāi pasal Iskariot Juda chu Isua anbetōk ranga malung alei man vong zēta. **3** Pain akuta aloma ei pēk kēng ani zei ti le Pathian āta Pathian kōm dēn ei kīr rēt rang ti Isuan ariata. **4** Hatuka zān ruti ei sāk u nāta anthuia apanga apuan rasil akheka, hatuka anhuina puan alāka akōng akhita. **5** Hatuka khēnga tī abuna azolāi ngāi ke arasūk pe na. Hatuka akōnga puan ei khit lehan ake u ngāi ahui pe na.

6 Hava suale Simon Peter akōm ahonga. Peterin ama kōma: "Puma, nang mo ka ke ngāi anānsūk pe rang ?" ati na.

7 Isuan: "Hong mo kei thō hi atun la riat thei nō ta ni, tenchu nangkana la riatin na ti," ati na amasanga.

8 Peterin akōma: "Nangnin ka ke na rasūk pe thak nō ta ni," ati na.

Isuan akōma: "Ka na rasūk pe nōk ten ka kōm āta itē nei chang rang om mak," ati na.

9 Simon Peterin akōma: "Puma, hano ten ka ke rong ni mak, tenchu ka kut le ka lu hīm na rasūk pe ro," ati na.

10 Isuan akōma: "Tī ānbual sua chu ake rong nōk chu atei itē ansūk nāng lāi mak. Apumpui ānthiang kēng ani zei. Ānthiang zit na ni u zei, tenchu na lom u

na kei na ti u na ni mak," ati na.
11 Asik chu ama ānbetōk rangpu
ha alei riat zēt ani na. Hasika
han: "Na lom u na ānthiang kiar
ni u mak che," ati na.

12 Hankēng ake u ngāi arasūk
pe suale apuan arasila ansut rēt le
akōm u na: "Na chung u na kei na
thō pe u hi hong ti na mo na riat
thei u mo? **13** Nangnīn Mīnchūpu
le Puma nei na ti u ani na. Ādik
ani, asik chu ka ni tataka. **14** Koi
na Puma le na Mīnchūpu u luan
na ke u ngāi ka na rasūk pe thei u
ten nangni le nangni ngāi um na
ke nei ansūk u rang anāng. **15** Na
chung u na kei na thō pe u anga
nangnīm nei thōthei u na ranga,
a enrua khat kei na man mu u.
16 Taktaka, kei na ril ani u zei,
suak hi apuma nēka lian ngāi
mak, ātīrpu nēka ei tīrpu hīm lian
ngāi mak. **17** Hiva ngāi hi na riata
na thō u ten bōrsāng tung u na ti,"
ati na.

Isuan ama ei ansūr rang rui aphāmān alei ril

Mt.26:17-25 Mk. 14: 12-21
Lk.22:14-23

18 Hatuka amān: "Na lom u
na rui ni mak kei na ril u hi.
Ka mi kei thang ngāi chu ka
riata. Hanum nisela hiva Pathian
Lekhabūna chong ei kip theina
ranga:

'Ka bila ruti ana sākpui hān,
ka chunga akepha ālāng zei,'
(Sām 41:9)

ati na anziak ha," ati na.

19 "Hava ngāi ha ahong atung
mān, atun len āta kei na ril u ani
zei, ahong atung tik le hava ha
koi kēng ka ni ti nei iam thei u na
ranga. **20** Taktaka, kei na ril ani u
zei, tukareng kei tīrpu āpom chu
koi ana pom ani na. Tukareng
koi ana pom chu koi ana honga
tīrpu āpom kēng," ati na.

21 Isuan hava chong ngāi aril
suale chu amalung ana ariata.
Amān anthiang vanga ati na:
"Taktaka kei na ril ani u zei, na
bil u na angkhatin koi hi na betōk
inti," ati na.

22 Azolāi ngāiin hava ha tu
ei ti na mo ati na ei riat thei u
nōk sika amāni le amāni an en u
na. **23** Hatuka chu azolāi ngāi
kāra angkhat, Isuan ei madit ha
Isua arōpa avān boia. **24** Hatuka
Simon Peterin ama kōma amit le
abiaka: "Tu rang nei ti na mo na
man thei ta," ati na arakela.

25 Azolāi madit chu ei om
balam a om chiana, Isua arōpa
avān boia: "Puma, hanle hava ha
tu mo?" ati na.

26 Hatuka Isuan: "Ruti pēk
khēnga ka phūm suale kei pēkpu
tak ha ama ani zei," ati na
amasanga. Hankēng ruti pēk chu
khēnga aphūm suale alāka Simon
anāi pasal Iskariot Juda kōma
apēka. **27** Isuan hava ruti apēk
suale soitān chu asūnga avalūt pe
lena.

Hasik han Isuan akōma: "Nei
thō rang chu anrarapa thō ta ro,"
ati pe na. **28** Tenchu ruti asāka ei

ansutpui ngāiin hava ha hong ei ti na mo ati na tutēn riat thei u mak. **29** Senkhatin: "Juda hān sum anvana marsa ei dōn sika, Isuan pāntana amang rang nei nāng ei vamanchōk nīnti. Hano ten, anriang ngāi kōma hongte mo vape ro ei ti nīnti," ati na amandon u na. **30** Hatuka Juda chu ruti pēk alāk suale anrarapa asuak lena. Hava han zān azīng zeia.

Peterin Isua ei la maniang rang

Mt.26:31-35 Mk.14:27-31 Lk.22:31-34

31 Hatuka ama asuaka asē suale Isuan: "Koi Miring Nāi Pasal hi atun chu Pathianin ei na manlian ani zei. Pathian um ka tak chunga anliana om zei. **32** Pathian chu ka tak chunga anliana a om ten Pathian um ka bibila han ka chunga anliana ei om kēng. Hasika han anrapa na manlian inti.

33 Ka nāi ngāi, hun alakte na kār u na la om ka ti. Jihudi ngāi kōma kei ti anga: 'Nangnīn na rok u na ti, tenchu kei sē na chu nangni ngāi sē thei u nō ta ni,' kei ti. Atun um na kōm u na hava ang dēna kei ti rēt.

34 Na kōm u na chongpēk āthar ka na pēk u. Nangni le nangni ngāi andit u ro. Koiin kei na dit u anga nangnīm andit u ro. **35** Nangni le nangni ngāi āndit na ni u ten, mi dōrān nangni hi ka zolāi na ni u ti hi riat unti," ati na.

36 Simon Peterin akōma: "Puma, hon tiang mo nei sē rang?" ati na.

Isuan akōma: "Kei sē na rang atun nangin na la zī thei nō ta ni. Tenchu nangkana na la zī thei na ti," ati na amasanga.

37 Peterin akōma: "Puma, ichang mo atun le kei na zī thei nōk rang? Nang na sika kei damna ngal ka phal ngam," ati na.

38 Isuan akōma: "Koi ka sika nei damna hi phal ngam tatakin mo? Taktaka, kei na til ani zei, ār akhuang mān voi anthum nei na la maniang rang," ati na.

Isua azolāi ngāi lungngam asak

14 Hatuka: "Na malung u itēn manbuai nō rase. Pathian iam u ro. Hatuka koi um na iam u ro. **2** Ka Pa ina a omna mun ātampa a om. A om nōk nisela chu kei na man thei u rang kēng ani zei. Nangni rang mun asin ranga ā sērang ka ni zei. **3** Hatuka nangni rang mun ka vasin suale hong kīr rēt ka ti. Ka kōma na ruai u ka ti. Kei omna taka nangnīm nei om thei u na ranga. **4** Hontiang mo kei sē na rang hava lampui chu nangnīn na riat u hale," ati na.

Isua hi Pa kōm asēna lampui

5 Thoman akōma: "Puma, hon mo nei sē na rang koinīn re mak me, hontin mo lampui chu nei riat thei rang?" ati na.

6 Isuan akōma: “Koi hi lampui, chongtak le damna ka ni zei. Koi nōk chu tutē Pa kōma asēna vatung thei nō ni. **7** Koi hi nei na riat u nisela chu, ka Pa hām nei riat u rang ani na. Atun āta chu ama na riat u zeia, hanūk chu nei mu sua ani u zei,” ati na.

8 Hatuka Philippin akōma: “Puma, Pa chu koini kōma na man mu ro, hava dōr ngal han koini na rang chu ahun zei,” ati na.

9 Isuan akōma: “Philip, hiva dōr pei na bil u na kei om ani zei, hanum nisela nei na la riat nōk mo? Tukareng koi ana mu chu Pa āmu ani zei. Nangin hontin mo: ‘Pa chu na man mu ro,’ nei la ti. **10** Pa kōma koi kei om le Pa koia ei om ti hi la iam mak che mo? Na kōm u na chong kei ril ngāi hi ka ning āta kei ril om mak tenchu koia a om chian Pa hān asin ei na manthō chachak. **11** Pa na kei om le Pa koia ei om ti hi na iam u ro. Hano ten asin kei thō ngāi sika luana chu na iam u ro. **12** Taktaka kei na ril ani u zei, tukareng koi ana iam chu ka sin ei thō rang. Koin kei thō ngāi anga amām ei thō rang ani. Hiva ngāi nēka sin ālian ei thō rang ala ni. Asik chu Pa kōma ā sērang ka ni zei. **13** Hatuka nangnīn ka raminga nei zong u tak pei chu na thō pe u ka ti. Koi Nāi Pasal tak chunga Pa ei anlian theina ranga. **14** Nangnīn ka raminga nei zong u tak chu hava ha na thō pe u ka ti,” ati na.

Ratha Ānthiang apēk rang Isua achongtin

15 “Nangnīn nei na dit u aniten ka chongpēk ngāi hi tel u na ti. **16** Hatuka Pa kōma zong ka tia amān tāituana nangni bila om rang Phūkdāipu angkhat rēt na pe unti. **17** Ama ha Ratha Diktak ha ani zei. Maniapūr mīn ama chu pom thei mak. Asik chu ama lei mu thei mak, lei riat um thei mak. Nangnīn ama chu na riat u na. Asik chu ama ha nangni bila a om ani na. Nangni na bila ei la om um bang rang ala ni. **18** Sakāngchana na māk rak u nō ning. Na kōm u na hong kīr rēt ka ti. **19** Hun alakte suale maniapūr mīn na mu lāi nō ni. Tenchu nangnīn chu na mu u na ti. Kei dam sika hin nangnīm dam u na ti. **20** Sova nikhua tika ka Pa na koi kei om, nangnīn koia nei om u hanūk chu koi nangni kōma kei om ti la riat u na ti. **21** Tukareng ka chongpēk ngāi adōna ātel tak chu koi anāndit ani na. Hanūk chu tukareng koi anāndit chu ka Pan um adit inti. Hanūk chu koi um ādit ka ti, akōma anlanga om ka ti,” ati na.

22 Hankēng Iskariot nōk Juda hān akōma: “Puma, nangin koini ngāi kōma nei anlang rang, Tenchu maniapūr mi kōma chu nei anlang nōk rang nei ti hi imo asik?” ati na.

23 Isuan akōma: “Koi anāndit tak chu ka chong ātel ani na. Ka Pan um ama chu ādita, koinīn ama kōma hong intia, ama hong ompui intia. **24** Koi anāndit nōk chu ka chong ngāi tel mak. Nangnīn chong nei riat u ngāi hi koi ka ta ni mak tenchu Pa ana honga tīrpu ta kēng.

25 Nangni ngāi bila kei om a hin hiva chong ngāi hi kei na ril u. **26** Tenchu Phūkdāipu, Ratha Ānthiang chu Pan ka raminga hong tīr inti. Amān alom peia na manchū zit unti. Na kōm u na kei na ril u ngāi dōra na la hong manriat zit unti. **27** Phūkdāina ka na māk pe u. Ka kōma phūkdāina kēng kei na pēk u. Maniapūrin ei na pēk anga na pēk u makung, Na malung manbuai u nō tānla, āchīm u nō ro.

28 Nangni kei na māka āsē rang ka ni zei. Na kōm u na hong rēt ka ti. Hava kei na ti u ha na riat u na. Nangnīn nei na dit u nisela chu Pa kōma āsē rang ka ni zei kei ti hin na rāi ei sān u rang ani na. Asik chu ka Pa chu ka nēka ālian kēng. **29** Hiva ngāi dōra ahong atung mān atun āta hin kei na ril ani u zei. Nangkana ahong atung tika nangnīn nei iam thei u na ranga. **30** Na kōm u na ātam ril lāi nō ning. Asik chu hi maniapūr rui arilpu chu āhong rang ani zei. Tenchu ka chunga amān itē ningneina dōn mak. **31** Hanum nisela koiin Pa kei madit le Pan chong ei na pēk anga sin kei thō hi maniapūr mīn ei riat theina ranga kei ti,” ati na.

Hankēng: “Tho, anthui u ro, hivan āta suak u rei,” ati na.

Gerep kung le abāk ngāi

15 Hatuka: “Koi hi gerep kung tatak ka ni na, Ka Pa hi gerep rahuan āthōpu ani na. **2** Koia a om abāka ānra nōk ngāi chu amān ei tuka ei pei ani na. Hatuka abāk anra ngāi chu amān ei rathial vang ani na. Asik chu ātam ei anra riam theina ranga. **3** Na kōm u na chong kei ril lehan atun āta ānthiang kēng na ni u zei. **4** Ka kōma om chian u ro, koi um na kōm u na om ka ti. Gerep kung lehan abāk anzom nōk ten atheia anra thei mak. Nangnīm ka kōma na om u nōk ten mara dōn thei u nō ta ni.

5 Koi hi gerep kung ka ni na. Nangni hi abāk ngāi chu na ni u. Tukareng ka kōma a om tak chu, koi um ama kōma kei omna tak chu ātampa mara dōn inti. Asik chu koi nōk ten nangnīn itē nei thōthei om u mak. **6** Tukareng koia a om nōk ten abāk anga ei antuka ei anpei rang. Hatuka chu hava ha chār intia mīn ei mankhōma moia ei hāla ei pei rang. **7** Nangni ka kōm na om u ten hanūk chu ka chong nangni kōma a om ten, nei zōt u tak zong u ro. Hava ha na rang u na na thō pe u ka ti. **8** Nangnīn mara tampa nei anra u hin ka Pa chu anliana ei om ani na. Hanūk chu havan tin han nangni

chu ka zolāi chang u na ti.

9 Pan koi ei na dit anga koi um
nangni ngāi ka na dit u na. Kei
na dit u na hin om chian u ro.
10 Nangnīn ka chongpēk ngāi
dōra hi na tel u ten kei na madit u
na hin a om na ni u zei. Koi um ka
Pa chongpēk ngāi dōra kei tela.
ama ei na ditna na hin kei om.
11 Ka rāisānna nangni kōma ei om
theina rang le nangni na rāisān u na
ei kip theina ranga hiva chong ngāi
hi na kōm u na kei na ril u. **12** Hiva
hi ka chongpēk: 'Kei na dit u anga
nangnīm andit u ro.' **13** Mīn amal
rathūla ei damna aphal diai thei
anditna nēka ālian tutēn ādōn om
lāi mak. **14** Ka chongpēk ngāi na
tel u ten mal na ti u ka ti. **15** Suak
na ti u nō ning. Asik chu suakin
imo apumān ei thō riat mak. Hasik
han mal kēng kei na ti u rang. Asik
chu ka Pa kōm āta kei riat dōra
na kōm u na kei na manthei u.
16 Nangnīn nei na thang ni u mak
che, tenchu koiin kei na thang u
kēng. Hanūk chu mara nei dōna
na mara u na nei om thei u na
ranga kei na phun u ani na. Hanūk
chu ka raminga Pa kōma nei zong
u tak ei na pēk thei u na ranga.
17 Nangni le nangni ngāi nei andit
thei u na ranga hiva chong hi kei
na pēk u.

Zolāi ngāi maniapūrin amumāk

18 Maniapūr mīn ana mumāk
u le ana mumāk mān koi kēng
ei na mumāk mānsa ti hi riat u
ro. **19** Maniapūr mi ni u tānla
chu maniapūrin ei na dit u rang
ani na. Asik chu ama ta nei ni u
sika ei na dit u ani na. Tenchu
nangni chu maniapūr ta ni u
mak che na. Maniapūr āta kei na
thang u sika kēng maniapūrin ei
na mumāk u. **20** Suak apuma
nēka lian ngāi mak ti chong kei
na ril u ha mangil u nō ro. Mīn
koi hi na sinsak u sela nangni
ngāi um ei na sinsak u ti na
kēng. Ka chong tel u sela chu
nangni ngāi chong um ei tel u
rang ani na. **21** Hanum nisela ka
raming sika hiva ngāi dōra hi na
chung u na la thō unti. Asik chu
koi ana hong atīrpu ei riat u nōk
sika. **22** Kei hong nōk hi ni sela,
hanūk chu akōm u na chong kei
ril nōk hi nisela chu āsia anlō u
nō ni. Tenchu atun chu āsia ei
thō u sika anōn rua dōn u lāi
mak. **23** Koi anān mumāk tak
chu ka Pa hām ānmumāk kēng.
24 Asik chu tutēn la thō ngāi
lui sin khat akār u na kei thō ni
nō sela chu āsia anlō u nō ni.
Tenchu atun chu aloma hava
ngāi dōra amu u zeia. Hanum
nisela ka Pa le koi chu ei na la
mumāk rit u ala ni. **25** Tenchu
amāni Dān Lekhabūna ānziak:

'Amānīn itē asik le akong
abuia ei na mumāk u,'
(Sām 35:19, 69:4)

ati na chong ei kip theina rang
ani na.

26 Tenchu Pa kōm āta
Phūkdāipu nangni kōma kei hong

tīr rangpu, Pa kōm āta ahong Ratha Diktak hān ka rui na hong manriat unti. **27** Nangnīn um nei manriat u rang ani na. Asik chu aphut len āta ka bila a om chian kēng na ni u," ati na.

16 Hautka: "Na malung u dok ei chuai nōkna ranga hiva chong ngāi hi na kōm u na kei ril. **2** Mīn ankhōmna in āta na keia na la masuak unti. ātataka, nangni ana that tak chu Pathian kōma hasōndom ranga dāli andar anga la be unti. Hava zāt hun ha ahong asuak rang ani zei. **3** Asik chu amānīn Pa riat u mak, koi um na riat u mak. Hasika han hava ang zāt na chung u na ei la thō u rang. **4** Hun ahong asuak tik le hiva ngāi hi kei na ril u kēng ti nei riattit thei u na ranga hiva chong hi aphāmān āta kei na manthei u. Aphut āta hiva ngāi hi na ril u makung. Asik chu na bil u na om kei la ni sika.

Ratha Ānthiang sinthō

5 Atun chu anatīrpu kōma ā sērang ka ni zei. Hanum nisela nangni bila tutēn: 'Hon mo nei sē rang?' ati na na rakel u mak che na. **6** Tenchu hiva ngāi kei ti sika na malung u dok chuaina na ābit kēng ani zei. **7** Hanum nisela kei na ril u hi chong tak kēng kei na ril u. Kei sē hi nangni ranga āsa kēng. Asik chu ka sē nōk ten Phūkdāipu ha na kōm u na hong nō ni. Tenchu ka sē tikle na kōm u na hong tīr ka ti. **8** Hatuka ama ahong tika chu āsia thō ruia, dikna ruia, ruirilna ruia maniapūr chu āsia ei hong manlō rang ani na. **9** Koi ei na iam u nōk sika amāni chu āsia thō ruia āsia ei hong manlō rang ani na. **10** Ka Pa kōma ā sērang ka ni zei hanūk chu nangnīn nei na mu u lāi nōk rang sika dikna ruia āsia ei manlō rang ani na. **11** Hi maniapūr ruirilpu chu āsia thō sika āsia anlō zei. Hasika han ruirilna ruia chu āsia ei manlō rang ani na.

12 Na kōm u na aril rua ātampa ka la dōna. Hanum nisela atun chu hava ngāi ha la nēng thei u nō ta ni. **13** Tenchu hava, Ratha Diktak ha ahong tika aloma chongtaka na ruai unti. Asik chu ama aninga chong ni mak ei ril rang. Tenchu ei riat ngāi dōra kēng ei ril rang. Rui ala honga tung rang um na la manriat unti. **14** Ratha Diktak hān koi hi na manlian inti. Asik chu amān ka kōma ka ta ngāi chu lāka hava ha na kōm u na manlang inti. **15** Pan ei dōn dōra hi ka ta ani na. Hasika han kei ti amān ka ta ngāi chu lāk intia, hava ha na kōm u na manlang inti.

16 Hun alakte suale chu nangnīn koi hi na mu u lāi nō ta ni. Hanūk rēt chu hun alakte suale nangnīn na mu rēt u na ti. Asik chu Pa kōma ā sērang ka ni zei," ati na.

Zolāi ngāi annguina chu rāisānna achang

17 Hankēng azolāi ngāi bila senkhatin: "Koini na kōma chong ei ril hi imo a omzia? 'Hun alakte suale nangnīn koi hi na mu u lāi nō ta ni,' ei ti na hi? Hanūk chu: 'Hun alakte suale nangnīn na mu rēt u na ti.' Hanūk rēt chu, 'Pa kōma ā sērang ka ni zei,' ei ti ngāi hi?" ati u na. **18** Hasika han amāni dēn hān: " 'Hun alakte' ei ti na hi hong ei ti na mo? Achong ril hi riat thei lāi mak me," ati u na.

19 Amāni hān akōma ankel rang ei zōt u ati na Isuan ariata akōm u na: " 'Hun alakte suale nangnīn koi na mu u lāi nō ta ni, hanūk chu hun alakte suale nangnīn na mu rēt u na ti' tia kei na ril u hi mo nei ankel u? **20** Taktaka, taktaka, kei na ril ani u zei, Ankhēka chap u na ti. Maniapūr mīn rāi mansān inti. Na malung na unti, tenchu na malung ei na u na chu rāisānna chang inti. **21** Nupangin nāiha apuang le achālaka adūk ei na ani na. Asik chu nāi ei mazir rang hun ei hong suak sika ani na. Tenchu maniapūra nāi ei hong mazira rāisānna sika adūk ei na dōra amangila. **22** Havan tin anga atun hin na dūk ei na u. Tenchu nangni na mu rēt u ka ti, hatuka na malung u rāisān rēt inti. Hava rāisānna chu tutēn ana lāk pe thei om lāi nō ni. **23** Hava nikhua tika chu nangnīn itē na rakel u lāi nō ta ni. Taktaka, Pa kōma ka raminga nei zong u tak amān hava ha na hong pēk unti. **24** Atun ten pei hin ka raminga itē la zong u mak che. Na rāisānna ei tung thei u na ranga zong u ro man u na ti.

25 Hiva ngāi hi ankhīna lehan na kōm u na chong kei ril. Tenchu ahun āhong rang ani zei, hava tika chu na kōm u na ankhīna lehan chong ril lāi nō ning. Anthiang vanga na kōm u na Pa rui chu na ril u ka ti. **26** Hava nikhua tika nangnīn ka raminga zong u na ti. Koiin Pa kōma na zong pe u ka ti na ti u makung. **27** Nangnīn koi nei na dit u sika le Pathian kōm āta ahong ka ni ti nei na iam u sika Pa ngētin ei na dit u kēng. **28** Koi chu Pa kōm āta ahonga maniapūra honga chum ka ni. Atun chu maniapūr amāka Pa kōma ā sērēt rang um ka ni zei," ati na.

29 Hatuka chu azolāi ngāiin akōma: "Enta, atun chu anthiang vanga chong nei na ril ani zei. Ankhīna lehan chong ril lāi mak che na. **30** Atun chu nangin aloma na riat zit zei ti na riat. Tutēn nang anānkel um nāng lāi mak me. Hasika han Pathian kōm āta āhong na ni ti koinīn na na iam zei," ati u na.

31 Hatuka Isuan akōm u na amasanga: "Atun chu nei iam mo ani u zei?" **32** "En u ro, ahun ahong asuak rang ani zei, adika chu ahong asuak kēng ani zei. Hava tika chu anchēn kiara om u

na tia, na in pan chip u na ti. Ka theia na māk rak u na tia, tenchu ka theia a om ni makung. Asik chu Pa ka bila a om kēng.

33 Ka kōm āta hin phūkdāina nei man thei u na ranga hiva chong ngāi hi na kōm u na kei ril. Maniapūra hin antakna tiar u na ti. Tenchu na malung manrāt u ro. Asik chu koiin maniapūr ka sua zei," ati na.

Isuan aninga rang bōr azong

17 Isuan hiva chong ngāi hi aril suale chungvān tiang atanga:

"Ka Pa ahun honga suak zei. Na Nāi Pasal hi manlian ta ro. Na Nāi Pasalin um nang ei na manlian theina rang. **2** Asik chu aloma miring dōra chunga ningneina nei na pēk anga hin, ka kōma nei na pēk ngāi dōra chunga tāituan damna kei pēk theina rang. **3** Hiva hi tāituan damna ani zei. Nang rong hi kēng Pathian Diktak le nangin nei tīr Isua Krista āriat hi. **4** Nangin sin athō ranga nei na pēk chu ka thō sua zei. Maniapūra hin nang kei na manlian ani zei. **5** O Ka Pa, maniapūr a om māna na kōma anlianna kei man le dēn han atun hin um nang na bil ngēta na manlian ro.

Isuan azolāi ngāi rang bōr azong

6 Nangin maniapūra mi nei na pēk ngāi kōma na raming ka manlang zei. Amāni ngāi ha nang na ta, nangin ka kōma nei na pēk. Amānīn nang na chong ei tel u ani na. **7** Nangin aloma nei na pēk ngāi dōra hi nang na kōm āta āsuak kēng ti hi atun chu ariat u zeia. **8** Asik chu nangin chong nei na pēk ngāi dōra amāni kōma kei pēk rēt. Hatuka chu amānīn hava ngāi ha apom u na, koi hi nang na kōm āta āsuak ka ni ti adiktaka ariat u zei. Hanūk chu nangin nei na tīr ti hām aiam u zei. **9** Amāni ranga bōr kei zong, maniapūr mi ranga zong makung. Nangin nei na pēk ngāi rang kēng kei zong asik chu amāni ngāi ha nang na ta ani na. **10** Hanūk chu ka ta dōra chu nang na ta kiar ani na, na ta dōra chu ka ta kiar ani na. Amāni tak chunga hin anliana kei om ani na. **11** Koi chu maniapūra om lāi nō ning. Amāni chu maniapūra la om unti, koi chu na kōm ahong rēt rang ka ni zei. Ka Pa Ānthiang, nangin nei na pēk ngāi ha na ramingle rung ro. Koini angkhat nei ni anga amānīm angkhat ei ni thei u na ranga. **12** Amāni kōma maniapūra ka om lāi hin na ramingle kei rung u. Nangin nei na pēk ngāi chu ka rungtit u na. Angkhatte ngal pei anchang u mak. Tenchu ānpei ranga nāi rong nōk chu. Asik chu Pathian Lekhabūna ānziak ei kip theina ranga ani na.

13 Hanum nisela atun chu na kōma āhong rang ka ni zei. Ka rāisānna amāni kōma ei bit theina ranga maniapūra hiva chong ngāi

hi kei ril. **14** Nang na chong ngāi chu akōm u na kei pēk. Hatuka amāni chu maniapūr mīn amumāk u na. Asik chu koi maniapūra mi kei ni nōk anga amānīm maniapūra mi ni u mak. **15** Nangin amāni ngāi ha maniapūr āta ātuang ranga na zong makung. Tenchu āsia nāta anzōk ranga kēng kei na zong. **16** Maniapūr mi kei ni nōk anga amānīm maniapūr mi ni u mak. **17** Amāni ngāi na chongtak lehan manthiang ro. Na chong hi chongtak ani na. **18** Nangin maniapūra nei na tīr anga, koiin um amāni hi maniapūra kei tīr u. **19** Hanūk chu amāni ngāi ranga ānthianga kei ankhāia kei om ani na. Amānīm chongtak lehan anthiang vanga ei om thei u na ranga.

Isuan aloma aiam ngāi rang bōr azong

20 Hiva ngāi rang ronga ni mak kei zong, tenchu amāni achong ril u sika koi ana la iam ngāi rang um kei zong. **21** Alom u na pumkhat ei ni thei u na ranga. Ka Pa, nang koia nei om, koi nanga kei om anga hin amānīm koinia hin pumkhata ei om thei u na ranga. Nangin nei na tīr ti maniapūr mīn ei iam theina ranga. **22** Hanūk chu nangin anlianna nei na pēk ha, amāni kōmām kei pēk. Koini angkhat nei ni anga amānīm angkhat ei ni thei u na ranga. **23** Koi amāni kōma kei om, nang koi ka kōma nei om. Havantin anga pumkhata ei om u na, ei anzui thei u na rang. Hanūk chu nangin nei na tīr ti le nei na dit anga amānīm nangin nei madit ti maniapūr mīn ei riat theina ranga.

24 Ka Pa, nangin nei na pēk ngāi hi kei omna taka ka kōma ei om u rang hi kei zōt ani na. Nangin anlianna nei na pēk ha ei mu thei u na ranga. Asik chu maniapūr na manding mān āta nei na madit ani na.

25 Ka Pa Diktak, maniapūr mīn nang chu na riat mak, koin chu ka na riat. Hiva ka zolāi ngāi um nangin nei na tīr ti ariat u zeia. **26** Hatuka na raming chu amāni kōma kei manriat, kei la manriat riam rang ala ni. Nangin nei na ditna anditna ha amāni kōma ei om theina ranga. Hanūk chu koi um amāni kōma kei om theina rang," ati na.

Isua ansūr

Mt.26:47-56 Mk.14:43-50 Lk.22:47-53

18 Isuan hiva chong ngāi aril suale azolāi ngāi lehan asuak u na Kidron tīdungte sontiang varāl avānkān u na. Hava muna han rahuan khat a om a. Azolāi ngāi le hava han avalūt u na.

2 Hanūk chu ama alān betōkpu rang Juda hām hava mun ha ei riat ani na. Asik chu Isua azolāi ngāi lehan hava muna han ei sē babang u na ani na.

3 Hatuka chu Juda hān chāizūng ulian ngāi le Pharisi ngāi kōm āta sipai le mi sūr ngāi aruaia chāti, moiser, kuttūk tin le hava mun han avasuak u na.

4 Isuan achunga rui atung rang dōra alei riata. Hatuka avasuak ule akōm u na: "Tu mo nei ravān u?" ati na.

5 Amāni hān: "Nazareta Isua," ati na amasang u na.

Isuan akōm u na: "Koi hi ka ni zei," ati na. Ama ānbetōkpūm amāni bila ānding ani na. **6** Hatuka amāni kōma: "Koi hi ka ni zei," ati le chu anūk tiang ankei u na phila anluai u na.

7 Hatuka akōm u na arakel rēta: "Tu mo nei ravān u?" ati na.

Amāni hān: "Nazareta Isua," ati u na.

8 Hatuka Isuan: "Koi hi ka ni zei, ati na ka na manthei bang u zei hale. Nangnīn koi hi nei na ravān ani u ten hiva ngāi hi man sē u ta ro," ati na. **9** Asik chu: *"Nangin nei na pēk ngāi dōra angkhatte ngal anpei mak,"* ati na chong ei ril ha ei hong kipna ani na.

10 Hatuka Simon Peterin akhendāi dōn alāka chāizūng ulian asuak khat achang kuar a-āt pe vinga. Hava suak raming ha Malka ani na.

11 Isuan Peter kōma: "Na khendāi akok dēna thāl ta ro. Asik chu ka Pan antakna khuri ei na pēk khuri lehin kei nēk rang ni mak mo?" ati na.

Chāizūng Annas kōma Isua

Mt.26:57-58 Mk.14:53-65 Lk.22:54

12 Hatuka sipai ngāi le sipai ruaitu ulian hanūk chu Jihudi ruaitu ngāiin Isua chu asūra akhittit u na. **13** Annas kōma aruai mānsa u na. Ama hi Kaiapha ātarpu, hava kuma chāizūng achang ani na. **14** Hiva Kaiapha ngēt hīn Jihudi ngāi kōma: "Mipui rathūla mi khat ei thī chu āsa ni mak mo," ati ha ama ha ani na.

Peterin Isua amaniang voi khatna

Mt.26:69-70 Mk.14:66-68 Lk.22:55-57

15 Simon Peter le hanūk azolāi angkhatin Isua avazī u na. Hava zolāi angkhat ha chāizūng ulian mēl riat ani na. Chāizūng ulian in tuamāia Isua bila amām avalūta. **16** Tenchu Peter chu tuala suakkhār kōla anding chiana a om ani na. Hasika han chāizūng amēl riat zolāi khat ha tuala avasuaka, suakkhār angāk nungākte kōma avarila Peter chu insūnga aruaia.

17 Hatuka suakkhār āngāk nungākte hān Peter kōma: "Nang um hiva mi azolāi ngāi bila angkhat ni mak che mo?" ati na.

Amān: "Ni makung," ati na.

18 Ādāi sika han suak ngāi le mi sūr ngāi thingtak rohol lehan moi athōna an-ua ani u na. Peter um amāni bila andinga moi an-ua ani na.

Chāizūng ulian khīt kōma Isua

Mt.26:59-66 Mk.14:55-64 Lk.22:66-71

19 Chāizūng ulianin Isua rang azolāi ngāi rui le ami manchūna rui arakela.

20 Isuan amasanga: "Maniapūr mi ngāi kōma mipui riata chong kei ril chachak. Hanūk chu Jihudi ngāi ei anchun u na ankhōmna ina le Pathian biak ina kei manchū chachak ani na. Maruka kei thō itē om mak. **21** Ichang mo ka kōma nei na rakel u? Kei manchūna chong ariat ngāi kōma rakel u ro. En u ro, amānīn kei ril ngāi chu ariat zit u," ati na.

22 Tenchu amān hiva chong ngāi ei ril asua phingle akōla ānding mi sūr ngāi bila angkhatin akutle Isua ābēn khapa. Amān: "Ichang mo havan tin han chāizūng ulian rang nangin nei makhal ha?" ati na.

23 Isuan amasanga: "Chong āsiat kei ril ani anten kei siatna mandang ro. Tenchu āsa kei ril aniten ichanga mo nei na zēm?" ati na. **24** Hatuka chu Annas hān ankhit chunga han chāizūng ulian Kaiapha kōma amathuana.

Peterin Isua amaniang voi annina le voi anthumna

Mt.26:71-75 Mk.14:69-72 Lk.22:58-62

25 Hatuka Simon Peter chu anding chunga moi an-uana. Hatuka mīn: "Nang um azolāi ngāi bila angkhat ha ni mak che mo?" ati u na.

Hatuka Peterin: "Ni makung. Ama ha tu mo ariat ngal riat makung," ati na. **26** Peterin akuar ei āt pe ving ha chāizūng ulian asuak dōn khat a-unāi ani na. Amān: "Rahuan sūnga ama bila kei na mu ha nang ni mak che mo?" ati na. **27** Hatuka Peterin: "Riat makung," ati rēta. Hava chong ei ti sua phingle ār chu ahong akhuanga.

Pilat makunga Isua

Mt.27:1-2 Mk.15:1-5 Lk.23:1-7

28 Hava suale ārkhuan chunga Isua chu Kaiapha kōm āta Pretoriam[13] inpuia aruai u na. Amāni chu annim ei ni thei u nōkna ranga Pretoriam inpuia lūt u mak. Alūt u anten Zōkna pāntana ruti ha ei sāk thei u nōk rang ani na. **29** Hasika han Pilat chu amāni kōma tual panga avasuaka. Amāni kōma: "Hiva miring tak chunga hong zāt chong asa nōk mo nei hong chōi u?" ati na.

30 Amānīn akōma: "Ama hi om āsia ei thō nōk ni nō sela chu na kōma mo na hong pēk mani?" ati na amasang u na.

31 Hatuka Pilatin amāni kōma: "Nangnīn ruai u tānla na nam dān u ang taka rui varil u ro," ati na.

---

[13] Pretoriam ti na chu Rom ram oppu ngāi ruirilna inpui khat ti na ani.

Jihudi ngāiin akōma: "Koinīn na ning bārchāna mi athat hi koini na dānin na phal mak," ati u na. **32** Isuan ama chu hontin zia mo ei thi rang ha hava ruia alei ril ha achong ang taka ei hong chuk theina ranga ei ti u kēng.

33 Hatuka Pilat chu Pretoriam ina avalūt rēta Isua avamanpāia. Isua kōma: "Nang hi Jihudi ngāi rēng mo na ni?" ati na.

34 Isuan akōma: "Hiva chong hi nang na malung sūng āta nei ti mo ole mi tei āta na kōma ka rui ei na rila nei ti mo?" ati na.

35 Pilatin amasanga: "Koi Jihudi mo ka ni? Nang na mi ngāi le chāizūng ulian ngāi dēn kēng ka kōma ana honga ruai u hile. Hong mo nei thō?" ati na.

36 Isuan amasanga: "Ka rēng changna ram chu hi maniapūra hin ni mak. Ka rēng changna ram chu hi maniapūr nisela chu, Jihudi ngāi kōma kei anpēk nōkna ranga ka nūk azī ngāiin ei anduipui u rang ani na. Tenchu ka rēng changna ram chu hiva hin ni mak," ati na.

37 Pilatin akōma: "Hano ten rēng mo na ni?" ati na.

Isuan amasanga: "Nang kēng ana ti na ni. Tenchu chongtak rui ānriat hi kēng kei hong anzirna le hi maniapūra kei hongna asik. Tukareng chongtaka om tak chu ka chong rangāi inti," ati na.

38 Pilatin akōma: "Hong mo chongtak?" ati na arakela. Hatuka chu hava ati suale Jihudi ngāi kōma avasuak rēta. Amāni kōma: "Koi chu ama ei siatna itē mu makung. **39** Tenchu Zōkna pānta lāi taka ankhuma a om angkhat pei kei mazōk theina lampui na nam dān khat na dōn u na. Hasika han hiva Jihudi ngāi rēng hi mo kei na mazōk pe u ranga nei zōt u?" ati na.

40 Hatuka chu alom u na ankhēk u na: "Hava mi ha chu ni mak, Barabba kēng," ati u na. Tenchu hiva Barabba hi mi rusum athō misuam khat ani na.

Isua krosa ranga rui achat

Mt.27:15-31 Mk.15:6-20 Lk.23:13-25

19 Hasika han kēng Pilatin Isua aruaia nganu ramoi lehan avamanzēm sabaka. **2** Hatuka sipai ngāiin raling lukhum aphan u na aluna ei mankhum u. Hanūk chu puan senaduk um aman sil u na. **3** Hatuka akōla ahong u na: "Chibai, Jihudi ngāi Rēng!" ati u na. Hanūk chu akutle ei abēn u ani na.

4 Pilat chu athara avasuak rēta akōm u na: "En u ta, ama ei siatna itē mu makung ti nei riat thei u na ranga na kōm u na kei hong suakpui kēng," ati na. **5** Hatuka Isua chu raling lukhum le puan senaduk ansila ahong asuaka. Pilatin akōm u na: "Hi hile hava miring ha, hong en u ta ro," ati na.

6 Chāizūng ulian ngāi le mi sūr ngāiin amu u le ankhēk u na: "Krosa tār ro! Krosa tār ro!" ati u na.

Pilatin akōm u na: “Nangni ngalin ruai u tānla krosa vatār u ro. Koi chu ama ei siatna itē mu makung,” ati na.

7 Jihudi ngāiin amasanga: “Koinīn Dānbu khat na dōna, hatuka hava Dānbu anga Pathian Nāi ka ni ei anti sika ama chu athat ngēt rua ani,” ati u na. **8** Pilatin hava chong vāng chu ariat āta āchi riam zeia. **9** Hatuka Pretoriam inpuia avalūt rēta Isua kōma: “Hovana mi mo na ni?” ati na. Tenchu Isuan masang mak. **10** Hankēng Pilatin akōma: “Ka kōma chong nō ta ni mo? Nang anān zōk theina ranga ningneina dōn ka ni ti le krosa ana tār theina ranga ningneina dōn ka ni ti hi riat mak che mo?” ati na.

11 Isuan amasanga: “Chung tiang āta na kōma ningneina anpēk na ni nōk ten ka chunga itē ningneina dōn mak che. Hasika han na kuta anān betōkpu masial hi ālian uala,” ati na.

12 Hatuka hava hun len āta Pilatin Isua chu anzōkna rang apūta. Tenchu Jihudi ngāi ankhēk u na: “Hiva mi hi na mazōk anten Kaisar atianga mi ni mak che. Tukareng aninga rēng ānti tak chu Kaisar ādui kēng ei chang,” ati u na.

13 Pilatin hava chong ariatle Isua chu ahong asuakpuia. Hatuka ruirilna sutmun, mīn “Lung andāp mun” ei ti u na mun han avānsuta. Hebrai chonga hava araming ha Gabbatha ati u na. **14** Hava nikhua ha Zōkna pānta ranga alei Ansinna nikhua ani na.

Sūn dār aruk dāma Pilatin Jihudi ngāi kōma: “En u ta ro, hi hile nangni na rēng u,” ati na avasuakpuia.

15 Tenchu amāni hān ankhēk u na: “Ama chu masuak ro! Ama chu masuak ro! Ama chu Krosa tār ro!” ati u na.

Pilatin akōm u na: “Na rēng u chu krosa mo kei na tār pe u rang?” ati na.

Chāizūng ulian ngāiin amasanga: “Koinīn Kaisar nōk chu rēng atei dōn mak me,” ati u na.

16 Hatuka krosa ei tār u ranga Pilatin Isua chu amāni kuta abetōka.

Isua krosa antār

Mt.27:32-44 Mk.15:21-32 Lk.23:26-43

Hatuka Isua chu sipai ngāiin alāk u na ei ruai ani u zeia. **17** Ama chu akros anputa mīn “Luru Mun” ei ti u mun han avasuakpui u na. Hava ha Hebrai chonga Golgotha ati u na. **18** Hava han ama chu krosa atār u na. Ama bila atei anni ngāi hin tiang khat hin tiang khat atār u na. Isua chu alāi taka antāra.

19 Hatuka chu Pilatin lekha tār rua khat amaziaka kros chunga atāra. Hava ha hintin hin amaziaka: “NAZARETA ISUA, JIHUDI NGĀI RĒNG,” ati na.

20 Isua krosa ei tār u na mun ha khopui adēp ei ni sika Jihudi ngāi bila mi tamtakin hava lekha antār ha apore u na. Hava ha Hebrai chonga, Grik chonga le Rom chonga ānziak ani na. **21** Hasika han Jihudi chāizūng ulian ngāiin Pilat kōma: "Jihudi ngāi Rēng, ati na maziak nō ro. Tenchu 'Jihudi ngāi Rēng kēng ka ni ei anti' ati na maziak ro," ati u na.

22 Pilatin amasanga: "Kei maziak sua chu kei maziak len ani zei," ati na.

23 Sipai ngāiin Isua krosa atār sua u le apuan rasil ha alāk u na bong manli aman chang u na sipai ngāiin bong khat seng achang chip u na. Akultāi anchual um alāk u na. Hava kultāi ha anchī lui, arīngbok len āta aloma ankhōng ani na.

24 Hasika han amāni le amāni achong u na:

"Thēt u nō rei.
Tenchu tu ta rang mo achuk,
Ravān enna ranga lekha
kei u rei,"

ati u na. Pathian Lekhabūna chong anga:

"Ka puan rasil chu amāni ngāi
kāra ansem u na.
Ka kultāi anchual um ravān
enna ranga lekha akei u na,"
(Sām 22:18)

ti ānziak ani na.Hiva hi Pathian Lekhabūna ānziak anga ei kip theina rang ani na. Hava ang taka sipai ngāiin hava ha athō u na.

25 Hatuka chu Isua kros kōla han anu andinga. Hanūk chu anu zuarpui le Klopa nungāk Mari hanūk rēt chu Magdalini Mari ngāi um anding u na. **26** Hankēng Isuan anu le azolāi madit ha akōla anding u na amu na. Anu kōma: "Nupang, enta, so sole na nāi pasal," ati na. **27** Hatuka Isuan azolāi kōma: "Enta, so sole na nu," ati na. Hasika han hava ahun tak len āta ama chu hava zolāi hān a ina aruaia.

Isua athi

Mt.27:45-56 Mk.15:33-41 Lk.23:44-49

28 Hava suale Isuan alom peia atun chu ākip zit rang ani zei ti ariata. Pathian Lekhabūna ānziak anga ei kip theina ranga: "Ka tī anrāl ba," ati na. **29** Hava han zu athūr bēl ābit khat ansiak a om a. Hatuka chu zu thūra ānchia isponz ha husop kuanga amakhop u na, amūra ei vasiak pe u. **30** Hatuka Isuan zu thūr ha atem suale: "Anzui zei," ati na. Hatuka alu asuk ei makhāia arang ei chat ani na.

31 Hava nikhua ha Jihudi ngāi pōngansa nikhua ranga alei ansinna nikhua ani na. Hanūk chu hava pōngansa nikhua ha nikhua lian khīt ani na. Hasika han, pōngansa nikhuana ruak ngāi chu krosa ei om chian nōkna ranga Jihudi ngāiin Pilat akōma avazong u na. Hanūk chu krosa āntār ngāi ke akhiak sua u le ruak ansum ranga avazong u

na. **32** Hasika han sipai ngāi chu ahong u na Isua bila krosa āntār ngāi bila mānsapu ake akhiak pe u na hava suale atei khat ake hām akhiak pe rēt u na. **33** Tenchu Isua kōla ahong u le chu āthi sua kēng ani zei ti amu u na, ake khiak pe u lāi mak. **34** Hanum nisela, sipai ngāi bila angkhatin seipēr le akāng avit pe na thisen le tī ahong asuak zut lena. **35** Koi āmupu ngēt hīn āriatpui chong kei ril ani na. Hatuka koiin hava kei riatpuina ha ādik ani na. Asik chu koiin kei ril hi chongtak kēng kei ril ti hi ka riata. Nangnīm nei iam thei u na ranga koiin hiva kei riatpuina chong hi kei ril kēng. **36** Pathian Lekhabūna ānziak:

"Ama aru ngāi chu angkhat ngal akiaka om nō ni"
(Ant.12:46 Mip.9:12 Sām 34:20)

ti chong hi ei hong kip theina ranga hiva ngāi hi ei hong om ani na. **37** Hanūk chu Pathian Lekhabu khat rēta:

"Amānīn ei vit u ngēt ha la mu unti," *(Zek.12:10)*

ati na anziak ani na.

Isua anphūm

Mt.27:57-61 Mk.15:42-47 Lk.23:50-56

38 Hatuka chu hava ngāi suale Arimathāi khuana mi Joseph hān Isua ruak achōi ranga Pilat akōma avazonga. Hatuka Pilatin alei phala. Hasika han asēna Isua ruak chu avalāka. Joseph hi Isua zolāi ani na, tenchu Jihudi ngāi ei chi sika anthupa om ani na. **39** Hatuka Nikodem um asēna. Ama hi zāna Isua kōma āhong mānsa ha ani na. Ama hān marim ahui khat mura le aloe marim ahui le anpol kilogram sōm anthum rangā zotor ahong chōia. **40** Hatuka Isua aruak chu achōi u na Jihudi ngāi anphūm dān anga marim ahui lehan puan annēm le athuam u na. **41** Hava krosa ei tār u na mun kōla han rahuan khat a om a. Hava rahuana han tutē lān siakna ngāi lui thān khur athar khat a om a. **42** Hasika han hava nikhua ha Jihudi ngāi Ansinna nikhua ei ni sika le thān khur um anāite ei ni sika Isua chu hava han avasiak u na.

Thānkhur akorong

Mt.28:1-8 Mk.16:1-8 Lk.24:1-12

20 Hatuka chu hapta anphutna nikhua mānsa ārkhuan chunga zīngphit mānsana, Magdalini Mari chu thāna asēna. Thān āta lung chu ankhāia avamu na. **2** Hasika han atān chiana Simon Peter le azolāi angkhat Isuan ei madit kōma asēna. Amāni kōma: "Thān āta Puma chu ama ruk viak u zei. Hontiang mo ei siak u ani zei riat lāi mak me," avati na.

3 Hatuka Peter le azolāi angkhat ha asuak u na thān tiang apan u na. **4** Amāni annī atān rit u na. Hava zolāi angkhat hān Peter chu akhēl vinga thāna avasuak

mānsana. **5** Hatuka thuai tiang anbūna, asūng avavēnga puan annāl ngāi chu a om chīta avamu na. Hanum nisela asūnga chu valūt mak. **6** Simon Peter chu anūka avasuakām thān sūnga avalūt lena puan annāl ngāi ānbuk chīta om avamu na. **7** Isua alu anthuamna puan tuidui a om ha puan annāl ngāi bila om mak. Tenchu abinga mun ateia puan annāl chu anthep chīta om amu na. **8** Hatuka hava zolāi angkhat thān avasuak mānsapu hān asūnga avalūta. Hankēng avamu na ei iam ani zeia. **9** Asik chu āthī ngāi bil āta Isua chu ei anthui ngēt rang ti Pathian Lekhabūna anziak ha ei la riat thei u nōk ani na.

Magdalini Mari kōma Isua anlang

Mt.28:9-10 Mk.16:9-11

10 Hatuka chu zolāi ngāi chu a in u chipa akīr rēt u na. **11** Tenchu Mari chu thān kōla anding chiana achapa. Achap chunga anbūna thān asūng avavēnga. **12** Hatuka vānpalāi ngāi anni puan ngui ansil chu amu na. Isua aruak ei manzāl u na han ansut u na. Alu ei siak u na tiang angkhat, ake ei thuan u na tiang angkhat a om u na.

13 Amāni hān akōma: "Nupang, isik mo nei chap?" ati u na.

Amān akōm u na: "Ka Puma amaruka achōi viak u zei, hanūk chu hontiang mo ei siak u ani zei kei riat lāi nōk sika kei chap," ati na. **14** Hava ngāi ati suale anūk tiang anhoia Isua ānding chian amu na. Tenchu ama ha Isua ani ati na riat mak.

15 Isuan akōma: "Nupang, isik mo nei chap? Tu mo nei ravān?" ati na.

Tenchu amān rahuan a enpu khat kēng ei ni rang ati na amandona. Hasika han akōma: "Ka pu, hivan āta nei khāi aniten, nei siakna mun na man thei ro ba. Ama chu kei chōi theina rang," ati na.

16 Isuan akōma: "Mari," ati na arakōka.

Ama chu anhoia akōma Hebrai chonga: "Rabboni!" ati na arakoka. Hava ti na chu "Anānchūpu," ti na ani na.

17 Isuan akōma: "Na tōn nō ro. Asik chu, atun tena ka Pa kōma la sē makung. Tenchu ka parual ngāi kōma sē tānla amāni kōma: 'Ka Pa le na Pa u, ka Pathian le na Pathian u kōma ākīr rang ka ni zei,' ati ti na vamanthei ro," ati na.

18 Hankēng Magdalini Mari chu zolāi ngāi kōma asēna. Hatuka amān hontin mo Puma ei mu le, akōma chong ei ril ngāi dōra avamantheia.

Isua azolāi ngāi kōma anlang

Mt.28:16-20 Mk.16:14-18
LK.24:36-40

19 Hatuka chu hava hapta phutna nikhua mānsa khīt dēna zānazīng bupa zolāi ngāiin Jihudi ngāi ei chi u sika ei om u na

suakkhār dōra chu akhār chīt u na. Hanum nisela Isua alāi u taka ahong āndinga. Hatuka akōm u na: "Na chung u na phūkdāina om rase," ati na. **20** Hava aril suale amāni kōma akut ngāi le akāng aman mu na. Zolāi ngāiin Puma chu amu u na arāi asān sabak u na.

21 Isuan akōm u na: "Na chung u na phūkdāina om rase. Pan ei na tīr anga koi um nangni ngāi kei na tīr u," ati rēta. **22** Hava ati suale achung u na aphūk sānna asēma. Hatuka akōm u na: "Ratha Ānthiang chang u ro. **23** Tukareng āsia thō nei madual u tak chu anduala om inti. Tukareng āsia thō nei madual u nōk tak chu andual luia om inti," ati na.

Thoma kōma Isua anlang

24 Tenchu hava han Isua akōm u na ahong lāi han sōmleianni ngāi bila angkhat Thoma, mīn Didumo ei ti ha amāni bila anchel mak. **25** Hasika han zolāi atei ngāiin akōma: "Koinīn Puma na mu zei," ati u na.

Tenchu amān akōm u na: "Akuta khorka anhēmna nūk ka mu nōka, khorka anhēmna nūka ka kut chal le ka tōn nōka akānga ka kut le ka tōn nōk ten iam thak nō ning," ati na.

26 Hatuka ni riat suale zolāi ngāi chu in sūnga ankhōm rēt u na. Thoma hām abil u na a om a. Suakkhār dōra ānkhār chīt ani na. Tenchu hava lāi tak han Isua akār u na ahong āndinga. Akōm u na: "Na chung u na phūkdāina om rase," ati na. **27** Hatuka chu Thoma kōma: "Hiva hin na kutchal le hong tōn tānla ka kut ngāi hi en ro. Hanūk chu na kut hong sōn tānla ka kāng hong tōn ro. Aiam nōk ni nō tānla aiam mi ni ro," ati na.

28 Thoman akōma: "Ka Puma le ka Pathian na ni zei," ati na amasanga.

29 Isuan akōma: "Thoma, nei na mu sika nei na iam kēng. Tenchu āmu nōka aiam ngāi kēng bōrsāng atung u," ati na.

30 Isuan azolāi ngāi mitmuna sinsiana atei atei ātampa ei man lang ani zeia. Hava ngāi ha hiva lekhabūna anziak lāi mak. **31** Tenchu Isua hi Krista, Pathian Nāi Pasal ani ti nei iam u na ranga, hanūk chu aiam mi nei chang u na ama raminga tāituan damna nei man thei u na ranga hiva ngāi hi kei maziak ani na.

Isuan tichang abuikhapa azolāi ngāi ngā tam ei mansūr rui

21 Hava ngāi suale Tiberia tīndīl varāla Isua chu azolāi ngāi kōma ahong anlang rēta. **2** Hivan tin hin ama chu ei hong anlangna ani na. Simon Peter, Thoma, mīn Didumo ei ti, Galili rama Kana khuana Nathaniel, Zabedai anāi pasal anni ngāi le azolāi atei anni ngāi ha mun khata a om ani u na. **3** Simon Peterin amāni kōma: "Koi chu

ngā sūr dēna āsē rang ka ni zei," ati na. Amānīm akōma: "Koinīm nang na bila nei hong rang," ati u na. Hatuka asuak u na rakuanga avachuang len u na. Tenchu hava zāna han itē man u mak.

4 Hatuka khua ahong avār suale Isua chu tīndīl rakhama ahong āndinga. Hanum nisela zolāi ngāiin ama ha Isua ani ati na riat thei u mak.

5 Isuan akōm u na: "Nāi ngāi, asāk rua hongte mo nei dōn u mo om?" ati na.

Amāni hān akōma: "Dōn mak me hile," ati na amasang u na.

6 Hatuka Isuan akōm u na: "Rakuang chang tianga na lēn dēng u ro, ngā man u na ti," ati na. Hankēng adēng u na. Hatuka ngā ha ei tam sabak sika han lēn nuk thei u lāi mak.

7 Isuan ei madit azolāi khatin Peter kōma: "Sova so Puma kēng ani zei sole," ati na. Hatuka Puma ani ti Simon Peterin ei riat le akultāi atianga tīn dīla avān tōma. Asik chu ama ha puan bom lui ani na. **8** Tenchu zolāi atei ngāi chu rakuang asīnte lehan lēna ngā ei keia ei hong pan tir u. Tāngkōl āta ankār zet mak, mitar sōm akua dām nīnti ei ankār. **9** Hatuka tāng kōla avakal u le hava han moi raēka moi akop amu u na hanūk chu achunga ruti pēk le ngā ānruisa a om a.

10 Isuan akōm u na: "Atuna na ngā man u nāta alakte hong chōi u ta," ati na.

11 Hatuka Simon Peter chu tāng tiang lēn avanuka. Hava han ngā lianpa ngāi chian raza khat sōm rangā anthum a om ani na. Hava dōr pei ngā ātamām nisela lēn chu achet rang ti mak. **12** Isuan akōm u na: "Hong u tānla, hong sa u ta ro," ati na. Tenchu zolāi ngāi bila tutēn akōma: "Tu mo na ni?" ati na ānkel ngam om u mak. Puma ati na chu ariat u zeia. **13** Hatuka Isua chu ahonga ruti pēk alāka amāni kōma apēka. Ngā hām hantin dēn han apēka. **14** Isua āthī bil āta anthui suana hiva hi azolāi ngāi kōma ei anlang voi anthumna ani na.

Isuan Peter kōma athara chong apēk

15 Hatuka ruti asāk sua u le Isuan Simon Peter kōma: "Simon, Jona nāi pasal, hiva ngāi nēka hin na na dit tatak mo?" ati na.

Simonin akōma: "O, Puma, kei na ditna chu nangin na riat," ati na.

Isuan akōma: "Ka berate ngāi hi vāi ro," ati na.

16 Isuan voi annina akōma: "Simon, Jona nāi pasal, nangin na na dit tatak mo?" ati rēta.

Simonin akōma: "O, Puma kei na ditna chu nangin na riat hale," ati na.

Isuan akōma: "Ka bera ngāi hi rung ro," ati na.

17 Isuan voi anthumna akōma: "Simon, Jona nāi pasal, nangin na na dit mo?" ati na.

Isuan voi anthumna akōma: “Nangin na na dit mo?” ati na ei rakel sika Peter amalung anngūi pena. Amān Isua kōma: “Puma nangin aloma na riat zit. Kei na ditna chu nang kēng ariat na ni,” ati na.

Isuan akōma: “Ka bera ngāi vāi ro,” ati na. **18** Isuan: “Taktaka kei na ti ani zei, na vāng lāi han na ninga na kōng na khita. Hatuka nei zōtna tiang taka na cheia. Tenchu na tar sua tika chu na kut alānga mīn na kōng na khit inti. Hatuka chu nang nei zōt nōkna tiang taka na ruai unti,” ati na. **19** Hivan tina chong ei ril hi, Peter chu hontin zia thīna le mo Pathian ei man lian rang ti Isuan akōma ei man theina ani na. Hiva hi akōma ati suale: “Ka nūk na hong zī ro,” ati na.

Isua azolāi madit khat rui

20 Hatuka Peter chu anhoia, Isua azolāi maditin amāni nūk ei hong zī amu na. Ama hi zāndui anēkpui u lāia Isua arōpsuama anboia: “Puma, nang anān betōk rangpu ha tu mo?” ati pe ha ani na. **21** Peterin ama ei mu le Isua kōma: “Puma, hava mi hale imo ei ni rang?” ati na.

22 Isuan akōma: “Ka hong rēt māseng pei ama chu ei dama a om chian theia, han tin han kei zōt aniten. Hava sika han nang chu hava han imo nei kopna rang ei nāng? Nang chu ka nūk pei na hong zī ro,” ati na. **23** Hasika han hava zolāi chu thī pial lāi nō ni ati na chong ha unāi ngāi kāra antheka. Tenchu Isuan ama chu thī pial lāi nō ni, ati na akōma ti mak. Tenchu: “Ka hong rēt māseng pei ama chu ei dama a om chian theia, hantin han kei zōt aniten. Hava sika han nang chu hava han imo nei kopna rang ei nāng?” Hava chong kēng amān akōma ei ti pe ani na.

24 Koi hava azolāi ngēt hīn hiva rui ngāi dōra ariatpui ka ni na. Hanūk chu koi hi hava rui ngāi dōra ānziakpu ka ni na. Koiin kei hong riatpuina hi ādik ani ati na koinīn na loma nei riatpui ani zei.

25 Isuan sin ei thō atei atei ātampa ala om a. Hava ngāi dōra ha asang asanga ānziak zit rang nisela aloma lekhabu anziak rang zia chu maniapūr ngalin achāk sua ranga iam makung. Amen.

Isua anvāna akal

1 O Theophila, na kōma simrachi mānsa kei na maziak ngāi ha Isua asin thō le ei manchū dōra aphut len āta arui ngāi dōra ani na. **2** Anvān tianga ei kalna hun ahong asuak māsenga asin thō ngāi rui ha, Ratha Ānthiang zāra ei athang akuitīr ngāi kōma chong apēk suana rui ngāi kēng kei ril ani na. **3** Antakna atiar suale amāni ngāi kōma aninga anlanga. Ariat theina andangna ātampa lehan amāni kōma adama anlanga. Ni sōm manli amāni kōma anlanga Pathian ram rui chu ala ril tira. **4** Hatuka chu amāni bila avān khōma han: "Jerusalem khopui chu māk u nō ro," ati na chong apēka. "Tenchu Pa chongtin ngēt, koi ka kōma nei riat u ha ngāk u ro. **5** Asik chu Johanin tīna baptisma ei na pēk u ani na, koi chu Ratha Ānthianga baptisma na pe u ka ting. Hiva hi nikhua nāite suale hong suak inti," ati na.

6 Hasika han amāni chu anchun u lehan akōma arakel u na: "Puma, atun hin mo Israel kōma ram nei manding rēt rang ani zei?" ati u na.

7 Amān akōm u na: "Pān ahun le anikhua chu ama aning neina le ei zēk kēng, nangni ngāi riat ranga anphal ni mak. **8** Tenchu Ratha Ānthiang na chung u na ahong le ranak man un na ti. Hatuka Jerusalem khopui, Judia ram le Samari ram pumpuia le ramual kōl kil ei hek ten pei ka chong ariatpu chang un na ti," ati na.

9 Amān hiva chong ngāi aril suale a en susūng u na anvāna akala, amāni mit varāla ansūmin ahong khuma.

10 Ama akal lāi han chungvān tiang a en chian u na, hatuka enta, pasal anni puan ngui ansila akōla anding u na. **11** Amānīn: "O Galili rama mi ngāi, ichang mo chungvān tiang atanga nei anding chian u? Hiva Isua ngēt hi na kōm u nāta anvāna Pathianin ei lāk ha la hong kīr rēt inti. Anvāna akala nei mu u anga hin ama chu la hong rēt inti," ati u na.

Juda rathūla Matthia anthang rui

12 Hava suale chu Maruan mual ei ti u nāta Jerusalem khopuia akīr u na. Hava mual ha Jerusalem khopui kōl tak, Jihudi pōngansa nikhua kal lam khat bak ani na. **13** Hatuka insūnga avalūt u le tadan mun ansānga akal u na. Hava han Peter, Jakob, Johan le Andria, Philip, Thoma, Bartholomoi, Mathāi, Alphai nāi pasal Jakob le Simon, mīn Zelot[14] ei ti le Jakob anāi pasal Juda a om u na. **14** Hiva ngāi hi

[14] Zelot ti na chu Jihudi ram anzōkna ranga apūt bila āsel ngāi ti na ani na.

alom u na malung mun khat achōia bōr azong chunga angēn chiana a om u na. Amāni bila nupang senkhat le Isua anu Mari le Isua aparual ngāi um a omsa u na.

15 Hava lāi han Peter chu zolāi ngāi bil āta andinga chong arila, hava han alom u na razakhat sōm anni dām ani u na. **16** "Unāi ngāi le loko ngāi, Pathian Lekhana chong anga ei kip theina ranga Ratha Ānthiangin David amūr amanga apha mān āta Juda arui chu alei ril zēt ani na. Hiva Juda hi Isua asūr u ranga lampui anmuna aruaipu ani na. **17** Asik chu ama ha koini ngāi bila mi khat ani na, hasika hiva dorbōndomna bila chang āi adōn ani na."

18 Hiva mīn dik luina man lehan mun khat arachōka, hava muna han akhup tiang achula avon apuaka arīl dōra asuak zita. **19** Hasika han Jerusalem khopuia a om ngāi dōrān hava ha ariat u na, amāni chonga hava mun raming ha 'Akeldama,' ati u na. Hava ti na chu 'Thisen Mun,' ti na ani na.

20 Sām Lekhabūna hintin hin anziaka:

" 'Ama ei omna mun chu rong rase.
Asūngam tutēn lua nō rase,
Asinthōna mun chu mi teīn lua rase,' (Sām 69:25, 109:8)

ati na. **21** Hasika han koini na kāra mi khat anthang anāng zei. Hava mi chu Isuan koini na bila a om babang lāia alūt le asuak babang mi ni rase. **22** Hanūk chu Johan abaptisma len āta Isua anvāna ei kal ten peia koini na bibila om le Isua athi nāta anthui rēt anariatpui ngāi bila mi anthang rase," ati u na.

23 Hatuka amānīn mi anni athang u na angkhat chu Joseph Barsabba ei ti u ha ani na, araming atei rēt chu Justa ani na. Hanūk angkhat rēt chu Matthia ani na. **24** Hatuka bōr azong u na: "Puma, nang chu mi malung dōra ariat na ni na, Juda adorbo le akuitīr sutmun alua ranga hiva mi anni ngāi bila tu mo nei athang zōt, na man mu ro. **25** Juda chu adik nōk sin ei thō sika ei om na rang muna asēna hiva dorbo le kuitīr sin chu ei māk ani zei," ati u na. **26** Hatuka amānīn anni ngāi raminga ravān enna athō u na, Matthia araming akala. Hatuka ama chu kuitīr sōmleikhat ngāi bila anchela.

Pentikos nikhuana Ratha Ānthiang ahong atung

2 Hatuka Pentikos nikhua honga suak han, alom u na malung khat achōia munkhata ankhom u na. **2** Hankēng anlāiseka anvān āta thīnthi anrumpan ei sēm anga rasa ahong a oma ei ansut u na in ha asip mata. **3** Hatuka maleite ngāi moi anga akōm u na ahong anlanga. Hava ngāi ha ansem rak le chu achung

u na akop chipa. **4** Hatuka alom u na Ratha Ānthiangin amanbit u na, Rathān chong ril theina ei pēk anga chong ateteia chong aril aphut u na.

5 Hava lāi han Jihudi nam ngāi hi Jerusalem khopuia om lāi tak ani u na. Hava ngāi ha Pathian andon mi, ramuala khotin vānnuaia nam tin kār āta ahong ani u na. **6** Hankēng hava rasa ariat u lehan mipui ahong anbūma, amalung u anbuai u na. Asik chu asang asanga achong u chipa achonga ei anriat u ani na. **7** Hasika han alom u na aboi adonga ati na chang re u mak: "En u ta, sova achong ngāi so alom u na Galili rama mi zit chu ni u mak sole? **8** Hanle hontin mo koinīn na loma nei anpiangpui chong anga nei riat chip thei hile? **9** Parthai, Medai, Elamatāi nam, Mesapotamia rama om, Judia rama om, Kappadokia rama om, Ponto rama om le Asia rama om ngāi na ni na. **10** Phrugia rama om, Pamphulia rama om, Aigupta rama om, Kurini khua ravēl dāma Libia rama om ngāi na ni na. Senkhat chu Rom khopui āta khual achang na ni na. Hanūk chu Jihudi nam le Jihudi zāt lūt ngāi na ni na. **11** Tenchu Pathian asinthō lianpa ngāi rui ei ril u hin koinīn na chong chipa na lei riat thei hile," ati u na. **12** Hasika han alom u na aboi adonga ati na chang re u mak. "Hiva hong mo a omzia tāk!" ati na ankel ansiat u na.

13 Tenchu senkhatin mani ēro athō u na zu thara anri u kēng ati u na.

Mipui kōma Peter achong ril

14 Tenchu Peter sōmleikhat kuitīr ngāi lehan andinga hē anringpana ankhēka akōm u na: "Jihudi le Jerusalem khopuia a om ngāi dōra hiva hi nei riat u ranga kei zōt, asa dima ka chong rangāi u ro. **15** Nangnīn nei mandon u chu hiva ngāi hi zu anri kēng tenchu anri u mak. Asik chu atun hin zīng dār akua bak kēng ala ni. **16** Tenchu hiva ngāi hi deari Joelin chong ei ril ha ei hong kipna kēng ani zei. **17** Hintin hin Pathianin ati na:

'Nikhua ahong ahek tika chu
hintin hin nīntia,
Miring dōra chunga ka Ratha
chu hong lei ka ti.
Hava tika na nāi pasal u
ngāi le na nāi nupang
u ngāiin deari anga
chong ril unti.
Ruathar ngāiin anrālna
mu unti.
Atar ngāiin ramang mu untia.
18 *Hanūk chu hava tika han*
ka suak pasal le ka suak
nupang ngāi chunga ka
Ratha chu hong lei ka ti,
Amānīn deari anga chong
ril unti.
19 *Hanūk rēt chu chung*
tiang anvāna tichang abui

sin ngāi le thuai tiang phil
chunga sinsiana ngāi na
man mu u ka ting.
Sinsiana ngāi chu thisen,
Moi le moikhu rahang ngāi
ani na.
20 *Hava tika ani manzīng*
ka tinga,
Tha chu thisena manchang
ka ting.
Puma nikhua lian le anthang
khīt ahong asuak māseng
hiva ngāi hi ei om rang
ani na.
21 *Hatuka hintin hin ei ni rang*
ani na,
Tukareng Puma raming apāi
tak chu sandama om inti,''
(Joel 2:28–32)

ati na.

22 Israela mi ngāi hiva ka chong ril hi rangāi u ro. Nangni ranga Nazaret Isua hi Pathian mi thang ani na, ama amanga nangni kāra Pathianin sin thōtheina, tichang abui sin le sinsiana ngāi ei hong manlang ani na. Hava ha nangni ngāiin nei riat ngēt u ani na. **23** Pathianin rui ei masūk zēt le aphamāna ei riat zēt anga nangni kuta ei anbetōka, nangnīn dān abui ngāi kuta krosa atāra athat ranga nei betōk u. **24** Ama ngēt ha Pathianin thīna natna āta amazōka ei mathui rēt ani na. Asik chu ama chu thinān ei mantian thei zāt ni mak. **25** Davidām nisela ama rui ngēt hi hintin hin arila:

"Puma chu ka makunga
anlanga ka mu chiana.
Ama chu ka chang tianga om
chian ei ni sika itēn na
manpōn nō ni.
26 *Hasika han ka malung*
sūng rāi asāna,
Ka malein amanpāka,
Ka taksa hīm nisela anngama
pōngansana om inti.
27 *Asik chu nangin ka ratha*
chu athi ngāi khuana na
māk pe nō ta ni.
Na Mi Ānthiang ei chuai rang
um phal nō ta ni.
28 *Nangin damna lampui nei*
na man riata,
Na makunga rāisānna le abita
nei na siak," *(Sām 16:8–11)*

ati na.

29 Peterin chong ala ril chiana: "Unāi ngāi le loko ngāi, koini na chipui David arui anngam panga na kōm u na, na ril u ka ti. Ama chu athīna anphūm sua zeia, athān mun um avian ten peia koini ngāi kāra ala om a. **30** David chu deari khat ei ni sika, Pathianin akōma chong ei tina khomāk ei ansam chu ariattita. Ama achi thāk āta miring khat hong anzir inti, arēng chōmphānga ansut ranga achongtin ha ama Krista ngēt ha ani na. **31** David chu aphamān āta alei mu zēt le Pathianin ei mathui rēt rang ti hām alei ril zēt ani na. Pathianin aratha chu athi ngāi khuana māk pe mak, ataksām ei chuai man mu mak.

32 Hiva Isua ngēt hi Pathianin amathui rēt zei, hava ha koini na loma ariatpui hi na ni zei. **33** Hasika han Pathian chang kut tianga ansut ranga ansāng khīta āsiaka. Hanūk chu Pa kōm āta Ratha Ānthiang chongtin ei man ha atun hin ei hong lei ani na. Hava ha nangnīn nei mu le kuara nei riat u ani na. **34** Asik chu David chu anvāna kal mak. Tenchu ama apumin hiva chong hi arila:

'Tāituan Pumān, ka Puma
kōma ati na,
Ka chang kut tianga ansut ro.
35 *Na rāldui ngāi chu na kepha*
siakna ka manchang māseng
ansut ro,' *(Sām 110:1)*

ati na.

36 Hasika Israel sūngkuana mi ngāi dōrān riat ngēt rase. Nangnīn nei tār u Isua ngēt ha Pathianin Puma le Krista ei manchang rit ani zei," ati na.

37 Hava chong ha mipui ngāiin ariat u na amalung u seipēr le anvit ang ani u na. Hankēng amānīn Peter le hanūk kuitīr atei ngāi kōma: "Unāi ngāi le loko ngāi, imo nei thō rang ani zei?" ati u na.

38 Peterin akōm u na: "Na malung mansīr u ro, āsia nei thō u ngāi anduala nei om theina ranga Isua Krista raminga baptis la u ro. Hatuka Ratha Ānthiang ei na pēk u ha man un na ti. **39** Asik chu achongtin ha nangni le nangni na nāi u ngāi rang ani na. Hanūk chu aloma rāla a om ngāi le Puma koini na Pathianin ei kui ngāi dōra rang um ani," ati na.

40 Hava suale chong atei ātampa le amanchūna, amanriata: "Atun taka hiva ruala mi diklui ngāi āta azōkna thō u ro," ati na. **41** Hatuka ama achong ngāi chu rāisān taka apom dōra chu baptis alāk u na. Hava nikhua sūng len han miring asāng anthum dām abil u na ansōna.

Aiam ngāi munkhata anlopna

42 Hantin han kuitīr ngāi anchūna le unāi ngāi anlopna lehan a om u chachaka. Hanūk chu ruti ankhiaka, bōr azonga ei om u ani na. **43** Hatuka mi tin malunga Pathian anchina adōn u na. Kuitīr ngāiin tichang abui sin ngāi le sinsiana tamtak athō u na. **44** Aiam ngāi dōra chu mun khata a om u na, neinun sampār dōra chu loko ta ranga mun khata āsiak u na. **45** Amun u ngāi le ei dōn u ngāi dōra azuar u na ei nāng u chip anga anrual chiachianga ansem u chachaka. **46** Hatuka anikhuan tina malung mun khata Pathian biak ina anchun u chachaka. Hanūk chu in lam tianga ruti ankhiaka rāisān le aphāma bu nēk u chachaka. **47** Havan tin han Pathian amanpāk u na, mi tin mit muna andit aruaia ei om u chachak ani na. Han tina sandama a om ngāi chu anikhuan tina Pumān kuibinga aman sōn tir u na.

Ākhor kut adō khat Peterin amandam

3 Nikhat chu Peter le Johan khului tiang dār anthum dāma Pathian biak ina bōr azong ranga avalūt u na. Hiva hun hi bōrzongna rang ngala anruat ani na. **2** Hankēng pasal puiting sua khat anzir len āta akhor ha mīn ahong razōna. Hava mi hān Pathian biak ina alūt ngāi kōma akut ei do thei na ranga Pathian biak ina Suakkhār Āsa anti kōla han anikhuan tina ei hong siak u chachak. **3** Hava mi hān Peter le Johan akōma Pathian biak ina lūt u rang vit le aman lak ranga azong a. **4** Peter chu, Johan lehan atianga anhoi u na: "Koini tiang na en chian ro," ati u na. **5** Hasik han amāni kōma ta alakte chu aman ranga ei an iam sika asadima a en chiana.

6 Tenchu Peterin: "Koiin sumru le rāngkachak itē dōn makung, tenchu kei dōnte rong na pe ka ting, Nazaret Isua Krista raminga anding tāna kal chōi ro," ati na. **7** Hankēng Peterin achang kut asūra amathuia. Hatuka anlāiseka ake le aralo ngāi ahong achak pena. **8** Hatuka chu ama chu antōm chunga andinga, ake le kal achōia. Kal achōia antōm tira Pathian anpāk chunga Pathian biak ina amāni bila avalūta. **9** Kal ei chōi le Pathian ei manpāk chu mi tinin amu na. **10** Ama hi Pathian biak in Suakkhār asa kōla ansuta kut alei do chachak ha ani ati na ariat u na. Han tina achunga hava ngāi ei hong suak sika aboi aman donga ati na chang re u mak.

Peterin mi en chian ngāi kōma chong aril

11 Hatuka chu akhora adampa hān Peter le Johan asūrtit lāi han, mipui dōra amāni kōma Solomon tuamāi atāna ei sē u achālaka aboi amandong u na. **12** Peterin hava ha amu na mipui kōm: "Israel mi ngāi, ichang mo hiva ruia boidonga nei riat u? Hanūk chu ichanga mo nei na en chian u? Koini na sin thōtheina le Pathian andon mi sabak nei ni sika hiva mi hi kal nei manchōi ati na mo nei man don u? **13** Abraham, Isaak le Jakob Pathian, koi ni na chipui ngāi Pathianin asuak Isua kēng ei hong man lian. Ama ngēt hi nangnīn nei betōk u na Pilatin anzōk rang malung athō lāi han ama tona re mak me nei ti u. **14** Nangnīn Mi Ānthiang le Mi diktak chu riat mak me nei ti u na, Pilat akōma mi thatpu ha kēng na rang u na nei zong u. **15** Nangnīn damna ansinpu ha nei that u, tenchu Pathianin ama chu athi ngāi bil āta ama thuia, hava ngāi ruia koi ni hi ariatpui ngāi na ni zei. **16** Hiva miring, nei mu le nei riat babang u ha Isua raminga ei iama ei hong chaka ei har ani zei. Ani, na lom

u na mit muna Isua iamna lehan ama raminga hiva ei dam vangna hi ei pēk ani na.

17 Atun hin parual ngāi riat lui kāra nei thō u kēng ti ka riata. Na ulian u ngāi um riat lui kāra ei thō u ani na. **18** Tenchu Pathianin deari ngāi dōra mūra han tin han Kristān antak ei tiar rang rui apha mān āta alei hong man riat ha ei hong makhip ani na. **19** Hava sika han āsia nei thō u ngāi ei sāi theina ranga malung makhīr u tānla, Pathian tianga anhoi u ta ro. Puma kōm āta harna hun chu la hong suak inti. **20** Isua Krista, nangni na ranga Pathianin ei athanga ei aruat ha hong tīr inti. **21** Alom peia Pathianin ei manding rētna rang hun ahong asuak māseng chu Isua vāna ei om rang anānga. Hava anding rētna rui chu Pathianin leilung anpiang lāi āta adeari ānthiang ngāi dōra mūra ei hong ril sua kēng ani zei. **22** Mosīn na chipui ngāi kōma ei ti tatak chu:

> '*PUMA na Pathianin na parual ngāi kār āta koi ka anga deari khat masuak ka ti. Amān aloma nangni ngāi kōma ei ril dōra rangāi u ro.* **23** *Hatuka tukareng hava deari chong rangāi lui chu ami ngāi kār āta Pathianin pei inti,'*
>
> *(Dān.18:15,18,19)*

ati na.

24 Ani, Samuel ahun lāi len āta aloma deari ngāi dōra le anūka mi chong aril ngāi dōrān atun lāi taka rui hi ei ril u ani na. **25** Nangni hi deari ngāi nāi le na chipui ngāi kōma Pathian adān ankhit athara nāi ngāi na ni u zei. Pathianin Abraham kōma: '*Nang na chi nāta maniapūra nam tin hi bōrsāng tung inti,' (Anp.22:18, 26:4)* ati na. **26** Pathianin asuak Isua amathui lāi han aloma nei siat u nāta anān khīra bōrsāng ana pēk u ranga na kōm u na ei hong tīr mānsana," ati na.

Peter le Johan ruirilna alian matona anding u

4 Hatuka Peter le Johanin mi ngāi kōma chong aril u lāi tak, chāizūng ngāi, Pathian biak in arung ulian le Sadduki ngāi chu amāni kōma ahong u na. **2** Kuitīr ngāiin mipui ei manchū u na le hanūk chu Isua zāra athi āta anthui rētna ruia chong ei ril u sika achān atak amansi u na. **3** Peter le Johan asūr u na, zān tiang ei ni sika nangtūka nikhua rang tenpeia lung ina akhum u na. **4** Tenchu chong anngāi ngāi bila ātampān a iam u na. Hantin han pānchang korong asāng rangā akāi u zeia.

5 Nangtūk nikhua han ruiril ngāi, pātar ngāi le dān mīnchū ngāi chu Jerusalema anchun u na. **6** Chāizūng ulian Annas le Kaiapha, hanūk Johan le Aleksandria hanūk atei atei chāizūng ulian chi ngāi dōra anchel u na. **7** Peter le Johan chu

alāi u na amanding u na: ‘Hong zāt sin thōtheina le mo hanūk tu raminga mo hiva hi nei thō u?’ ati na arakel u na.

8 Hankēng Peter chu Ratha Ānthianga abita akōm u na: “Mipui ruirilna ansāng le Israel pātar ngāi, na kōm u na chong kei ril ani zei. **9** Mi dam lui khat koinīn hontin mo nei mandam ati na hava ruia avian nei na rakel u aniten, na masang inti. **10** Nangni ngāi dōra le Israel mi ngāi dōrān hiva hi riat ngēt rase. Nazaret Isua Krista, nangnīn krosa nei hēm u ha Pathianin āthi ngāi bil āta ei mathui rēt raminga adam vanga ei manding ani na.

11 Hiva hi ani zei Isua.

‘Nangni in asin ngāiin nei
khāia nei pei u.
Hava ngēt ha Pathianin akila
lung anāng khīta ei man
chang.’ *(Sām 118:22)*

12 Sandamna tutē kōma om mak. Asik chu anvān thuaia miring kāra Pathianin raming atei ei pēk om mak. Ama ronga kēng sandama nei om theina,” ati na.

13 Hatuka Peter le Johan ei rāng zia amu u na, lekha thei lui anchū lui ani u ti ariat u na aboi amandong u na. Hanūk chu Isua kōma a om babang u ti ariat u na. **14** Peter le Johanin ei man dam miring chu amāni bila andinga amu u nām itē tithei u mak. **15** Hatuka amāni chu ruirilna ansāng āta ansuak ranga chong apēk u na. Hankēng amāni le amāni achong u na. **16** “Hiva mi ngāi hi imo nei lōt rang ani zei? Asik chu raming anthang sinsiana khat ei thō hi Jerusalem khopuia mi dōrān ariat zit zei. Koinīn hava ha riat mak me ti thei nō mani. **17** Tenchu mi kōma hiva rui hi tāng ei hāi riam u nōkna ranga anchina man mu u rei. Atun āta tutē kōma hiva mi raminga chong ril u lāi nō ro tīnti,” ati u na.

18 Nukhōna amānīn hava mi ngāi rang ina akuia chong ei pēk u chu: “Isua raminga chong ril pial u lāi nō ro. Hanūk chu mi ngāi kōmām manchū u lāi nō ro.” **19** Tenchu Peter le Johanin amasang u na: “Pathian matona hova mo adik, nangni na chong anngāi mo ole Pathian chong anngāi mo? Nangnīn ruiril u ta. **20** Asik chu, koinīn nei mu le nei riat ngāi ril luia om thei mak me,” ati u na.

21 Nūka amānīn anchina aman mu riam u le chu ama zōk u na. Mipui sika ansinsakna lampui man u mak. Asik chu ei thō u ngāi dōra sika mipuiin Pathian aman pak u na. **22** Asik chu sinsiana lehan mi ei mandam u akum ha kum sōm manli nēka tam ani na.

Aiam ngāiin bōr azong u

23 Hatuka Peter le Johan azōk sua u le alōm ngāi kōma asē u na. Chāizūng u lian ngāi le pātar ngāiin akōm u na ei ril dōra

avaril zit u na. **24** Hava ha ariat u na malung khat achōia anring sabaka Pathian kōma ankhēka ei ti u: "O Puma chungansāng khīt, nang anvān, ramual le tipuiliana le asūnga om dōra asinpu na ni. **25** Nangin Ratha Ānthiang le na suak David, koini na khūk, amūra hiva chong hi nei ril ani na:

'Isik mo nam atei ngāiin atak
ei man si u?
Mipui ngāiin akoronga ei
andon u?
***26** Ramual rēng ngāi anthui*
u na,
Rui aril ngāi anchun u na,
Puma le ami Krista adui
ranga,' *(Sām 2:1,2)*

ati u na.

27 Ani, hiva khopuia na suak ānthiang Isua sariak nei manthi chunga Herod le Pontia Pilat chu Jentail ngāi le na mi Israel ngāi lehan mun khata anbum u na. **28** Asik chu aphamān āta nangin nei mandona le na kutin ei man sūk zēt ha ei thō u. **29** Atun hin Puma, ei maphut u na hi enta, na suak ngāi hi alom peia ngamna le na chong ei ril thei u na ranga san ro. **30** Na suak ānthiang Isua raminga mīn dam theina, sinsiana ngāi le tichang abui sin ngāi athōthei ranga na kut alāng ta ro," ati u na.

31 Hatuka bōr azong u le ei ankhōm u na mun chu annīka. Alom u na Ratha Ānthianga abita angam chunga Pathian chong a ril u na.

Aiam ngāiin anruala ei dōn ngāi ansem u

32 Hatuka mipui aiam ngāi chu malung mun khat le mandon mun khata ei om u na abil u na tutēn ka theia ka ta ati om u mak. Tenchu ei dōn u dōra chu lokō ta siakna muna āsiak u chachaka. **33** Hatuka kuitīr ngāi chu thōtheina lian sabaka Puma Isua ei anthui rētna rui chu ariatpui achangtir u na. Aloma achung u chipa Pathian lungkhamna lian tak a om. **34** Akār u na tute ansam om u mak. Asik chu ram le in adōn ngāiin ei zuar u na hava ei zuar u na aman ha ei hong chōi u ani na. **35** Hatuka kuitīr ngāi ke kunga ei hong siak u na, amāni ei nāng anga kuitīr ngāiin ei sem u chachak.

36 Hatuka Levi nama mi Joseph chu Kupra mualanlāna a om ani na. Kuitīr ngāi ama rang ha Barnaba ei ti u ani na. Hava omzia chu "Lungngamna nāi," ti na ani na. **37** Ram ei dōn chu azuara hava amantuk ahong chōia kuitīr ngāi ke kunga ahong siaka.

Anania le Saphira

5 Tenchu mi khat araming chu Anania ani na, anungāk Saphira lehan aram azuar u na. **2** Hatuka anungāk um ariat uama hava amantuk āta ituk mo chu a ipa ei khāia kuitīr ngāi ke kunga ahong siaka.

3 Hatuka Peterin akōma: “Anania, ichang mo Ratha Ānthiang tak chunga milak athō ranga soitānin na malung ei manbit? Asik chu na ram nei zuarna man ha asen chu nei ipa nei khāi ani na. **4** Na zuar mān āta na ta zēt ni mak mo? Na zuar suanām na ningneina anga nei mang thei ni mak mo? Hanle ichang mo havan tina malung nei vong? Milak nei thō hi miring kōma ni mak, tenchu Pathian kōma thō kēng na ni hile,” ati na.

5 Hatuka Ananian hava chong ariat sua le anluai raka athi lena. Tukareng hava rui ariat dōra chu achālaka arathāta u na. **6** Hatuka ruathar ngāi asuak u na Anania aruak chu azuala arazōn u na avaphūm u.

7 Hatuka dār anthum dām atheng suale anungāk chu rui tāng itē riat luia ahong alūta. **8** Hatuka Peterin alei rakela: “Na manthei ta, hiva tuk lehin mo ram chu nei zuar u?” ati na. Hatuka amān: “O hanle, hava tuk lehan ani,” ati na.

9 Peterin akōma: “Ichang mo Puma Ratha ansinna ranga chong khata nei anrual u? Enta, na ruathar avaphūm ngāi ake u so makot honga suak phing u zei. Nang um atun na razōna na ruai unti,” ati na.

10 Hatuka Peter amatona anraptena anluaia athi lena. Ruathar ahong alūt u na ei thi ahong mu u na. Hatuka arazōn u na aruathar kōl tak dēna avaphūm u na.**11** Hatuka chu kuibing aloma le hava rui ariat ngāi dōra chu achālaka arathāta u na.

Kuitīr ngāiin mi tamtak amandam

12 Hantin han kuitīr ngāi chu Pathianin amanga mipui kāra sinsiana le tichang abui sin tamtak athō u na. Hatuka aiam ngāi chu lokona malung mun khata Solomon tuamāia ankhōm babang u chachaka. **13** Hanum amāni chu mīn amanpāk sabak u nām nisela tutē amāni bila anchel ngam om u mak. **14** Tenchu aiam ngāi chu nupang le pasal tamtak Puma kōma ahong ansaptira. **15** Hasika han, ana ngāi um nisela ahong razōn u lampuia ei siak u. Zamun le munpha ngāi amanga ei manzāl u ani na, asik chu Peter ei anlōinana aralīm luan chu achung u na ei del theina ranga ei manzāl u ani na. **16** Hantin han Jerusalem khopui kōl dāma kho ngāi āta mipui adam nōk le ratha annimin ei sinsak chachak ngāi ha ahong ruai u na. Hatuka Pathianin alom u na alei mandama.

Kuitīr ngāi chunga ansinsakna

17 Hatuka chāizūng ulian le alōm u ngāi anding u na achālaka atak asi u na. Hiva alōm u ngāi hi Sadduki pōla mi ani u na. **18** Hasika han kuitīr ngāi chu asūr u na mipui vāntāng

ankhumna ina avakhum u na. **19** Tenchu zāna Puma vānpalāi khatin ankhumna suakkhār dōra ahong malonga ahong mazōk zita. **20** Vānpalāiin amāni kōma ati na: "Sē u tānla, Pathian biak ina vān dinga, mi ngāi kōma hiva damna chong ngāi hi varil u ro," ati na.

21 Hankēng hava chong ariat u na, khua vār rang tiang Pathian biak ina avalūt u na mi ngāi kōma chong avamanchū u na.

Hava lāi tak han chāizūng ulian le abila om ngāi chu ahong asuak u na, hatuka amānīn ruiril ansānga ulian ngāi le Israel nama ruaitu ngāi dōra amankuia amanbūm zit u na. Hatuka kuitīr ngāi avalāk ranga mi atīra aman sē u na. **22** Tenchu ankhumna in avasuak u le misūr ngāiin kuitīr ngāi chu vamu u lāi mak. Hasika han misūr ngāi chu akīr rēt u na avamanthei u na. **23** "Ankhumna in ha adet sabaka ankhār ani na, arung ngāi um chu suakkhār kōl taka anding chiana om na vamu na. Tenchu suakkhār na malong le chu asūnga tutē vamu mak me," ati u na. **24** Hava chong ngāi ha chāizūng ulian le biak in arung ulian, le atei chāizūng ulian ngāiin ariat u na, hong zāt mo ei ni rang ani zei ati na andon sabak u na.

25 Hava lāi tak han pasal khat ahonga hiva thang hi ahong rila: "En u ta, ankhumna ina nei khum u ngāi ha Pathian biak in tuamāia andinga mi avamanchū rēt u zei," ahong ti na. **26** Hatuka biak in arung ulian le alōm atei misūr ngāi chu asē u na, kuitīr ngāi chu ahong ruai u na. Tenchu mipuin lung ei dēng u rang ei chi u sika han anrum rahei u mak.

27 Hatuka ahong ruai u na ruirilna ansāng matona amanding u na. Hatuka chāizūng ulianin akōma arakela: **28** "Hiva mi araminga hin chong ril thak u lāi nō ta ni ati na chong ankhir sabaka nei na pēk kēng hale? Hanum nisela en u ta, Jerusalem khopui pumpui mi nei manchū u na asip zit zei hile. Hanūk chu hiva miring thisen hi koini na chunga ansul ranga nei val u," ati na.

29 Hankēng Peter le atei kuitīr ngāiin amasanga: "Miring chong nēk ten, Pathian chong kēng atel ei nāng ual. **30** Nangnīn thingkunga nei makhāia nei that u Isua ha, koini na chipui ngāi Pathianin ahong mathui rēta. **31** Ama ngēt hi Pathianin Rēng le Sandampu achang ranga achang tianga ei mansāng ani na. Pathianin Israel ngāi malung ankhīrna apēka āsia andualna ei man thei u na ranga ei mansāng ani na. **32** Hiva ngāi dōra aloma ariatpui ngāi chu koini hi na ni zei. Hanūk rēt chu Pathian hē tel ngāi kōma ei pēk Ratha Ānthiang um hiva ngāi ana riatpui kēng," ati na.

33 Hava chong ngāi ha ariat u na achālaka atak asi sabak u na

athat ranga aval u na. **34** Tenchu hava lāi han ruirilna ansānga rui aril ngāi bila mi khat, araming Gamaliel, Pharisi ngāi bila mi andinga. Ama hi dān ariatpu ani na hanūk chu mi tinin lalchi ei thō u ani na. Amān hava kuitīr ngāi ha chomo khat bak tual panga ansuak ranga chong apēka. **35** Hatuka amān akōm u na: "Nangni Israel mi ngāi, hiva mi ngāi chunga athō ranga nei val u hi asadima mandon u ro. **36** Asik chu tian lāi um nisela Thuda hān mi lian khat ka ni ei anti ani na. Ama bila miring raza manli dām ei kop ani na. Tenchu ama mīn athata, ama anūk azī ngāi dōram aloma anthek rak u na itē om mak. **37** Hatuka hava mi atheng suale, raming anziak hun lāi han, Galili rama mi khat Juda ati na ahong a om rēta. Atianga mi tampa arakuaia, tenchu ama chu athīna, anūk azī ngāi dōram nisela anthek rak u na itē om rēt mak. **38** Hasika han atun hiva ruia kei na ti ani u zei, hiva miring ngāi hi tōn u tānla mathān u ro. Asik chu hiva ngāi mandon le asin thō u hi miring āta asuak aniten, Pathianin manbāng bo ni. **39** Tenchu Pathian āta asuak aniten, nangnīn manbāng thei u nō tani. Hanūk chu Pathian le andui um na chang ving thei," ati na.

40 Hatuka achong ril chu loko azōta, kuitīr ngāi avamankui u na amanzēm u. Hanūk chu hava pang Isua raminga chong aril lāi nōkna ranga chong anriat chunga ama zōk u na.

41Tenchu kuitīr ngāi chu ruirilna ansāng ulian ngāi maton āta asuak u na. Asik chu Pathianin Isua raminga mualphui ansak ruana ei antet u sika arāi asān u na. **42** Hatuka anikhuan tina Pathian biak ina le in tina anchun u chachaka. Hantin han Isua Krista thang ahui aril chu bāng pial u mak.

Kuitīr sari ngāi anthang

6 Hava hun dām lāi han zolāia alūt hi apung riam u na. Hasika han Grik chong amang Jihudi ngāi chunga Hebrai chong amang Jihudi ngāi chu anuar u na. Asik chu anikhuana nēksāk haso ei dom u chachakna han amāni arōng u ngāi ha poisak u lāi mak. **2** Hasika han kuitīr sōmleianni ngāiin aloma zolāi ngāi dōra akui zit u na: "Koinīn Pathian chong amāk raka, nēk sāk haso nei dom chian hi anhui ni lāi mak. **3** Hasika unāi ngāi, nangni ngāi bil āta Rathāna abit le malung avār, le raming anthang, mi sari athang u ro. Amāni kōma hiva hasōndom azēk ranga betōk inti. **4** Koini chu bōrzongna le Pathian chong aril tianga hasōndom ranga malung pēk inti," ati na.

5 Hiva chong ngāi mipui dōrān rāisān taka apom u na. Hatuka hiva ngāi hi athang u na,

Stephan, ama hi iamna le Ratha Ānthianga ābit ani na. Philip, Prokor, Nikanor, Timon, Parmen le Nikola, ama hi Jihudi nama alūt Antiokei khuana mi ani na. **6** Hiva ngāi hi kuitīr ngāi makunga amanding u na, hatuka kuitīr ngāiin bōr azong sua u le alu chung u na akut abāng u na.

7 Hatuka Pathian chong chu anthek tira, Jerusalem khopuiām zolāi ngāi apung sabak u zeia. Hanūk chu chāizūng ngāi bilam tamtak chu iamna tianga ahong zī u zeia.

Stephan ansūr

8 Hatuka Stephan chu iamna le thōtheina ranaka abita. Mi ngāi kōma sinsiana le tichang abui sin alianpa ngāi athō na. **9** Tenchu hava lāi han Jihudi ngāi anchunna ina mi Azōk anti ngāi le Kurini khuana mi, Aleksandria khuana mi, hanūk Kilikia rama mi le Asia rama mi ngāi senkhat adui pōl anding u na, Stephan chu ankhalpui u na. **10** Tenchu aman ei hianna le chong ei ril le Ratha Ānthiang azāra ama chu dui thei u lāi mak.

11 Hankēng amānīn maruka mi senkhat sum le ei mathēma ei manti u: "Stephen hīn Mosi le Pathian siat ei ril na riat," ati na aman ti u na.

12 Hatuka amānīn mipui le Jihudi pātar ngāi le dān mīnchū ngāi dōra amathok u na, Stephan achunga ahong thō u na, asūr u na, hatuka ruirilna ansāng kōma aruai u na. **13** Hatuka amānīn milaka ariatpui ātampa amanding u na. Amānīn ati u na: "Hiva mi hin koini nei ankhōmna hiva in ānthiang le dān siat ei ril hi mong pial mak. **14** Aman: 'Hiva Nazaret Isua hīn hiva mun hi ei masiat rang ati. Mosīn rui ei na manlōn ngāi athūl rang ati,' ati na nei riat," ati u na.

15 Hatuka ruirilna ansānga ansut ngāi dōrān Stephan aen chian u na, amēl chu vānpalāi khat mēl anga aphua zeka amu u na.

Ruirilna ansāng matona Stephan achongril

7 Hankēng: "Chāizūngin hiva chong ngāi hi adik mo?" ati na.

2 Hatuka Stephanin: "Ka parual le ka parua ngāi, koini na pa Abraham, Mesopotamia rama a om lāi han anlianna Pathian akōma ei hong anrāl ani na. Haran khuana a om māna ei hong anrāl ani na. **3** Pathianin akōma: *'Na ram le na mi ngāi māka suak ro. Hatuka ram kei na man mu na rang tianga son sē ro,'* *(Anp.12:1)* ati na.

4 Hasik han Kaldai ngāi ram āta asuaka Haran khuana ei hong om. Apa chu athi suale, Pathianin atuna hiva nei om u na rama hin ei hong man lūt ani na. **5** Hatuka hiva hin amān ram alua rang pe mak ake pha siakna rang ngal pe mak. Hanum nisela, Abraham nāi

anei mān han um, ama le anūka achi ngāiin ram alua ranga Pathianin chong ei tin sua ani na. **6** Pathianin akōma hintin hin ati na: *'Na chi ngāi chu mi rama khual chang unti na, ruiril theina racham adōn ngāiin suak man chang unti, kum razamanli pei sinsak unti. **7** Tenchu suaka anchang rang nam ngāi chu koiin achung u na rui la ril ka ti. Hava suale hong suak unti na, hatuka hiva muna hin koi na la biak unti,' (Anp.15:13,14)* ati na. **8** Hatuka Pathianin akōma serantanna ruia dān ankhit athar chu ahong pēka. Hankēng Abrahamin Isaak ahong neia, ni riat nikhuana aser amantana. Hatuka Isaakin Jakob ahong neia, Jakobin sōmleianni nāi ngāi ahong neia, aser amantan kiara.

9 Na chipui ngāiin Joseph rang ha khāmaret ei thō u sika Aigupta rama suak achang ranga azuar u na. Tenchu Pathianin a ompuia. **10** Pathianin ei antakna dōra nāta amazōka. Pathianin Pharao matona Joseph chu andit ruaina le hianna apēka. Pharao chu Aigupta rama rēng ani na. Hatuka Pharao hān Joseph chu Aigupta ram oppu le ainsūnga ami dōn ngāi dōra chunga ulian aman changa.

11 Hankēng, Aigupta le Kanaan ram pumpuia han māitām ahong chula. Antakna lian sabak ahong asuaka, koini na chipui ngāiin itē nēk rang man u mak. **12** Tenchu Jakobin Aigupta rama bu a om ti ariat le koini na chipui ngāi atīra aman sē na. Hava ha ei sē u na voi khatna ani na. **13** Hatuka voi anni asē u lāi han Joseph chu aparual ngāi le mēl anriat u na, hatuka Pharaon Joseph insūngkua mi ngāi chu ariat theia. **14** Hava suale Joseph apa Jakob le ainsūngkua mi ngāi dōra akōm apāi kiara. Amāni ngāi ha aloma miring sōmsari le rangā ani u na. **15** Hatuka Jakob chu Aigupta rama asēna. Ama le koini na chipui ngāi dōra avathi kiar u na. **16** Sikim khuana aruak u ngāi chu ahong chōi u na. Sikim khuana thāna aphūm u na. Sikim pumapa kōma thān mun chu sum le ei rachōka han anphūm u na. Abrahamin hiva thān mun hi sum lehan Sikim apa Hamor nāi ngāi kōma ei rachōk ani na.

17 Hatuka Pathianin Abraham kōma khomāk ansama chong ei tin ha ahong atung rang anāi zeia. Aigupta rama koini na mi ngāi avapung sabak u na. **18** Nūka chu Aigupta rama Joseph riat lui rēng atei khat ahong asuaka. **19** Hiva mi hīn koini na nam ngāi ei huanga, na chipui ngāi um pēngsōm ei manthō na, nāite sender ngāi um ei dam u nōkna ranga apanga ei vamanpei chachak ani na.

20 Hava hun lāi han Mosi ei hong anzir ani na. Ama chu Pathian mitmuna andit a om

sabak ani na. Apa insūnga thānthum bak avāia adōn theia. **21** Ama chu apanga avapei u lāi han, Pharao nāi nupangin alei rūta, anāi pasal ranga alei vāia. **22** Aigupta rama aloma hianna lama anchūna ngāi apēka. Achongril le asinthō ngāi dōra chu anchang sabaka.

23 Hatuka Mosi chu kum sōmmanli ahong akāi le a unāi, Israel nam ngāi chu avaen ranga amalunga achuia. **24** Hatuka hintin hin ahong ani zeia, amāni bila mi khat dik sabak luia antak ei tiar amu le chu ahuaia hava Aigupta pasal chu athata ratha ei thuan ani na. **25** Asik chu Pathianin Mosi akut amanga aparual ngāi chu ei sana ei mazōk ti riat thei u bo ni ati na ei mandon ani na. Tenchu riat pe thei u mak. **26** Hatuka hanūk zīng khuavāra Israel pasal anni ansual u lāi tak alāi u na ahonga angoina rang ahong thōna: ‘Pasal ngāi, parual lesa kēng na ni u, ichang mo nangni le nangni āsiat nei anthō u?’ ati na.

27 Tenchu ainkōl mi chunga āsiat athōpu hān Mosi chu asuk raka:

‘Koini na chunga ulian achang rang le ruirilpu achang ranga tu mo ana phun? **28** *Mi zāna Aigupta pasal nei that anga koi um ana that ranga mo nei mandon?’* *(Ant.2:14)* ati na. **29** Hatuka Mosīn hava achong ariata Midian rama arota asēna. Hava han khuala mi anga avaom a, nāi pasal anni avaneia.

30 Hatuka Pathian vānpalāi khat akōma ahong anlanga. Kum sōmmanli atheng suale Sinai mual kōla, philchār rama, ram achūl kāra moi achuang ahong anlanga. **31** Mosīn hava ha a-ena aneinun mu chu ati na chang re mak. Anthiang uala a en ranga avadēp le chu Puma hē akōma ahong asuaka:

32 *‘Koi hi nang ni chipui ngāi Pathian ka ni. Abraham Pathian, Isaak Pathian, Jakob Pathian ka ni,’* *(Ant.3:6)* ati na. Hatuka Mosi chu annōka, en ngam thei mak.

33 Hanūk chu Pumān akōma: *‘Na ke nāta na kekok ha khēk ro, asik chu nei andingna mun ha mun ānthiang kēng.* **34** *Aigupta rama ka mi a om ngāi ei antak zia u chu taktaka ka mu zeia. Hanūk chu ei ankūi u na rahūm ka riat zeia. Amāni ngāi anzōk ranga hin kei hong chum ani na. Atun hin hong ta ro, Aigupta rama na tīr ka ti,’* *(Ant.3:5,7,8,10)* ati na.

35 Hiva Mosi tak ngēt hi: *‘Koini na chunga ulian achang rang le ruirilpu achang ranga tu mo ana phun?’* ati na ei manianga ei pei u ha Pathianin ruaitu le anzōkpu achang rit ranga ram achūl kāra akōma ahong anlang vānpalāiin ei tīr ani na. **36** Mosīn Aigupta rama tichang abui sin le sinsiana ngāi aman mu na ei hong masuak ani

na. Hanūk chu tipuisen le philchār rama kum sōmmanli sūng pei ahong maruai ani na. **37** Hiva Mosi ngēt hi ani, Israel nāi ngāi kōma ei ti: *'Puma na Pathian un nangni ranga deari khat na parual ngāi āta koi ana phuazek khat hong masuak ka ti. Ama achong ha rangāi u ro,' (Dān.18:15)* ati na. **38** Ama chu philchār rama na chipui ngāi ankhōma a om u lāia amāni ngāi bila a om. Sinai muala vānpalāiin ei chongpui ani na. Ama chu koini ngāi kōma anānlōn ranga Pathian kōm āta dān adam alākpu ani na.

39 Koini na chipui ngāiin ahē tel u mak, tenchu ei maniang u ani na. Hatuka amalung u ngāi chu Aigupta tianga dēn ei makhīr rēt u ani na. **40** Amānīn Aaron akōma: *'Na matona ana ruai ranga Pathian ngāi na sin pe ro, asik chu hiva Mosīn Aigupta ram āta ana honga ruaipu ha imo ei chang ani zei, itē re thei lāi mak me,' (Ant.32:1)* ati u na. **41** Hasika han hava hun lāi han serātte ramīl khat asin u na, hava ramīl kōma anbōlna ranga dāli ngāi chu ahong dar u na. Amāni akut sin u ramīl ngāi kōma rāi amansān u na. **42** Hasika han Pathianin nūksīr asona, chungvān tianga ārsi ngāi anmōk ranga abetōka. Asik chu deari ngāi lekhabūna anziak ang taka:

'O Israel mi ngāi, philchār
rama kum sōm manli
sūnga han,
Anthat sua sake manli thisen
mo anbōlna ranga dāli ka
kōma nei hong dar u?
43 *Hantin han, nangnīn*
Molok biakna puan biak in
nei chōia na Pathian u
Raphan ārsi ramīl nei sin
u ha nei amōk u.
Hasika han Babulon khopui
varāla selkeia na manruai
u ka ti,' *(Am.5: 25–27)*

ati na.

44 Koini na chipui ngāiin philchār rama ariatpuina puan biak in khat adōn u na, Hava ha Pathianin Mosi kōma ei manchū le ei man mu ramīl anga aphuazek ani na. **45** Hava puan biak in ha kēng Josua ahun tenpeia koini na chipui ngāi kōma akhūk tina ei hong manlōn tir u ani na. David ahun tenpeia Pathianin koini na chipui ngāi matona nam atei ngāi ei razūla Josua lehan hiva rama ei hong manlūt u na ram ei hong lua thei u ani na. **46** David chu Pathian malung zōt taka om mi ani na, amān Jakob Pathian omna rang in adet khat asin ranga azōta. **47** Tenchu Solomon kēng ama omna ranga in asin ani zeia.

48 Hanum nisela, Chungnung khīta om Pathian chu miring kut sina biak ina om ngāi mak. **49** Hiva hi dearin ei ti anga:

'Pumān ei ti, Anvān hi kei
ansutna chōmphāng ani na,
Phil hi ka kepha siakna mun
ani na.

Hanle, hong in mo ka ranga
nei la sin rang?
Hanūk chu 'Ka pōng ansana
rang um nisela hong zāt
mun mo ei ni rang?
50 *Hiva ngāi dōra aloma ka*
kutin ei sin zit ni mak mo?'
(Isa.66:1-2)

ati na.

51 Nangni aruangru ankhir ngāi, amalung le akuar serantan lui ngāi! Ratha Ānthiang hi na dui chian u na, asik chu na chipui u ngāiin ei thō u anga nangnīm nei thō u ani zei. **52** Na chipui u ngāiin hova deari ngāi bila mi mo ei sinsak u nōk? Hanūk chu amānīn Mīnthiang khat ahong rang rui ei ril u ha nangnīn na lei that u ani na. Hava Mīn thiang tak ha atuna ansūrpu le anthatpu na ni u zei. **53** Nangni tak hi vānpalāi ngāiin ei manlōn dān amana zī lui ngāi na ni u zei," ati na.

Stephan lung andēng

54 Hiva chong ngāi hi ariat u le chu achālaka atak asi sabak u na Stephan atak chunga rakam arial u na. **55** Tenchu hava hun taka han Stephan chu Ratha Ānthianga ābit ani na. Chungvān tiang atanga Pathian ei anlian zia le Pathian chang tianga anding Miring Nāi Pasal chu a en chiana. **56** Hatuka amān: "En u ta, anvān chu anlonga ka mu zei, hatuka Miring Nāi Pasal chu Pathian chang tianga andinga ka mu zei," ati na.

57 Hasika han akuar u ngāi amahīp u na, anring sabaka ankhēk u na, loko rualin avadel u na. **58** Hatuka khopui āta arasua u na, lung le avadēng u na. Hatuka ariatpui ngāi dōra chu ruathar khat araming Saul ake kunga apuan u ngāi avasiak kiar u na.

59 Amānīn lung le adēng u lāi han, Stephan chu Puma kōm bōr azonga: "O Puma Isua, ka ratha chu na la pe ro," ati na. **60** Hatuka, mankhūk abila anringpana ankhēk: "Puma, hiva mi ngāi ei masial u hi arang u na sūr pe nō ro," ati na. Hatuka hava chong aril sua phing le ama chu ansīng rapa ei thi ani na.

Kuibing ansinsakna sika a iam ngāi anthek u

8 Stephan athat u lāi han Saulin um ei mahampui ani na. Hava nikhua len āta Jerusalem khopuia kuibing a om ngāi chunga achālaka ansinsakna ahong asuaka. Kuitīr ngāi rong nōk chu, aiam ngāi dōra Judia ram le Samari rama anthek rak u na. **2** Pathian andon mi senkhat ngāiin Stephan chu avaphūm u na achālaka a chap sabak u na. **3** Tenchu Saul hān kuibing ngāi ansiat aphut zeia. In tina avalūta, nupang pasal avanuka lung ina ankhum ranga abetōka.

Samari rama
Philip thang ahui aril

4 Hatuka hava anthek rak ngāi ha ei sē u na mun tina thang ahui chong aril tir u chachaka. **5** Hatuka Philip chu Samari rama khuana asēna. Amāni kōma Krista rui avapuanga. **6** Hatuka mipuin Philip achong ariat u le sinsiana ngāi rui ei riat u na ei mu u na malung mun khata ahē arangāi u na. **7** Asik chu ratha annimin ei sūr mi ātampa sūng āta anringpana ankhēka ratha annim ngāi chu ei hong suak u chachak ani na. Hanūk chu azeng le akhor tamtak um alei man dam ani na. **8** Hantin han hava khuana han achālaka rāi ei man sān u ani na.

Mitpial dōi athei Simon

9 Tenchu mi khat araming Simon ati na a om a, aphut āta hava khuana han mitpial dōi athei ani na. Samari mi ngāi rang aboi ei man dong chachaka, hanūk chu athetheia mi lian khat ka ni ati na chongpāk ansal chachak ani na. **10** Mi dōrān asīn khīt āta ansāng khītin um achong arangāi sabak u na. Amānīn ati u na: "Hiva mi hi Pathian thōtheina alian khīt adōn ani," ati una. **11** Hun asōtpa nāta adōi theina lehan mi aboi ei man dong chachak sika han ama chong ei rangāi u chachaka. **12** Philippin Pathian ram le Isua Krista raming ruia chong arila. Philip achong a iama nupang pasal baptisma alāk u na. **13** Hatuka Simon len um a iama baptisma alāka, Philip abila a om chiana. Sinsiana ngāi le tichang abui sin thō ngāi amu na aboi aman donga.

14 Hatuka Jerusalem khopuia om kuitīr ngāi hān Samari khuana mi ngāiin Pathian chong apom u zei, ati na ariat u le Peter le Johan amāni kōma atīr u na. **15** Hatuka amānīn Samari khua avasuak u le Samari ngāiin Ratha Ānthiang ei man thei u na ranga bōr azong u na. **16** Asik chu hava mān han amāni kāra tutē chunga Ratha Ānthiang la hong tung mak. Puma Isua raming ronga kēng baptisma ei lāk u. **17** Hankēng Peter le Johan achung u na akut abāng u na, Ratha Ānthiang aman u na.

18 Kuitīr ngāiin mi chunga akut abāng u le Pathianin Ratha Ānthiang ei man u Simonin amuna, akōm u na sum apēk rang ati na. **19** "Koi um hiva ang thōtheina ranak na pe u ro, hankēng angkhat pei chunga ka kut kei bāngna taka Ratha Ānthiang ei man thei u na ranga," ati na.

20 Tenchu Peterin akōma: "Pathian neinun pēk hi sum le anchōk rang malung nei thō sika, Pathianin na sum le ile na pei rase. **21** Pathian mit muna na malung ei anzīk nōk sika, hiva dorbon doma hin itē anchelna nei mak che, na chang āi um om mak. **22** Hava sika han, āsia nei

mandon āta na malung makhīr tān, Pathian kōma zong ro, asik chu asa nōk na malung mandon hi ana la madual ving theia. **23** Asik chu na sūng hi mit akhana ābit le adik nōka ankhit kēng na ni ti ka na mu," ati na.

24 Hatuka Simonin amasanga: "Nei ti u ngāi dōra ka chunga ei chul nōkna ranga, Puma kōma bōr na zong pe u ro," ati na.

25 Hatuka amānīn amanriat tir u na, Puma chong aril tir u na Jerusalem khopuia akīr u na. Hava han ei pan balam u han Samari khua tamtaka thang ahui chu aril tir u na.

Philip le thāidōr

26 Hatuka enta, Puma vānpalāi khat Philip akōma chong ahong rila: "Anthui tānala, sim tianga lam Jerusalem khopui āta Gaza khua apan lampuia sē ro," ati na. Hava lampui ha philchār ram panna lampui ani na. **27** Hatuka anthuia asē lena. Hankēng enta, Ethiopia ram āta mi khat, Ethiopia ngāi rēngnu Kandaki thuaia sin athō thāidōr ulian khat a om a. Ama hi rēngnu anei anung ngāi dōra chunga arungpu ani na. Ama chu Pathian avabiak ranga Jerusalem khopuia asē ani na. **28** Hatuka ahong kīr tiang han, arōt chunga ansuta deari Isaia lekhabu aphonga apore tira. **29** Hankēng Rathān Philip akōma: "Sova ei chuangna rōt so vahuam tānla vānloppui ro," ati na.

30 Hatuka Philip thāidōr kōma atān le chu amān deari Isaia lekhabu kēng ei pore ti avariata. Hatuka Philippin akōma: "Hava nei pore ha imo a omzia na riat thei mo?" ati na.

31 Hatuka Ethiopia mi hān: "Mi khat pein ana rila ana manthiang vang nōk ten, hontin mo kei riat thei rang?" ati na. Hasika han Philip chu ama bila avachuanga ansutpui ranga amathēma.

32 Pathian lekhabu alei porena mun tak hiva hi ani na:

"Anthat ranga bera anga ama
chu aruai u na.
Mul anchēppu makunga
berate anga adāireka.
Ama chu amūr malong mak.
33 *Annuaia a om lāi han, ama*
asanpu ranga tutē om mak.
Ama achi le akhūk rui tu mo
apuang rang?
Ramual āta ama ei damna chu
ei lāk pe u," *(Isa.53:7,8)*

ti hi ani na.

34 Hatuka thāidōrin Philip kōma: "Dearin hiva hi tu ruia mo ei ril? Ama atheia rui mo ole mi tei ruia mo ei ril? Hiva rui hi ana ril ranga kei na rakel," ati na. **35** Hankēng Philip chu hiva Pathian lekhabūna chong āta aphuta Isua ruia thang ahui akōma aril pe na.

36 Hatuka amāni ha lampuia asē susūng u na, ti ei omna mun khat ahong suak u na. Hasika han thāidōrpan: "Enta, hiva hin ti a

om hile, baptisma kei lākna ranga hong mo ana khār?" ati na. **37** Hatuka Philippin amasanga: "Na malung dōra le pei na iam ten, na lāk thei," ati na. Hatuka amān amasanga: "Isua Krista chu Pathian Nāi Pasal ani ti ka iam zei," ati na. **38** Hatuka chu arōt pōngansa ranga ati na. Hatuka Philip le thāidōr chu tina avachum rit u na, Philippin baptisma apēka. **39** Hatuka ti nāta ahong kal sua phing u le, Puma Ratha hān Philip chu anlāiseka aruai viak lena. Thāidōrin Philip chu amēl amu lāi nōkām nisela rāisān hiaia alampui apana. **40** Tenchu Philip chu Azota khuana avān lang rēta. Hatuka ei sē balam han Kaisari khua ten pei khotina thang ahui aril titira.

Saul amalung anthūl

9 Tenchu hava lāi han Saul chu Puma zolāi ngāi chunga rathatākna le athatna apūt chiana, chāizūng ulian ngāi kōma asēna. **2** Hatuka hava iamna lampui azī ngāi ei mu tak pei chu nupang pasal asūra ankhit chunga Jerusalem khopuia ei ruai theina ranga Damaska khuana anchunna in ngāi kōma phalna lekha avazonga. **3** Hatuka hintin hin ani zeia. Lampuia asē lāi tak han Damaska khua avasuak rang vitle, anlāiseka khuanlek aphuazeka ra-āng, anvān āta aravēl ahong ēl raka. **4** Hatuka ama chu phila anbok raka hiva chong hi ariata: "Saul, Saul, ichanga mo nei na sinsak chachak?" ati na.

5 Hatuka amān: "Puma, tu mo na ni?" ati na.

Pumān: "Koi nei na sinsak chachak, Isua ka ni. Na nūk tianga sunrol anzum anpir chu na ranga ana kēng," ati na. **6** Hasika Saul chu annōka, arathātana:

"Puma, hong mo nei na thō ranga nei zōt?" ati na.

Pumān akōma: "Anthui tānla, khopui sūnga valūt ro. Hatuka nangin imo nei thō rang hava ha mi angkhatin na lei ril inti," ati na.

7 Ama bila ei ruai ngāi chu chong thei luia anding chian u na. Hē chu ariat u na tenchu tutē ei mu om mak. **8** Hatuka Saul phil āta anthuia amit amalonga, tenchu tutē ei mu om mak. Hatuka akut asūra ama ruai u na, Damaska khua tianga aruai u na. **9** Hatuka ama chu nīnthum pei amit azīnga, Hantin han itē nēk sāk luia bungoia a om a.

10 Hatuka Damaska khuana han araming Anania ati na zolāi khat a om a. Pumān akōma ramang anga ahong anlanga: "O Anania," ati na ahong pāia. Hatuka amān: "Enta, Puma, hivan ka om," ati na.

11 Pumān akōma: "Anthui tānla, Lampui anzīk ei ti u lampui tianga sē ro. Hatuka Juda ina han Tarsa khuana mi araming Saul chu vathūn ro, asik chu enta, amān bōr alei zong lāi tak

ani na. **12** Amān ramang anga anrālna han mi khat araming Anania chu ina ahong alūta, amit ei manvār theina ranga achunga akut ahong bānga alei mu zei," ati na.

13 Hatuka Ananian amasanga: "Puma, hiva mi rui hi mi tamtak kōm āta ka lei riat zeia, Jerusalem khopuia na mīnthiang ngāi chunga voi ituk mo asa nōk ei thō ani zei ti ka riata. **14** Hiva muna nang na raming apāi ngāi dōra ankhit ranga chāizūng ulian ngāi kōm āta ningneina aman kēng ani zei hile," ati na.

15 Tenchu Pumān: "Sē pei ro, asik chu ama hi Jentail ngāi le arēng u ngāi, hanūk chu Israel nam ngāi kōma ka raming anput ranga mangruana kei thang sua kēng ani zei. **16** Hanūk chu ka raming sika voi ituk zāt mo antakna ei tiar rang ha manmu ka ti," ati na. **17** Hasika han Anania chu asēna, ina avalūta. Saul achunga akut avabānga: "Ka parual Saul, Pumān ana hong tīr, lampuia na sē lāia na kōma anlang ha Isua ani na, nang na mit ei vār theina rang le Ratha Ānthianga nei bit theina ranga na kōma ei na hong tīr," ati na. **18** Hatuka anraptena amit āta hong zāt lip khat ang mo aphua zek achula, amit ahong avār pe rēta. Hatuka anthuia Ananian baptisma apēka. **19** Hatuka nēk sāk athō suale chu ranak ahong dōn rēta.

Damaska le Jerusalema Saul

Damaska khuana zolāi ngāi bila nikhua tōmte a om a. **20** Hatuka ama chu anchunna in tina han Krista hi Pathian Nāi Pasal ani ti Pathian chong aril aphut tir lena. **21** Ama achong ariat ngāi dōra chu achālaka aboi adong u na: "Asik chu ama hi Jerusalem khopuia Isua raming apāi ngāi chunga ansiatna athō chachak ha ni mak mo? Hiva ngāi akhita chāizūng ulian ngāi kōma aruai ranga hiva hin ahong kēng hile," ati u na. **22** Tenchu Saul ahong arāt riama. Hanūk chu hiva Isua ngēt hi Krista tatak ani ti anthiang vanga amanlang. Damaska khuana Jihudi a om ngāi chu tutē ansang thei om u mak.

23 Atun chu hintin hin ani na, nikhua tam atheng suale, ama thatna ranga Jihudi ngāi chu rui amansūk u na. **24** Tenchu arui mansūk u ha Saulin alei riata. Ama ei that thei u na ranga asūn azāna khopui rakul suakkhār chu angāk chian u na. **25** Tenchu zolāi ngāiin zāna arazōn u na kok alianpa lehan khopui ankulna bang tianga amasum u na.

26 Hatuka Jerusalem khopuia Saul avatung le zolāi ngāi bila anchel rang avazonga. Tenchu alom u na alei achi u na, asik chu ama hi zolāia alūt zei ti la iam u mak. **27** Tenchu Barnaban akut le amaruaia kuitīr ngāi kōma asē puia. Lampuia Puma ei mu na

akōma Pumān akōma chong ei ril ngāi aril pe na. Paulin Damaska khuana Isua raminga arāng sabaka chong ei ril ngāi ha akōm u na Barnaban aril pe na. **28** Hatuka, Saul Jerusalem khopuia amāni bibila alūta asuaka. **29** Puma Isua raming arāng sabaka chong aril chachaka. Hatuka, Grik chong amang Jihudi ngāi le ankhal sabak u na. Tenchu amāni hān athat ranga ei mansūk u. **30** Tenchu unāi ngāiin hava ha ariat u na, Kaisari khuana aruai u na, hatuka Tarsa khuana aman sē viak u na.

31 Hatuka Judia rama, Galili rama le Samari rama kuibing mun tina a om dōra phūkdāia adet riama anding u na. Puma anchi chunga alēng u na Ratha Ānthiang lung ngamna lehan apung tir u na.

Ainia le Dorka

32 Hankēng, Peter mun tina ei sē balama han Ludda khuana mīn thiang a om ngāi um avapana ei hong en u. **33** Hava mun han mi khat araming Ainia ati na a om a. Ama hi ei zeng sika kum ariat pei zamuna azāl chiana avamu na. **34** Hatuka Peterin akōma: "Ainia, Isua Krista Pathian ruat hān ana man dam zei, anthui tānla na mun azual ro," ati na. Hatuka anlāiseka anthui lena. **35** Hatuka, Ludda khua le Saron phāia a om ngāi dōra chu Ainia amu u na, Puma tiang ahong akīr u na.

36 Joppa khuana zolāi angkhat araming Tabitha a om a. Grik chonga chu "Dorka"[15] ti na ani na. Hiva nupang hi ei thō ngāi dōra chu sin āsa le mi sanna ani na. **37** Tenchu nikhua asē tira, ama chu ana tonga ei thi ani zeia. Hatuka aruak ti aman bual vang sua u le ina tadan ansānga aman zāl u na. **38** Ludda khua chu Joppa khua kōl tak ani na. Hava sika han, sova son Peter a om ti ariat u na zolāi ngāiin mi anni akōma ei tīr u. Amāni hān: "Aliak sōt rei luia koini kōma na hong pe ro ba," ati na avamanthēm u na.

39 Hatuka Peter anthuia amāni bila asēna. Avatung le chunga tadan inchunga aruai u na. Akōla anding arōng ngāi dōra alom u na achap u na. Dorka abil u na a om lāia akultāi chi le apuan khōng ngāi aman mu u na.

40 Tenchu Peterin alom u na in āta amasuak zita, khūk sabila bōr azonga. Hatuka athi ruak tiang anhoia: "Tabitha, anthui ta ro," ati na. Hatuka amit ahong amenga Peter amu le chu ansuta. **41** Hatuka Peterin akut le akeia amathuia. Hatuka mīnthiang ngāi le arōng ngāi akuia adam vanga amāni kōma apēka. **42** Hava thang ha Joppa khua pumpuin ariat u na, mi tamtakin Puma chu a iam u na. **43** Peter chu nikhua

---

[15] *Tabithahi Aramaik chong, Dorka hi Grik chong a omzia chu azuknute ti na ani.*

tampa Joppa khuana mevun anchipu Simon a ina a om a.

Kornelia ina Peter avatung

10 Hatuka Kaisari khuana pholona mi khat a om a, araming chu Kornelia ani na, ama hi Itali sipai rual lian ngāi bila raza aruaipu ani na. **2** Ama le ainsūng mi ngāi dōra Pathian andon mi le Pathian anchi mi ani u na. Mi ngāi kōma rāisān taka anriang dān apēk le Pathian kōma bōr azong babang miring ani na. **3** Ni khat chu cho nūk tiang dār anthum dāma ramang anga anthiang phāta Pathian vānpalāi khat akōm ahong alūta amu na.

4 Vānpalāiin akōma: "O Kornelia," ahong ti na.

Hatuka Kornelia chu ama tianga a en chiana arathātana: "Puma, hong zāt mo nei na zong?" ati na arakela.

Hatuka vānpalāiin: "Na bōr zong ngāi le mi kōma dān nei pēk chachak ngāi ha Pathian matona avatung zei, amān hava ngāi ha alei riattit kēng. **5** Atun len Joppa khuana mi tīr tānla, mīn Peter ei ti Simon ha vamanla ro. **6** Ama ha mevun anchi chachak Simon atei ina atunga a om ani na. Ama a in omna chu tipui kōl tak ninti. Amān nei thō rang chu aloma na ril pe zit inti," ati na.

7 Hatuka ama achongpui vānpalāi asē suale ainsūnga asuak dōn anni le Pathian andon mi ama āngāk ngāi bila sipai khat akuia. **8** Hatuka Kornelian akōm u na aloma chong aril zit suale Joppa khuana atīra.

Peterin anrālna amu

9 Hatuka zīngkhua vāra ei pan u na rang asē u na khua avasuak vit u le Peter chu bōr azong ranga insūnga chung ansānga avakala, hava lāi taka hun ha sūn anchim lāi tak ani na. **10** Hankēng chu avon ahong anchāma, anēk azōta, tenchu ei nēk rang chu amansūk pe u lāi tak han anrālna amuna. **11** Chungvān anlonga, hatuka hong lek mo puan bong alianpa anga kil manlina rī ankhita tu khat lekin mo thuai tiang ahong masuma amu na. **12** Hava puan sūnga han aloma ina sake manli a om le ramsa chitin dōra, hanūk chu thuaia alōnlim le chunga azuanglim vātin dōra a om zita. **13** Hatuka akōma hē ahong asuaka: "Peter, anthui tānla hiva ngāi dōra hi thāta sa ro," ati na.

14 Tenchu Peterin: "Puma, havan tin han chu ni nō rase ba. Asik chu ānnim le ānthiang lui itē nēk sāk ngāi makung hile," ati na.

15 Voi anni changna akōma hē ahong rēta: "Pathianin ei manthiang sua chu nangin ānthiang nōk ti nō ro," ati na.

16 Hantin chian han voi anthum hē ahong a om a. Hava suale chu anlāiseka hava neinun ha chung tiang ankhal vat rēta.

17 Havan tin han Peter ramang anga anrālna ei mu ngāi a omzia riat thei mak. Athei daka amandon chian lāi tak Kornelia amitīr ngāi chu ahong tung u na. Simon a in chu ahong tok u na bēr panga makot kōla anding chian u na. **18** Hatuka mi apāi u na, hava han Peter anti Simon ha ei om le om nōk arakel u na.

19 Hava tak han Peter chu ramang anga anrālna hong zazāt mo ei mu ngāi ha amandon lāi tak Rathān akōma: "Enta, pasal anthumin ana hong ravān u so. **20** Hasika han anthui tānla, thuaia vachum ro. Hatuka amāni bila sē tānla itē malung antholna dōn nō ro. Asik chu hiva ngāi hi kei hong tīr u kēng," ati na.

21 Hatuka Peter chu thuaia achuma hava mi ngāi kōma asēna: "Nei hong ravān u miring ha koi hi ka ni zei, hong mo asik nei hong u na?" ati na. **22** Hatuka amānīn: "Vānpalāi Ānthiang khat amanga sipai raza ruaipu Kornelia kōma Pathianin aman theia. Amān nang na chong anngāi ranga a ina ei na mankuina ranga ei na tīr na ni. Ama chu mi diktak le Pathian anchi mi le Jihudi nam pumpuin um achān lalchi ei thō mi ani na," ati u na. **23** Hatuka Peterin hava ngāi ha insūnga akuia, a ina amanriaka.

Kornelia ina Peter avaom

Zīngkhua vār le Peter anthuia amāni bila asēna. Hanūk chu Joppa khuana parual senkhat um amāni bila avazī u na. **24** Hatuka hanūka nikhuana chu Kaisari khuana avalūt u na. Hatuka Kornelian aunāi ngāi dōra le amal madit tatak ngāi aloma aina akui kiara alei maruang u na. **25** Hatuka Peter avalūt rang vit le Kornelia asēna alei vazonga, ake bula anbok laka amōka. **26** Tenchu Peterin amathuia: "Anding ro, koi um nang na anga miring ka ni," ati na.

27 Hatuka achong chuchunga ina alūt u na, mi tampa alei anchun avamu na. **28** Hatuka Peterin akōm u na: "Jihudi nam ngāi chu Jentail le anlop le abil u na asē hi nam kal dānin phal mak ti ha na riat kiar u na. Tenchu Pathianin mi tukareng ranga anthiang mak le annim kei ti nōkna ranga ana man muna. **29** Hava sika han amānīn ei na hong kui u le bāi mankham luia kei hong len ani na. Atun chu imo asik nei na hong mankuina? Na ril ta ro," ati na.

30 Hatuka Kornelian ati na: "Atuna hiva hun āta ni manli māna ani zei bu ngoia kei om a, ka ina bōr kei zong chian ani na. Hatuka enta, mi khatin puan alang sabak antianga ka matona ahong andinga. **31** Amān: 'Kornelia, Pathianin na bōr zong ngāi dōra ana lei riat petit zei. Hatuka mi ngāi kōma na dān thō ngāi um ana lei riattit pe zei. **32** Hasika han Joppa khuana mi tīr tānla Peter ei ti u Simon chu vamankui ro. Ama

chu tipui kōla mevun ānchīpu Simon a ina atung ani na. Ama ahong tikle aloma na hong ril zit inti,' ana ti na. **33** Hasika han na kōma mi kei hong tīr len ani na. Nei hong thei hi asa sabak zei. Atun chu na kōma Pathianin chongpēk ei na pēk ngāi dōra anngāi ranga Pathian makunga na loma nei hong suak ani zei," ati na.

34 Hankēng Peter chu chong aril ranga aphuta: "Pathianin ami mandangna manlang mak ti hi adik taka ka hong riat zei. **35** Tenchu nam tin kāra miring Pathian anchi le dikna om athō tak chu amān ei pom ani na. **36** Pathianin Israel nāi ngāi kōma chong ei hong ril ha na riat u na. Hava ha Isua Krista zāra anngoina thang ahui ani na. Ama chu alom pei chunga Puma ani na. **37** Hava ha Johanin baptisma pēk ruia chong ei ril ha ani zei. Hava ha Galili ram len āta anphuta Judia ram pumpuia ei anthek ha na riat u na. **38** Hanūk chu Pathianin Nazaret Isua ha hontin mo Ratha Ānthiang le thōtheina ranaka sariak ei manthi, hanūk chu sin āsa thō chunga mun atei ateia asuaka ratha sa nōkin ei sinsak ngāi dōra ei mandam ha na riat u na. Asik chu abila Pathian a om ani na.

39 Hanūk chu Judia ram le Jerusalem khopuia aloma asin thō ngāi dōra ariatpui ngāi chu koini hi na ni zei, ama ha mīn thinga ei tāra ei that u ani zei. **40** Tenchu Pathianin athi nāta nīnthum nikhuana ahong mathui rēta. Mipui vāntāng mit muna aman langa. **41** Tenchu aloma mi tin kōma ni mak. Pathianin ei na thangsa ariatpui koini ngāi kōma, hanūk chu athi nāta anthui rēt suale ama bila ana nēkpui le ana sākpui koini ngāi kōma ei hong anlang ani na. **42** Ama hi athi le adam ngāi chunga rui arilpu ranga Pathianin ei ruat ani ti mi ngāi kōma aril rang le ariatpui ranga koini na kōma chong ei na pēk. **43** Tukareng ama zāra araming a iam tak chu āsia asāina man inti, ti hi deari ngāi dōrān ei riatpui u kēng," ati na.

44 Hatuka Peterin chong ala ril kār han hava chong ariat ngāi dōra chunga Ratha Ānthiang ahong chula. **45** Hatuka serantan Jihudi aiam ngāi, Peter ahong azī ngāi dōra chu achālaka aboi adong u na. Asik chu Jentail ngāi chungām Ratha Ānthiang bōrsāng ei chul ani zeia. **46** Asik chu amāni ngāi ha chong ateia achong u na Pathian amanpāk u ariat u na.

47 Peterin amasanga: "Hiva mi ngāi hīm koini ngāi anga Ratha Ānthiang achang u kēng, hasika han tia baptisma apēk ranga tu mo ana khār thei rang?" ati na. **48** Hatuka Puma raminga baptisma alāk ranga chong apēka. Hatuka Peter chu amāni bila ni hotuk mo chu a ompui ranga ama thēm u na.

Peterin adōntena atak chunga ei mu ngāi aril

11 Hatuka Judia rama kuitīr le unāi a om ngāiin Jentail ngāiin um Pathian chong apom u zei ti alei riat u na. **2** Hatuka Peter chu Jerusalem khopuia avasuak le serantan Jihudi ngāiin alei ankhalpui sabak u na. **3** Asik chu: "Serantan lui ngāi ina avalūta abil u na bu ei vanēk," ati u na.

4 Tenchu Peterin aphut len āta adōn tena akōm u na anthiang vanga arila. **5** "Joppa khuana bōr azonga ka om lāi han, ramang aphuazeka anrālna ka mu na. Hong khatin mo puan bong alianpa khat kil manlina asūra chungvān āta ahong masuma ka mu. Hava ha ka kōl taka ahong achuma. **6** Hatuka hava ha ka en sabaka ka mandona, aloma ina om sake manli dōra, ramsa dōra le alōnlim le chunga azuanglim vā ngāi dōra ka mu na. **7** Hatuka hē khat ahong anthanga: 'Peter anthui tānla, thāta sa ro,' ana ti na.

8 Tenchu koiin: 'Puma, hava ha ni nō rase ba. Asik chu ānthiang nōk le annim itē reng ka mūra la man lūt ngāi makung,' ka ti na.

9 Tenchu anvān āta voi anni changna hē ka riata: 'Pathianin ei manthiang sua chu nangin ānthiang mak ti nō ro,' ati na ana masanga. **10** Havan tin chian voi anthum pei hē ahong a om a. Hatuka tu khat lekin mo aloma chungvān tiang ana makhal pe kiar rēta," ati na.

11 Hatuka chu: "Enta, hava hun lāi tak han pasal anthum kei omna in kōla ahong anding u na. Hava ngāi ha Kaisari khua nāta ka kōma mīn ei hong tīr u ani na. **12** Hatuka Rathan itē malung antholna abui thaka amāni azī ranga chong ana rila. Hanūk chu hiva ka parual aruk ngāi um ana hong zī sa u na. Hatuka hava mi ina han na valūta. **13** Hatuka chu amān a ina vānpalāi andingin: 'Joppa khuana mi tīr tānla, Peter anti Simon ha vaman la ro,' ei ti rui ha ana rila. **14** 'Amān chong na hong ril untia, hatuka hava chong lehan nang le na insūngkuate u na lom u na sandamna man u na ti,' ati na ana rila.

15 Hatuka chong aril ranga kei phut le, Ratha Ānthiang chu mānsana koini na kōma ei chul anga amāni kōmām achula. **16** Hankēng chu, Puma achong ril chu ka hong riata: 'Ani, Johanin tina baptisma ei na pēk u, tenchu koiin Ratha Ānthianga baptisma na pēk u ka ti,' ei ti chong ha ka hong riata. **17** Koinīn Puma Isua Krista nei iama abōr pēk nei man anga amānīm nisela abōr pēk hi ei man u ani na. Hasika han koi hi tu mo ka ni, Pathian adui ranga kei anding rang?" ati na.

18 Hava chong ngāi ha ariat u na achong om u lāi mak, Pathian

aman pāk u na: “Hano tenchu Pathianin Jentail ngāi kōmam damna ranga malung kīrna hi ei pēk kēng ani zei hile,” ati u na.

Antiokei khuana kuibing

19 Hatuka Stephan achunga ansinsakna sika anthekrak ngāi ha Phoiniki ram, Kupra mualanlan le Antiokei khua tenpei avān lēng u na. Hava ngāi hān Jihudi nam ngāi kōm rong nōk chu tutē kōma chong ril u mak. **20** Tenchu amāni bila senkhat chu Kupra le Kurini khuana mi ani u na, hava ngāi ha Antiokei khuana ahong asuak u le Grik chong amang ngāi kōma Puma Isua rui thang ahui aril u na. **21** Hantin han amāni bila Puma kut chu anchela a om tira, mi tamtakin ahong iam u na hatuka Puma tianga anhoi u na.

22 Hatuka amāni ngāi thang chu Jerusalem khopuia kuibing a om ngāi kuara avatunga. Hasika han Barnaba chu Antiokei khua suak raka atīr u na. **23** Hatuka ama chu avatung le han Pathian alungkhamna zia avamuna arāi asāna. Hatuka malung vong khat achōia Puma kōma adettita a om chian ranga alom u na ranga lungngamna asaka. **24** Asik chu Barnaba hi mi sa le Ratha Ānthianga ābit le iamna dōn ani na. Hatuka mi tamtak Puma tianga ahong akop u na.

25 Hatuka Barnaba chu Tarsa khuana Saul anvān ranga asēna. **26** Hatuka ama chu avatoka, Antiokei khuana ahong ruaia. Havan tin han kum khat pei kuibing ngāi bila ankhōma hanūk chu mi tamtak amanchū u na. Hatuka Antiokei khuana zolāi chu Kristian ati na ei anphua mānsa u ani na.

27 Hava hun lāi han deari senkhat Jerusalem khopui āta Antiokei khuana ahong u na. **28** Amāni ngāi bila mi khat araming Agaba chu anding vinga: “Maniapūr pumpuia māitām alian sabak khat achul rang ani zei, ti hi Ratha Ānthiangin aman thei,” ati na. Hava ang māitām ha Klaudia Kaisar hun lāi um ei chul ani zeia. **29** Hatuka zolāi ngāi amānīn ei thei u anga Judia rama unāi a om ngāi kōma sanna anthuan ranga malung ansin u na. **30** Hava ha amānīn athō tatak u na, Barnaba le Saul akuta sanna chu pātar ngāi kōma amathuan u na.

Ankhumna in āta tichang abuia Peter azōk

12 Hatuka hava hun dām lāi han rēng Herod chu kuibing ngāi kār āta senkhat pēngsōm athō ranga kut anlek rang athōna. **2** Hatuka Johan aparual Jakob chu khendāi le athāta. **3** Hava ei thō ha Jihudi ngāi arāi asān u ti ariata Peter um avamansūra. Hava lāi taka nikhua ngāi ha chol anchel lui ruti pānta nikhua ani na. **4** Hatuka Peter chu avamansūr sua le ankhumna ina

avakhuma. Sipai manli senga sipai rapom manlīn arung ranga abetōka. Asik chu Zōkna pānta ansuale mipui vāntāng matona anlang ranga aderdīn ani na.

5 Hasika han Peter chu ankhumna ina akhum chiana. Tenchu kuibing ngāiin ama ranga malung mun khata Pathian kōma bōr alei zong pe u na.

6 Hatuka Herod han mipui matona ahong masuak rang tianga zāna han Peter chu sipai anni kongkāra zīngzir le ankhita a ina, hatuka ama arung ngāi um nisela makot kōla a om a, ankhumna in chu ei rung chian u ani na. **7** Tenchu enta, Puma vānpalāi khat akōl taka anlāiseka ahong anlanga ei omna inbingte chu ra-āngin ahong ēl ziaka. Hatuka vānpalāiin Peter akāng ahong vita amathuia. Hatuka vānpalāiin akōma: "Anrapa anthui ta ro," ati na. Hatuka zīngzir ngāi chu akut āta achul zit lena.

8 Vānpalāiin akōma: "Na kōng khit tānla, na puan ngāi rasila na kekok bun ta ro," ati na. Hatuka hava anga athō na. Hatuka vānpalāiin akōma: "Na kultāi puan rasil tān, ka nūk na hong zī ro," ati na. **9** Hatuka Peter asuaka vānpalāi nūk chu avazīna. Tenchu vānpalāiin ei ti le ei thō ngāi dōra ha ataktak kēng ati na riat thei mak, anrālna ei mu anga ala mandona. **10** Hatuka amāna arung le anūka arung ngāi akhēl sua ule khopui suakna thīr makot chu avasuak u na, hava ha anininga anlong pe u na. Hatuka asuak u na, lampui khat azī sua u le chu vānpalāiin anlāiseka amāk raka.

11 Hatuka Peter ahong ahian suale chu: "Atun lam chu ka riat tatak zei, Puma kēng avānpalāi ahong tīra Herod akut āta le Jihudi ngāi dōra derdīn āta ana hong anzōk ani zei," ati na.

12 Hatuka hava ha ariat vang suale Marka anti Johan anu Mari ina asēna. Hava han mi tampa bōr azonga alei ankhōm u lāi tak ani na. **13** Hatuka Peterin suakkhār chu ahong atōka, nupang sanāite khat araming Rodi hān ahong masanga. **14** Hatuka amān Peter arōl kēng ti ei riat phingle arāi asān raheia makot malong luia insūng tiang atān rēta: "Peter kēng makota ahong anding chian," ati na avarila.

15 Tenchu amānīn: "Achāng kēng na ni zei hile," alei ti u na. Tenchu amān: "Ama ngēt kēng," ati na athertita. Hano tenchu: "Ama aratha kēng ei ni rang," ati pe u na.

16 Tenchu Peterin suakkhār alei atōk chiana, hatuka avamalong u na ama chu amu u na achālaka aboi adong u na. **17** Hatuka amān adāirek ranga akut lehan azāpa. Amāni kōma Pumān ankhumna in āta ei maruai zia arila. Hatuka amān: "Sē u tānla, Jakob le unāi ngāi kōma hiva thang hi varil u ro,"

ati na. Hatuka ama chu asuaka mun ateia asēna.

18 Hatuka zīng khuavāra chu sipai ngāi kāra anbuaina rahupuipa asuaka, Peter chu hon tiang mo ei om ani zei ti andonna chang re u lāi mak. **19** Hatuka Herod hān asa dima aravāna hanum nisela tok lāi mak. Hasika han arung ngāi chu achālaka aradēk suale athat kiar ranga chong apēka.

Herod athi

Hatuka Herod chu Judia ram āta Kaisari khuana asēna, hava han avaom tota.

20 Hankēng chu Herod Tura le Sidon khuana mi ngāi chunga achālaka atak asina. Tenchu hava ngāi ha lokona chong khat anrual u na akōma ahong u na, hatuka rēng zālmun arungpu Balasta chu amāni ranga mal asin u na. Asik chu rēngin aram āta amāni rama anēk asāk rang ei vazon chachak ani na, hasika han akōma anngoina avazong u na.

21 Hatuka hun ei ruat nikhua han Herod chu arēng raliang atianga rēng chōmphānga ansuta mipui ngāi kōma chong arila. **22** Hatuka hava lāi tak han mipui ngāi chu anring sabaka: "Hiva rōl chu Pathian rōl kēng, monisi ni lāi mak!" ati na ankhēk u na. **23** Hankēng Pathian kōma anlianna ei pēk nōk sik han anlāiseka Puma palāi khatin ahong zēma, hatuka rūlrukutin asāka, ei thi len ani na.

24 Tenchu Pathian chong chu ansōna apung riama.

25 Hatuka Barnaba le Saul chu asin thō u rang azui ule Jerusalem khopui āta akīr u na. Amāni bila Marka anti Johan chu aruai u na.

Barnaba le Saul atīr u

13 Hatuka hava lāi han, Antiokei khuana kuibing a om ngāi bila han Deari le mīnchū ngāi senkhat a om u na. Hava ngāi bila ani zei, Barnaba, Āduk ei ti u Simeon, Kurini khuana Lusia, rēng Herodan ei vāi Manaen le Saul ngāi ani u na. **2** Hatuka Puma haso andom le bu angoi chunga a om u lāi han Ratha Ānthiangin akōm u na: "Barnaba le Saul chu ka ranga anthianga khāi u ro. Asik chu haso andom ranga kei kui u kēng," ati na. **3** Hatuka bu angoia le bōr azong sua u le amāni chunga akut abāng u na, hatuka ei man sē u ani na.

Barnaba le Saul Kupra tianga asē u

4 Havan tin han Ratha Ānthiangin atīra Selukia khuana asē rit u na, hatuka havan āta Kupra tianga antola ei sē u ani na. **5** Hatuka Salami khopuia a om u lāi han Jihudi ngāi ankhōmna in ngaia Pathian chong avaril u na. Amāni san

ranga abil u na Johan um a om ani na.

6 Hatuka havana mualanlān aloma a om ngāi apal kiara Papho khua ten pei ahong asuak u na. Hava muna han Jihudi mi khat, dōi athei le deari rothol khat avamu u na, araming chu Bar-Isua ani na. **7** Ama ha ram optu Sergia Paul dorbōndom ani na. Sergia Paul hi mi hian khat ani na. Amān Pathian chong anngāi rang ei nuam sika Barnaba le Saul chu akōma ei kui ani na. **8** Tenchu dōi athei, Eluma, ama araming omzia chu hava len ha, amān hava ngāi ranga alei khārtita. Amān ram optu rang ha iamna nāta ankhīr ranga ei pūt ani na. **9** Hankēng chu mīn um Paul ei ti u Saul chu Ratha Ānthianga ābita, dōi atheipa māisua tiang a en chiana. **10** "O nang diabol asanāi, anhuangna tin le anphilna tina ābit, dikna tin dōra aduipu, Puma lampui anzīk āta ankhōi rēt chachak hi bāng nō ta ni mo? **11** En ro, atun len Puma kut chu na chunga a om kēng ani zei, na mit zīng intia khēp khat ranga ani vār mu nō ta ni," ati na.

Hatuka anlāiseka ansūm azīngin ahong khuma. Hatuka akut asūra aruai rang mi aroka ancham titira. **12** Hatuka hava ngāi ha amu na ramoptu chu ahong iama, hanūk chu Puma ruia anchūna ngāi chu achālaka aboi amandonga.

Pisidia rama Antiokeia Paul

13 Hatuka Paul le ama alōm ngāi chu Papho khua nāta antol u na Pamphilia rama Perga khua ten pei asē u na. Hatuka Johan chu alōm ngāi amāk raka Jerusalema akīr viaka. **14** Tenchu amāni chu Perga khua amāka Pisidia rama Antiokei khuana avatung u na. Hatuka Jihudi ngāi pōngansa nikhuana ankhōmna ina asēna avānsut u na. **15** Hatuka dānbu le deari ngāi lekhabu apore sua u le ankhōmna ina ruaitu ngāiin amāni kōma chong amathuan u na: "Parual le unāi ngāi, mi ngāi ranga lungngamna chong ang khat pei na dōn u ten, hong ril u ro ba," ati u na.

16 Hatuka chu Paul andinga akut le azāpa:

"Israel mi ngāi le nangni Pathian anchi ngāi, rangāi u ro. **17** Hiva Israel mi ngāi Pathianin koini na chipui ngāi hi ei thang ani na. Hiva mi ngāi hi Aigupta rama a om u lāi han ei mansāng ani na, hanūk chu thōtheina ranak kut lehan havan āta ahong maruaia. **18** Hatuka kum sōm manli zotor pei philchār rama amāni bibila atiara. **19** Hatuka amān Kanaan rama nam sari a om ngāi chu apei pe kiara, hatuka amāni ei lua u rang ram chu ravān enna lehan abāk siama.

20 Hava suale chu deari Samuel ahun ten pei, kum raza manli le kum sōm rangā sūng

amāni ranga ruirilpu ngāi apēka. **21** Hatuka hava suale amāni ranga rēng khat azong rēt u na. Hasika han Pathianin Kis anāi pasal Saul, Benjamin achina mi chu amāni ranga apēka. Amān kum sōm manli avonga. **22** Hatuka Saul chu akhāi suale amāni arēng u rang David ahong mandinga. Hanūk chu ama arui tak hi Pathianin ei riatpuina ani na: '*Jessi anāi pasal David chu koi ka malung do ang taka miring ka man zei, amān aloma ka malung vong ngāi dōra chu na thō pe kiar inti,' (1Sam.13:14)* ati na.

23 Ama achi nāta Pathianin, chongtin ang taka Israel ngāi ranga Sandampu Isua ei masuak ani na. **24** Ama ahong mān han, Johanin malung ankhīra baptisma alāk ranga aloma Israel mi ngāi kōma chong alei ril ani na. **25** Hanūk chu Johan asin thō rang ngāi dōra asua rang vitle: 'Nangnīn koi hi tu ati na mo nei mandon u? Koi chu ama ni makunga, tenchu en u ro, ka nūka angkhat ahong rang ani zei. Koi chu ama akekok khitna asūt rua ngal ni makung,' ati na.

26 Unāi le parual ngāi, Abraham achina nāi ngāi le Pathian anchi ngāi dōra, nangni na kōma hiva sandamna chong hi ei na hong tīr ani zei. **27** Jerusalem khopuia a om ngāi le aruaitu u ngāiin ama chu ei riat u nōk sika, hanūk chu pōngansa nikhua kipa anpore chachak deari ngāi rōl um ei riat thei u nōk sika āsia ei manlō u han deari ngāi chong ei makhip ani u zei. **28** Ama chunga thīna rang khop peia siatna itē amu u nōkām nisela athat ranga Pilat akōma ei vazong. **29** Hatuka ama aruia anziak ngāi dōra amakhip sua u le thing kros āta amasum u na thāna avaphūm u na. **30** Tenchu Pathianin athi nāta ahong mathui rēta. **31** Hatuka Galili ram len āta Jerusalem khopui tenpeia ama bila ahong ngāi kōma nikhua tampa anlanga. Hava ngāi ha atun hin mi ngāi kōma ama ariatpui ani u na.

32 Hatuka koinīm nisela na chipui ngāi kōma Pathianin chongtin ei dōn, thang ahui ha na kōm u na nei hong ril ani zei. **33** Hivan tin hin Pathianin Isua ei hong mathui rēta hin amāni anāi ngāi chunga achong ei hong makhip ani na. Asik chu Sām lekhabu annina hiva hi anziaka:

'Nang hi ka nāi pasal,
Aviana kei na nei ani zei,'
(Sām 2:7)

ati na.

34 Hanūk ama chu ei heka phila ei kīr rēt lāi nōkna ranga Pathianin Isua athi nāta amathuia. Hintin hin ama ruia ati na:

'David akōma achongtina
bōrsāng ānthiang kei pēk chu
na kōma na pe rēt ka ti,'
(Isa.55:3)

ati na.

35 Hasika han ama dēnin Sām lekhabu teia hintin hin ati na:

'Nangin na Mi Ānthiang ei
chuaina amu ranga phal
pial nō ta ni.'
(Sām 16:10)

36 Asik chu David, Pathian malung do ang taka akhūk ngāi kāra haso adom suale ama chu ei thi ani zeia. Hatuka achipui ngāi bila anphūma ei chuai ani na. **37** Tenchu Pathianin ei hong mathui chu chuaina mu lāi nō ni.

38 Hasika han parual le unāi ngāi, hiva hi riat u tānla hiva Isua azāra, āsia andualna chong chu na kōm u na kei na hong ril ani u zei. **39** Hanūk chu Mosi dānin nangni ngāi asat na manlō thei u mak. Tenchu ama zāra tukareng aiam tak chu asat ei anlō thei ani zei. **40** Hasika han deari ngāiin hong zāt mo ei ril u ha na chung u na ei chul nōkna ranga anrēng u ro. **41** Asik chu:

'En u ro, nangni maniēro
athei ngāi,
Na chang dong untia,
anpei una ti.
Asik chu nangni na hun
u lāia sin khat ka thō na,
Hava rui ha mīn na ril ngal
u sela hava ka sin thō chu
iam u nō ta ni,' ati," (Hab.1:5)

ati na.

42 Hatuka Jihudi ngāi anchunna in āta asuak sua u le Jentail ngāiin Paul le Barnaba kōma hiva chong ngāi hi amatona pōngansa nikhuana aril rēt ranga amathēm u na. **43** Hatuka mipui ankhōmna achīn suale chu Jihudi tamtak le Jihudi zāt lūta Pathian andon ngāi bila mīn Paul le Barnaba nūk azī u na. Hatuka amānīn mi ngāi achongpui u na hanūk chu Pathian alungkhamnana a om chian ranga mi amathēm u na.

44 Hatuka amatona pōngansa nikhua han chu aloma kho pumpuia mi ang zotor Pathian chong anngāi ranga ahong ankhōm u na. **45** Tenchu Jihudi ngāiin mipui alei mu u na achālaka khāmaret athō u na. Hatuka amānīn Paul achong ril ngāi dōra chu alei ankhalpui le alei ēro u na.

46 Tenchu Paul le Barnaba chu ngamna adōn riam u na: "Pathian chong hi nangni na kōm u na anril mānsa rang nei nāng ani na, tenchu na lei thei māk u sika tāituan damna achang ranga nei anbe u nōk. Hasika han en u ro, koini chu Jentail ngāi tianga anhoi inti. **47** Asik chu Pumān hintin hin koini kōma chong ana pēka:

'Jentail ngāi ranga ra-āng nei
chang thei u na ranga,
Hanūk chu ramual kōlkil
tenpei sandamna achang
ranga kei na phun u kēng
ani zei,' ati," (Isa.49:6)

ati u na.

48 Hatuka hava ha Jentail ngāiin ariat u na arāi asān u na, Pathian chong chu amanpāk u na. Tāituan damna achang ranga Pathianin ei ruat ngāiin a iam u na.

49 Hatuka Puma chong chu hava ram pumpuia aloma athek u na. **50** Tenchu Jihudi ngāiin Pathian andon ngāi bila nupang senkhat le raming anthang ual nupang ngāi le khopuia ulian senkhat amathok u na. Hatuka Paul le Barnaba chunga ansinsakna rui amasuak u na akhua u nāta arazūl u na. **51** Tenchu Paul le Barnaba chu amānīn ei dem u na ake philvut u chu athinga ei māk u. Hatuka amāni chu Ikoniam khuana asē u na. **52** Hatuka zolāi ngāi chu rāisānna le Ratha Ānthianga abita ei om u ani na.

Ikoniama Paul le Barnaba

14 Hatuka Ikoniam khuana Jihudi ngāi ankhōmna ina Paul le Barnaba chu avalūt u na. Achong ril u han Jihudi le Grik chong amang mipui ātampan ahong iam u na. **2** Tenchu a iam nōk Jihudi ngāiin Jentail ngāi ama thōk u na, unāi ngāi chunga malung āsia ei man chōi u. **3** Hava sika han Paul le Barnaba chu Puma ruia arāng chunga chong aril titir u na, hava han hun asōtpa ei om u. Hatuka amānīn sinsiana le boidongkhap sin ngāi chu athō u na, alungkhamna rui ani ngēt ati na ei man riat u. **4** Tenchu khuana mipui ngāi chu ansen sāi pok u na. Asen chu Jihudi ngāi tiang akop u na, asen chu kuitīr ngāi tiang akop u na. **5** Hatuka Jentail le Jihudi ngāi le aruaitu u ngāi lehan anruala mipui amanbūma amāni chu māimōk asak rang le lung adēng ranga ei ansin u. **6** Hava ha ei riat phing u le Lukonia rama Lustra khua le Derbe khuana avarot u na. **7** Hava muna han thang ahui avaril chian u na.

Lustra le Derbea Paul

8 Hatuka Lustra khuana ake khor khat ansut babanga a om a. Anzir len āta ake khor zēt ani na, kal la chōi ngal ngāi lui ani na. **9** Hava nāi hān Paul achongril arangāia, Paulin ama tiang a en chiana, adam theina ranga iamna adōn ti ariata. **10** Hatuka anringpana ankhēka: "Na ke le kal chōia andīnphita anding ro!" ati na. Hatuka ama chu antōma kal ei chōi chunga ei sē ani na.

11 Hatuka mipuin Paul ei thō ngāi amu u le Lukonia mi ngāi chonga anringpana: "Pathian ngāi kēng monisi anga koini ngāi kōma ahong achum ani zei!" ati u na. **12** Barnaba rang Zeu ati u na. Paul chu chong aril athei ei ni sika Herme ati u na. **13** Hatuka khopui matona om Zeu biak in ha ochāiin serāt tang le pār raka ngāi makot kōla ei hong chōia amāni bila mipui abiak ngāi ranga anbōlna rang serāt athat rang ei zōt u ani na.

14 Tenchu kuitīr Barnaba le Paul hava rui ei riat phing u le apuan u ngāi athēt u na mipui kāra atāna ei valūt u. **15** Hatuka ei an khēk u na: "Monisi ngāi, ichanga mo hiva om ngāi nei thō

u? Koinīm nangni ngāi anga nun chang anput adōn miring kēng na ni. Hiva ei nemna bui akorong ngāi amāka Pathian adam tiang nei hong kīr thei u na ranga thang ahui na kōm u na nei hong man tung kēng. Ama hi anvān le ramual le tipuilian hanūk chu asūnga a om dōra asinpu ani na. **16** Hava Pathian hān tian lāia nam atei ngāi dōra alampui chip azī ranga ahong aphal ani na. **17** Amān asa tin ei thō na hin aninga anriatna mi kōma ei pēk hi machāi pial mak. Anvān āta ruati ei na pēka akum le ahuna thei mara ei na pēk. Amān nēk sāk hanūk rāisānna le koi ni na malung ei na man bit pe," ati u na. **18** Hava chong ngāi aril u le kēng mipui ngāiin amāni ranga dāli ei dar u ranga nāta ei khāp zām thei u ala ni.

19 Tenchu Antiokei le Ikoniam khua nāta Jihudi nam senkhat ahong u na. Amāni hān mipui abut zat u na Paul chu lung le aman dēng chian u na. Athi zei ati a ei iam u sika han khopui āta ei keia ei chōi u. **20** Tenchu zolāi ngāi aravēla anhual vinga anding chit u lāi tak anthuia khua sūnga avalūt rēta. Hatuka zīng khua vāra Barnaba le han Derbe khuana ei sē u ani na.

Suria rama Antiokeia akīr u

21 Hava khuana han thang ahui rui aril u na zolāi atāmpa aman chang sua u le Lustra, Ikoniam le Antiokei khuana akīr rēt u na. **22** Hatuka zolāi ngāi malung aman rāta iamnana adettita a om ranga lungngamna asak u na: "Antakna tamtak atiara Pathian rama nei lūt rang anāng," ati u na. **23** Hatuka kuibing tina pātar athang u na, bu ngoi chunga bōr azong u le ei iam u Puma kōma ei betōk u chachak ani na. **24** Pisidia ram avachīl sua u le Pamphulia rama ahong atung u na. **25** Perga khuana chong aril sua u le Attalia khuana ei pan u.

26 Hatuka havan āta rakuang aliana Antiokei khuana ei antol u. Hiva khua hi kuibingin kuitīr ngāi ei tīr u na mun ani na. Hava lāi han Barnaba le Paul chu hasōndom ranga Pathian lungkhamna kuta abetōk u na. Atun chu asin thō u rang azuia Antiokei khuana akīr rēt u na. **27** Hava han avatung u le kuibing chu aman khōm u na. Pathianin amāni manga asin thō ngāi le nam atei ngāiin ei iam thei u na ranga iamna suakkhār ei malong zia chu aril u na. **28** Hava han zolāi ngāi bila nikhua sōtpa a om u na.

Jerusalem khopuia kuibing ruiril

15 Hatuka Judia ram āta pasal senkhat Antiokei khuana asē u na: "Mosi dāna ei na ti anga, ser na mantan u nōk ten sandam ni thei u nō tani," ati na unāi ngāi kāra ei hong man

chu u. **2** Hatuka Paul le Barnaba chu anngoi u mak achālaka ankhal sabak u na. Kuibing hān Paul le Barnaba hanūk abil u na unāi senkhat hava anbuaina ruia Jerusalem khopuia kuitīr ngāi le pātar ngāi kōma asē ranga aruat u na. Hatuka kuibingin amāni ngāi chu atīr u na. **3** Phoiniki le Samari ram ei vapal u balama Jentail ngāi Pathian tianga ei hong kīr rēt u rui chu aril u na. Havan han unāi ngāi dōra rāi amansān sabak u na. **4** Jerusalem khopui atung u le kuibing ngāi, kuitīr ngāi hanūk pātar ngāiin alei phām u na. Hatuka Pathianin amāni manga sin ei thō ngāi dōra aril u na.

5 Tenchu, Pharisi dōla aiam ngāi bila mi senkhat anding u na: "Jentail ngāi serantan u rase, hanūk chu Mosi dān ngāi um ei tel zit u ranga chong pēk inti," ati u na.

6 Hatuka kuitīr ngāi le pātar ngāiin hava ruia andon ranga anchun u na. **7** Asōtpa ankhal sua u le Peter andinga akōm u na: "Parual le unāi ngāi, Jentail ngāiin ka mūra āta thang ahui ariata ei iam u na ranga Pathianin mān āta nangni kār āta ei na ruat ha nangnīn na riattit u na. **8** Hatuka malung āriatpu Pathianin amāni ei poma koi ni kōma Ratha Ānthiang ei na pēk anga amāni chungam Ratha Ānthiang ei pēka hin amāni kōma ama rui ei manriat ani na. **9** Iamnān amalung u ei manthiang sika amān koini le amāni na man tei lāi mak. **10** Hatuka, koini na pi na pu ngāi le koinīn nei pēl thei nōk rīngkol ha atun zolāi ngāi rīnga anput ranga ichanga mo hantin han Pathian nei man sin u? **11** Tenchu hantin han ni mak, amāni ei iam u anga koinīm Puma Isua Krista[16] lungkhamna zāra iama sandama nei om kēng," ati na.

12 Hatuka mipui dōra chu adāi chīt u na. Barnaba le Paul hān Pathianin amāni manga nam atei ngāi kāra sinsiana le boidong khap sin ei thō u ngāi rui aril u na arangāi u. **13** Hatuka, amāni chong aril among suale Jakobin chong aril rēta: "Parual le unāi ngāi, ka chong na rangāi pe u ro. **14** Pathianin mānsa chu ami ngāi ahong thūna, ama araming anput ranga Jentail ngāi ei athangna rui chu Simonin aril zeia. **15** Hava rui le deari ngāi chong ril chu ansūkthap ani na.

16 *'Hava suale kīr rēt ka ti na,*
David apuan in achiam chu
manding rēt ka ti,
Ei siatna ngāi dōra manliang
rēt ka ti.
Hiva ngāi dōra athōthei
Pumān manliang rēt ka ti.
17 *Nam tin chi tin dōrān*
Puma ei rok thei u na ranga
manding rēt ka ti.
Ka raming anput Jentail ngāi

[16] MT. Lekhabūna Krista anziak mak.

dōrān Puma ei rok thei u na
ranga manding rēt ka ti.
Hiva ngāi dōra athōthei
Pumān ei ti ani na.
(Am.9:11,12)

18 *Tian lāi āta Puma asin thō ngāi dōra ahong anril kēng ani zei,' "*ati u na.

19 Hava sika han hintin hin kei masat: "Jentail ngāi bila Pathian tianga anhoi ngāi tak chunga antakna sin u lāi nō rei. **20** Tenchu akōm u na lekha maziaka mathuan inti. Amānīn ramīl anmōk, annim abuang, hurna le to-ōk andēna athi mē sāk le athi buang āta ei bāng thei u na ranga mathuan int. **21** Asik chu tian lāi āta Mosi chong rui aril titir mi khotina a om u ani na. Hanūk chu Jihudi pōngansa nikhua kipa anchunna in tina achong anpore chachak ani na," ati na.

Jentail aiam ngāi ranga kuibing ruiril lekha

22 Hatuka chu kuitīr ngāi le pātar ngāi kuibing pumpui anrual u na ei pom u, hatuka Paul le Barnaba bila Antiokei khuana asē rang amāni bila mi athang u na. Unāi ngāi bila ulian anni athang u na, hava ngāi ha Barsabba anti Juda le Sila ani u na. **23** Amāni kuta hintin hin ei maziaka ei mathuan u:

Koini na parual u kuitīr le
pātar ngāi hīn,
Nangni Antiokei khuana mi,
Suria rama mi le Kilikia
rama Jentail unāi ngāi,
Na kōma chibai na hong thō.

24 Koinīn na lei riat anga, koini ngāi bila mi senkhat na kōm u na ahonga chong tin rēnga ei na hong manbuai u, hanūk chu na malung sōk ei na mancha pe ani u zei. Amānīn ei hong ti u chu: "Aser nei tan ngēt u rang hanūk chu Mosi dān nei zī zit u rang anāng," ti ha ani na. Tenchu havan tin han amāni kōm itē chong pe mak me. **25** Hasika han koinīn malung munkhat nānchun suale na unāi andit Barnaba le Paul ngāi abila mi senkhat nei thang ngāi atīr hi asa ranga nei mandon ani na. **26** Paul le Barnaba ngāi hi koini na Puma Isua Krista raming sika thi rang tenpeia anphal miring ani u na. **27** Hasika han Juda le Sila hi na kōm u na nei hong tīr. Amāni hān hava ngāi rui dōra amūr u nam na manthei unti. **28** Ratha Ānthiang le koinīn um asa ati na nei madon ani na, hiva anāng sabak rui ngāi rong nōk chu atei puak arikpa ngāi na manput u nō rei. **29** Ramīl anmōknana me andar asāk, thi abuang, to-ōk andēna mē sāk le hurna nāta nei bāng u rang hi ani na. Hiva ngāi dōra nāta nān rung thei u ten asa na ni u zei. Hituk hin ni rase. Koinīn na manhek zei.

Amathāna amansē u

30 Hantin han anthān sua u le Antiokei khuana asē u na mipui

ātampa amanchū u le hava lekha ha amanlōn u na. **31** Lekha chu apore u na hatuka hava ha phūkdāina chong ei ni sika arāi asān sabak u na. **32** Juda le Sila ngāi um deari ei ni u sika chongtin rēng le unāi ngāi lungngam asaka amalung u aman rāta. **33** Hatuka nikhua ho zet mo a om sua u le kuitīr ngāi kōma akīr rēt ranga unāi ngāi chu phūkdāi taka anthānpui u na. **34** Tenchu Sila chu hava han ala om chian ranga azōta. **35** Tenchu Paul le Barnaba chu Antiokei khuana a om u na Puma achong ngāi le thang ahui chu atei atei mi tampa kōma amanchū na, aril u na.

Paul le Barnaba ankhal u

36 Hatuka nikhua ituk suale mo chu Paulin Barnaba kōma ei ti: "Tho, khotina Puma chong nei varil suana unāi a om ngāi kōma sē rēta vaen rei ba, hon titin mo ei om ani u zei," ati na. **37** Barnaban Marka anti Johan chu amāni bila aruai ranga ei masuk ani na. **38** Tenchu ama hi Pamphulia rama abil u na sin athō sē luia alōm ngāi amāk rak ani na. Hasik han havan tina miring aruai chu Paulin mancha lāi mak. **39** Hantin han amāni le amāni ei ankhal u sika ei ansen u ani na. Barnaban abila Marka aruaia Kupra mualanlān tiang ei sēpui ani na. **40** Tenchu Paulin Sila athanga. Hatuka unāi ngāiin Puma alungkhamnana abetōk u na ei sē u. **41** Hatuka Suria ram le Kilikia ram avacheia, kuibing ngāi dōra chu avamanchū u na.

Paul le Sila nūk Timothīn azī

16 Hatuka chu Derbe khuana le Lustra khua chu avatunga. Hatuka, enta, hava han zolāi angkhat araming Timothi a om a. Ama chu Jihudi nupang aiam khat nāi pasal ani na. Tenchu apa ha chu Grik mi ani na. **2** Lustra le Ikoniam khuana unāi a om ngāiin ama chu ei manpāk sabak u ani na. **3** Paulin ama chu abil u na aruai rang ei zōt sika aser ei tan pe na. Asik chu hava muna Jihudi a om ngāi dōrān apa Grik mi ani ti ei riat u ani na. **4** Hatuka khotina ei sē balam u na Jerusalem khopuia kuitīr le pātar ngāiin rīti ei masat dān athar atel rang unāi ngāi kōma lekha ngāi abetōk u na. **5** Hava sika han kuibing a om ngāi chu iamnana adet tir u na, anikhuan tina miring ansona apung tir u na.

Troas khuana Paulin anrālna amu

6 Tenchu Ratha Ānthiangin Asia rama chong aril ranga ei khāp sika Phrugia le Galatia rama asē u na. **7** Hatuka Musia ram ahong suak u le Bethunia rama asē rang aval u na. Tenchu Ratha hān alūt ranga phal mak. **8** Hankēng Musia ram akhēl u na Troas khuana asē u na. **9** Hatuka

zāna Paulin ramang anga ahong anrāla Makedonia rama mi angkhat andinga: “Makedonia rama hong tānla, koini na hong san ro,” tia ei mathēm chian ha ei mu ani na. **10** Hatuka ramang chu amu sua le Makedonia rama sē rang koinīn nei pūt len ani na. Amāni kōma thang ahui arila Pumān ei na pāina kēng ti na riata.

Philippi khuana Ludi amalung anthūl

11 Hava sika han Troas khua nāta rakuanga nei suaka, aluang zāta Samothraki mualanlāna nei sē ani na. Zīngkhua vāra Neopoli khuana nei sē rēt ani zei. **12** Hatuka havan āta Philippi khuana na sē na. Hava khua ha Makedonia rama khua lian angkhat ani na. Rom khua nāta mi anthot ngāi omna khua ani na. Hava han nikhua tampa na om a.

13 Hatuka Pōngansa nikhua rakul makot pang tianga tidung kōla mīn bōrzongna mun ei ti u na tiang na sē na. Hatuka nānsuta, nupang ahong an khōm ngāi kōma chong na rila. **14** Hatuka Thuatira khuana mi, araming Ludi, puansenduk azuar chachak, Pathian abiak nupang khatin koini chong arangāia. Paul achong ril ei pom theina ranga Pumān amalung amalong pe na. **15** Ama le a in sūngkua mi dōra baptisma na pēk suana: “Nangnīn aiam tatak ani zei ati na nei na mandon u sika ka ina hong tung u ro,” ati na amathēma na mathān pial mak.

Paul le Sila lung ina ankhum

16 Hatuka hintin hin ani a, bōrzongna muna na pan lāi han, suak nungākte khat hi dōi aen thei ratha sa nōk hān ei sūr ha na vamu na. Ama hān dōi ei en theina le apuma ngāi rang sum ātampa ei manpui chachak ani na. **17** Hava dōi aen thei hān Paul le koini ngāi na loma na nūk ahong zīna: “Hiva damna lampui koini kōma ana ril ngāi hi, Chung ansāng khīta Pathian suak u kēng,” ati na ankhēka. **18** Han tin han nikhua asōtpa ati babanga. Hatuka Paul chu amalung diar lāi mak, raluai tiang anhoia: “Isua Krista raminga asūng āta ahong asuak ranga chong ka na pēk,” ati na. Hatuka raluain amathān lena.

19 Tenchu, apuma ngāiin asum man u na ranga asa dōra anpei zit zei ti ariat u le, Paul le Sila chu akuta asūr u na ruiril ulian ngāi makunga aruai ranga bazār muna akei u na. **20** Hatuka rui aril ulian ngāi kōma aruai u na: “Hiva mi ngāi hi Jihudi nam ani u na. Koini na khua hi achān ei na hong man pōn sabak u kēng ani zei. **21** Koinīn hong zazāt dān mo nei pom nōk le nei nāng nōk ngāi ei hong ril u ani na. Asik chu koini hi Rom rama mi kēng na ni,” ati u na.

22 Hatuka mipui ngāi um Paul le Sila athō ranga apu u na. Ruiril ulian ngāiin apuan rasil ngāi athēt

pe u na, rāimol le azēm ranga chong apēk u na. **23** Achālaka azēm sua u le ankhumna ina avakhum rap u na, hatuka arungpu kōma asa dima arung ranga chong apēk u na. **24** Hava dōr pei chong ei pēk u sika amān ankhumna ina intepep sūnga avakhum rapa ake u na ke-ōkna thing pēk aman bun u na.

25 Tenchu zānchima Paul le Sila Pathian kōma bōr azong u na, la athō u na ankhum ngāiin arangāi chian u na. **26** Hatuka anlāiseka nīnu anrikpa ahonga, ankhumna in ei ansutna lung ngāi chu annīka suakkhār dōra anlong zit lena, hatuka zīngzir anbun ngāi dōra ankhēk zita. **27** Hatuka arungpa ha a in āta anthuia ankhumna ina suakkhār dōra anlonga amu na, ankhum ngāi dōra arot kēng ani u zei ati a ei mandon sika akhendāi aphōia atheia anthat rang athō na. **28** Tenchu Paul anringpana ankhēka: "Na thetheia itē ansiatna thō nō ro. Asik chu koini na loma hin na la om kiar hile," ati na.

29 Hatuka lung in arungpu chu anēlna ahong achōi ranga arila atān chiana avalūta. Anchi le annōk chunga Paul le Sila ake kunga avān boka. **30** Hatuka amāni rang ha tual panga aruaia: "Ka pu ngāi, sandamna kei man theina rang imo kei thō anāng?" ati na.

31 Hatuka, amāni hān: "Puma Isua Krista iam ro, Pathianin nang le na insūng mi dōra aloma sandama om inti," ati na. **32** Hatuka ama le a in sūng mi dōra kōma Puma chong aril u na. **33** Hava zāna hun lena han aruaia ei zēm u na manu ngāi chu arathiall pe u na, hatuka ama le a in sūng mi dōra baptisma apēk len u na. **34** Hatuka ina aruai u na, nēk sāk amansūk pe u na. Pathian ei iam u sika ama a in sūng mi dōra chu achān arāi asān u na.

35 Hatuka sūn ahong asuak le rui aril ulian ngāiin: "Hava mi ngāi ha mazōk u ta ro," ati na misūr ulian ngāi atīr u na. **36** Hatuka arungpa hān Paul akōma achong ril u ngāi aman tunga: "Rui aril ulian ngāiin anān zōk u ranga mi ei hong tīr u kēng ani zei. Hava sika han atun suak u tānla, phūkdāi riama sē u ro," ati na. **37** Tenchu, Paul misūr ulian ngāi kōma: "Nei satna le nei sat nōkna itē riat bak luia loko vāntāng mit muna ei na man zēma, lung ina ei na mankhum u. Koini hi Rom rama mi kēng na ni. Atun maruka ei na tuara ei na mazōk u rang mo? Hiva hi ni thei nō ni. Amāni apum ngēt hong u sela na hong mazōk u rase," ati na.

38 Hatuka misūr ulian ngāiin hava chong ngāi ha ruiril ulian ngāi kōm avaril u na. Rom mi kēng na ni ti ariat u le arathāta u zeia. **39** Hatuka asē u na avamathēm u na. Hankēng ahong ruai u na: "Khua nāta asuaka na

sē pe zām u ta ro," ati u na. **40** Paul le Sila lung in āta ahong asuaka Ludi ina asē u na. Unāi ngāi antong pui u na lungngam asak u na, hatuka asuaka ei sē u ani zei.

Thessalonika khuana

17 Hatuka Amphipoli khua le Apollonia khua apala ei sē u na Thessalonika khua avatung u na. Hava han Jihudi ngāi ankhōmna in a om a. **2** Paul ei thō babang anga amāni bila avalūta Jihudi ngāi pōngansa nikhuanthum chu Pathian Lekhana chong āta achālaka athūnpui u na. **3** Krista, chu antakna ei tiar rang ei nāng zia le āthi nāta ei ānthui rēt rang zia ngāi ha ei rila achong ngāi ei man thianga: "Hiva Isua hi Pathian sariak manthi Krista, ama rui kēng kei na ril u," ati na. **4** Hatuka amāni bila senkhat chu Pathian a iam u na, Paul le Sila tianga anchel u na. Pathian andon Grik mipui ātampa le nupang raming anthang ātampa abila a kop u na.

5 Tenchu a iam nōk Jihudi ngāiin achān khāmaret athō u na. Bazār mun āta mi ruanōk senkhat aruaia, mipui ei man būm u na, khua pumpui aman buai u na Jason a in rusum avathō u na Paul le Sila ei ravān u. Amāni ha vāntāng matona, aruai ranga ei val u. **6** Hatuka amāni anni ngāi chu tok u lāi mak, Jason le unāi atei senkhat kēng khua ulian ngāi kōma ei keia ei ruai u na: "Ramual pumpui anlet ankhup ngāi, anchokelek le anbuai chachak ngāi hi hiva mun ām ahong u zei. **7** Hatuka Jason hīn ama ina alei man tunga, hiva ngāi alom u na, Kaisar adāna arui ril adui ei ti u rēng atei khat ala om, araming Isua," ati na ankhēk u na. **8** Hava chong ngāi ariat u na mipui le khua ulian ngāi achān aman buaia. **9** Hatuka Jason le atei ngāi rathūla zabīm anding u na, ama zōk u.

Beroia khuana

10 Hatuka unāi ngāiin zān zāna Paul le Sila chu Beroia khuana aman sē len u na. Hava han avatung u le Jihudi ngāi ankhōmna ina avalūt u na. **11** Hava na mi ngāi chu Thessaloniki khuana mi nēka mi asa ual u ani na. Asik chu malung dōra apēk tataka chong ei pom u ani a. Paul achong ril chu ei dik le dik nōk riatna ranga anikhuan tina Pathian Lekhabu ei anchū u chachak. **12** Amāni bila Jihudi mi ātampan ahong iam u na. Hanūk chu Grik nupang bila lalchi dōn ngāi le pasal ātampān ahong iam u na.

13 Tenchu Thessaloniki khuana Jihudi ngāiin Paul Beroia khuana Pathian chong aril ti ariat u le sova son um asē u na mipui avamathok u na, avaman buai rēt u na. **14** Hatuka chu unāi ngāiin tipui lian rakham tenpei Paul chu

ansē ranga ati papei u na. Tenchu Sila le Timothi chu hava muna han a om chian u na. **15** Hatuka Paul chu mi senkhatin Atheni khua tenpei avaruai u na. Hanūk chu Sila le Timothi ei thei zotor pei akōma anrapa apan ranga chong amāka asēna.

Atheni khuana

16 Paulin Atheni khuana amānīn alei ngāk lāi han, khua sūng chu Pathian ramīl le abit thaka amu na achān amalung āsiāta. **17** Hava sika han ankhōmna ina anikhuan tina Jihudi ngāi le Pathian andon mi ngāi le bazār muna a om ei antongpui ngāi lehan ankhal u chachaka. **18** Hatuka Epikuria mi le Stoik mi ngāi bila mi, hianna andit ngāi senkhat chu ama ahong ankhalpui u na: "Mi senkhatin, hiva chong ātam hīn imo ei ril zōt hi?" ati u na. "Senkhatin, ram ateia Pathian chong arilpu nīnti," ati u na. Asik chu Isua arui le anthui rētna rui kēng amān ei ril chachak ani na. **19** Hatuka ama chu akuta asūr u na, Areopaga muala ruirilna han aruai u na: "Hiva chong nei ril ngāi hi anchūna thar khat kēng hile, koinīn le na riat thei mo? **20** Asik chu chong athathar koini ngāi kuara nei na man riat ani na. Hava sika han hava ngāi om zia ariat rang na zōt," ati u na. **21** Atheni khuana mi dōra le akhua sūng u na khua teteia om mi dōrām, hun anhēr u kip pei chong athar aril rang mo anngāi rang mo ei zōt u anga hun ei mang u chachak ani na.

22 Hatuka Paul chu Areopaga muala ruirilna amalāi taka andinga: "Atheni khuana mi ngāi, nangni hi alom peia Pathian andon sabak miring na ni u ti ka riata. **23** Asik chu mun tina kei chei sūng hin Pathian nei biak u na nei nūn ngāi ka muna. Hava han māichām angkhat ka muna achunga: 'Riatlui Pathian rang,' ati na lung chunga nei maziak u. Hava sika han riat luia nei biakpu u rui ha kei na hong ril u ani zei.

24 Hava Pathian ha maniapūr le asūnga neinun a om dōra asinpu. Ama chu ramual le anvān Puma ei ni sika miring kut le ansin biak ina om ngāi mak. **25** Miring kut le adorbo andom um amān nāng mak. Ama chu mi dōra aloma damna, phūksanna le aloma a om dōra tukareng kōma apēkpu ei ni sika, itē reng ansama om mak. **26** Miring angkhat āta nam tin chi tin hi ramual pumpuia ei lēng thei u na ranga asinpu ani na. Amāni ei lēng u na ranga ahun le ei om u na ramri ei mandanga ei sin pe. **27** Miringin Puma chu ei ravāna, ei tok theia, akut le ei anchama, ei vahuam theina ranga Pathianin ei sin ani na. Hanum nisela ama chu koini ngāi angkhat angkhat āta ala sabaka om ni mak. **28** Asik chu ama zāra nei dam thei, sīng nei ansa thei le nei om

thei ani na. Nangni bila laphuatu khatin: ‘Koinīm ama nāta asuak kiar kēng na ni,’ ati u na.

29 Hava sika Pathian āta asuak nei ni sika hin Pathian ramīl chu rāngkachak, rupa, lung le ansin miring akut thiam le malung avāra ei man sūk anga hin nei mandon u rang ni lāi mak. **30** Tian lāi chu Pathianin ei riat u nōkna ngāi itēna be pe mak. Tenchu atun hin chu mun tina, mi tin kōma malung ansīrna ranga chong ei pēk ani zei. **31** Asik chu nikhua angkhat ei ruat a om a, hava nikhua han ami ei ruat hān maniapūra mi dōra adika rui la hong ril inti. Ama ha Pathianin athi nāta ei mathuia hin mi tin kōma ei riatpuina ani zei,” ati na.

32 Hatuka athi ngāi anthui rētna rui ariat u le senkhatin: “Hiva rui hi na kōm āta athara rangāisa inti,” ati u na. **33** Hava suale Paul amāni bil āta asuaka. **34** Tenchu mi senkhat mo chu Paul anūk azīna a iam u na. Hava bila senkhat chu Areopaga muala ruirilna bila mi, Dionusia ani na. Hanūk chu nupang angkhat araming Damari ani na. Amāni abil u na mi atei ātampa ala omsa u na.

Korinth khuana

18 Hava ngāi dōra ansuale Paul Atheni khua nāta asuaka, Korinth khuana asēna. **2** Hatuka Jihudi mi angkhat araming Akuila chu antong puia. Ama ha Pontia rama mi ani na. Rēng Klaudian Jihudi nam dōra Rom āta asuak zit ranga chong ei pēk sika anungāk Priskilli le Itali ram āta Korinth khuana asē phing ala ni u na. **3** Paul amāni avān tongpuia, amāni bila a om lena. Amāni asin athō zāt dēn ei thō sika amāni bila sin athō na. Amāni sin thō ha puanle in asin ani u na. **4** Hatuka Jihudi ngāi pōngansa nikhua kipa ankhōmna ina Jihudi le Grik mi ei chongpuia aiam ngāi ei buta ei manchū chachak ani na.

5 Hatuka Sila le Timothi chu Makedonia ram āta ahong u na Paul chu Rathan amaruaia Isua hi Krista ani ti Jihudi ngāi kōma ei man riat chachak. **6** Tenchu ama aduia asiat aril u han Paul chu apuan athinga, akōm u na: “Na thisen u phuba chu na lu chung u na chul rase koi chu kan thiang, atun āta chu Jentail ngāi kōm asē rang ka ni zei,” ati na.

7 Hankēng Paul ankhōmna in āta araming Justa ati na mi khat ina avalūta. Ama chu Pathian abiak chachak ani na, a in um ankhōmna in le anzom thap ani na. **8** Hatuka Krispa, ankhōmna ina ulian, ama le ainsūngkua dōra Puma a iam u na. Korinth khuana mi ngāi um ariat u le ei iam u hatuka baptisma alāk u na.

9 Zānkhat chu Pumān Paul akōma ramang anga ahong ti na: “Āchi nō ro, chong ril chian pei

ro, dāirek nō ro. **10** Koi na bibila ka om hile, āsia ana thō ranga tutēn na chunga kut alek nō ni, asik chu hiva khua hin mi tampa ka la dōn," ati na. **11** Hava sika han Paul hava han amāni bila Pathian chong anchūna kum khat le atan a om a.

12 Hatuka Gallio chu, Akaia rama ram optu achang lāi han Jihudi ngāi chong anrual u na Paul achunga ei varūn u. Ruirilna in matona aruai u na. **13** "Hiva monisi hīn dān nonōka Pathian abiak ranga mi ngāi ei man chāng kēng ani zei," ati u na.

14 Paulin ama sang rang vita Gallion Jihudi ngāi kōma: "Jihudi ngāi, hiva hi masial duai athō mo ole āsia lianpa athō sika mo nisela chu koin kei na man don pe ngēt rang ani na. **15** Tenchu, chongkamte ngāi sika, ramingte ngāi sika le nangni na dān u ngāi rui ei ni sika nangnīn rui vazēk mai u ro. Koi chu hava ang zāt ril zōt makung," ati na. **16** Hatuka amān rui ril zōl āta amasuak kiara. **17** Hatuka Grik mi ngāi alom u na ankhōmna ina ulian Sosthene chu asūra rui ril zōl matona azēm u na. Gallion hava ngāi dōra ha itē na malung pe mak.

Akuila le Priskilli, Apolo ngāi rui

18 Hatuka Paul Korinth khuana, asōt miaia ala om a. Hava suale unāi ngāi anthānpui ngēia Suria ram tiang rakuanga asēna. Abila Priskilli le Akuila ngāi um asē u na. Paul Kenkria khuana asam aman vuia. Asik chu Pathian kōma akhomāk ansam ei lenna ani na. **19** Hatuka Ephesi khua avatung u na. Hava han amāni anni chu amāka, Paul chu ankhōmna ina alūta. Jihudi ngāi achongpuia. **20** Amāni bila asōt uala om ranga ama thēm u nam nisela zōt lāi mak. **21** Amāni anthānpui suale ati na: "Jerusalem khopuia pānta a om rang hi kei mang ngēt rang anāng. Pathian azōt anten, nangni kōma hong rēt ka ti," ati na. Hatuka Ephesi khua nāta rakuanga asēna. **22** Hatuka rakuang āta Kaisari khuana avachuma, hatuka Jerusalem khopuia avakala kuibing chu chibai avathōna. Hava suale Antiokei khuana asēna.

23 Antiokei khua a om tot suale ei sē rēt ani na. Galatia ram le Phrugia ram achīl zita zolāi ngāi dōra aman chak tira.

24 Hava lāi han Jihudi angkhat, araming Apolo, Aleksandria khuana mi chu Ephesi khuana ahonga. Ama chu achong thei sabak le Pathian Lekhabūna chong ariat sabak ani na. **25** Ama chu Puma lampui ruia mi ei manchū ani na, amalunga ei harna le Puma rui adik taka ei rila ei manchū chachak ani na. Tenchu Johan abaptisma rui rong ha ei riat ani na. **26** Ankhomna ina arāng sabaka chong aril ei phut ani

zeia. Hankēng Akuila le Priskilli han achong ril ariat u na akil uala aruai u na. Akōma Pathian lampui rui adik bet uala ei man thiang pe sa u ani na.

27 Akaia rama asē rang malung avong le unāi ngāiin lungngam asak u na. Ama alei phām u na ranga zolāi ngāi kōma lekha amaziak pe u na. Hatuka avatung le Pathian lungkhamna sika a iam ngāi chu asan sabaka. **28** Vāntāng riata Jihudi ngāiin ama chu ankhal ngam om u mak, Pathian lekhabūna chong amanga Isua hi Krista ani ti aman mu na.

Paul Ephesi khuana asē

19 Hava lāi han Apollo Korinth khuana a om kār han Paul chu mār bial tianga tāng lampuia Ephesi khuana ahong atunga. Hava han zolāi senkhat anmu puia. **2** Amān akōm u na:

"Na iam u lāi han Ratha Ānthiang mo na chang u zei?" ati na.

Hatuka akōma amānīn amasanga: "Ratha Ānthiang ei om ngal ha la riat mak me," ati u na.

3 Hatuka Paulin: "Hanle hong zāt baptisma mo nei lāk u?" ati na.

Amānīn: "Johan akōma baptisma nei lāk," ati u na.

4 Paulin: "Johan chu malung akīrna baptisma le kēng baptisma ei na pēk u chachak. Asik chu Paulin mi ngāi kōma han ama anūka ahong azī rangpu hi kēng nei iam u rang, ama ha ani zei Krista, Isua," ati na. **5** Hava chong ariat u na Paulin Puma raminga baptisma apēka. **6** Paulin achung u na akut abāng le Ratha Ānthiang chu ahonga achung u na achula. Hatuka riat thei lui chonga , Pathian chong chu aril u na. **7** Hava ngāi ha alom u na pa anchang korong sōm lei anni ani u na.

8 Paul chu ankhōmna ina alūta, tha anthum pei angam sabaka chong aril chachaka. Pathian ram ruia mi achongpuia mi ei buta ei manchū chachak ani na. **9** Tenchu asen chu amalung ankhir u na, tel zōt u mak, mipui matona Lampui anti rui chu asiat aril u chachaka. Paul chu ankhāia, zolāi ngāi abingtena aruaia, anikhuan tina Turanna anchūna ina mi avānkhalpui chachaka. **10** Havan tin han kum anni pei athenga ei sē ani na. Hava mara chu Asia rama mi a om dōra Jihudi le Grik mi ngāiin Puma Isua chong chu ariat thei u na.

11 Hatuka Pathianin Paul akut amanga achālaka tichang abui sin lampanga aman thō na. **12** Hava sika han ama atak chung āta rumāl mo ole kōngkhit mo angkhat pei ana ngāi kōma achōia avamantōn u ten, ei natna ngāi le hanūk asūnga raluai ngāi um ei suaka ei sē ani na.

13 Tenchu Jihudi anthot titir mi senkhat dōi athei ngāiin Isua raming apāi ranga aval u na.

Amānīn ati u na: “Paulin arui ei ril babang Isua raminga asūng āta raluai honga suak ranga chong ka na pēk,” ati u na. **14** Hatuka hiva zāt athō chachak araming Skeva hān nāi pasal sari aneia. Ama hi Jihudi ngāi chāizūng ulian ani na. **15** Tenchu raluai hān akōm u na amasanga: “Isua ka riata, Paul arui um ka riata. Tenchu nangni hi tu mo na ni u?” ati na. **16** Hatuka raluai adōn miring ha achung u na avachuana. Alom u adeltita azēma, hankēng hava in āta sāikoronga apop le aliama ei tāna ei suak u.

17 Hankēng Ephesi khuana om Jihudi le Grik ngāi dōra hava rui chu ariat u na. Alom u na anchi chunga Puma Isua raming chu aman sānga amanpāk u. **18** Hatuka a iam ngāi chu asen azār ahong u na āsia ei thō u ngāi dōra aloma thupha ahong chōi u na. **19** Dōi athei ngāi tamtakin alekhabu u ngāi ei mankhōma ei hong chōi u. Mipui vāntāng mit muna ei hāl u. Hava ngāi ha aman atel u na sumru chian asāng sōm rangā pei ani na. **20** Hava dōr pei arāta Puma chong chu mun tina antheka ei rāt tir ani na.

21 Hava ngāi dōra ansuale Paulin Makedonia ram le Akaia ram achīl suale Jerusalem khopuia asē rang amasuka. Hatuka ati na: “Sova son ka vaom suale chu Rom khopui um kei vathin rang anāng,” ati na. **22** Hatuka ama asan ngāi anni Timothi le Erasta chu Makedonia rama atīra. Ama chu Asia rama ala om sa na.

Ephesi khuana anbuaina

23 Hava hun dām han Lampui ruia mi ngāi achālaka anbuaina lianpa adōn u na. **24** Mi angkhat, araming Demetria, rupa asutpu ama hān sumru mat le Diana biak in ramīl asina. Rupa sut thei ngāi kōma anlōna ātampa ei pēk chachak ani na. **25** Ama hān asinthōpui ngāi aloma amankhōma akōm u na: “Ka mi ngāi, hiva sin nei thō u na hin sum nei sua nei vānna ani na. **26** Tenchu nei mu le nei riat u kēng hiva Ephesi khuana rong ni mak, hiva Paulin Asia ram pumpuia miring ātampa kōma hin miring kut le ansin pathian chu Pathian ni mak, ei ti na mi ngāi aman chānga ama khīr thak zei hile. **27** Hatuka koini na sin thōna raming ei masiat rang duai ha anchi zāt ni mak, tenchu Diana pathian alian khīt biak in um lalchi anthō lāi nō ni. Asia ram pumpui le ramual pumpuia mīn ei amōk hi ei anlianna anrapa anpei len inti. Hava ha kēng anchi om,” ati u na.

28 Hatuka hava chong ariat u na achālaka atak asi u na, anruala ankhēk u na: “Ephesi khuana mi ngāi, Diana hi kēng alian khīt,” ati u na. **29** Hatuka kho pumpui reng ha aman buai chit u na. Gaia le Aristarka chu asūra lokōn atānpui u na. Gaia le Aristarka ha

Makedonia rama mi Paul abila khual anzin ani u na. **30** Paul chu mipui bila alūt rang ati na zolāi ngāiin phal u mak. **31** Asia rama ulian ngāi bila senkhat chu Paul amal ngāi ani u na, akōma chong aman sē u na, andāina phīlmuna alūt nōk ranga avamathēm u na.

32 Ankhōmna muna a om ngāi chu achālaka anbuai u na. Mi tam riai chu ei anchun u na asik um re u mak. Angkhatin angkhat chong arila han tin han achiar sabak u na. **33** Hatuka mipui bila mi senkhatin Aleksandra chu ei thei u na zia aril rang ati u na. Tenchu Jihudi ngāiin mipui maton tiang atuar u na. Hatuka Aleksandra chu akut le azāpa chong aril rang athō na. **34** Tenchu ama chu Jihudi nam kēng ati na ariat u le dār anni zotor pei alom u na chong khata anruala: "Ephesi khuana Diana hi kēng alian khīt," hava duai ha ati na ei ankhēk chian u ani na.

35 Hatuka khopui sūnga lekhānziakpu hān mipui andāina athō tot suale: "Ephesi khuana mi ngāi, hiva hi tu mo ariat nōk? Diana ramīl le Zeu ramīl hi anvān āta achul ti hi Ephesi khuana mi ngāiin ei riat ni u mak mo? Diana ramīl hi ei riat u nōk mo? **36** Hava sika han hiva tuk ten annialna zāt om mak, nei dāi riam u rang ani na. Andon luia itē nei thō u rang hi dān ni mak. **37** Hivana mi nei hong ruai u ngāi hi biak in anruk ni u mak hile, Pathian siat aril um ni u mak hile. **38** Hava sika, han Demetria le alōm asinthōpui ngāiin angkhat pei chunga chong āsia adōn u ten ruiril in chu anlong ngal ani na, ruiril ulian ngāi um a om u na. **39** Hava han na rui u ngāi hong dar u chachak ro. Atei rui aril rang na dōn u ten, hava anchunna in pangāia rui chat rase. **40** Aviana rahu sika hin koinīm āsel mīn ei na ti rang hi anchi om. Asik chu itē abul abāl abui thak ani na. Hivan tina abul abāl abuia nei ankhōm u na asik itē rila man vār thei nō mani," ati na. **41** Havan tin han amān chong aril suale mipui rahupuia ānchun ngāi chu aman chīn kiara.

Paul Makedonia ram le Grik ram apan

20 Hava rahu pēk ansuale, Paul zolāi ngāi akuia, lungngamna asaka, chong ahuia anthānpuia. Hatuka Makedonia rama sē ranga asuaka. **2** Hava rama ngāi dōra chu achīl kiara chong ātampa le zolāi ngāi lungngam asaka. Nukhon khīta chu Grik rama avatunga. **3** Hatuka hava han thānthum amang suale Suria rama rakuanga asē rang vit le Jihudi ngāiin akhit rang aval u na. Hava sika han Makedonia ram tianga asē ranga amasuk rēta. **4** Hiva ngāi hi abila asē u: Beroia khuana mi Sopatar, Thessalonika khuana mi Aristarka le Sekunda,

Derbe khuana mi Gaia le Timothi, hanūk chu Asia rama mi Tukhika le Trophima ngāi ani u na. **5** Amāni ngāi hi koini na matona alei sē u na, Troas khuana ana lei vangāk u na. **6** Koini chu chol anchel lui ruti pānta nikhua ahek suale Philippi khua nāta rakuanga nāntola, ni rangā suale Troas khuana na vān tongpuia, hava han ni sari na om a.

Eutuka āthi nāta amandam

7 Hatuka hapta sūnga nikhua mānsa khīt nikhuana ruti ankhiak ranga nānkhōma, hatuka Paul chu zīng khua vāra asē rang ei ti sika zān anchim ten pei amāni kōma chong arila. **8** Ina tadan ansānga nei ankhōmna muna han lēm ātampa a om ani na. **9** Hatuka hava han araming Eutuka ati na ruathar khat tukver sūng tiang ansuta. Hatuka amit alei khu sika alei in zeia. Paulin asōtpa chong ei ril sika mitakhu lei diar lāi mak, in thār anthum āta achul vinga, athi chunga avarūt u na. **10** Tenchu Paul thuaia avachuma, achunga aboka avakuana: "Na ratha manta u nō ro, asik chu aphūk ala om," ati na. **11** Hava suale Paul chu chunga avakal rēta, ruti akhiaka, hatuka anēka. Amāni kōma khuavār vita chong aril suale ei sē ani na. **12** Hatuka ruatharte chu adam vanga aruai una achālaka lungngamna adōn u na.

Ephesi kuibinga upa ngāi Paulin anthānpui

13 Koini chu maton nānsana, Asso khua tenpei rakuanga na sē na. Sova nāta Paul chu rakuang lian sūnga anchuang ranga nei pūt ani na, asik chu ama chu ke tianga asē ranga ngal ei mansūk ani na. **14** Hatuka Asō khuana na hong asuak le Paul chu rakuanga na makhala Mitulini khuana nei sē ani na. **15** Havan āta rakuang dēna na sē rēta, zīng khuavāra chu Kio mualanlān kōla na vasuaka. Hatuka hanūk nikhua rēta Samo mualanlāna na vasuaka. Hatuka havan āta hanūk nikhua rēta han Trogillam khuana na vasuaka. Hatuka hanūk zīng khuavār rēt le kēng Melita khuana nei vasuak ala ni. **16** Paul chu Asia rama hun asōtpa ei mang zōt nōk sika Ephesi khua chu rakuanga akhēl vat ranga ei zōt ani na. Asik chu athei ten, Pentikos nikhua ngēt avamang ranga, Jerusalem khopuia asē ranga annot ani na.

17 Hatuka Melita khua nāta Ephesi khuana mi atīra kuibinga pātar ngāi chu avamankuia. **18** Hatuka akōma ahong u le amāni alom u ranga ati na: "Asia ram ka hong thin mānsa nikhua len āta na bil u na ka om sūnga ka omdān ngāi chu na riat kiar u na. **19** Alom peia om annuai le mit rathi zān chunga le alom peia antak atiar chunga Puma haso kei

adom ani na. **20** Hanūk chu ituk mo nangni ngāi nei anlāp u na rang pei aniten, itē ip luia, mipui vāntāng bila le in tina nangni ngāi anānchū ranga anpām ngal makung. **21** Jihudi le Grik ngāi kōma Pathian tianga malung ankhīra, koini na Puma Isua Krista ei iam thei u na ranga asa dima kei manriat u ani na.

22 Hanūk chu en u ro, atun hin Ratha Ānthiangin ei tīr hi tel luia om thei makunga, hasik han Jerusalem khopuia asē ka nāng. Sova son ka chunga imo kei vachang rang chu re makunga. **23** Tenchu Ratha Ānthiangin ei na ti: 'Ankhitna le antaknān ei ngāk chian,' ati na khotina ei na manthei rong hi kei riat thei ani zei. **24** Hanum nisela hiva ngāi dōrān angkhat ngalin na manbuai thei nō ni. Kei damna hi ka ranga itēna be makung. Tenchu kei tānna hi rāisān taka asua rang le Puma Isua kōma kei man Pathian lungkhamna thang ahui arilna dorbo rong hi asua ranga kei zōt ani zei.

25 Hanūk chu en u ro, nangni kār āta Pathian ram ruia tāng kei hāi tira kei sē hin na lom u na ka mēl na mu u lāi nō ta ni ti ka riata. **26** Hava sika han loko thisen āta anthiang kēng ka ni ti hi avian na lom u na kei na manriat u ani zei. **27** Nangni kōma Pathian mandon ngāi dōra aloma anān thei u ranga annar ngal makung. **28** Hasika han nangni ngāi hi anrēng chip u ro. En u ro, Ratha Ānthiangin bera rual ngāi chunga arung ranga ei na phun u kēng. Athisen le ei rachok, Pathian kuibing achōm ranga ei na phun u ani na. **29** Ka na māk sua u le en u ro, nangni bila ngelang anchirua ngāi hong lūt untia bera ngāi hōi ngal pial u nō ni. **30** Nangni ngāi bil āta ngēt um nisela aleko tianga chong arila atiang u na zolāia akei ranga la suak unti. **31** Hasika han rangāi u ro, nangni bila kum anthum pei mit rathi zān chunga asūn le azāna kei na manchū u ha riattit u ro.

32 Atun chu unāi ngāi, Pathian kōma le alungkhamna chonga ka na betōk u, hava ngēt lehan nangni ngāi nei anding thei u na rang le Pathianin ei manthiang ngāi bila dōng ei na manlua thei u na rang ani na. **33** Koiin tutē ta rāngkachak, rupa le puanpāi ning ōl makunga. **34** Ani lele kēng, hiva ka kut ngēt lehin sin kei thōna koi le ka bila a om ngāi ei nāng u dōra chu kei zon chachak ti ha nangnīn na riat u na. **35** Havan tin han achuai ngāi apōng le asōl ngāi kōma nei zon thei u na ranga alom peia kei thō dōra chu kei na man mu kiar u ani na. Asik chu Puma Isua achong ril ngāi ha mandontit u ro: 'Alāk nēka apēka hin bōrsāng tungna kēng,' " ati na.

36 Hatuka hava chong ngāi dōra aril suale chu mankhūk

abila loko bila bōr azonga. **37** Hatuka alom u na Paul akuana, abiang atuma, achap sabak u na. **38** Asik chu hava pang amēl mu u lāi nō ni ati na chong ei ril sika achālaka amalung ei man na khīt u na ani na. Hatuka rakuang omna mun ten pei asē pui u na.

Paul Jerusalem khopui apan

21 Hava suale chu hintin hin ani na, amāni ngāi le nān sen suale rakuanga nān tola, andīn zāta na sē na Kos mualanlāna na vatunga. Hatuka zīng khuavāra Rhodi mualanlāna na vasuak rēta, hankēng havan āta Pātara khuana na vasuaka. **2** Hava han Phoiniki rama apan rang rakuang khat na vamuna, hava han na chuanga na pan tira. **3** Hatuka Kupra mualanlān na vamu le chu sim tiang chang na rakāna Suria ram āta na sēna Tura khuana na hong achuma, asik chu hava han rakuanga neinun ngāi ansum rang ani na. **4** Hava han zolāi ngāi chu na vamu le chu amāni bila ni sari na om a. Ratha Ānthiangin amāni manga, Paul akōma Jerusalem khopuia asē nōk ranga ei manthei u ani na. **5** Tenchu koini na nikhua ahong aheka, nān sen rang tiang na lampui na pan han unāi ngāi dōra chu anungāk le anāi u ngāi le khopui akhēl raka ana hong thak u na. Hatuka hava han tipui rakhama khūk sabila lokōna bōr na zonga. **6** Hatuka chong ahui le nān thān suale rakuanga na vachuanga, amāni chu ina akīr u na.

7 Hatuka Tura khua nāta rakuanga antol nān suale Ptolemai khuana na hong asuaka, unāi a om ngāi chu chibai na vathōna, amāni bila ni khat na om a. **8** Hatuka zīng khuavāra na suaka Kaisari khuana na vatunga, thang ahui aril chachak Philip a ina na valūta. Ama hi kuitīr sari ngāi bila angkhat ani na, ama ina na om a. **9** Amān nāi nupang in la nei lui nungākte ānthiang manli adōna. Hava ngāiin deari anga chong aril u chachaka.

10 Hava han nikhua sōtpa na om a. Hava lāi han Judia ram āta araming Agaba ati na deari khat ahong asuaka. **11** Ama chu koini na kōma ahonga, Paul akōng khitna alāka, anininga ake le akut ngāi chu akhita: “Hivan tin hin Jerusalem khopuia Jihudi ngāiin hiva kōngkhit adōnpu hi ei khit u rang, hanūk chu Jentail ngāi kuta ei betōk u rang. Hiva hi Ratha Ānthiangin ei na ril,” ati na.

12 Koini le hava na a om ngāi dōrān na riata, Paul chu Jerusalem khopuia asē nōkna ranga na mathēma. **13** Tenchu Paulin amasanga: “Ichanga mo hin tina nei om u hi? Nei chap u sika hin ka malung asiata ka riata. Puma Isua raming sika Jerusalem khopuia ankhit rong ni mak kei anphal tenchu thīna ten

peia kei anphal kēng," ati na. **14** Hatuka: "Puma ei zōt ang taka ni ta rase," na ti na.

15 Hava suale asē ranga aloma nānsin vang suale Jerusalem khopui chu na pana. **16** Koini bila Kaisari khuana zolāi ngāi bila senkhat um asē u na. Mnason ina atung ranga ana ruai u na. Ama hi zolāi mānsa ngāi bila mi le Kupra mualanlāna mi ani na.

Jerusalem khopuia Paulin Jakob antongpui

17 Hatuka Jerusalem khua na vatung le unāi ngāi rāisān taka alei phām u na. **18** Hatuka hanūk zīng khuavāra Paul koini na bila Jakob ina asēna. Hava han kuibing pātar ngāi dōram alei om kiar u na. **19** Hatuka Paulin amāni kōma chibai avathō suale Pathianin sin ei thō ngāi dōra adōn tena arila. Hanūk chu Paul, ama len amanga Pathianin Jentail ngāi kāra asin thō ngāi aril kiara.

20 Hava chong ngāi ariat u na Pathian aman pāk u na, hatuka Paul akōma: "Enta parual, Jihudi ngāi kāra ituk zāt mo a iam ei tam ani u zei, hanūk chu dān lampangam alom u na achālaka atep annēl u ani na. **21** Mīn nang na ruia hiva hi ei ti u: 'Jentail ngāi kāra Jihudi a om ngāi dōra chu Mosi dān lampui anmāk ranga mi ei manchū kēng ani zei. Hava rong ni mak, anāi u ngāi um serantan lele nāng mak hanūk chu pipu dān ngāi azī nāng mak, ati na ei manchū,' ati u na. **22** Hasika han atun koinīn imo nei thō rang ani zei? Asik chu nei hong tung hi amānīn ei riat ngēt u rang ani na. **23** Hasika han koinīn nei na ti anga nei thō rang anāng zeia. Koini bila Pathian kōma khomāk ansam pasal manli na dōna. **24** Hava mi ngāi ha ruai tānla, amāni bila nang len um dān ang taka ānthiang ranga vān chel ro. Hatuka asam ei manvui u na ranga sum nei thām rang ani na. Hatuka nang na ruia lokōn mīn ei ti ha adik ni mak ati na manriat unti. Hanūk chu nang len um dān atela adik taka nei om ti ha manriat unti. **25** Tenchu Jentail ngāi kāra aiam ngāi kōma adet rapa rui nei rila hintin hin nei maziak kēng ani zei: Mi ramīl kōma andar dāli, thisen abuang, tōkbopa anthat me hanūk chu hurna lama ankhār u rase," ati u na.

26 Hatuka zīng khuavār le chu Paulin pasal ngāi aruaia amāni bila avān thianga, Pathian biak ina avalūta, dān anga anthiangna hun ei hekna avapuanga, hatuka hava hun taka han dān anga anbōlna dāli ei dar chip u rang ani na.

Paul ei ansūrna

27 Hankēng ni sari nikhua chu ahek rang vit le Asia rama om Jihudi ngāiin Paul chu biak ina avamu u na, mipui dōra ama thok

u na ama chu avasūr u na. **28** Hatuka amānīn ankhēka: "Israel mi ngāi, na hong san u ta ro, asik chu hiva mi hin koini na mi ngāi kōma le mun tina mi tin kōma dān ruia le hiva biak in ānthiang ruia adik nōka kēng ei manchū ani zei. Ama bila han Pathian biak ina Grik mi ei hong lūtpuia hiva mun ānthiang hi ei hong mannim kēng ani zei hile," ati u na. **29** Hava mān beta han khopui sūnga Ephesi kho mi Trophima chu Paul abila om a ei mu u ani na. Ama chu Paul nīnti Pathian biak ina ahong aruai ati na ei iam u ani na.

30 Hasika han kho pumpui achālaka anbuaia alum sabak zeia. Mipui chu kil tin āta ahong atān u na, Paul chu ahong sūr u na Pathian biak in āta ei keia ei rasua u ani na. Anrarapa khopui ankhārna makot ngāi dōra chu akhār zit u na. **31** Hatuka athat rang ati na ei val u thang ha Rom sipai rual aruaipu kōma ahong asuaka, amān Jerusalem khopui pumpui anbuai sabak zei ti alei riata. **32** Hatuka ama len sipai ngāi le sipai raza ruaipu ngāi aruaia atān u na. Hatuka sipai raza ruaipu ngāi le sipai rual aruaipu ngāi alei mu u na, Paul ei zēm chu among u na.

33 Hatuka sipai ruaitu khat akōla ahong pana Paul chu ahong sūra hatuka zīngzir anni le akhit ranga chong apēka. Hatuka ama hi tu mo, hong zāt mo ei thō? ati na arakela. **34** Hatuka mipui ngāi chu angkhatin angkhat chong arila, angkhatin atei chong arila, a om zia tatak riat thei mak. Hasika han ama chu sipai omna insūng apinga aruai ranga chong apēka. **35** Hatuka kalchum asuak le chu mipui taksitna sika han ama chu sipai ngāiin adianga ama ruai u na. **36** Asik chu mipui ngāiin anūk azī u na: "Ama chu pei u ro," ati na ankhēk u na.

Paulin ama ei satna chong aril

37 Hatuka Paul chu inaping sūnga avalūtpui u rang vita sipai ruaitupa kōma: "Na kōma ka chong mo thei?" ati na.

Hatuka amān amasanga: "Grik chong mo na thei?" ati na. **38** Hanūk chu amān: "Aigupta rama mi ha mo na ni? Amān mipui ei mathoka mi āsel pōl ei sina miring asāng manli pei philchār rama aruaia ei vathat ha?"

39 Tenchu Paulin: "Jihudi nama mi, le Kilikia rama Tarsa khopuia mi le khopui anthanga mi ka ni na. Na kōma kei na mathēm zōt khat chu: 'Mipui ngāi kōma chong na manril lak ro ba,' " ati na.

40 Hatuka sipai ruaitupān aphala Paul chu akalna sirbina andinga mipui ngāi dōra adāi chīt ranga akut le azāpa. Hatuka amān Hebrai chonga chong arila:

22 "Parual ngāi le unāi ngāi, atuna hin na kōm

u na kei satna le kei siatna hong andar ka ti, na rangāi pe u ro," ati na.

2 Hatuka Hebrai chonga chong ei ril ti ariat u na adāi reka a om riam u zeia.

3 Amān ati na: "Jihudi nama mi, le Kilikia rama Tarsa khopuia anzir ka ni na, tenchu hiva Jerusalem khopuia hin Gamaliel akōma lekha anchūna ālian le āsei ka ni. Amān koini na chipui ngāi dān a omzia ngāi ankhir sabaka ei na manchūna om ka ni na. Aviana nangni ngāi na lom u na anga koi um Pathian ranga tak asat mi ka ni na.

Paulin ei anzir tharna rui aril

4 Hiva lampui azī ngāi chunga athat rang zotor peia kei sinsak chachak. Nupang le pasal ngāi kei khita ankhumna ina akhum ranga kei betōk chachak. **5** Chāizung ulian khīt le pātar ngāi dōram hiva ruia anariatpui u ani na. Hanūk chu amāni kōm āta unāi ngāi ranga lekha ka man suale Damaska khuana om ngāi chu kei khita Jerusalem khopuia kei ruaia nei sinsak theina ranga asē ka ni na.

6 Hatuka ka sē tir le chu, Damaska khua ka suak rang vita, sūn chīm ripa anlāiseka anvān āta ra-āng khuanlek anga ka ravēl a ēl zuaka. **7** Hatuka phila kan zuan raka, ka kōma: 'Saul, Saul, ichanga mo nei na sinsak chachak,' ati na, hē ka riata.

8 Hatuka koiin: 'Puma, tu mo na ni?' ati na ka masanga.

Amān ka kōma: 'Nazareta Isua nangnin nei sinsak chachak ha ka ni,' ati na. **9** Ka bila om ngāi hān ra-āng ei mu u na ei chi u ani na. Tenchu koi ana chong pui ahē chu riat u mak.

10 Hankēng koiin: 'Puma hong mo kei thō ranga nei zōt?' ka ti na.

Hatuka Pumān ka kōma: 'Anthui tānla, Damaska khuana son valūt ro, sova son nangin nei thō rang dōra ansūk zēt ha na lei man thei unti,' ati na. **11** Hava ra-āng ha ei ēl sabak sika avār mu thei lāi makunga. Ka lōm ngāiin akut le ana maruai u na. Damaska khuana ka lūta.

12 Hatuka mi angkhat, araming Anania a om a. Ama chu dān lampuia Pathian andon mi sabak ani na. Havana Jihudi a om ngāi dōrān achān ana chi ti ei ril u ani na. **13** Ka kōma ahonga ka kōla ahong anding: 'Ka parual Saul, mit vārna nei rēt ta ro,' ati na. Hava hun len han amēl chu ka hong mu theia.

14 Hatuka amān ei ti: 'Pathian malung vong nei riat theina ranga, koini na chipui ngāi Pathianin ei na thang kēng. Hava sika han ādik ha nei muna abāia chong kam ngēt um nei riat ani zei. **15** Asik chu nei mu le nei riat ngāi ruia mi dōra kōma ama ruia āriatpui changin nati. **16** Ichanga mo nei la om chian?

Anthui tānla bapatisma la ta ro. Puma raming na pāi le āsia nei thō ngāi dōra sāi inti,' ati na.

17 Jerusalem khopuia ka kīra Pathian biak ina bōr ka zong lāi han ramang anga ka om a. **18** Hatuka Isuan ka kōm chong arila kei mu: 'Anrap tānla, Jerusalem khopui āta suak lilip ro. Asik chu koi ka ruia chong nei ril rang hi pom u nō ni,' ati na.

19 Hatuka koiin ka tina: 'Puma, ankhōmna in tina nang ana iam ngāi chunga kei khuma kei zēm u chachak ha ei riat u kēng. **20** Nang na chong ariatpui Stephen thisen ama suak u lāi han koi um akōla anding ka ni. Ka lei mahampuia athat ngāi puan ka lei rung kēng,' ka ti na.

21 Hatuka Isuan ka kōma: 'Sē ta ro, hivan āta alapana Jentail ngāi kōma na tīr ka ti,' " ati na.

Paulin Rom mi ka ni ei anti rui

22 Hava chong ei riat phing u le anringpana ati u na: "Hiva angzāt mi hi chu ramual āta pei u ro, adam rua ngal ni mak," ati u na.

23 Hatuka ei ankhēk chuchung u na apuan u ngāi atheta ei pei u na, philvut chung tianga athek u na. **24** Hatuka sipai ulian khītpa hān Paul chu insūng aping sūnga aruai viak ranga chong apēka. Hivan tin thama mipui ei ankhēkna asik ariat theina ranga azēm chunga ankel rang ati na. **25** Hatuka ei zēm thei u na ranga mevun rile akhittit u na, hankēng Paulin akōla anding sipai raza aruaipu kōma ei ti: "Rom mi khat pei ani anten, hanūk chu āsia anlō lui ani anten zēm thei u mak che, hava ha adik ni mak mo?" ati na. **26** Sipai raza aruaipūn ariat le chu sipai ulian khītpa kōma asēna avarila: "Atak chunga athō rang nei ti ha anrēng ro. Asik chu ama hi Rom mi kēng," ati na.

27 Hankēng sipai ulian khītpa chu asēna Paul akōma: "Rom mi tatak mo na ni? Na man thei ta," ati na. Hatuka amān: "O hanle, ka ni," ati na.

28 Sipai ulian khītpa hān: "Koi chu, hiva rama mi kei chang theina ranga sum ātampa le kei rachōk kēng hile," ati na amasanga. Tenchu Paulin: "Koi chu anzir len āta Rom mi kēng ka ni," ati na.

29 Ama ankel ranga ansin ngāi chu anūk ankei len u zeia. Sipai ulian khītpa hām Rom mi kēng kei sūr ati na anriata arathāta zei.

Paul ruirilna ansāng matona anding

30 Hatuka zīngkhua vāra ei ankhit āta amazōka. Hatuka Jihudi ngāiin ichanga mo Paul āsia mantung u na asik asa dima ariat rang ei zōt sika chāizūng ngāi le rui aril ngāi dōra ruirilna ansāng ankhōm ranga chong apēk u na. Paul chu ahong

achumpuia, ama ton u na amanding u.

23 Paul chu rui aril ngāi tiang anhoia: "Ka parual le unāi ngāi, avian ten peia hin Pathian matona siat le sa riatna dik adōn chunga kei la om thei hi asa," ati na. **2** Chāizūng Anania hān Paul akōla anding ngāi kōma Paul amūr asuk pe rak ranga chong apēka. **3** Paulin akōma: "Nang bang anpelena lung apōlpa, Pathianin ei na zēm rang ani zei. Dān ang taka ka rui aril ranga ansut kēng na ni hale, tenchu hontin mo dān nōka anānzēm ranga chong nei pēk?" ati na.

4 Paul akōla anding ngāiin: "Pathian chāizūng ulian hintin hin ankhal rang nei ngam mo?" ati u na.

5 Hatuka Paulin: "Parual ngāi, chāizūng ulian ani ti kei riat nōk kēng ani zei," ati na. Asik chu: *"Na nam ngāi kāra ruirilpu ngāi chunga chong āsia ril nō ro, (Ant.22:28)* ti ha Lekhabu ānthianga anziak kēng," ati na.

6 Hatuka Paulin asen chu Sadduki ngāi bila mi hanūk asen chu Pharisi ngāi bila mi ani u ti ariata ruiril ngāi kōma anringa ei ti: "Parual le unāi ngāi, koi hi Pharisi nama mi kēng ka ni. Pharisi sanāi ka ni na. Thīna nāta anthui rētna ruia ansabeina kei dōn sika hin avian na kār u na ka rui anril ranga kei anding ani zei," ati na. **7** Hava chong aril le chu Pharisi le Sadduki ngāi ankhalna asuak pe u na. Rui aril ngāi bila ansen pok u na. **8** Asik chu Sadduki ngāiin ei ti u anthui rētna hi om mak. Hatuka vānpalāi le rathām om mak. Tenchu Pharisi ngāiin aninīn apom rit u na.

9 Hatuka achālaka rahupui asuaka. Pharisi ngāi bila senkhat dān mīnchū ngāi anding u na. Achālaka ankhal u na ei ti u: "Hiva mi hi itē āsia ei thō mu mak me na, vānpalāi mo ole ratha mo achongpui ani ving ten, Pathian ādui chang inti," ati u na. **10** Tenchu ei ankhēk u anrik riam le chu sipai ulianpa hān ei pot nek u rang kēng ti āchīna. Hankēng sipai ngāi asēna amāni bil āta avanuk tapa insūng apinga ahong aruai ranga chong apēka.

11 Hanūk zāna han Puma chu Paul akōla andinga: "Ngam tānla omtit pei ro. Jerusalem khopuia ka chong anthiang vanga nei man riat babang anga Rom khopuia hin um ka chong nei vaman riat rang anāng," ana ti na.

Paul athatna ranga lamruang athō u

12 Sūn ahong avār le Jihudi senkhat maruka chong anrual u na, Paul na that thei māseng chu itē nēk sāk thō nō mani, ati na khomāk ansam u na. **13** Pasal sōm manli nēka ātamin khomāk ansama hiva zāt chong maruk ei

sin u. **14** Hatuka amāni chu chāizūng ulian ngāi, pātar ngāi kōma asē u na: "Paul na that thei māseng chu itē nēk sāk thō nō mani ati na khomāk ansam kēng na ni. **15** Hava sika han nangnīn rui aril ngāi lehan sipai ulian kōma hintin hin anthēmna thō u ro: 'Nangtūk ama arui adik uala nei ril sa theina ranga Paul chu nang na kōma hong chumpui ro, ati u na. Hatuka nangni ngāi ana honga suak u mān koinīn athat ranga lei ansin inti,' " ati u na.

16 Tenchu Paul asarnu nāi pasalten lamruang thōna achan alei en u chong ha ariata insūnga intpepa avalūta, Paul akōma lamruang alei thō u rang rui avarila

17 Hatuka Paulin sipai raza aruaipa khat apāia: "Hiva ruathar hi sipai ulianpa kōma ruai ro, akōma chong ei ril lak rang adōn," ati na.

18 Hatuka sipai ulianpa kōma aruaia: "Paul ankhumpu hān ana pāia, hiva ruatharte hi nang na kōma honga ruai ranga ei na mathēm. Amān na kōma chong aril lak rang ei dōn ninti," ati na.

19 Hatuka sipai ulianpa hān akuta ama ruaia. Abingtena asēpuia maruka: "Hong mo nei na ril zōt?" ati na arakela.

20 Amān: "Jihudi ngāiin nangtūka rui ril ngāi kōma Paul aruai ranga na kōma ahong azong ranga chong ei anrual u. Paul arui chu adik uala ril sa u rei ati papei u na. **21** Tenchu hava ha atel ranga lei zōt pe nō ro. Asik chu mi sōm manli nēka ātamin lampuia achan alei en u rang kēng. Paul athat u māseng chu itē asāk anēk nōkna ranga khomāk ansam u kēng. Atun hin na chongtin angāk chunga ansina om chian u," ati na.

22 Hatuka sipai ulianin ruathar chu aman sēna: "Hiva hi ka kōma nei na man thei ati na tutē kōma ril ta ni," ati a chong apēka.

Paul Kaisari khuana aruai u

23 Hatuka sipai raza ruaipu ngāi anni akuia: "Sipai raza anni, hanūk sakor amang thei mi sōm sari hanūk asei anlek mi raza anni man sin lilip u ro. Atun zāna dār akua huna Kaisari khua ten pei nei sē u rang anāng. **24** Hanūk chu ram oppu Pheliks kōma azōk hiaia nei ruai theina ranga Paul ei chuangna rang sakor man liang pe u ro," ati na. **25** Hintin hin lekha anthuan ranga amaziaka:

> **26** "Koi Klaudia Lusia hīn,
> Lalchi thōrua ram optu
> Pheliks kōma ka chibai ka
> hong thō.
>
> **27** Hiva mi hi Jihudi
> ngāiin ei sūra athat ranga ei
> ansin u. Tenchu sipai ngāi ka
> ruaia kei mazōk ani na. Ama
> hi Rom mi ani ti ka riata.
> **28** Tenchu āsia ei manlō u na

asik le akong ariat rang kei
zōt sika han amāni ruiril ngāi
kōma kei ruai. **29** Hatuka
amāni adān u ruia hong zātte
mo ei ankhal u sika āsia ei thō
ti ka riata. Tenchu thīna rang
le ei ankhumna rang khopa
āsia ei thō chu mu makung.
30 Hatuka Jihudi ngāiin
achan ei ravān chian u ti ei na
man thei u le na kōma kei
hong tīr len ani na. Ama āsia
anlō ngāiin achunga chong
āsia adōn u ten na kōma
ahong a ril u ranga kei man
thei ati na ka lekha hong
mathuan chu ka manmong,"
ati na.

31 Hava sika han sipai ngāi chu chong anpēk anga Paul chu zān zāna aruai u na, Antipatri khuana avatung u na. **32** Zīng khuavāra sakora achuang mi ngāi chu Paul abila sē tir ranga ei la ti u. Sipai ngāi chu insūnga intepepa ahong akīr rēt u na. **33** Hatuka sakora achuang mi ngāi chu Kaisari khua honga suak u le lekha chu ram oppu kōma apēk u. Paul um ama matona avamanding u na. **34** Ram optu chu lekha apore suale ama hi hova rama mi mo? ati na arakela. Hankēng Kilikia rama mi ani ti ariata. **35** Hatuka amān: "Na chunga āsia anān lō ngāi ahong atung u tikle, na rui hi la mandon rēt rong," ati na. Hatuka Herod sipai omna inpuia āsiak u ranga chong apēka.

Paul achunga Jihudi Pātar ngāi bādo

24 Ni rangā suale chāizūng ulian Anania chu Kaisaria khuana asēna. Pātar senkhat le dān ariatpu khat araming Tertulla chu abila asē u na. Paul achunga chong āsia ei matung u na dōra, ram optu kōma achōi u na. **2** Hatuka Paul chu apāi sua u le Tertullan chong āsia ei mantungna chong chu Pheliks kōma avamanlōna: "Lalchi thōrua Pheliks! Nang na zāra kēng achālaka rāisān le phūk dāia nei om ani na. Nangin hiva nam ngāi ranga satna nei man don sabak sika ahui ahēka ei om u. **3** Mun tina le kong tina nei na sanna le nei na vūrna hi tāituana rāisān taka na na manpāk. **4** Tenchu na ranga ning chial akāi rang hi zōt mak mena. Na lungkhamna le koini na chong bāi khat dak anān ngāi pe ranga nei na mathēm.

5 Hiva monisi hi mīn buai sabak ani ti nei riat kēng. Maniapūra Jihudi a om ngāi dōrām ei man sel chachak kēng, hanūk chu ama hi Nazaret pōla mi ulian khīt khat ani na. **6** Hanūk chu Pathian biak in um annim rang ei val ani na, hatuka amāni hi nei sūra koini na dān anga ama rui hi aril ranga nei zōt. **7** Tenchu sipai ulian Lusia honga suaka, hatuka ranak ruma koini na kut āta ei ruai tap ani na.

8 Paul āsia antung ngāi chu na kōma ahong ranga chong ei pēk, hasika han nang na pumin hiva ngāi rui hi asa dima radēk tānla aloma ei dikna dōra chu riat zit in na ti. Ama chunga bado nei thōna ngāi riat thei na ti," ati na.

9 Hatuka Jihudi ngāiin ei maham u nōkna hi dik kēng ati u na.

Paulin Pheliks matona ama satna chong aril

10 Hatuka aram optu hān Paul ei man chongna ranga akut le azāpa. Paulin amasanga: "Kum asōtpa nangin hiva nam ngāi rui nei hong ril pe ani ti ka riata rāisān taka kei sat le kei siatna na ril ka ti. **11** Jerusalem khopuia Pathian abiak ranga kei sē tena avian tena hin ni sōm lei anni la kāi makung. Hava tak han ei dik nōkna chu riat thei na ti. **12** Pathian biak ina tutē le ankhal ngāi makunga. Ankhomna ina mo ole khua sūnga mo angkhat pei mi mathoka manbuaia na mu u mak. **13** Atun um ka chunga āsia ei na man tung u na hi na kōma anthiang vanga mandang thei u nō ni. **14** Tenchu hiva rui hi na kōma puang ka ti: 'Koi hi Lampui azī ngāi, mīn pōl atei ngāi ei ti u azī ka ni na, hava ang ang dān taka koini na chipui ngāi Pathian abiak ka ni. Alom pumpuia dān dōra le deari ngāi lekhabūna anziak dōra a iam ka ni na. **15** Hava mi ngāiin ei pom u anga koi um Pathian asa dōn ka ni. Pathianin mi dik ngāi le mi dik lui ngāi athi nāta mathui inti ti ka ka iama. **16** Hiva sika hin Pathian tiang le miring kōmam demna buia mandon ānthiang adōn ranga kei pūt chian ani,' ati na.

17 Atun, kum ātampa suale ka nam ngāi atuanga dāli dar ranga kei sē ani na. **18** Tenchu Jihudi mi senkhat Asia ram āta ahong u na. Hiva ngāi ka thō lāi han Pathian biak ina ei na mu u. Ruitāng azī lama anthiang vang ka ni. Mipui manbūm makunga, buaina rahūm thō makung. **19** Amāni ngāi ha kei siatna a om ten, na kōma ei hong chōi u rang kēng ani zei. Na kōma chong āsia ei hong mantung u rang ani na. **20** Hano tenchu hivana a om ngāi len hin ril u rase. Ruiril zōla kan ding lāi han hong zāt kei dik nōkna mo ei mu u? **21** Hiva chong kam khat rong kēng ei ni rang ani zei, amāni lāia kan dinga anringpana: 'Thīna nāta athi anthui rētna ruia avian nangni matona ka rui ei anril ani zei,' kei ti," ati na.

22 Hatuka Pheliks hān hiva rui ariat suale chu alei siak tota. Asik chu Lampui anti rui chu asa ani ti na ei riat vang sika amān: "Sipai ulian Lusia ahong tik le na rui chu la sat bo ning," ati na. **23** Hatuka Pheliks hān sipai raza ruaipa kōma Paul chu arung ranga chong apēka: "Ama ei

nuam anga man om ro. Amal arual ngāiin ei nāng anga ankiavāng ranga khār nō ro," ati na.

Pheliks le anungāk Drusila matona Paul anding

24 Nikhua sōt asē miai sua rēt le Pheliks anungāk Drusila lehan ahong u na. Drusila chu Jihudi nupang khat ani na. Amān Paul chu akuia Krista Isuana iamna ruia Paulin arila arangāi sabaka. **25** Paulin adikna rui, aninga anrēng theina rui le ruirilna ei la hong rang rui aril pe na. Hankēng Pheliks chu arathāta sika han: "Atuna ranga chu ahun zei, sē pei ta ro. Hun kan hēr tik, na pāi rēt bo ning," ati na. **26** Amān ei mazōk theina ranga Paulin sum na pe bo ni ti na asa ei thō ani na. Hasik han ei pāi rēt ei pāi rēta ei chongpui chachak.

27 Tenchu kum anni suale, Porka Phestan Pheliks asut mun chu aluana. Pheliks chu Jihudi ngāiin na dit u rase ei ti sika Paul chu ei khuma ei siak chian ani na.

Paul Phesta matona anding

25 Hava rama ei hong ni anthum suale, Phesta chu Kaisari khua nāta Jerusalem khopuia asēna. **2** Hankēng chāizūng le Jihudi ngāi ruaitu lian ngāi chu ama kōma Paul achunga chong āsia aman tung u na. **3** Phesta kōma amāni malung do anga Paul achunga athō ranga achān ei vamathēm u. Amāni ei zōt u chu, Paul Jerusalem khopuia akuia lampuia lamruang athōna alei athat ranga ei man sūk u. **4** Tenchu Phestan amasanga: "Paul chu Kaisari khuana kēng ei ankhum. Hasika han koi um anrapa asē rang ka ni zei. **5** Nangni na kāra ruaitu senkhat āthethei chu sē u sela hava mi ei siatna a om ten hong ril u rase," ati na.

6 Amāni bila ni sōm nēka a om suale Phesta chu Kaisari khuana asēna. Hatuka zīngkhua vāra arui rilna sutmuna ansuta Paul amān kuia. **7** Ama chu avasuakle Jerusalem khopui āta asē mi ngāi chu akōla anding u na atak chunga chong āsia ātampa ahong ril u na Tenchu abul arēl ei mandang thei khat ngal om u mak.

8 Hankēng Paul chu ama ei anzōkna rang chong arila: "Jihudi ngāi dān ruia mo ani, ole Pathian biak in tak chunga mo ani, rēng Kaisar achunga mo ani, itē kei masialna om mak," ati na.

9 Tenchu Phestan Jihudi ngāi malung do chang anga sin athō ranga ei nuam ani na. Hasika han Paul akōma amasanga: "Jerusalem khopuia son asēna na chunga hiva rui ngāi dōra hi ka kōma hong andinga aril ranga na zōt mo?" ati na.

10 Paulin amasanga: "Kaisar ruirilna sutmun ansāng matona

ahong anding ka ni. Hiva hin kēng ka rui nei na ril pe ranga. Jihudi ngāi chunga itē kei masialna ei bui hi nangin anthiang vanga na riata. **11** Masial kei thō a om ten hanūk chu thīna rang ten peia kei thō a om ten, athi ranga annar makung. Tenchu hiva chong āsia ei hong chōia ei na thō u na ngāi itē abul arēl ei bui sika tutēn amāni kōma anān betōk thei rang om mak. Kaisar kōma ruirilna azong ka ni," ati na.

12 Hatuka Phesta chu ruiril ulian ngāi lehan anrilpui suale Paul amasanga: "Kaisar kōma ruirilna nei zong sika, Kaisar kōma kēng nei sē rang," ati na.

Phestān Agrippa kōma Paul arui aril

13 Nikhua alakte suale rēng Agrippa le Berniki chu Kaisari khuana a honga tung u na. Phesta kōma chibai ahong būk u na. **14** Nikhua tampa hava han ei om u sika Phestan Paul arui chu rēng kōma arila: "Pheliks hān mi khat ei sūra ei khum a oma. **15** Jerusalem khopuia ka om lāi han Jihudi ngāi chāizūng ulian le pātar ngāiin ama tak chunga chong āsia ei hong chōi u. Amānīn hava mi arui kei masat pe ranga ka kōma ei hong zong u," ati na.

16 Tenchu koiin ka masanga: "Ama kōma havan tina thō ha Rom mi ngāi ei thō u dān ni mak. Asik chu chong āsia ahong achōi ngāi le āsia athōpu chu antong bak luia ansiat ranga anbetōk thei ngāi mak. Tenchu arui andarna hēr apēk ngēt ei nāng kēng ka ti na. **17** Hatuka hivan hin ka kōm ahong atung u le sōt rei luia zīngkhua vāra ruirilna ka pāi lena. Hatuka hava monisi chu ruirilnana ahong aruai ranga arung ngāi chong ka pēka. **18** Ama chunga chong āsia ahong achōi ngāi āchong ranga anding u na, tenchu kei asa anga achunga itē aril rua riat u mak. **19** Tenchu amāni Pathian andonna ruitete ngāia ankhalna ei dōn u. Hatuka araming Isua ati na mi khat ruia ei ankhal u. Hava mi ha athi sua, tenchu Paulin chu ahong adam rēt, ti ha kēng āsia ei thō u ani na. **20** Hiva ngāi rui ka riata koiin andonna chang riat makunga. Hava sika han Paul Jerusalem khopuia asēna hava han ama arui chu avaril ranga ei zōt le ei zōt nōk chu ka rakela. **21** Tenchu Augusta Rēngpuiin ama arui chu ei manriat theina ranga Paulin Jerusalem khopuia ei sē nōkna rang azonga. Hankēng Kaisar kōma ka mathuan thei māseng chu ārung ranga ārung ngāi kōma chong ka pēka," ati na.

22 Hatuka Agrippa chu Phesta kōma: "Koi um ka theia hiva miring kōma āta achong ariat rang ka zōt," ati na.

Hatuka Phesta hān: "Nangtūk akōm āta chong rangāi bo tani," ati na.

Rēng Agrippa matona Paul anding

23 Zīng khua vāra Agrippa chu Barnik lehan anlian le anlal sabaka ahong u na. Sipai ulian ngāi le khopuia ruaitu ulian ngāi chu ruirilna anchun zōla alūt u na. Hatuka Phestan chong apēk le chu Paul ahong ruai u na. **24** Hatuka Phestan: "Rēng Agrippa le hiva muna koini bila alian arāng ahong anchel ngāi dōra, hiva mi hi mu u ta ro! Hiva mi aruia hin Jihudi mipui rual dōrān alom u na ka kōma ana hong mathēm u na. Jerusalem khopuia le hiva muna a om Jihudi ngāi dōrān hiva mi hi chu dam lāi nō rase ati na ei ankhēk u. **25** Tenchu thīna rang tenpeia itē masial ei thō om mak ati na ka mu. Tenchu Augusta Rēngpui ngēt kōma avasuak rang ei pūt sika ātīr ranga kei masuk ani zei. **26** Tenchu ka ulian kōma arui andang siaka itē anziak rua riat makunga. Hava ha nangni ngāi kōma kei hong masuakna asik. Aliaktena, Rēng Agrippa nang na makunga kei hong masuak. Ama na radēk suale ama aruia anziak rua dōn ka ti. **27** Asik chu chong āsia ei matung u na asik andang siaka riat luia ankhit chuchunga ahong atīr hi anhuia re makung," ati na.

Rēng Agrippa matona Paulin ei satna chong aril

26 Hatuka Agrippa hān Paul akōma: "Nang na theia rui ngāi aril ranga ka na phal zei," ati na.

Hatuka Paul chu akut alānga ama aninga ei anzōkna rang chong aril aphuta. **2** Amān: "Rēng Agrippa, kei anzōkna ranga chong aril ranga aviana na matona kei anding hi ka rāi asāna kan riat. Jihudi ngāiin ka chunga chong āsia ei na malō u na ngāi dōr āta kei anzōkna chong aril ka nāng zei. **3** Nangin Jihudi nam ngāi kāra rui le nam dān ngāi le rui anpōn dōra tak chunga ariat sabak nei ni sika alaktena ka rāi asāna. Hasika han dūk ana diarpui zāma ka chong anān ngāi pe ranga achālaka kei na mathēm.

4 Nāipangtete ka ni lāi āta Jihudi ngāiin kei lēng dān chu ei na riat zit u ani na. Aphut len āta ka nam ngāi bila Jerusalem khopuia kei hong om hi Jihudi ngāiin um aphā mān āta ei na riat zit u kēng. **5** Hun asōtpa nāta ei na riat u kēng. Azōt u ten ka rui aril thei ani u na. Koini na Pathian mandonna ruia ankhir khīt pōl, Pharisi mi ka ni na, Pharisi om anga a om ka ni. **6** Pathianin koini na chipui ngāi kōma achong tin aiam kei ni sika, atun hin ka rui anril ranga kei hong anding. **7** Hiva achong tin hi aman ranga ei mangang u na koini na nam sōm lei anni ngāiin asūn azāna malung tataka Pathian ei mōk u chachak. O Rēng Agrippa! hiva chongtin nei mangang ruia hin Jihudi ngāiin

āsia ei na mantung u. **8** Pathianin hava athi ngāi ei mathui hi, ichanga mo nangnīn a iamrua ni thei mak nei ti u?

Paulin ei anzir tharna rui aril

9 Taktaka koi um Nazareta mi Isua raming aduia athō rua ātampa hi kei thō rang hi anāng ati na kei anriat. **10** Hava tak ha Jerusalem khopuia kei thō lele ani na. Chāizūng ulian ngāi kōm āta ningneina kei lāka mīnthiang ngāi tamtak ankhumna ina kei khum chachak ani na. Amāni ngāi athat u lāi um kei pomna kei manlang ani na. **11** Hatuka Jihudi ngāi ankhōmna in tina kei sēna kei vazēm u chachak. Isua siat anril khakhak ranga kei put u chachak. Achung u na achālaka kei sing nōk ani na. Ram atei ten pei kei sēna kei sinsak u chachak.

12 Havan tin han ansinsak ranga ka suak lāi han, Damaska khuana kei sē na chāizūng ulian ngāi kōm āta ningneina le phalna lekha kei chōi ani na. **13** Hatuka, O Rēng, lampuia ka sē lāi han anvān āta ani nēka ra-āng anei ka muna. Hava ha sūn chimrip ani na, koi le ka lōm kei sēpui ngāi ravēl chu khuanlek anga a ēl zuaka. **14** Na loma phila nānbok kiar le chu koin hē ka riata: ‘Saul, Saul,’ ati na Hebrai chonga ei na ril, ‘ichanga mo nei na sinsak chachak? Na ranga sunrol anzum anpir chu ana kēng,’ ana ti na.

15 Hatuka: ‘Koin Puma, tu mo na ni?’ ka ti na.

Hatuka Pumān: ‘Koi, Isua nangin nei sinsak chachak ha ka ni. **16** Atun chu anthui tānla na ke le anding ta ro. Na kōma kei hong anrālna chu hava ha asik ani. Koi ka dorbo andom ranga le ka chong anriatpu chang ranga kei na phun kēng. Nangin ka ruia nei mu ngāi le na kōma kei anrālna rui arilpu chang in nati. **17** Nang na nam ngāi le atuna nam atei ngāi kōma kei na tīr ngāi kut āta na mazōk ka ti. **18** Amit u ei vār theina rang le azīng āta avāra ei hong kīr u theina ranga amāni kōma kei na tīr. Soitān ningneina nāta Pathian opna tianga hong kīr unti. Hanūk chu koi ana iama āsia andualna le kei manthiang ka mi ngāi bila dōngluana man unti,’ ati na.

Paulin asinthōna rui aril

19 Hava sika han, Rēng Agrippa, chungvān āta anrālna ha tel luia om thei makunga. **20** Mānsana Damaska khuana Jihudi mi ngāi kōma Pathian chong kei ril ani na. Hava suale Jerusalem khopuia Jihudi mi ngāi kōma. Hankēng chu Judia ram pumpuia hanūk chu Jentail ngāi kōm tenpei kei varil ani na. Amalung u makhīra Pathian tiang ei hong kīr thei u na rang le amalung u ansīrna om zia diktak anlang chunga sin ei thōthei u na ranga Pathian chong kei ril

chachak. **21** Hava sika han Pathian biak ina ka om lāi han Jihudi senkhat ngāiin ei na sūra ana that ranga ei na val u. **22** Tenchu Pathianin ana sana avian ten pei hin mi lian khīt le mi sīn khīt ngāi kōma ama ruia aril thei ranga kei lān ding ani na. Mosi le deari ngāiin ei ril u ha anrapa ahong atung rang ani zei ti rong ha kēng kei ril atei itē kei ril om mak. **23** Krista, chu antakna ei la hong tiar ngēt rang rui kēng amānīn ei ril u. Ama chu athi ngāi kār āta anthui mānsa khīt ei ni sika mānsana Jihudi nam kōma ra-āng rui ril inti. Hava suale Jentail ngāi kōma ril inti, ei ti u," ati na.

24 Havan tin han ama aninga ei anzōkna rang rui aril lāi tak Phesta chu anring sabaka ankhēka: "Paul, achāng kēng na ni. Achālaka lekha nei theina hīn na lu ei masiat kēng ani zei," ati na.

25 Tenchu Paulin: "Lalchi thōrua, Phesta aliankhīt, achāng ni makung. Tenchu chong tak le malung avār vanga chong kēng kei ril. **26** Rēngin hiva rui ngāi dōra ei riat zit sika akōma anngam panga chong kei ril thei. Asik chu hiva ngāi hi Rēngin itē ei riat nōk om mak ati na kei anngam pang ani na. Asik chu hiva rui ngāi hi maruka mīn ei thō om mak. **27** Rēng Agrippa, deari ngāiin ei ril u hi na iam mo? Na iam ati na ka na riat," ati na.

28 Agrippa chu Paul kōm: "Nangin hiva hun anrap tena Kristian anchang ranga nei na mathēm kēng hile," ati na.

29 Hatuka Paulin: "Hun anāi tena mo ani ole hun asōtpana mo ani, ni rase. Nang rong ni mak, tenchu aviana ka chong anngāi ngāi dōra koi kei chang anga nei chang u ranga Pathian kōma ka bōrzong ani na. Tenchu hiva zīngzir ankhit ngāi rong om nō rase," ati na.

30 Hatuka Paulin hiva chong ngāi aril suale Rēng Agrippa, hanūk chu ram oppu, hanūk Berniki hanūk chu abil u na ansut ngāi dōra anthui kiar u na. **31** Hava in amāk sua u le amāni le amāni achong u na: "Hiva monisi hīn thīna rang le ankhumna rang khop chu itē āsiat ei thō om mak hile," ati u na.

32 Hatuka, Agrippa hān Phesta kōma: "Amān Kaisar kōma ruirilna vazong nō sela chu, koinīn na mazōk thei ba," ati u na.

Paul rakuangpuia Rom khopui apan

27 Rakuangpuia anveia Itali rama koini nei pan rang chong amasat sua u le, Paul le atei ankhum ngāi senkhat ngāi ha sipai raza ruaipu khat araming Julias kōma abetōk u na. Rēng Augusta sipai ruala sipai raza aruaipu ani na. **2** Hatuka Adramuttini khuana rakuangpuia

koinīm na chuanga. Hava rakuangpui ha Asia ram tipuilian makapa mun a om dōra ei pal rang ani na. Tipuilian kāra nei antol ani zei. Hatuka Thessalonika khuana Aristarka, Makedonia rama mi chu koini bila om ani na.

3 Zīng khuavāra Sidon khuana na vānbena Julias chu lungkhamna lehan Paul a ompuia. Ama ei nāng dōra ei zōn thei u na ranga amal ngāi bila anchel rang aphala. **4** Havan āta tipuiliana nān vei rēta. Tenchu thīnthi na maton changa alei om sika Kupra mualanlān rali songa nei anvei. **5** Hatuka Kilikia ram le Pamphulia ram adēp tipuilian makapa tipuilian anzara nei anvei ani na. Hatuka Lusia ramte sūnga Muira khuana tiang nān veia. **6** Hava muna han sipai raza aruaipu han Aleksandria khuana rakuangpui khat Itali ram apan rang chu amuna. Hava han koini ana manchuanga. **7** Hatuka nikhua sōtpa zām zām ati na nān veia Knidas khua kōla tirakham chu antak chunga na vatung theia. Thīnthin ei na khār sika ala anvei thei mak mena, Salmoni khua radīna Kret mualanlān rali song nei anvei ani na. **8** Antak chunga hava rauap chu nān veia mīn Rakuang Munhui ei ti u muna nānbe na. Hava mun ha Lasai khua kōl ani na.

9 Hatuka hun asōtpa athenga asē sua ani zeia, hasika han rakuangpuia anvei um anchīna a om a. Asik chu bu ngoina pānta nikhua ha anlēn sua zei ni. Hasika han Paulin amāni ranga anrēng chong arila. **10** Amān ati na: "Mi ngāi, atun rakuangpuia nei anvei rang hi achān antak ranga ka mu zei. Rakuangpui sūnga neinun ngāi le rakuangpui rong ni mak nei machān ranga anchi om tenchu koini nei damna len um na machān thei ti hi anchi om," ati na. **11** Tenchu sipai razaruaitu hān Paul ahē nēk ten, rakuangpui aveipu le rakuangpui pumapa hē chu sipai razaruaitūn aiam uala. **12** Asik chu hava rakuangpui anbena mun ha nūdina a om ranga chu ei ansūk nōk sika ātam riain chu nei lān vei sa ranga ama sūk u na. Asik chu Phoinik khuana avatung zāma hava han nūdin amang ranga ei sabei u ani na. Phoinik khua chu Kret mualanlāna rakuangpui mun khat ani na. Hava ha mār tāklam le sim tāklam māi athak rit ani na.

Phāivua anrikpa ei hong rui

13 Hatuka sim thīnthi chu ahong phiaphiai le chu aderdīn u ha asuak u zei ti anriat u na rakuangpuia zīngzir chu asūt u na Kret mualanlān rakham kokōla anvei u na. **14** Tenchu hun la sōt rei mak mualanlān tiang āta phāivua anrikpān ahong suk u na. Hava phāivua anrikpa ha achong u na "Euroklaidon" ati u na.

15 Hatuka rakuangpui chu phāivuan ahong suka. Thīnthi tianga maton nei song thei lāi nōk sika nei mathān rak ani zei. Hatuka thīnthin ana vei titira. **16** Hatuka Kloda ei ti u mualanlān asīnte rali songa na tāna antak sabak chunga ansanna rakuangte chu na mazōk zām theia. **17** Hatuka ansanna rakuangte chu chung na makhal suale rakuangpui athuai tiang riza lehan akhit u na. Hatuka Surti ei ti u suaranthang muna phil avasuk rang ei chi u sika rakuangpuia puan anzar chu amasum u na. Hatuka thīnthin ana malīm titira. **18** Hatuka zīng khuavāra chu phāivuan ei na suk sabak sika rakuangpuia neinun aliak ngāi ansul aphut u na. **19** Hatuka nīnthum changnana chu koini na kut len le rakuangpuia tinratua ngāi chu nei pei ani zei. **20** Nikhua tampa chu ani mēl le ārsi ngāi um anlang mak. Phāivua chu ei lānrik chian ani na. Nei damna azōk rang reng chu ansabeina nei dōn lāi nōk ani na.

21 Hatuka mi ngāi ha alom u na nikhua tampa bu nēk luia ei om u sika Paul chu amāni lāi āta andinga: "O mi ngāi, Kret mualanlān āta rakuangpui ha nei vei u nōk ranga chong ani na. Hatuka chu hiva āsiat akui, anpei anmāng hi ei bui ranga chong ani na. Hava kei na manthei u ha nei tel u ranga chong ani na. **22** Atun um nisela malung arāttita a om ranga kei na mathēm u. Asik chu tutēn nei dam u na machān u nō ta ni. Tenchu rakuangpui rong kēng koinīn nei machān rang. **23** Asik chu avian zāna han Pathian vānpalāi khat ka kōla ahong andinga Ama ta kei ni le ama dorbo kei dom babang Pathian kōm āta ahong ani na. **24** Amān ka kōma: 'Paul, achi nō ro, Kaisar maton nei la vānding ngēt rang ani na. Hanūk chu en ro, rakuangpuia miring nei anveipui ngāi dōra ei dam u na ranga Pathianin ei na pēk kēng,' ati na. **25** Hasika han mi ngāi, na malung manrāt u ro. Asik chu Pathian ka aiam, amān ei na ril ang taka ei chuk rang kēng. **26** Tenchu mualanlān angkhat peia chu nei vānbe rang anāng," ati na.

Rakuangpui ei siatna rui

27 Zān sōm lei manli changna zāna Adria tipuiliana thīnthīn ana lamalīm chiana. Hatuka zān chim ripa chu rakuangpui avei ngāiin hova mun khat leka mo ahong asuak kēng na ni zei ati na amandon u na. **28** Hatuka ti ei anthūk amankhi u na, phut raza khat sōm anni anthūk ani ti ariat u na. Hanūk chu asē ual u le amankhi rēt u na, phut sōm akua anthūk ani ti ariat thei u na. **29** Asik chu lungpui vasuk lam ving mani ati na aratha ei ta u ani na. Hasika han rakuang nūk tiang

āta thīrchingki manli amasul u na. Hatuka khua vār rang chu amaruang u na. **30** Hatuka rakuangpui avei ngāi chu ārot rang ei zōt u sika han rakuangpui alu tianga thīrchingki ansul rang om athō u na. Tenchu sanna rakuangte kēng tipuiliana ei masul zēt u na. **31** Hatuka Paulin sipai raza aruaipu le sipai ngāi kōma: "Hiva avei ngāi hi rakuangpuia a om chian u nōk ten, nangni bila tutē azōk rang rang thei om u mak che," ati na. **32** Hankēng sipai ngāiin sanna rakuangte khitna ri chu a āt pita amāk u na.

33 Hatuka anrapa khua ahong avār rang vit le Paulin mi ngāi kōma nēk sāk athō lak u ranga achālaka amathēma. Amān: "Aviana lehin ni sōmleimanli ei changna nikhua ani zei, itē nēk sāk abuia lunghāng chunga nei ngāk chian u. Itē nēk sāk thō u mak che na. **34** Hasika han nēk sāk athō lak ranga achān kei na mathēm u ani zei. Asik chu na taksa damna ranga hava ha nei nāng u ani na. Nangni bila tutē na luna sam sangkhat ngal anpei rang om u mak che," ati na. **35** Hava ngāi aril suale amān ruti alāk laka lokō matona Pathian kōm rāisān chong amantunga. Hatuka hava ha akhiaka asāk rang aphut u na. **36** Hava chong hān alom u na ranga lungngamna apēka, hatuka amānīm ruti asāk u na. **37** Hava rakuangpui sūnga han koini na loma miring raza anni sōmsari aruk na ni. **38** Hatuka akhopa anēk sua u le atā bosota ngāi chu tipuiliana ansul rang aphut u na rakuangpui chu ei manzāng bet u ani na.

39 Hatuka sūn ahong avār suale hava mun ha araming riat u lāi mak. Tenchu tipui kōla balichāng omna mun khat amu u na. Athōthei u ten, rakuangpui chu balichānga avabē ranga ama suk u na. **40** Hatuka rakuangpuia thīrchingki dōra a-āt u na tipuia amāk u na. Hava bibila rakuangpui veina atizāp ankhitna riza asūt u na. Alu tianga puan anzār chu thīnthin ei veina changa azar u na. Rakuangpui chu balichāng tiang maton amansong u na. **41** Tenchu tipuilian ei anchunna asua anni ei omna taka tipui sūnga lung apo khatin rakuangpui chu aman ōk tita. Hasika han rakuangpui alu chu sīngansa thei lāi mak. Kiang khat tiang rēta anūk tiang āta tiduar ansokin ei hong suk sika akui rang ani zeia.

42 Hatuka ankhum mi ei ruai u ngāi ha ti anliaia azōk lam ving u ngāi ati na sipai arung ngāiin athatna ranga amansūk u na. **43** Tenchu sipai raza aruaipu hān Paul chu andam rang ei zōt sika hava ei mansūk u anga athō ranga ei khār ani na. Hatuka ti anliai thei dōra chu rakuangpui āta antōm mānsana anliaia tānga avakal ranga chong apēka.

44 Hatuka atei nūka a om ngāi chu rakuang sūnga a om tak mo ole thingpēk rakuanga a om abong abui angkhat pei ei man tak pei asūra ankān ranga chong apēka. Havan tin han alom u na azōk hiaia tānga ei ankān kiar thei u ani na.

Melita ram ei suak u na rui

28 Hatuka azōk kiar u na tānga avakal sua u le hava mualanlān raming ha Melita kēng ti ariat u na. **2** Hava muna aram mi a om ngāiin achālaka lungkham ana mu sabak u na. Alom u na ana phām u na. Kei ti na asik chu hava lāi han rua ei chul chian le hanūk chu ei dāi sika moi ana thō pe u na. **3** Hatuka Paul chu thing raput khat pei avarasuanga moia ahong buka. Hatuka moi alum sika han asūng āta sokinching khat ahong asuaka akuta amachuk pe khapa. **4** Hatuka hava muna aram mi a om ngāiin akuta marūl ei anzēl amu u na amāni le amāni achong u na: "Hiva mi hi mi that ngēta ahong pei ei ni rang. Asik chu tipuilian āta ahong azōk hiaiām nisela, phuba lākpu hān adam ranga mazōk lāi mak," ati u na. **5** Tenchu amān akut āta marūl chu moia athing raka itē achanga anre mak. **6** Hanum nisela amāni hān chu anthing pentia anlāiseka thi rak inti ti ha ei iam u ani na. Asōt miaia a en chiana angāk u na itē chang pe lāi mak ti ariat u na mandon atei achōi viak rēt u na. Amānīn: "Ama chu Pathian khat pei chu ani zei," ati u na.

7 Hava ram kōla mualanlāna khua ulian khatin ram adōna, araming Publia ani na. Ama hān koini ngāi ana phām sabaka a ina nīnthum pei ana manriaka. **8** Hava lāi han Publia apa chu rāitun le ēksen atonga azāl chian ani na. Hatuka ama avaen ranga Paul chu asūnga avalūta. Bōr avazong suale hava mi achunga akut abānga adam lena. **9** Havan tin han athō suale chu hava mualanlāna a om atei ala om ana ngāi akōma ahong u na, Paulin alei mandam kiara. **10** Hava nam ngāi hān lampui tina alom peia lalchi ana thō u na. Hatuka rakuangpuia anvei ranga athara nānsin rēt le chu koini nei nāng dōra chu rakuangpuia ana hong siak pe u na.

Rom khopuia ei tungna rui

11 Hatuka tha anthum suale Aleksandria khuana rakuangpuia na hong anveia. Hava rakuangpui hān anlāp theina andangna Parual Anphīr Pathian ramīl adōna. Hava rakuangpui ha nūdin hun lāia chu hava mualanlāna ei mang u chachak ani na. **12** Hatuka Surakos khuana na hong anbena hava han nīnthum na om a. **13** Havan āta nān lēng chiana Rhegiom khuana na vatunga. Hatuka zīng khuavāra sim thīnthi

ahonga, nīnni changna nikhua han chu Puteoli khuana na vatunga. **14** Hava khuana han unāi ngāi senkhat nān tongpuia. Amāni bila ni sari a om ranga ana mathēm u na. Havan tin han Rom khopui chu nei vapan thei ani na. **15** Rom khopui āta unāi ngāiin koini na thang alei riat u na Appia Bazār le Khualbūk Anthum tenpei alana koini ana lei hong zong u na. Paulin amāni ngāi chu amu na Pathian kōm rāisān chong aman tunga lungngamna apēka.

Rom khuana ei om rui

16 Hatuka Rom khopui sūnga na tung suale sipai raza aruaipun ankhum ngāi chu sipai omna ina aruaia sipai ruaitu khat kōma abetōka. Tenchu Paul chu athei daka sipai arungpu le a om ranga sipai raza aruaipun phalna apēka. **17** Hatuka nīnthum suale Paulin hava muna a om Jihudi nam ngāi bila ruaitu ual ngāi chu akōma akui kiara. Hatuka ahong ankhōm kiar u le amāni kōma: "Parual le unāi ngāi, koini na nam le ankal hanūk chu koini na chipui ngāi om dān andui itē kei thō om mak. Hanum nisela Jihudi ngāiin Jerusalem khopuia ei na sūr u na Rom mi ngāi kuta ei na betōk u ani na. **18** Hatuka Rom mi ngāiin achālaka anaradēk u na, kei thīna rang khop itē masial man u mak anān zōk rang ei zōt u ani na. **19** Tenchu Jihudi ngāiin koi ei na mansūr khakhak u sika han Kaisar ruirilna kōma ahong andar kei nāng ani zei. Ka nam ngāi chunga itē ansialna rang chong dōn makung. **20** Hava sika han nangni ngāi anān mupuia ana chongpui u ranga kei na mathēm u. Hiva zīngzir le kei ankhitna chu Israel ngāiin ei mangang u sika kēng," ati na.

21 Hatuka amāni ngāiin Paul akōma: "Judia ram āta tutēn ahonga na ruia lekha ana honga pēk om u mak, hanūk chu unāi ngāi bilām tutē ahonga na siat itē ahong aril la om mak. **22** Tenchu nang na mūr ngēt āta hava pōl ngāi ruia imo nei mandon ariat rang na zōt. Asik chu mi tin mūra hava pōl rui āsiat aril sabak u," ati u na.

23 Hatuka ama ranga nikhua angkhat aruat u na, hava nikhua taka han ama ei tungna ina han mi tamtak ahē anngāi ranga asē u na. Hava han zīng len āta zān ei zīng ten pei, amāni kōma Pathian ram rui chu marit ansuan sabaka aman riata. Mosi dānbu len āta aphuta deari ngāi lekhabu ten peia Isua aruia anril ngāi dōra aman riata. **24** Hava ngāi achong rila han senkhat chu aman nuama tenchu senkhat chu iam thei u mak. **25** Amāni le amāni kāra ngal chong anrual thei u mak. Hatuka Paulin hiva ei hekna chong khat dak aril suale asē rang ati u na. Paul achong ril chu

hiva hi ani na: "Ratha Ānthiangin anthiang vanga deari Isaia amanga koini na chipui ngāi kōma hiva hi alei ril sua sa ani na. **26** Asik chu Isaian:

'Hiva nam ngāi kōma sē
tānla varil ro.
Nangnīn anngāia rangāi
un na ti tenchu, nangnīn
riat pial thei u nō ta ni.
Amuna mu un na ti tenchu,
nangnīn mu pial thei u nō
ta ni.
27 *Asik chu hiva nam ngāi*
malung chu itē re lui aīt
kēng ani zei.
Akuar le ei rangāi u tenchu
antak chunga kēng ani
u zei.
Amit u ngāi um amansīng
u zei.
Ni nō sela chu amit le mu untia,
Akuar le rangāi untia,
Amalung le vār untia,
Amalung u hong makhīr u na
ka lei mandam thei rang
ani,' *(Isa.6:9,10)*

ati na.

28 Hasika han nei riat u ranga kei zōt chu hiva sandamna hi Pathianin Jentail ngāi kōma ei hong tīr ani ti hi ani na. Hava tak ha amānīn rangāi unti," ati na. **29** Hatuka hiva chong ngāi aril suale Jihudi ngāi achālaka ankhal chunga alom u na achīn zit u na.

30 Paul chu kum anni anzui phata in ei luana ina han a om chiana. Akōm asē ngāi dōra chu alei phām chachaka. **31** Pathian ram rui chu aril chiana hanūk chu Puma Isua Krista arui ngāi um amanchūna. Hava ngāi ha anngam panga arila tutēn akhār thei om mak.

ROM KHUANA MI NGĀI KŌMA PAUL
LEKHA MATHUAN

Chibai thōna

1 Koi Paul, Isua Krista suak le kuitīr achang ranga ānkui, Pathian thang ahui aril ranga ānthianga ānkhāi ka ni na. **2** Hava thang ahui ha Pathianin tian lāi āta alekhabu ānthianga deari ngāi mūr amanga achongtin ani na. **3** Hava thang ahui ha a Nāi Pasal, koini na Puma Isua Krista rui ani na. Miring taksa tiang āta chu David akhūk āta ahong ānzir ani na. **4** Tenchu ānthiang theina Ratha tiang āta chu āthi nāta Pathianin ei mathui rētna zāra Pathian Nāi Pasal ei ni zia chu anlian taka ei hong manriat ani na. **5** Ama zāra le ama araming sika hin koinīn hiva lungkhamna le kuitīr sin hi nei chang ani na. Nam tin kāra iamna lama hē āntel ranga nei chang ani na. **6** Nangnīm hava nam ngāi bila Isua Kristān ei na kui a bila ānchel na ni u.

7 Rom khuana Pathianin ei madit ngāi dōra le mīnthiang ani ranga ānkui ngāi dōra kōma:

Koni na Pa Pathian le Puma Isua Krista nāta lungkhamna le phūkdāina chu na kōm u na om rase.

Rom khua avamū rang Paulin achān aphām

8 Mānsana chu Isua Krista sika na lom u ranga ka Pathian kōma rāisān chong ka mantunga. Asik chu maniapūr pumpuia nangni nei iam u na rui chu ānthang kēng ani zei. **9** Asik chu ka bōrzongna tina na raming u ngāi mong luia kei chin chachak ani na. Hava ha anāi pasal thang ahui sika ka malung tataka adorbo kei dom Pathian len a om ka bōrzong anariatpui. **10** Nukhōna lua chu Pathian zōt anga nangni kōma hongna lampui ei anlong theina ranga bōr kei zong chian ani na.

11 Asik chu nangni ngāi adettita nei om thei u na ranga ratha lam neinun kong khat lua chu kei nān sempui thei u na ranga ana mu rang kei zōt ani na. **12** Hava kei ti na omzia chu, koi le nangni ngāi loko anruala nei iamna lehan anhar anlōm u rei ti na ani na. **13** Unāi ngāi, Jentail ngāi kōma mara kei man anga nangni kōmām mara aman ranga voi ituk mo ahong ranga kei val chachak ti hi ana riat u ranga kei na zōt u. Tenchu atun tena hin ana khār ala omtita.

14 Grik le Grik nōk ngāi kōma, mi hian le mi hian nōk ngāi kōma anrual chianga akōm u na antāng ka ni. **15** Hava sik tak han nangni Rom khuana mi ngāi kōmām kei thei dōr thang ahui chu aril ranga achālaka kei zōt sabak ani na.

16 Krista Thang ahui chu ka ranga anzakpui makunga. Asik chu tukareng hava ha aiam tak

pei sandamna ranga Pathian sin thōtheina ani na. Mānsa chu Jihudi ngāi ranga ani na, nūka Jentail ngāi rangām ani na. **17** Hava Thang ahui hān iamna amansōn riama, iamna hān Pathian dikna chu amanlanga. Asik chu: *"Mi ādik chu iamna lehan dam inti," (Hab.2:4)* ati na anziak anga.

Miring ngāi chunga Pathian taksitna

18 Pathian abiak nōk le ādik nōk ngāi dōra chunga anvān āta Pathian taksitna chu ahong anlang zei. Asik chu amānīn chongtak chu ādik nōk lehan kēng ei dui u ani na. **19** Asik chu Pathian rui ei riat thei u rang lampui chu amāni kōma Pathianin anthiang vanga ei hong manlang ani na. **20** Asik chu mita mu thei lui tāituana asin thōtheina lehan a Pathian ni zia chu leilung ansin len āta akut suak ngāi dōrān anthiang vanga ei hong manlang kēng ani zei. Hasika han nōntāk apēk rua reng dōn u lāi mak.

21 Amānīn Pathian ariat u nam nisela Pathian anga manpāk u mak, akōma rāisān chong um ril u mak. Tenchu aman don u chu akoronga le a malung a chu ei zīng pe u ani na. **22** Amānīn ahian ei anti u tenchu āmo kēng ei anlō ani u zei. **23** Hanūk chu thi thei lui Pathian lianna chu āthī thei miring ngāi, vā ngāi, rannung ngāi le marūl ramīl ngāi lehan ei thūl u ani na.

24 Hava sik han ataksa u chu anzakpui rua sabaka anmangpui ranga amalung u ning ōl anga antīr rua om annim athō Pathianin ei betōk kēng ani zei. **25** Asik chu Pathian chongtak chu milaka ei manchang u ani na. Ama asinpu nēka amān ei sin ngāi ha ei biaka adorbo ei dom u. Tenchu āsinpu chu tāituana anpāka om rua kēng. Amen.

26 Hava ngāi sika han Pathianin anzakpui rua hurna tianga anmang ranga ei betōk rak ani na. Nupang u ngāiin anupang om dānpa ngāia zoro anlāk amāka alet tianga kēng ei anmang u ani zei. **27** Havan tin dēn han pasal ngāi um nisela nupang le om dānpana zoro anlāk amāka ahun re lui khopa hurna tianga ei anmang u ani na. Pasal le pasal anōk tianga om ei anthō u. Havan tin han om āsia ei thō u na mara chu ataksa u chung chipa ei man u ani na.

28 Hanūk chu amānīn Pathian ruia riatna malung reng dōn zōt u mak. Hasik han Pathianin āsia thō nōk rua ngāi athō ranga malung āsia tianga ei betōk ani zei. **29** Havan tin han ādik nōk dōra, hurna, om āsa nōk, huat anhamna, mandon āsia, khāmaret, mi that, ansualna, anhuangna, malung salui, chong porchonok lehan abita ei om u. **30** Mi siat aril le Pathian siat aril,

lalchi dōnna bui, malung anphu, chongpāk ansal, āsia lama rui athar ansuak ngāi, nupa hē tel lui ngāi ani u na. **31** Malung vārna bui, achongtin sūr thei lui, miring lungkhamna dōn lui, anngoina zōt lui le lungkham mūna dōn lui ngāi ani u na. **32** Havan tina om athō ngāi chu Pathian aruiril anga athi rua ani u ti ānriat u nām nisela havan tin han om ei la thō bang u ani na. Hava rong ha la ni rēt mak, mi teiin ei thō u ngāi um ei mahampui u chachak ani na.

Pathian ruirilna diktak

2 Hasik han, o nang miring, mi chunga rui aril chachakpu, nōntāk apēkrua dōn mak che. Asik chu mi chunga rui nei ril anga na chungām āsia anlō kēng na ni zei. Asik chu nang rui arilpu hān han tin han om nei thō sika ani na. **2** Asik chu havan tin anga om athō ngāi chunga Pathianin chongtak le kēng rui ei ril ti hi nei riat ani na. **3** O nang miring, tukareng mi chunga rui arilpu, nang um amāni ang dēna om athō kēng na ni. Pathian ruirilna nāta nang um azōk ranga nān iam mo? **4** Hanūk chu ama alungkhamna, adūk diarna le aphūk anchualna ngāi ha poisak luia nei om mo? Asik chu Pathian lungkhamna chu malung ansīrna tianga kēng ei ruai ti hi riat mak che mo?

5 Tenchu atuna malung ankhirtita ansīr luia nei la om sika Pathian taksitna nikhua tika ranga takasi kēng na ranga na lei mantīng u ani zei. Hava nikhua tika Pathian aruirilna dik chu amān hong manlang inti. **6** Asik chu, *"Pathianin mi tin asin thō ang chipa ei lō chu hong pēk intia."* *(Sām 62:12)* **7** Hantin han dūk adiar chunga sin āsa āthō ngāi, le anlianna, anpākna, chuai ngāi lui aval ngāi kōma Pathianin tāituan damna chu pēk inti. **8** Tenchu mi senkhat chu amāni rang duaia aval a om a. Chongtak chu zī luia ādik nōk kēng ei zī u chachak. Amāni ngāi chunga Pathian taksitna le lungsitna chu hong tung inti. **9** Miring tin āsa nōk athō ngāi dōra tak chunga antakna le anbuaina chu hong tung inti. Mānsana Jihudi ngāi chunga hava suale Grik ngāi chunga hong tung inti. **10** Tenchu om āsa thō ngāi dōra chunga anlianna, anpākna le phūkdāina chu hong om inti. Mānsana Jihudi ngāi chunga hava suale Grik ngāi chunga hong om inti. **11** Asik chu Pathianin ami mandang dōn mak.

12 Asik chu tukareng dān dōn luia āsia thō chu dān dōn lui dēna anpei inti. Hanūk chu tukareng dān adōn chunga āsia thō chu dān a om anga achunga rui anril inti. **13** Asik chu dānbu anngāi duaia hin Pathian mit mūna ādik anlō thei ngāi mak. Tenchu dān ang taka azīna om āthō ngāi kēng ādik ei anlō thei u. **14** Asik chu dān dōn lui nam atei ngāiin

dānpa ngāi adōn anga a om u ten, dān adōn ngal u nōkām nisela dānpa ngāi adōn anga aninga ei ansin u ani na. **15** Asik chu hava mi ngāiin dānin athō rua anga om chu amalung u na anziakrapa a om kēng ti ha ei manlang u ani na. Hava ha amāni kōma om siat le sa riatnān ei riatpui ani na. Ama le ama anduina adōn chachaka, āsia ei manlōna hun a om a, asa ei manlōna hun a om a. **16** Hiva ngāi dōra hi Pathianin ka thang ahui kei ril anga miring kōma ānthup dōra chu Isua Krista zāra ha ruiril nikhua tika chu aloma la hong manlang zit inti.

Jihudi le Dān rui

17 Tenchu en ro, nang na ninga Jihudi ka ni nei anti na dānbu chunga anngama, Pathian kōma borāi nei thō. **18** Ama ei zōt dān um na riata, dān ruia anchūna dik nei man sika asa ual ngāi bila chu nei pom ani na. **19** Acho ngāi anruaipu le āzīnga om ngāi ranga ānvārpu ati na chu nei ānriat sabak ani na. **20** Dānbuna hianna le chongtak omzia ngāi āriat nei phua sika āmo ngāi chu nei manchū le nāipang ngāi ānchūpu ati na chu nei ānriat ani na. **21** Tenchu havan tin han nang mi nei manchūna nang ichanga mo naning lena nei anchū nōk? "Marusa thō nō ro," ati na mi kōma chong nei ril. Tenchu marusa mo na thō chachak ha? **22** Hanūk chu "Uire nō ro," ati na mi kōma chong nei ril. Tenchu uiare mo na thō ha? Ramīl ābiak nei matīr ani na, tenchu ramīl anmōkna biak ina neinun āndar mo marusa na thō ha? **23** Nang dān chunga borāi nei thō, dān hē nei khēl sika Pathian lalchi thō luia mo nei om chachak? **24** Kei na ti u na asik chu Lekhabūna ānziak anga, *"Nangni ngāi sika hin Jentail ngāi kāra mīn Pathian raming chu āsiat ei ril u ani zei," (Isa.52:5 Ez.36:22)* ati u na.

25 Ataktaka, dān chu na tel u ten, serantan om zia chu ei nemna a om a, tenchu dān na khēl u ten, ser nei antan u ha serantan nōk ang ani na. **26** Havan tin dēn han serantan thō ngāi lui mi ngāiin dānin ei ti ngāi azī u ten, Pathianin serantan lui ngāi um nisela serantan ngāi anga lei pom nō ni mo? **27** Hatuka chu nangnīn dān hē chu ahek tenpeia nei dōn u. Hanūk chu aser um nei antan u, tenchu nangnīn dān chu nei rakān u ani na. Hava sika han serantan ngāi lui mi hān dān dōra amakhip zit anten, amān na chung rui ril nō ni mo?

28 Asik chu apang duaia Jihudi chu Jihudi tak ni mak. ataksa pang duaia serantan um serantan tak ni mak. **29** Tenchu asūngrīl tataka Jihudi kēng Jihudi tak. Hanūk chu sūngrīla serantan

kēng serantan tatak ani na. Hava ha horopa ānziak ni mak, tenchu Ratha nāta kēng. Hava Jihudi tak ngāi anpākna chu āta miring āta ni mak tenchu Pathian āta kēng.

Pathian a iamrua

3 Havan tin han aniten, Jihudi ngāiin imo aliak uala mi tei ranga āsa bet ei ni u na? Ser ei antan um nisela imo ei nemna? **2** Hava ha chu kongtin peia ei nemna om kēng, mānsa khīta chu Pathian chong chu amāni ngāi kōma kēng ei hong manlōn ani na.

3 Hatuka chu senkhatin iam ngal u nō sela hanum imo ei chang rang? Amānīn ei iam u nōk sika Pathian aiam rua ei ni zia chu akorong mo ei manchang u rang? **4** Ni pial nō ni. Pathian chu chongtak ani na, miring dōra chu milak athei ni rase. Hava ang tak han Pathian chongin ei ti:

"Nangin chong na ril tikām
nang chu asat anlō na ti.
Rui anrila na om nikhua nām
arāt anlō na ti," *(Sām 51:4)*

ti ani na.

5 Tenchu koini nei dik nōkna ngāia hin Pathian dikna chu ei manlang riam ani na. Havan tin han nisela atei imo aril rua ala ni? Miring chong anga chong ka ti, Pathianin taksitna le phuba hong la sela hava tika ama chu dik mak mo nei ti rang ani zei? **6** Ama chu dik mak ti pial thei nō mani. Havan tin han ani nōk ten, Pathianin hontin mo maniapūr rui ei ril rang? **7** Tenchu koi ka milak thō sika Pathian chongtak ei ni zia chu ama lianna ei anlang riam ani na. Hanle ichanga mo mi salui ati na āsia kei lan lō bang? **8** Havan tin han mi senkhat chu koini ngāi siat arila koinīn nei ril nōk ha ārila ei na manchang u. Hintin hin āril ei na manchang u: "Tho, āsa ei hong suak riamna ranga āsia thō riam u rei," ati u na. Amāni ngāi chunga Pathianin āsia ei hong manlō hi ādik ani na.

Tutē mi ādik om mak

9 Hanle imo ei ni rang ani zei? Atei ngāi nēka hin koini hi mo āsa ual na ni zei? Hava ha chu ni thak mak. Asik chu machin lāi ual han Jihudi le Grik ngāi aloma āsia ningneina thuaia alēng kēng ani zei ti na nei riatpui ani na. **10** Asik chu hivan tin hin lekhabūna anziaka:

"Tutē mi dik khat ngal om lāi
mak,
Angkhatte ngal om mak.
11 *Tutē ariat khat ngal om lāi*
mak,
Tutē Pathian anrok khat ngal
om mak.
12 *Alom u na lampui dik nōk*
tiang apan u zei.
Alom u na ei nemna bui
akorong kēng ani zit u zei.
Tutē angkhatte ngal sin āsa
thō om lāi mak,
Angkhatte ngal om mak.
(Sām 14:1-3, 53:1-3)

13 *Abāikua u chu thānkhur*
anruk lui ang ani na.
Amalei u chu mi huangna
kēng ei ril.
A-ādang u sūnga rosok tūr
kēng a om. *(Sām 5:9, 140:3)*
14 *Amūr u na khomāk samna le*
chong ākha kēng ābit.
(Sām 10:7)
15 *Ake u chu mi thisen*
ansuakna ranga anrap kēng.
(Hnc.1:16)
16 *Alampui zī u na tina anpeina*
anbuaina kēng.
17 *Phūkdāina lampui reng*
riat u mak. *(Isa 59:7-8)*
18 *Pathian anchina reng amāni*
mit muna abui." *(Sām 36:1)*

19 Koinīn nei riat chu, dānin chong ei ril chu dān thuaia a om ngāi ranga kēng ei ril. Asik chu mūr tin ei ankhār theina rang le maniapūr mi dōra Pathian ruirilna thuaia ei om theina ranga. **20** Hava sika han, dān sin thō sika tukareng miring makunga ādik anlō thei nō ni. Asik chu dān ei hong om sika kēng āsia hi riat theina ei hong om.

Iamna sika asat anlō

21 Tenchu atun hin dānbu le deari ngāi lekhabu ngāia ei hong manriat anga dān anchel luia Pathian ama atheia ei dikna chu ei hong manlang ani na. **22** Hatuka hava Pathian dikna ha Isua Krista iamna nāta āsuak ani na. Hava ha aloma miring dōra le āiam ngāi dōra chunga ei hong manlang ani na. Asik chu itē ei teina om mak. **23** Miring dōra aloma āsia thō zit keng ani zei. Amānīn Pathian lianna pha sua thei u lāi mak. **24** Ama alungkhamna zāra Krista Isua ratanna lehan man abuia aloma asat ei manlō ani na. **25** Pathianin Isua Krista chu amān ei pom anbōlna dāli ei ni theina ranga ei manlang ani na. Hava ha koinīn ama thisen ngēta iamna zāra nei man ani na. Asik chu Pathian adūkdiar theina zāra tian lāia āsia nei thō ngāi dōra ei na diar pe ani na. **26** Pathian chu ama aninga ādik ei ni sika le Isua chunga āiam ngāi dōra chunga asat ei manlō theina ranga atun um ama ei dikna chu ei manlang chian ala ni.

27 Atun chu miringin hong zāt mo borāi ei thōna rang ani zei? Hava ngāi ha chu abāng sua zei. Hong zāt dānin mo ei manbāng? Asin thō dānin mo? Ni pial mak. Tenchu iamna dānin ei manbāng ani na. **28** Hava sika han koinīn hintin hin chong nei masat ani zei, dān sin thōna anchel luia iamna dān duai lehan Pathianin miring chu asat ei manlō kēng. **29** Pathian hi Jihudi ngāi rang ronga Pathian mo? Jentail ngāi rang um ni mak mo? Ani, Jentail ngāi rangām Pathian ani na. **30** Asik chu Pathian chu angkhat dak ani na. Serantan ngāi ei iam u na le asat ei anlō u rang ani na, serantan lui ngāi um nisela ei iam

u na le asat ei anlō u rang ani na. **31** Hanle iamna sika han dān chu akorong mo nei manchang ani zei? Chang pial nō ni, tenchu dān ha kēng nei mandet riam ani na.

Abraham iamna sika asat anlō

4 Hanle taksa tianga koini na chipui Abraham arui le imo nei ti rang? Amān hong zāt mo ei man? **2** Kei hong tina asik chu Abraham asin thō sika asat ei anlō thei aniten, amān borāi thōna rang ādōna. Tenchu Pathian tak chunga chu ni mak. **3** Asik chu Pathian lekhabūna imo ei ti? "Abraham chu Pathian a iama, hasik han hava ei iamna ha Pathianin ama ranga satna ati na ei ruat pe ani na." *(Anp.15:6)*

4 Tukareng asin thō sika alō ei man chu hava ha lungkhama neinun pēk ati na anruat mak. Tenchu ei lō rang ngala achang-āi ati na kēng ei anruat. **5** Tenchu mīn asin thō sika ni mak, tenchu Pathian biak lui ngāiin a iam u ten, asat amanlō theia. Hatuka amān hava ei iamna ha Pathianin ama ranga asat anlōna ranga ei ruat pe ani na. **6** David um nisela hiva ruia arila. Asin thō ni luia Pathianin asat ei manlōna ei ruat pe bōrsāng atung rui arila: **7** Davidan ati na:

"Dān hē ei khēl u na ngāi
andual pe sua,
Le āsia ei thō ngāi dōra
ankhu pe sua chu
bōrsāng atung kēng.
8 *Āsia ei thō ngāi Pumān ei*
ruat pe nōk chu
bōrsāng atung kēng,"
(Sām 32:1,2)

ati na.

9 Hanle hava 'bōrsāng atung,' ti chongkam taka han serantan ngāi rang duai mo ole serantan lui ngāi rang um mo ei rakōk? Asik chu: "Abraham iamna le kēng Pathianin asat ei anlōna ei ruat pe," nei ti, ani na. **10** Hava ha hova tik lāia ei manlō mo? Serantan suale mo ole serantan mān mo? Hava ha serantan suale ni mak, tenchu serantan mān ani na. **11** Serantana a om māna Abrahamin iamna ei dōn ani na. Hatuka hava iamna sika ādik ati ei anlō theina ranga andangna ranga serantan sinsiana hi ei man ani na. Havan tin han serantan luia iamna adōn ngāiin amāni ranga dikna ei anruat theina ranga Abraham chu mi dōra pā ei chang ani na. **12** Abraham chu serantan ngāi pā rong ni mak, tenchu serantan māna iamna adōn koini na chipui Abraham iamna anūk azī ngāi dōra pā ani na.

13 Asik chu Abraham le achi ngāi kōma maniapūr alua ranga chongtin ha ei man u ani na. Hava ha dān sika ni mak, tenchu iamna zāra dikna sika ei man u ani na. **14** Dān sika ei lua u rang nisela chu iamna chu akorong ei chang rang ani na, hanūk chu chongtin sua hām nemna bui ei

chang rang ani na. **15** Asik chu dānin taksitna kēng ei masuak. Tenchu dān ei buina chu dān akhēl nām om mak.

16 Lungkhamna ang taka kēng chongtin chu iamna le nei man rang, hava chongtin ha Abraham achi ngāi dōrān chāi luia ei man u rang ani na. Hatuka dān āzī ngāi rong ni mak tenchu Abraham iamna azī ngāi dōram ei man rang ani na. Asik chu ama ha koini ngāi na loma na pa ani na. **17** Hivan tin hin Pathian lekhana anziaka: *"Koiin nang hi nam tamtak pa kei na manchang ani zei," (Anp.17:5)* ati na. Hiva hi amān ei iama Pathianin ei ti ani na. Āthi ngāi damna āpēk rēt thei le a om nōk neinun ha om rase ātipu Pathianin ei ti ani na.

18 Abrahamin itē anngampui rua adōn ngal nōkām nisela ansabeina adōntit chunga "Nam tin pā," achang ranga iamna adōna. Asik chu Pathianin akōma: *"Na chi chu hava dōr pei tam inti," (Anp.15:5)* ati na. **19** Ataksa chu achuai zita anriata, kum razakhat dām ei kāi um anriata, Sara āching ei nīm ei riatsua ani na. Hanum nisela iamna tianga chu chuai pial mak. **20** Tenchu Pathian chongtin tiang anhoia iamna tianga sōkchana dōn mak. Tenchu iamna tianga arāt riama, Pathian chu amanpāka. **21** Asik chu akōma chongtin ha Pathianin tak manchang ngēt inti ti anriat tatak ani na. **22** Hasika han: "*Hava ei iamna ha ama ranga Pathianin ādik ati na aruat pena."* (Anp.15:6) **23** Pathian lekhabūna hava chong ngāi ha ama rang duaia anziak ni mak. **24** Tenchu koini ngāi rangām ānziak ani na. Koini na Puma Isua āthi ngāi bil āta ānthuipu Pathian chunga nei iam ei ni sika koinīn nei iamna ha ādika ei na ruat pe ani na. **25** Hava Isua ngēt ha "koinīn dān nei khēl sika ei hong betōk" ani na. Hanūk chu koinīn asat nei anlō theina ranga āthi nāta Pathianin ei hong mathui rēt ani na.

Iamna mara

5 Hasika han iamna zāra Pathianin asat ei na manlō sika hin koini na Puma Isua Krista zāra Pathian le anngoina nei man ani na. **2** Hanūk chu ama sik dēna iamna sika hiva lungkhamnana alūt theina nei chang ani na, hava ha koini nei andingnām ani na. Hasika han hong u ro, Pathian anlianna ansabei chunga rāi mansān u rei. **3** Tenchu hava rong ni mak, antakna chungām borāina dōn u rei. Asik chu antaknān dūkdiarna ei masuak ti hi nei riat ani na. **4** Hatuka dūkdiarnan nunchang anzui ei masuak. Nunchang anzui hān ansabei rua ei masuak ani na. **5** Ratha Ānthiang koini na kōma anpēk lehan Pathian anditna chu koini malung sūnga ei hong tam ani na. Hava sika ansabeina hān

mualphui na sak mak.

6 Koini ngāi ranak dōn luia na om lāia ahun taka Krista chu Pathian biak lui ngāi ranga ei hong thi. **7** Midik khat rathūla mi angkhat anni athi ving rang a om theia, tenchu mi āsa khat rathūla chu mi senkhat athi rang angam om inti. **8** Tenchu Pathianin koini ranga ei na ditna chu hintin hin ei hong manlang ani na. Koini mi salui na ni lāia Krista chu koini rathūla ei hong thī ani na.

9 Hasika han atun chu Krista thisena asat ei na manlō sika taksitna ahong atung rang āta ituk ātam mo Pathianin ei na mazōk rang ani na. **10** Pathian rāldui na ni lāi tak han anāi pasal ei hong thīna lehan Pathianin ama le koini chu ei na manngoi ani na. Hava sika han ama le koini ei na manngoi sika ituk ātam mo ama damna lehan nei zōk rang ani na. **11** Hava rong la ni mak, tenchu atuna koini na Puma Isua Krista zāra anngoina nei man sika hin Pathian chunga borāi thōna dōn u rei.

Adam sika thīna Krista sika damna

12 Hivan tin hin mi khat dak sika āsia chu maniapūra ei hong lūt ani na, hatuka hava āsia sika thīna ei hong lūt ani zei. Hava sik tak han aloma mi tin chunga thīna ei anthek ani na, asik chu aloma āsia thō kiar kēng ani zei. **13** Dān a om mān āta āsia chu maniapūra a om kēng. Tenchu dān abui ten hava āsia ha ansūr ngal pial nō ni. **14** Hanum nisela Adam ahun len āta Mosi ahun ten pei chu Adamin dān ei khēl anga āsia athō ngal u nōkām mi tin tak chunga thīnān rui ei hong ril ani na. Hiva taka hin Adam chu ala hong rangpu khat lehan ei hong mankhīna ani na.

15 Tenchu lungkhamna ānpēk chu masial athō lehan ankhī rua ni mak. Asik chu mi khat dakin dān ei khēl sika mi tamtak ei thī ani na. Tenchu hava nēka han Pathian lungkhamna le miring khat, Isua Krista zāra man abuia ānpēk lungkhamna chu mi tamtak chunga ituk mo aliama ei om ani na. **16** Hatuka lungkhamna ānpēk chu mi khat masial ei thō anga ni mak. Asik chu mi khatin dān ei khēl sika āsia anlōna ranga ruirilna chu ei hong suak ani na. Tenchu masial tamtak sika asat anlōna ranga lungkhamna man abuia ānpēk chu ei hong anlang ani na. **17** Asik chu mi khat masial sika hava mi khat amanga thīnān rui ei ril ani na. Havan tin dēn han lungkhamna liam le dikna tamtak alō ngāi chunga mi khat Isua Krista zāra ituk ātam damna lehan mo amānīn rui ei ril u rang ani na.

18 Hava sika han mi khat masial sika aloma mi tin tak chunga āsia anlōna ei hong suak ani na. Havan tin dēn han mi dik khat sin thō zāra mi tin tak

chunga damna ranga asat anlōna ei hong suak rēt ani na. **19** Hanūk rēt chu mi khat hē tel nōk sika mi tamtak āsia ei chang u ani na. Havan tin ang dēn han mi khat hē tel sika mi tamtak adik ei anlō ani na.

20 Dān hē khēlna chu ei pung tirna ranga dān chu ei hong suak ani na. Tenchu āsia thō ei pung tirna muna kēng lungkhamnām aliama ei pung riam ani na. **21** Asik khīt chu āsia thōna hīn thīna āpēk theina ranga rui ei ril anga, lungkhamnān dikna amanga tāituan damna ranga koini na Puma Isua Krista zāra han rui ei ril ani na.

Āsia thō sika thīna Krista sika damna

6 Han tin han aniten hong mo nei ti rang ani zei? Lungkhamna chu ei pung riam theina ranga mo āsia chu nei thō riam rang ani zei? **2** Ni pial nō ni. Asik chu koini chu āsia thō rui renga chu āthi sua kēng na ni zei hale, hontin mo āsia thōna lama nei la om chian rang? **3** Isua Kristana koinīn baptisma nei lāk hi ama ei thīna anga baptisma lāk kēng na ni zei ti hi nei riat ni u mak mo? **4** Asik chu koinīn baptisma nei lāka hin Krista ei thīna bila han thāna ānphūm kēng na ni zei. Krista chu āthi ngāi bil āta Pā ei anlianna lehan ei mathui rēt anga koinīm nisela damna thara kal chōi rēt u rei.

5 Asik chu ama ei thīna anga ama le munkhat na chang ten, amān thīna nāta ei ānthui rēt anga ama le angkhat chang inti. **6** Koini na miring marua chu Krista bila han krosa āntār sua kēng ani zei ti ha nei riat ani na. Hasik han hava pang āsia thō taksa nāta nei zōka āsia thōna suaka nei om lāi nōkna ranga. **7** Asik chu tukareng āthi sua ha chu āsia thō nāta azōk sua kēng ani zei.

8 Krista bila āthi sua na ni ten, ama bila damna man rēt inti ti hi nei iam ani na. **9** Krista chu āthi ngāi bil āta ahong anthui rēt kēng ani zei ti hi nei riat ani na. Hasika han ama chu hava pang thī lāi nō ni. Ama chunga thīnān ningneina dōn pial lāi nō ni. **10** Ama ei thī han āsia thō rui renga chu khēp khat len ranga āthī kēng ani zei. Tenchu ama kōma damna a om chu Pathian sika adam kēng.

11 Hasika han nangnīm nisela āsia thō ruia chu āthī sua anga, tenchu koini na Puma Krista Isua zāra Pathian sika adam anga anbelbo u ro. **12** Hasika han āsia ningōlnān ei na mator thei u lāi nōkna ranga āthī thei na taksa u chunga āsian ruiril lāi nō rase. **13** Na taksa u angkhakhat chip hi ādik nōk tianga mangrua anga āsia thōna ranga betōk u nō ro. Tenchu āthi nāta ānthui rēt anga na thei chip u na Pathian kuta anbetōk u ro. Hanūk chu na taksa angkhakhat chip hi dikna tianga

mangrua anga Pathian kuta anbetōk u ro. **14** Dān thuaia om nei ni u lāi nōk sika han āsian na chung u na ningneina dōn lāi nō rase, tenchu lungkhamna thuaia om kēng na ni u zei.

Ādik anlō ranga suak

15 Hanle dān thuaia om ni lāi mak mena tenchu lungkhamna thuaia om kēng na ni zei nei ti sika mo āsia nei thō chian rang ani zei? Ni pial mak. **16** Tukhatin mo mi khat pei achong atel ranga anpēk u tānla, ama achong nei tel u han ama asuak ni mak mo nei chang u rang ti hi anriat u mak che? Thīna ranga āsia thōna suak nōk ten, ādik anlōna ranga Pathian hē tel suak mo angkhat pei chu nei chang u ani na. **17** Tenchu machin lāi han chu āsia thō suak na ni u nām nisela, anchūna lam ang taka nei anruai u, malung tataka hē nei tel u sika Pathian kōma rāisānna chong ka mantung. **18** Atun hin chu āsia thō nāta nei zōk u na ādik anlōna suaka kēng nei om ani u zei.

19 Na taksa u ngāi ei rāt nōk sika hin monisi chong anga kei chong ani na. Asik chu na taksa u angkhakhat dān hē ha akhēl ranga anthiang lui le dān abui suak anga nei anbetōk u ani na. Havan tin dēn han atun chu na taksa u angkhakhat ha ānthianga om ranga dikna suak anga anbetōk u ro. **20** Āsia thō suaka na om u lāi chu ādik anlōna rui āta chu āzōk na ni u na. **21** Hava lāi han hong mo mara nei man u ha? Atun chu hava ngāi rui ha ānzakpui ruana nei be ni u zei ni? ataktaka hava ngāi dōra ei hekna mara chu thīna ani na. **22** Tenchu atun hin chu āsia thō nāta azōk kēng na ni u zei, hanūk chu Pathian suak achanga anthiangna ranga mara nei man ani u zei. Hatuka hava ngāi ei ānzuina chu tāituan damna ani na. **23** Asik chu āsia thōnān ei manlō chu thīna, tenchu Pathian lungkhamna man abuia ānpēk chu koini na Puma Isua Krista zāra tāituan damna ani na.

Inneina rui lehan ankhīna

7 Unāi ngāi, hiva hi dān āriat ngāi ranga chong kei ril. Mi angkhat pei chunga adam sūng chu dānin achunga rui ei ril thei kēng ti hi riat u mak che mo? **2** Asik chu ruathar adōn nupang aruathar adam sūng chu dān sika aruathar kōma ānkhit ani na. Tenchu aruathar athī sua ten, aruathar ruia dān āta āzōk kēng ani zei. **3** Havan tin dēn han aruathar ala adama ruathar atei alāk ten ama chu mīn uiare thō ei ti rang ani na. Tenchu aruathar athī sua ten dān āta āzōk ani na. Hatuka ruathar atei avalākām nisela mīn uiare ti lāi nō ni.

4 Hasika han ka unāi ngāi, thīna nāta ahong ānthui rēt Krista ataksa zāra dān lampanga chu āthī sua na ni u zeia. Hasika han

mi ta kēng na ni u zei ti anga om u ro. Hantin han Pathian ranga mara dōn u ro. **5** Taksa ningneina thuaia na om lāi han koini ngāi na taksa angkhakhata hin āsia ningōlna tin rēng ei hong rāt ani na, thīna ten pei mara ānsuak ranga. Dān ei rātna taka āsia ningōlnām ei hong suak ani na. **6** Atun chu dān āta āzōk sua kēng na ni zei, anakhit āta āthī sua kēng na ni zei. Havan tin han machin lāia horop maruana ānziak ang ni lāi mak, tenchu Ratha Ānthianga athara Pathian dorbō adom u rei.

Āsia thōna le Dān ādui

7 Hanle imo nei ti rang? Dān hi āsia thōna mo ani zei? Ni pial mak. Āsia thō hi imo, hava ha dān om nō sela chu koiin hong riat nō ning. Hanūk chu dānin:

"Mi ta ningōl nō ro,"

(Ant.20:17 Dān.5:21)

ti chong hi na ril nō sela chu, ningōlna hi imo ani ti kei hong riat nōk rang ani na. **8** Tenchu āsia thōna hān hava chongpēk taka han mun amana āsia ningōlna tin rēng ka malunga ei hong lūt ani na. Asik chu dān abui ten āsia thō rui um āthī ani na. **9** Mān lāi han chu dān abuia adam ka ni na, tenchu chongpēk ahong asuak āta chu āsia thōna chu ei hong dam rēt ani na. Tenchu koi chu āthī sua kēng ka ni zei. **10** Damna apēk thei chongpēk ngēt ha koi ka ranga chu thīna kēng ei chang ti anlang phāta. **11** Asik chu hintin hin ani na, āsia thōnān chongpēk amanga mun amana ei na hong huang, hava lehan ei hong that ani na. **12** Hava sika han dān chu ānthiang, chongpēk um ānthianga, hanūk chu hava ha ādik le āsa ani na.

13 Hano ten asa neinun ha ka ranga thīna mo ei chang ani zei? Ni pial mak. Tenchu āsia thō chu āsia thō dēn kēng ei manlang theina ranga hava asa amanga han ka ranga thīna ei hong suak viak ani na. Hantin han āsia thō chu chongpēk amanga āsia thōna lama ei manlang riam ani na.

14 Asik chu dān hi ratha lam kēng ei rakōk ti nei riat ani na, tenchu koi chu taksa lama mi ka ni. Āsia thōna suaka ānzuar sua kēng ka ni zei. **15** Asik chu kei thō hi kei riat chachak nōk ani na. Hanūk chu āthō rang kei zōt ha kei thō chachak nōk. Tenchu kei matīr ha kēng kei thō viak chachak. **16** Tenchu kei zōt nōk ha ka thō chachak le dān chu asa kēng ati na kei pom ani na. **17** Atuna hiva ding muna kei la thō chian hi chu koi ni lāi makunga āthō tenchu koia āsia a omtit ha kēng āthō chachak ani zei.

18 Asik chu koi ka taksāna hin āsa neinun itē om mak ti ka riata. Asik chu koiin sin āsa thō rang ka zōtām nisela sin āsa thōtheina lampui mu makunga.

19 Sin āsa thō ranga kei zōt ha kei thōthei chachak nōk, tenchu sin āsia thō rang kei zōt nōk ha kei thō chachak. **20** Atuna kei zōt nōk zāt kei thō chachaka hin koi ni lāi makung āthō chachak tenchu koia a om āsia ha kēng āthō chachak ani zei.

21 Hava sika han atun chu sin āsa āthō rang ka zōt tikle pei āsia chu ka kōma ahong a om len chachak ka riata. **22** Asik chu koi ka sūngrīl tataka Pathian dān chu kei phām ani na. **23** Tenchu ka taksa ngāi angkhakhata hin om dān atei ka hong man rēta. Hava ha koi ka malunga dān lehin āndui chian ani na. Hatuka ka taksa angkhakhata āsia a om dānin ei na khita ei na maruai ani na. **24** Vān aduai miring khak pei ka ni zei! Hiva āthi thei taksa nāta tu mo anahuai thei rang? **25** Tenchu koini na Puma Isua Krista zāra Pathian kōma rāisān chong ka mantung theia.

Hasik han koi chu ka sūngrīla Pathian dān kēng dorbō kei dom, tenchu ka taksāna chu āsia thōna dān kēng dorbō kei dom.

Ratha zāra damna

8 Hasika han atun chu Krista Isuana a om ngāi dōra chunga āsia anlōna itē reng om lāi mak. Asik chu taksa dān anga ni lāi mak, tenchu Ratha dān anga kēng kal ei chōi u ani zei. **2** Asik chu Krista Isuana a om damna Ratha dān lehan koi chu āsia thōna le thīna dān āta ei na mazōk kēng ka ni zei. **3** Taksa chu ei rāt nōk sika dānin ei thōthei nōk ha Pathianin ei hong thō ani na. Ama a Nāi Pasal ngēt ha masial abui taksa mēl anputa, āsia thō sika anbōlna rang anga ei hong tīra hin āthī thei taksa lehan āsia thōna chu ei hong ratan ani na. **4** Asik chu koini ngāi nunchanga Pathian lampanga dān ngāi dōra ei kip theina ranga le koini na taksa ei zōt anga ni mak, tenchu Ratha ei zōt anga kal nei chōi theina ranga ei hong tīr ani na.

5 Asik chu taksa zōt dāna a om ngāi chu taksa ruia kēng malung ei pēk u. Tenchu Ratha zōt dāna a om ngāi chu Ratha ruia kēng malung ei pēk u. **6** Asik chu taksa rīlruput chu thīna ani na, tenchu Ratha rīlruput chu damna le phūkdāina ani. **7** Asik chu taksān ei pūt chu Pathian le āndui ani na, hivan tina rīlruput ngāi chu Pathian dān zēk anga lēng u mak, lēng um tatak thei u mak. **8** Hanūk chu taksa zōt dāna a om ngāi chu Pathian rāi mansān thei u mak.

9 Tenchu Pathian Ratha chu nangni sūngrīla ei hong om sika han taksa mi ni u lāi mak chena, Ratha zōt dāna om kēng na ni u zei. Tenchu tukareng Krista Ratha dōn lui tak chu Krista mi ni mak. **10** Tenchu Krista chu nangni sūngrīla a om ei ni sika han āsia thō sika na taksa u chu

athi sua kēng ani zei. Hanum nisela Ratha chu adik ei anlō sika han damna ei dōn ani na. **11** Pathianin athi ngāi bil āta Isua chu ei hong mathui ani na. Hatuka hava Pathian Ratha ha nangni ngāi sūngrīla a om ani na. Hasika han athi ngāi bil āta Krista ahong anthui rētpu Ratha ha nangni ngāi kōma a om ten hava Ratha zāra athi thei na taksa u ha athara hong dam rēt inti.

12 Hava sika han unāi ngāi, āntāng kēng na ni, tenchu taksa zōt dāna a om ranga taksa kōma antāng ni mak me. **13** Asik chu taksa zōt dāna nei om u sika han nei thi ngēt u rang ani na. Tenchu taksa sin thō ngāi dōra aloma Ratha zāra nei that zit u sika han dam un na ti. **14** Asik chu Pathian Ratha le anruai ngāi dōra chu Pathian nāi ani u na. **15** Asik chu nangnīn anchi rētna ranga suak changna ratha ni mak nei man u, tenchu anāi manchangna Ratha kēng nei man u. Hava Ratha ngēt lehan koinīn "Abba,"[17] ati na nei pāi ani na. **16** Ama aninga Ratha le koini ngāi ratha lehan Pathian nāi nei chang ti hi ei na manriat ani na.

17 Hasika han atun chu nāi nei ni sika han dōng aluapu na ni zei. Hatuka Pathian āta dōng aluapui nei ni sika hin Krista bila dōng aluapu na ni zei. Havan tin han ama bila antak nei tiarpui sika han ama bila anliannam chang inti.

Anlianna ala hong anlang rang

18 Atun hun lāi taka antakna koinīn nei tiar hi chu nangkana anlianna koini na ranga ala hong anlang rang le chu ankhi rua ngal ni mak. **19** Asik chu alom peia ansin ngāi dōrān Pathian nāi ngāi ei hong anlang u na ranga anhūi chunga alei mangang u kēng ani zei. **20** Asik chu ansin ngāi dōra hi anzuia ei la om u nōkna ranga amān ei siak kiar ani na. Hava ansin ngāi ha amāni ei zōt ang taka ni mak tenchu ama ei zōt ang taka asinpu hān ei man om ani na. **21** Tenchu ansin ngāi ngēt um nisela Pathianin āsiat thei suak āta azōka, Pathian nāi ngāi ranga anlianna zōknana alūt ranga ei mangang chian ani na.

22 Asik chu ansin ngāi dōra aloma atun ten pei hin anruala ankhēk le anruala nāiha anga antak atiar kēng ani u zei, ti hi nei riat ani na. **23** Hava duai ha ni mak, tenchu koini Ratha mara mānsa āman ngāi um nisela na sūngrīl tianga nei ankūi ani na. Hatuka koinīn anāi changna rang le na taksa ratanna chu nei ngāk chian ani na. **24** Asik chu ansabei sika hin sandamna nei man ani na. Tenchu mita mu thei ansabei chu sabei ni thei mak. Asik chu mita ei mu thei chu ichanga mo nei la sabei chian rang ala ni?

[17] Hebrai chonga Abba ti na chu Pa ti na ani na.

25 Tenchu mita nei mu thei nōk na sabei ten adiar chunga nei ngāk chian rang ani na.

26 Havan tin han Ratha chu koini ngāi nei rāt nōkna tina ei na hong san ani na. Asik chu bōr nei zong rang anga azong ha koinīn riat mak me. Tenchu Ratha hān arilna chang abuia ankūia koini rathūla niai ei na thō pe chian ani na. **27** Asik chu Pathianin sūngrīl dōra aloma asun chit thein Ratha malung vong chu imo, amān ariata. Asik chu amān Pathian zōt dān ang taka mīn thiang ngāi ranga niai ei zong pe ani na.

Arāt nēka ārāt khīt

28 Asik chu Pathian andit ngāi le amān ei mansūk ang taka ei kui ngāi ranga alom peia anrual chianga amāni ei sa thei u na ranga Pathian sin thō kēng ti nei riat ani na. **29** Aphamān āta amān alei riat zēt ngāi chu, ama anāi pasal mēlruang anput ranga aphamān āta alei ruat zēt kēng. Asik chu unāi ātampa kāra ama chu nāi atontīr mānsa ti ei chang theina ranga. **30** Aphamān āta amān alei ruat zēt ngāi chu amān ei kui um len ani na. Hatuka amān ei kui ngāi chu adik um ei manlō len ani na. Hanūk rēt chu adik ei manlō ngāi chu ei manlian um len ani na.

31 Hiva chunga hin imo nei ti rang? Asik chu Pathian koini na tianga akop ten tu mo koini anadui thei rang? **32** Pathianin anāi pasal len manar thak luia koini ngāi na loma ranga ei hong betōk ani na, hasika han ama bila alom peia phal taka na hong pe kiar nō ni mo? **33** Pathian ami ruat ngāi chunga tu mo āsiat anlō thei rang? Asik chu Pathian lenin adik ei manlō ani na. **34** Tu mo āsiat aril thei rang? Krista chu ahong athīna, tenchu ahong anthui um rēt zeia. Atun hin ama chu Pathian chang tianga avaom zeia, hanūk chu koini ngāi rathūla niai ei thō ani na. **35** Krista anditna nāta hong zāt mo anān sen thei rang? Antakin mo? Lunghāngin mo? Pēngsōmnān mo? Māitāmin mo? Sāikorongin mo? Anchinān mo? Khendāiin mo ei na mansen thei rang? **36** Lekhabu ānthianga anziak anga:

"Nang na sika sūn asōt anthat
ranga anga nei om.
Anthat ranga bera anga ānbe
kēng na ni zei," (Sām 44:22)

ti ani na.

37 Tenchu hiva ngāi dōra chunga koini anānditpu zāra ārāt khīt nēka ārāt sabaka nei om ani na. **38** Asik chu anchang maia kei iam ani na, thīna mo, damna mo, vānpalāi ngāi mo, anlalna ngāi dōra mo, thōtheina ngāi mo, atuna huna a omsa ngāi mo, nangkan huna ala honga om rang ngāi mo. **39** Ansāng lam mo, anthūk lam mo, atei ansin ngāi dōrān koini na Puma Krista Isuana a om Pathian maditna nāta itē rengin na mansen thei mak.

Pathian aningneina le anthang ngāi

9 Kristana om kei ni sika hin chongtak kei ril, milak ril makung. Ka tak chunga siat le sa riatna a om len um nisela Ratha Ānthiang lehan koi ana riatpui ani zei. **2** Ka sūngrīla hin achālaka lunghāngna le bāng thei lui lungnana kei tiar ani na. **3** Asik chu ka unāi ngai, taksa tianga ka phung ngāi rathūla Krista kōm āta ansena khomāk atung rang khop peia kei zōt ani zei. **4** Amāni ngāi ha Israel mi ani u na, Pathian anāi changna ranga ningneina ādōn, anlianna, Pathian le dān ankhitna thar, dān ngāi, biak ina Pathian dorbōndom le chongtin ngāi dōra ha amāni ta kiar ani na. **5** Na chipui ngāi dōra amāni tisuan ani u na, hanūk chu amāni chi nāta ahong anzir Kristam āta u ani na. Ama ha alom pei chunga Pathian ani na. Tāituan tāituana ama chu anpāka om rase. Amen. **6** Pathian chong chu akorong kēng ani zei ti na ni mak. Asik chu Israel chi nāta mi senkhat anzir ngāi hi Israel mi tatak ni kiar mak. **7** Havan tin dēn han, Abraham achi ei ni duai sika han aloma ama anāi tatak kiar ni u mak. Tenchu *"Isaak āta kēng nang na chi chu ei antel rang," (Anp.21:12)* ti ha ani na. **8** Hava ti omzia chu - taksa balama anzir ngāi ha Pathian nāi ni u mak, tenchu chongtin āta anzir nāi ngāi rong kēng Pathian nāi ati na ei antel rang. **9** Asik chu hiva hi chong antin lāia hē ani na:

"Hiva hun kei ruat ang taka
hong kīr rēt ka ti, hava tika
Sara chu nāi pasal khat
mazir inti," (Anp.18:10,14)

ti hi ani na.

10 Hava duai la ni mak, tenchu Rebika hām nisela pasal khat koini na chipui Isaak lehan nāi anphīr avonga. **11** Asik chu hava nāitete ngāi ala hong anzir u mān āta hanūk chu āsia le asa itē ala thō u mān āta Pathianin Rebika kōma chong arila. Hava ha ama asin thō sika ni mak, tenchu apāipu malung zōt ang taka, Pathianin ei thangna aderdīn chu ei dettit ranga kēng. **12** Hasik han Pathianin Rebika kōma ei ti:

"Ulianin anāipa haso honga
dom inti," (Anp. 25:23)

ti ani na. **13** Lekhabu ānthianga anziak anga:

"Jakob chu kei madit ani na,
tenchu Esau chu ka
mumāka," (Mal.1:2,3)

ti chong ha ani na.

14 Hanle hong zāt mo koinīn nei ti rang ani zei? Pathian chu dik mak mo nei ti rang ani zei? Ni pial mak. **15** Asik chu Pathianin Mosi kōma ei ti:

"Lungkham kei mu na kōma
lungkham mu ka ti.
Hatuka lung kei manpōng

kōma lung manpong ka ti," *(Ant.33:19)*
ati na.

16 Hasika han mīn ei zōt sika mo ei pūt sika mo ni thei mak tenchu lungkham ana mupu Pathian tak chunga zita kēng. **17** Asik chu Lekhabu ānthianga Pathianin Pharao kōma hiva chong hi ei ti:

"Nang amanga hin kei rātna ngāi kei manlang theina rang le maniapūr aloma ka raming ei anthang theina rang sika hin dingmun ansānga kei na siak," *(Ant.9:16)*
ati na. **18** Hava sik han amān ei zōt tak pei chunga lungkham amuna, hanūk chu ei zōt tak pei chunga malung amankhir pe na.

19 Hava taka han nangin nei na ti rang chu, hanle ichanga mo āsia ei na la sūr chian? Asik chu tu mo Pathian ei zōt dān aduia atuar tor thei ranga a om? **20** O miring, nang tu mo na ni Pathian chong ansang thei rang? *"Ansin neinunin asinpu kōma han ichang mo hivan tin hin nei na sin, ati mo thei ngāi?"* *(Isa.29:16, 45:9)*
21 Hanūk rēt chu bēl abuakpūn philpok tak chunga ningneina dōn mak mo? Asik chu bephil khat āta arēng ual zāt khēng le arēng nōk ual zāt khēng hi ei sin thei ni mak mo? **22** Pathianin ataksitna aman lang zōta hanūk chu mi ngāi kōma ei rātna aman riat zōta. Hanum nisela, Pathian ataksitna achang ranga anruatsa ngāi chunga achālaka dūk adiara. **23** Asik chu Pathianin ama ei anlianna anchong chu alungkhammu bēl ngāi chunga ei manriat theina rang ani na. Tiana han Pathianin hava bēl ngāi ha anlianna ranga ei ruatsa ani na. **24** Hava ha koini ngāi hi na ni zei. Hava ngāi ha Jihudi nam rong āta ni mak ei kui tenchu Jentail ngāi kāram ei kui ani na.
25 Deari Hosean ei ti anga:

"Ka mi ni lui ngāi chu, 'ka mi,' ti u ka tinga.
Hanūk chu kei madit nōknu chu, 'kei maditnu,' ti ka ting," *(Hos.2:23)* ati na.

26 Hanūk chu hivan tin hin um ati rēta:

"Hintin hin ei ni rang ani na,
'Ka mi ni u mak che,' ei ti na mun taka han
'Pathian adam nāi na ni u,' ti ka ting." *(Hos.1:10)*

27 Deari Isaian Israel ruia hiva chong anringpana ei ti:

"Israel nam ngāi tipui bali ramal anga ātam ngal nisela
Anniang ngāi rong kēng sandama om u rang.
28 *Asik chu Pumān maniapūr rui ei ratanna sin chu anrap sabaka adik taka hong kīm inti."* *(Isa.10:22,23)*

29 Isaian aphamān āta alei ril anga:

"Sipai rual ngāi Pumān chi na māk pe nō sela
Sodom khuana mi ang nei ni

rang,
Hanūk Gomora khuana mi
ang nei phua rang nīnti,"
(Isa.1:9)
ati na.

Israel ngāiin iam thei mak

30 Hanle hong zāt mo nei ti rang ani zei? Dikna razūl lui nam atei ngāiin dikna aman sua u zeia, hava ha iamna sika dikna ani na. **31** Tenchu Israel nam ngāi dikna ranga dān arazūl u nam nisela hava dikna dān ten ngal man thei u lāi mak. **32** Imo asik? Asik chu amānīn iamna lehan razūl u mak, tenchu asin athōna dān le kēng ei razūl u. Hatuka hava anbana lung chunga han ei anba u ani na. **33** Lekhabu ānthianga ānziak anga:

"En ro, Ziona anpalna lungte
le anbana lungpui chu
ka siak zei. Ama aiam tak
chu mualphui ansak nō ni,"
(Isa.8:14, 28:16)
ati na.

Tukareng ama a iam tak

10 Unāi ngāi, ka malunga kei zōtna le Pathian kōma amāni ranga ka bōrzongna chu Israel ngāi sandamna ei man thei u na rang hi ani na. **2** Pathian lampanga atep annēl u ti chu koi lenin ama ruia kei riatpui u ani na. Tenchu hava ha riatna ang taka ni mak. **3** Asik chu Pathian āta dikna riat luia hanūk chu amānīn athetheia dikna andet ranga ei val u sika han Pathian dikna kōma anphal u mak. **4** Tukareng aiam takin dikna ei man thei u na ranga Krista chu dān ei ankīmna ani na.

5 Dān ang taka ei zōm sika dikna asuak rui chu Mosīn hintin hin amaziaka:

"Havan tina azōm miring
tak chu hava ngāi
lehan dam rasc," *(Lev.18:5)*
ati na.

6 Tenchu iamna nāta dikna āsuak chu hintin hin ati na:

"Na malungsūnga tu mo
anvāna akal rang?"
(Dān.30:12)
hava tina chu, Krista chu thuai tianga ansum, ti na ani na. **7** Hanūk chu,

"Tu mo khurvīng anthūka
avachum rang?" *(Dān.30:13)*
hava ti na chu Krista thīna nāta chunga ankhal, ti na ani na. **8** Tenchu Pathian lekhabūna hintin hin ti mak mo?

"Hava chong ha na kōla a om
ani na.
Hava ha na mūr le na malunga
a om kēng," *(Dān.30:14)*
ati na. Hiva tak hi iamna chong koinīn chong nei ril chachak ha ani na. **9** Asik chu nangin na mūr le Isua chu Puma ati na na puanga, hatuka na malung le ama chu āthi ngāi bil āta Pathianin ei mathui ti na iam ten, sandama om na ti. **10** Asik chu nang na malung lehan nei iama adik nei anlō ani na, hatuka nang na mūr

lehan nei puanga sandama nei om ani na. **11** Asik chu Lekhabu ānthianga ei ti:

"Tukareng ama aiam tak chu mualphui ansak pial nō ni," *(Isa.28:16)* ti anziak ani na. **12** Jihudi mi le Grik mi kāra itē ei teina om mak, asik chu Puma khat ha lokōna Puma ani na. Ama āpāi ngāi dōra chunga achālaka lungkhamna apēk. **13** Asik chu Lekhabu ānthianga ei ti: *"Tukareng Puma raminga apāi tak chu sandama om inti,"* *(Joel 2:32)* ti anziak ani na.

14 Hanle hontin mo amānīn ei iam u nōk kōma ei pāi u rang? Hanūk chu hontin mo achong ngal ei rangāi u nōk kōma ei iam u rang? Chong arilpu abuia hontin mo ei rangāi u rang? **15** Hanūk chu antīr khat abuin hontin mo chong ei varil rang? Asik chu Lekhabu ānthianga anziak:

"Anngoina thang ahui ahong
achōi ngāi le
rāisānna thang ahui aril
ngāI ke chu Ituk mo
ei anhui so!" *(Isa.52:7)*

ati na.

16 Tenchu alom u na thang ahui pom kiar u mak. Hasik han deari Isaian ei ti:

"Puma, koini na chong ril
ngāi tu mo ana iam pe
ani u zei?" *(Isa.53:1)*

ati na.

17 Hasika han iamna chu chong anril ei rangāi āta honga suak ani na, hatuka hava chong anngāi ha Pathian chong āta ahong ani na. **18** Tenchu kei ti chu: Amānīn rangāi tatak u mak mo? Anngāi chu arangāi ngēt u. Asik chu:

"Arōl u ngāi chu ramual
pumpuia avān thang kēng
ani zei,
Hanūk chu achong u ngāi
maniapūr kōlkil ten pei
kēng ei anring ani zei,"
(Sām 19:4)

ti ani na.

19 Tenchu ti rēt ka ti: Israel mi ngāiin riat tatak thei u mak mo? Māna han Mosīn ati na:

"Nam ati na antel lui ngāi
amanga khāmaret na
manthō ka ti,
Riatna dōn lui nam ngāi
amanga taksitna manphiang
ka ti," *(Dān.32:21)*

Pumān ati na.

20 Nukhōna Isaian arāng sabaka ati na:

"Koi na ravān lui ngāiin ana
man u zei.
Koi anathūn nōk ngāi kōma
ka ninga kei anlang ani
zei," *(Isa.65:1)*

ati na.

21 Tenchu Israel mi ngāi rang Pumān ati na:

"Hē tel lui nam ngāi le
amakhal antak nam ngāi
ranga anikhuan tin pei ka
kut kei phar chian,"
(Isa.65:2)

ati na.

Israel nam anniang ngāi

11 Kei ti chu, hano ten Pathianin ami ngāi dōra chu ei khāi ti na mo ani zei? Ni pial mak. Asik chu koi len hi Israel mi, Abraham achi le Benjamin nama mi ka ni na. **2** Pathianin aphamān āta ami riat zēt ngāi chu ei khāi ni mak. Elija ruia Lekhabu ānthiangin hong zāt mo ei ti ha riat u mak che mo? Amān Israel mi ngāi chunga Pathian kōma hintin hin adāi arila:

3 *"Puma, nang na deari*
dōra athat u zei.
Nang na māichām dōra
amasiam u zei.
Koi rong hi annianga om
ka ni zei.
Koi um ana that ranga
aval u zei," (1Rng.19:10,14)

ati na.

4 Tenchu akōma Pathianin imo ei masang ha?

"Baal Pathian matona
amankhūk bil lui mi asāng
sari pei koi ka ranga kei
siak ala om kēng,"
(1Rng.19:18)

ati pe na. **5** Havan tin ang han atun taka hunam nisela lungkhamna sika anthang anniang chu alakte kēng. **6** Hatuka hava ha lungkhamna sika aniten, asin thō sika ni lāi mak. Hava lungkhamna ha lungkhamna ni lāi mak. Tenchu asin thō sika aniten hava lungkhamna ni lāi mak. Hava asin thō ha asin thō ni lāi mak.

7 Hanle hontin mo ani zei? Israel mi ngāiin takasāta ei ravān ha man u mak, tenchu Pathianin ei thang ngāi kēng aman. Atei ngāiin malung amankhir u na. **8** Lekhabu ānthianga anziak anga han:

"Pathianin amāni kōma
malung sētna apēka,
Mu thei nōkna ranga mit
apēka,
Riat thei nōkna ranga kuar
apēka,
Avian ten pei ala ni,"
(Dān.29:4 Isa.29:10)

ati na.

9 Hatuka David um ati na:

"Amāni bu nēkna mun chu
ankhitna le chāngte chang
rase,
Anbana lung le phuba lākna
chang rase.
10 *Amānīn ei mu thei u nōkna*
ranga amit u zīng pe rase,
Hatuka aruang u chu ankul pe
chian rase," (Sām 69:22,23)

ati na.

Thing kolom anthō le ankhina

11 Kei ti rēt chu: Hanle amāni ei anba u ha anthui rēt thei u lāi lui rang mo? Ni pial mak. Tenchu amānīn ei masial u sika nam atei ngāi ranga sandamna ei hong om ani zei, Israel ngāi thang ei anthuai theina ranga. **12** Amānīn ei masial u sika maniapūr ranga aneina, hatuka amānīn ei machān u sika nam atei ngāi aneina ani zei ten,

amāni anzui kiar u tik vāng chu ituk ātam mo nei chang rang ani na.

13 Atun chu nangni Jentail ngāi kōma chong kei ril rēt ani zei, Jentail ngāi kōma kuitīr kei ni sika hin hiva haso le dorbo kei dom hi kei lianpui ani na. **14** Taksa lama ka phung ngāi thang kei manthuai zāma amāni bila senkhat lua chu sandama kei man thei u na ranga kei lianpui. **15** Asik chu Pathianin amāni ei pom nōkna tak ha maniapūr ranga anngoina ahong achang ten, Pathianin amāni ngāi apom tik vāng chu thīna nāta damna rong nōk chu atei imo a om rang? **16** Bu arapa mānsa andar ānthiang aniten, bu apumpui ānthiang ani na. Hatuka thing kung abul ānthiang aniten, abāk ngāi um ānthiang ani na.

17 Tenchu abāk ngāi senkhat chu kolom anthō ranga ankhiaka a om kēng ani zei. Nang rama maruan chiak na ni ngalām nisela amāni lehan kolom anthō anga abāk le anzom kēng na ni zei. Havan tin han atun chu amāni bila maruan kung āta razung le arathi anzūppui na ni u ani zei. **18** Hava sika han abāk ngāi chunga borāi thō nō ro. Borāi na thō ving anten: Nang ni mak arazung asūrtita om, tenchu arazung kēng nang anasūrtit ti ha retit ro. **19** Tenchu nangin kolom anthō rang ngala Pathianin ei na khiak kēng ka ni do, na ti theia. **20** Nei ti ha adik ani chu ani, amāni chu ei iam u nōk sika ankhiak ani u na. Hatuka nang chu iamna sika anding kēng na ni. Ansānga anbe nō tānla achi ro. **21** Asik chu Pathianin abāk tatak ngāi lua mana hōi mak, nang vāng chu na hōi pial nō ni.

22 Hasika han Pathian ei singzia le ei rāngzia ha mandon ro. Ama chu nūk ankei ngāi ranga arāng ani na, tenchu ama singna chunga nān betōk u ten, nangni ranga Pathian ei singna chu ahong anlanga. Hano ten nang um nisela ankhiaka om in na ti. **23** Hanum nisela amāni ngāi ha aiam nōka ala omtit u ten, amānīm kolom anthō anga Pathianin manzom unti. Asik chu Pathianin amāni ngāi kolom anthō anga amanzom rēt thei ani na. **24** Asik chu anzom thei lui, nang rama maruan kung lua mana ei na tuka rahuana maruan kung āsa lehan kolom anthō anga ana manzom thei ten, Pathianin abāk tatak ngāi vāng chu alāka maruan kung tataka ana manzom tik chu ituk mo ei ni thei rang ani na.

Israel nam dōra sandama om inti

25 Unāi ngāi, hiva chongrīl anthup rui hi nei riat u ranga kei zōt ani na. Hano ten na ninga ahian nān ti viak thei u ngāi. Hiva hi chongrīl anthup chu ani: Jentail ngāi ranga kipna ahong asuak māseng chu Israel nam chu

malung ankhīrna bāk khat man unti. **26** Nukhōna chu havan tin dēn han aloma Israel nam dōra sandama om int. Lekhabu ānthianga anziak anga:

"Zion āta ratanpu chu hong intia,
Jakob achi nāta Pathian biak nōkna dōra chu hong khāi inti.
27 *Hatuka amāni ngāi āsia ei thō u ngāi dōra ka pei suale hiva hi amāni kōma dān kei khitna athar rang chu ani na."*
(Isa.59:20,21, 27:9 Jer.31:33,34)

28 Thang ahui tianga na chōi ten nangni na ranga amāni ngāi chu na rāldui, tenchu Pathian ruatsa tianga na chōi ten na chipui ranga Pathian maditna ani na. **29** Asik chu Pathian neinun pēk lungkhamna ngāi dōra le amān ei kuina hi anlet ngāi mak. **30** Tian lāi han Pathian hē tel luia nei om u, tenchu atun amāni hē tel nōk sika lungkhamna nei chang u. **31** Havan tin dēn han amānīm nisela atun chu hē tel luia ei om u, nangnīn lungkhamna nei chang u anga amānīm lungkhamna ei chang thei u na ranga. **32** Pathianin loko tak chunga alungkhamna ei manlang theina ranga Israel ngāi alom u na hē tel nōkna thuaia ei siak zit kēng ani zei.

Pathian anpākna chongkam

33 O! Pathian riatna ei
anchong zia le ei hianna
zia chu anthūk ba!
Aruirilna ngāi um asūt sua
zāt ni mak!
Hanūk chu alampui ngāi
um athūna ariat sua zāt
ni mak!
34 Asik chu:
"Tu mo Puma malung ariat thei ala ni?
Tu mo ama huangvār asak ala ni?" *(Isa. 40:13)*
35 *"Tu mo rathūl aman rēt ranga Pathian kōma hongte mo apēk mānsa ala ni?"*
(Job 41:11)

36 Asik chu alom peia ama kōm āta le ama sika le ama ranga kiar ani na.

Ama kōma anlianna
tāituan tāituana om rase!
Amen.

Anbōlna dam

12 Unāi ngāi, hava sika han Pathian riangvāimuna tin reng lehin kei na mathēm ani u zei, na taksa u ngāi chip anbōlna adama, ānthianga le Pathianin ei pom dāli anga andar u ro. Hava tak ha nangni na ranga ansūk Pathian biakna dorbōndom chu ani. **2** Hi maniapūr ei om dān anga anlet u nō ro, tenchu na malung u anthara anthūl u ro. Hankēng hong zāt mo Pathian zōt dān ngāi ha asa le ei pom zāt le akip chu thiar thāk thei un na ti.

3 Ka tak chunga Pathian lungkhamna anpēk anga na lom

u ranga kei na ti ani u zei, nang nei ni rang tuk nēka ansānga na ninga andonna tutēn dōn nō rase. Tenchu Pathianin akōma iamna ei pēk zotor anga aninga andonna dik dōn rase. **4** Asik chu taksa pumkhata hin abāksem tamtak a om a, tenchu hava ngāi asin thō chu mun khat ni zit mak. **5** Havan tin ang han koini hi ātampa na ni, tenchu Kristana pumkhat kēng na ni. Angkhat angkhat aloma anzom kiar kēng. **6** Pathianin alungkhamna ei na pēk anga bōrpēk atetei ei na pēk chip ani na. Hava bōrpēk ha deari chong rilna aniten, iamna nei dōn tuk le mang u rei. **7** Hava ha hasōndom tianga aniten, hasōndoma mang u rei. Hatuka anchūna tianga aniten, anchūnana mang u rei. **8** Hava ha lungngam ansakna aniten, lungngam asaka anmang rase. Pēkna tianga aniten, manpām luia pe rase. Hatuka ruaitu tianga aniten, aphām chunga thō rase. Lungkhamna tianga aniten, rāisān taka lungkham mu rase.

Sūng suakpui anditna

9 Anditna chu atak ni rase. Asa nōk chu mumāk tatak u ro. Asa chu koptit u ro. **10** Sūng suakpui anditna lehan lungkham anmun lōm u ro. Lalchi thōna konga nang na nēka mi tei ha uliana be u ro. **11** Sin āsa thōna konga han andōk nō tānla ratha lama na āk mathui u ro, Puma haso chu adom u ro. **12** Ansabeina nei dōna hin na rāi mansān u ro. Antaknana hin diar zām u ro. Bōr azonga om chian u ro. **13** Mīn thiang ngāi dangandana neinun ansempui u ro. Khual antung dorbōndom lama tep annēl u ro.

14 Pēngsōm ana thō ngāi chunga bōrsāng pe u ro, bōrsāng pe tān khomāk sam u nō ro. **15** Rāi ansān ngāi kōma rāi mansānpui u ro. Achap ngāi kōma chappui u ro. **16** Mandon munkhat achōi ni chip u ro. Chongpāk ansal u nō tān, tenchu ding mun annuai mi ngāi bila anlop u ro. Na ninga ahian anlō u nō ro.

17 Tutēn masial rathūla masial dēn le ratha thuan u nō ro. Mi tin mit muna asa tina anlang sin āsa ha thō u ro. **18** Athei ten, nangnīn nei pha thei zotor u miring dōra le anngoia om ranga val u ro. **19** Kei madit ngāi o, na ning u na phuba la u nō ro, tenchu Pathian taksitna ranga mun pial u ro. Asik chu Lekhabūna anziak:

"Phuba lāk rang chu koi kēng ka ni. Koiin ratha thuan ka ti, hiva hi Pumān ei ti," *(Dān.32:35)*

ati na.

20 Hava sika han,

"Na rāldui avon anchām ten,
bu manne ro,
Ati anrāl ten, tī manne ro.
Asik chu havan tin han na
thō ten,
Alu sīpa moi raēk anlingpa nei
buk pe kēng ani zei."
(Hnc.25:21,22)

21 Asa nōkin nangni ngāi na mandōk u nō rase tenchu asa lehan asa nōk chu mandōk u ro.

Ningneina dōn ngāi thunuaia lēng dān

13 Mi tukareng hi ningneina ding muna a om ngāi thuaia om chip u rase. Asik chu Pathianin ei phun nōk ningneina dōn atei tutē ei phun om mak. Ningneina ding muna a om ngāi hi Pathian phun ani u na. **2** Hasika han tukareng ningneina ding muna a om adui chu Pathian chongpēk adui kēng. Havan tina ādui tak chu aninga rang ruirilna ānkuai ani na. **3** Ruirilpu ngāi hi om āsa thō ngāi rang ni mak tenchu om āsa nōk athō ngāi ranga kēng anchina ei om. Ningneina ding muna a om ngāi makunga anchina buia om rang mo na zōt? Hano ten om āsa thō ro, hatuka amāni kōm āta anpākna chong man na ti. **4** Asik chu satna ranga na rathūla Pathian hasōndom kēng. Tenchu asa nōk lam na thō ten achi ro, asik chu amān akoronga khendāi sūr mak. Ama chu Pathian hasōndom ani na, asa nōk athō ngāi dōra chunga Pathian taksitna sika ama chu ratha athuanpu ani na. **5** Hasik han taksitna anchi duaia ni mak, tenchu siat le sa riatna nei dōn sikam ningneina ding muna a om ngāi thuaia a om anāng.

6 Hiva sik tak hin nangnīn siachōi nei pēk u chachak. Asik chu ningneina ding muna a om ngāi chu hava sin athō rang piala Pathian hasōndom u ani na. Ahun u ngāi dōra chu hava ranga anpēk u ani na. **7** Mi tinin ei man ranga bāt tuk ha pe u ro. Ōt achōi rang kōma ōt chōi u ro. Siachōi apēk rang kōma siachōi pe u ro. Anchi anāng kōma achi u ro. Aton anāng kōma ton u ro.

Anditna dōn u ro Nikhua anāi zei

8 Anditna rong le antāng nōk chu atei tutē kōma itē antāng u nō ro. Asik chu mi tei andit thei tak chu akip zita dān azī thei mi ani na. **9** Asik chu chongpēk sōma han: *"Uire nō ro, Mi that nō ro. Marusa nō ro, Milaka ariatpui chang nō ro, Mi ta ning ōl nō ro," (Ant.20:13-15,17 Dān.5:17-19,21)* ati na. Hanūk chu atei atei chongpēk um om rase hanum nisela hiva ngāi dōra ei kipna chu, *"Na in kōl mi chu na ninga nei andit anga madit ro," (Lev.19:18)* ti chong hīn ei makhip zit ani na. **10** Anditnān ain kōl mi ranga asa nōk thō mak, hasik han dān ei hekna chu anditna rong kēng.

11 Hava duai ni mak, atun lāi taka hun om zia hi na riat u na. Atun hin insang alāka anthui hun na ni u zei. Asik chu koinīn na iam mānsa lāi nēka atun hin sandamna chu nei nāi riam kēng ani zei. **12** Zān ahek vit rang ani

zei, khua ahong avār rang ani zei. Hasika han azīng sin thō ngāi dōra amāka, Ra-āng rālthuam chu atiang u rei. **13** Zu bual sa buala ni mak. Anri anhāia ni mak, andit anzūr le hurna ngalnana ni mak, ansual ankhal le khāmareta ni mak, tenchu sūn avāra ansūk le anhui sabaka kal chōi u rei. **14** Hava ngāi nēk ten, Puma Isua Krista chu raliang anga makhop u ro. Na taksa u na āsia ning ōlna ankhip ranga itē mandon u nō ro.

Iamna lama āchak le āchak nōk

14 Iamna tianga āchak nōk tak chu itē malung songankharna ruia ankhal luia pom u ro. **2** Mi senkhatin alom peia asāk thei kiarna iamna adōna, tenchu iamna tianga achak nōk ha chu moiramasi duai āsāk ani na. **3** Aloma asāk thei kiar hān hava asāk thei nōk ha ēlsēl thō nō rase. Hatuka asāk thei nōkin asāk thei kiar chunga ruiril nō rase, asik chu amām Pathianin ei pom kēng. **4** Nang tu mo na ni mi tei suak chunga rui nei ril? Hava suak ha anding mo achul mo apumān en bo ni. Tenchu ama chu andinga om inti, asik chu Pathianin andinga asiaktit theia.

5 Mi senkhatin nikhua khat hi nikhua atei ngāi ranga ānthiang uala abena. Hatuka mi senkhatin nikhua dōra aloma anrual chianga abena. Tenchu mi tinin aninga amalunga asa ati na ei mandon anga mandon chip rase. **6** Nikhua atel ngāi chu Puma sika atel ani u na. Hatuka nikhua atel nōk ngāi um Puma sika ei tel u nōk ani na. Hatuka alom peia asāk ngāi chu Puma sika asāk ani u na, asik chu Pathian kōma rāisānna ei mantung ani na. Hanūk chu sāk alōi ngāi chu Puma sika alōi ani u na, asik chu amām Pathian kōma rāisānna ei mantung ani na. **7** Asik chu koini ngāi kāra tutē na ning ranga adam om mak me na, hanūk chu tutē na ning ranga athīm om mak me na. **8** Na dam ten, Puma sika adam, na thi ten, Puma sika athi na ni na. Hasika han na dam mo na thi mo, Puma ta kiar na ni na.

9 Hava sik tak han Krista chu āthi le ādam ngāi Puma ei ni rit theina ranga ama chu ei hong thīna ei anthuia ei hong dam rēt ani na. **10** Tenchu nang ichanga mo na parual chunga rui nei ril? Hanūk chu ichang ngal mo na parual chunga elsēl nei thō? Asik chu na lom renga Krista ruirilna chōmphāng matona nei vān ding kiar rang ani na. **11** Asik chu Lekhabu ānthianga anziak ani na:

"Pumān ei ti,
Ka makunga mankhūk
dōra ei lān bil rang.
Pathian kōma malei dōra ei
lān puang rang,
ti hi ka khomāk ansam
ani zei," *(Isa.45:23)*

ati na.

12 Hasika han koinīn na lom renga Pathian kōma na rui nei pēk chip rang ani na.

13 Hasik han koinīn angkhatin angkhat rui anril u lāi nō rei, tenchu na parual kal chōina ranga anbana le ankhārna hongte mo āsiak hi dik mak ati na mandon u ro. **14** Adik taka chu aloma ānthiang kiar kēng ti hi Puma Isuana angam laka kei hong riat theina ani na. Hatuka ānthiang nōk ati na andon kōma chu ama rang duaia kēng hava ha ānthiang nōk ani na. **15** Na nēk na sāk sika na parual malung ana ten, nang chu anditna thuaia alēng ni lāi mak che na. Ama sika Krista ei hong thīna chu na nēk na sāk sika na parual masiat nō ro. **16** Nang na ranga asa ati na nei mandon ha mīn āsiat ril nō rase. **17** Pathian ram chu nēk le sāk rui ni mak, tenchu Ratha Ānthianga dikna le phūkdāina le rāisānna kēng. **18** Havan tina Krista haso le dorbo andom tak chu Pathianin ei pom rua le miring mit muna lalchi thō ruana atung kēng.

19 Hasik han phūkdāina ansuak thei le nei ansōn theina ranga ansanna ngāi ha azī ranga pūt u rei. **20** Nēk sāk sika Pathian sin thō chu masiat u nō ro. Aloma ānthiang kiar chu ani, tenchu anēk le asāk sika mi senkhat ei anbana achang ten, hava ānēk le āsāk ha ama ranga ādik nōk ani zei. **21** Me sāk sika mo zu nēk sika mo ole angkhat pei sika mo na parual ei anbana le malung ei nana le ei chuaina achang ten, nei sāk nei nēk nōk ha na ranga asa.

22 Nei iamna ha Pathian kōma betōk duai ro. Ama aninga adik ati na anpoma āsia anlō lui miring chu ravān asa kēng. **23** Tenchu malung aring chunga nēk sāk athō ten, āsia anlō sua kēng ani zei. Asik chu iamna lehan ei sāk nōk ani na. Hatuka iamna nōk āta anthō tak pei chu āsia ani na.

15 Hasika han koini āchak ngāiin āchak nōk ngāi ei chak u nōkna hi atiarpui anānga. Na thei rang duaia ahuina thō u nō rei. **2** Koini na ning chipa na inkōl mi ei ansōn theina ranga arāisānna ranga satna thō u rei. **3** Asik chu Kristam nisela ama aninga rang duai ahuina thō mak. Tenchu Lekhabu ānthianga anziak anga:

"Nang na chunga mani
ēro ei na thō u na
mani ēro ngāi dōra chu
ka chunga ahong achul
kēng ani zei," *(Sām 69:9)*

ati na.

4 Asik chu dūk adiar chunga le Pathian Lekhabu ānthianga lungngamna lehan ansabeina nei dōn thei na ranga tian lāi āta alei anziak ani na. Hava ha koini ngāi nei anchūna ranga tian lāi āta ahong anziak sua ani na.

5 Dūk diar theina le lungngamna ana pēk Pathianin

Krista Isua nūk nei zī u anga mandon munkhat chōi theina malung na pe u rase. **6** Malung munkhat le chong khat achōia koini na Puma Isua Krista Pa le Pathian lianna chu nei manpāk thei u na ranga.

7 Kristān nangni ngāi ei na pom u anga nangnīm Pathian lianna ranga angkhat le angkhat anpom anlōm u ro. **8** Asik chu imo na ril u ka ti, Pathian chongtakna ranga Isua Krista chu serantan ngāi hasōndom ei hong chang ani na, na chipui ngāi kōma ei pēk achongtin thō chu ei dettit theina ranga. **9** Hatuka Jentail ngāi um nisela alungkhamna sika Pathian ei manpāk thei u na ranga. Lekhabu ānthianga anziak anga:

"Hiva sika hin Jentail ngāi
kāra na raming puang ka ti.
Na raminga anpākna la thō
ka ti," (2Sam.22:50 Sām 18:49)

ati na.

10 Hanūk chu:

"O nangni Jentail ngāi,
ama ami ngāi bila rāi
mansān u ro," (Dān.32:43)

ati na.

11 Hanūk rēt chu:

"O nangni Jentail ngāi na lom
u na Puma manpāk u ro.
Nangni mipui dōra na lom u
na ama anpākna la anringa
thō u ro," (Sām 117:1)

ati na.

12 Hatuka Isaian ati rēta:

"Jessi achi azām chu om chian
inti.
Jentail ngāi chunga ruiril
ranga Pathianin mi khat
hong mathui inti.
Ama chunga Jentail ngāi
ansabei unti," (Isa.11:10)

ati na.

13 Nangni ngāi Ratha Ānthianga rātna lehan ansabeina adōna nei liam thei u na ranga ansabeina Pathianin nei iam u na lehan aloma rāisānna dōra le phūkdāina tin rēnga na manbit u rase.

Jentail ngāi ranga Paul asinthō

14 Ka unāi ngāi, nangni na thei u chipa satna tina ābit le riatna tin akip lehan anchū thei na ni chip u ti hi koi ngētin kei na riatpui u ani na. **15** Hanum nisela kei na hong manriat rēt thei u na ranga hohon mo arāng uala kei hong maziak ani na. Asik chu hava ha ka ranga Pathianin lungkhamna ei na pēk ani na. **16** Jentail ngāi kāra Pathian thang ahui aril ranga chāizūng haso kei dom bibila hin Krista Isua hasōndom kei hong chang ani na. Jentail ngāi Ratha Ānthiang zāra dāli ānthiang anga, Pathian pom rua ei ni thei u na ranga.

17 Hava sika han Pathian tianga rui tāng lama chu Krista Isuana anlianpui rua ka dōna. **18** Hanum nisela Jentail ngāi hē antelna ranga Kristān koi ka chong ril le ka sin thō amanga ei

thō ngāi rong nōk chu atei itē ril ngam makung. **19** Hava ha Pathian Ratha thōtheina lehan sinsiana lianpa ngāi le tichang abui sinpa ngāi amanga ei hong thō ani na. Han tin han Jerusalem khopui āta Illurikom ram ravēl pumpuia Krista thang ahui aril chu ka mantung sua zei. **20** Krista raming ei lan ril pial nōkna muna thang ahui avaril rang hi ka derdīn babang ani na. Tenchu mi tein abul alei mandingna muna vamanding lāi nō rong. **21** Tenchu Lekhabu ānthianga anziak anga:

"Amāni kōma ama ruia mīn
tāng la vahāi ngāi lui,
Hava mi ngāiin lei mu unti.
Hatuka amāni kōma tutēn la
vamanngāi ngāi lui,
Hava mi ngāiin lei riat unti,"
(Isa.52:15)

ati na.

22 Hiva sik tak hin ani zei, nangni kōm ahong ranga voi ituk mo kei manlēn ani na.

Rom khuana Paul asē rang ansin

23 Tenchu atun hin hiva ram ravēl dāma chu ka sin thōna rang mun om lāi mak. Hatuka kum tamtak ani zei nangni kōma hong ranga kei rangāina. **24** Hasik han kēng Spain rama ka pan rang tiang nangni kōma hong lūt ka ti. Hatuka ka khualzin balama ana mu u ranga kan sabeia. Nangni kōma ka om bak suale, ni hotuk ten mo chu ka phūk atung riam suale kei panna rang ka pan tiang aloma anānsūk pe chīt u ranga ka iam. **25** Atun hin chu mīn thiang ngāi hasōndom ranga Jerusalem khopui asē rang ka ni zei. **26** Asik chu Makedonia ram le Akaia rama mi ngāiin Jerusalema a om mīn thiang ngāi bila abui anriang ngāi ranga rāisān taka chōi rasuang athō u na. **27** Hava ha amānīn rāisān hiai tataka ei thō u ani na. Hasik han hiva ngāiin sova Jerusalem ngāi kōma ratha antāng ani u zei. Asik chu Jihudi ngāiin ratha lama neinun ha Jentail ngāi ansempui tāk anten, amānīm taksa tianga neinun lehan amāni hasōndom ei nāng u ani na. **28** Hasika han hiva chōi rasuang hi andang rapa amāni kuta kei manlōn rang ka mabāk hi anzui le nangni na hong lūt u kati. Hava suale Spain ram apana sē ka ti. **29** Hatuka nangni kōma ka hong tik chu Krista thang ahuia bōrsāng aliam chu honga chōi ranga kan iam.

30 Koini na Puma Isua Krista sika le Ratha maditna lehin unāi ngāi, kei na mathēm ani u zei, koi ka bila nangnīm Pathian kōma bōr na zongpui u ro. **31** Judia rama aiam nōk ngāi kut āta kei zōk theina rang le Jerusalema mīn thiang ngāi ranga haso kei domna hi amānīn ana lei pom pe thei u na ranga bōr na zong pe u ro. **32** Havan tin han Pathian zōt dān ang taka rāisān

taka nangni kōma kei hong suak theia hanūk chu na bil u na rāisān hiaia pōng kei ansa theina ranga. **33** Phūkdāina Pathian chu na lom u chunga om rase. Amen.

Chibai thōna

16 Koini na sarnu, Kenkria kuibinga hasōndom Phoibi ha ka na manriat zōt u na. **2** Mīnthiang ngāiin ei pom u anga ama hi Puma raminga lei pom u ro. Hanūk chu kong tina ama ei nāngna tina asan ranga kei na mathēm u. Asik chu ama apum len hi mi tamtak asan le koi len um ana san chachak ani na.

3 Krista Isuana ka sin thōpui ngāi Priskilli le Akuila ha chibai na thō pe u ro. **4** Hava ngāi ha kei damna anzōk ranga arīng adō u ani na. Koi rong ni mak amāni anni ngāi chunga rāisānna antung, tenchu Jentail ngāi kuibing pumpuin um rāisānna amantunga.

5 Amāni anni ngāi insūnga kuibing a om ngāi ha chibai na thō pe u ro. Hatuka Krista ranga Akaia rama mara rapa mānsa kei madit Epaineta ha chibai na thō pe u ro. **6** Koini na ranga achālaka apōng sabak Mari ha chibai na thō pe u ro.

7 Ka unāi anchangpui le kei ankhumpui ngāi Andronika le Juni ha chibai na thō pe u ro. Hava ngāi ha kuitīr ngāi bila raming anthang ani u na hanūk chu ka māna Kristana alei om u ani na.

8 Pumana kei madit Ampilia ha chibai na thō pe u ro.

9 Kristana koini na sin thōpui Urbana le kei madit Stakia ha chibai na thō pe u ro.

10 Kristana apom rua mi Apellia ha chibai na thō pe u ro.

Hatuka Aristobula insūngkuana mi ngāi chibai na thō pe u ro. **11** Ka unāi Herodion ha chibai na thō pe u ro. Pumana a om Narkisa insūngkuana mi ngāi ha chibai na thō pe u ro. **12** Trupheni le Truphosi ha chibai na thō pe u ro. Hava nupang ngāi ha Puma ranga apōng sabak ani u na.

Hanūk chu Pumana achālaka apōng sabak kei adit Persi ha chibai na thō pe u ro.

13 Pumana anthang Rupha le anu koi um ka nu kei ti ha chibai na thō pe u ro.

14 Asinkrit, Phlegon, Hermen, Patroba, Herman le abil u na unāi a om ngāi ha chibai na thō pe u ro.

15 Philologo le Juli, Nerea le asarnu hanūk chu Olumpa le abil u na mīnthiang a om ngāi ha chibai na thō pe u ro.

16 Biang antum ānthianga chibai lehan chibai anthō u ro.

Krista kuibing pumpuiin chibai ana hong thō u.

17 Unāi ngāi ka na hong mathēm u, anchūna nei man u ang ni luia aleko tianga ansenna le anduina asin ngāi ha mandang u ro. Hava ngāi kōm āta ankhāi u

ro. **18** Asik chu havan tina mi ngāi chu koini na Puma Isua Krista haso ni mak ei dom u, tenchu avon khopna ranga hasōndom u kēng. Achong thum u na le aner thiam u na amanga molmana a om ngāi malung chu ei huang u chachak. **19** Nangni ngāi na hē tel u na rui chu mi tin kuara anthang kēng ani zei. Hasika han na chung u na ka rāi asāna. Hanum nisela asa lam panga chu ahiana tenchu asa nōk lam panga chu molmana om ranga kei na zōt u.

20 Phūkdāina Pathianin anrapa soitān chu na kepha thuai u na achīl inti.

Koini na Puma Isua Krista lungkhamna chu na kōm u na om rase. Amen.

21 Ka sin thōpui Timothi le ka unāi Lukia, Jason, Sosipater ngāiin chibai ana hong thō u.

22 Hiva lekha anziakpu koi Tertia hīn Puma raminga chibai ka na hong thō u.

23 Koi le kuibing pumpui na tung inpa Gaia hīn chibai ana hong thō u.

Hiva khopuia sum avongpu Erasta le koini na parual Kuarto hān chibai ana hong thō u.

24 Koini na Puma Isua Krista lungkhamna chu na lom u chunga om rase. Amen. **25** Koi ka thang ahui le Isua Krista rui anthekna zāra nangni ngāi anānding thei u kōma anpākna om rase. Hava ha tian lāi hun len āta anlang lui chongrīl anthup ani na. **26** Atun chu hava ha tāituan Pathian achongpēk anga deari ngāi lekha ziak amanga ahong anlang zeia. Nam tinin ama chu ei iam theina rang le ahē ei tel thei u na ranga. **27** Isua Krista zāra ama rong ahian khīt Pathian kōma tāituan tāituana anlianna om rase. Amen.

KORINTH KHUANA MI NGĀI KŌMA PAUL LEKHA MATHUAN ANGKHATNA

Chibai thōna le rāisān chong antungna

1 Pathian zōt anga Isua Krista kuitīr ranga ānkui koi Paul, le koini na parual Sosthini hīn,

2 Korinth khuana Pathian kuibing a om ngāi le Krista Isua ranga āndang ngāi kōma, Pathian mīnthiang āchang ranga ānkui ngāi kōma nei maziak. Hanūk chu ram tina om ngāi amāni Puma le koini na Puma Isua Krista raming āpāi ngāi kōma nei hong maziak ani na.

3 Koini na Pa Pathian le Puma Isua Krista lungkhamna le phūkdāina na kōm u na om rase.

4 Krista Isuana Pathian alungkhamna ei na pēk u sika nangni ngāi ranga ka Pathian kōma rāisānna chong ka mantung babanga. **5** Asik chu ama zāra kongtin renga alom peia na chong ril u na dōra le alom peia nei hian u na dōra lehan ama zāra ānchong sabaka nei om u ani na. **6** Hava taka han Krista ruia koinīn nei puang ha nangni kōma ānpom ti ha āndangphit zeia. **7** Hasik han koini na Puma Isua Krista ei hong anlang rang na lei mangang chian u hin ratha lam tiang itē ansam u mak che. **8** Hatuka chu amān ahek ten pei koini na Puma Isua Krista nikhua tika ademrua buia na manngīrtit ūnti. **9** Anāi pasal Isua Krista koini na Puma lehan mun khata ei na siak theina ranga ana pāi Pathian chu āiamrua ani na.

Kuibing ansenna rui

10 Unāi ngāi, koini na Puma Isua Krista raminga ka na mathēm u, na lom u na chong khat ril u tānla, na kār u na ansenna om ngal nō rase. Tenchu malung munkhat avong le mandon munkhat achōia angkhata om u ro. **11** Asik chu ka unāi ngāi, nangni ngāi kāra ansualna rui ha Kloii ngāi insūngkuana mīn ei na manthei ani na. **12** Hava kei na hong ti u na asik chu: Angkhat angkhatin hintin hin nei ti chip u: "Koi Paul atianga mi ka ni." Angkhatin: "Koi Apollo tianga mi ka ni." Angkhatin: "Koi Kipha tianga mi ka ni." Hanūk angkhat rētin: "Koi Krista tianga mi ka ni," na ti u chachak.

13 Han tin han aniten, Krista chu ānbāksiam mo ani zei? Paul mo nangni rathūla krosa āntār? Hanūk chu Paul araminga mo baptisma nei lāk u? **14** Krispa le Gaia rong nōk chu tutē baptisma pēk makung, hava sik han Pathian chunga ka rāi asān. **15** Ka raminga nangnīn baptisma na lāk u ti ha tutēn ril nō rase. **16** Stephena insūngkua ngāi rong hi baptisma apēka kān riata, hava rong nōk chu atei tutē kei pēk le

pēk nōk re lāi makung. **17** Asik chu Kristān baptisma pēk ranga ei na tīr ni mak, tenchu thang ahui ril rang kēng ei na tīr. Miring theina chong manga ni mak, tenchu kei mang aniten Krista kros thīna ranak chu akorong chang inti.

Krista riatna le Pathian sin thōtheina

18 Asik chu kros ruia chong chu ānpei tir rang ngāi kōma āmona. Tenchu koini sandama a om sua ngāi kōma chu hava ha Pathian thōtheina ani na. **19** Asik chu Lekhabu ānthianga ānziaka:

"Mi hian ngāi hianna chu
masiat pe ka ti,
Āriatthei ngāi riattheina chu
akorong manchang pe
ka ti," *(Isa.29:14)*

ati na.

20 Ho mo mi hian ngāi? Ho mo riatna athūn ngāi? Ho mo hiva huna chong āntuk āthei ngāi? Pathianin hi maniapūr hianna chu āmo manchang mak mo? **21** Asik chu Pathianin hianna ei dōn sika maniapūrin ei hianna lehan Pathian riat theina dōn u mak. Hasika han ā-iam ngāi sandama ei om theina ranga molmana thang ahui chong ānril lehan Pathian arāi ei sān ani na. **22** Jihudi ngāiin tichang abui sinsiana mu rang azong u na, Grik ngāiin hianna ārok u na. **23** Tenchu koinīn krosa āthi Krista rui kēng nei ril. Hava ha Jihudi ngāi ranga ānpalna, Grik ngāi ranga āmona. **24** Tenchu Jihudi mo ani, Grik mo ani, aloma ānkui sua ngāi ranga Krista chu Pathian thōtheina le Pathian hianna kēng. **25** Asik chu Pathian ei mona chu miring hianna nēka hianna ani na. Hatuka Pathian rāt nōkna chu miring rātna nēka ārāt ani na.

26 Unāi ngāi, Pathianin ei na pāina u na mandon u ro. Miring lam dingmuna chu tamtak mi āhian ni u mak chena, tamtak ningneina dōn ni u mak chena, tamtak mi lian insūng āta ānzir ni u mak chena. **27** Tenchu Pathianin maniapūra āmo ngāi hi ei thang, āhian ngāi māimōk asak ranga. Pathianin maniapūra rāt lui ngāi ei thang, arāt ngāi māimōk sakna ranga. **28** Hanūk chu Pathianin maniapūra annuai le ēlsēl akāi ngāi ei thang, hava rong ha la ni mak, a om nōk ngāi um Pathianin ei thang, a omsa ngāi akorong ei manchang theina ranga. **29** Tutēn ama makunga borāi ei thōthei nōkna ranga. **30** Ama chu koini ranga Pathian āta hianna ei chang, hava ngāi ha ani zei dikna, anthiangna, ratanna ngāi ei chang ani na. Pathian sika kēng Krista Isua lehan nei anzom u. **31** Hasik han Lekhabu ānthianga ānziak anga:

"Tukareng borāi āthō tak chu
Puma sika borāi thō rasc,"
(Jer. 9:24)

ati na.

2 Unāi ngāi, na kār u na ka honga Pathian kei hong

riatna rui ka hong ril lāi han ka chong theina ānsāng le hianna songa hong makunga. **2** Asik chu Isua Krista le akrosa ei tār u rui rong nōk chu na kār u na atei itē āriat ranga ansin makung. **3** Na kōm u na ka hong lāi han chak lui taka anchi le rathatāk sabak chunga kei hong ani na. **4** Ka bāia chong le ka chong ril ngāi hi miring hianna chong amanga anthēmna ranga chong ni mak, tenchu Ratha le thōtheina sika kēng ei hong manlang. **5** Asik chu nei iam u na hi miring hianna chunga ānphun chang luia Pathian rātna chunga ānphun chang rase.

Ratha Ānthiang āta hianna

6 Hanum ni rase, puiting sua ngāi kōm hianna rui hi nei ril ani na. Tenchu hava hianna rui ha hia ramual hianna ni mak, hia ramuala rui rilpu ngāi hianna ahek tira asē rang ngāi um ni mak. **7** Tenchu koinīn Pathian hianna chong, chongrīl ānthup kēng nei ril. Hava hianna anthup ha koini anliana nei omna ranga ramual anphut mān āta Pathianin alei ruatsa ani na. **8** Hava ha hi ramual ruirilpu ngāi bila tutēn ariat om mak. Asik chu amānīn riat u sela chu anlianna Puma hi krosa ei tār u nōk rang ani na. **9** Hanum nisela Lekhabu ānthianga anziak anga:

"Amāni mitin la mu ngāi lui,
Amāni kuarin la riat ngāi lui,
Miring malung sūnga andonna
la chui ngāi lui,
Hiva ngāi dōra hi ama andit
ngāi ranga Pathianin alei
mansūk chīt ani na," (Isa.64:4)

ati na.

10 Tenchu Pathianin ama Ratha lehan koini na kōma ahong manlanga.

Asik chu hava Ratha hān rui aloma athūn zita. Pathian ruia anthūk ngāi um athūn zit theia. **11** Asik chu miring sūnga om ama aratha rong nōk chu hova miring mo miring mandon dēn ariat rang? Havan tin anga Pathian Ratha rong nōk chu tutēn Pathian mandon ariat thei om mak. **12** Koinīn maniapūr ratha ni mak nei man, tenchu Pathian Ratha kēng nei man. Pathian alungkhamna zāra man abuia ei na pēk abōr ngāi nei riat theina ranga Ratha nei man ani na. **13** Hiva rui nei ril ngāi dōra hi miring hianna amanga ei na manchūna chong anga ni mak. Tenchu Ratha Ānthiangin chong ei na manchūna anga kēng chong nei ril. Ratha chong dēn amanga kēng ratha lam rui chu koinīn nei manthiang ani na. **14** Taksa lama miring chu Pathian Ratha lama rui man thei mak, asik chu hava ha ama ranga amona ani na. Asik chu ratha lam dēna ariat ei nāng sika amān riat thei mak. **15** Ratha lam mi chu alom peia rui ei ril zit thei kēng, tenchu tutēn ama chunga rui aril thei om mak.

16 *"Tu mo Puma malung ariat thei a om,*
Tu mo ama anchū thei a om?"
(Isa.40:13)

Koini chu Krista malung vong adōn kēng na ni zei.

Kuibinga ansenna a om chachak

3 Unāi ngāi, na kōm u na ratha mi kōma chong anga chong ril thei makunga. Tenchu taksana om mi anga, Kristana nāite ankōk anga kēng na kōm u na hiva chong hi kei ril. **2** Na kōm u na nei nēk u rang burum ni mak kei na pēk u, tenchu nei nēk u rang ranuti kēng kei na pēk u. Asik chu burum la nēk thei u mak che, atun um la nēk thei u mak che. **3** Asik chu atun tena taksa mi nei la ni u sika ni mak mo na kār u na khāmaret le ansualna le ansenna ngāi ei la om chian? Hava ha taksa lama miring nei la ni u sika ni mak mo miring om papei anga om nei la thō u? **4** Asik chu nangnīn angkhatin: "Koi Paul atianga mi ka ni." Angkhatin: "Koi Apollo tianga mi ka ni," nei anti u sika han taksa mi bang nei la ni u ni mak mo?

5 Tu mo Paul? Tu mo Apollo? Amāni chu dorbōndom mi duai ani u na, amāni sika han nangnīn nei iam u ani na. Amāni chu Pumān ei pēk ang chipa dorbōndom ranga ani u na. **6** Koi hi akung aling ka ni na. Apollo hi ti alei ani na. Tenchu Pathian kēng akung ansōn ani na. **7** Hasika han alingpu le ti aleipu ni mak aliankhīt tenchu akung ansōnpu chu Pathian kēng aliankhīt. **8** Asik chu alingpu le aleipu chu munkhat ani u na. Asin thō ei pōng u anga alō chu ei man chip u rang ani na. **9** Hasik han na lom renga mun khata Pathian sin athōpui kēng na ni. Nangni hi Pathian sinthōna mun na ni u, Pathian manding in na ni u.

10 Pathianin alungkhamna ei na pēk anga ahian sabaka in aphutpu anga abul kei manding ani na. Hatuka hava chunga han mi teiin ahong manding rēta. Tenchu tukareng hava han hontin mo ei manding anrēng rase. **11** Asik chu abul ka lei manding sua na han mi teīn bul atei tutēn manding thei lāi mak. Isua Krista ha ani hava abul chu. **12** Tenchu mi angkhat peiin hava abul chunga han rāngkachak le, rupa le, lunglu zāt le, thing le, chiak le, sapon le mo amanding theia. **13** Asik chu tukareng asin thō ha hontin mo ei ni Pathianin hong manlang kiar inti. Asik chu ha nikhua hān hong puang kiar inti. Hava tika moīn hong manlang inti. Hatuka tukareng asin thō nei mu theina ranga moi lehan hong mansin inti. **14** Tukareng in ei manding ahōitit tak chu, alō chu ei man rang ani na. **15** Hatuka tukareng asin thō moia ākāng chu

akorong ei chang rang. Ama chu sandama om inti, hanum nisela moi āta azōk ang nīnti.

16 Nangni hi Pathian in ānthiang na ni u ti anre u mak che mo? Na kōm u na Pathian Ratha a om kēng ti re u mak che mo? **17** Tukareng Pathian in ānthiang ansiat chu Pathianin um masiat inti. Asik chu Pathian in chu ānthiang ani na. Hava in ānthiang ha nangni ngāi hi na ni u zei.

18 Tukareng na ninga anhuang u nō ro. Nangni bila mi khat peiin atun taka ramual dān anga ahian anlō anti ten, ahian ei anlō theina ranga 'Āmo' chang sela. **19** Asik chu hi ramual hianna chu Pathian ranga amona. Asik chu Lekhabūna anziak anga:

"Pathianin mi hian ngāi chu ei hian u na lehan akhit zei."
(Job.5:13)

20 Hanūk chu:

"Mi hian ngāi mandon dōra chu akorong kēng ti Pumān ariata," ti ani na. *(Sām 94:11)*

21 Hasika han angkhat angkhat tak chunga borāi thō u lāi nō ro. Asik chu aloma nangni ta kiar kēng hile. **22** Paul mo, Apollo mo, Kipha[18] mo ani, ramual mo, damna mo, thīna mo ani, a omsa mo le ala honga om rang mo ani, alom peia hin nangni ta kiar kēng hile. **23** Nangni hi Krista ta na ni u na, Krista hi Pathian ta ani na.

Krista akuitīr

4 Hasika han koini hi Krista hasōndom le Pathian chongrīl ānthup aenpu anga mīn na mandon rase. **2** Tukareng hiva aenpu ding muna a om chu a-iam rua ei nāng manlang rase. **3** Nangnīn mo ka rui na ril u miringin mo aril hava ha itē be makung. Asik chu koi ka ning lena rui anril ni makung. **4** Ka ninga hin chu itē kei siatna anriat makung. Tenchu hava kei ti sika han asat kei anlō ti na ni mak. Ka chunga rui arilpu chu Puma ani na. **5** Hasika han Puma ahong māseng, hun ei ruat ahong asuak māseng tutē ruiril u nō ro. Hava hun tika amān azīnga ānthup a om ngāi dōra ra-ānga hong manlang inti. Miring malung sūnga athō rang ei zōt dōra hong manlang inti. Hava tika mi tinin Pathian kōm āta anpākna man unti.

6 Unāi ngāi, nangni ngāi nei sa thei u na ranga kēng koi le Apollo ruia ankhīna manga chong kei ril ani na. Pathian lekhabu ānthianga anziak varāl nōka andonna nei dōn thei u na ranga. Nangnīn angkhat chunga angkhatin chongpāk ansalna thō u nō ro. **7** Nangni nei tei u na tu mo ana sin pe u? Hanūk chu imo nei man u nōk a om? Nei man sua aniten ichanga mo man lui anga chong alian nei la ril chian?

8 Atun chu ākhop sua kēng na ni u zei do. Ānei kēng na ni u zei

[18] Peter ti na dēn ani.

do. Koini nāng luia rēng anga anlal kēng na ni u zei do. Rēng anga nei anlal tatak u rang hi kei na zōt u ani na. Koinīm na bil u na nei anlal theina ranga anlal u ro. **9** Koini kuitīr ngāi hi andāina ahek khīt nikhuana mi en ranga Pathianin ei na phun ranga ka iam. Koini ngāi hi athi ranga anphal sua ang na ni. Asik chu maniapūr pumpui ranga, vānpalāi ngāi le miring ngāi mit muna lām ina athīr rua anga ei na sin ani na. **10** Koini chu Krista sika āmo anga nei anlō ani na. Nangni chu Kristana ahian anga nei anlō u. Koini chu arāt nōk anga nei anlō. Nangni chu arāt anga nei anlō u. Nangni chu lalchi dōn anga nei anlō u. Koini chu lalchi bui anga nei anlō ani na. **11** Atun ten pei hin vonchām le tīnrāla, puanchōi buia nei om ani na. Mīn akut le ei na rachum u ani na, omna mun abuia chei nei anvāi ani na. **12** Koinīn na kut ngēt le sin nei thōna nei pōng ani na. Mīn khomāk ana sam le koinīn bōrsāng nei pēk. Mīn anasinsak le koinīn tiar thei luia nei tiar ani na. **13** Mīn mualphui ana sak le, lungngamna chong nei ril chachak ani na. Avian ten peia hin hi maniapūr ranok le mitin ranga alom peia matīr aruaia nei om ani na.

14 Nangni ngāi anzakna ana pēk ranga ni mak kei maziak, tenchu ka nāi madit nei ni u sika kei na rakōk u na chong kēng. **15** Nangnīn Krista ranga anānchu u asāng sōm pei na dōn thei u, hanum nisela pa chu ātampa dōn u mak che. Asik chu Krista Isua thang ahui zāra ka nāi mazir kēng na ni u. **16** Hasika han koi ka om alāk ranga hin lungngām kei na sak u. **17** Hiva sika hin ka nāi pasal madit le Pumana aiamrua Timothi hi na kōm u na kei hong tīr. Amān Krista Isua le anmun ka om dān ngāi dōra hontin mo mun tina le kuibing tina kei manchū chachak ngāi ha aloma na hong manriat kiar unti.

18 Nangni kōma kei sē lāi nōk rang ti andonna nei dōn u sika na kār u na senkhakhat chu borāi alei thō ani na. **19** Tenchu Puma azōt ten anrapa na kōm u na sē ka ti. Hava tika chu borāi athei ngāi ha achong ril u rong ni mak tenchu ei rāt u na ngāi um hong riat ka ti. **20** Pathian ram chu chong duai le ni mak, tenchu hava ha rātna le kēng. **21** Hova mo nei zōt u? Na kōm u na rāimol le mo kei hong rang ole anditna le malung annuai achōia mo kei hong rang?

Uiare tak chu masuak ro

5 Nangni ngāi kāra hin hurna hi a om sabak zei ti mīn ei rila anril kēng ani zei. Ha rong ha la ni mak, mi khatin apa nungāk le achāi a om ani na. Hava ang hurna ha nam atei Pathian riat lui ngāi ngalin thō u ngāi mak.

2 Hanum nisela borāi na dōn sabak u na! Ha nēk ten, nei anngūi rang kēng ani u zei. Hanūk chu havan tina om athōpu tak chu na kār u nāta nei masuak len u ranga chong ni mak mo? **3** Na kār u na ka pum anchel nōkam ka ratha chu na kār u na ānchel ani na, hasik han ka pum ānchel anga hava zāt om athō tak ha achunga hintin hin ati na rui kei masat ani zei. **4** Koini na Puma Isua Krista raminga mun khata nānchun u tik ka ratha um anchel inti. Hanūk chu Puma Isua Krista ranak um anchel inti. **5** Puma Isua nikhua hong tika aratha chu sandama ei om theina ranga ataksa chu ei anpei theina ranga soitān kuta pēk u ro.

6 Nangnīn borāi nei thō u hi anhui mak. Chol alaktēn busūn pumpui ei manba ziak thei ha re u mak che mo? **7** Hasika han chol anchel lui busūn athara ansūn nei ni thei u na ranga chol marua ha khāi u ro. Asik chu koinina na ranga Zōkna pānta Berate Krista chu anbōlna ranga anthat sua kēng ani zei. **8** Hasika han hiva pānta hi chol marua anchel luia, hava ti na ha ani zei miin mumākna le siatna chol anchel luia chongtak le malung anzīka chol anchel ruiti pānta hi mang u rei.

9 Rual anrāk ngāi bila nei anlop u rang ni mak ati na ka lekha mathuana kei hong maziak ani na. **10** Hi ramuala rual anrāk ngāi, huat anham ngāi, mi ta anpot ngāi, le mi ramīl anmōk ngāi bila nei anlop pial u nōk rang chong ni mak, asik chu havan tin han aniten hi maniapūr āta ankhāi nei nāng u ani na. **11** Tenchu na kōm u na atuna kei maziakna a omzia chu hiva ani na - unāi ati na raming ei raput dēna, rual anrāk, huat anham, ramīl anmōk, mi siat aril, zu nēk, mi ta anpot aniten anloppui thak u nō ro. Hava ngāi bila han anēk ngal nēk u nō ro.

12 Apanga mi ngāi rui aril ranga hong ual mo ka thāi ei anthak rang? Asūnga mi ngāi rui ni mak mo nei ril u rang? **13** Apanga mi ngāi rui chu Pathianin ril bo ni. *"Mi sa lui chu na kār u nāta masuak u ro," ati na.* *(Dān.17:7, 19:19, 20:21,24, 24:7)*

Unāi ngāi bila anngoi nōkna

6 Nangni ngāi bila mi khatin a unāi le anngoi nōkna dōn sela, hava mi hān Pathian mīn thiang ngāi matona rui azēk ranga chōi luia mi dik lui ngāi matona hontin mo ei vadar ngam? **2** Mīn thiang ngāi kēng hi ramual rui azēk u rang ti hi re u mak che mo? Nangnīn ramual rui lua na zēk thei u ten, ichang mo rui āsīn tete ngāi ngal nangnīn nei zēk thei u nōk? **3** Koinīn vānpalāi ngāi rui nei ril rang ti hi re u mak che mo? Hia damsūng rui vāng chu ichang mo nei zēk thei nōk rang? **4** Nangnīn hia

damsūng rui lua mana na zēk thei u ten ichang mo kuibingin annuai khīt ati na ei mandon ngāi rui azēkpu ranga nei ruat u? **5** Nangni nei anzak u na ranga hiva chong hi kei ril kēng. Unāi le unāi anngoi nōkna asuak le rui azēk ranga nangni kāra mi hian khat ngal om u mak che mo? **6** Tenchu nangni kāra unāi khatin a unāi chunga dorbār ei thō chachak ani na. Hava ngal ha aiam nōk mi ngāi matona ei la chōi rēt ala ni.

7 Nangni le nangni kāra dorbār ei suak chachak hi na kār u na achuk nōk a om ti na ni mak mo? Havan tin han a om ten mīn na chung u na asia ei na thō ha tiar ro ba. Mīn na chung u na milaka na huang u ni ba. **8** Tenchu nangni kēng asia thō chachak na ni u. Nangni kēng mi huangna thō chachak na ni u. Hatuka hava ha na unāi ngāi chunga nei la thō rēt u chachak ala ni!

9 Mi dik lui ngāiin Pathian ram lua u nō ni, ti hi re u mak che mo? Anhuangnana om ving u tani. Asik chu hurna tin adōn ngāi, ramīl anmōk ngāi, uiare ngāi, pasal nōti chang ngāi, pinkua hur ngāi dōra Pathian ram lua thei u nō ni. **10** Hanūk chu marusa ngāi, huat anham ngāi, zu nēk ngāi, chongsa nōk amang ngāi, mi huang mi phil ngāi dōra Pathian ram lua thei nō u ni. **11** Nangni bila mi senkhat chu han tin han tiana nei om u ani na. Tenchu Puma Isua Krista raminga le koini na Pathian Ratha lehan anbuala, ānthianga, asat anlō kēng na ni u zei.

Hurna le uire rui

12 Alom peia ka ranga dān anthiang zit ani, tenchu aloma ei mansa kiar ni mak. Alom peia ka ranga dān anthiang zit ani na, tenchu itē thuaia a om ni makung. **13** Hatuka nēk sāk hi von ranga ani na, von hi nēk sāk ranga ani na, tenchu Pathianin ei pei rit rang ani na. Taksa hi uiare nei thōpuina ranga ni mak, tenchu taksa hi Puma ranga kēng. Hatuka chu Puma hi taksa ranga ani na. **14** Pathianin Puma chu athi nāta ahong mathuia, koinīm ama ei rātna lehan na hong mathui inti. **15** Na taksa u ngāi ha Krista bāksem kēng ti hi re u mak che mo? Hanle Krista abāksem chu kei chōia nōti zuar ngāi bāksem lehan kei vānlop rang mo? Anlop thei nō ni. **16** Tukareng nōti zuar le avānlop chu ama lehan taksa pumkhat kēng ei changpui u ti re u mak che mo? Asik chu Lekhabu ānthiangin ei ti:

"Anni ngāi ha pumkhat kēng ei chang ani u zei," (Anp.2:24)

ati na. **17** Tenchu Puma le pumkhat achang tak chu ama lehan ratha munkhat kēng ei chang u.

18 Uiare nāta ankhāi u ro. Miringin āsia ei thō atei atei ngāi

chu ataksa apanga kiar ani na, tenchu uiare sika āsia thō chu ama ataksa len lehan āsia ei thōpui ani na. **19** Na taksa u ha na sūng u na a om, Pathian kōm āta nei man u Ratha Ānthiang in ānthiang kēng ei chang ti re u mak che mo? Na ninga na ta ni u mak che na. **20** Asik chu man le anchōk kēng na ni zei. Hava sika han Pathian ta, na taksa u le na ratha lehan Pathian manpāk u ro.

Inneina rui

7 Nangnīn ka kōma lekha nei hong maziak u rui ha hiva hi ani na. Pasalin nupang ei lāk nōk rang hi āsa ani na. **2** Tenchu uiare anchi tuara hin pasal ngāiin nungāk dōn chip u rase. Hatuka nupang ngāi um ruathar dōn chip u rase. **3** Pasalin anungāk kōma anditna chu pe rase, han tin dēn han nupangin um aruathar kōma anditna chu pe rase. **4** Nupang ataksa chu ama atheia ta rang duai ni mak, tenchu aruathar tām ani na. Hantin dēn han pasal um ataksa ha atheia ta rang duai ni mak, tenchu anungāk tām ani na. **5** Nangni ngāi bu ngoia le bōr azonga nei anpēk thei u na ranga anngoi chunga hun atōmte ranga chu nān sen thei u. Hava rong nōk chu atei itē renga ansen u nō ro. Anrēng thei nōkna sika soitānin ansinnana ei ruai u nōkna ranga nukhōna munkhat chang rēt u ro. **6** Hiva chong ngāi hi chongpēk anga kei na ril u ni mak, tenchu phalna sika kei na ril u kēng. **7** Mi dōra hi koi ka ang kiar ni zit sela chu kei zōt ani na. Tenchu mi tinin Pathian kōm āta bōrpēk atei chip hi nei man ani na, angkhatin angkhat zāt, ateīn atei zāt ei man ani na.

8 Atuna kei ril hi innei lui ngāi le arōng ngāi ranga ani na: Koi kei om anga hin innei luia om u sela chu amāni ranga asa. **9** Tenchu aninga anrung theina adōn u nōk ten, innei u rase, asik chu ning ōlna dōn sika athep achār nēk ten inanei sa ual inti.

10 Inanei sua ngāi ranga hiva chongpēk hi kei pēk u: Nupangin aruathar le ansen thak nō rase. Hiva hi koi ka chongpēk ni mak, tenchu Puma chongpēk kēng. **11** Hatuka amān ansenpui ving ten, ruathar la rēt lāi nō rase. Hano ten aruathar dēn le anlop rēt rase. Pasal um nisela anungāk māk nō rase.

12 Atei ngāi ranga hiva hi koiin kei ti, tenchu Puma ni mak: Unāi khat peiin aiam nōk nungāk dōn sela hatuka hava nupang ha ama bila om rang azōt ten, māk thak nō rase. **13** Hatuka nupang um aiam nōk ruathar dōn sela hatuka hava pasal ha ama bila om rang azōt ten, apasal māk thak nō rase. **14** Asik chu aiam nōk pasal ha anungāk aiam zāra ānthiang kēng ani zei. Hatuka aiam nōk nupang um aruathar aiam zāra ānthiang kēng ani zei. Hava ha ni nō sela chu na nāi u

ngāi ha ānthiang lui ei ni u rang ani na, tenchu ānthiang kēng ani u na.

15 Hanum nisela hava aiam nōk tak ha ansen ranga azōt ten, ansen rase. Havan tina ding muna chu parual aiam ha mo sarzuar aiam ha mo ankhita om u lāi mak. Pathianin anngoi riama om rang kēng ei na kui. **16** Nang nupang, na ruathar chu na mazōk ving um thei kēng hale? Hanūk chu nang pasal, nang um na nungāk chu na mazōk ving um thei kēng hale?

17 Ani chu ni ta rase, Pathianin mi tin ranga ei mansūk ang le Pumān mi tin ranga ei pāi ang han om chip u rase. Hivan tina chongpēk hi kuibing tina ranga kei pēk ani na. **18** Pathianin tukareng serantan suana ei kui mo a om ving ha? Ama chu serantanna pei lāi nō rase. Hanūk chu serantan luia ei pāi mo a om? Ama chu serantan lāi nō rase. **19** Serantan hi itē ni mak, serantan lui him itē ni mak. Tenchu Pathian chongpēk atel rong hi kēng abul khīt. **20** Tukareng Pathianin apāi lāia ei om dān anga om chip rase. **21** Suak na chang lāia ankui mo na ni ha? Hava ha mandon chian lāi nō ro. Tenchu azōk theina hēr a om ten, azōkna pūt ro. **22** Asik chu suak achang lāia Pathianin ei pāi mi chu Pumāna zōkna aman sua kēng ani zei. Havan tin dēn han zōkna aman suana Pathianin ei kui chu Krista ranga suak achang ani na. **23** Man le anchōk kēng na ni u, hasika han miring ranga suak chang u lāi nō ro. **24** Ka unāi ngāi, tukareng Pathianin akui lāia ei om u a anga Pathian kōma om chip u rase.

25 Tenchu atun hin nungākte ānthiang innei lui ngāi ranga Puma kōm āta itē chongpēk man makung. Hanum nisela Puma alungkham muna zāra aiamrua kei ni theina ranga koi ka ninga ka mandon kēng kei hong ril ani na. **26** Asik chu atuna hun hi antak ani na, hasik han nei om anga nei om chip u rang hi asa ti kei mandon ani na.

27 Inanei sika ankhita anōk mo na ni ha? Ansenna arok nō ro. Hanūk chu inanei sika ankhit āta azōk mo na ni ha? Inanei rēt ranga arok nō ro. **28** Tenchu inanei sua na ni ten āsia thō u mak chena. Nungākte ānthiang um in ei nei ha aranga āsia thō ni mak. Tenchu havan tina mi ngāi kēng taksa tianga atēng u rang. Tenchu hava ha nei tēng u nōka anān zōk u ranga kei zōt ani na.

29 Unāi ngāi, na kōm u na kei ril zōt chu hiva hi ani: Hun hi abongte kēng ani zei, hasika han atun āta nungāk adōn ngāiin nungāk dōn lui anga om u rase. **30** Hanūk chu achap ngāi um achap nōk anga, rāiasān ngāi um rāisān lui anga, anchōk thei ngāi um kut korong anga om u rase. **31** Hi maniapūra nei nunga anmang ngāi um aliak ātama

anmang u nō rase. Asik chu hi maniapūr ei om dān hi anpeia asē rang ani zei.

32 Andonna dōn luia nei om u rang hi kei na zōt u ani na. Asik chu innei lui miring chu Puma rong rāi ei mansān theina ranga Puma rui kēng ei mandon ani na. **33** Tenchu innei sua miring chu hi damsūng rui kēng ei mandon. Anungāk rāi ei mansān theina ranga hi damsūng rui kēng ei mandon. **34** Tenchu in anei sua nupang le nungākte ānthiang chu munkhat ni mak. Nungākte ānthiang in la nei lui mi chu ataksa le aratha Puma ranga anthiang vanga ei siak theina ranga Puma rui kēng ei mandon. Tenchu in anei sua nupang chu aruathar rāi ei mansān theina ranga hi damsūng rui kēng ei mandon. **35** Hiva chong ngāi hi nangni nei sat thei u na ranga kei ril kēng, chāngtena nei ankhit u ranga kei na ril u ni mak. Tenchu om dān adika nei lēng thei u na rang le malung angkhata Puma haso nei adom thei na ranga kei na ril u kēng.

36 Tukhatīn mo anāi nungākte ānthiang anga ei dōn dik mak ati na amandona, hanūk chu ainneina rang hun um ahun zei ti andonna adōn ten, amān ei zōt anga dōn rase. Asik chu nungākte anga ānthiangin in ei nei rang ha ama ranga āsia ni mak. **37** Hanum nisela anāng ngēt kēng ti sika ni mak, tenchu malung adettita ama ei zōt anga nungākte anga ānthiang chu anrungtit thei ranga ansin ten, hava ual ha aranga asa ani zei. **38** Havan tin han anāi nungākte anga ānthiang in ei mannei chu asa ani na. Tenchu inanei nōkpu ual ha hava nēka asa ala ni na.

39 Nupang chu aruathar adam kār pei chu dānin ei khita om ani na. Tenchu aruathar athi sua aniten, ama chu azōk ani zeia, ama ei zōt anga ruathar alāk rēt theia. Tenchu Pumana om mi ngēt ni rase. **40** Tenchu koi ka mandon chu hintin hin ani na, ama atheia ei om anga om thei sela chu ravān asa chang inti.

Ramīl anmōkna muna dāli andar

8 Atun chu ramīl biakna muna dāli andar ruia chong chu hiva ani na. Na lom renga riatna na dōn ti nei anriat chip ani na. Tenchu riatnān borāi thōna amasuaka, tenchu anditnān mi satna kēng ei masuak. **2** Tukareng riatna ka dōn kiar zei ati na anbe theia tenchu ei riat rang anga atun tena la riat lui ala ni na. **3** Tenchu tukareng Pathian andit tak chu Pathianin ei riat mi ani na.

4 Atun chu ramīl ngāi kōma andar nēk sāk ruia kei ti chu hiva ani na. Maniapūra ramīl ngāi hi itē ni mak. Hatuka Pathian chu angkhat dak rong nōk chu atei om lāi mak ti hi na loma nei riat

ani na. **5** Asik chu anvāna mo ni rase, maniapūra mo ni rase, mīn ei ti u anga pathian ngāi a ti na raming anphua hi ātampa ani na. Hanūk chu puma anti hīm ātampa ani na. **6** Hanum nisela koini na ranga Pathian chu angkhatdak ani na, Ama chu Pa ani na. Ama nāta alom peia ahong om kiar ani na. Koinīm ama sika om na ni na. Hanūk rēt chu Puma chu angkhatdak ani na, Ama chu Isua Krista ani na. Ama sika aloma a om ani na, koinīm ama sika om na ni na.

7 Tenchu hiva riatna hi mi dōrān nei kiar mak. Senkhat chu ramīl abiakna malung ei la dōn sika atun tena ramīl biakna muna dāli andar anga ei sāk u. Hasika han amāni siat le sa riatna ei dōn u ei rāt nōk sika ei annim u chachak. **8** Tenchu nēksākin Pathian kōma apom ruana ei na sin ni mak. Hava ha na sāk ngalām itē ei satna om mak, na sāk ngal nōkām itē ei siatna om mak.

9 Tenchu anrēng u ro! Hava nei zōt anga nei omna lehan iamna tianga rāt lui ngāi ranga akhār chang ving ta ni. **10** Nang chu riatna adōn sua na ni na, tenchu siat le sa riatna tianga rāt lui mi tu khatin mo ramīl biakna ina ansuta nei nēk le nei sāk na mu sela ha siat le sa riatna tianga rāt lui mi ha ramīl biakna muna dāli andar ha sāk ngam nō ni mo? **11** Na parual rāt lui tak ranga Krista ei hong thi ha, nang nei riatna lehan hava na parual chu ei siāta ei anpei rang ani na. **12** Havan tin han na parual u ngāi chunga āsia nei thō u na amāni siat le sa riatna rāt lui ha nei vit u chachaka hin Krista chunga āsia thō nei chang u. **13** Hasika han nēksāk sika ka parual ei ankhārna aniten, ka parual ei ankhār lāi nōkna ranga me sāk pial lāi nō ning.

Kuitīr ngāi ningneina le asin thō u

9 Koi hi kuitīr ni makung mo? Kei zōk anga om thei ni makung mo? Koini na Puma Isua Krista amu ni makung mo? Hatuka nangni ngāi hi Puma ranga ka sin thō mara ni u mak che mo? **2** Mi tei ngāi ranga kuitīr ka ni ngal nōkam, nangni ngāi ranga chu kuitīr ka ni. Asik chu Puma sika ka kuitīr chang sinsiana chu nangni ngāi hi na ni u na.

3 Ka tak chunga anānsin ngāi kōma hiva hi kei masang u na ani na. **4** Nēk le sāk athō kiar thei ranga ningneina dōn makung mo? **5** Kuitīr atei ngāi le Puma parual ngāi le Kipha[19] anga nungāk aiam mi alāka mun ateia aruai thei ranga ningneina dōn makung mo? **6** Havan tin han aniten, ichanga mo koi le Barnaba rong sin athōna nei pōng chian rang?

---

[19] Peter ti na dēn ani na.

7 Hovana sipai mo aninga anzona rāl anduina muna ala sē ngāi? Tu mo amara sa lui ranga gerep kung aling ngāi? Tu mo bera aranu ne lui ranga bera rual avāi ngāi? **8** Hiva chong ngāi hi miring chong ang duaia mo kei chong? Dānbuna hava ngāi ha ti mak mo? **9** Asik chu Dānbuna Mosīn amaziaka:

"Serāt bu achīl lāi tak amūra
mūrkok manlāk pe nō ro,"
(Dān.25:4)

ati na. Pathianin serāt ngāi rang duaia mo ei ril? **10** Ni mak koini na rang um ni mak mo ei ril? Ani, Mosīn koini na ranga hiva hi ei maziak ani na. Asik chu phāi athōpun aphāia bu aman rang ansabeia kēng phāi ei thō rang ani na. Havan tin dēn han bu anchīlpu hīm nisela ei lō aman rang ansabeia kēng bu ei chīl rang ani na. **11** Koinīn nangni ngāi kāra ratha chimu nei tu ani na, tenchu nangni ngāi kōm āta taksa mara nei man rang hi alian sabak mo? **12** Mi tei ngāi lua hiva ruia na chung u na ningneina adōn thei u ten, koini vāng chu ituk mo adōn thei rua ni mak me mo?

Hanum nisela hava ningneina ha koinīn mang mak mena. Krista thang ahui anril ei ankhār nōkna ranga alom peia antak nei tiar zām ani na. **13** Pathian biak ina ser le sāng lama hasōndom ngāi chu havan āta len ei sāk ei nēk u rang ti chong hi re u mak che mo? Hanūk rēt chu māichām chunga hasōndom ngāi chu māichāma mīn ei hong dar ngāi āta len ei sāk ei nēk u rang ti chong hi re u mak che mo? **14** Havan tin anga thang ahui aril ngāi chu thang ahui āta len nēksāk rase ti chong hi Puma achongpēk ani na. **15** Hanum nisela hava ningneina ha angkhat ngal mang makunga. Tenchu havan tin han ka tak chunga nei thō u rang ati na kei maziak ni mak. Kei lianpuina hi mīn akorong aman chang nēk ten athī len hi ka ranga asa ual. **16** Thang ahui aril ka ni ngalām borāi athōpui rang itē dōn makung. Tenchu ka tak chunga aril ngengēt rang angkhat ka dōna. Asik chu thang ahui ril lui mi ka ni ving ten, vānaduai khīt chang ka ti. **17** Hava sin ha ka ninga kei ril sika rātpāk kei man ani na. Tenchu ka ninga ka ril ngal nōkām nisela ka tak chunga lupuak ei na pēk sika kei ril khak ani na. **18** Hanle hova tak mo ka rātpāk ani zei? Krista thang ahui kei rila ka ningneina mang makunga, tenchu lō abuia thang ahui kei ril ti hi kei manlang theina ranga ka ningneina kei mang nōk ani na.

19Alom pei tak chunga azōk ka ni ngalām nisela Krista ranga mi tamtak kei man theina ranga mitin kōma suak kei chang ani na. **20** Jihudi ngāi kei man theina ranga Jihudi ngāi kōma Jihudi

ngāi anga kei om. Dān thunuaia a om ngāi kei man theina ranga dān thunuaia a om ngāi kōma dān thunuaia kei om ani na. **21** Dān dōn lui ngāi kei man theina ranga dān dōn lui ngāi kōma dān dōn lui anga kei om ani na. Tenchu hava kei ti na han Pathian dān dōn lui ni makunga, tenchu Krista dān thunuaia om ka ni na. **22** Rāt lui ngāi kei man theina ranga rāt lui ngāi kōma rāt lui anga kei om ani na. Angkhat pei ni ta rase mi senkhat lua chu kei mazōk theina ranga mitin kōma alom peia aloma kei chang ani na. **23** Hiva ngāi dōra hi thang ahui sika kei thō zit ani na nangni ngāi bila chang āi kei man theina ranga.

24 Atān anēng ngāi hi alom u na anruala atān ani u na, tenchu angkhat dak kēng rātpāk chu aman ti hi na riat thei u mo? Nangnīm rātpāk nei man thei u na ranga havan tin anga tān u ro. **25** Anēngna tina akop ngāi dōra hi dān ankhir sabaka dān ang taka alom peia azī ani u na. Amānīn lukhum āsiat thei rātpāk aman ranga apūt ani u na. Koini chu siat thei lui lukhum rātpāk aman ranga apūt kēng na ni. **26** Hasika han derdīn abuia atān duai ni makung. Hanūk chu kei anbuanpui hīm akorong anbuanpui ni makung. **27** Tenchu ka taksa hi kei sepa ka racham taka kei siak theina ranga. Asik chu mi tei ngāi kōma chong kei varila hin ting lui ati na kei antet thei nōkna ranga kei pūt ani na.

Israel ngāi rachi nāta anrēng anāng

10 Unāi ngāi, hiva rachi rui hi riat luia nei om u rang zōt makunga. Asik chu koini na chipui ngāi ha ansūm thuaia ei om u na aloma tipuilian ei rakān u ani na. **2** Alom u na ansūm le tipuilian malāia Mosi zāra baptisma ei chang u ani na. **3** Alom u na ratha sāk angkhat āta ei sāk u ani na. **4** Alom u na ratha ti angkhat āta ei nēk ani u na. Amāni nūk azī Ratha Lungpui āta ti ei nēk u ani. Hava Lungpui ha Krista ani na. **5** Hanum nisela hava mi ngāi bila mi tamtak chu Pathian rāi mansān u mak, hasika han aruak u chu philchār rama ei thi zit u ani na.

6 Hiva rui ngāi hi koini ngāi enruana ranga ei hong man om ani na. Amānīn ei thō u anga koinīn āsia tianga ningōlna dōn u nō rei. **7** Amāni bila senkhatin ramīl ei mōk u anga ramīl amōk u nō rei. Asik chu Pathian Lekhabūna:

> *"Miring ngāi chu anēk le asāk ranga ansut u na. Andāi ansiam ranga anding u na,"*
> *(Ant.32:6)*

ati na. **8** Amāni ngāi bila mi senkhat chu hurna lama āsia ei thō u sika ni khat sūnga asāngsōmanni asānganthum miring athi zita. Tenchu koinīn havan tin

anga hurna lama āsia thō u nō rei. **9** Amāni bila mi senkhat chu Krista ei mansin u sika marūlin ei machuka ei thi u. Tenchu koinīn havan tin anga Krista mansin u nō rei. **10** Amāni bila senkhat chu ei theimāk u sika ansiatpu hān ei hong that ani na. Nangni ngāi chu havan tin han theimāk u nō ro. **11** Hava ngāi dōra ha amāni kōm āta enrua ranga ei hong man om ani na. Hanūk chu koini ngāi anrēnga nei om theina ranga ahong anziak ani na. Asik chu koini na rang hun ahek asuak kēng ani zei. **12** Hasika han tukareng anding ka ni ei anti ha anrēng rase, nangkana ei anba nōkna ranga. **13** Miring tak chunga ansinna atāngpui ngāi rong nōk chu atei ansinna itē na chung u na hong tung mak. Pathian chu aiam rua ani na, hasika han nangnīn nei diar thei u nōk ansinna chu na chung u na hong man tung nō ni. Tenchu ansinna ei om bibila adiar theia nei zōk u na rang lampui um na sin pe unti.

Puma zāndui le ramīl abiak rui

14 Kei madit u ngāi, hava ngāi sika han ramīl biakna nāta ankhāi u ro. **15** Riatna na dōn u ti kei na riat u sika hiva chong ngāi hi keina ril u. Kei na ril u ngāi hi nangnīn na theia zēk thei u na ti. **16** Bōrsāng tungna khuri lehan koinīn raisānna chong nei mantung chachak ha Krista thisena nei anlopna ni mak mo? Hanūk chu koinīn ruti pēk nei ansem chachak ha Krista taksana nei anlopna ni mak mo? **17** Asik chu ruti pēk khat ani na. Koini tamtak hi taksa pumkhat na ni na. Hasik han koini na loma hava ruti pēk khat āta nei ansem kiar ani na.

18 Taksa lama Israel nam ngāi rui ha mandon u ta. Ramīl biakna muna andar dāli asāk ngāi chu māichām chunga andar dāli asākpui ti na ni u mak mo? **19** Hanle hivan tina kei ti hin ramīl biakna muna andar dāli atei, hanūk chu ramīl abiak atei kei ti na mo? Ni pial mak. **20** Tenchu kei ti na asik chu nam atei Pathian riatna dōn lui ngāi anbōlna dāli dar chu rathasia ngāi kōma adar kēng, Pathian kōma adar ni u mak. Tenchu nangnīn rathasia ngāi le nei anlop u rang zōt makung. **21** Asik chu Puma khuri le rathasia ngāi khuri anlop rita buang thei u mak che. Hanūk chu Puma bu khalāi le ratha sia ngāi bu khalāi anlop rita kāi thei u mak che. **22** Havan ti na nei thō u chachak sika hin Puma amanar asia chu nei manrik riam ni u mak mo? Ama nēka nangni mo arāt ual na ni u zei?

Aiam ngāi ranga anphal

23 Aloma ka ranga dān anthiang zit, tenchu aloma mi tei ranga asatna kiar ni mak. Aloma ka ranga dān ani zit, tenchu

aloma mi tei ranga ansōnna kiar ni mak. **24** Mi tukareng arang duaia satna arok nō rase. Tenchu amān mi tei ngāi rangām satna arok rase.

25 Na kōma siat le sa riatna lehan itē ankelna dōn lui bazāra me anzuar chu sa pei ro. **26** Asik chu hintin hin anziak ani na:

"Maniapūr le asūnga aloma
akipa a om dōra hi Puma
ta zit kēng," *(Sām 24:1)*

ati na.

27 Aiam nōk mi khatin nēksāk athō ranga na mathēm sela nang um asē rang nei zōt aniten, siat le sa riatna lehan itē ankelna dōn luia na matona andar tak chu sa pei ro. **28** Tenchu mi khatin na kōma, "Hiva hi ramīl biakna ranga andar kēng," ana ti ten, anān theipu sika le siat le sa riatna sika sa nō ro. **29** Na kōma siat le sa riatna rui ni mak kei na ril, tenchu hava mi kōma siat le sa riatna rui kēng kei na ril. Asik chu mi siat le sa riatnān ichanga mo kei zōtna hi ei na la ril siat bang rang? **30** Rāisān chong kei mantunga kei sāk aniten, ichanga rāisān chong kei mantung sua chunga mīn ei na la ril siat bang rang?

31 Hasika han na nēk mo na sāk mo, nei thō u tak pei, aloma Pathian ei anpākna ranga thō u ro. **32** Jihudi ngāi rang mo ani, Grik ngāi rang mo ani, Pathian kuibing ngāi rang mo ani, tutē ei ankhārna ranga itē thō u nō ro. **33** Koi um nisela kongtin peia mi tin arāi kei mansān theina ranga kei pūt ani na. Ka theia anlāpna rang duai pūt makunga, tenchu amāni ei dam thei u na ranga mipui tamtak anlāpna ranga kei pūt ani na.

11 Krista omdān kei zī anga nangnīm ka omdān na zī u ro.

Pathian biak ankhōma omdān anhui

2 Nangnīn kongtin peia nei na riattit u sika ka na manpāk u. Hanūk chu rui kei na manchū u ngāi dōra na kōm u na kei na betōk u anga nei la sūrtit u sika ka na manpāk u.

3 Tenchu nei riat u ranga kei zōt chu hiva hi ani, pasal lu chu Krista ani na. Nupang lu chu pasal ani na. Hatuka Krista lu chu Pathian ani na. **4** Tukareng pasal alu ankhum chunga bōr azong, deari anga Pathian chong aril chu ama aninga alusīp mualphui asak ani na. **5** Hanūk chu tukareng nupang alu akhum luia bōr azong, deari anga Pathian chong aril chu ama aninga alusīp mualphui asak ani na. Asik chu hava ha ama ranga alu anvui ang kēng ei chang. **6** Nupang alu akhum lui chu asam manchēp rase. Tenchu nupangin asam anchēp, anvui ei anzakpui aniten, alu akhum rase. **7** Asik chu pasal ngāi hi Pathian ei anphuana le ei anlianna ei ni sika alu ei makhu rang ni mak. Tenchu

nupang chu pasal ei anliana ani na. **8** Asik chu pasal chu nupang āta ansin ni mak, tenchu pasal āta nupang kēng ansin ani na. **9** Pathianin nupang ranga pasal ei sin ni mak, tenchu pasal ranga kēng nupang ansin ani na. **10** Hasika han vānpalāi ngāi sika nupangin pasal ningneina ei andangna rang alu akhum rase.

11 Hanum nisela Pumana nupang hi pasal āta tei mak, pasal um nupang āta tei mak. **12** Asik chu pasal āta nupang ei ansin anga nupang āta pasal um anzir ani na. Tenchu aloma Pathian āta ahong asuak zit ani na. **13** Nangni na ning len mandon u ta! Nupangin alu khum luia Pathian kōma bōr azong hi anhui mo? **14** Pasalin sam asei ahōi ten hava ha ama ranga anzakna kēng ti hi na ompa ngāi ngalin ei na manthei ni mak mo? **15** Tenchu nupangin sam asei ahōi ten, hava ha ama ranga anpākna ni mak mo? Tenchu nupangin sam asei ahōi ten, ama ranga hava ha anpākna ni mak mo? Asik chu asam chu ama ankhūna ranga ei pēk ani na. **16** Tenchu hiva ruia mi khat peiin ankhalna adōn rang ti sela koini kāra chu hava ang dān dōn mak me na. Pathian kuibing ngāi kār ām dōn u mak.

Puma zāndui

17 Tenchu atun hiva ngāi suale na kōm u na chong kei na pēk u rang hin na manpāk zōt u makunga. Asik chu nei ankhōm u chachak hi nei sat riam u na rang nēka hin nei siat riam u na rang kēng nei ankhōm u chachak. **18** Mānsa khīta chu, kuibing pumpui nān khōm u chachak lehan na kār u na ansenna a om babang ti hi ka riata. Hava ha ituk ten mo chu ani ti ka iama. **19** Na kār u na Pathianin ei pom mi taktak ngāi ei anlang theina ranga adik nōk chu ei hong om rang ngal kēng. **20** Hatuka chu mun khata ankhōm ranga nei hong u chachaka hin Puma zāndui anruala sa u chachak mak che. **21** Asik chu asāk ranga na hong u le mi mamāna na theia zāndui asāk ranga nei val u chachak ani na. Hasik han senkhat anchām anrāla ei om, senkhat anri anhāia ei om ani na. **22** Hava ngāi ha hong mo asik? Nēk le sāk athōna ranga inlui dōn u mak che mo? Hano tenchu Pathian kuibing mo nei poisak u nōka abui ngāi ranga mualphui asak mo na ni u? Na kōm u na hong chong mo kei ril rang? Havan tin han nangni na manpāk thei u ning mo? Na manpāk thei u nō ning.

23 Na kōm u na anchūna kei na manlōn u ha Puma kōm āta kei man ani na. Havan tin han Puma Isua ansur rang zāna han ruti alāka. **24** Rāsānna amantung suale akhiaka: “Hiva hi ka taksa nangni ranga anpēk ani na. La u tānla sa u ro. Nei na riattitna

ranga hiva hi thō u chachak ro," ati na. **25** Havan tin han zāndui ansāk sua u le khuri alaka: "Hiva khurina ka thisen hi dān khit athara kēng, hiva hi na buang u kip nei na riattit u na ranga thō u chachak ro," ati na. **26** Asik chu hiva ruti na sak u kip le hiva khuri na buang u kip pei ama ahong rēt māseng Puma thīna rui nei puang u ani na.

27 Hasika han tukareng asāk rua ni luia hiva ruti asāk le Puma khuri abuang tak chu Puma taksa le athisen achunga ei chul rang. **28** Hasika han min aninga an en bak rase, hava suale ha ruti chu ei sāka khuri ha buang rase. **29** Tukareng asāk le anēk tak chu Puma taksa omzia anthūktak re luia asāk anēk chu achunga āsia anlōna ranga ei sāk le ei nēk ani na. **30** Hava sik tak han nangni bila mi tamtak chu ei chuaia ana ei pha u. Senkhat chu athim ei om ani na. **31** Tenchu na thetheia asa dima andon thei ila chu na chunga āsia nei anlō nōk rang ani na. **32** Hanum nisela āsia nei anlō hi ramual ranga āsia nei anlō nōkna ranga Puma ei na rakokna kēng.

33 Hasika han ka unāi ngāi anēk ranga nei ankhom u na hin angkhat angkhat ranga anngāk anlōm u chachak ro. **34** Nei ankhom u na ha āsia nei anlō u nōkna ranga angkhat pei avon anchām ten, a ina vanēk rase. Hatuka rui atei chu ka hong tik le pei la hong zēk bo ning.

Ratha Ānthiang abōrsāng pēk ngāi

12 Unāi ngāi, ratha lama bōrsāng tin reng ruia riat luia nei om u rang hi zōt makunga. **2** Nam atei na ni u lāi han hontin mo mīn ei na ruai u na chong thei lui Pathian ramil ngāi tianga nei kai u ha na riat u na. **3** Hiva sika hin kei na manthei u ani zei tutēn Pathian rathān ei maruaia chong arila: "Isua chu khomāk atung kēng," ti thei ngāi mak. Hanūk rēt chu tutēn Ratha Ānthiangin ei maruai nōka chong arila: "Isua chu Puma kēng," ti thei ngāi mak.

4 Ratha bōrsāng pēk ngāi atei chip ani na, tenchu Ratha chu angkhat. **5** Hasōndom lampui atei chipa tenchu Puma chu angkhat ani na. **6** Sinthō dān lampui um atei chipa tenchu Pathian angkhat ani na. Aman mi tin tak chunga alom peia sin anthōpu ani na.

7 Tenchu mi tin tak chunga Ratha Ānthiang ei hong anlang hi mi tin satna ranga anpēk ani na. **8** Asik chu hava Ratha lehan angkhat kōma hianna chong apēka. Hanūk chu hava Ratha lehan angkhat kōma riatna chong apēka. **9** Hanūk chu hava Ratha le den angkhat kōma iamna apēka. Hanūk chu hava Ratha den han mindam theina bōrsāng apēka. **10** Hanūk chu angkhat kōma tichang abui sin thōtheina apēka. Angkhat kōma deari

chong ril theina apēka. Angkhat kōma ratha ngāi ariat theina apēka. Hanūk chu angkhat kōm rēta chong atei ril theina apēka. Hanūk chu angkhat kōma chong riat lui anvār theina apēka. **11** Hava ngāi dōra ha Ratha angkhatin mun khata ei thō kiar ani na. Ama ei zōt tak chunga hava bōrsāng ngāi ha asang asanga ei pēk chip ani na.

Taksa pumkhata abāksem ngāi

12 Taksa hi pumkhat ani na tenchu abāksem ngāi chu ātampa ani na. Taksa bāksem ngāi hi ātampa ani nam alom u na taksa pumkhat ani na. Kristana chu havan tin den ani na. **13** Koini ngāi Jihudi mo, Grik mo, suak mo suak nōk mo na loma taksa pumkhata Ratha angkhat le baptis anpēk kiar na ni na. Hanūk chu Ratha ngkhat āta na loma ei na man nēk zit ani na.

14 Asik chu taksan bāksem angkhat dak ni mak ei dōn, tenchu ātampa ani na. **15** Asik chu ke hin koi chu kut ni makung., hasik han taksa abāksem ni makung ti ngal sela taksa bāksem ni lui ni mak. **16** Hanūk chu kuar hin, koi chu mit ni makung, hasik han taksa bāksem in makung ti ngal sela taksa bāksem ni lui ni mak. **17** Taksa pumpui hi mit ni zit sela hong le mo nei rangai rang? Hanūk rēt chu taksa pumpui hi kuar ni zit sela hong le mo nei marim rang? **18** Tenchu Pathianin taksa bāksem ngai hi ama ei zōt taka amun chipa ei makhop ani na. **19** Hanūk chu alom pumpuia abāksem ngāi dōrām angkhat chang kiar sela taksa le hon tiang mo ei om rang? **20** Atun chu abāksem ātampa, tenchu taksa chu angkhat ani na.

21 Mit han kut kōma, nang chu na nang makung ti thei mak. Lu han ke kōma, nang chu na nang makung ti thei mak. **22** Taktaka chu, taksana abāksem ngai bila chak lui nei ti khīt ha kēng, ei nāng ātam uala. **23** Taksa bāksem ngāi bila aphām nōk rua ati na nei be ngāi ha kēng, achālaka nei phām khīt ani na. Na taksa bāksema anhui lui nei ti ngāi ha kēng aliaktena nei manliang ual ani na. **24** Taksa bāksem anhui sua ngāi chu anliang nang mak. Pathianin taksa bāksem ngāi hi ansuk thathapa ei makhop ani na. Abāksem aphām nōk rua nei ti ngāi ha kēng aliak uala aphām ruana ei sin ani na. **25** Taksa hi ansen ngāi mak, abāksem ngāi ha anrual chianga ei tēng u rang ani na. **26** Asik chu abāksem khatin ana riat ten, aloma abāksem ngāi dōrān ama bila ana ei riatpui ani na. Hanūk chu abāksem khatin anpākna aman ten aloma ama bila rāi ei san ani na.

27 Nangni ngāi hi Krista taksa na ni u hatuka hava taksana abāksem ngāi chip ha nangni na ni u na. **28** Pathianin senkhat chu

kuibing ngāi kara angkhatnana chu kuitira, anninana chu deari chong ril theina, anthumnana chu mimchuna āsiaka. Hava suale bōrsāng atei atei ngāi, tichang abui sin thōtheina, min dam theina bōrsāng, mi san theina bōrsāng, mi ruai theina bōrsāng le chong atei ril theina bōrsāng apēka. **29** Aloma kuitir zit mo? Aloma deari zit mo? Aloma mīnchū zit mo? Aloma tichang abui sinthō zit mo? **30** Aloma mīndam theina bōrsāng aman zit mo? Aloma chong atei aril thei zit mo? Aloma riat lui chong anvār thei zit mo? Nangnīn bōrsāng alian khīt ngāi aman ranga phām sabak u ro.

31 Atun chu hava ngāi nēka asa khīt na man musa ka ti.

Anditna

13 Miring chong le vānpalāi ngāi chong ngala chong ril thei inlāng anditna ka nei nōk ten dār maring papei mo soirāng maring papei ang mo chang ka ti. **2** Deari chong ril theina ngal nei inlāng hanūk chu chong rīl anthup ngāi dōra le hianna chong tin dōra ngal riat thei inlāng, mual anthot theina rang khop pei iamna kip dōn thei inlāng, anditna ka nei nōk ten itē ni makunga. **3** Anriang ngāi vāina ranga ka nei ka nung dōra ngal pēk zit inlāng, ahāl ranga ka taksa ngal phal diai inlāng, anditna ka nei nōk ten itē kei man rang om mak.

4 Anditna chu dūk adiara, anditna chu lungkhamna adōna, anditna chu khāmaret dōn mak, anditna chu borāi thō mak, anditna chu aninga anlianna dōn mak. **5** Anditna chu om dik luia om mak, anditna chu huat anham mak, anditna chu ataksi len mak, anditna chu āsia lama mandon khumtit mak. **6** Anditna chu adik nōkna lama rāimansān mak tenchu chongtak lama kēng arāi ei mansānpui. **7** Anditna chu aloma adiar zita, aloma aiam zita, alom pei chunga asabei zita, alom peia atiar zita.

8 Anditna chu hek ngāi mak. Tenchu deari chong ril theina chu ei la hek rang, chong ateia chong ril theinām ei la hek rang. Riat theinām ei la bui rang. **9** Asik chu koinīn kip luia nei riat ani na, kip lui dēna deari chong ril tneina nei ril ani na. **10** Tenchu ei kipna ahong asuak tik chu hava kip luina ha ei lānpei rang. **11** Nāipang ka ni lāi han, nāipang anga chong kei ril, nāipang anga kei mandon, nāipang anga malung kei vong ani na. Atun chu ulian ka honga chang zeia, nāipang malung vong ka mathān zei. **12** Atun chu anthiang sadim luia dapōna an en anga nei mu ani na, tenchu nangkan chu māisua antonga ama chu nei la vamu rang. Atun chu kip luia kei riat ani na, nangkan chu akipa ei na la riat rang koi um akipa ama chu kei variat rang ani na.

13 Atun chu iamna, ansabeina, anditna hiva anthum ngāi hi adiara a omtit rang ani na. Hiva ngāi bila alian khīt chu anditna hi ani na.

Chong atei chong ril theina le a omzia ril theina

14 Anditna chu razūltit u ro. Ratha lam bōrsāng ngāi aman ranga taksat u ro. Deari chong ril theina rang vāng aniten, taksat riam u ro. **2** Asik chu chong ateia achong ngāi chu miring kōma achong ni u mak, tenchu Pathian kōma chong aril u kēng. Hava ngāi ha tutēn ariat thei om mak, ama chu ratha hān ei maruaia chongrīl anthup rui kēng ei ril. **3** Tukareng deari anga chong aril chu mi ei dom theina rang le lungngamna le phūkdāina apēk ranga kēng chong ei ril. **4** Chong ateia achong ngāi chu amāni atheia ei andingna ranga kēng ei ril. Tenchu deari anga chong aril ngāi chu kuibing ei adom theina ranga kēng ei ril. **5** Na lom u na chong ateia chong aril ranga kei na zōt u ani na, tenchu hava nēka deari anga chong aril thei ranga kei na la zōt sabak u ani na. Asik chu kuibing andingna ranga chong ateia chong arilpu ha a omzia ariat thei nōk ten, deari anga chong arilpu chu hava nāi nēka alian ani na.

6 Atun unāi ngāi, na kōm u na ahonga chong atei ngala hong chong inlāng, tenchu nangni na kōma Pathian chongpēk, riat theina, deari chong ril theina, anchūna chong ngāi ka ril nōk ten nangni na ranga imo ei nemna? **7** Theilia le chongpereng ngāi anga phūk dōn lui maring rasa dōn ngāi um āk diktak asūr nōk ten theilia le chongperengin imo ei pir hontin mo nei riat thei rang? **8** Totorōt maring um andang phit nōk ten, tu mo ansina rāl anduina muna asē rang? **9** Havan tin ang han nangnīm na mūr le ariat abei chong na ril u nōk ten, imo nei ril ha mīn hontin mo ei riat thei rang? Akoronga chong aril papei ang ni nō ta ni mo? **10** Maniapūra hin maring rasa ātampa a om theia tenchu angkhatte ngal a omzia bui om mak. **11** Hava maring rasa khat a omzia ha koiin ka riat nōk ten ka kōma chong arilpu chu ram atei mi ei chang ani na, amām ka kōm āta ram atei mi dēn ei chang ani na. **12** Havan tin anga nangnīm ratha lama bōrsāng ngāi aman ranga tak nei sat u anga kuibing ei anding theina ranga hava nēka aman riam ranga pūt u ro.

13 Hasika han chong ateia chongpu chu a omzia ei ril theina ranga bōr zong rase. **14** Chong ateia bōr kei zong aniten, ka ratha ha kēng bōr azong ani zei. Tenchu kei riatna chu akorong chang inti. **15** Hanle havan tin han aniten, hontin mo kei thō rang? Ratha lehan bōr zong ka ti, riatna lehan um bōr zong ka ti. Ratha lehan la thō ka ti, riatna

lehan um la thō ka ti. **16** Hano tenchu nangin rathāna bōrsāng nei zong ha la re lui muna a om ngaiin hontin mo rāisān chong nei mantung han 'Amen', alei ti thei rang? Asik chu na chong ateia chong nei ril ha riat thei mak. **17** Nangin chu adik sabaka rāisān chong nei mantung ani theia, tenchu mi tei chu manding thei lāi mak che.

18 Nangni ngāi nēka hin chong atei chong kei thei ual sika hin ka Pathian kōma rāsānna ka mantunga. **19** Tenchu kuibing ngāi ankhōmna muna chongkam asāng sōm ka ril nēk ten mi tei ngāi anchūna kei pēk theina ranga chongkam rangā bak ril ka ti.

20 Unāi ngāi, nāipang omdān anga mandon chōi u nō tānla āsia lampanga chu nāite sender omdān anga om u ro. Tenchu andonna lampanga chu puiting omdān anga om u ro. **21** Dānbuna anziaka:

Pumān ei ti,

"Chong ateia chong arilmiring
amanga chong ka ti,
Hanūk chu Jentail ngāi mūr
amanga hiva nam ngāi
kōma chong ril ka ti,
Hanum nisela amānīn ka
chong rangāi u nō ni,"
(Isa.28:11,12 Dān.28:49)

ati na.

Chong atei sinsiana

22 Hasika han chong ateia chong aril hi aiam ngāi ranga ni mak, tenchu aiam nōk ranga sinsiana ani na. Hanūk chu deari anga chong ril theina hi aiam nōk ngāi ranga sinsiana ni mak, tenchu aiam ngāi ranga ani na. **23** Kuibing pumpuia mi ngāi dōra mun khata nānkhōm u chachak le chong ateia chong ril zit u tānla la riat lui mi senkhat mo, aiam nōk mi senkhat mo nei ankhōm u na muna hong lūt sela amānīn achāng na ti u nō ni mo? **24** Tenchu na lom u na deari anga chong ril zit u tānla, hatuka la re lui mi senkhat mo, aiam nōk mi senkhat mo hong lūt sela achong riatna hān āsia ei thō ngāi hong manpuang inti, achong riat hān āsia manlōnti. **25** Hatuka amalunga anthup dōra hong anlang pe zit inti. Hatuka chu anbok laka Pathian chu amōk intia, Pathian chu na kār u na a om tatak kēng ati na hong puang inti.

Pathian biakna dān anhui

26 Unāi ngāi, hontin mo nei la ti rang? Nangni ngāi nānchun u chachak le anpākna la adōn mo a om, mīnchū theina adōn mo a om, chong ateia chong aril theina adōn mo a om, chongpēk adōn mo a om, hanūk chu a omzia aril theina adōn mo a om ha, hava ngāi dōra ha kuibing andingna rang kiar ni rase. **27** Angkhat peiin chong ateia chong aril rang ati ten, anni mo ole ātam tiang anthum tenin ril u rase. Angkhatin chong ril rase hanūk

atei angkhatin a omzia ril rase. **28** Hatuka a omzia aril thei abui ten kuibinga adāireka om rase. Ama le ama chu Pathian le rong han chong u rase.

29 Hanūk chu deari anga chong aril ngāi chu anni nōk ten anthumin mo chong ril u rase. Atei loko ngāi chu lei mandang u rase. **30** Tenchu havana akōla ansut ngāi bila mi angkhat kōma aril theina chong aman ten mān alei ansapu chu dāireka om rase. **31** Asik chu lokō anchūna ei man theina rang le loko lungngamna ei theina ranga nangnīn angkhat angkhata deari anga chong ha ril u ro. **32** Deari ngāi ratha chu deari ngāi racham taka kēng ei om u. **33** Pathian chu anpōnna Pathian ni mak, tenchu anngoina Pathian ani na.

Havan tin han mīnthiang ngāi kuibing tina ei om anga om rase. **34** Na nupang u ngāi chu kuibing sūnga adāireka om u rase. Amāni chu chong aril ranga anphal ni u mak. Dānbuna ei ti anga: Amāni chu hē tela om u rase, ti chong a om ani na. **35** Amāni bila angkhat peiin ei riat zōt a om ten, aruathar u ngāi kōm ina rakel u rase. Asik chu kuibing sūnga nupang achong hi anzakna a om ani na.

36 Pathian chong hi nangni kōma rong mo ei hong tung? Hanūk chu nangni kōm āta rong mo ei suak? **37** Mi angkhat peiin deari khat mo ka ni ole ratha mi khat mo ka ni anti ten, na kōm u na lekha kei maziak ngāi hi Puma nāta chongpēk kēng ti hi re u rase. **38** Tenchu mi angkhat peiin ariat nōk ten amām riat luia om rase.

39 Hasika han unāi ngāi, deari anga chong aril ranga aliaktena phāmna dōn u ro. Hanūk chu chong ateia chong aril thei um khār u nō ro. **40** Tenchu alom peia ei anhui le ei ansūk anga anthō ni kiar rase.

Krista ei anthuirētna

15 Unāi ngāi, atun chu na kōm u na thang ahui khat kei na manthei u ha nangnīn na lei poma nei anding u na ani na. Hava thang ahui rui ha kei na manthei rēt zōt u ani na. **2** Hatuka hava thang ahui lehan na kōm u na chong kei ril ha adettita na dōn u ten, sandama a om na ni u zei. Hava ha ani nōk ten nei iam u na akorong kēng ani zei.

3 Asik chu koiin hava kei man ha na kōm u nām rui alian khīt anga kei na manlōn rēt u ani na. Hava ha ani zei, Pathian Lekhabūna anziak anga Krista chu koini āsia nei thō sika athī, hanūk chu thāna anphūma. **4** Pathian Lekhabūna anziak anga, nīnthum changna nikhuana ahong anthui rēta. **5** Hankēng Peter[20] kōm ahong anlanga, hava suale Sōmleianni ngāi kōm anlanga.

[20] Grik chonga Kipha ti na ani na.

6 Hankēng razarangā nēka atam unāi ngāi kōm anlanga. Hava ngāi bila ātam chu atun tena ala dam u, senkhat chu āthi a om u zeia. **7** Hava suale Jakob akōm anlanga, hatuka aloma kuitīr ngāi dōra kōmām anlanga. **8** Hatuka nukhōna mi nūk khīta koi ahun nōka nāi anzir ang ka kōmām anlanga.

9 Koi chu kuitīr ngāi bila asīn khīt ka ni na, kuitīr ati na raming anphua rua ngal ni makung. Asik chu Pathian kuibing ansinsak ka ni na. **10** Tenchu Pathian alungkhamna zāra kei hong ni sua chu kei ni ani zei. Ka ranga alungkhamna ei na pēk ha akorong manchang makung. Asik chu kuitīr ngāi lim bila aliak antak chunga sin athō ka ni. Hanum nisela hava ha koi ni makung athō tenchu ka kōma om Pathian lungkhamna kēng athō. **11** Hasik han koi kei ril mo ani ole amānīn ei ril mo ani, hava ha koinīn nei ril ani na, hatuka hava ha nangnīn nei iam u ani na.

Āthi ngāi anthuirētna

12 Tenchu Krista chu āthī ngāi bil āta anthuirēt ati na chong anril anten ichanga mo na kār u na mi senkhakhatin anthuirētna om lāi mak ei la ti u? **13** Āthī ngāi anthuirētna a om nōk ten Krista āthi āta anthuirēt mak. **14** Krista anthuirēt nōk ten, koinīn chong nei ril ngāi akorong, nangni nei iam u nām akorong ani na. **15** Hava rong ha la ni mak, Krista chu Pathianin amathuirēt ti hi Pathian ruia koinīn mi kōma nei manriat ha Pathian ruia nei manriat ha milaka nei manlō kēng na ni zei. Tenchu Pathianin Krista amathuirēt nōk ten, āthī ngāi um anthuirētna om mak. **16** Asik chu āthī ngāi anthuirēt u nōk ten Kristām anthuirēt mak. **17** Hatuka chu Krista anthuirēt nōk ten, nangni nei iam u na ha akorong ani na. Atun tena asia nei thō u ngāia a om kēng na la ni u. **18** Hava sika han Kristana alei athī sua ngāi um abui u lāi ani na. **19** Hiva damsūng rang duaia Krista nei sabei aniten, mi tin ranga koini ravān abuia anlō inti.

20 Tenchu Krista chu āthī ngāi bil āta ataktaka anthuirēt ani na. Ama chu āthī ngāi bil āta anthuirēt atontīr khīt ani na. **21** Miring khat sika thīna ei hong om anga miring khat sika thīna nāta anthuirētnām ei hong om ani na. **22** Asik chu Adama aloma miring dōra ei thī anga Kristana aloma miring dōra ei dam rēt rang ani na. **23** Tenchu tukareng adōntena ei anthui rang: Mānsa khīta arapa mānsa Krista, hava suale ami ngāi dōra ama ahong tik le anthuirēt unti. **24** Hankēng hava tika han aloma ruirilna ngāi dōra, ningneina ngāi dōra, thōtheina ngāi dōra apei zit suale Pa Pathian kuta aram chu abetōk tik le hun ei hekna chu hong suak inti. **25** Asik chu arāldui ngāi dōra akepha thuai

asiak zit māseng, amān rui ei la ril ngēt rang ani na. **26** Arāldui ei hekna chu thīna ani na, hava hām ei lān pei rang ani na. **27** Asik chu, *"Amān alom peia akepha thuaia asiak zit māseng," (Sām 8:6)* ti chong ani na. Tenchu *"alom peia ama thuaia asiak,"* ti chonga hin Krista thuaia alom peia āsiakpu Pathian chu anchel ni mak ti chong hi anthiang vanga anlanga. **28** Alom peia Pathianin athuaia asiak zit ten, Ama Nāi Pasal um nisela aloma athuaia āsiak zit Pathian thuaia a om ti na ani na. Pathian chu alom peia aloma ani zit ei ni theina ranga.

29 Hanūk rēt chu, āthī ngāi anthuirētna abui anten, āthī ngāi sika baptisma alāk ngāi le imo ei chang u rang? Hanūk chu āthī ngāi anthuirēt u lāi nōk ten ichanga mo mīn baptisma ei lāk u? **30** Koini ngāi na ranga ichanga mo dārkār kipa rathatākna dingmuna nei om chian? **31** Koini na Puma Krista Isuana nei anlianpui zāra khomāk kei ansam ani zei: Nikhuan tina āthī kēng ka ni. **32** Ephesi khuana ramsa ngāi le kei andui ha miring rang duaia nisela, ka ranga imo ei nemna? Āthī ngāi anthuirēt u nōk ten,

"Hong u ro, ne u rei, sa u rei,
Asik chu nangtūka athī rang
kēng na ni," (Isa.22:13)

ti u rei. **33** Anhuangna tianga anruai u nō ro: "Rual asa nōkin nunchang asa amasiat," kēng. **34** Om adik athō ranga na malung manhar rēt u ta ro, āsia thō mong u ta ro. Asik chu nangni ngāi bila senkhatin Pathian ruia riatna dōn lui na om u na. Hiva chong hi nangni nei anzak u na ranga kei ril kēng.

Anthuirētna taksa

35 Tenchu mi senkhatin: "Āthi ngāi hontin mo ei anthuirēt u rang? Hong zāt taksa le mo ei hong suak u rang?" **36** Āmo tham kēng na ni u! Nangnīn nei tu u tak ha athi nōk anten hong dam rēt thei ngāi mak. **37** Nangin na tu lāi han akung a omsa ha tu u mak che na. Tenchu aru angkhatdak kēng nei tu ani na, hava ha gōm sachi ani thei, hano ten angkhat pei chimuru ani thei. **38** Tenchu Pathianin ei mansūk anga akung ei om dān rang ei sin ani na. Amān achi ang taka akung om dān um ei pēk ani na. **39** Mē dōra hi munkhat ni zit mak. Asik chu miring mē om dān ateia, sake manli mē om dān ateia, ngā mē om dān ateia, hanūk chu vā mēm ateia. **40** Chungvān taksa a om a, ramual taksa a om a. Chungvān taksa ei sa ateia, ramual taksa ei sām ateia. **41** Anī ei ēlna ra-āng ateia, thā ei ēlna ra-āng ateia, ārsi ei ēlna ra-āng um ateia. Ārsi ngāi um angkhat āta angkhat ei ēlna ra-āng ateia.

42 Athī ngāi anthuirētna hām havan tin ang han ei hong om rang ani na. Asiat thei taksana antu hi siat thei luia ahong

anthuirēt rang ani na. **43** Mumāk akāia antu ha, anlianna lehan anthuirēt inti. Āchuaia antu ha arāta anthuirēt inti.

44 Ramual taksana antu ha, ratha taksana anthuirēt inti. Ramual taksa a om ten, ratha taksām a om ani na. **45** Lekhabu Ānthianga hintin hin anziaka:

"Miring mānsa Adam chu
phūk adōn ahong achanga."
(Anp.2:7)

Tenchu nukhōna Adam chu damna apēk thei ratha ahong achanga. **46** Mānsana chu ratha lam ni mak ahong bak, tenchu taksa lam kēng ahong mānsa, ratha lam chu nukhōna ahong ani na. **47** Mānsana miring chu philvut āta ahong ani na, tenchu nukhōna miring chu Puma kōma chungvān āta ahong ani na. **48** Phila miring ngāi chu phila mi ang ansin, chungvān miring ngāi chu chungvāna mi anga ansin ani u na. **49** Phila ansin miring nei phua anga, chungvāna miring aphuana om inti.

50 Parual ngāi, na kōm u na hiva hi kei na ril u, taksa le thisenin Pathian ram lua thei nō ni. Hanūk chu achuai thei neinun hīn chuai thei lui neinun lua thei nō ni. **51** Rangāi u ro, chongrīl anthup khat na ril u ka ti: Koini na loma hin athi kiar rang ni mak me, tenchu na loma anthūl kiar rang kēng na ni. **52** Hava ha chomo khata, mit khaprip kongkāra, ahekna totorōt antum rasa anring tik le hava ha hong om inti. Asik chu totorōt antum tik le aloma athī ngāi dōra chuai thei lui ranga anthui kiar untia, hatuka koinīm anthūl kiara om inti. **53** Asik chu hiva achuai thei hīn chuai thei lui lehan anthuama om ei nāng, hanūk chu athī thei hīn thī thei lui lehan anthuama om ei nāng ani na. **54** Hasika han achuai thei hīn chuai thei lui lehin anthuama om tik chu Lekhabūna anziaka chong hi hong kip inti:

"Zuina hān thīna chu
avol sua zei," *(Isa.25:8)*

ati na.

55 *"O thīna, ho mo na tūr?*
O thānkhur, ho mo nei
zuina?" *(Hos.13:14)*

56 Thīna tūr chu āsia ani na, hanūk chu āsia sin thōtheina chu dān hi ani na. **57** Tenchu koini na Puma Isua Krista zāra zuina ana pēkpu Pathian kōma anpākna om rase.

58 Hasik han ka parual madit ngāi, angīrtita om u ro, Itēn sōk na mancha u nō rase. Puma sin athō chunga apumpuia anpēka om chian u ro. Asik chu Puma ranga nei pōng u na akorong ni mak ti hi na riat u na.

Pathian mi ngāi rang nuam pēk

16 Atun chu mīnthiang ngāi ranga nuam pēk rui kēng kei na ril u. Galatia rama kuibing ngāi kōma ei thō u ranga kei ril anga nangnīm thō u chachak ro.

2 Nangni ngāi na thetheia nei phāri u anga nei sua nei vān u ngāi ahapta kipa nikhua mānsa han sum atōm mo ātam mo khāi u tānla mantīng u chachak ro. Hatuka havan tin han na kōm u na ka hong rang tik le rong nuam pēk ei ansuang babang nōkna ranga thō chachak u ro. **3** Na kōm u na ka hong asuak tik le, nuam pēk nei thō u ngāi ha Jerusalem khopuia achōi ranga nangnīn arua mi nei thang u tak ngāi kōma lekha maziaka mathuan u ka ti. **4** Koi um nisela kei sē rang dan aniten ka bila ahong len thei u na.

Anthēmna chong

5 Makedonia ram tiang āta kei hong balama na kōm u na hong ka ti. Asik chu Makedonia ram kei pala kei sē rang ngal ani na. **6** Na bil u na nikhua tōmte chu ka om um thei, nūdin um ka mang ving theia. Asik chu ka khual anzinna ranga kei sē na rang taka ka lampui nei na zon thei u na ranga kei mandon. **7** Tenchu atun lena kei na pal vut u balama kei nān mu pui u rang duai hi mancha makunga. Tenchu Puma azōt ten, na bil u na ni hotuk ten mo chu a om ranga kān sabei. **8** Tenchu Pentikos nikhua ten pei chu Ephesi khuana a om rang ka ni. **9** Asik chu Pathianin mara ansua theina ranga ka ranga sin thōna suakkhār alianpa khat ana malong pe na, tenchu anadui rang ātampa a om u na.

10 Timothi na kōm u na ahong ving ten, na kār u na itē anchīna buia ei om theina ranga kiavāng lei sak u ro. Koiin sin kei thō anga amām Puma sin athō kēng. **11** Hasik han tutēn apom nōkna ranga dem lei makhāi u nō ro. Ka kōma ei hong kīr rēt theina ranga phūkdāia lampui hong zon u ro. Asik chu parual ngāi lehan ei hong rang ka lei ngāk ani na.

12 Atun chu koini na parual Appolo ruia na ril u ka ti: Parual ngāi bila han na kōm u na asē ranga achālaka kei mathēm ani na, tenchu atuna ranga asē rang la mancha pial mak. Nukhōna ei anhērna hun aman ten na kōm u na sē bō ni.

13 Anrēng chunga om u ro. Iamna tianga angīrtita om u ro. Pasal arāt anga om u tānla angam chunga omtit u ro. **14** Aloma nei thō u dōra anditna lehan thō u ro.

15 Parual ngāi, Stephena ngāi insūngkua ha na riattit u na. Amāni hi Akaia rama aiam ngāi bila mara mānsa ani u na. Mīnthiang ngāi hasōndom ranga aninga anphal diai mi ani u na. **16** Hasik han hava ang mi ngāi le hiva anga hasōndoma anchel le apōng mi ngāi dōra achong u atel ranga kei na mathēm u. **17** Stephena, Phortunat, Akaiaka ngāi ei hong u sika ka rāi asān,

asik chu nangni kōma ansam ha amānīn ana lei hong zon u ani na. **18** Amānīn koi ka malung le nangni malung ei na hong manhar rēt ani u na. Hasika han hava anga mi ngāi chu nangnīn lalchi lei thō u ro.

Anthānna chibai

19 Asia rama kuibing ngāiin chibai ana hong thō u. Akuila le Priskilli, a insūng u na kuibing mī ngāi dōra lehan Puma raminga taktaka chibai ana hong thō u. **20** Hivana om unāi ngāi dōrān chibai ana hong thō u. Nangnīn biang antum ānthiang lehan biang antum u ro.

21 Koi Paulin ka kut ngēt le hiva chibai thōna lekha hi kei hong maziak ani na.

22 Tukareng Puma Isua Krista anditna dōn lui tak chu, achunga khomāk tung rase.

O Puma, hong len ta ro!

23 Puma Isua Krista lungkhamna na kōm u na om rase.

24 Na lom u na Krista Isuana kei na dit u na na chung u na om rase. Amen.

KORINTH KHUANA MI NGĀI KŌMA PAUL LEKHA MATHUAN ANNINA

1 Koi Paul, Pathian zōt anga Isua Krista kuitīr le koini na parual Timothi hīn, Korinth khuana Pathian kuibing ngāi kōma le Akaia ram pumpuia mīnthiang ngāi dōra ranga nei maziak ani na.

2 Pathian koini na Pa le Puma Isua Krista lungkhamna le phūkdāina chu na kōm u na om rase.

Alom peia lungngamna Pathian

3 Koini na Puma Isua Krista Pathian le Pa chu lungngamna tin reng Pathian ani na. Ama chu lung anpōngna tin reng Pathian ani na. Ama chu anpāka om rase. **4** Pathianin lungngamna ei na sak lungngamna le dēn kong tin rēnga antakna atēng ngāi kōma lungngamna nei sak thei u na ranga amān alom peia koini ngāi nei antakna tin rēnga hin lungngam ei na sak ani na. **5** Asik chu Kristān antak ei tiarna koini na chunga ei hong liam anga Krista zāra koini na chunga lungngamna chu ei hong liam ani na. **6** Koinīn antakna nei tiar hi nangni ranga lungngamna le sandamna ei chang ani na. Hanūk chu lungngam ansaka nei om hi nangni ranga lungngamna ei chang ani na. Koinīn antak nei tiar bibila nangnīm antak na tiara dūk na diar u ten, lungngamna ha atak chang inti. **7** Asik chu antakna atiarpui nei ni u anga lungngamna achangpui na ni u ti hi koinīn nei riat sika achān nei nānngampui ani na.

8 Unāi ngāi, Asia rama antakna koini na chunga ei hong suak ha riat luia nei om u rang zōt mak me. Hava lāi han adiar thei nōk khop achālaka antakna nei tiar ani na, adam ranga ansabei ngal lāi mak me. **9** Thīna rong kēng na mabāk ani zei ti hi na malunga ahong achui ani zeia. Tenchu hava taka han koini na ninga anngamna nei luia thīna nāta anānthui thei Pathian rong kōma anngamna nei dōn theina ranga ei hong om kēng. **10** Amān thīna rathatāk āta ei na hong mazōk ani zei, atun um nisela na la hong mazōk inti nangkanām na la hong mazōk bang inti ti hi ama chunga nei anngam ani na. **11** Mi tamtakin bōr ei zongna zāra koinīn lungkhamna bōrsāng pēk nei mana, koini na sika mi tamtakin rāisān chong ei ril thei u na ranga nangnnīm bōr azong sina nana hong san thei u.

Paulin amandon athūl

12 Atuna koinīn nei anlianpuina chu: Koini na kōma om siat le sa riatnān ei na manthei anga malung ānthiang le Pathian dikna anei chunga, miring hianna amanga ni mak a, tenchu Pathian lungkhamna lehan hi maniapūra hava nēka om

asāna nei lēng, abīka nangni ngāi kāra hantin han nei lēng ani na. **13** Nangnīn nei pore le nei riat thei u nōk rang atei itē na rang u na maziak mak me. Tenchu ahek ten peia koini na chong ril ngāi hi riat thei ūn na ti ati na ka nānngampui u. **14** Atun chu alakte kēng nei na la riat u ala ni, tenchu nangkana Puma Isua nikhua hong asuak tika chu koini nei nānlianpui u anga nangnīm nānlianpui inti. **15** Havan tin han na chung u na anngamna kei dōn sika khēp anni changna bōrsāng pēk nei chang thei u na ranga mānsana na kōm u na hong ranga kei masuk ani na. **16** Na kōm u na kei na hong pan u balama Makedonia rama sē ka ting, hatuka Makedonia ram āta athara na kōm u na hong kīr rēt ka ti. Havan āta chu Judia ram kei panna rang lampui chu nangnīn na malong pe ūn na ti. **17** Havan tin han kei masuk sika malung azāng om mo kei anlō rang tāk? Ole hiva hi miring mandon papei anga mo ei ni rang? Koin, 'O' kei ti ha 'O' duai mo ei ni chachak? Hanūk chu 'Māng' kei ti ha 'Māng' duai mo ei ni chachak? **18** Tenchu Pathian aiamrua ei ni anga koini na chongril um 'O' voikhat, 'Māng' voikhat ni ngāi mak. **19** Asik chu koi le Sila[21] hanūk chu Timothi, koinīn na kōm u na Pathian Nāi Pasal Isua Krista rui nei ril ha 'O' voikhat rēt, 'Māng' voikhat rēt ni maka, tenchu ama kōma 'O' chu 'O' len kēng ei ni. **20** Asik chu Pathian achongtin ngāi dōra hi ama ranga chu aloma 'O' zit ani na. Hasika han mīn Pathian anpākna ranga ama sika 'Amen' nei ti chachak ani na. **21** Hatuka Kristana nangni le koini anānrātpu le sariak anānthīpu chu Pathian ani na. **22** Amān koini hi ama ta anānchangna ranga ei na mandang le koini na malung sūnga nangkana ranga alei akhāpna Ratha ana pēkpu ani na. **23** Ka malung ana riat pe Pathian len a om, nangni ngāi kei na rēng duai u sika hin atun tena Korinth khuana kei la hong nōkna asik ani na. **24** Nangni ngāi nei iam u na chunga rui aril rang ni mak me, tenchu koini hi nangni na rāisān u na ranga na sinthōpui ngāi na ni na. Asik chu iamna lehan adettita anding kēng na ni u zei.

2 Hatuka chu na kōm u na hin malung ana chunga hong rēt lāi nō rong ti hi kei mandon ani na. **2** Asik chu na malung ka na manna u ten, tu mo ka rāi anānsān rang? **3** Asik chu na kōm u na ka hong tik le rāisānna anapēk rang ngāi kōma malung natna ka man ving ngāi kei ti sika hiva chong ngāi kei na maziak u ani na. Asik chu koi ka rāisānna

[21] Grik chonga chu Silvana ani na.

hi nangni na lom u ranga rāisānna rang kēng ti hi kei iam ani na. **4** Antakna tampa le malung ana chunga le mit rathi tampa zān chunga na rang u kei maziak, nangni malung natna anapēk ranga ni mak, tenchu na rang u na kei na dit u ei tam zia ha nei riat thei u na ranga kei maziak ani na.

Āsia thō ngāi andualna

5 Tenchu angkhat peiin mi chunga malung natna apēk anten, hava ha koi ronga ei na pēk ni mak, tenchu na lom u chunga ituk ten mo chu ei na pēk ti na ani na. Hava ha chong ana sabaka kei na ti u ni mak. **6** Hava ang zāt miring chu mi tamtakin ei sinsak ha aranga ahun kēng ani zei. **7** Hasika han atun chu hava ngāi ha madual u tānla amalung ei na pe rahei nōka lungngamna nei pēk u rang āsa kēng. **8** Hasika han ama chunga na lungkham mu u na chu anthiang vanga nei manlang thei u na ranga kei na mathēm u. **9** Nangnīn kongtin rēnga hē na tel u mo tel u mak che mo, anānsinna u anga hiva hi kei hong maziak ani na. **10** Asik angkhat peia nei madual ani u ten, koi um kei madual ani zei, hanūk chu angkhat pei sika kei madual chu nangni sika Krista raminga kei madual ani na. **11** Asik chu soitān koini maton ansa lam ving ngāi, asik chu amān koini ei na mathēmna hi nei riat thei ani na.

Dān athara dorbōndom ngāi

12 Krista thang ahui anthek ranga Troa khuana ka sē lāi han Pumān suakkhār ana lei malong pena ka mu. **13** Sova muna son ka parual Tita kei vamu nōk sika han ka phūk dāi mak. Hasika han chong ahuile kān thānpui u na Makedonia rama kei pan ani na.

14 Pathian chu anpāka om rase, amān Krista zāra zuina lehan maton ei na maruai ani na. Koini ngāi amanga Krista lama riatna chu marim ahui anga muntina ei anthek ani na. **15** Asik chu sandama a om ngāi le anpeia a om ngāi ranga koini chu Pathian ranga Kristana marim ahui na ni na. **16** Tenchu hava ha mi senkhat ngāi ranga athī rang ngāi ranga thīna marim āsia, hanūk chu mi senkhat ngāi ranga adam rang ngāi ranga damna marim ahui ani na. Havan tin ani ranga tu mo arua ani zei? **17** Mi tamtakin Pathian chong hi anhuangna ranga amanga sum lōna ranga ei mang anga koini chu havan tin han mang mak me, tenchu malung anthianga Pathian zōt dān anga Pathian matona Krista kēng tāng nei hāi ani na.

3 Havan tin han aniten, koinīn na ninga ranga anpomna lekha athara anziak rēt mo ei nāng rang ani zei? Hanūk chu

nangni kōma rang mo ani ole nangni kut āta mo ani mi senkhatin anpomna lekha ei mannāng anga koinīm nei nāng rang mo ani zei? **2** Tenchu nangni hi koini ngāi lekhamathuan na ni u na, koini ngāi na malung pēka anziak lekha mathuan na ni u na. Hava ha mi tinin ei riat thei le ei pore thei ani na. **3** Hatuka nangni ngāi hi Krista lekha mathuan na ni u na. Hatuka koinīn hava lekha mathuan dorbo nei dom ani na. Hava ha lekhatī le anziak ni mak, tenchu Pathian adam Ratha le anziak kēng. Hava ha lungpēka anziak ni mak, tenchu miring malungpēka anziak kēng.

4 Krista zāra Pathian makunga hava anga anngamna koinīn nei dōn ani na. **5** Tenchu koinīn naninga āting anti thei mak mena, koini nei tingna chu Pathian āta ahong ani na. **6** Amān lekha horopa ei maziak ni mak, tenchu Rathāna ei maziak, dān khit athara dorbōndom achang ranga āruana ei na sin ani na. Asik chu horopa anziak ha chu thīna ana pēk thei ani na, tenchu Rathāna anziak chu damna anapēk thei ani na.

Dān athar ei satna

7 Thīna ana pēk thei lungpēka anziak horop lua mana aliana a-ēl sabaka. Havan tin han Mosi amēl ei ēl sabak sika Israel nāi ngāiin amēl en thei u lāi mak, hava ei ēlna hām anpeia ahek ani na. **8** Ratha lama hasōndomna vāng chu ituk anlianna mo ei ni rang ni mak mo? **9** Asik chu āsia anānlō thei hasōndomna lua mana hadōr pei anliana a-ēl thei ten, asat anānlō thei hasōndomna vāng chu ituk anlianna mo ei ni rang ani na. **10** Hasik han machina anlianna alei om ha atun chu hava nēka anlianna a-ēl lehan na mankhī ten, hava anlianna ha itē ni lāi mak. **11** Hanūk chu anpeia ahek tir rang lua mana anlianna lehan a-ēl thei ten tāituana adiar thei vāng chu ituk anlianna le mo ei anthuam rang ani na.

12 Havan tin han koinīn ansabeina nei dōn sika hin anngam panga chong nei ril thei ani na. **13** Koini ngāi chu Mosi ang ni lāi mak me. Asik chu Israel ngāiin ei ēlna anpeia ahek tir rang ngal ha ei en u nōkna ranga amāisua ei mahīp ani na. **14** Tenchu amalung anchang sua ani u na. Asik chu avian ten pei hin dān khit maruana dānbu apore u kip pei hava anhīpna ha ei la omtit ani na. Ankhāi thei luia ei la omtit ani na. Asik chu hava ha Kristana rong kēng ei ankhāi thei ani na. **15** Avian ten pei Mosi dānbu apore u kip pei amalung u ankhāra ei la om ani na. **16** Tenchu tukareng amalung Puma tiang amakhīr anten hava ankhārna ha anlong kēng ani zei. **17** Puma chu Ratha ani na, hatuka Puma Ratha ei omna taka azōk theinām a om. **18** Hatuka chu koinīn na loma na

māi anhīp luia dapōna an en anga Puma ei lianna ena anlianna chunga anlianna lehan, ama anga aphua ranga nei anthūl tir ani na. Hava ang anlianna chu Puma a Ratha nāta ahong asuak kēng.

Bephil sūnga om neinun asa

4 Pathian alungkham muna zāra hiva hasōndomna sin nei man sika hin dok chuaina man mak mena. **2** Tenchu anzakpuirua zāt le anthuppuirua neinun ngāi dōra aloma na māka, mi huangna ranga chong amang ngāi anga chong mang mak me, Pathian chong um makhōi mak me. Tenchu chongtak ha kēng nei manlanga Pathian matona mi tin kōma siat le sa riatna kōma koini hi ātinga ati na nei anlang ani na. **3** Tenchu koini na thang ahui hi ankhāra a om ten, anpei rang ngāi kōma kēng ei ankhār ani na. **4** Pathian mēl anga om Krista thang ahui ei anlianna ra-āng amāni chunga ei ēl nōkna ranga, hava aiam nōk ngāi malung chu hi maniapūr pathianin ei manzīng pe kēng ani zei. **5** Koini na ninga rang duai anril ni mak me, tenchu Isua Krista hi Puma ani, hanūk chu koini hi Isua sika nangni ngāi ranga suak na ni ati na kēng chong nei ril ani na. **6** Asik chu Pathianin: *"Azīng āta ra-āngin hong ēl rasẹ,"* *(Anp.1:3)* atipu hān koini malung sūnga ra-āng ei hong man ēl ani na. Amān Isua Krista amēla han Pathian ei anlianna zia riatna ra-āng ei hong ēl theina ranga.

7 Tenchu hava chunga thōtheina chu koini nāta ni mak, tenchu Pathian āta asuak ani ti nei manlang theina ranga koinīn hava neinun asa ha bephil sūnga nei siak ani na. **8** Kongtin peia aloma antaknān ei na suk ani na, tenchu akiak le akuia om mak me. Malung asiāta nei om, tenchu boidongna dōn mak me. **9** Anphenēnga nei om tenchu, anpei anmanga om mak me. Anzēma nei om tenchu, asiat akuia om mak me. **10** Koini na taksa puma hin Puma Isua ei thīna mēl chu tāituana nei pēl ani na. Asik chu Puma Isua ei damna hām koini na taksa puma ei anlang theina ranga. **11** Asik chu koini aring le adama a om ngāi hi Isua sika thīna matona anpēk om chian kēng na ni. Asik chu koini na taksa athī theia hin Isua ei damna ei anlang theina ranga. **12** Hasika han, koini na chunga hin thīnān sin ei thō, tenchu nangni na chunga damnān sin ei thō ani na.

13 Tenchu, *"Iamna kei dōn ani na, hasika han chong um kei ril ani zei,"* *(Sām 116:10)* ti Lekhana anziak anga, koinīm hava iamna malung anput chunga nei iam ani zeia, hasika han chong um nei ril ani zei, ti hi ani na. **14** Asik chu Puma Isua athī ngāi bil āta anthuirētpu hān koinīm Isua zāra na mathui rēt intia nangni ngāi lehan amakunga na manlang inti ti hi

nei hong riat ani na. **15** Hiva ngāi dōra hi alom peia nangni ngāi satna ranga kiar ani na. Asik chu Pathian lungkhamna mi tamtak kāra ei anlang anga Pathian ei anlianna sika rāisān chong antung theinām ei liam ani na.

16 Hasika han koini ngāi na dok chuai mak. Apang tianga na chuai tirām ni rase asūng lam tianga chu nikhuan tina athar tir ani na. **17** Asik chu chomo khat baka antakna puak arik hīn koini na ranga tāituana anlianna dōnglua tam ei mantīng ani na. **18** Hasika han koinīn mita mu thei neinun tianga thīr mak me. Tenchu mita mu thei lui neinun tiang kēng nei thīr viak. Asik chu mita mu thei neinun chu chomo khat bak ranga a om ani na, tenchu mita mu thei lui neinun chu tāituana a om rang ani na.

Koini nei omna rang vānram mun

5 Asik chu koini nei omna phil in hi siat ngal sela, Pathian āta in adet khat koinīn na dōn ti nei riat ani na. Hava in ha kuta ansin ni lui le tāituana adiar rang vānrama om ani na. **2** Asik chu vānrama nei omna rang ina anthuam rang achālaka angāk chunga hiva phila ina hin anngūia nei om ani na. **3** Havan tin han anthuama na om tik chu sāikoronga om anga om lāi nō mani. **4** Hatuka hiva ina puak arika nei om a nei anngūi ani na, asik chu anthuam luia om rang nei zōt sika ni mak, tenchu vān in anthuama om rang nei zōt sika ani na, thīthei neinun hi damnān ei vol thei na ranga. **5** Hiva rang ngēta koini ana sinpu chu Pathian ani na, amān nangkana ranga akhāpna Ratha chu koini kōma ei na pēk.

6 Hasika han hiva taksana na om sūng chu Puma kōm āta ankāra om kēng na ni ti nei anriat sika hin lung ngam nei ansak babang ani na. **7** Asik chu koinīn mu thei neinun le ni mak, tenchu iamna le kēng kal nei chōi. **8** Koinīn anngamna na dōn kei ti, taksa nāta ankhāia Puma kōma ina om rang aliaktena nei zōt ual ani na. **9** Hasika han, taksa ina om ila, om nō ila, hanum nisela Puma ei zōt anga om hi koini na derdīn ansāng ani na. **10** Asik chu mi tinin ataksana āsia mo asa mo asin thō anga achang āi aman chip ranga Krista ruirilna chōmphāng matona koini na lom rēnga nei la vān ding kiar rang ani na.

Anngoina dorbōndom

11 Asik chu Puma anchīna rui ariat chunga, miring ngāi kōma anthēmna chong nei ril ani na. Koini malung vong chu Pathian kōma anlanga, nangni ngāi siat le sa riatna kōmām anlang ti kei iam ani na. **12** Koini nei anpākna chong nangi na kōma athar rēta ril lāi nō mani. Tenchu koini na ruia nangnīn chongpāk ansal nei

ril thei u na ranga hēr na pe inti. Asik chu amalung sūng āta ni luia apang tiang lima chongpāk ansal aril ngāi kōma chong nei masang thei u na ranga. **13** Asik chu koini ngāi hi āmo nān lō ten, Pathian ranga ani na, tenchu ahian nān lō ten, nangni ranga ani na. **14** Asik chu Krista ditnān ei na manthōtit ani na. Hintin hin koinīn nei zēk ani na: Mi dōra rathūla mi khat athi ten, mi dōra aloma athi kiar ani zeia. **15** Hatuka ama chu mi dōra rathūla ei thi sika han adama a om ngāi chu amāni ranga adam ni u lāi mak, tenchu amāni thī rathūla āthī le anthui rēt sika ei dam thei u na ranga.

16 Hasika han atun āta chu tukareng hi taksana re lāi mak me, machin han taksana Krista na hong riatām nisela atun chu hava ang han re lāi mak me, machin han taksana Krista na hong riatām nisela atun chu hava ang han re lāi mak me. **17** Hasik han tukareng Kristana a omchu hava nāi ha athara ansin kēng ani zei. Amaruana om ngāi dōra chu atheng sua zei, en ro aloma ahong athar kiar kēng ani zei. **18** Hia ngāi dōra hi aloma Pathian āta ahong asuak kiar ani na. Amān Isua Krista zāra koini le ama ei na manngoia amān angngoina dorbōndom sin hi ei na pēk ani na. **19** Pathianin Krista zāra maniapūr ei manngoia miring ngāi dān ei khēl u na chu amāni tak chunga belbo pe mak, tenchu anngoina chong ha koini kōma ei na betōk ani na. **20** Hasika han koini hi Krista rathūla palāi na ni. Koini amanga hin Pathianin ei na mathēm chian anga koinīm Krista rathūla nei na mathēm chian: "Pathian lehin anngoia om u ro," ati na. **21** Āsia thōna dōn pial lui hān koini sika āsia thō ei manchang ani na, asik chu ama nāta Pathian dikna nei changna ranga.

6 Asik chu koini hi Pathian sinthōpui nei ni sika nangni ngāi nei na hong mathēm chu, Pathian lungkhamna akoronga la u nō ro. **2** Asik chu amān ati na:

"Hun asa nikhuana na
bōrzongna kei na rangāi pe,
Sandamna nikhuana nang kei
na san," (Isa.49:8)

ati na.

Kei na ti u ani zei, atun hin hun asa chu ani na, atun hin sandamna nikhua chu ani.

Paulin antakna ei tiarna

3 Hiva dorbōndom sin araming āsia ei anlō nōkna ranga koinīn itē sōkchana masuak mak me. **4** Tenchu Pathian dorbōndom kēng na ni ati na dūkdiarna tamtak, antakna, dangandana, anbuaina tin rēnga dorbōndom aruana nei anlang ani na. **5** Anzēma, lung ina, mipui anbuaia, apōng asōl chunga, in thei luia hanūk chu bu nēk luia nei om ani na. **6** Anthiangna lama,

riatna lama, antak tiarna lama, Ratha Ānthiang ompuina lama, hanūk chu anditna taktaka lungkhamna adōna nei om ani na. **7** Chongtak arila, Pathian thōtheina adōna, dikna rālthuam chang tiang le voi tiang anleka nei om. **8** Senkhat kōm anpākna le senkhat kōm lalchi buia, senkhat kōm raming āsiat apēla, senkhat kōm raming asa apēla, mi huang rang anga mīn ei na bei, tenchu chongtak kēng nei ril. **9** Mēl riat dōn lui anga nei om, tenchu mēl riat adōn na ni na. Āthi rua anga nei om, tenchu enta, adama nei la om, anzēma nei om, tenchu anthāta om la ni mak mena. **10** Lunghāngna abita nei om, tenchu rāiansān chunga nei om ani na. Anriang anga nei om, tenchu mi tamtak anei nei manchang. Itē dōn lui anga nei om, tenchu alom peia adōn nei chang ani na.

11 Korinth khuana mi ngāi, nangni kōma malung anlonga chong nei ril, hanūk chu koini malung um nangni ranga ānzar sabak ani na. **12** Koini chu nangni ranga hin ankhār mak me, tenchu nangni kēng ankhār na ni u. **13** Koinīn na kōm u na nei anlong anga hin nangnīm koini ranga anlong u ro, ti hi nāi anga kei na hong mathēm u.

Aiam nōk lehan anlop u nō ro

14 Aiam nōk ngāi lehan anrual lui rīngkol munkhat raput u nō ro. Asik chu ādik le dān akhēl hontin mo munkhat ei ni thei? Hanūk chu ra-āng le azīng um hontin mo ei anlop thei? **15** Krista le Belial[22] um hontin mo munkhat ei chang thei? Hanūk chu aiam nōk um hontin mo aiam bila ei anchel thei? **16** Pathian biak in le ramīl anmōk um hontin mo ei anngoi thei? Asik chu nangni ngāi hi Pathian adam biak in na ni u na. Pathianin ei ti anga:

"Amāni kōma om ka ti na,
Amāni bila lēng ka ti.
A Pathian u chang ka ti.
Amāni chu ka mi ngāi chang unti a," *(Lev.26:12 Jer.32:38 Ez.37:27)*

at ina.

17 Hasika han Pumān ei ti:

"Amāni bil āta hong suak u tānla,
Na binga ankhāia om u ro.
Annim neinun reng tōn u nō ro,
Hankēng nangni ngāi chu na pom u ka ti," *(Isa.52:11 Ez.20:34,41)*

ati na.

18 Hatuka chu,

"Koi hi na Pa u chang ka ti na,
Nangni ngāi hi ka nāi pasal le ka nāi nupang chang ūn na ti.
Ranak anei khīt Pumān ei ti," *(2Sam.7:14)*

ati na.

---

[22] Grik chonga chu Beliar ti ani na.

7 Hasik han kei madit ngāi, hiva chongtin ngāi koinīn nei man sika hin taksa le ratha anānnim thei neinun ngāi dōra nāta annim luia om chip u rei. Pathian anchi chunga anthiangna akip lehan anthianga om chip u rei.

Paul arāisānna

2 Na malung u na mun na pe u ro. Koinīn tutē chunga āsia nei thō om mak, tutē chunga nei masiat om mak, tutē chunga nei sisōm um om mak a. **3** Nangni ngāi āsia anlō ranga hiva chong nei ril ni mak, asik chu apha māna han ka na lei ril u ani na, koini malunga hin nangni ngāi nei na mandon chian ani na, asik chu thī le thīn rual ring le ring anruala nei om theina ranga. **4** Nangni ngāi na chunga achān anngamna ka dōna, nangni ngāi chunga achān anlianna ka dōna, nangni ngāi chunga achān lungngamna ka dōna. Koini ngāi alom peia antakna tin kārām nisela ka rāisānna aliama ei om ani na.

5 Asik chu Makedonia ram na hong tung suanām nisela hiva koini na pum hi pōngansa mak a. Alom peia kil tina antakna nei tēng, apang tianga ansual ankhalna, asūng tianga rathatākna nei dōn ani na. **6** Hanum nisela annuaia om ngāi lungngamna apēkpu Pathianin, Tita ei honga han lungngamna ana pēka. **7** Ama ei hong sika duai ni mak, tenchu nangni na kāra ei honga lungngamna na lei pēk u lungngamna lehan koi um lungngamna ka dōn. Asik chu amān na ningbui u na ngāi, na malung chap u na ngāi hanūk chu ka ranga tep nei annēl u ngāi ana hong ril a, havan ual han ātama ka rāi asāna.

8 Ka lekha mathuan lehan lungnana ka na pēk u nām atun chu ansīr lāi makung, māna han kan sīr ām. Asik hava ka lekha mathuan ha hun alakte ranga lungnana ei na pēk u kēng ti hi ka mu na. **9** Atun hin na malung u kei na manna u sika ni mak ka rāi ei sān, tenchu hava lungnana hān malung ansīrna tianga ei na ruai u sik ani na. Pathian derdīn anga lungnana nei man u ani na, koini na sika nangni nei siat u nōkna ranga. **10** Pathian derdīn anga malung natna chu sandamna ranga malung ansīrna ei masuak ani na. Hasika han malung ansīrna om lāi mak. Tenchu maniapūr āta lungna asuak chu thīna kēng ei rasua. **11** Tenchu en u ta, hiva Pathian derdīna lungna nāta ei masuak ngāi hi, hotuk asa mo, hotuk annuai zōtna mo, hotuk thang thuaina mo, hotuk lalchina mo, hotuk ningōlna mo, hotuk ratha thuan zōtna mo, hotuk āsia thō ngāi andang zōtna mo, hotuk ādik athō zōtna mo ei masuak ani na. Hiva ngāi dōra ruia hin

nangni chu āsia buia nei manlang u ani na. **12** Hasik han na kōm u na ka maziak ngalām, asa nōkpu ranga ni mak, hanūk chu asa nōk athōpu rang um ni mak kei maziak. Tenchu nangnīn koini na chunga na tepannēl u ha Pathian matona ei anlang theina ranga kei maziak ani na. **13** Aloma hiva ngāi dōra sika lungngamna na dōn.

Hatuka hava koini na lungngamna nēka han Tita arāisānna nei mu hin aliaktena na rāi asāna. Asik chu nangni ngāi na lom u sika hin ama amalung hi nei manhar u ani na. **14** Asik chu ama kōma kei na manpāk u sika hin nangnīn nānzakpui u mak chena. Alom peia na kōm u na chong nei ril ngāi hi atak ei ni anga Tita ruia kei ril ngāi um adik ani ti anlanga. **15** Hatuka nangni ngāi na lom u na hē nei tel zia u le anchi le annōk chunga ama na lei pom u ha amandona nangni ngāi ei na dit u na hi ansōn riam kēng ani zei. **16** Alom peia hin nangni ngāi chunga ka nān ngampui thei u zei ati na ka rāi asān.

Pēkna ruia malung anharna

8 Unāi ngāi, Makedonia rama kuibing a om ngāi kāra Pathian alungkhamna ei pēk rui ha anān riat u ranga nei zōt. **2** Antakna kāra ansinna liantak atong u kārām arāisān u na ei liam hanūk chu ahek thaka anriang u kārām achālaka pēkna lama ei liam u ani na. **3** Asik chu amānīn ei mator u nēka, amāni ei nuam u ang taka ei pēk u ti hi koiin kei riatpui u ani na. **4** Mīn thiang ngāi ranga hiva lungkhamna dorbōndoma anchela amāni ranga lungkham pēk neinun achōi ranga ei na mathēm sabak u ani na. **5** Hava ngal ha koinīn nei iam anga ni mak ei thō u, tenchu Pathian zōt ang taka mānsana chu Puma kōma aninga anpēk bak u na hava suale koini na kōma anpēk u na. **6** Hava sik han, Titan hiva lungkham pēkna dorbōndom sin hi māna alei phut ei ni sika nangni kōm dēna ankhip ranga ama hi nei mathēm ani na. **7** Nangnīn kongtin peia, iamna lama, chongril lama, riatna lama, asat lama tepanēlna kong tina hanūk chu koini sika na lungkham u na ei liam anga hiva lungkham pēkna sinām aliama om u ro.

8 Chongpēk anga kei na ril u ni mak, tenchu mi tei ngāi lehan ankhī ranga nangni ngāi nei andit u na malung taktaka ei ni zia ansin ranga kei na zōt sika hiva chong kei ril ani na. **9** Asik chu nangnīn koini na Puma Isua Krista lungkhamna ha na riat u na. Ama chu anchong ani ām nisela nangni ngāi sika anriang ei chang ani na, asik chu ama ei anriangna zāra nangni ngāi anchonga nei om thei u na ranga.

10 Hiva ruia hiva hi nangni ngāi satna ranga koi ka

malungvong chu kei na ril u. Kum khat mān āta han apēka aphut mānsa duai la ni u mak che, tenchu athō ranga azōt mānsām na ni u na. **11** Hasika han athō ranga zōtna nei dōn u anga nei mator thei u anga hava sin ha zui u ro. **12** Asik chu apēk zōtna pei a om ten, ama ei buina lehan ni mak, tenchu ei dōn tuk lehan apēk ten, hava anpēk ha Pathianin alei pom ani na.

13 Tenchu mi tei ngāi ahui ahēka ei om a nangni rong antak abui puakrika nei om u rang kei ti na ni mak, tenchu anrual chianga ei om theina ranga kei ril ani na. **14** Tenchu, atun taka huna nangni ngāi nei dōnlup u lehan amāni ei ansam u nana zon u ro, hatuka amāni ngāi ei dōnlup u lehan nangni nei ansam u nana na zon u rase. Aloma ei anrual chiang theina ranga. **15** Lekhabu ānthianga anziak anga:

> *"Ātam ansuangin aliaka anniangpui mak, hanūk chu atōm ansuangin um aliaka ansampui mak,"* *(Ant.16:18)*

ti ani na.

Korinth khuana Tita atīr

16 Nangni ranga asa lama tepannēlna kei dōn anga Tita amalungām asa lama tepannēlna apēkpu Pathian kōma rāisānna om rase. **17** Asik chu Titan koini nei mathēmna ronga asē ni mak tenchu ama asa lama atepannēl sabak sika aning bārchana na kōm u na asē ani na. **18** Ama bila hin hiva parual angkhat hi na hong tīra. Ama hi thang ahui aril lampanga kuibing dōrān ei manpāka anthang khat ani na. **19** Hava rong ha la ni mak, Puma anlianna rang le nangni ranga koini asa lama na tepannēlna anmu ranga hiva lungkhamna sin nei thō bila koini nūk ana zī ranga kuibing dōrān ei thang sua ani na. **20** Hiva nuam pēk neinun amang le asem lampanga tutēn āsia ei na ril thei nōkna ranga asa dima nei anrēng ani na. **21** Asik chu Puma mit mu duaia ni mak, tenchu miring mitmunām sin āsa thō ranga malung nei pēk ani na.

22 Hanūk rēt chu amāni ngāi bila hin koini na parual angkhat rēt hi na hong tīra. Ama hi voi hotuk mo lampui tamtaka nei mansina hin asa lama atepannēl ati na nei riat, atun vāng chu nangni ngāi chunga ei anngam riam sika hin aliakte atepannēl ani na. **23** Hatuka Tita aruia chu, ama hi ka lōm changpui le nangni ranga ka sin thōpui mi ani na. Hanūk chu hiva parual ngāi ruia chu, amāni hi kuibing ngāi ranga mi tīrtōn le Krista anlianna ranga mi ani u na. **24** Hasika han amāni tak chunga na lungkham mu u na le na rang u na chongpāk nei ansalna ngāi ha kuibing ngāi matona amāni kōma manriat u ro.

9 Asik chu mīnthiang ngāi ranga hiva dorbōndom rui hi

na kōm u na kei maziak rang hi anāng ni mak. **2** Asik chu nei anphal u na ngāi ka lei riata. Hatuka Makedonia rama mi ngāi kōma hiva ruia borāi kei vathō ani na: "Ni kum khat āta Akaia rama mi ngāi chu apēk ranga ansin u zei," ati na. Havan tin han asa lama na tepannēl u na lehan mi tamtak chunga sin aro kēng ani zei. **3** Hanum nisela hiva ruia nangni chunga na borāi thōna hi akorong chang ving ni ati na hiva parual ngāi hi kei hong tīr ani na, hanūk rēt chu kei na ril u anga na lei ansin thei u na ranga. **4** Asik chu Makedonia rama mi ngāi ka bila ahong ni u sela hanūk chu nangni ngāi ha ansin luia na hong mu u sela, hadōr peia na chung u na nei anngamna ha koini ranga mualphui ansakna kēng hale. Nangni ni mak ansak ranga kei na zōt u. **5** Hasika han parual ngāi ha mān uala na kōm u na hong tīr ka tinga, hatuka aphā māna chong antin zēta apēk ranga na lei ansin u ha ansūk chīta alei om theina ranga parual ngāi hi kei mathēm anāng kei ti. Havan tin han anpām chunga pēk ni luia manar luia pēk chang inti.

Rāisān taka āpēk ngāi

6 Hiva hi na malunga retit u ro: Tukareng atōmtena ātu ngāi chu atōmte dēna āt inti. Hanūk chu tukareng ātampāna ātu ngāi chu ātampa dēna āt unti. **7** Mi angkhat angkhat amalunga ei masuk ang chipa pēk rase. Tenchu nuam luluia le ther khakhaka ni mak. Asik chu Pathianin malung rāisān hiaia apēkpu kēng ei madit. **8** Pathian chu ātam sabaka lungkham tin rēng ei na pēka ana vūr thei u ani na. Asik chu nangnīn ruitin peia le kongtin peia alom peia sin āsaitn rēnga nei nāng u dōra le aliama nei om thei u na ranga. **9** Lekhabu ānthianga anziak anga:

"Ama chu aneinun ngāi asem raka,
Anriang ngāi kōma apēka,
Ama dikna chu tāituan a om kēng," *(Sām 112:9)*

ati na.

10 Hankēng chu ātupu ranga chimu apēkpu le anēk ranga sāk azonpu Pathianin nangni na ranga chimu na pēk unti āmān na maphung tir unti. Amān nei dik u na mara chu na mansōn tir unti. **11** Havan tin han kongtin le ruitina apēk thei nei ni u sika ānei nei chang u. Havan tin han nangnīn nei pēk thei u na zāra koinīn Pathian kōma rāisānna chong nei mantung thei ani na.

12 Hiva pēkna lama hasōndom nei mantung u hi mīnthiang ngāi ei nāng duai ni mak nei zōn u, tenchu nangni sika mīn Pathian kōma rāisānna tin rēnga aliama ei mantung ani na. **13** Hava haso nei dom u na lehan aruana nei anlang u hasika Krista thang ahui tianga na hē tel u na le na tepannēl u na

ngāi le hanūk chu amāni le mi dōra ranga na lungpōng u na, pēkna tianga nei anphal u sika mīn Pathian manpāk unti. **14** Na chung u na Pathian lungkhamna liam sika nangni ranga bōr zong untia nangni ngāi ana mu ranga phām unti. **15** Aril sua lui zāt Pathian lungkhamna sika ama kōma anpākna om rase.

Paulin akuitīr sinthōna ārung

10 Koi Paulin Kristana om annuaina le om anzīkna lehan kei na hong mathēm u. Na kār u na le na maton u na chu om annuaia kei om, hatuka na pum u abui huna chu arāngpa ka ni kei anti! **2** Mi senkhakhatin ei na mandon anga koini hi taksa om dān anga a om papei ana ti ngāi chunga anrum sabaka rāngna kei manmu u ranga anga kei manmu u nōkna ranga kei na mathēm u. **3** Asik chu taksana ngal om ila, taksa om dān anga anduina thō ni mak me. **4** Koini nei anduina rāl raliang ngāi hi taksa rālliang ni mak. Tenchu rālsuang adet ngāi ansiam theina ranga Pathian rātna ani na. **5** Koinīn alom peia ankhalna le Pathian riatna adui ranga rālsuang dōra nei masiam zita, hanūk chu Krista hē tel ranga malunga mandon dōra ankhita nei siak ani na. **6** Hatuka nangni ngāi hē nei tel u na anzui tik le hē tel lui ngāi dōra chunga ansinsak ranga ansin inti.

7 Nangni chu na mit makunga a om rong kēng nei en u hile! Tukareng ama ei mandona Krista ta ati na anriat ten, amām hintin hin andonna dōn rēt sela, ama chu Krista ta ei anti anga koinīm ama ta na ni ti mandon rase. **8** Nangni ngāi ansiat rang ni mak, tenchu nangni ngāi anding ranga Pumān ningneina ei na pēk ruia hin atōm ātam borāi ka thōnām anzak nō ning. **9** Ka lekha mathuan ngāi lehan nangni ngāi anānphut u ranga kei val ei phua rang hi kei zōt ni mak. **10** Asik chu mi senkhakhatin ei ti: "Ama alekha mathuan ngāi hi achālaka arik le ana sabak chachak ani na, tenchu apum a om anten ataksa ranak abui le achongril um huai antuai lui khat ani," ati u na. **11** Havan tina miring ngāi chunga, na pum abuia lekhana chong anziak ang taka na pum na om tikām na om lehan achung u na nei thō rang ani na.

12 Mi sekhakhat aninga anpāk ngāi kāra koini chu anchel rang le ankhī rang ngam mak me na. Tenchu amāni le amāni ei ankhi u hanūk chu amāni le amāni ei anmāi u chachak hi āmo ani u na. **13** Koini chu ahun tuk bārana borāi thō nō mani. Tenchu Pathianin koini na ranga sinthōna mun ei narīt tuk, nangni tenpeia hava mun ei hong pha tuk kēng nei thō rang. **14** Asik chu nangni ngāi na hong huam mak me ati na āpu sabak ni mak me. Tenchu

Krista thang ahui achōia mi mānkhīta na kōm u na nei hong suak ani na. **15** Tenchu koinīn ahun tuk bārana mi tei ei pōngna zāra borāi thō mak me. Tenchu hiva hi derdīn nei dōn ani na, nangni ngāi nei iam u na ei kal tir u anga hin koini na sin thōna mun um ansōn tir inti. **16** Mi senkhatin sin alei thō suana atei mun ruia koinīn borāi thō luia nangni varāla mun ala tak ani nām Krista thang ahui chu nei varil rang ani na. **17** Tenchu, *"Tukareng borāi athō chu Puma ruia borāi thō rase."* *(Jer.9:24)* **18** Asik chu aninga anpākpu anpākna ting ni mak, tenchu Pumān ei manpāk ha kēng anpākna ting.

Paul le kuitīr rothol ngāi

11 Alakte anga kei mona le kei riat nōkna hi ana diarpui u ranga kei na mathēm zōt u, ataktaka nangnīn nei na diarpui ani na. **2** Pathian manarna lehin kei na manar u ani na. Asik chu nangni hi nungākte ānthiang anga pasal khat, hava pasal ha Krista ani na. Ama kōma inneina ranga chong kei khāp suana ka lei dōn ani na. **3** Tenchu marūl ei ancharna lehan Evi ei huang anga han nangni ngāi lam Krista ranga nei anzīk u na nāta na malung u ei siat rang hi ka ratha ei ta ani na. **4** Asik chu mi senkhat na kōm u na honga koinīn nei hong ril nōk Isua atei khat rēt, hanūk chu nangnīn nei man u nōk ratha atei, hanūk chu nangnīn nei pom u nōk thang ahui atei aril hong u le na lei pom u rang hi ka ratha ta nō ni mo? **5** Tenchu hava kuitīr ulian anti ngāi bila alakte ngala asīna anbe makung. **6** Chong aril chu thei luia ka om thei, tenchu riatna lama chu hianna adōn ka ni. Hava ngāi ha chu alom peia kongtin rēnga na kōm u na anthiang vanga nei manlang ani na.

7 Man abuia nangni kōma Pathian thang ahui kei na ril u hin nangni ansānga nei om thei u na ranga, ka ninga annuaia kei om hi āsia thō mo kei chang? **8** Nangni na haso le na dorbo u kei dom theina ranga kuibing atetei ngāi kōma anzonna ranga sum kei lāka kei manthām u ani na. **9** Nangni ngāi bila ka om lāi han kan sam ām nisela nangni ranga tutē kōma puakrik chang makung. Asik chu Makedonia ram āta unāi ngāi ahong u na kei ansamna ana hong zon u. Hantin han nangni na puak arik kei chang nōkna ranga rui tin peia kei anrung ani na, kei anrung chian rang um ani na. **10** Ka tak chunga Krista chongtak ei om sika araming asāl chunga kei ti ani zei, Akaia rama tutēn hiva kei anlianpuina ngāi hi ana khār thei rang om mak. **11** Hava ha imo asik? Nangni ngāi kei na dit u nōk ti na mo? Kei na dit u na hi Pathianin ariat. **12** Hanūk chu

koini ding mun anānrualpuina a ena anlianna athō ngāi nei pei theina ranga kei thō rang chu kei la thō tir rang ani na.

13 Hava anga miring ngāi chu kuitīr rothol, mi huangna sin athō ngāi le Krista kuitīr mēl anga arothol anput ngāi ani u na. **14** Asik chu soitān ama aning lena ra-āng vānpalāi mēl rothol ei raput hi boidongna rang itē om mak. **15** Hasik ha ama dorbōndom ngāiin ādik dorbōndom mēl aphua zek ngal ām nisela boidongna rang itē om mak. Amāni ei hek u na rang chu asin thō u anga ei ni rang.

Paul ama ei antakna ngāi anlianpui

16 Kei ti rēt rang ani zei, tutēn koi hi molma anga na be nō rase. Tenchu nangnīn na na be u ten, āmo anga na pom u ro. Hankēng koi um ni rase atōmtena kei anlian theina rang. **17** Ka ninga anngam sabaka anlianna chong kei ril hi Puma chong anga chu ni mak, tenchu āmo anga kei ril ani na. **18** Miring tamtakin taksa lama anlianna athō u ten koi um thō ka ti. **19** Nangnīn na theia āhian nei anti u sika āmo ngāi chungām rāisān hiaia nei diar u ani na. **20** Nangni chu mīn suak ranga anakhit u nām, ana sāk u nām, mīn ana pot u nām, mīn na nēka anlian rang azōtām, na māikhang ana bēn u nām, nisela nei diar papei u ani na. **21** Havan tin han aniten, amāni ngāi nēka koini ngāi chu rāt lui nei ni sika anzakna ka riat.

Hava ruia mi tei angkhat peiin borāi athō ngam ten, koi um borāi ka thō ngam. Āmo anga ngal chong kei ril chang ta rase. **22** Amāni ha Hebrai mi mo ani u? Koi um ka ni. Amāni ha Israel mi mo ani u? Koi um ka ni. Amāni ha Abraham achi mo ani u? Koi um ka ni. **23** Amāni ha Krista hasōndom mo ani u? Malung ansam chong ril anga kei ril ngal chang ta rase, koi vāng chu amāni nēka ātama antakna sin athō ka ni. Voi ituk mo lung ina ankhuma kei om, voi ituk mo rāimol ana kei sāk ani na, voi tamtak ana that ranga ei na pūt u ani na. **24** Jihudi ngāi kōm āta khēp rangā pei, voi khat dak ansam voi sōmmanli pei nganu ramoi le ana zēm u na. **25** Voi anthum sunrol le ana zēm u na, voi khat ana that ranga lung ana dēng u na, voi anthum tipuia rakuang alian anleta kei anchel ani na. Sūn khat zān khat tipuiliana kei om ani na. **26** Ka lampui panna tina antakna chian kei tiar ani na. Tidunga anchina, misuam ngāi āta anchina, ka nam ngāi kōm āta anchina, Jentail ngāi kōm āta anchina, khopui sūnga anchina, ramzāng kāra anchina, tipuiliana anchina, unāi rothol ngāi āta anchina kei tēng kiar ani na. **27** Apōng le asōla sin arik athōna hanūk chu mit akhu

chunga kei om, von anchām le tī anrāla hanūk chu nēk sāk angoia kei om chachak, hanūk chu adāi ansāka puansil abuia kei om chachak ani na. **28** Aloma hava ngāi dōra ka taksa varāla han, nikhuan tina kuibing ngāi dōra ranga andonna hi ka malunga ka puak ani na. **29** Tu ei rāt nōka mo koi kei rāt nōk? Hanūk chu tu dok ei chuainana mo koi ka malung ei anhāng nōk?

30 Anlianna kei thō rang ngēt aniten, kei rāt nōkna ngāi ruia kēng kei anlianpui rang. **31** Puma Isua Krista Pathian le Pa, tāituan tāituana anpāka om rase. Ama len milak kei thō nōk chu ana riatpui ani na. **32** Damaska khopuia rēng Areta thuaia om ram oppu hān ansūrna ei na val sika Damaska mi ngāi khopui ei manrung ani na. **33** Tenchu tukver tiang āta kok sūnga khua rakul bang tiang āta thuaia ana masum u na. Han tin han ama kut āta chu kei zōk ani na.

Paulin anrālna ei man le atak chunga raling khat

12 Kei anlianpui rang hi ka ranga anāng ani na. Ka ranga ei nemna abui ām nisela Puma kōm āta anlangna tin dōra le anrālna kei man ngāi dōra rui kei ril bang rang ani na. **2** Kristana a om mi khat ka riat, ama chu kum sōmleimanli mān han vānram anthumna tenpei ei makhal ani na. **3** Tenchu hava mi chu taksana mo taksa nōka mo chu riat makunga, Pathianin ariata. **4** Hava mi ha paradisa ama khala, hava mi hān aril salui khop chong avariata, miringin ei ril thei ranga anphal mak. **5** Hava ang miring ruia kēng kei anlianpui rang, kei rāt nōkna ngāi rong nōk anten atei itē sika ka ninga anlianna thō nō ning. **6** Anlianpui rang zōt inlāng, āmo ni pial nō ning. Asik chu chongtak kēng kei ril rang ani na. Tenchu tutēn kei thō le kei ril ngāi sika ansānga ei na be nōkna ranga kei bāng ani na.

7 Hava chong anlangna alian sabak sika han chongpāk kei ansalpui nōkna ranga ka taksana raling khat ana pēka, borāi kei thō nōkna ranga koi ana zēm ranga soitān palāi khat ana pēka. **8** Hava ha ka kōm āta ei na khāi pena ranga Puma kōma voi anthum kei zong ani na. **9** Tenchu amān ka kōma: “Ka lungkhamna hi nang na ranga ahun kēng. Asik chu kei rātna hīn nei rātna nōkna ei na mantung pe ani na.” Hasika han Krista rātna chu ka chunga ei om riam theina ranga, kei rāt nōkna ngāi dōra lehin anlianpui ka ti. **10** Hasik tak han Krista sika kei rāt nōkna ngāi, māimōkna ngāi, abui antakna ngāi, ansinsakna ngāi, antakna ngāi dōrāna ka phūk adāi, asik chu ka rāt nōk lāi hin kei rāt ani na.

Korinth mi ngāi rang Paul amalungpōngna

11 Ka ninga borāi kei thō hin āmona kei anlō ani zei? Tenchu hava ha nangni kēng anān chang u. Nangni ngāi kēng koi anānlian rang na ni hale, asik chu itē ka ni ngal nōkām, hava kuitīr ulian anti ngāi bila alakte ngala anthuai makung. **12** Nangni na kōm u na kuitīr andangna aloma sinsiana ngāi, tichang abui sinthōna ngāi, boidongkhap sinthōna ngāi dōra dūkdiar chunga kei manlang ani na. **13** Hong ngala mo kuibing atei ngāi ranga nei duai tham u na? Nangni na ranga puak arik kei chang duai nōk rong ni mak mo? Hava kei dik nōkna chu na madual u ro.

14 En ro, atun hin voi anthum changna na kōm u na ahong ranga kei ansin. Nangni ngāi puak arik achang rang ni makung. Nangni na neinun u ngāi ni mak ning kei ōl, tenchu nangni ngāi aman ranga kēng kei na zōt u. Asik chu, nu pa ranga dōnglua antīng rang hi nāi ngāi ni mak, tenchu nu pa ngāi kēng nāi ngāi ranga antīng rang. **15** Hasik han nangni na ranga kei nei dōra rāisān hiaia thām ka ti, ka pumpui len ahek diaia anmang ka ti, atam sabaka kei na dit u sika mo, alakte nei na dit u rang? **16** Āni chu ni ta rase, nangni ngāi puak arik chu chang makung. Hanum nisela, athei athiama mo ani zei ni mak mo zei, kei na vala kei na man ani u zei. **17** Nangni ngāi kāra mi khat kei hong tīra hin kei na manthām mo ani u zei? **18** Na kōm u na atīr ranga Tita kei mathēm. Ama bila koini na parual um ka hong manhong. Tita hān ei na hong manthām u mo? Koini anni hi malung munkhat achōia lampui khat āzī ni mak me mo?

19 Atun tenpei koinīn nangni ngāi kōma anthēmna chong nei la ril bang ati na mo nei la mandon chian u ala ni? Kristana om mi anga Pathian matona koinīn chong nei ril ani na. Kei madit ngāi, alom peia nangni nei rāt thei u na ranga nei thō zit ani na. **20** Asik chu na kōm u na ka hong tikle kei na mu zōt u anga kei na mu nōk rang hanūk chu nangnīm nei na mu zōt u anga, nei na mu u nōk rang hi kei chi ani na. Ansualna hongtete ngāi mo, khāmaret, taksitna, ansukna, siat anrilna, āchiar, malung alian, anbuaina ngāi a om thei ti hi kei anrīng ani na. **21** Na kōm u na ka hong rēt tika Pathianin na maton u na annuaia ei na siak rang ti hi ka ratha ei ta ani na. Aphamān len āta āsia thōna ansīr lui ngāi hurna annim ngāi, hurna ngalna adōn ngāi le hurna sa nōka ānnok tamtak ngāi ranga kei chap rang hi ka ratha ei ta ani na.

Chongbe hekna

13 Hiva hi voi anthum changna na kōm u na kei sē na rang ani zei. Asik chu:

"Ariatpui mi anni mo anthum mo amūr āta chong dōra chu chat ngēt rase." (Dān.19:15) **2** Voi anni changna na kōm u na ka om lāia chong kei na be zēt u anga atun um na kōm u na ka pum abui ām kei na be rēt ani u zei: Ka honga kīr rēt tika chu aphamān āta āsia thō ngāi le mi atei ngāi dōrām tutē kei rēng rang om no ni. **3** Asik chu koi ka malung sūnga chong arilpu Krista rui ha nangnīn andangna athō ranga nei thūn u ani na. Ama chu nangni ranga ranak dōn lui ni mak, tenchu nangni ranga ranak anei ani na. **4** Ama chu ei rāt nōkna sika krosa antār ām nisela Pathian rātna lehan ei hong dam rēt ani na. Havan tin anga han ama kōma nei om sika rāt lui na ni theia, tenchu nangni ngāi ranga Pathian rātna lehan adama om inti.

5 Nangni hi iamnana nei om mo nei om u nōk mo, ansinna dōn u ro. Na ninga ansinna thō u ro. Krista Isua na kōm u na a om kēng ti hi anriat u mak che mo? Hano ten, na tak chung u na ansinna akorong chang inti hale? **6** Tenchu ansinnana tingluia om mak me ti nei manlang u rang hi kei anngamna ani na. **7** Āsiat nei thō u nōkna ranga Pathian kōma bōr kei na zongpe u, koinīn atinga nei anlangna ranga ni mak. Tenchu koini tingluia nān lang ngalām nangnīn om adik nei thōthei u na ranga kei zong ani na. **8** Chongtak duina ranga itē thōtheina dōn mak me tenchu chongtak rang duaia kēng nei thōthei. **9** Koini na rāt nōk le nangni nei rāt u chachak hi na rāi ei sānna. Nangni ngāi nei anchang u na rang hin koini ngāi na bōr zongna ani na. **10** Na kōm u na kei om nōk sika hin hiva lekha ngāi apei rang ni mak, tenchu na kōm u na ka om tikām nei anding u na ranga Pumān ningneina ei na pēk anga ankhir sabaka ningneina kei song nōkna kei maziak ani na.

Anthānna chibai

11 Ahek khīta, parual ngāi, adam ahara om u ro, anzui u ro, lungngam ansak u ro, malung munkhat chōi u ro, phūkdāia om u ro. Hatuka anditna le phūkdāina Pathian chu na kōm u na om inti.

12 Biang antum ānthiang lehan chibai anthō u ro. **13** Mīnthiang ngāi dōrān chibai ana hong mathuan u.

14 Puma Isua Krista lungkhamna, le Pathian maditna le, Ratha Ānthianga anlopna chu na lom u tak chunga om rase. Amen.

GALATIA MI NGĀI KŌMA PAUL LEKHA MATHUAN

Chibai thōna

1 Koi Paul, miring kōm āta le miring sika kuitīr ni makunga, tenchu Isua Krista le āthi ngāi bil āta anthuipu Pa Pathian zara kuitīr ka ni na. **2** Ka bila om unāi ngāi dōra le han,

Galatia rama kuibing ngāi ranga:

3 Pathian, koini na Pa le koini Puma Isua Krista lungkhamna le phūkdaina na chung u na om rase. **4** Pathian koini na Pa ei zōt anga atun lāi taka hun āsia nāta anān zōk thei ranga Isua Krista chu ama aninga koini masial ngāi sika ei hong anpēk ani na. **5** Ama kōma tāituana anlianna om rase. Amen.

Galatia mi ngāi nūk ei ankei u sika Paul amalung natna

6 Krista alungkhamna zāra ana pāi u kōm āta anrappāna thang ahui atei tianga nei anthot u hi ka chang adong sabaka ka riata. **7** Thang ahui atei itē om mak, tenchu nangni ngāi malung sōk anchāna ranga mi senkhat a om a, hava ngāi hān Krista thang ahui chu ankhōi ranga aval u na. **8** Tenchu koinīn na kōm u na thang ahui nei hong ril nōk thang ahui atei koini mo ole vān āta vānpalāi ngāi mo thang ahui ahong ril tak chu khomāk tung u rase. **9** Machina kei na ril u anga atun um ka na ril rēt u: Nangnīn thang ahui nei man u nōk thang ahui atei ahong aril ving tak chu khomāk tung rase.

10 Asik chu atun tena hin miring lōpna mo kei la rok chian ole Pathian lōpna mo kei la rok? Hanūk rēt chu miring rāi ansānna mo kei la ravān chian? Atun tena hin miring rāi ansānna kei la ravān chian aniten, Krista suak achang ni lāi makung.

Pathianin Paul ei pāina

11 Unāi ngāi, thang ahui kei ril hi miring kōm āta ni mak ti hi kei na manthei zōt u ani na. **12** Hava ha miring kōm āta kei man ni mak, miringin ei na manchūm ni mak. Tenchu Isua Krista ei hong anlangna zāra kei man kēng.

13 Tian lāi han Jihudi sakhua na ka om lāia ka omdān ngāi ha na riat kiar u na.

Asik chu Pathian kuibing achālaka ansinsak chachak le ansiat biang ranga tepannēl ka ni na. **14** Hanūk chu ka chi ka nama pipu omdān ngāi āzī lampanga mi nēka tepannēl kei ni sika Jihudi sakhua na ka nam ngāi kāra ka rual changpui tamtak akhēl ka ni na. **15** Tenchu ka nu von sūng āta Pathian anānthangpu hān alungkhamna zāra ei na pāi ani na. **16** Jentail ngāi kāra ama thang ahui chu kei varil theina ranga anāi pasal chu ka kōma ei na hong manrāl pe rang hi ama malung vong ani na,

hava lāi han miring kei rakel om mak. **17** Hanūk chu Jerusalem khopuia ka māna kuitīr alei a om ngāi kōm um sē makunga, tenchu sōt mak Arabia rama ka pan lena, hatuka Damaska khuana ka honga kīr rēta.

18 Hatuka kum anthum atheng suale Peter[23] antongpui ranga Jerusalem khopuia ka sē na, ama bila ni sōmleirangā ka vaom a. **19** Tenchu Puma aparual Jakob rong nōk chu atei tutē kuitīr mu makunga. **20** En u ro, Pathian makunga kei na ti u kēng, na kōm u na hiva kei maziak ngāi hi milak ni mak. **21** Hava suale chu Suria ram le Kilikia ram dāma ka sē na.

22 Tenchu Judia rama Krista kuibing a om ngāi kōma tutēn mēlriat na la nei u mak. **23** Tenchu machina koini anānsinsak chachakpu le iamna lampui anbuai chachakpu hān atun chu hava iamna rui thang ahui ngēt ha aril zei, ti thang duai chu alei riat u zeia. **24** Hatuka koi ka sika han amānīn Pathian chu amanpāk u na.

Paul le kuitīr atei ngāi

2 Hankēng kum sōmleimanli suale Barnaba bila Jerusalem khopui a ka kīr rēta, koini na bila Tita hām na ruaia. **2** Ka kōma Ratha ei hong anlang anga kei sē ani na. Hatuka Jentail ngāi kōma thang ahui rui kei varil ngāi ha amāni kōma kei vamanlang ani na. Hanum nisela mi lian ual ngāi kāra chu maruk uala ka ril u na, asik chu akoronga tān papei kei chang nōkna ranga. **3** Hanum nisela ka bila om Tita chu Grik nam ani nām serantan khakhak rang ti u mak. **4** Tenchu hava ngāi ha maruka unāi rothol ngāi koini bila ei hong lūt u na amānīn suaka ei na sin thei u na ranga Krista Isuana zōkna nei man rui maruka a-en ranga ei hong lūt u ani na. **5** Hanum nisela thang ahuia chongtak chu na kōm u na ei omtit theina ranga chomo khat ngal amāni thuaia lūt mak me.

6 Hanūk chu hongte sika mo mi lian khat ka ni ānti ngāi bila ha ka kōma ei ni le ei ni u nōk ha ka ranga itē ei nemna om mak. Asik chu Pathianin miring pang tiang a ena ruiril mak, hava mi lian anti ngāiin ka ranga athar itē ei na manriat om mak. **7** Tenkhata serantan ngāi bila thang ahui aril ranga Peter kōma ei anbetōk anga serantan lui ngāi bila aril ranga Pathianin ei na betōk u ha amu viak thei u na. **8** Asik chu serantan ngāi bila kuitīr achang ranga Peter amalung sūnga sin athōpu dēn ha serantan lui ngāi bila kuitīr achang ranga ka malung sūnga sin ei thō ha amu thei u na. **9** Hankēng ka kōmām lungkhamna anpēk zei ti ariat sua

[23] Grik chong chu Kipha ti na ani na.

u le Jakob le Kipha[24] le Johan, hiva ngāi hi lāi chopui anti ngāi hān koi le Barnaba kōma anloppuina chang kut lehan kut anānsūrpui u na. Havan tin han koini Jentail ngāi kāra nei sē rang, amāni ha serantan ngāi kāra ei sē u rang ati na chong ei chat ani na. **10** Tenchu anriang ngāi rong hi ariatpuitit ranga ei na mathēm u ani na, koi um hava ha chu achālaka kei zōt ngal ani na.

Paulin Peter āngō

11 Antiokei khuana Peter asē lāi han ama aning lena dem akāia ei om ani na, hasik han amaton ngēta kei angō ani na. **12** Jakob akōm āta mi senkhat ahong mān han Jentail ngāi bila nēksāk alei thō chachak ani na. Tenchu amāni ahong atung sua u le chu serantan mi ngāi ei chi sika anūk ankeia abinga ei ankhāi ani na. **13** Ama bila han atei atei Jihudi unāi senkhat um nisela phuazekām om ei thō u ani na, Barnaba len um nisela amāni phuazekām om sika han ei manbuai u ani na.

14 Hasik han amāni ngāi chu thang ahuia chongtak anga kal chōi u lāi mak ti ka mu le mi dōra matona Peter kōma kei ti: "Jihudi nam pial na ni, hanum Jihudi nam anga omdān nei thō nōk. Hontin mo Jentail ngāi omdān anga nei oma han, Jentail ngāi rang ha Jihudi omdān anga kēng nei om khakhak u rang nei ti thei rang?" ati na.

Jihudi ngāi iamna sika sandam ani u

15 "Jihudi nam piala anzir kēng na ni, mi salui nam atei ngāi ang ni mak me. **16** Miring hi dān sin thō ei zī sika asat anlō ni mak, tenchu Krista Isuana iamna sika asat anlō kēng ti hi nei riat sua ani na. Hasik han dān sin thō zī sika mīn asat ei anlō ni mak, tenchu iamna sika asat anlō ei ni sika han koinīm Krista Isuana nei iam ani zei. Asik chu miring tukareng dān azui zit sika asat anlō thei mak mena.

17 Kristana asat anlō ranga na pūt lāi hin mi salui nei anlō hi anthiang vanga anlanga. Tenchu hava sika han Krista chu āsiat dorbōndompu mo nei manlō rang ani zei? Ni pial mak. **18** Asik chu koiin kei masiāta kei pei sua ha athara ka manding rēt ten, ka ninga dān ansial anlō chang ka ting. **19** Pathian sika kei dam theina ranga dān dēn lehan dān sika āthī kēng ka ni zei. **20** Krista bila krosa antār kēng ka ni zei. Adama kei om hi koi ni lāi makung, tenchu Krista kēng koia hin adam ani zei. Atuna taksana kei dam hi Pathian nāi pasal iamna sika dam ka ni na. Asik chu amān ei na dita ka rathūla ei hong anpēk ani na. **21** Pathian lungkhamna chu pei manchang makung. Dikna chu dān sika a

[24] Kipha chu Peter ti na dēn ani na.

om nisela chu Krista ei hong thī ha akorong ani na!"

Iamna sika sandamna

3 O Galatia rama āmo ngāi! Chongtak nei iam u nōkna ranga tu mo nangni ngāi anānthēm u? Isua Krista krosa ei antār rui ha na mit makung u na anthiang vanga anzara a om zei hale! **2** Hiva duai hi na kōm u nāta ariat ranga kei zōt chu: Dān sin thō sika mo Ratha Ānthiang nei chang u, ole nei rangāia nei iam u sika mo? **3** Hadōr pei mo āmo na ni u zei? Ratha lama nei phut u na atun ahekna ranga taksa lama mo nei pan u ani zei? **4** Hava ha akorong ngal chang sela hadōr pei mo akorong ranga antak nei tiar u? **5** Na kōm u na Ratha ana pēkpu u le na kār u na tichang abui sin athōpūn dān sin thōtheina lehan ei thō sika ni mak,tenchu chong nei rangāia nei iam u sika kēng asat ei na manlō u.

6 Havan tin han *"Abrahamin Pathian a iama, hatuka hava iamna ha ama ranga ādik ati na ei anbe ani na," (Anp. 15:6)* ati na. **7** Hasik han iamnana a om ngāi kēng Abraham nāi ei chang ti ha re u ro. **8** Māna Pathian Lekhabūna han, Pathianin iamna sika nam atei ngāi rang adik ei manlō rang ti ha Abraham kōma apha mān āta thang ahuiin alei hong ril ang taka: *"Nang āta hin nam tin bōrsāng tung inti," (Anp.12:3, 18:18, 22:18)* ati na. **9** Hasika han iamnana a om ngāi dōra chu aiam mi Abraham abila bōrsāng tung inti. **10** Dān sin thō thunuaia a om ngāi dōra khomāk thunuaia a om ei ni u sika Pathian Lekhana anziak anga: *"Dānbuna anziak ngāi dōra anga āzī rang ati na aloma zī lui mi chu khomāk atung kēng," (Dān.27:26)* ti ani na. **11** Hanūk rēt chu tukareng Pathian mit muna dān akip sika adik anlō ngāi mak, *"Asik chu iamna lehan mi dik chu dam inti," (Hab.2:4)* ti ha anthiang vanga anlang ani na. **12** Dān chu iamna nāta ahong asuak ni mak. Tenchu: *"Tukareng hava ngāi āzī tak pei chu hava ngāi le dēn han dam inti." (Lev.18:5)* **13** Krista chu koini na sika khomāk atunga a om lāi han khomāk atung dān āta man lehan ei ratan ani na. Asik chu Pathian Lekhabūna anziak anga: *"Thingsia chunga antār chu khomāk atung kēng," (Dān.21:23)* ti ani na. **14** Hasika han Abraham akōma bōrsāng atung ha Krista Isuana nam atei ngāiin ei madōm u na rang ani na, hanūk chu koinīm iamna lehan chongantin Ratha ha nei man theina rang ani na.

Anthūl ngāi lui chong antin rui

15 Unāi ngāi, hiva hi miring omdān amanga ankhīna chong kēng kei ril. Miring kār āta chong ngal nisela chong antina dān ankhit sua aniten tutēn hava ha

athūl thei om lāi mak, chong atei um itē ansap thei lāi mak. **16** Atuna hiva chongtin ngāi dōra hi Abraham le ama achithāk ha kēng ei derdīn ani na. "Nang na chi ātampa nāta ti mak," tenchu miring khat dak ei derdīna kēng: *"Nang na chi nāta," (Anp.12:7, 13:15, 24:7)* kēng ei ti na. Hava achithāk angkhat dak ha ani zei Krista ani na. **17** Hiva kei ti na asik chu: Krista sika Pathianin mānlāi āta dān ankhit chu alei hong man om sua ei ni sika kum raza manli le kum sōm anthum atheng suanām dān ankhit ahong ansin hān chong antin ei masiat thei nōkna ranga akorong hong manchang mak. **18** Dōng alua theina ranga ningneina hi dān sika ahong nisela chu chongtin sika ahong ni pial lāi nō ni. Tenchu Pathianin Abraham kōma kēng achong ei tin ani na.

Dān ei hong omna

19 Hanle isik mo dān hi ei la hong om chian? Āsia thōna ei hong suak sika, achongtina ei pēk achithākpu ahong atung māsenga anmang ranga Pathianin dān chu ei hong man om ani na. Hava ha vānpalāi ngāi amanga alāia mi khat kuta ei hong pēk ani na. **20** Mi khat dak rang sika tutē alāia palāi chang thei ngāi mak, tenchu Pathian angkhat dak rong kēng athei. **21** Hanle dān hi Pathian chongtin ngāi lehin ankal mo ani zei? Ni pial mak. Asik chu dān angkhat dak hi damna apēk ving thei nisela dikna chu dān sika ahong asuak ei chang rang ani na. **22** Tenchu Isua Kristana iamna sika han hava Pathian chongtin ha aiam ngāi rong kōma ei pēk theina ranga Pathian Lekhabūna chongin miring dōra alom peia āsia ningneina thuaia ei siak kēng ani zei.

Iamna ei lian zia chu

23 Tenchu iamna ahong asuaka, ha iamna ha ahong anlang mān kār pei chu dānin ei na khita a om na ni na, dānin ei na runga ei na hual ani na. **24** Iamna sika adik nei anlō theia, Krista tianga ei na maruai theina ranga dān chu koini ana rungpu anī na. **25** Atun chu iamna ei hong suak sika hin ana ruaipu thuaia om lāi mak me.

Iamna sika Pathian nāi changna

26 Hava sika han Krista Isuana iamna sika na lom u na Pathian nāi kēng na ni u zei. **27** Na lom u na Krista sika baptisma alāk ngāi dōra chu Kristana anthuam kēng na ni u zei. **28** Jihudi mi le Grik mi, suak le suak nōk, hanūk pasal le nupang um ei teina itē om lāi mak, asik chu Krista Isuana na lom u na angkhat kēng na ni u zei. **29** Krista ta nei ni u sika han Abraham achi na ni u zei, hatuka

chongtin ang taka dōng aluapu na ni u na.

4 Hava kei ti na chu hintin hin ani na: Dōng alua rangpu alom peia dōnglua puma ani nām nisela nāipang ei la ni sika han ama le asuak dōn itē ei teina om mak. **2** Tenchu apān hun bi ei ruat pe asuak māseng ama chu arungpu le dōnglua aenkolpu thuaia kēng ei om ani na. **3** Koinīm havan tin dēn han nāipang na la ni lāi han maniapūr anchūna suak thuaia nei om ani na. **4** Tenchu hun kipna ahong asuak tika chu Pathianin anāi pasal ahong tīra, ama chu nupang āta ahong anzira, dān thuai ngēta oma ahong anzira. **5** Dān thuaia a om ngāi chu man lehan ei ratana nāi pasala anpom ningneina nei dōn theina ranga ani na. **6** Hatuka nāi nei ni u sika han Pathianin nāi pasal Ratha chu nangni malung sūnga ei hong man honga, hava lehan "Abba," Pa[25] ati na ei pāi ani na. **7** Hasika han suak ni u lāi mak chena, nāi pasal kēng na ni u zei, hatuka nāi pasal nei ni u sika Pathianin ei thang Krista zāra dōng aluapui hām nei chang ani u zei.

Galatia mi ngaī rang Paul alungpōngna

8 Hanum nisela tian lāi han Pathian nei la riat u nōk sika Pathian tak ni lui, pathian ngāi suaka nei om u ani na. **9** Atun chu Pathian na hong riat u tāk aniten, Pathianin um ei na riat u ani na. Hanle hontin mo nangnīn hava rātna bui le ei nemna bui maniapūr anchūna suak tianga dēna nei anhoi rēt thei u? Athar rēta machina ngāi dēna suak achang rang mo nei zōt u? **10** Nangnīn nikhua le thakhua bīk, kum le zoro bīk aser nei la mang u chachak ani na. **11** Nangni na rang u na akoronga apōng lam ka ni ngāi ti hi nangni na chung u na ka ratha tākna ani na.

12 Unāi ngāi, kei na hong mathēm ani u zei: Koi kei om anga hin om u ro, asik chu koi um nangni ngāi om anga ka om hile. Ka chunga chu adik nōk itē thō u mak che. **13** Na kōm u na thang ahui ka ril pepek lāi han ka taksa ei dam nōk zia ha na riat u na. **14** Ka taksa ei dam nōk sika na kōm u na rui asuak ngāi dora ha ka ranga ansinna ani na, hanum nisela ning chial na makhāi u mak chena, na mahuat um u mak chena. Tenchu Pathian palāi khat ang mo, Krista Isua a pum len anga mo kēng na na lei phām u na. **15** Havan tin han aniten, ravān asa nei anti u na na malung ei pār u ngāi ha hon tiang mo ei om ani zei? Tenchu nei thei ni u sela chu, na mitru u ngāi ngal akela ana pēk rang ten pei nei anhuam u ha kei na manriat zām u ani zei. **16** Hanle na kōm u

[25] Aramaik chonga Pa ti na ani na.

na chongtak chong kei ril sika mo nangni ngāi rāldui kei chang ani zei?

17 Mi senkhat chu asat lam tianga rang ni thak luia, nangni ranga achālaka atepannēl hi a om u na, tenchu hava ngāi ha amāni tianga na tep eiannēl u na rang ha kēng ei na zōt u. Hasika han koini nāta anānsen rang ha achān ei val u ani na. **18** Nangni bila ka om chachak rong le ni mak, tenchu asatna lampui tianga rang aniten, na tep nei mannēl babang u rang hi asa. **19** Ka nāi madit ngāi, na kōm u na Krista mēl chu anlang rēt māseng chu nāi-ha puang anga kei tēng rēt ani zei. **20** Nangni ngāi ruia ka malung ei anpōn sika hin atun hin nangni bila a oma ka chong-āk hi antei rang kei zōt ani zei.

Hagari le Sari ruia ankhīna

21 Nangni dān thuaia a om zōt ngāi, na manthei u ta: Dānin imo ei ti ha riat u mak che mo? **22** Asik chu Pathian Lekhana anziak: Abrahamin nāi pasal anni aneia, angkhat chu suaknu le anāi pasal ani na, angkhat rēt chu suaknu nōk le anāi pasal ani na. **23** Suaknu le anāi pasal chu taksa ningōlna nāta anzir ani na. Hanuk chu suaknu nōk le anāi pasal chu chongtin āta anzir ani na.

24 Hiva nupang anni ngāi hin omzia nei chunga ankhīna adōn u na. Hiva nupang anni ngāi hin dān ankhit anni rui ha ei hong derdīn ani na. Angkhat chu Sinai Mual āta suak achang ranga nāi pasal anzirnu ha ani na. Hava ha Hagari ani na. **25** Hava Hagari ha Arab rama Sinai Mual, atun taka Jerusalem khua le ānkhī ha ani zei, ama chu anāi ngāi lehan suak achanga ei om u ani na. **26** Tenchu chungvān Jerusalem chu suak ni mak, hava ha koini ngāi na loma na nu ani na. **27** Asik chu Pathian Lekhana anziak:

"O nupang achingnu,
Nāi mazir luinu,
Na rāimansān ro.
Nang nāiha tēng luinu,
Anringa ankhēk ta ro.
Asik chu ruathar adōnnu nēka,
Nochan ansaknu nāi ngāi
ātam ual," *(Isa.54:1)*

ti ani na.

28 Unāi ngāi, Isaak anga koinīm chongtina nāi kēng na ni zei. **29** Tenchu hava lāi han taksa ningōlna le nāi anzir han Ratha nāta nāi anzir rang ha ei sinsak chachak ani na, atun um havan tin ang han ala ni. **30** Tenchu Pathian Lekhana han imo anziak? *"Suaknu le anāi pasal ha masuak ta ro. Asik chu suaknu nāi pasalin suaknu nōk anāi pasal lehan mun khata dōng aluapui chang pial thei nō ni,"* *(Anp.21:10)* ati na. **31** Hasik han unāi ngāi, koini hi suaknu nāi ni mak me na, tenchu suak nōknu nāi kēng na ni.

Kristana zōkna

5 Kristān zalēnna adōn ranga
ei na mazōk ani na. Hava
tak ngēt lehan adettita andinga
om u ro, athar rēta suak rīngkol
raput u lāi nō ro.

2 Rangāi u ro! Koi Paulin na
kōm u na kei ril chu: Nangnīn ser
na mantan u ten, na rang u na
Krista chu itē ei nemna ha om lāi
mak hale. **3** Dān rui pumpui āzī
rang hi antāng kēng ka ni ati na
tukareng aserantan ngāi kōma
athara kei manriat rēt u ani zei.
4 Dān sika asat anlō rang ati na
apūt ngāi chu Krista akōm u na ei
nemna bui le alungkhamna nāta
ankhāi kēng na ni u zei. **5** Tenchu
koinīn Ratha lehan iamna dōn
chunga nei mangang dikna chu
aphām hiaia na lei ngāk ani na.
6 Asik chu Krista Isuana han
serantan itē ei nemna om mak,
serantan lui um itē ei nemna om
mak. Tenchu anditna ādet lehan
iamna rong ha kēng alu khīt
ani na.

7 Nei tān u hi asapa ani na,
tenchu tu mo chongtak zī nōkna
ranga anakhār u? **8** Havan tin ang
ranga anthēmna ha nangni ana
pāipu u nāta asuak chu ni mak.
9 Asik chu chol alaktēn zurua
apumpui ei mantep ani na.
10 Pumana nangnīn mandon atei
chōi u mak che ti hi na chung u
na anngamna ka dōna. Tenchu
nangni anānbuai u tak angkhat
pei ni rase, Pathianin achung u na
ruiril inti. Hava ha ei zozōt mi ni
rase. **11** Tenchu unāi ngāi, atun
tena serantan rui kei la ril chian
nisela ichanga mo ansinsakna kei
la tēng bang? Kei ril nisela chu
kros ruia kei ril hi anpōnna bui ei
ni rang chong ani na. **12** Havan
tina nangni ngāi chunga anānpōn
ngāi chu amāni apasal nīna ei pei
u rang kei zōt ani na. **13** Unāi
ngāi, zalēnna adōn ranga anpāi
kēng na ni u, tenchu hava na
zalēnna ha taksa ningōlna ankhop
rang ronga mang u nō ro. Hanēka
aniten, anditnana om u tān
angkhat le angkhat dorbōndom
anlōm u chachak ro. **14** Asik chu
hiva chongkam khat dak hin
aloma dān dōra ei makhipna:

"Na inkōl mi chu naninga nei
andit anga madit ro,"
(Lev. 19:18)

ti ani na. **15** Tenchu nangni le
nangni ngāi ha siat anrila nei
anchuk u chachak sika han nei siat
u nōkna ranga anrēng u ro.

Ratha zāra damna

16 Tenchu kei na ti u na asik
chu: Rathāna kal na chōi u ten na
taksa u na ningōlna ha bāri ei
tung nōk rang ani na. **17** Taksān
Ratha zōt nōk ngāi ning ei ōl ani
na, hatuka Rathān taksa zōt nōk
ngāi ning ei ōl ani na. Asik chu
Ratha le taksa hi andui rit
chachak ani na. Hasik han
nangnīn nei zozōt u ha thōthei u
mak che. **18** Tenchu Rathān ei na
maruai u sika han dān thuaia om

ni u lāi mak che. **19** Taksa sin thō ngāi chu anthiang vanga anlanga, hiva ngāi hi ani na: Uiare, hurna tin, hurna annim, hurna salui ngāi. **20** Hanūk chu ramīl anmōk, dōi athei, anmumākna, ansualna, khāmaret, taksitna, huat anhamna, ansenna, anchūna rothol ngāi. **21** Mi ēngsa thō, mi that, anrīna, le zu me rahāi ansakna ngāi le atei atei hava ngāi anga a om ngāi dōrām. Hiva ngāi anga om athōna kal achōi ngāi chu Pathian ram aluapu chang thei u nō ni ti ha apha mān len āta kei na manthei u anga atun um kei na manthei ani u zei. **22** Tenchu Ratha mara chu hiva hi: Anditna, rāisānna, anngoina, dūkdiarna, malung seina, omdānsatna, aiamruana. **23** Hanūk chu omannuaina, anrēngtheina, hiva ngāi lehin ankal atei dān itē om lāi mak. **24** Kristana a om ngāi chu taksana āsia andonna le ningōlna ngāi dōra lehan krosa han antār kēng ani zei. **25** Rathāna adam nei ni sika hin Ratha dēn lehin kal chōi u rei ba. **26** Akoronga chongpāk ansal u nō rei, koini le koini kāra ansuk anēngna masuak u nō rei, anmumāk um u nō rei.

Ahek khīta anthēmna chong

6 Unāi ngāi, mi angkhat peiin omdān arakān ving ten, nangni ratha lama mi ngāi hān om annuaina adōn chunga athara mathui rēt u ro. Hatuka nang um nisela anthemna na nei om ving thei nōkna ranga anrēng ro. **2** Nangni le nangni dārkham ansak u ro. Havan tin han koinīn Krista dān chu akipa nei zōm ani na. **3** Mi senkkhat chu milian ni luluia milian ka ni anti ngāi chu aninga anhuang ani u na. **4** Hatuka mi tei le ankhī luia, amān atheia ei thō ha mansin rase, hatuka ama atheia han anlianpui rua dōn inti. **5** Asik chu tukareng na ninga puak chu na ninga nei pēl chip rang ani na. **6** Pathian chong tianga anchūna a man chu ama anchūpu lehan alom pei asa dōra ansempui rase.

7 Anhuanga om u nō ro. Pathian chu ēlsekara thō ngāi mak me. Asik chu miringin ei ling tak pei ha ei kham rang ani na. **8** Tukareng ama ataksa zōt anga atu chu taksa nāta āsiat thei mara kham inti, hanūk chu tukareng Ratha zōt anga atu chu Ratha nāta tāituan damna mara kham inti. **9** Sin āsa thō ranga mahuat u nō rei, asik chu zām anzal luia na om ten, ahun taka chu amara kham inti. **10** Hasika han hun asa na man lāi hin mi dōra ranga sin āsa thō u rei, aiam mi insūngkua ngāi ranga thō ual u rei.

Serantan ni lāi mak ansin athar kēng anāng

11 En u ta! Horop alianpa ngāia ka kut ngēt le hiva lekha kei maziak hi! **12** Apang tiang

lima mi lian khat anga anlang rang azōt ngāi kēng serantan khakhak rang ati u, Krista kros sika ansinsakna rong ha amānīn ei tiar u nōkna ranga apūt u kēng. **13** Tenchu serantan ngāi ual kēng dān zī luia a om u ani na. Hanum nisela nangni na taksa u chunga anlianpui rua ei dōn thei u na ranga serantan ranga ei na pūt u ani na. **14** Tenchu koini na Puma Isua Krista kros rong nōk chu ka ranga atei itē anlianpui rua dōn makung. Krista sika maniapūr chu ka ranga krosa antār ani na, koi um maniapūr ranga krosa antār ka ni zei. **15** Asik chu Krista Isuana serantan le serantan nōk itē ni mak, tenchu ansin thar ha kēng atak. **16** Hava dān ang taka āzī ngāi chunga phūkdāina le lungkham muna om rase. Israel Pathian chungām om rase.

17 Ka taksana Puma Isua ei andangna kei raput sika hin atun āta chu tutēn na manpōn lāi nō rase.

18 Unāi ngāi, koini na Puma Isua Krista lungkhamna na ratha u bila om rase. Amen.

EPHESI KHUANA MI NGĀI KŌMA PAUL LEKHA MATHUAN

1 Koi Paul, Pathian zōt anga Krista Isua kuitīrin Ephesi khuana mīnthiang ngāi le Krista Isuana aiamrua ngāi ranga kei maziak .

2 Pathian koini na Pa le Puma Isua Krista lungkhamna le phūkdāina na kōm u na om rase.

Kristana ratha lama bōrsāng ngāi

3 Pathian le koini na Puma Isua Krista Pa chu anpāka om rase. Amān Kristana chungvān muna ratha bōrsāng dōra le bōrsāng ei na pēk. **4** Amān maniapūr ansin mān āta Pathian makunga anditna le manubuia ei na manlang theina ranga Krista zāra ei na thang ani na. **5** Ama ei nuam ang le ei zōt anga Isua Krista zāra anāia ana pom ranga aphāmān āta ana lei ruatsa na ni na. **6** Alungkham lianna ei anpāk theina ranga ei maditpu zāra alungkhamna chu manbuia ei na pēk. **7** Pathian alungkhamna ei tamzia anga ama thisen zāra koinīn ratanna le dān anrakān nāta andualna nei man ani na. **8** Alom peia hianna le riatna tin lehan alungkhamna chu ātam sabaka ei na pēk ani na. **9** Asik chu amān asat ei mandon ang taka aphāmān āta amalung derdīn anga akōma amalung vonga chong maruk anthup chu koini na kōma ei na manriat ani na. **10** Alom peia chungvān le maniapūra om ngāi dōra hi Krista thunuaia ei siak zit theina ranga ahunbi ahong akipa dorbōndom ranga amalung vong anga chong maruk anthup chu ei hong manriat theina rang ani na.

11 Ama amalung vong anga alom peia athō na amalung derdīna ei mansūk anga koini hi aphāmān āta ana lei ruatsa na ni na. Havan tin han Krista zāra alom peia dōngaluapui nei hong chang thei ani zei. **12** Asik chu koini Krista chunga ansabeina dōn mānsa ngāi amanga Pathian lianna ei anpāk theina rang anthang na ani na. **13** Nangnīm hava chongtak chong, na sandam u na thang ahui chong ha nei rangāi u na Kristana aiam nei hong ni u ani na. Hatuka nei iam u sika chong antina Ratha Ānthianga sīlmōr anzēm sua kēng na ni u zei. **14** Hava Ratha ha Pathian lianna ei anpāk na ranga amān ei na rachōka ei ratanna rang dōngluapui man ankhāpna ani na.

Rāisān chong rilna le bōrzongna

15 Nangni ngāi bila han Puma Isua chunga nei iam u na le mīnthiang ngāi dōra chunga anditna nei dōn u ha ka lei riata. **16** Han tin han koi um nisela ka bōrzongna bila hin na raming u ngāi chip aril mong luia rāisān chong nangni ngāi sika ka mantung chachak. **17** Koini na Puma Isua Krista Pathian,

Anlianna Pa chu nangnīn nei riat riam thei u na hianna le anlārna Ratha chu ei na pēk thei u na ranga bōr kei na zong pe u chachak ani na. **18** Amān ei na pāi u na ansabei, mīnthiang ngāi anlianna bila dōng aluapui achang ranga ei na pāi zia u nei riat thei u na rang na malung mit ei na manvār pe theina ranga bōr kei na zong pe u ani na. **19** Hanūk chu koini aiam ngāi na tak chunga thōtheina ankhīna bui ei rātnazia nangnīn nei riat thei u na rang kei zong chachak ani na. Hava thōtheina ha ama kōma om ranak rātna lehan ei thō ani na. **20** Hava thōtheina ranak ha Krista tak chunga ei manga athī ngāi bil āta ei hong mathui ani na. Hatuka chungvān rama han achang tianga ei mansut ani na. **21** Alom pei chunga ruirilna, ningneina, thōtheina le anlalna ngāi dōra le hiva huna le nangkan huna raming dōra alānphua rang tin chunga ansāng khīta ei siak ani na. **22** Pathianin alom peia Krista ke thuaia āsiak zit sua zeia. Hanūk chu alom pei chunga ama alu changna ranga kuibinga ei pēk ani na. **23** Kuibing ei kipna chu Krista, alom peia aloma ei kipna ani na. Hatuka hava kuibing ha ama ataksa ani na.

Kristana damna ahong achang

2 Mānlāi han nangnīm masial nei thō u ngāi le āsia nei thō u ngāi sika nei thī u nāta ana hong mandam u na. **2** Mān lāi han atuna hi ramual omdān anga hava ngāia nei lēng u ani na. Anvāna ningneina adōn ruirilpūn ei na maruaia nei lēng u. Hava ratha hān atuna huna hē tel lui nāi ngāi chunga achak sabaka āsia ningōlna lehan sin ei thō ani na. **3** Hava ngāi bila han koini ngāi dōrām mān lāi chu koini na taksa ningōlna anga nei lēng ani na. Havan tin han na taksa le na malung ningōlna ngāi nei vāia, mi atei ngāi anga koinīm taksitna tungna nāi nei chang ani na. **4** Tenchu Pathian chu ami riangvāi muna lehan abit ani na. Asik chu amān ei na ditna ei lian sabak sika amān ei na dit ani na. **5** Hava ha amān ei na ditna lehan ei na mathuia masial sika athī sua na ni nām Krista bila ei na hong mandam ani na. Hava ha alungkhamna sika sandam kēng na ni u. **6** Hatuka chu Pathianin Krista Isuana vānram muna ama bila mun khata ei na mansut ani na. **7** Hun ala honga suak rang tika ankhīna bui ami lungkham muna abit chu ei manlang theina ranga Krista Isuana ama ei satna chu ei hong manlang ani na. **8** Asik chu alungkhamna zāra iamna sika nangnīn sandamna nei man u. Hava ha nangni nāta ni mak, tenchu hava ha Pathian neinun pēk kēng. **9** Hanūk chu hava ha sin thō mara ni mak, tukarengin chongpāk ansal ei neipui nōkna ranga. **10** Asik chu

koini hi Pathian akut suak kiar na ni na. Sin āsa tin rēng athō ranga Krista Isuana amān ei na sin na ni na. Hatuka koini hi sin āsa athōna a om ranga Pathianin aphamān len āta alei ruatsa na ni na.

Kristana pumkhat changna

11 Hasika han hiva hi retit u ro, asik chu māi lāi han nangni ngāi hi taksa lama chu Jentail nama anzir na ni u na. Hanūk chu serantan mi na ni anti ngāi kōma, serantan lui mi ngāi anti na ni u na. Serantan ti na chu miring akut lehan pasal ser ei tan ti na ani na. **12** Hava hun lāi han nangni ngāi hi Krista nāta ankār na ni u na. Israel nam ngāi bila tuallāi lēngna nāta ankhāi na ni u. Chong antin suana dān ankhit athar bila khual le ansabeina dōn lui na ni u na. Hanūk chu hi maniapūra Pathian dōn lui na ni u na. **13** Hanūk chu mān lāi han ankār na ni u na. Tenchu atun chu, Krista Isuana Pathianin Krista thisena ei na mandēp kēng na ni u zei.

14 Asik chu ama hi koini ngāi ranga anngoina ani na. Anni ha amān angkhata ei hong sin ani na. Koini na kongkāra anngoi nōkna bang a om ha ama ataksa lehan ei hong pei ani na. **15** Havan tin han anngoi nōkna ana sin dānbuna chongpēk anziak ngāi azī ranga thō rua dān ngāi ha ataksa lehan ei hong masiam ani na. Nam anni achang ha ama sika miring athar khat ei sina anngoina ei hong masuak ani na. **16** Havan tin han Pathianin kros lehan koini nam anni achang ha taksa pumkhata ei na hong sin ani na. Pathian le anngoi rētna ranga kros lehan anngoi nōkna ha ei hong that ani na. **17** Ama chu ei honga hin nangni alāna om ngāi kōma phūkdāina thang ahui ei hong ril. Hanūk chu anāia a om ngāi kōmām phūkdāina thang ahui ei hong ril ani na. **18** Asik chu ama zāra han koini nam anni achanga nei om hi Ratha angkhat lehan Pa kōma nei valūt theina ani na.

19 Hasika han nangni hi ram ateia khual le omna mun adet dōn lui mi ni u lāi mak che.Tenchu mi ānthiang ngāi bila tuallāi alēngpui le Pathian insūngkua mi kēng na ni u zei. **20** Kuitīr ngāi le deari ngāi lungphūmna chunga anding kēng na ni u na. Hava akila lungpui chu Krista Isua ngēt ha ani na. **21** Kristana in pumpui ha anruala ei mansūka ei makhopa Pumana biak in ānthiang achang ranga ei manding ani na. **22** Nangnīm Ratha zāra Pathian omna in ānthiang nei chang thei u na ranga ama lehan anruala ei mansūka anding na ni u na.

Jentail ngāi kāra Paul asinthō rui

3 Hiva sika hin koi Paul, nangni Jentail nam ngāi ranga Krista Isua sika ankhit ka ni na.

2 Nangni ngāi ranga Pathian alungkhamna dorbōndom ranga ka kōma puak arik ei na pēk rui ha nangni satna ranga ani ti hi na riat u na. **3** Hava ha anrālna lehan ka kōma achong anthup ha ei hong manlang ani na. Hava rui ha māna han abongtena lekhana ka na hong maziak u zei. **4** Hava lekhabu ha na pore u tikle Krista ruia chong anthup kei hong riat theina chu riat thei u na ti. **5** Hava chong anthup rui ha atun tak huna kuitīr ānthiang ngāi le deari anthiang ngāi kōma Ratha Ānthiangin ei hong manlang anga tian lāi chu akhūk akhūka miring nāi kōma hong anlang mak a. **6** Hava chong anthup rui ha hiva hi ani. Thang ahui sika han Getel nam ngāiin Israel ngāi bila mun khata dōng aluapui thei, taksa angkhat āta pumkhat herkhat achang, Kristana chongtin achangpui thei ani u zei.

7 Pathianin asin thōtheina ranak lehan alungkhamna bōr ei na pēk anga hava bōr pēkna zāra hiva thang ahui dorbōndom sin hi kei hong chang ani na. **8** Koi hi aloma mi ānthiang ngāi dōra bila anthuai khīt nēka anthuai khīt ka ni na. Ka kōmām nisela alungkhamna ei na hong pēk ani na, Tutēn sūtsua thei lui Krista ei anchongna rui chu Jentail nam ngāi kōma thang ahui aril ranga alungkhamna hi ei na pēk ani na. **9** Asik chu hava chong anthupa anlopna chu mi tin kōma ei manriat theina ranga alungkhamna ei na pēk. Hava ha Isua Krista sika alom peia asinpu Pathian kōma han tian lāia leilung ansiang len āta anthupa om chian ani na. **10** Tenchu atun chu amān kuibing amanga chungvān mun ansānga om alom peia ruirilna ngāi, ningneina dōn ngāi kōma Pathian hianna tin dōra anriat rang hi aderdīn ani na. **11** Hava ha tāituan tāituana aderdīn ha koini na Puma Krista Isuana amān ei hong mansūk ani na. **12** Hatuka Krista Isuana a om chunga, iamna sika anngamna adōn chunga, anchīna buia Pathian kōma avapan theina racham nei man ani na. **13** Hasika han hivan tin hin kei na mathēm u, nangni ngāi ranga antakna tin dōra kei tiar hi na dok manchuai u nō ro. Asik chu hava ha nangni ngāi ranga nei anlian u na ani na.

Ephesi mi ngāi ranga Paul abōrzongna

14 Hiva sika hin koini na Puma Isua Krista Pa makunga mankhūk ka bil chachak. **15** Chungvān tianga a om le hi maniapūra a om sūngkua pumpui dōra hi ama kōm āta raming ahong anput kiar ani na. **16** Ama ei anlianna ei anchongzia anga ama Ratha zāra na sūngrīl u na om miring hān ranak adōna arāta ei om a nei rāt thei u na ranga bōr kei na zong pe u chachak ani na.

17 Hanūk chu iamna lehan Krista chu na malung sūng u na ei om theina rang le hanūk chu anditna lehan razung ei lāka nei anding thei u na ranga kei na zong pe u ani na. **18** Hatuka Kristān ei na madit u na chu hotuk mo adung le akhang, ei ansāng le ei anthūkzia ha mīnthiang ngāi dōra lehan nangnīm riat zit thei u na ti. **19** Hatuka chu Kristān riat phasam anditna lehan ei na madit u na chu nei riat thei u na aloma Pathian ei kipna lehan akipa om u ro.

20 Atun chu Ama ei rātna lehan koini chunga asin thōtheina anga koinīn takasāta nei zong le nei mandon ngāi varāl nēka ātam sabaka koini na chunga akipa sin ana thō pe thei ani na. **21** Krista Isua zāra kuibing kōma ama ei anlianna chu akhūk akhūka, tāituan tāituana om rase! Amen.

Krista taksana pumkhat changna

4 Hasika han koi Puma sika ankhita om hin kei na mathēm u ani zei, Pathian pāina nei man u arua anga om u ro. **2** Hava sika han om annuaina le phūkdāina le dūkdiarna adōn chunga, anditna lehan dārkham ansak u chachak ro. **3** Anngoina rīrual lehan ankhita Ratha pumkhat changna chu arungtit ranga na tep mannēl u ro. **4** Nangni nei anpāi u na hi ansabeina angkhat ei ni anga taksa angkhat le Ratha angkhat ani na. **5** Puma angkhat, iamna angkhat le baptisma angkhat ani na. **6** Pathian angkhat le mi dōra Pa ani na. Ama chu alom pei chunga om, alom pei kāra om le alom peia nangni ngāi kāra om ani na.

7 Tenchu Krista alungkhamna ei na sem ang chipa koini kōma alungkhamna ei na pēk chip ani na. **8** Asik chu ānziak anga:

"Ama chu chungvān tianga
akal lāi han,
Mi ankhita om ngāi dōra amān
avaruaia,
Miring ngāi kōma bōrsāng
ahong pēka." *(Sām 68:18)*

9 *"Ama chu chungvāna akala,"* hiva ei ti hi imo? Hava ti na omzia chu, ama chu phil mun annuai ngāia avachum ti na ani na. **10** Avachumpu ngēt ha chungvān mun ansāng ngāi nēka ansānga avakala, amān alom pumpui ei manbit theina ranga. **11** Amān senkhat kōma kuitīr ngāi ranga, senkhat kōma deari ngāi ranga, senkhat kōma thang ahui arilpu ranga, senkhat kōma pastor ranga le mīnchūpu ngāi ranga bōr ngāi apēk chipa. **12** Asik chu mīnthiang ngāi akipa ei manzui theina ranga, dorbōndomna sin athō tir ranga le Krista taksa ei andinga ei ansōn theina ei pēk chip ani na. **13** Hanūk chu iamna tianga angkhat changna le Pathian Nāi Pasal ruia riatna lehan pui nei ting Krista ei kipna lehan kipna

na suak māseng ranga ei na pēk ani na.

14 Hantin han koini ngāi chu nāite sender anga om thō u lāi nō rei. Miring hianna le anhuangna chong amanga anhuangna dik lui chāngtena ankhit ranga, tī duarin ei sok anga anchūna thīnthi tin rēngin na zāp lāi nō rase. **15** Tenchu anditna dōn chunga chongtak chong arila alom peia ama lehan puiting lama ansōna om thei inti. Asik chu Ama ha alu ani na. Hatuka hava tak ha Krista ani na. **16** Ama zāra kēng taksa pumpuia ansūkthapa anzoma taksa le apēng ngāi dōra amun chipa ei makhopa sīng ei mansa thei anga anditna lehan ama ataksa chu puitinga ei na sin ani na.

Ra-āng nāi anga alēng dān

17 Hasika han hiva hi kei na ril u le Pumana chong kei na pēk babang u chu: Nam atei atei ngāi akoronga andonna ei dōn u anga om u lāi nō ro. **18** Amāni malung mit ei chō pe u na amalung u ei ankhir sika, hanūk chu ei riat u na ei zīng sika Pathian damna nāta ei ankhāi u ani na. Asik chu amānīn ei riat u nōk sika ani na. **19** Amānīn anzak riatna ei dōn u nōk sika alom peia ningōlna heklui hurna annim tin athō ranga phal taka ei anpēk u ani na.

20 Tenchu nangnīn chu Krista nāta havan tin anchūna man u mak che na. **21** Kristana chongtak a om anga nangnīn achong anngāia akōm āta anchūna na man ngēt u zei. **22** Hava ha hiva hi ani na: Tian lāia om dān maruana na mi marua u ngāi ningōlna asia tin anān thō u ranga anhuangna na mi marua ha kheka pei u ro. **23** Na sūngrīl u na malung ratha lehan athara om u ro. **24** Dikna le ānthiangna tak lehan Pathian anga aphua miring athar ansin ha makhop u tānla atiang u ro.

25 Hasika han milak chong aril ha māk u tānla, na inkōlmi ngāi kōma chongtak chong ril chip u ro. Asik chu na loma hin abāksem ngāi kiar kēng na ni. ***26*** *"Na tak asi lehan āsia thōpui nō ro. Na taksit ei lum ha nikhua manbuipui nō ro."* *(Sām 4:4)* **27** Hanūk chu soitān ranga mun pe nō ro. **28** Marusa thō hān anru lāi nō rase. Hanēk anten abui ngāi kōma hongte mo ei pēk theina ranga akut ngēt lehan sin āsa thō ranga pōng rase.

29 Na mūr u nāta chong sa nōk ngāi dōra masuak pial u lāi nō ro. Tenchu mi tei ngāi ei ansōn tir thei u na ranga ei nāng u anga chong asa rong suak rase. Na chong alei anngāi ngāi ranga ei satpui thei u na ranga. **30** Pathian Ratha Ānthiang chu manngūi nō ro. Asik chu ama zāra kēng ratanna nikhua tika ranga sīlmōr anzēm sua kēng na ni. **31** Ākhana, taksitna, malung alum, āsang arāt, mi siat aril le khamaret thōna malung dōra na kōm u nāta pei u

ro. **32** Nangni le nangni malung annēm dōn u tānla, lungkham anmu u ro. Pathianin Kristana nangni ngāi ei na madual u anga nangnīm andual u ro.

5 Hasik han nāi anditak anga Pathian omdān lāk u ro. **2** Kristān ei na dita koini ranga marim hui anbōlna ranga Pathian kōma dāli anpēk anga nangnīm anditna lehan kal chōi u ro.

3 Tenchu na kār u nāta hurna ngalna tin, annim tin le huat anhamna tin anril ngal lāi nō rase. Asik chu hava ngāi ha mīnthiang ngāi arua ni mak. **4** Hanūk chu omdān anhui lui, chong porchonok, āmo chongril, ēlsēl chong ngāi suak nō rase. Asik chu hava ngāi ha mīnthiang ngāi ranga anhui lui ani na. Tenchu hava ngāi nēk ten, nangnīn rāi ansān chong ngāi ha ril u chachak ro. **5** Asik chu hiva ngāi hi nangnīn anthiang vanga nei riat u ani na: Hurna adōn ngāi, annim tin athō ngāi le huat anham ngāi chu Krista le Pathian lalna rama ei lua u rang itē om nō ni. Asik chu huat anhamna chu mi ramīl anmōk le anmun kēng. **6** Tutēn chong korong papei lehan na huang u nō rase. Asik chu hava ngāi sika han hē tel nōk mi ngāi chunga Pathian taksitna chu ei hong chul ani na. **7** Hasika han amāni ngāi bila han anchel u nō ro.

8 Asik chu machin lāi han nangni ngāi hi āzīng om mi na ni u na. Tenchu atun hin chu Pumana ra-ānga om mi na ni u zei, ra-āng nāi ngāi anga om u ro. **9** Asik chu Ratha- mara ngāi chu satna tin, dikna tin le chongtak tina ei hong anlang ani na. **10** Hantin han Pumān ei zōt hong mo ati na mansin u chachak ro. **11** Hanūk chu mara dōn lui azīng sin thō lehan anloppuina reng dōn u nō ro. Hava nēk anten asa nōk ei thō ngāi ha rakōk u chachak ro. **12** Asik chu amānīn maruka sin ei thō u ngāi ha aril ngal anzakna om ani na. **13** Tenchu ra-āngin ei hong puang ngāi dōra chu ei hong rakōkna kiar ani na. Asik chu alom peia ahong anlang zit rang chu ra-āng hi kēng. **14** Hasika han:

"O nang a inpa, insang la ta ro,
Āthi nāta anthui ta ro,
Hankēng Kristān na chunga ei
na hong ēl rang." ti ani na.

15 Hasika han hontin mo kal nei chōi u ha asa dima anrēng u ro. Mi āmo anga ni mak tenchu mi hian anga kal chōi u ro. **16** Asik chu nikhua ngāi hi asa nōk ei ni sika hin hun asa chu rachōk u ro. **17** Hasika han riatna dōn lui anga om u nō tānla, tenchu Puma ei zōt dān ha riat thei u ro. **18** Hatuka zu anri anhāinana om u nō ro. Asik chu hava han anrēng thei nōkna a om. Tenchu Rathāna abita om u ro. **19** Hatuka anpākna la, Pathian biakna la le ratha lama la ngāi lehan nangni le nangni ngāi

chong u chachak na ro. Hanūk chu Puma sika han na malung u na anpākna la le maring ahui thō u chachak ro. **20** Hatuka koini na Puma Isua Krista raminga Pa Pathian kōma alom pei sika rāisānna chong ril chian u ro. **21** Pathian anchi chunga nangni le nangni lalchi anthō u ro.

Kristian sūngkua

22 Inneisua nupang ngāi, Puma kōma anga, na ruathar u ngāi chip rachama anpe u ro. **23** Asik chu Krista kuibing lu ei ni anga pasal hi anungāk lu ani na. Hatuka Krista chu hava ataksa sandampu ani na. **24** Hasika han kuibing chu Krista rachama ei anpēk anga han inneisua nupang ngāi um alom peia aruathar u ngāi chip rachama anpe u rase.

25 Pasal ngāi, na nungāk u ngāi chip hi madit u ro, Kristān kuibing ei madita ama ranga ei anphal ang han. **26** Hankēng amān achong lehan tīna ei man buala ei na rasūk, asik chu anthiang vanga ei na siak theina ranga. **27** Hanūk kuibing chu khel lui, anchur lui le hava ang annim neinun itē reng kop luia anthiang vang, hanūk demna abuia a kuibing chu ama makunga anlian chunga ei manlang theina ranga ei manthiang ani na. **28** Havan tin dēn han pasal um nisela anungāk chu ataksa kēng ati na ei madit rang anāng kēng. Ani tataka, anungāk andit chu ama aninga andit ti na ani na. **29** Tutēn aninga ataksa hi anmumāk om ngāi mak a. Tenchu hava ha amān ei kiavonga ei vūr kēng. Havan tin dēn han Pumān akuibing tak chunga ei vūr ani na. **30** Asik chu koini ngāi hi ama ataksa, apum, aruna apēng ngāi chu na ni. **31** *"Hasik han pasalin anu le apa māka anungāk tianga kop inti. Hatuka amāni anni ha taksa pumkhat chang unti."* *(Anp.2:24)* **32** Hiva chongrīl anthup rui hi achālaka alian kēng. Tenchu hiva hi Krista kuibing rui kēng kei hong ril. **33** Hanum nisela nang naninga nei andit anga han na nungāk u ngāi hi madit chip u ro. Hatuka chu nupang um nisela aruathar u ngāi lalchi ei thō chip u rang anāng kēng.

Nu pa le nāi ngāi

6 Nāi ngāi, Pumana na nu le na pa hē tel u ro. Asik chu hava ha ādik kēng. **2** Asik chu: *"Na nu le na pa lalchi thō ro,"* *(Ant.20:12)* ti hi chongpēk mānsa bila chongtin angkhat ani na. **3** *"Havan tin han na om ten na ranga satna om inti. Hanūk chu maniapūra nei damna sōt inti,"* *(Dān.5:16)* ati na.

4 Pa ngāi, na nāi u ngāi hi atak mansi u nō ro. Tenchu Pumana ānsep le ankōkna lama manlian mansei u ro.

Suak le apuma

5 Suak ngāi, Krista ranga malung anzīk taka ahē nei tel u

anga taksana na puma u ngāi hē chu anchi le anchūna ahē tel u ro. **6** Miringin ei zōtna rang duaia mi mit mu ranga dorbōndom ni luia. Tenchu Krista suak anga na malung dōra lehan Pathian zōt dān zī u ro. **7** Asik chu miring dorbōndom ni u mak che, tenchu Puma dorbōndom kēng na ni u ti anriat chunga na malung dōra lehan na puma dorbo adom u ro. **8** Asik chu suak mo ani suak nōk mo ani, tukareng sin āsa thō tak chu koini na Puma kōm āta rātpāk ei man rang ti ha re u ro. **9** Apuma ngāi, havan tin dēn han amāni chungām thō u ro, rathatākna pe u nō ro. Asik chu amāni le nangni nanīn u na Puma chu chungvāna om ani na, amān mandangna dōn mak ti re u ro.

Pathian rāl raliang ngāi

10 Ahek tianga unāi ngāi, Pumana le ei rātna ranak lehan arāta om u ro. **11** Soitān anthēmna tin matona nei anding thei u na ranga Pathian rāl raliang ngāi dōra lehan anthuam u ro. **12** Asik chu koini nei anduipuina hi taksa le thisen neinuna ni mak, tenchu anlalna dōn ngāi, le ningneina dōn ngāi, le hi maniapūra azīng kāra rēng ngāi le chungvān tianga raluai ngāi lehan andui kēng na ni. **13** Hasika han nikhua āsia ahong asuak tik na lei dui thei u na ranga Pathian rāl raliang ngāi dōra lehan anthuam u ro. Hatuka nikhua ahek tikām andingtit thei un na ti. **14** Hava sika han chongtak kōngkhit lehan na kōng akhita, dikna rōphuai chu na rōpa makhopa anding u ro. **15** Hanūk chu anngoina thang ahui rilna kekok chu na ke na buna anding u ro. **16** Hanūk chu hava ngāi khēla han, iamna phochēng chu ālek u ro. Asik chu hava lehan moi anga āsiatpu thal achuang ngāi dōra lei that thei un na ti. **17** Hanūk rēt chu sandamna lukhum le Ratha khendāi, ha Pathian chong ha alek u ro. **18** Hankēng kongtina alom peia bōrzongna le niai athō chunga Rathāna bōr azong chiana om u ro. Hava ngāi sika han ahian chunga alom peia dūk adiara aloma mīnthiang ngāi dōra ranga bōrzong u ro. **19** Hatuka chong aril ranga ka mūr anlong tikle Pathianin chong ril theina ei na pēk theina rangām na zong pui u ro. **20** Asik chu hiva thang ahui aril sika zīngzir le ankhit ka ni nām palāi dorbō kei la dom chian ala ni na. Hava thang ahui chong maruk ha angam sabaka kei ril rang anga arānga kei ril theina ranga bōr na zong pe u ro.

Chongbe hekna

21 Tenchu atun taka ka dingmun le ka omdān hi nangnīm riat thei u tānla kei na zōt u ani na. Hasik han ka parual madit le Pumana aiamrua dorbōndompu Tukhik hān aloma

na manthei zit u bō ni. **22** Hasik pial han ama hi na kōm u na kei hong tīr ani na. Hantin han nangnīn koini ngāi na rui na lei riat u na amān na malung u ei na manhar rēt thei u na ranga kei hong tīr ani na.

23 Pa Pathian le Puma Isua Krista kōm āta phūkdāina le iamna le anditna chu unāi ngāi kōma om chian rase. **24** Koini na Puma Isua Krista chuai lui anditna ādōn ngāi dōra chunga lungkhamna om rase. Amen.

PHILIPI KHUANA MI NGĀI KŌMA PAUL LEKHA MATHUAN

Chibai thōna

1 Koini Paul le Timothi, Isua Krista suak ngāi hīn,

Krista Isuana minthiang Philippi khuana a om ngai dōra kōma, kuibing upa le dorbōndom ngāi kōma koinīn nei maziak:

2 Pathian koini na Pa le Puma Isua Krista lungkhamna le phūkdāina na kōm u na om rase.

Paul arāisānna le abōrzongna

3 Na rang u bōr ka zong le ka na mandon u kip pei, na raming u aril chunga ka Pathian kōma raisānna ka mantung chachaka. **4** Na lom u ranga bōr ka zong kip pei rāisān taka kei na zong pe u chachak ani na. **5** Thang ahuia nei anlopna sin na phut nikhua len āta atun ten pei nei la dōntit u sika rāisānna ka mantunga. **6** Na malung sūng u na om āsa aphutpu hān Krista Isua ei hong rang ten peia ei na manzui u rang ti hi kei anngam sabak ani na.

7 Na lom u ranga nangni na ruia havan tin han mandon kei chōi rang ngal ha ka ranga adik ani na, asik chu ka malunga a om chian kēng na ni u. Kei ankhumna lama, thang ahui arung lama, thang ahui aril lama ka chong ril ankhir le adettita kei dōnna lama Pathian lungkhamna anānsempui ngāi na ni u na. **8** Krista Isuana malāi rīnkeipui lungkhamna sika na lom u na ana mu u ranga kei na rangāi u hi Pathianin anariata.

9 Na lungkham mu u na chu riatna kip le malung vārna tin lehan ei ansōn riama ei pungtir theina rangām kei zong chachak ani na. **10** Hatuka Krista nikhua ten peia ataktaka le masial abuia nei om thei u na rang han āsa khīt ngāi chu thiarthāk theina dōn un na ti. **11** Pathian lianna le anpākna ranga Krista Isuana dikna mara lehan abita om u ro.

Paul ei ankhumna thang ahui anthekna achang

12 Unāi ngāi, atuna ka tak chunga hiva zāt rui ei suak sika hin thang ahui anrilna lama maton lam ansōnna achang viak zei ti hi kei na manthei zōt u ani na. **13** Hatuka kei ankhitna rui hi Rēng zahuala sipai ngāi le mi tei ngāi kōmām ni rase Krista sika kēng ti ha anthiang vanga anlang zeia. **14** Hatuka ankhita kei om sika hin unāi ngāi bila mi tamin chu Pumana lungngamna adōn u na, anchina buia Pathian chongrilna lama arāng riam u na.

15 Hanum nisela senkhat chu khāmaret le an-ēng chunga, senkhat chu mandon āsa chōi chunga āril um a om dēna. **16** Hiva mān beta ngāi chu arang u duai manna ranga Krista thang ahui aril u ani na, ataka āril ni u mak. Tenchu kei ankhitna hi ei antak riam theina ranga mandon

achōi chunga āril u ani na. **17** Tenchu hiva nūk beta ngāi hi chu thang ahui sika Pathianin ei na siak ngal kēng ka ni ti ha ei riat u sika lungkhamna dōn chunga āril ani u na. **18** Hanle imo ei ni rang ani zei? Ani chu ni ta rase, anhuanga mo ani, chongtaka mo ani, lampui tina Krista thang pei chu ei anril thei sika ka rāi asāna.

Ka rāi um ei la sān tir rang ala ni na. **19** Hanūk chu na bōr zong u sika Isua Krista Ratha zāra sanna kei man le kēng kei zōk ti hi kān riata. **20** Asik chu itē rēnga hin anzakna mu nō ning ti hi achālaka kei iam le kei sabei ani na. Tenchu ngamna tampa kei dōn babang anga atun um dōn riam ka ti hi kei sabei ani na. Hava ha adama mo ka om, athīna mo ka om, angkhat peia ni rase ka taksana Krista chu kei mansāng theina ranga. **21** Asik chu damna hi ka ranga Krista, thīna hi ka ranga manna ani na. **22** Tenchu thisen le taksana kei la dam hi ka sin thōna mara achang aniten, hava bila hova tak mo kei thang rang ani zei, ti thei lāi makung.

Damna mo thīna mo?

23 Asik chu ka matona lampui anni hīn ana pūt a om ti ka riata. Tenchu Krista bila avaom ranga anthānna adōn rang hi kei phām ual ani zei, asik chu hava ha ka ranga asa ual ani na. **24** Tenchu thisen le taksana kei la om rang hi nangni ranga ala nāng sabaka. **25** Tenchu nangni ngāi kāra kei la oma, iamna tianga nei ansōn u na rang le na rāi ei sān thei u na ranga adama kei la om rang chu anāng ti hi anriatna kei dōn ani na. **26** Hasika han nangni na kār u na kei la hong kīr rēt thei sika hin Isua Kristana na rāisān u na chu aliama ei om ani na.

27 Hasika han Krista thang ahui le om dān anmīl le pei han om thō u ro. Hatuka na kōm u na ka honga ka na hong mu u mo, ole na kār u na ka hong mo, hong makung mo, nangnīn ratha mun khata andingtit u ro. Hanūk chu thang ahui iamna sika malung mun khata le anruala mā na chum u ati na rong hi riat rong. **28** Hatuka nangni ana dui ngāi matona alakte ngal ratha tākna dōn u mak chena. Havan tin han nei om u ha amāni ranga anpeina, tenchu nangni ranga sandamna ani ti ha ei andangna ani na. Tenchu hava ngāi ha Pathian āta zit kēng. **29** Asik chu ama rong nei iam u ranga Krista sika Pathianin alungkhamna ei na pēk ni u mak, tenchu ama sikām abila antak nei tiar u rang ani na. **30** Anduia ma kei chum nei na mu u anga, atun um anduinana ma kei la chum hi na riat u na. Havan tin ang han nangnīm thō u ro.

Om annuai ruia anchūna

2 Nangnīn Kristana lungngamna na man u na, alungkhamna nāta phūkdāina na man u na,

Ratha lama anlopna na dōn u na,
hanūk chu lungkham anmuna le
lung anpōngna na dōn u ten,
2 Hava ngāi dōra ha nei dōn ani
kiar aniten, ka rāisānna chu ākip
ani zei. Asik chu nangnīn malung
munkhat nei chōia, anditna angkhat
nei dōna, mandon munkhat nei
dōna, derdīn munkhat nei dōn u
ani na. **3** Na rang duai anhual le
akorong papeia aninga anpāk
ranga itē thō u nō ro, tenchu om
annuai adōn chunga na nēka mi
kēng lalchi na thō ngāi ati na
mandon ro. **4** Na rang duaia
andon u nō tān, mi rang um
mandon u chachak ro.

5 Hiva Krista Isua mandon
ang hi nangni kōmām om rase:

6 Ama chu Pathian mēlruang
anput ani ngalām nisela,
Pathian anrualpuia om chu
anchupui ranga mandon
mak.
7 Tenchu ama aninga akorong
ahong achanga,
Suak mēlruang ahong raputa,
Miring mēlruang anga ahong
anzira.
8 Miring om anga mēl ahong
raputa,
Ama chu om annuai athōna,
Thīna tenpeia hē atela,
Krosa thīna tenpei aphāna.
9 Hasika han Pathianin ama
chu chung ansāng khīta
āsiaka.
Raming tin kāra raming
ansāng khīt apēka.
10 Asik chu Isua raming ngēta,
Chungvāna om le phila om,
Hanūk phil thuaia om,
Mankhūk dōrān akōma ei lān
bil rang ala ni.
11 Pa Pathian chu anliana ei
om theina ranga,
Malei dōrān Isua Krista chu
Puma ani,
Ati na ei la puang u rang
ani na.

Ārsi ēl anga a ēl ngāi

12 Hasik han kei madit khīt
ngāi, ka om lāi ronga ni mak hē
nei tel u, tenchu ka om nōk lāi
ual kēng nangnīn hē tela nei om
babang u anga han anchi le
annōk chunga nangni ngāi na
sandam u na ha manzui u ro.
13 Asik chu nangni ngāi malung
zōtna chu ama malung vong ang
ei ni theina ranga Pathian kēng
na malung sūng u na sin ana thō
pē u ani na.

14 Itē bāi ankhamna buia
chong ankhalna bui thaka aloma
thō kiar u chachak ro. **15** Asik
chu nangni ngāi hi itē dem rua
buia le anthiang liaia nei om u na
atun tak huna rilru akōi le lampui
dik lui āzī ngāi bila nei lēng u.
Tenchu tutēn siat ei na ril u nōka
Pathian nāi nei chang u na hiva
maniapūra ārsi anga nei ēl ani u
na. **16** Hatuka nangnīn damna
chong chu adettita nei sūr u ha
Krista nikhua tika chu kei
anlianpuina ranga ani na. Asik
chu kei tān hi akorong ni mak,
kei pōngnām akorong ni mak.

17 Tenchu nangni ngāi iamna ranga ka taksa hi māichām chunga dāli anzān anga anzān sela hanum nisela na lom u na ranga na chung u na ka rāi asāna ka phām sabaka. **18** Hasika han nangnīm ka bila hin na rāi mansāna phām u ro.

Timothi le Epaphrodita rui

19 Timothi chu na kōm u na anrapa hong tīr thei ranga Puma Isuana an iamna ka dōna. Hatuka chu na rui na tāng u ngāi ka riat tik le ka malung har inti ka iama. **20** Asik chu ama anga nangni ngāi satna ruia lung anpōng tatak mi atei tutē dōn lāi makung. **21** Asik chu mi tinin Krista Isua rui mandon luia zārzīr aning rang chipa kēng ei mandon u ani zei. **22** Tenchu Timothi chu pa le nāi hontin mo munruala sin ei thō u anga han ama chu ka bila thang ahui dorbōndoma suak anga apōng sabaka arua ei ni zia ha nangnīn na riat u na. **23** Hatuka ka chunga imo ahong atung rang ka riat suale ama chu na kōm u na ahong tīr len thei ranga kan iama. **24** Hanūk chu koi ka pum len um nisela na kōm u na anrapa ahong len thei ranga Pumana anngamna ka dōna.

25 Hanum nisela Epaphrodita chu na kōm u na honga tīr anāng ti ka mandona. Ama hi ka parual le ka sinthōpui le ka sipai changpui khat ani na. Asik chu ama hi kei nāng le kei ansamna tina nei tīr nei tōn u mi ani na. **26** Amām nisela nangni ngāi na lom u na ana mu u rang ei phām sika hin kei hong tīr ani na, asik chu ama ei dam nōkna rui ha na lei riat u ti ariata achālaka amalung ei pōng ani na. **27** Achālaka ana tataka āthī rang vit ani na, tenchu Pathianin lungkham amuna. Ama chung rong ni mak tenchu lunghāngna chunga lunghānga kei man nōkna ranga koi ka chungām lungkham ana mu na. **28** Hava sik ual han achālaka aphām chunga ahong atīr ranga kei zōt ani na. Havan tin han ama chu na mu rēt u tik le na rāisān untia hatuka koi um nisela ka lunghāngna duai tir inti. **29** Hasika han ama chu Pumana rāisānna tin reng chunga lei pom u ro. Hanūk chu ama anga mi ngāi um lalchi thō u ro. **30** Asik chu ama hi Krista sin thō ranga thīna ten pei atēng ngam ani na, asik chu nangnīn ka sin thōna lampuia nangnīn nei mansam u ha amān antung ranga anphal ngam ani na.

Krista adōn hi alu khīt

3 Ahek khīta chu ka unāi ngāi, Pumana na rāimansān u ro! Nangni ngāi ranga chong khat anziak munpu dēn anziak rēt hi mahuat makunga, tenchu hava ha na rang u na anrēng thei khat ani na. **2** Ui om anga a om ngāi āta anrēng u ro. Om sa nōk athō ngāi āta anrēng u ro, hanūk chu ataksa azōt le aninga anvit

chachak ngāi āta anrēng u ro. **3** Koini ngāi hi kēng serantan tatak na ni na, koini ngāi kēng Rathāna Pathian[26] abiak na ni na, hanūk chu Isua Krista ruia anlianna nei dōn ani na, taksa chunga anngamna dōn mak me na. **4** Asik chu taksa chunga anngamna nisela chu anngampui rua tam ka dōna.

Mīn taksa chunga anngampui rua ka dōn ti mandon sela, koi ual kēng ātam adōn rang ka ni. **5** Asik chu ni riat nikhuana serantan sua ka ni na, Benjamin nama Israel mi ka ni na. Hebrai khūka Hebrai mi ka ni na, Dān lampanga chu Pharisi ka ni na. **6** Hatuka tep annēlna konga chu kuibing ansinsak chachak ka ni na, Dān āta asuak dikna lama chu dem kāi lui mi ka ni na.

7 Tenchu ka ranga manna kei ti ngāi dōra ha Krista sika chānnana kei ruat kiar ani na. **8** Taktaka ka Puma Krista Isua riatna alian khīt sika han alom peia anchānnana kei be kiar ani na. Krista chu kei man theina ranga alom peia ama sika kei machān kiar thei ani na, hava ngāi dōra ha ranoka kei be kiar ani zei. **9** Kristana kei anlang theina ranga alom peia kei machān ani na. Dān āta asuak ka ninga dikna ni mak, tenchu Krista nāta asuak iamna zāra dikna, iamna zāra Pathian dikna chu kei man theina rang ani na. **10** Krista thīna nāta ei anthui rētna rui le aranak ariat rang le antak ei tiarna bila antak atiarpui rang kei zōt ani na. Ama ei thī anga kei thī theina ranga. **11** Angkhat pei ni ta rase, thīna nāta anthui rētna kei vasuak theina rang hin kei zōt ani na.

Derdīn ātung ranga atānna an-ēng

12 Tenchu atun len hin aloma aman sua zit le akip sua zit la ni makunga, tenchu hava ngāi kei man theina ranga han Krista Isuan derdīn adōna ei na sūr sika hin maton lama kei tān ani na. **13** Unāi ngāi, atun hin aman sua kēng ka ni zei ati na anbē pial makunga, tenchu kei thō khat chu: Ka nūk tianga ngāi dōra chu ka mangil zita, ka maton tianga a om khat avatung lilip ranga maton lama kei tān ani na. **14** Krista Isuana chunglam tianga Pathian pāina sika rātpāk avaman ranga derdīn lama maton tianga kei tān ani na.

15 Hasika han koini puiting sua ngāi dōrān hivan tin hin malung nei chōi rang ani na. Tenchu nangni kāra malung atei achōi ving na om u ten, Pathianin hava ngāi dōra chu hong manlang pe rase. **16** Azozōt ni ta rase, koinīn nei hong suak tuka na om dān anga om dān lehan koinīm kal chōi u rei, hava anga mandon chōi u rei.

---

[26] Mun senkhata chu Pathian Rathāna ti anziaka.

17 Unāi ngāi, na lom u na hin koi ka om na lāk u ro. Hanūk chu mi tei ngāi um koini na om dāna nei man mu a enrua nei pēk ang taka kal achōi ngāi ha re u ro. **18** Asik chu aphā mān āta voi tamtak kei na ril babang u anga atun um mit rathi zān chunga kei na ril rēt ani u zei, mi ātam riai chu Krista kros adui kēng ei chang u ani na. **19** Hiva ang miring ngāi chang rang chu anpeina ani na. Amāni apathian chu avon u hi ani na, amāni ei anlian u na chu mualphui ansak hi ani na. Amandon u chu hi ramual neinun rui duai hi ani na. **20** Tenchu koini na tuallai lēngna chu vānram ani na, sova mun āta ahong rang Sandampu Puma Isua Krista chu phām chunga na lei ngāk ani na. **21** Alom peia ama aning neina thuaia āsiak zit thei thōtheina ranak lehan koini na taksa achuai hi na thūl pēnti, hatuka ama ei anlian taksa phua zeka na sin pēnti.

Lungngam ansakna chong

4 Hasika han ka unāi ngāi, kei madit le kei rangāi ngāi, nangni hi ka rāisānna le ka rēng lukhum na ni u na, kei madit khīt unāi ngāi, havan tin han Pumana adettita anding u ro.

2 Hatuka Euodi rang kei mathēm ani zei, Suntuki rang um kei mathēm ani zei, anīn u hi Pumana malung munkhat chōi u rase. **3** Ka rīngkol ana pēlpui nang len um kei na mathēm ani zei, hava nupang ngāi ha nei san rang ani na, asik chu amāni hi thang ahui sika ka bila sin ana thōpui ani u na. Klement le atei ngāi ka bila sin ana thōpui ngāi ha amāni ngāi raming chu damna lekhabūna anziak zeia.

4 Pumana na rāi mansān chian u ro. Kei ti rēt ani zei, rāi mansān u ro. **5** Na om dān u phūkdāi a om ha mi tin kōma anlang rase. Puma anāi kēng ani zei. **6** Itē ruia lunghāng andonna dōn u nō ro. Tenchu alom pei tak chunga bōr azong le niai athō chunga rāisān chong aril chunga nei zong u ngāi chu Pathian kōma ma tung u chachak ro. **7** Hankēng chu riat phasam Pathian phūkdāina ha Krista Isuana na malung u le na mandon u na rung pe unti.

8 Ahek khīta chu unāi ngāi, chongtak dōra pei, lalchi rua dōra pei, ādik dōra pei, ānthiang dōra pei, andit rua dōra pei, raming anthangna dōra pei le satna tin rēng mo a om ha, anpāk rua tin rēng mo a om, ha hava ngāi rui ha mandon u chachak ro. **9** Hatuka nangnīn ka kōm āta nei anchū u, nei man u, nei riat u le nei mu u ngāi dōra ha ataka anmangpui u ro, hankēng phūkdāina Pathian chu na kōm u na om inti.

Philippi ngāi pēkna sika Paul arāisānna

10 Pumana achālaka ka rāisāna, asik chu ahek ten pei ām

nisela ka ranga athara andonna nei hong dōn rēt thei u sika. Adika chu ka ranga nei na hong mandon lele u ani na, tenchu ahun ei lān hēr nōk ngal kēng ala ni. **11** Hiva hi abui antak sika chong kei ril ni mak, asik chu atuna kei om anga hin kei om nuam theina ranga anchūna man ka ni na. **12** Asik chu abuia om dān ka riat, anei om dān um ka riata. Kongtin le ruitin pei ding muna a om theina anchūna chong ariat sua kēng ka ni zei. Hasika han akhopa om dān um ka riat, anchāma om dān um ka riata. Ātama anmang um ka thei, atōma anmang um ka theia. **13** Ranak ana pēkpu Krista zāra alom peia ka thō kiar theia.

14 Hanum nisela kei antakna nangnīn nei nān sempui thei u hi na rang u na āsa kēng. **15** Hanūk rēt chu nangni Philippi ngāiin nei riat u anga na kōm u na thang ahui anphut pepeka Makedonia ram āta ka hong lāi han nangni rong nōk chu tutē kuibing atei ana san ranga apēk le aman ruia anchel khat ngal om mak. **16** Hanūk chu Thessalonika khuana ka om lāia kei ansamna ana zon ranga voi khat asanna sum nei na hong mathuan u ani na, athara nei na hong mathuan rēt u ani na. **17** Na kōm u nāta pēkna ni mak aman ranga kei phām tenchu nei pēk u na Pathian kōma hisāp ha ei pungtir rang kēng kei phām khīt ani na. **18** Aloma akip zita ka lei man ani na, ātam sabak kēng kei man ani zei. Epaphrodita kōma pēkna nei na hong mathuan u ha ka lei man, hava lehan kei ansamna anazon kiara. Hava ngāi ha marim ahui Pathian ranga apomrua le aphāmrua anbōlna dāli achang ani na. **19** Hatuka chu ka Pathianin ama ei anchongna alian zāra Krista Isuana han nei ansam u na tina amān na hong zon unti.

20 Koini na Pathian le Pa kōma anlianna chu tāituana om rase. Amen.

Anthānna chibai

21 Krista Isuana mīn thiang ngāi dōra chibai man thei ro. Ka bila om unāi ngāiin chibai ana hong thō u. **22** Mīn thiang ngāi dōrān chibai ana hong thō u. Aliaktena Kaisar insūgkuana alēng mi ngāiin chibai ana hong thō u.

23 Puma Isua Krista lungkhamna chu na lom u tak chunga om rase. Amen.

KOLOSSA MI NGĀI KŌMA PAUL LEKHA MATHUAN

1 Paul, Pathian zōt dān anga Krista Isua kuitīr le na parual Timothi hīn,

2 Kolossa khuana Kristana mīnthiang ngāi le unāi aiam ngāi kōma nei maziak:

Koini na Pa Pathian le Puma Isua Krista lungkhamna le phūkdāina chu na kōm u na om rase.

Rāisān chong rilna le bōrzongna

3 Nangni ngāi ranga bōr nei zong babanga hin, Pathian, koini na Puma Isua Krista Pa kōma rāisān chong na ril chachaka. **4** Asik chu Krista Isuana nei iam u na le mī ānthiang ngāi dōra ranga na mi madit u na rui ha koinīn na lei riata. **5** Hava iamna le anditna nei mangang u chu vānrama na rang u na alei ansiak sua ani zei. Hava nei mangang u na rui ha mān āta thang ahui chongtak a om chong lehan na lei riat u ani na. **6** Hatuka hava thang ahui ha na kōm u na ahong atung zeia. Hava ha Pathian alungkhamna na riat u nikhua nāta hanūk chu ataktak ei ni zia na riat u len āta maniapūr pumpuia hava thang ahui ha ei anrana ei pung anga han nangni kōmām ei anrana ei pung ani zei. **7** Koini na suak changpui madit Epaphra kōm āta hava ruia anchūna man u zei ta ni. Ama hi nangni na rathūla aiam rua Krista dorbōndom khat ani na. **8** Hanūk chu Ratha Ānthianga anditna na dōn u ti hām amān ana mantheia.

9 Hasika na thang nei riat nikhua nāta na rang u na bōr azong hi mong thak luia ratha lama hianna le riatna tina ama ei zōt dān anga aloma hianna tin lehan abita nei om thei u na ranga Pathian kōma nei zong ani na. **10** Kongtin peia Puma malung dō anga om anhui anga kal nei chōi thei u na ranga, sin āsa tina nei anra thei u na ranga, hanūk chu Pathian riatna akip lama nei ansōn riam thei u na ranga nei zong ani na. **11** Hatuka chu Pathian ei anlianna thōtheina amanga, ranak tin asonga arāta om u tānla rāisānna lehan dūkdiarna dōra le adiar theina dōn u ro. **12** Hanūk rēt chu amān ra-āng rama mī ānthiang ngāi bila dōngaluapui theia ana sinpu Pa kōma rāisānna mantung u ro. **13** Asik chu amān azīng ruirilna nāta ei na sansuaka anāi pasal madit tak rama ei na ruai ani na. **14** Ama a thisen zara koinīn ratanna le āsia andualna nei man ani na.

Krista chu alom peia atontīr khīt

15 Ama hi mu thei lui Pathian mēl aphuazek ani, alom peia ansin mān āta anpiang mānsa ani. **16** Asik chu ama zāra kēng alom pei hi ansin zit: chungvāna om le phila om, mu thei le mu thei lui a om dōra, reng chōmphāng mo ani, thuneina adōn mo ani, anlalna mo

ani, ningneina mo ani, alom peia ama sika le ama ranga ansin zit ani na. **17** Ama hi alom pei a om mān āta a om, hankēng amana han mun khata alom peia ei kopna chu ani na. **18** Ama hi taksa alu, kuibing len alu ani na. Ama hi anphutna ani, ama chu alom pei chunga atontīr khīt ei ni theina ranga athī ngāi bila arapa mānsa ani na. **19** Asik chu ama tak chunga Pathian ei kipna dōra ei om rang hi Pathian amalung dō ani na. **20** Ama krosa thisena anngoina asina ama zāra han phila om le chungvāna om alom peia ama lehan ei hong manngoi rēt ani na.

21 Tian lāi han na om dān u ha āsia thō zōtna nei dōn u sika han Pathian āta ankhāi le anduina malung adōn na ni u na. **22** Tenchu atun hin chu Krista ataksa ngēta ei thīna lehan, ama makunga anthiang vanga itē manu bui le āsia anlōna buia ei na manlang thei u na ranga ei hong manngoi rēt ani zei. **23** Havan tin han iamna abul aphūma adettita nei anding u sika hin thang ahuia nei mangang u nāta ankhāi u nō ro. Hava thang ahui ha nangnīn nei riat u ani na, hava thang ahui tak ha anvān thuaia mun tina mi dōra kōma tāng anhāi ani zei. Koi Paul ngēt hi, hava thang ahui dorbōndompu ka ni zei.

Kuibing ranga Paul ei pōngna

24 Atun hin nangni ngāi ranga antakna kei tiara hin ka rāi asāna, Kristān ama ataksa anga kuibing ranga antak ei tiarna ansam ha ka taksa ngēta hin ankhip ranga kei zōt. **25** Pathian chong, ha akip le achanga kei ril theina ranga Pathianin ka kōma sin athō ranga puak ei na pēk anga han kuibing dorbōndompu kei chang ani zei. **26** Hava chongrīl anthup ha tāituan tāituana akhūk akhūka anthup ani na. Tenchu atun hin chu hava ha amī ānthiang ngai kōma anlanga om zei. **27** Asik chu nam atei ngāi kāra hava chongrīl anthup ei liana ei anchong zia ha anriat ranga Pathianin mī ānthiang ngāi ei thang ani na. Hava chongrīl anthup ha ani zei, na kōm u na om Krista, nei mangang anlianna chu ani na.

28 Hava rui ha koinīn nei ril ani na. Asik chu mi dōra hi Krista Isuana anzuia nei manlang theina ranga mi tin kōma anrēngna chong le hianna tin rēnga nei manchū ani na. **29** Hiva sika hin ama aranak ka chunga sin aman thōna ama aranak rāt sabak lehan apōng le taksat sin kei thō ani na.

2 Asik chu nangni rang le Laodikei khuana om ngāi le taksana ka mēl la mu lui ngāi ranga ituk mo kei duia tak kei satzia ha nei riat u rang hi kei zōt ani na. **2** Asik chu amānīn malung anzoma anditna le malung anharna ei man u na,

hava ei anchongna ruia riatna akip amana Pa Pathian le Krista ei anchongna akip chu ei man thei u na ranga kei pōng ani na. **3** Ama kōma han alom peia hianna le riatna tin rēng rochon alu anthupa om ani na. **4** Nangni ngāi ha tutēn achong theina papei lehan ei na huang u nōkna ranga hiva chong hi kei na ril u ani zei. **5** Asik chu na kār u na taksana kan chel ngal nōkam rathāna chu na kār u na anchel ka ni na, hanūk chu om anzēk vanga nei om u le Kristana iaman dettita nei om u ka mu na ka rāi asān.

Miring om dān āzī ni mak Krista om dān azīna kēng

6 Hasika han Krista Isua ngēt ha hontin mo Puma ati na nei pom u ha hava anga han kal chōi u ro. **7** Ama kōma han razung alāka adeta andingtita anchūna nei man u anga han iamnana anding u ro. Hatuka rāisān chong aril chunga aliama om u ro.

8 En u ro, Krista om dān ni luia miring om dān le hi maniapūr āta anchūna om dān atetei ngāi lehan tutēn miring hianna chong amanga akoronga anhuangna lehan ei na khit u nōkna ranga anrēng u ro.

9 Asik chu alom peia Pathian ei kipna chu Kristana ataksana ei om ani na. **10** Hatuka chu Kristana han nangnīn kipna chu nei man u ani na, ama chu kongtin peia ruirilna tin le ningneina tin peia alu ani na. **11** Kristana serantan kēng na ni u, miringa om āsia ningōlna chu apeia kuta serantan lui Kristana serantan kēng na ni u zei. **12** Baptisma lehan ama bila han anphūm kēng na ni u zei, asik chu ama thīna nāta anthui thei Pathian thōtheina ranak iamna lehan ama bila anthui kēng na ni u zei.

13 Masial adōn chunga na taksa u na serantan lui chuchunga āthīna a om sua na ni u na, tenchu Pathianin Krista bila ei na mandam rēt u ani na. Koini nei masial ngāi dōra chu ei na madual pe kiar ani na. **14** Hanūk chu kuta anziak dān lekhabu koini ngāi ana duitit le ana luatit chu amachāi bianga krosa ei hēma ei pei ani na. **15** Hankēng ruirilna le ningneina ngāi chu akorong aman chang ha vāntāng mitmuna aman langa kros lehan amāni chunga ei rātna aman langa.

16 Hasika han nangni ngāi na chung u na asāk rui le anēk ruia, khohui amang ruia, thade aser ruia, pōng ansa nikhua ser ruia tutēn rui na ril u nō rase. **17** Hiva ngāi dōra hi ei la hong om ranga aralīm ngāi duai kēng ala ni, atak chu Krista rong a kēng ei om. **18** Tutēn om annuai om athō papei ngāi le vānpalāi abiak azōt ngāiin na rātpāk man u rang āta na huang u nō rase. Asik chu hava ang miring chu anrālna ka

man ati na achālaka anngampui le ataksa mandonna lehan akoronga anlianna dōn papei kēng. Amāni chu ei mu u nōk amu ranga alūt zōt ani u na. **19** Hava ang mi chu lu le anzomna dōn lui ani na, asik chu lu nāta kēng taksa pumpui ei ansōn, rūnnui ngāi, rathari ngai alom peia mun khata ei anzom ani na. Havan tin han Pathianin um ei mansōn ani na.

20 Nangni ngāi hi maniapūr anthoka anchūna ngāi amāka Krista bila athī sua kēng na ni u zei hale, hanle ichanga mo maniapūr a om mi ngāi anga dān tin rēng thuaia nei la om bang u? **21** Hava dān ngāi ani zei: "Sūr nō ro, tem nō ro, tōn nō ro," ti ngāi ha ani na. **22** Hava dān ngāi ha miring kōm āta chong le anchūna asuak ei ni sika han mīn hava dān ha amang suale chu aheka anpei kēng. **23** Hiva dān ngāi hi miringin aninga ei nuam anga Pathian biakna, om annuai om athō papei le ataksana dūk atiar ngāi hi ahian om a chu anlang na kām nisela taksa ningōlna antor thei rang khopa chu itē ei nemna om mak.

Nunchang ānthiang om dān

3 Krista bila anthui sua nei ni u sika han Pathian chang tianga Krista ei ansutna chung lam tianga rui ngāi han na malung siak u ro. **2** Chung lam tiang a om ngāi ruia na malung pe u ro, ramuala a om ngāi ruia ni mak. **3** Asik chu athīna a om sua kēng na ni u zei hale, hasika han nei dam u na ha Krista bila Pathiana anthupa a om kēng ani zei. **4** Ha koini nei damna Krista ha ahong anlang tika chu nangnīm ama ei anlianna bila anlianna lehan anliana anlang un na ti.

5 Hasika han ramuala a om na taksa bāksem ngāi dōra - hurna, om annim, azōl anthāi, āsia ningōlna ngāi, huat anhamna hiva hi ramīl anmōk le munkhat ani na, hava ngāi dōra ha that zita pei u ro. **6** Hiva ngāi sika hin Pathian taksitna chu hē tel lui nāi ngāi chunga ei hong chul chachak ani na. **7** Nangnīm hava ngāi kāra na om u lāi han hava ngāi anga nei lēng u ani na. **8** Atun chu na kār u nāta taksitna, malung alum, khāmaret, mi siat rilna, chong annim ngāi dōra na mūr u nāta pei u ro. **9** Angkhatin angkhat kōma milak chong ril u lāi nō ro, asik chu miring marua ha puan anga nei līka nei pei sua u kēng ani zei hale. **10** Tenchu miring athar ha kēng nei rasil ani u zei, asik chu ama sinpu aphuazeka athara riatna kip adōn ranga anthar rētna aman sua kēng ani zei. **11** Hiva muna hin Grik le Jihudi serantan le serantan lui, ram ateia nam le Skuthia, suak le suak nōk itē ei teina om lāi mak, tenchu alom pei chunga aloma chu Krista ani na.

12 Hasika han nangni ngāi hi Pathian ami thang, ānthiang le ami madit tak nei ni u sika hin lung anpōngna malung, lungkham donna, om annuaina, phukdāina, malung diarna ngāi dōra lehan anthuam u ro. **13** Nangni le nangni ngāi dārkham ansak u ro. Angkhat pei chunga ansualna na dōn u ten, andual anlōm u ro. Pumān ei na madual u anga han andual anlōm u ro. **14** Hiva satna ngāi dōra chunga han anditna le anthuam u ro, asik chu hava ha kēng angkhat changna ranga anzomna rirual akip.

15 Pathian phūkdāinan na malung u na rui ril rase, taksa mun khata mi nei ni u sika hiva phūkdāina sika anpāi kēng na ni u. Hatuka ama chunga rāisānna manlang u ro. **16** Krista achong chu hianna tin rēnga na malung sūng u na hin ātam sabaka om rase. Hatuka hianna tin rēng lehan anchū ansiāta, ankōk anlōm u tan, rāisān chong aril chunga anpākna la, Pathian biakna la, ratha lama anpākna la ngāi ha na Puma ranga na malung u chipa rāisānna la thō u ro. **17** Chonga mo ani, sina mo ani, nei thō u tak pei aloma ama zāra Pa Pathian kōma rāisān chong aril chunga Puma Isua raminga thō u chachak ro.

Kristian insūngkua om dān

18 Nupang ngāi, Pumana ei anhui anga na ruathar u ngāi chip rachama om u ro.

19 Pasal ngāi, na nungāk u ngāi chip adit u ro, amāni chunga anrum nō ro.

20 Nāipang ngāi, alom peia na nu na pa u ngāi hē tel u ro, asik chu hava ha Puma ranga aphāmrua ani na.

21 Pa ngāi, na nāi u ngāi hi atak mansi u nō ro, nukhōna dok chuaina adōn thei u kēng.

22 Suak achang ngāi, kongtin peia hi taksana na puma u ngāi hē hi tel u ro. Amāni mit mu rang le amāni phāmna rang duaia dorbōndom ni luia malung anzīk tatak le Pathian anchi chunga ahē zī u ro. **23** Nei thō u tak pei ha miring dorbōndom ang be luia Puma ranga dorbōndom kēng ka ni ati na malung anzīkna thō u ro. **24** Hankēng chu Puma nāta dōngluapui chu rāt pākna anga man inti, asik chu Puma Krista dorbōndom kēng na ni u. **25** Tukareng adik nōk athō tak chu adik nōk dēn lehan ratha ei anthuan rang, asik chu Puma kōma ami mandang om mak.

4 Apuma chang ngāi, na suak dōn u ngāi chunga anrual chianga rui mang u ro. Asik chu nangnīm anvāna apuma dōn kēng na ni u ti ha re u ro.

Āhian anga kal chōi dān

2 Bōr azong lama malung pe u tānla rāisān chong aril chunga ameng chiana om u ro. **3** Krista chongrīl anthup rui sik taka

ankhita kei om a hin hava arui ngēt ha kei ril theina ranga Pathianin koini na ranga chongrilna suakkhār ei na malong pe theina ranga koini na rang um bōr na zong pe u ro. **4** Kei ril rang anga anthiang vanga kei ril theina ranga ka ranga na zong pe u ro. **5** Apanga mi ngāi ranga na om dān thō u han ahian anga kalchōi u ro. Hun anhēr chu mang sadim u ro. **6** Mi tin kōma hontin mo nei masang thei rang ti anriat chunga na chong ril u ngāi chu lungkhamna le āthum, machi le ānnik babang chang rase.

Chibai hekna

7 Ka parual andit, aiamrua dorbōndompu le Pumana ka suak changpui Tukhik hān ka rui ngāi dōra aloma amān na man thei zit unti. **8** Koini ngāi na dingmun anān riat u rang piala ama hi na kōm u na kei hong tīr ani na, amān na malung u ngāi chu lungngam na sak u bō ni. **9** Ama bila Onesima, koini na parual andit le aiam rua hanūk nangni ngāi bila mi khat ka hong tīra. Amānīn hivan tianga rui ngāi dōra na man thei zit u bō ni.

10 Kei ankhumpui Aristarkān chibai ana hong thō u. Hanūk chu Barnaba ani nāi pasal Markām chibai ana hong thō u. Ama ahong tik lehan na lei pom u na ranga ruia lekha ha lei man zei u na ti. **11** Hanūk rēt chu Isua, mīn Justa ei ti hān um chibai ana hong thō u. Serantan ngāi bila hiva ngāi rong hi ani Pathian ram ranga ka sinthōpui ngāi chu ani u na. Ka bila ei om u hi ka ranga lungngamna ana pēk sabak u. **12** Epaphra, nangni ngāi bila mi khat le Isua Krista suak hīn chibai ana hong thō u. Nangni ngāi alom peia Pathian malung vong anga nei andinga puitinga anriat vangna adōna nei om thei u na ranga ama chu achālaka bōr azonga tak asat chachak mi ani na. **13** Ama chu nangni ngāi ranga le Laodikei khuana a om ngāi rang le Hierapoli khuana a om ngāi ranga achālaka apōng sabak ani ti hi ama ruia chu kei ril ngam ani na. **14** Mi enpu dit tak Luka le Dema ngāiin chibai ana hong thō u. **15** Laodikei khuana unāi a om ngāi le Numpha le ainsūnga kuibing ankhōm ngāi ha chibai na thō pe ro.

16 Hatuka nangnīn hiva lekha hi na pore sua u le Laodikei kuibingām ei anpore theina ranga en u ro, hatuka Laodikei kuibing ngāiin ei hong mathuan u lekha hām ei anpore theina ranga en u ro.

17 Hatuka Arkippa kōma han: “En ro, Pumana dorbōndom sin athō ranga nei man ha azui ranga anrung ro,” ti ro.

18 Hiva chibai hong thōna hi koi Paul ka kut ngēta kei hong maziak kēng. Kei ankhitna hi na retit ro. Lungkhamna na kōm u na om rase. Amen.

THESSALONIKA MI NGĀI KŌMA PAUL LEKHA MATHUAN ANGKHATNA

1 Koini Paul, Sila, le Timothi ngāiin ,

Pa Pathian le Puma Isua Kristana om Thessalonika kuibing kōma chibai na hong thō.

Pa Pathian le Puma Isua Krista lungkhamna le phūkdāina na kōm u na om rase.

Thessalonika mi ngāi iamna sika rāisānna

2 Koini na bōrzongna kipa na raming u ngāi aril chunga Pathian kōma na lom u na ranga rāisānna chong na ril chachak. **3** Koini na Pathian le Pa makunga iamna sika na sinthō zia u, anditna sika nei pōng u zia, koini na Puma Isua Krista nei mangang u sika na dūkdiar zia u ngāi ha na riattit chachaka.

4 Pathianin ei madit unāi ngāi, nangni hi Pathianin ei na thang u kēng ti na riata. **5** Asik chu koini na thang ahui ha na kōm u na chong duaia ahong atung ni mak, tenchu thōtheina le Ratha Ānthianga hanūk chu asa dima anriatlaka ahong kēng. Hanūk chu nangni bila na om lāi han na sik u na hong zāt om dān athō mi nei ni ha na riat u na. **6** Hatuka chong chu antakna atēng sabak chunga Ratha Ānthiang pēk rāisānna lehan na lei phām u na. Koini om alāk le Puma om alāk nei chang u ani na. **7** Havan tin han Makedonia ram le Akaia rama aiam ngāi dōra ranga aenrua nei ni u ani na. **8** Asik chu Puma chong ha nangni kōm āta rasa ei anthang ani na, hava ha Makedonia ram le Akaia ram ronga ni mak, tenchu mun tina Pathian tianga nei iam u zia ha anthek kēng ani zei. Hasika han koinīn itē aril nāng lāi mak me. **9** Asik chu hava ngāi hān na kōm u na na hong alūt lāia nana lei phām u zia hanūk chu Pathian adam le atak adorbōndom ranga ramīl amāka Pathian tianga nei hong kīr u zia rui ha alei ril vuvung u na. **10** Hanūk chu Pathianin āthi ngāi bil āta ei mathui, taksitna ahong atung rang āta koini anānzōkpu, vānram āta ahong rang Pathian Nāi pasal Isua na lei ngāk thei u ani na.

Thessalonika khuana Paul asin thō

2 Unāi ngāi, na kōm u na koini nei hong lūt ha akorong chang mak ti ha nangni ngētin na riat u na. **2** Tenchu māna han Philippi khuana āntak le māimōk nān sak ti ha na riat u na. Hanum nisela na bil u na antakna kārām Pathian thang ahui chu na kōm u na aril ranga Pathian sanna lehan ngamna na hong mana. **3** Asik chu koinīn anthēmna chong nei ril ngāi hi adik nōk āta asuak ni mak. Mandon akhel āta asuak um ni mak, anhuangna ranga asuak um

ni mak. **4** Tenchu Pathianin ei pom mi anga koini na kōm ām thang ahui dorbōndom sin hi ei na betōk ani na. Miring rāi ansān ranga ni mak, tenchu koini na malung anthiang vanga ana mu pe Pathian rāiansān ranga anthēmna chong aril kēng na ni. **5** Asik chu miring anpākna ranga chongkam hui mang mak mena, hanūk chu huat anhamna athup ranga om zia um dōn mak mena, hava ha nangnīn na riat u na. Hiva ngāi dōra anariatpui Pathian a om a. **6** Miring ngāi kōm āta mo, nangni ngāi kōm āta mo, angkhat angkhat kōm āta anpākna aman ranga arok mak me.

Tenchu Krista kuitīr atei ngāi anga hin nangni puak arik nei chang thei chu ani na. **7** Tenchu nuin nāite ranu ei man nēka ei kolong anga koinīm nangni kāra hēhui hēdāia nei om ani na. **8** Hadōr pei koinīn nei na dit sika Pathian thang ahui duai ana pēk u rang ni mak nei zōt, tenchu koini nei damna tenpei ana pēk u ranga hin nei zōt ani na. Asik chu nangni hi koiniīn nei madit ngāi na ni u na. **9** Unāi ngāi, koini nei pōng le antak nei tēng ha na riattitt u na. Pathian thang ahui na kōm u na na ril lāi han tutu tāta puak nei chang nōkna ranga asūn azāna sin nei thō ani na.

10 Nangni aiam ngāi bila anthiang liaia, adik taka, hanūk chu demna buia nei om ha nangni hi anariatpui na ni u na, Pathian um anariatpui ani. **11** Pain anāi chunga om dān ei thō anga koinīm na chung u na hēhui chong nei rila lungar asaka, lungngamna apēka nei na mathēm chachak ha na riat u na. **12** Aram le ei lianna ngēta ana kuipu Pathian mi ani rua anga alēng ranga anthēm chong nei na ril chachak ani na.

13 Hiva sika hin mong luia Pathian kōma rāisānna chong nei ril chachak ani na, asik chu koini kōm āta chong nei rangāia nei pom u ha miring chong anga pom u mak che na tenchu Pathian chong tatak anga nei pom u ani na. Hava ha Pathian chong aiam ngāi tak chunga sin athō tatak ani na. **14** Nangni unāi ngāi, Krista Isuana Judia rama Pathian kuibing ngāi Krista Isua om alāk na ni u na, amāni chu Jihudi nam ngāi āta antakna ei tiar u anga nangnīm na nam u ngāi āta antakna nei tiar u ani na. **15** Hava Jihudi ngāi ha Puma Isua le deari ngāi ei that u, koinīm ei na sinsak u ani na. Hava ngāi hān Pathian rāi mansān u mak, mi dōrām ei dui u ani na. **16** Nam atei ngāiin sandamna ei man thei u na ranga chong aril um ei na khāp u ani na. Havan tin han ei sa u nōkna chu alom peia ei makhip u ani na. Tenchu Pathian taksitna chu achung u na ātam sabaka ei hong chul ani na.

Paulin Thessalonika mi ngāi mu rang azōt

17 Tenchu unāi ngāi, malung lama ni luia taksa lama hun alakte ranga nei ansen sika hin na mēl u āmu rēt ranga achālaka nei phām sika ana mu u rēt ranga achān nei pūt ani na. **18** Na kōm u na ahong rang hi nei zōt ani na, aliaktena koi, Paul len hin voi khat voi anni chu ahong ranga kei pūt ani na. Tenchu soitānin koini hi ei na khārtit ani na. **19** Koini na Puma Isua Krista[27] ahong rēt tika ama makunga nangni ngāi hi ni mak mo koini nei anngamna, koini na rāisānna le koini nei anzuina? **20** Nangni len hi koini nei anlianna lukhum le koini na rāisānna na ni u na.

3 Asōt nei ngāk zōt lāi nōk sika hin koini lim Atheni khuana a om hi āsa ati na koinīn na riata. **2** Koini na parual Timothi, Krista thang ahui aril lama Pathian dorbōndom hi, nangni ngāi ei na mandet thei u na rang le iamna tianga lungngam ei na sak thei u na ranga koinīn nei hong tīr ani na. **3** Hiva antakna ngāi dōra sika hin tutē malung ei anbuai nōkna ranga nei hong tīr ani na. Asik chu hiva ngāi hi koinīn nei tiar ranga anruatsa kēng ti ha asa dima na riat u na. **4** Na bil u na na om lāi āta ansinsakna antak nei la tiar rang ti hi aphā māna nei na man theisa ani na. Hatuka chu havan tin anga ei chuk lele ani ti na riat u na. **5** Asik chu na thang u kei riat lāi nōk sika om thei lāi makunga. Hasik han nei iam u na rui ariat ranga Timothi hi kei hong tīr ani na. Asik chu anānthēmpu u hān ana la mathēm ving u ngāi ti hi ka ratha ei ta, hanūk chu koini nei pōngna ngāi hi akorong lam achang ving ngāi ti hi ani na.

Timothi kōma harna chong

6 Tenchu atun Timothi na kōm u nāta koini kōma ahong akīra nei iam u na le nei andit u na ruia thang ahui ahong chōia. Hatuka chu nangnīn koini ranga anriattitna sa na dōn u na. Hanūk chu koinīn ana mu u rang achālaka nei na phām sabak anga, nangnīm ana mu u rang achālaka nei phām u ti ahong rila. **7** Hasik han unāi ngāi, alom peia koini na lunghāngna le na dūk natna ngāi kārām, nei iam u na thang na riata achān lungngamna na dōna. **8** Pumana adettita nei anding u sika hin atun adama nei om ani na. **9** Koini na Pathian makunga nangni na rathūla rāisānna tin le koinīn rāi nei mansān thei sika Pathian kōma hontin mo aliaka rāisānna ngāi mantung mani? **10** Asik chu na mēl u nei mu theina ranga le nei iam u na lama

[27] Lekhabu teia Krista ti anziak om mak.

nei ansam u ha nei makhip theina ranga asūn azāna bōr nei zong ani na.

11 Atun koini na Pathian le Pa le koini na Puma Isua Kristān na kōm u na nei hong theina rang lampui na sin pe rase. **12** Nangni ranga koinīn nei na madit anga nangni le nangni ngāi, hanūk chu mi tin ranga anditna chu Pumān na maphung pena na manliam pe u rase. **13** Hatuka koini na Puma Isua Krista aloma ami ānthiang ngāi dōra le ahong tika, koini na Pathian le koini na Pa matona demna buia le ānthiang liaia nei om thei u na ranga na malung u amān mandet rase.

Pathian rāiansānna nunchang

4 Ahek khītnana chu unāi ngāi, Pathian rāiansāna alēngna rui koini kōm āta anchūna nei man u anga nei om u ani na. Atuna hin hava nēka nei thō riam thei u na ranga koinīn Puma Isua raminga nei na manchū le nei na mathēm ani na. **2** Puma Isua ningneina lehan hong zazāt chongpēk mo nei na pēk ha na riat u na.

3 Ānthianga nei om u rang hi Pathian malung vong ani na. Hanūk chu hurna tin rēng āta ankhāi u ro. **4** Nangni na taksa u ngāi chip hi ānthianga le anritna changa nei mang thei u na rang anchū u ro. **5** Pathian re lui nam atei ngāi anga hurna lampui ningōl u nō ro. **6** Hiva ruia hin tutēn om āsia lehan a unāi chunga adik nōk athō na huang nō rase. Asik chu havan tina athō ngāi dōra chunga phuba alākpu chu Pathian ani ti hi mān len āta nei na ril le nei na manriat ani na. **7** Asik chu Pathianin anthiang luia om rang ni mak tenchu anthianga om ranga kēng koini hi ei na kui. **8** Hasika han hiva ei na kuina poisak lui tak chu miring ni mak ei poisak lāi nōk tenchu ama Ratha Ānthiang ana pēkpu Pathian kēng ei poisak nōk ani zei.

9 Atun hin unāi anditna ruia na kōm u na anziak rēt nāng lāi mak. Asik chu Pathian kōm āta nangni le nangni kāra anditna ruia anchūna nei man sua kēng ani u zei. **10** Anitataka, hantin han Makedonia ram pumpuia unāi ngāi dōrām nangnīn nei dit u ani na. Hanum ni rase unāi ngāi, hava nēka andit riam ranga koinīn nei na hong mathēm ani na.

11 Koinīn nei na mathēmna anga anngoi riama alēnga na sin thō u chipa malung apēka, na kut ngēt lehan sin athōna om u ro. **12** Hatuka na om dān u ha apanga mi ngāi ranga anhuia anlang inti, hanūk chu itē danganda luia om un na ti.

Puma ei hong rētna rang

13 Unāi ngāi, āthīna alei asē sua mi ngāi rui riat luia nei om u rang, hanūk chu itē ansabeina

dōn lui mi tei ngāi anga lungnana nei om u rang hi zōt mak me. **14** Isua chu athīna, anthui rēt zei ati na nei iam sika hin Isua bila alei athi sua ngāi dōrām Pathianin ama bila ruai rēt inti. **15** Hiva hi Puma achong ril ngēt, hava ha koinīn nei na ril. Puma ahong rēt māseng peia koini adama alei a om ngāi hīn alakte ngala alei athi sua ngāi ranga mān anta pial nō mani. **16** Asik chu Puma ama apum ngēta anpāina hē rasa le, vānpalāi alian khīt rōl le, Pathian totorōt rasa lehan anvān āta hong chum inti. Hatuka chu Kristana alei athi ngāi dōra anthui mānsa unti. **17** Hava suale koini adama alei a om ngāi le nūka a om ngāi hi anvān malāia Puma le antong ranga amāni bila ansūm kāra anlāiseka kal inti. Havan tin han Puma bila tāituan tāituana om inti. **18** Hasika han, hiva chong ngāi lehin nangni le nangni ngāi lungngam ansak u chachak ro.

5 Tenchu unāi ngāi, ahun le anikhua ruia na kōm u na itē anziak nāng lāi mak. **2** Asik chu Puma nikhua chu zāna marusa hong anga hong inti ei ti ha nangni lenin na riat u na. **3** Mīn, ‘phūkdāina le adamna’ a om zei ati lāi tak han nupang nāiha puang anga achung u na anlāiseka siatna suak rak inti, zōk reng thak u nō ni.

4 Tenchu unāi ngāi, nangni chu azīng kāra om ni u lāi mak che na hava nikhua ha marusa anga na chung u na hong suak rak lāi nō ni. **5** Na lom u na raāng nāi le sūna nāi kiar kēng na ni u, zāna mi ni mak me na, azīng kāra mīm ni mak me. **6** Hasika han mi tei ngāi anga in u lāi nō rei, tenchu amenga le anrēnga om u rei. **7** Asik chu ā-in ngāi chu zāna kēng ei in u, hanūk chu zu anri ngāi hi zāna kēng zu ei anri u chachak. **8** Tenchu koini chu sūna mi nei ni sika hin anrunga om u rei. Hanūk chu iamna le anditna chu rōphuai anga hanūk chu sandam sua ati na anriatna chu lukhum anga akhum u rei. **9** Asik chu Pathianin taksitna atiar ranga ni mak tenchu koini na Puma Isua Krista zāra sandamna aman ranga ei na ruat ani na. **10** Adama mo na om, athīna mo na om, ama le mun khata nei om theina ranga ama chu koini ranga ei thi ani. **11** Hasika han nei thō babang u anga nangni le nangni ngāi lungngam ansaka ansan anlōm u chachak ro.

Chongbe hekna

12 Unāi ngāi, na kār u na āpōng ngāi, Pumana na ruaitu u ngāi le anānkōk u ngāi ha lalchi thō ranga koinīn nei na mathēm ani na. **13** Amāni chu asin thō u ngāi sika anditna lehan ansāng sabak ton u ro. Hatuka chu nangni ngāi anngoi riama alēng anlōm u ro. **14** Hatuka unāi ngāi, nei na mathēm ani zei, andōka

om ngāi chu angō u ro, aratha annēm ngāi chu lungngam sak u ro, ranak abui ngāi chu san u ro, hanūk chu mi tin ranga na phūk manchual u ro. **15** Tenchu tutēn āsia rathūla āsia lehan ratha thuan u nō ro. Nangni le nangni hanūk chu mi dōra rangām satna adōn babang ranga pūt u ro.

16 Na rāi mansān babang u ro. **17** Bōr zong chian u ro. **18** Alom pei tak chunga rāisān chong ril u ro. Asik chu hava ha Krista Isuana nangni ranga Pathian malung vong ani na.

19 Ratha Ānthiang chu manthi u nō ro. **20** Pathian chong riltheina ngāi sum dem u nō ro. **21** Alom peia mansin kiar u ro, āsa dōra chu sūrtit u ro. **22** Āsia dōra nāta ankhāi u ro.

23 Anngoina Pathian ngētin na pumpui u na na manthiang vang u rase. Koini na Puma Isua Krista ahong māseng na ratha u, na malungrīl u, na taksa u aloma demna abui thaka na siak pe u rase. **24** Nangni ana kuipu chu aiam rua ei ni sika, amān hava ha na thō lele unti.

25 Unāi ngāi, koini ranga bōr na zong pe u ro. **26** Unāi ngāi dōra biang antum ānthianga chibai thō u ro. **27** Hiva lekha hi unāi ānthiang ngāi dōra bila anpore ranga Puma matona kei na mathēm ani na.

28 Koini na Puma Isua Krista lungkhamna chu na kōm u na om rase. Amen.

THESSALONIKA MI NGĀI KŌMA PAUL LEKHA MATHUAN ANNINA

1 Koini Paul, Sila, Timothi ngāiin, koini na Pa Pathian le Puma Isua Kristana Thessalonika kuibing ngāi kōma chibai na hong thō.

2 Koini na Pa Pathian le Puma Isua Krista lungkhamna le phūkdāina na kōm u na om rase.

Rāisānna chong le bōrzongna

3 Unāi ngāi, nangni ngāi sika Pathian kōma rāisān chong aril babang hi nei nāng ani na, hava ha ādik um lele ani. Asik chu nei iam u na ha achālaka ansōn sabaka, hanūk chu nangni le nangni ngāi na lom u na lungkham nei anmu u na chip ha ei pung tir ani na. **4** Hasik han mīn nangni ngāi ei na sinsak u na bibila antakna tin na dūk diar zia u le iamna nei dōn zia u sika Pathian kuibing ngāi kāra koinīn borāi nei thō ani na.

5 Hiva ngāi hi Pathian rama ama ami rua nei ni u ti anpomna ranga Pathian ruiril diktak ei andangna ani na. Hava ram sika antak um nei tiar u ani na. **6** Pathian chu ādik ani na, hasik han anān sinsak ngāi chu ansinsakna dēn le thuan inti. **7** Puma Isua anvān āta avānpalāi arāt khīt ngāi le moi sūmpuia ahong anlang tika, nangni antak atiar ngāi lehan koini ngāi pōng na mansānti. **8** Hava tika Pathian re lui ngāi le koini na Puma Isua Krista[28] thang ahui tel lui ngāi chunga amān phuba hong lāk inti. **9** Hava ngāi ha Puma maton āta le ama ei rātna lian khīt āta ankhāi untia tāituan siatna muna antak tiar unti. **10** Ami ānthiang ngāi kāra ei anlianna ranga ahong tik le hanūk chu aiam ngāi dōra boi andong ranga ahong tika hava ha ei om rang ani na. Koini na chong hong manriat ha na lei iam u sika nangnīm anchel kēng na ni u.

11 Koini na Pathianin nangni ngāi hi ana pāi rua kēng ati na ei na belbo u ani na. Hanūk chu ama aranak lehan derdīn āsa tin rēng anānthō u ranga amalunga derdīn adōn ani na, hanūk nei iam u na le na sin thō u āsa ha amān ei na makhip pe theina ranga bōr nei na zong pe chian ani na. **12** Hatuka chu koini na Pathian le Puma Isua Krista alungkhamna ang taka koini na Puma Isua Krista[29] raming chu nangni tak chunga anliana ei om theina ranga hanūk chu nangnīm ama tak chunga anliana nei om thei u na ranga bōr nei na zong pe.

Dān akhēlpu

2 Koini na Puma Isua Krista ei hong rētna le ama bila mun khata nei anchunna ruia andon ranga unāi ngāi atun nei

---

[28] Lekhabu mun ateia Krista ti anziak om mak.
[29] Lekhabu mun ateia Krista ti anziak om mak.

na mathēm ani na. **2** Krista nikhua chu āhong kēng ani zei, ti hi ratha mo ani, miring chong mo ani ole koini na lekhamathuan mo ani, itē rengin na malung u sōkmancha nō rase, manbuai um nō rase ati na nei mathēm. **3** Angkhat pei sika tutēn na huang pial u nō rase. Asik chu hava nikhua ha Pathiana chongtak āta aselna hong suak mānsa inti, hava suale Āsia athōpu, anpei rang ngala nāi ha ahong asuak māseng chu hava ha hong tung nō ni. **4** Ama chu Pathian ta nei ti ngāi dōra le Pathian biakna lampui ngāi dōra dui intia, hava ngāi dōra chunga ama chu ansānga anbēnti. Harong ha la ni mak, ama chu Pathian biak ina kēng Pathian anga ansuta 'Pathian' ka ni ei anti rang ani na.

5 Nangni ngāi bila ka om lāi han hiva ngāi dōra hi kei na ril u ani na, hava ha na malung u na re u mak che mo? **6** Ama ahun taka ei hong anlangna ranga atun hin akhār angkhat ala om ti rui ha na riat u na. **7** Asik chu dān akhēlpu chong anthup rui chu atun lāi tak um sin ei thō chian ala ni na. Tenchu hava akhārpu akhāi māseng chu ei la khār chian rang ala ni na. **8** Hava tika han dān akhēlpu chu hong anlang inti, hatuka Puma abāia thīnthi le ama chu hong hāl inti, anlianna le ei honga ama chu hong pei inti. **9** Hatuka ama chu ahong tika soitān aninga ei rātna ngāi angtaka, milak sinsiana ngāi dōra le boidongkhap sin ngāi dōra hong thōnti. **10** Hanūk chu anpei ranga om ngāi bil āta dik luina tinrēnga anhuangna lehan hong inti. Asik chu amāni sandamna ranga chongtak anditna ha ei poisak u nōk sika anpei unti. **11** Hasika han milak ei iam u na ranga Pathianin amāni bila anhuangna ranak arāt khat ei hong man hong ani na. **12** Hasik han chongtak iam u mak, tenchu ādik nōk tianga rāi ei mansān u sika alom u na āsia anlōna unti.

Pumana adettita om rui

13 Pumān ei madit unāi ngāi, nangni ranga Pathian kōma rāisān chong aril babang hi nei nāng ani na, asik chu Pathianin aphut āta anānthiang thei Ratha le chongtaka iamna lehan sandama nei om thei u na ranga anthang kēng na ni u. **14** Hiva sik taka hin koini na Puma Isua Krista ei lianna achang ranga koini na thang ahuia amān ei na pāi u ani na. **15** Hasika han unāi ngāi, angīrtita om u ro, hanūk chu koini na mūra chong le mo koini lekha mathuana anchūna rachi ngāi ha sūrtit u ro.

16 Hatuka chu koini na Puma Isua Krista ngēt le koini na Pa Pathian, anāndit le alungkhamna sika tāituan phūkdāina le ansabeina āsa ana pēkpu ani na.

17 Amān na malung sūng u na lungngamna na pe u rase, hanūk chu sin āsa le chong āsa tin rēnga na mandet tir u rase.

Bōrzong ranga anthēmna chong

3 Ahekna chu hiva hi ani na, unāi ngāi, Puma chong chu ei anrapa ei anthek theina ranga le anpāka ei om theina ranga koini ranga bōr na zong pe u ro, nangni kāra ei thō babang u anga han. **2** Mi rua nōk le mīn siatna athō ngāi āta nei zōk theina ranga bōr na zong pe u ro. Asik chu iamna hi mi dōrān ādōn zit ni mak. **3** Tenchu Puma chu aiam rua ani na, amān adettita na man ngīr unti, mi rua nōk āta na mazōk unti. **4** Koinīn chong nei na pēk ngāi dōra na tel tir u na, atun um la tel tir un na ti ati na Pumana ansabeina na dōna. **5** Pumān na malung u chu Pathian anditna tianga le Krista dūkdiarna tianga na ruai tir u rase.

Āndōk ngāi ranga anchūna

6 Unāi ngāi, koini na Puma Isua Krista raminga chong nei na pēk ani zei koini na kōm āta anchūna chong nei man u anga om thō lui ngāi le unāi andōk ngāi kōm āta ankhāi u ro. **7** Nangni ngēt hi ni mak mo koini na om dān anga om sin athō ana riat u? Asik chu na bil u na om lāi han andōka om mak me. **8** Tutē kōm āta man abuia bu nēk mak me. Tenchu na bil u na tutē puak nei manrik nōkna ranga asūn azāna apōng le asōl sabak chunga sin nei thō ani na. **9** Ningneina dōn lui ni mak me, tenchu nangnīn koini om nei lāk thei u na ranga nei zōt sika nei thō ani na. **10** Asik chu nangni bila na om lāi um hiva chong hi koinīn nei na pēk: "Tukareng sin athō zōt nōk tak chu nēk sāk nō rase," nei ti ani na.

11 Na bil u na senkhat chu asin thō rang thō luia mi om dāna sel ansok le andōka a om ngāi ha na riat u na. **12** Havan tina miring ngāi chu adāi riama sin athōna, nēksāk athō ranga koini na Puma Isua Krista raminga chong nei pēk ani na. **13** Hanūk chu unāi ngāi, sin āsa thō ranga na zām manzal u nō ro.

14 Tukareng hiva koini na lekhana chong ātel zōt nōk tak chu mandang u ro. Hatuka chu anzakna ei mu theina ranga ama chu anloppui u nō ro. **15** Tenchu anānduipui anga be u nō tānla unāi anga manchū u ro.

Anthānna chibai

16 Hatuka chu phūkdāina Pumān kongtin rēnga alom peia phūkdāina na pēk babang u rase. Puma chu aloma na bila na ompui u rase.

17 Koi Paul, ka raming ka kut ngēt le kei maziaka hiva hi chibai kei hong thōna lekha ani na.

Hivan tin hin lekha ka mathuan rang kip kei mandangna kei maziak chachak ani na.

18 Koini na Puma Isua Krista lungkhamna aloma na tak chung u na om rase. Amen.

TIMOTHI KŌMA PAUL
LEKHA MATHUAN ANGKHATNA

Chibai thōna

1 Koi Paul, koini na Sandampu Pathian le nei mangang Puma Krista Isua achongpēk anga Krista Isua kuitīrin,

2 Iamnana ka nāi pasal tatak Timothi kōma ka hong maziak:

Koini na Pa Pathian le Puma Krista Isua lungkhamna, riangvāina le phūkdāina na kōma om rase.

Anchūna dik lui āta anrēngna

3 Makedonia ram ka pan tik lehan, Ephesi khuana a om ranga kei na mathēm ani na. Hava han mi senkhatin anchūna dik lui adōn a om u na, hava ngāiin mi manchū u lāi nō rase ati na anrēng ranga rakōk ro. **4** Tiana sim marua ngāi le hek thei lui phung le khūk rachi tiang malung pēk u lāi nō rase, ati na rakōk ro. Asik chu hava ngāi hān ankhalna kēng ei masuak, iamnana Pathian tianga masōnna masuak mak. **5** Malung dik tak le sia le sa riatna anthiang le iamna dik tak āta ahong asuak anditna dōn theina rang ha ka chongpēk derdīn ani na. **6** Mi senkhat chu hava chongpēk ngāi ha nūksīr ason u na sim korong rilna tianga ei kīr u ani na. **7** Achong ril u ngāi omzia le ansong sabaka achong ril u ngāi re lui ta na, dān anchū ngāi ani rang chu ei zōt u chachak ani na.

8 Mīn adik laka amang ten, dān chu āsa ani ti na riata. **9** Hiva hīm na riata: Dān hi mi dik ngāi rang ni mak, tenchu dān dōn lui ngāi le dān tel ngāi rang, Pathian tel lui ngāi le mi salui ngāi rang, mīnthiang lui ngāi rang le Pathian lalchi thō lui ngāi rang, apa that le anu that ngāi rang, mi that ngāi rang ani na. **10** Mi hur ngāi rang, pasal le pasal anōk tianga anthō ngāi rang, miring anruk ngāi rang, milak athei ngāi rang, milaka khomāk ansam ngāi rang, hanūk chu anchūna sa dōra anduipui ngāi ranga dān hi ei hong suak ani na. **11** Hava anchūna dik ngāi ha bōrsāng atung Pathian thang ahui anlian āta ahong asuak ani na. Hava thang ahui ha ka kōma ei na betōk sua ani zeia.

Isuan ei na madit ei lianna

12 Koi ranak ana pēkpu koini na Puma Krista Isua kōma rāisān chong ka mantunga, asik chu amān aiamruana ei na riat sika hiva dorbōndompu ani ranga ei na ruat ani na. **13** Māna han Pathian siat arilpu le mīnsinsakpu le mi mualphui asakpu ka ni nām, nisela la iam luia riat lui kara kei thō sika han riangvāina kei chang ani na. **14** Hanūk chu Krista Isuana iamna le maditna lehan koini na Puma alungkhamna chu ka chunga achālaka ei hong liam ani na.

15 Krista Isua mi salui ngāi

sandamna ranga maniapūra ei hong ti hi aiamrua le aloma apomrua ani na, hatuka hava ngāi kāra koi hi mi salui khīt ka ni na. **16** Hanum nisela hiva sika hin riangvāina kei chang, asik chu Isua Kristān mānsa khīta koi mi salui khīt ka chunga adūk diar theina ei hong manlang theina rang le, atun āta tāituan damna aman ranga ama ala iam rang ngāi dōra ranga enrua kei ni theina ranga kei chang ani na. **17** Tāituan Rēng, chuai thei ngāi lui, amu salui, Pathian ahian khīt kōm rong tāituan tāituana lalchina le anlianna om rase. Amen.

Timothi kōma Paul achongbe

18 Ka nāi pasal Timothi, aphāmāna na ruia deari chong ril theina ang han, ha anchūna chongbe ngāi ha na kōma kei na manlōn ani zei. Hava lehan anduina sa chu duipuina ro. **19** Hatuka chu iamna hanūk sia le sa riatna anthiang nei dōn ha vongtit ro, tenchu mi senkhatin hava ngāi ha ei mathāna amāni ei iamna chu rakuang alian akui anning anga ei anpei u ani na. **20** Hava ngāi bila han Humenai le Alekzandar ngāi anchel u na. Amānīn Pathian siat aril ei anchū u nōkna ranga Soitān kuta ka betōk u zei.

Pathian abiak ruia anchūna

2 Hasika han mānsa khīta chu mi dōra ranga bōrazong rang, mi rathūla bōr azong rang, niai athō chunga angēnna le rāisān chong antung ranga ka na mathēm u. **2** Hanūk chu rēng ngāi le ningneina dōn ngāi rang um zong ro, Pathian andon le lalchi thōna anngoia le phūkdāia nei lēng thei u na ranga. **3** Hava ha koini na sandampu Pathian mit muna āsa le apom rua ani na. **4** Amān chu mi dōra hi sandama om rang le chongtak riatna adōn ranga ei na zōt ani na. **5** Pathian angkhatdak a om a, Pathian le miring kong kāra palāi um angkhatdak a om a, ama chu miring, Krista Isua ani na. **6** Ama chu mi dōra anratan ranga ahong anpēk ani na, hava ha ahun taka ei hong anriata ei hong anlang ani zei. **7** Hava athō ranga koi hi tāng anhāipu le kuitīra ei na ruat ka ni na. Chongtatak kēng kei ril, milak thō makung, iamna le chongtak ruia Jentail ngāi anchūpu ranga anruat ka ni na.

8 Hasik han kei zōt chu, pasal ngāiin mun tina kut anthiang anlānga taksitna buia le ankhalna buia bōr zong u rase.

9 Havan tin dēn han kei zōt chu, nupang ngāi um raliang anhui lui le raliang aliakput thō luia, raliang ei anhui u zotor lehan anliang u ro. Hong zazāt mo samtuma ankhoptete ngāi mo, rāngkachak mo, lunglu vār ngāi mo, puan anthang ngāi le mo anliang u nō rase. **10** Tenchu

Pathian lalchi thō anti nupang ngāi anga sin āsa lehan anhui raliang thō u rase.

11 Nupang chu alom peia hē tel chunga adāi riama anchū rase. **12** Nupngin pasal ei manchū rang le pasal chunga ningneina ei dōn ranga phal makunga, hanēk ten dāireka om sela kei zōt. **13** Asik chu Adam ansin mānsa ani na, hava suale kēng Evi ei ansin ani na. **14** Hanūk chu Adam anhuanga om mak a, tenchu nupang kēng anhuanga ei om a masiala ei chul ani na. **15** Hanum nisela iamna le anditna le anthiangna adōna, rilru diktaka a om ten, nāiha ei tēng sika han adama om inti.

Kuibinga upa ngāi dingmun rui

3 Tukareng kuibing upa āchang zōt aniten, sin āsa thō rang zōt ani ti adik kēng. **2** Havan tin han a om u ten kuibing upa chu demna bui, nungāk voi khat alāk pasal, asing, anrēng thei, lalchi dōn, mi phām athei le mīnchū dān athei sabak mi ei ni rang anāng. **3** Hanūk chu zu nēk lui mi le malung lum lui mi ei ni rang ani na. Tenchu a om adāi, āsiat tianga huat anham lui, ansualna zōt lui, sum ningōl lui mi ei ni rang ani na. **4** Hanūk chu anāi ngāi lalchi adōna hē tel mi le alom peia ainsūngkhur asa dima avong thei mi ei ni rang anānga. **5** Asik chu ama insūngkhur ngal avong thei nōk ten, Pathian kuibing vāng chu hontin mo ei vong thei rang? **6** Ama chu iam athar mi ei ni rang ni mak, havan tin han aniten anlianna adōna diabola asia ei anlō anga asia anlō theia. **7** Hava rong ha ni mak, apanga mi ngāi kōma raming āsa ei lō rang anānga, hano ten nukhōna ēro anzona a om le diabola chāngtena ankhit theia.

8 Havan tin dēn han kuibing dorbōndom ngāi chu lalchi thōrua mi ei ni u rang anāng. Hanūk chu achong thūl lui mi, zu nēk lui mi, āsa nōk tianga huat anham lui mi ei ni u rang ani na. **9** Tenchu siat le sa riatna anthiang vang adōn chunga iamna chong anthup arung thei mi kēng ei ni u rang ani na. **10** Tenchu hava ngāi rang ha mansin bak u tānla, hava suale adem rua abui aniten, kuibing dorbōndom sinthōranga anthang ni u rase.

11 Havan tin dēn han anungāk u ngāi um lalchi thō rua mi ei ni u rang anānga, bado thei ni nō rase tenchu a phūk adāi le alom peia aiamrua mi ei ni rang ani na.

12 Hatuka kuibing dorbōndom ngāi chu anāi u ngāi le ainsūngkhur asa dima avonga nungāk angkhat adōn pasal ni rase. **13** Asik chu asa dima kuibing dorbōndom ngāi chu amāni ranga dingmun sa le Krista

Isuana ei iam u na ruia ngamna man unti.

14 Anrapa na kōm u na ahong rang an-iam chunga hiva chong ngāi hi kei maziak kēng. **15** Tenchu ka sōt ving anten Pathian insūngkhura mi ngāi bila mi hontin mo ei om u rang hava ha nei riat thei u na ranga kei hong maziak ani na. Pathian insūngkhura mi ngāi chu Pathian adam kuibing ngāi, chongtak chopui amang le ei andingna bul adet ani na. **16** Hatuka Pathian mandonna ruia chong anthup rui hi ankhalna bui thaka anlian sabak kēng.

‘Ama chu taksana ahong
anlanga,
Rathāna adik anlōna.
Vānpalāi ngāi kōma amēl mu
theia a om a,
Jentail ngāi kōma athang tāng
anhāia ei om.
Ramual mīn iamna zāra apom
theia ei om ani na.
Hatuka anlian sabaka
chungvāna akal,’

ti hi adikthap ani na.

Timothi kōm Paulin ei manchū

4 Rathān anthiang vanga ei ril chu, nangkan huna chu mi senkhakhat iamna amāka anhuangna ratha le ratha sia ngāi anchūna tianga malung pe unti. **2** Hava ha milak athei phuazekām ngāi azia thō u sika hong om inti, hava ngāi siat le sa riatna chu thīr maling alumin ei bel anga anhīp ani u na. **3** Hava ngāi hān inanei ei khār u, hong zazāt mo nēk le sāk ei khār u ani na. Tenchu Pathianin hava ngāi ha chongtak ariat chunga, iamna adōn chunga rāisān chong rilna lehan ansāk kiar thei ranga ansin ani na. **4** Pathianin ei sin dōra hi aloma āsa kiar ani na, rāisān chong aril chung kiara na sāk anten itē asāk nōk rua ngal om mak. **5** Asik chu Pathian chong le bōrzongna lehan anthiang sua kiar kēng ani zei.

6 Hiva chong ngāi dōra hi unāi ngāi kōma na manthiang vanga na ril ten, Krista Isua dorbōndom ranga arua chang na ti, hanūk chu iamna chong le anchūna sa atun tena nei la hong zōmtit sika ama chong lehan ansōn in nati. **7** Tenchu Pathian lalchi thō nōkna le nu tar ngāi sim ril papei ha māk ro, hanēk ten Pathian andonna lama pui nei ting theina ranga ratha lama siar ansep ro. **8** Taksa lama siar ansep hi hotuk mo chu ei nemna a om, tenchu Pathian andonna chu atuna a omsa le nangkana a om rangām damna apēk ranga chongtin ei dōn sika hin alom peia ei nemna a om.

9 Hiva chong hi aiamrua le apumpuia apomrua tatak ani na. **10** Hasika han Pathian adam chunga anngampuina nei dōn sika hin nei pōnga tak nei sāta hin mīn ēro ei na zon ani na. Pathian adam chu ami ngāi dōra

ranga aliaktena aiam ngāi ranga Sandampu ani na.

11 Hiva ngāi rui hin chong pe tānla manchū ro. **12** Vānglāi nei ni sika han tutēn na ēlsēl nō rase. Tenchu chong aril lama, omdāna, anditna, iamna, anthiangna lama aiam ngāi ranga enrua chang ro. **13** Ka hong māseng chu nang Pathian lekha anpore chiana, chong arila, mīnchūna tianga malung lei pēk ro. **14** Māna na ruia deari anga chong ril theina anga na kōma om bōr anpēk, upa ngāiin na chunga kut abānga bōr anpēk ha poisak luia om nō ro.

15 Mi dōrān nang nei nemna ei mu thei u na ranga hava ngāia han na tepmannēl tānla na malung pe babang ro. **16** Nang na ninga le nang nei anchūna ngāi han anrēng tānla alom peia na tepmannēla om chian ro, havan tin han na thōna na om ten, nang le nang na chong anngāi ngāi ha sandam thei in na ti.

Kuibinga pātar, arōng upa ngāi ruia anchūna

5 Pātar ngāi reng hi angō nō tān, tenchu pa anga be tānla mathēm bang ro. Havan tin han ruathar ngāi chu parual anga bē ro. **2** Nutar ngāi chu nu anga, hatuka nungāk ngāi chu sarnu anga bē tānla anthiang vanga mathēm ro.

3 Arōng tataka arōng ngāi ha lalchi thō ro. **4** Tenchu arōng angkhat peiin nāi mo tū mo adōn a om u ten, hava ngāi hān ainsūngkhur tianga Pathian andonna le amāni anzir ngāi chunga sin āsa thō ranga anchū bak u rase, asik chu hava ha Pathianin ei zōt ani na. **5** Hatuka arōng tatak le ama rong atheia a om chu Pathian chunga anbetōk, asūn azāna niai azong le bōr azong chunga anpēk mi ani na. **6** Tenchu arōng ahui le ahēka rahāi ansak chu adam chunga āthi kēng. **7** Hanūk chu dem akāia ei om u nōkna rangām hiva ngāi ruia chongpēk ro. **8** Tukareng aphung aunāi ngāi poisak lui aliaktena ainsūngkhura mi ngāi ranga poisak lui chu iamna poisak lui ani na, aiam nōk ngāi nēka āsiat kēng ani zei.

9 Arōng kum sōmaruk athuaia mi chu arōng raminga maziak u nō ro. Hanūk ama chu ruathar voi khat alāk arōng ei ni rang ani na. **10** Hanūk chu om āsa tin athō lampuia mīn ei manpāk, hava ngāi ha ani zei, anāi ngāi bāri antung thei, khual ankiavāng thei, mīnthiang ngāi ke rasūk adō thei, antak ngāi asan thei, sin āsa tin rēnga anmang sua mi ni rase.

11 Arōng avāng bet ngāi chu arōng raminga maziak nō ro. Asik chu aning ōl u na sika han Kristana det u luia han ruathar alāk rēt rang zōt unti. **12** Havan tin han māna ei iam u na ha ei tel u nōk sika achung u na āsia ei anlō u ani na. **13** Hanūk chu hava rong ha la ni mak, mi inrāp tina

achei titir u na āndōk um ei anchū u. Andōk duai la ni mak, chong korong le mi rui aril ei uar u chachaka aril nōk rua aril ha ei zōt u ani na. **14** Hava sika han kei zōt chu, arōng avāng bet ngāi chu ruathar la rēt u sela, nāi nei u sela, in lui vong u rase. Hatuka chu ana dui ngāiin anōnrua lampui man u nō ni. **15** Asik chu atun āta mi senkhat chu soitān lam tianga anhoi u kēng ani zei.

16 Aiam mi angkhat pei pasal mo, nupang mo, ainsūngkuana arōng a ompui anten, amān hava ngāi chu sanpui sela kuibing puak chang lāi nō rase, han kēng arōng tatak abui ngāi ei san theina ranga.

Kuibinga upa ngāi ruia anchūna

17 Kuibing upa ngāi asa dima ruiril athei ngāi chu mun annina lalchi amanrua u kēng, aliaktena chong aril le anchūna lama apōng ngāi chu lalchi amanrua ngal u kēng. **18** Pathian Lekhabūna: *"Serāt bu āchīl lāi tak amūra mūrkok manlāk pe nō ro," (Dān.25:4)* ati na. Hanūk chu, *"Sin āthōpu chu asin thō ei lō amanrua ngal kēng," (Mt.10:10 Lk.10:7)* ati rēta. **19** Kuibing upa tak chunga mīn chong asia ahong chōi u ten, *"Ariatpui miring anni nōk ten anthum," (Dān.19:15)* mūr āta chong asuak ani nōk ten pom nō ro. **20** Āsiat athō ngāi chu loko matona angō ro, hankēng mi tei ngāi um anchina ei man theina ranga.

21 Hiva chong ngāi hi na kōma kei na pēk ani zei, tutē chunga na mi mandang le na mi madit ual dōn luia Pathian le Puma Krista Isua le vānpalāi anthang ngāi mit muna adettita hē tel ranga chong kei na pēk ani na.

22 Tutē chunga kut abāng rang annot nō ro, mīn āsia ei vathō ha ansempui no ro, nunchang anthianga om ro.

23 Hatuka chu atun āta ti riam duai nēk nō tānla, tenchu na von nei dera sika le nei na chok sika alakte zu manchel chachak ro.

24 Mi senkhat ngāi āsia ei thō u na anlang pum len sika han aphāmān āta alei tiar zēt len u chachak ani na. Tenchu mi senkhat āsia thō chu anūka anlang pena. **25** Havan tin dēn han mi senkhat asin thō āsa chu anlang len a oma, tenchu anlang len nōk um ni rase anthup thei rang ni mak.

Kuibinga suak ngāi ruia anchūna

6 Pathian raming le koinīn nei manchūna ngāi dōra āsiat ei anril nōkna ranga, suak rīngkola ankhit ngāi chu apuma u ngāi chip alom peia lalchi thōrua anga be u rase. **2** Hanūk chu suak apuma Pathian aiam ngāi ha iamna lama aparual ei ni u sika han lachi ei thō ha mantōm u nō

rase, tenchu hava nēka han tep annēla adorbo ādom riamsa u rase. Asik chu amānīn dorbo ei doma satna achang ngāi ha aiam mi le ei madit ngāi ani u na. Hiva chong ngāi hi nangin manchū tānla mathēm ro.

Sum anditna ruia anchūna

3 Tukareng anchūna rothol mi amanchūna, koini na Puma Isua Kristana anchūna dik pom lui le Pathian andonna lama anchūna ngāi atel nōk mi chu, **4** Aninga om anlian athō, itē riatna dōn lui mi ani na. Tenchu chong ankhal le ansual tiang amalung āsa nōk anput kēng ani zei. Hava ngāi āta han, khāmaret, ansualna, siat anrilna, āsa nōk tianga an-iamna ngāi ei masuak ani na. **5** Havan tin han malung akhel adōn mi ngāi le chongtak dōn lui ngāi han ansualna hek lui alianpa ei masuak u chachak, hava ngāi hān Pathian andonna hi sum suana lampui khat kēng ati na ei mandon u ani na. Nang chu hava ang mi ngāi āta ankhāi ro.

6 Tenchu Pathian andonna lampui hi malung tāina a om anten achān ei nemna a om kēng. **7** Asik chu ramuala hin nei hong lūtpui itē om mak, nei suakpui rang um itē om mak ti hi andang phit ani na. **8** Tenchu nēk rang le sil rang pei na man anten, ha tuk ngal han anhuna om inti. **9** Tenchu ānei rang azōt ngāi chu anthēmna chāngtena, le āchāng avetna le asiat theina tamtak anthēmnana ei chul u chachak. Hatuka hava anthēmna hān siatna le anpeinana ei masul ani na. **10** Asik chu sum anditna hi siatna tin dōra abul ani na. Mi senkhat chu hava neinun ha aman ranga aphāma iamna nāta ankāra ama le ama hān lunghāngna tamtakin ei vit ani na.

Timothi kōm Paul achongbe hekna

11 Tenchu nang Pathian mi, hiva ngāi āta ankhāi tānla, dikna, Pathian andonna, iamna, anditna, diartheina le om annuai ngāi ha aman ranga razūl ro. **12** Iamnana anēngna āsa lehan anēng chian ro, tāituan damna ha sūrtit ro. Asik chu hava achang ranga ankui kēng na ni, hanūk chu anariatpui mi tamtak mit muna anpuangna āsa ha nei manlang ani zeia. **13** Alom peia damna apēkpu Pathian mit muna le Pontia Pilat amatona anpuangna sa apēkpu Krista Isua mit muna chong kei na pēk ani zei. **14** Koini na Puma Isua Krista ahong anlang māseng pei hava chong pēk ha manu bui le dem kāi luia zī ro. **15** Hankēng anpākna dōnpu khīt, Ama rong ningneina dōnpu, Rēng ngāi Rēng, Puma ngāi Puma hān ahun taka Pathianin hong manlang inti. **16** Ama rong thi ngāi lui ningneina dōn, apan salui ra-ānga om, tutēn mu ngāi lui le mu thei

lui, Ama kōma anlalna le thōtheina chu tāituan tāituana om rase. Amen.

17 Hiva ramuala anchong ngāi hi ei anlian u nōkna ranga le anngampuina bui neinunga hin anngamna dōn u nō sela, tenchu aloma rāisān taka amang ranga ātam sabaka ana pēkpu Pathian adam chunga anngampuina ei dōn thei u na ranga manchū ro. **18** Om āsa thō ranga, sin āsa lehan aliama ei om thei u na ranga, mi āpēk thei le mi āsem thei ani u ranga chong pe ro. **19** Havan tin han nangkana hun ala honga suak rang tika lungphūm adet anga ei anding u na rang amāni ranga damna, tāituan damna chu ei mantīng thei u na ranga manchū ro.

20 O Timothi, nang na kōma anbetōk sua ha asa dima vong ro, Pathian lalchi thō nōkna lama chong korong le omzia bui chong memei mīn hianna ei ti u akorong ankhalna ngāi ha nūksīr son ro. **21** Senkhatin chu hava hianna ha adōn sua anga anbena iamna lampui amāka lam anvāi ani u na.

Lungkhamna chu na kōma om rase. Amen.

TIMOTHI KŌMA PAUL
LEKHA MATHUAN ANNINA

1 Paul, Krista Isuana damna a
om chongtin anril ang taka,
Pathian zōt dān anga Krista Isua
kuitīrin,

2 Ka nāi pasal madit Timothi
kōma:

Pa Pathian le Krista Isua koini
na Puma lungkhamna, riangvāina,
phūkdāina chu om rase.

Āiamrua ani ranga malungharna chong

3 Ka chipui ngāiin ei hong thō
u anga siat le sa riatna anthianga
adorbo kei dompu Pathian kōma
rāisān chong ka mantunga, asik
chu asūn azāna mong luia bōr ka
zong kip pei na raming kei china
kei zong chachak ani na. **4** Na mit
rathi ka mandon kip pei ka
rāisānna ei tung thei na ranga, ana
mu ranga kei na rangāi chachak
ani na. **5** Hanūk chu na kōma om
iamna tatak ha ka mandon rēt
chachaka, hava iamna ha aphut
len āta na pi Loisi kōma om ha
ni na, hava suale na nu Euniki
kōma om ani na, nang na kōmām
hava ha a omtit kēng ti ha kan
riat theia. **6** Hasika han nang
na chunga ka kut ka bāng lāia
Pathian lungkham bōrpēk na
malung sūnga om ha nei
manchuang chian theina ranga kei
na manthei rēt ani na. **7** Pathianin
koini kōma anchina ratha na pe
mak, tenchu thōtheina ratha le
anditna le anrēng theina ratha
kēng ei na pēk.

8 Hasika han, koini na Puma
rui aril ranga anzakpui nō ro, ama
sika koi ankhum um nān zakpui
nō ro. Thang ahui sika antakna hi
Pathian rātna ansa chunga na
tiarpui ro. **9** Amān chu koini na
sin thō anga ni mak, tenchu amān
ei mansūk le alungkhamna anga ei
na mandama pāina ānthiang lehan
ei na pāi ani na. Hava
lungkhamna ha leilung ansin mān
āta Krista Isuana koini ei na pēk
kēng. **10** Tenchu koini na
Sandampu Krista Isua ei hong
anlangna zāra atun hin anlanga
om zeia. Amān thīna chu ahong
peia, thang ahui lehan damna
le thī thei nōkna chu ahong
manlanga. **11** Hatuka hava ranga
han koi hi Jentail ngāi kōma tāng
anhāipu, kuitīr le ānchūpu ranga
anruat ka ni na. **12** Hasika han ani,
hiva antak ngāi hīm kei tiar,
tenchu anzak makung a, asik chu
kei iampu hi kei riat kēng, hanūk
chu akōma kei man siak chu sova
nikhua tika rang han asa dima ana
vong pe thei ti adik phita kei
anngam ani na.

13 Krista Isuana iamna le
anditna adōn chunga ka kōm āta
nei man chong āsa nei rangāi
dōra ha aenrua anga dōntit ro.
14 Pathianin na kōma āvong
ranga tinratua āsa ei na mansiak
ha koini na sūnga om Ratha
Ānthiang lehan vongtit ro.

15 Aloma Asia rama a om
ngāi dōrān koi ei na māk u rui ha

na riata, amāni bila han Phugela le Hermogen um anchel u na.

16 Pumān Onesiphora ngāi insūngkuana lungkhamna pe rase, asik chu amān ei na manhar chachak ani na, hanūk chu zīngzir kei ankhit um nān zakpui mak. **17** Hanēka han Rom khuana ahong lāi han ana rok sabak ana hong mu na. **18** Sova nikhua tika Puma kōm riangvāina ei man theina ranga Pumān bōr pe rase. Asik chu Ephesi khuana a om lāia haso ei adom sabak zia ha na riat hale.

2 Hasik han nang ka nāi pasal, Krista Isua lungkhamnana han arāta lei om ro. **2** Hanūk chu anariatpui mi tampa matona ka mūr āta chong nei rangāi ha, mi aiamrua, mi tei ānchū thei rang ngāi kōma han manlōn ro. **3** Krista Isua sipai āsa anga antakna na tiarpui ro. **4** Sipaia anthangpu rāi ei mansān theina rang āpūt sipai chu andui lāi tak tutēn damsūng omna sākna ruia anzēl ngāi mak. **5** Havan tin anga, mīn rualsiak andāiām chum sela, dān ngāi anga athō nōk ten rātna lukhum lehan ankhum ngāi mak a. **6** Luinīng athōpu chu luinīng mara aman mānsa rua ngal ani na. **7** Ka chongril ngāi ha mandon chachak ro, Pumān alom peia malung vārna na pēk rase.

8 Isua Krista, David akhūka mi, thang ahui kei ril anga athī ngāi bil āta anthui rēt ha retit ro. **9** Hava thang ahui sika han āsiat athō miring anga ankhitna ten peia antakna ngāi kei tiar ani na, hanum nisela Pathian chong chu ankhita om thei nō ni. **10** Hasika han Krista Isuana a om sandamna ha tāituan tāituana annlianna lehan ei man thei u na ranga anthang sua ngāi sika aloma kei diar kiar ani zei.

11 Hiva chong hi aiama apomrua chong ani na:

"Ama ei thīna bila na thī ten,
Ama ei damna bilām dam inti.
12 Ama bila na tiar anten,
Ama aruirilna bila ruiril inti.
Ama na tel nōk ten,
Amānīn um na tel nō ni.
13 Koini chu aiamrua na ni nōkām,
Ama chu aiamrua ei ni chian rang ani na,
Asik chu ama le ama antel luia om thei ngāi mak."

Pathianin ei pomrua sin athōpu

14 Hiva rui ngāi hi manriattit ro. Rui papei chunga chong ankhal nōkna rang Puma mit muna achālaka rakōk ro, asik chu hava ngāi han itē ei nemna om mak, tenchu anngāi ngāi ranga anpeina kēng. **15** Sin athōpu, chongtak chong chu ei dik angtaka amang thei chu anzakpui rua om mak a, havan tin ang han Pathian kōma āsana nei anpom theina ranga arāta sin thō ro.

16 Tenchu Pathian lalchi thō nōkna chong korong anril papei ngāi chu nūksīr son ro, han tina chongkam ngāi chu Pathian andon nōkna tiang kēng ei ruai. **17** Havan tina anchūna chong ngāi chu pān aringin ei sāka ahek tir anga ei na sāk tir kēng. Amāni bila Humenai le Phileta anchel u na. **18** Amāni ngāi hān, ‘anthuirētna chu atun hin ani sua kēng ani zei’ ati na chongtak lampui chu ei tok u nōka mi senkhat iamna chu ei masiat pe u chachak ani na. **19** Tenchu Pathian lungphūm anchang chu andingtita om a, hava han andangna sīlmōra hiva chong hi anziak: *“Pumān ama ta ami ngāi chu ariata,” (Nah.1:17)* ati na, hanūk chu “Krista raming apāi tak chu adik nōk āta ankhāi rase,” ati na.

20 Tenchu in aliana hin rāngkachak le sumruna ansin bēl rong om mak a, thing le bephila ansin um a om a, senkhat chu maritansuan ual a om a, senkhat chu maritansuan nōk ual a om a. **21** Hasika han, hava ngāi āta anthiang vanga a om thei miring chu maritansuan bēl le anthiang vang, apumān ei mangrua le sin āsa tina anmang thei maritansuan bēl chang thei inti.

22 Hatuka vānglāi āsia ningōlna ngāi āta ankhāi tānla dikna, iamna, anditna, anngoina ngāi chu malung anthianga Puma āpāi ngāi bila han razūl ro. **23** Tenchu ansualna ama suak chachak ti ariat chunga, āmo le omzia bui ankhalna ngāi bila anlop nō ro. **24** Puma suak chu ansual ankhal hi ei thō rang ni mak, tenchu mi dōra ranga āsing, mīnchū thei sabak, phūkasei nisela. **25** Hatuka mi duipu ngāi chu om annuaia kēng achālaka nei manchū sabak rang ani na, havan tin han amānīn chongtak rui chu asa dima ei hong riat thei u na Pathianin ansīrna hun alei pēk ving thei kēng. **26** Hanūk chu anriat theina ahong dōn u na diabol ei zōt zāt athō ranga chāngtena ankhit āta ahong azōk ving thei kēng.

Hun ahek tika Pathian poisak nōkna rui

3 Hanūk chu hiva hi re ro, nikhua honga hek tik chu rathatākna hun ngāi la hong om inti. **2** Hava tika mīn aning anditna, sum anditna, borāi athei, chongpāk ansal, chong āsia mang, nupa hē tel lui, phāmna dān re lui, anthiang lui. **3** Anditna dōn lui, mi le anngoi zōt lui, mi siat aril, anrēng thei lui, āsing nōk, āsa anmumāk ngāi. **4** Mi raming azuar, anrum, aning anlian ngāi, hanūk chu Pathian andit nēk ten aninga andit ngāi ei la ni u rang ani na. **5** Pathian abiak aphua anga om ūnti, tenchu asin thōtheina iam u nō ni. Hava ang mi ngāi āta ankhāi ro.

6 Hava ang mi senkhakhat chu a inrāpa alūt u na āsia

puakarik apēl le ningōlnān ei vei nupang āmo ngāi chu aning neinana ei ruai u chachak ani na. **7** Anchūna adōn chian u nām nisela alom peia chongtak rui chu vaphā sua lui ngāi ani u na. **8** Havan tin han Janni le Jambri hān Mosi ei dui u anga hava ngāi um chongtak chu ei dui u ani na. Hava mi ngāi ha amalung u ei annim sika iamna lampuia Pathianin ei pom lāi nōk ani u na. Hasika han chongtak chu ei dui u chachak. **9** Tenchu hava chung lam chu amāni ansōn thei u lāi nō ni, asik chu hava mi ngāi anga amānīm ei mo u na chu mi dōra kōma anlang zita om inti.

Timothi kōm Paul achongpēk

10 Tenchu nangin kei na manchūna ngāi, ka omdān ngāi, ka derdīn ngāi, kei iamna ngāi, ka malung anchualna ngāi, kei maditna ngāi, ka dūkdiarna ngāi na riat kiar. **11** Hanūk chu Antiokei khuana, Ikonia khuana le Lustra khuana antakna le ansinsakna kei tiar ngāi na riat kiara. Hanum nisela Pumān hava antakna ngāi dōra nāta ana mazōka. **12** Ani tatak kēng, tukareng Krista Isuana Pathian andonna dōn chunga a om rang azōt chu ansinsaka om inti. **13** Tenchu mi salui le mi huang ngāi chu mīn um amāni ngāi huang untia āsiat āta āsiat riam lama ansōn ūnti. **14** Tenchu nang tu kōm āta anchū mo na ni ti ha riat tānla anchūna nei man ngāia le anthiang vanga nei riat sua ngāia omtit ro. **15** Nāipangte len āta Pathian lekhabu ānthiang ruia nei anchū ngāi ha na riata, hava ngāi hān Krista Isuana iamna lehan sandamna manna ranga hianna ana pēk thei ani na. **16** Pathian phūksān āta asuak Pathian lekhabūna chong ngāi dōra hi anchūna lampuia, chūnngōna lampuia, andikna lampuia, dikna lama anchūna lampuia anāng ani na. **17** Pathian mi chu sin āsa tin rēng athō ranga tinratua akipa anzuia ei om theina ranga.

4 Pathian mit muna le Puma Krista Isua raminga chong kei na pēk ani zei. Ama chu ahong anlang nikhua le aram ahong atung tika ādam le āthī ngāi rui aril rangpu ani na. **2** Thang ahui chong chu ril chian ro, hun asana mo hun āsiāta mo aril ranga ansin ro. Malung anchuala asa dima manchū tānla ei dik u nōkna chu mandik ro, chūnngō thō tānla amalung u manhar ro. **3** Asik chu anchūna dik ei la maham zōt u nōkna hun la hong tung inti, hava tika akuar ūn asia ei rangāi zōt anga amāni ei zōt anga mīnchū thei ngāi ātampa la būm unti. **4** Hankēng chu chongtak tianga akuar sung u luia chong rachi tianga anhoi unti. **5** Tenchu nang, lampui tina anrēng tānla antakna tiar ro,

thang ahui arilpu sin chu thō tānla na dorbōndom sin ha zui ro.

6 Koi chu atun hin māichāma dāli anzān chian anga andar sua kēng ka ni zeia. Kei suakna rang hun um ahong anāi zeia. **7** Anduina sa chu ka sua zeia, kei tānna rang ten, ka tān sua zeia, iamna chu ka vongtit zei. **8** Atun chu ka ranga alei ansiak sua dikna rēng lukhum a om chu Puma, ruirilpu dik hān sova nikhua tika na pēk inti. Hava tika koi rong ni mak a, tenchu ama ei hong anlangna rang nikhua aleia phām ngāi dōra kōmām ei pēk rang ani na.

Chongbe hekna

9 Anrapa ka kōma ahong ngētna thō zām ro. **10** Dema chu atun lāia hi ramual damsūng rui ei dit sika ana māka, Thessalonika khuana asē zei. Tenchu Kresken chu Galatia rama asēna, Tita chu Dalmatia rama asē. **11** Luka athei dak kēng ka kōma om ani zei. Marka ha na bila hong ruai tān hong ro, asik chu ka sin thōna lampuia ama chu achālaka ana san thei ani na. **12** Tukhik chu Ephesi khuana ka mansē zei. **13** Na hong tik le Troa khuana Karpa kōma ka kultāi anchual kei siak ha hong chōi ro, hanūk chu ka lekhānzual ngāi, aliaktena mevun lekhabu ngāi ha hong chōi ro.

14 Alekzandar, thīr asutpa hān ka chunga achān āsia ana thōna, Pumān asinthō anga ratha thuan bō ni. **15** Nang um ama kōm āta achān anrēng ro, asik chu amān koini na chongril ngāi hi ana dui sabak a.

16 Ka rang satna chong ka ril mānsa lāi tutē ana san ranga ka kōla anding om u mak alom u na ana māk kiar u na, tenchu Pathianin hava ha amāni chunga āsia masul nō rase. **17** Tenchu chong anril dorbōndomna chu koi amanga ei anril theina rang le nam atei ngāi dōrān ei riat thei u na ranga Puma chu ka kōla andinga rātna ana pēk. Hanūk chu sing bāikua nātām ana mazōk zeia. **18** Pumān ka ranga āsia tin ana thō rang āta na rung intia, hatuka avānram muna azōk hiaia na siak inti. Umor tāituana ama kōma anlianna om rase. Amen.

Anthānna chibai

19 Priski[30] le Akuila, hanūk chu Onesiphora insūngkua ngāi ha chibai na mantung pe ro. **20** Erasta chu Korinth khuana a om chian ani na, Trophima chu Mileta khuana adam nōka kei māk ani na. **21** Nūdin phāmān ahong ngētna thō zām ro. Eubula, Pudena, Lina, Klodi le aloma unāi ngāi dōrān chibai ana hong thō u.

22 Puma chu na ratha bibila om rase. Lungkhamna chu na kōma om rase. Amen.

---

[30] *Priski le Priskilli hi raming khat ani na.*

TITA KŌMA PAUL LEKHA MATHUAN

1 Paul, Pathian suak, Pathianin
ei athang ngāi iamna anga le
Pathian biakna lama chongtak
dōra riatna anga Krista Isua kuitīr
ani na. **2** Hava iamna le riatna chu
tāituan damna ansabeina adōn
chunga, Pathian milak ril thei ngāi
lui hān ramual ansin māna han
chong alei tin ani na. **3** Tenchu
ama ahun taka han achong chu ei
rila han ei hong manlang ani zei.
Hatuka hava thang ahui chong
rilna chu Pathian koini na
Sandampu chongpēk anga ka
kōma ei na mandōn ani na.

4 Nei iamna munkhat sika ka
nāi pasal tatak Tita kōma:

Pa, Pathian le Puma Krista
Isua koini na Sandampu kōm
āta lungkhamna, riangvāina le
phūkdāina om rase.

Kret mualanlāna Tita asinthō

5 Kret mualanlāna kei na
mākna asik chu hiva hi ani na-
aloma rui tāng lān sua lui ngāi
azēk vang rang le kei na ril anga
han kho tina upa ngāi āphun tir
rang ani na.

6 Upa chu demna bui, nungāk
khat dak adōn pasal, anāi ngāi chu
dān dōn lui anga āsia anlō lui le
nupa hē tel lui nōk le Pathian a
iam mi ei ni bak rang ani na.
7 Kuibing avongpu[31] chu Pathian
sūngkua avongpu ei ni sika demna
bui ei ni rang anāng, malung
azāng, malung abong, zūn du mi,
mīn rum, āsa nōk lama sum
manna ranga huat anham nōk mi
ei ni rang ani na. **8** Tenchu khual
aphām athei, om āsa andit,
malung phūkadāi, mi dik tak, mīn
thiang le aninga anrung thei mi ni
rase. **9** Anchūna dik tianga mi ei
ruai theina ranga le adui ngāi
makhal chu ei manduai theina
ranga anchūna āsa aiam rua ei
man anga apomtit thei mi ni rase.

10 Asik chu dān tel lui ngāi,
chong koronga achong papei zōt
ngāi le mi huang chachak ngāi hi
ātampa a om le le ani na,
aliaktena serantan ngāi bila mi
ani khīt u na. **11** Hava ngāi mūr
akhār pe anāng, hanūk chu mi
senkhat āsa nōk tianga manna
rang apūta anchū nōk rua mi ei
manchū u na insūngkua tina ei
manpōn u chachak ani na.
12 Amāni ngāi bila mi deari khat
lenin ei ti: "Kreta mi ngai chu
milak athei babang u kēng, hanūk
chu aruangru ankhir, andōk le
anruak duai u kēng," ati na.
13 Hiva chong ei na manriatna hi
chong ādik ani na. Hasika han
hava ngāi ha iamna lama han ei
dik thei u na rang han anchang
maia chūnngō thō ro. **14** Hankēng
Jihudi ngāi tiana sim marua ngāi
le miring āta chongpēk ngāi
tianga malung pe u nō rase.
15 Mīnthiang ngāi ranga aloma
ānthiang kiar ani na, tenchu
mīnthiang lui le āiam nōk ngāi
ranga chu alom peia ānthiang

---

[31] Avongpu ti chongkam hi tian lāi han Bishop ahong ti u na.

khat ngal hi om chachak mak, asik chu amalung u le siat le sa riatna ei dōn u ha ānthiang lui rit ani na. **16** Pathian ariat ati na chu ei anbe u tenchu a om thō u lehan ei pom u nōk, hava mi ngāi chu antīr rua, hē tel lui le om āsa tin athō ranga mi ting lui ani u na.

Mi tin ranga anchūsna chong

2 Nang chu anchūna dik nei manchū theina ranga chong anhuia chong ril ro. **2** Pātar ngāi chu om adāia, lalchi thō ruana, anrēng thei, iamna lama ādik, anditna le dūk diarna ei dōn theina ranga manchū ro.

3 Havan tin dēn han nutar ngāi um a om dān u na Pathian lalchi dōna ei om thei u na ranga, mi siat aril mo ole achālaka zu andu mo ni nō rase, tenchu om āsa anchū thei mi ei ni thei u na ranga manchū ro. **4** Hankēng amāni hān nupang avāng ual ngāi kōma aruathar u ngāi le anāi u ngāi chip ei dit thei u na ranga manchū thei untia. **5** Hanūk chu anrēng thei, anthiang thei, inrui tianga anrēl thei, om āsa dōn, aruathar u ngāi rachama a om thei mi ei ni u ranga manchū thei unti. Hantin han Pathian chong um tutēn āsiat ei ril thei nōkna ranga.

6 Havan tin han ruathar ngāi chu aninga anrēng thei ranga manchū ro. **7** Tenchu nang alom peia sin āsa tin rēnga enruana anlang tānla, na mi manchūna han ei sat zia le lalchi ei omzia ha manlang ro. **8** Hanūk chu na mi manchūna na chong ril ei dik zia, adem rua bui ei ni zia ha manlang ro. Hantin han ana dui ngāiin koini na chunga āsiat aril rua ei dōn u nōka ei anzak thei u na ranga.

9 Suak ngāi rang manchū ro. Amāni ha alom peia apuma rachama ei om thei u na rang, alom peia apuma ngāiin ei phām thei u na rang le makhal ei dōn u nōkna ranga manchū ro. **10** Itē maruk u nō rase, aiam rua sabak ei ni thei u na ranga anlang u rase. Hankēng Pathian koini na Sandampu ruia alom peia anchūna lam panga andit rua om a manliang thei unti.

11 Mi tin ranga sandamna ahong antung ranga Pathian lungkhamna chu ei hong manlang ani zeia. **12** Hiva hīn ei na manchūna chu: Pathian biak nōkna le ramual ningōlna ngāi amāka, atun taka huna hin anrēng thei le adik taka le Pathian abiak chunga nei om rang ti hi ani na. **13** Havan tin nei om a han nei mangang vān āsa, koini na Pathian alian le Sandampu Isua Krista anliana ei anrālna chu nei ngāk ani na. **14** Asik chu amān dān nei masial ngāi dōra nāta ei na ratana sin āsa athō ranga tepannēl le ama ta chang ranga ami ngāi ei manthiang theina ranga koini rathūla ei hong anpēk ani zei.

15 Hasika han hiva ngāi rui hi na ningneina manga manchū

tānla rakōk ro. Tutēn ēlsēl na thō nō rase.

Sin āsa athō chian anāng

3 Nangin amāni ngāi kōma hiva hi manriat rēt ro. Rēng ngāi le ningneina dōn ngāi rachama alēng rang le amāni hē tel rang le aloma āsa tin rēng athō ranga ansin u rase. **2** Amānīn tutē siat ril u nō rase, tenchu mi le ansual zōt lui, aphūk adāi, mi tin kōma om annuaina manlang rase.

3 Asik chu koinīm mān lāi han amō na ni na, hē tel lui, anhuanga nei om, ningōlna le rahāi ansakna tin rēng suaka nei anmang ani na, ān-ēng, ansuk, khāmaret anthō chunga nei om ani na. Hanūk chu na ninga mumāk akāi khopa nei om anga koinīm mīn ei na mumāk ani na. **4** Tenchu koini na Sandampu Pathian alungkhamna le miring chunga ami maditna chu ahong manlang zeia. **5** Koinīn adika sin āsa nei thō sika ni mak, tenchu anzirtharna anthiang lehan Ratha Ānthianga anthar rētna lehan alungkhamna zāra ei na hong mandam ani na. **6** Hava Ratha Ānthiang ha koini na Sandampu Isua Krista zāra koini na chunga ātam sabaka ei na hong pēk ani na. **7** Havan tin han alungkhamna zāra asat nei anlōna, nei mangang tāituan damna lehan dōng aluapui nei chang thei ani na. **8** Hiva chong hi a iamrua ani na. Hatuka chu Pathian a iam sua ngāi chu asa dima sin āsa ei thō chiana ei om thei u na ranga na malung apēka chong nei ril rang hi kei na zōt ani na. Hiva chong ngāi mi tin ranga āsa le anlāppuina ani na.

9 Tenchu āmo chong ril anga ankhalna, khūk rachi athūn, bāi makhal azon, dān ngāi ruia anbuaina ngāi āta ankhāi ro. Asik chu hava ngāi ha ei nāngna le ei nemna bui ani na. **10** Hatuka chu ansenna asinpu tak chu khēp khat khēp anni ten na rakōk sua ten ma suak ro. **11** Asik chu hava ang miring chu chongtak lampui āta ankhāi le āsia ei thō lehan anininga āsia anlō u kēng ti ha riat ro.

Chongbe hekna

12 Hatuka Artema mo, Tukika mo na kōma ka hong tīr suale anrarapa nang chu Nikapoli khuana ka kōma ahongna thō ngēt ro. Asik chu sova son nudin adāi avamang ranga kei masuk ani na. **13** Dān ariatpu Zena le Apollo ngāi ha akhual anzin u na lampuia le ansanpui tānla itē dang nei anda u nōkna ranga lei san sabak ro. **14** Koini na mi ngāi chu mara dōn luia ei om u nōkna ranga dang andana na om u tika nei nāng ngāi ansuak theina ranga sin āsa thō ranga anchū u rase.

15 Ka bila a om ngāi dōrān chibai ana hong thō u. Iamnana koi anān dit ngāi ha chibai na mantung pe ro.

Nangni na lom u tak chunga lungkhamna chu om rase. Amen.

PHILEMON KŌMA PAUL LEKHA MATHUAN

1 Paul, Krista Isuana ankhit le ka parual Timothi hīn,

Na mal madit le na sinthōpui Philemon akōma nei maziak.

2 Koini na unāi andit Apphia kōma, na sipai changpui Arkippa kōma, le na ina kuibing ankhōm ngāi kōma:

3 Pathian, koini na Pa le Puma Isua Krista lungkhamna le phūkdāina na kōm u na om rase.

Rāisān chong rilna le bōrzongna

4 Ka bōrzongnana na raming kei china kei na riattit u chachak anga hin ka Pathian kōma rāisānna chong ka mantung babanga. **5** Asik chu Puma Isuana nei iamna rui le mīn thiang ngāi dōra tak chunga na mi maditna rui ha ka lei riat chachaka. **6** Havan tin han koinīn Kristana rui āsa tin rēng nei dōn ha akip zita nei riat theia, nei iamna ha nei ansempui riam theina ranga bōr kei zong chachak ani na. **7** Ka parual, na mi maditna lehin achālaka rāisānna le lungngamna nei man ani na, asik chu nang na sika mīn thiang ngāiin malung harna ei man u ani na.

Ārotpu Onesima sika Paulin anthēmna chong aril

8 Hava sika han nang nei thō rang tuk sin nei thōthei ranga chong ana pēk theina khop Kristana anngamna adōn ka ni na. **9** Hanum nisela anditna sika hin koi Paulatartak, atun tenām Krista Isua sika ankhum nei na riat chunga kei na hong mathēma kei na zong ani zei. **10** Ankhumna ina ka om lāia nāi pasal kei nei, Onesima[32] ranga na kōma kei na hong mathēma kei na zong ani zei. **11** Ama hi hava mān han na ranga ei nemna bui ani thei, tenchu atun hin chu nang le koi nanīn ranga ānem sabak kēng ani zei.

12 Ka malung thungna khīt, ama hi na kōm dēna ka hong tīr rēt zei. Na lei pom pe ro. **13** Ama hi ka bila adōn chian ranga kei zōt ani na, asik chu thang ahui sika kei ankhuma hin amān nang na rathūla ka dorbo ana dom pe sabak theia. **14** Tenchu nang nei phalna anchel luia itē ti zōt makunga, asik chu hava sin āsa ha nei thō khakhak rang na ti makunga, tenchu nang na malung sūng āta nei zōt anga nei thō chang rase. **15** Atuna hun atōmte ranga na kōm āta ei rot hi tāituana nei man rētna ranga ani theia. **16** Suak anga ni lāi mak, tenchu suak nēka parual andit anga, aliaktena koi ka ranga, ama chu ka ranga andit aruai ani na, nang na rang vāng chu taksa tianga le Puma tianga parual andit anga nei man rēt theina rang ani na.

---

[32] Onesima ti na chu amang ranga ānempa ti na ani na.

17 Hasika han koi na lōm changpui anga na na be ten, koi nei na phām anga hin amām lei phām ro. **18** Hanūk chu na chunga masial ei thō mo a om ole hong mo ei antāng mo a om hava ngāi ha chu koi kei antāng anga na be pe ro. **19** Koi Paulin hiva ngāi hi ka kut ngēt le kei hong maziak ani na, koi ngētin na thuan ka ting. Tenchu nang na pum len hi ka kōma nei antāng rui chu aril lele rang zōt makung. **20** Ka parual andit, Puma matona na kōm āta alakte lua chu rāisānna aman ranga kei phām ani na, Pumana hin ka malung chu na manhar pe ro. **21** Hē nei tel thei zia ka riata achālaka kan ngama, hasik han koiin kei ril ngāi nēka hin ātam vura thōn na ti kei riat sika na kōma kei maziak ani na.

22 Hanūk angkhat rēt chu, kei tungna rang in khat na lei mansūk pe ro, asik chu na bōrzong u na zāra na kōm una ana honga pan len thei ranga kan iama. **23** Krista Isua sika kei ankhitpui Epaphra hān chibai ana hong thō u. **24** Havan tin dēn han ka sinthōpui ngāi Marka, Aristarka, Dema, Luka ngāiin um chibai ana hong thō u.

25 Puma Isua Krista lungkhamna na ratha kōma om rase. Amen.

Vānpalāi ngāi nēka Nāi Pasal alian

1 Tian lāi han Pathianin koini na chipui ngāi kōma hun tamtak le kong tin peia Deari ngāi amanga chong ei hong ril ani na. Hiva nikhua honga heka hin a Nāi Pasal amanga koini kōma chong ei hong ril ani zei. **2** Ama chu alom pei chunga dōngluapu achang ranga Pathianin ei hong aruat ani na. Ama zāra hin maniapūr hek lui ngāi hi ei sin ani na. **3** Ama chu Pathian lianna ra-āng a-ēl le anzuizeka atak aphua sārina aphua tatak ani na. Asin thōtheina chong lehan alom peia amān ei madōm kiar ani na. Amān koini masial ngāi dōra amansāi suale chung ansānga Alian khīt achang tianga avān suta. **4** Ama chu vānpalāi ngāi nēka alian ei ni sika amāni nēka raming ahui ei raput ani na.

5 Asik chu Pathianin vānpalāi ngāi kāra tu kōm mo hiva chong hi ei la ril?:

"Nang hi ka Nāi Pasal na ni.
Avian hin kei na nei ani zei,"
(Sām 2:7)

ati na.

Hanūk chu ati rēta:

"Koi hi ama a Pa chang ka ti.
Ama chu ka ranga Nāi Pasal chang inti,"
(2Sam.7:14 1Kr.17:13)

ati na.

6 Hanūk chu anāi pasal atontīr maniapūra ahong tīr rang lāi han, hintin hin ati rēta:

"Pathian vānpalāi ngāi dōrān um ama chu amōk u rase,"
(Dān.32:43)

ati na.

7 Hatuka vānpalāi ngāi ruia hiva hi ati na:

"Amān vānpalāi ngāi chu rathāna asina.
Ama dorbōndom ngāi um moidona asin," *(Sām 104:4)*

ati na.

8 Tenchu Nāi Pasal ruia chu hiva hi ati na:

"O Pathian, na chōmphāng chu tāituan tāituana om inti.
Na ram ruirilna thīr sunrol chu dikna thīr sunrol ani na.
9 *Dikna chu nangin nei madit ani na.*
Tenchu dān tel nōkna chu nei mumāk.
Hasika han Pathian, nang na Pathian ngētin
na lōm chāngpui ngāi nēka ansānga ei na siaka
rāisānna sariak lehan ei na manthi," *(Sām 45:6,7)*

ati na.

10 Hanūk chu ati rēta:

"Nang Puma, anphuta maniapūr andingna hi nangin nei phūm ani na.
Hanūk chu anvān hi nang na kut sin thō kiar ani na.
11 *Hava ngāi dōra anpei kiar inti, tenchu nang chu a om chian kēng na ni.*
Hava ngāi dōra ha puan anga

anrua kiar inti.
12 *Puan anzual anga la zual in na ti,*
Hanūk chu hava ngāi dōra la thūl kiarin na ti.
Tenchu nang chu amuntit rang kēng na ni.
Nang na kum ngāi um ei hekna om nō ni,"
(Sām 102:25-27)
ati na.
13 Tenchu Pathianin vānpalāi ngāi kāra tu kōma mo hiva chong hi ala ril ngāi?
"Na rāldui ngāi na kepha siakna mun ka manchang māseng,
Ka chang tianga ansut ro,"
(Sām 110:1)
ati na.
14 Vānpalāi ngāi hi tu mo? Hiva ngāi hi ratha dorbōndom ngāi ani u na. Amāni chu sandamna alua ngāi rang dorbōndom ranga Pathian tīr ani u na.

Chong anngāia hin malung apēk anāng

2 Hasika han, nūk tiang koini nei ankei lāi nōkna ranga kuara nei riat ngāia hin achālaka malung apēk anāng. **2** Asik chu vānpalāi ngāi chong ril lua mana adeta om ani na, Pathian vāng chu dān ansiat ngāi le hē tel lui ngāi dōra chunga adik taka ratha athuan thei ani na. **3** Hi dōr peia sandamna alian luat hi na poisak nōk ten, hontin mo zōk thei mani? Hava sandamna rui ha aphuta Puma amanga ahong anrila, hava suale hava ariat ngāi hān koini kōma ahong adeta. **4** Pathian um nisela hiva sandamna ruia sinsiana ngāi, boidongkhap sin ngāi le atei tichang abui sin ngāi dōra lehan Ratha Ānthiang neinun pēk ngāi amanga ama ei zōt anga ei hong manriat ani na.

Isua chu aparual ngāi anga miringa ānsin

5 Maniapūr ala honga om rang rui koinīn na lei ril ha vānpalāi ngāi rachama om ranga siak mak. **6** Hanum nisela mi senkhatin hova Lekhabu taka mo hiva ei riatpuina chong hi amaziaka:
"Miring hi ingal mo tāk,
Nangin nei mandontit hi?
Miring sanāi um imo ani nangin nei hong kiavāng hi?
7 *Vānpalāi ngāi nēka annuai beta nei sin.*
Anlianna le anlalna aluna nei mankhum.
Na kut suak ngāi achunga ruiril ranga nei siak.
8 *Ake thuaia alom pei nei siak kiar,"* *(Sām 8:4-6)*
ati na.
Hasika han alom peia ama thuaia ei siak zit sika han, ama thuaia a om nōk itē om lāi mak. Tenchu atun hin chu alom peia ama thuaia om zita la mu mak mena. **9** Tenchu Isua chu Pathianin vānpalāi ngāi ranga

alakte ei la mannuai tot chu na mu na. Pathian lungkhamna sika thīna chu mi tin rathūla atema. Hatuka thīna antak ei tiar sika han Pathianin anlianna le anlalna lehan aman khuma.

10 Asik chu aloma Isua zāra le aloma ama sika a om ani na. Ama chu nāi tamtak anliannana alūtpuia amāni sandamna aphutpu ahong achanga. Hava sika han Isua chu anzuia ei om theina ranga antakna tin rēng atēng hi aranga ahong adik ngal ani na. **11** Asik chu anthiang theipu le ei manthiangsua ngāi chu alom u na angkhat āta asuak ani u na, hasika han amāni ngāi chu parual ati ranga anzak mak.

12 Amān ati na:

"Ka parual ngāi kāra na
raming ril ka ti.
Kuibinga ankhōm ngāi kāra
nang anpākna la thō ka ti."
(Sām 22:22)

13 Hanūk rēt chu:

"Ama chunga kei iamna
mandet ka ti," *(Isa.8:17)*

ati na.

Athara ati rēta:

"En u ta, koi le Pathianin ei na
pēk nāi ngāi hi," *(Isa.8:18)*

ati na

14 Asik chu nāi ngāi um taksa le thisen achang mi ei ni u anga, amām hava ngāi ha ei chang ani na. Ama thīna lehan thīna ningneina dōn, diabol chu ei pei theina rang ani na. **15** Hanūk chu thīna anchi sika adam sūnga suaka om ngāi ei mazōk theina ranga. **16** Adik taka, vānpalāi ngāi ni mak sanna ei pēk, tenchu Abraham achi kōma kēng sanna ei pēk. **17** Hasika han alom peia aparual ngāi anga ansina om hi aranga anhui kēng. Hatuka mi ngāi masial sika anthiarna anbōlna tinratua ansūk ranga riangvāi anamupu le aiamrua chāizūng alian ei chang theina ranga. **18** Asik chu ama aninga anthemna achul lāi han, antakna ei tēng sika anthēmna achul ngāi chu amān asan theia.

Mosi nēka Isua alian

3 Hasika han unāi ānthiang ngāi, chunglam tiang āta kuina aman ngāi, koinīn nei iama nei ril chachak kuitīr le chāizūng alian Krista Isua[33] rui ha mandon u ro. **2** Mosi chu Pathian insūngkua ngāi ranga aiamrua ei ni anga Isuam ama anthangpu ranga aiamrua ani na. **3** Asik chu in asinpan a in sin nēka anpākna lian ei man anga Pathian um Isua chu Mosi nēka anpākna lian aman ranga ei ruatsa ani na. **4** In tin hi mi senkhakhatin ei manding ani na, tenchu aloma asinpu chu Pathian ani na. **5** Hatuka nūka chong ala hong aril rang ngāi ānriat ranga Mosi chu Pathian sūngkua ngāi kār āta dorbōndom āiamrua khīt ani na.

[33] Lekhabu mun senkhata chu Isua Krista ti anziaka.

6 Tenchu Krista chu Ama sūngkhua ngāi ranga Nāi Pasala aiam rua ani na. Ahek tenpeia nei iamna le nei mangang rāisānna hi adettita na sūr ten, koini hi ama sūngkua ngāi na ni zei.

Iam nōkna nāta anrēng u ro

7 Hasika han Ratha Ānthiangin ei ti anga:

"Avian len ama arōl na riat u ten,
8 *Mi tei ngāi anga na malung mankhir u lāi nō ro,*
Philchār rama aselnana na om u lāia atak nei mansi u anga.
9 *Hava muna han na chipui u ngāiin, koi hi ei na mathēma, ei na mansin u.*
Ka sin thōtheina ngāi chu kum sōm manli amu u na.
10 *Hasika han hava khūka mi ngāi chunga ka tak asi chunga kei ti:*
'Amalung u ngāi chu chei anvāi chian u kēng,
Ka lampui chu re pial u lāi mak,' kei ti ani na.
11 *Hasik han ka taksit chunga hintin hin khomāk ansama kei ti:*
'Amāni chu ka pōngansana muna lūt pial u lāi nō ni,' "
(Sām 95:7-11)

ati na.

12 Unāi ngāi, hava ha anrēng u ro, Pathian adam āta arota iam nōkna malung āsia lam nangni bila a om ving theia. **13** Hanēk tenchu Pathianin na rang u na, *"Avian,"* ati sūng pei hin nikhuan tina nangni le nangni lungngam ansak u ro.Tutē āsia lama anhuangna lehan na malung manchang u nō rase. **14** Asik chu ahek tenpei koini nei iamna mānsa ha adettita na sūr anten, koini hi Krista bila anchelpui ngāi na ni zei. **15** Lekhabūna anziak anga:

"Avian len ama arōl na riat u ten,
Mi tei ngāi anga na malung mankhir u lāi nō ro,
Hava aselnana na om u lāia atak nei mansi u anga han."
(Sām 95:7,8)

16 Hanle tu ngāi mo Pathian tak ansi u ati na ariat ha? Hava ngāi ha Aigupta ram āta Mosīn ei hong maruai ngāi bila senkhat ha ni u mak mo? Tenchu aloma chu ni u mak. **17** Hanūk chu hova ngāi chunga mo Pathianin kum sōmmanli pei atak ei mansi ha? Hava ngāi ha ani zei, āsia thō le philchār rama ruak anphūm ngāi ha ni u mak mo? **18** Hanūk chu tu ngāi chunga mo khomāk ansama ka pōngansanana lūt u nō ni ei ti ha? Hē tel lui ngāi kōma ni mak mo ha? **19** Hasika han, ei iam u nōk sika pōngansanana lūt thei u mak ti ha na riata.

Pathian mi ngāi ranga pōngansana

4 Hasika han, achi u rei, asik chu ama pōngansanana alūt

ranga chong ati nām nisela nangni bila senkhat chu hava ha vaphā luia om ving u tani. **2** Amāni kōma thang ahui ei anril anga koini na kōm am anril ani na. Hanum nisela chong ei rangāi u ha iamna ei anchel nōk sika ei nemna om mak. **3** Tenchu koini iamna adōn sua ngāi chu hava pōngansanana alūt rang na ni zei, asik chu Pathianin hintin hin ati na:

"Ka taksitna chunga khomāk
ansama kei ti,
'Amāni chu ka pōngansana
muna lūt pial u lāi nō ni.' "
(Sām 95:11)

Hanum nisela maniapūr ansin aphut len āta asin thō ngāi chu ei makhip sua kēng ani zei. **4** Hanūk chu hova Lekhabu khata mo ni sari ruia hintin hin ati na:

"Ni sari nikhuana Pathian chu
asin thō dōr āta pōngansa,"
(Anp. 2:2)

ati na. **5** Hanūk rēt chu:

"Amāni chu ka pōngansana
muna lūt pial u lāi nō ni,"
(Sām 95:11)

ati na.

6 Hanum nisela tu tu mo chu hava pōngansanana alūt rang ala om a, hanum nisela mānsana thang ahui anrila andōm sua ngāiin ei iam u nōk sika lūt thei u lāi mak. **7** Hanūk rēt chu, hun asōtpa suale, David alekhabūna han, *"Avian hin,"* ati na nikhua angkhat ei mandang a om a. Mānsana kei ti anga:

"Avian hin arōl na riat u ten,
Mi atei ngāi anga na malung
mankhir u lāi nō ro,"
(Sām 95:7,8)

ati na.

8 Asik chu Joshuan amāni rang pōng amansa thei ten, hava suale nikhua atei rēt rang chu Pathianin ril lāi nō ni hale. **9** Hasika han Pathian mi ngāi ranga pōngansana hun khat ala honga om rang ti na ani na. **10** Tukareng Pathian pōngansanana alūt chu Pathianin ei ti anga amām asin thō nāta pōngansana om inti. **11** Hasika han tukareng hava aiam nōk ngāi om anga a om u nei lāk nōkna ranga hava pōngansanana alūt ranga tak asāta na tep mannēl u rei.

12 Pathian chong chu ādam, sin athōthei, khendāi sābe kiang anni āngei nēka āngei ani na. Hava ha sūngrīl le ratha, hanūk chu rathari le rūnnui ngāi dōra asun chita ābāk thei ani na. Malung sūnga mandon le derdīn ariat vang thei ani na. **13** Ansin ngāi hi ama mitmuna angkhatte ngal anlang nōk om mak. Koini ngāi na rui na tāng hisāp dōra nei mantungna rangpu mitmuna aloma sāikorong le anlong kiara ei om rang ani na.

Isua Chāizūng alian khīt

14 Hasika han chungvāna ākalpu chāizūng alian khīt Isua, Pathian Nāi Pasal chu nei man

sika hin nei iamna bul hi sūrtit u rei. **15** Asik chu koini nei rāt nōkna ngāia lungpōngna dōn lui chāizūng alian ni mak nei dōn. Tenchu koini anga ama chu kongtin peia anthēmna achulām nisela ama chu āsia thō mak. **16** Hasika han, lungkhamna le riangvāina chu asan anāng huna ana san thei ranga lungkhamna chōmphāng chu angam chunga vadēp u rei.

5 Chāizūng alian ngāi tin hi miring kār āta anlāk ani na. Hava ngāi ha Pathian rui lampanga āsia thō sika miring rathūla dāli dar rang le anbōlna athō ranga anphun ani u na. **2** Ama chu āriat nōk ngāi le lampui anvāi ngāi chungām ni rase phūk asei chunga a ompui thei ani na, asik chu ama len ha rāt nōkna tin le anhual ani na. **3** Hava ei rāt nōkna ngāi sika han, mi ngāi masial rathūla anbōlna ei dar anga ama masial um andarpui babang anāng.

4 Tutēn hava ang chāizūng anlalna atheia alāk thei om mak, Aaron anga Pathianin ei pāi mi rong nōk chu om mak. **5** Havan tin anga Kristām aninga chāizūng alian khīt achanga anlalna ei man ni mak, tenchu Pathianin akōma ati na:

"Nang hi ka Nāi Pasal na ni,
Avian kei na nei ani zei,"
(Sām 2:7)

ati na.

6 Havan tin han lekhabu ateia:

"Nang hi Melkizedek
dingmun anga,
Umor tāituan chāizūng kēng
na ni," *(Sām 110:4)*

ati na.

7 Isua taksana a om lāi nikhua han thīna āta ama andam thei kōma achālaka ankhēk le mit rathi zān chunga bōrzongna le niai thōna ngāi adara, hava ha amān Pathian lalchi thōna ei dōn sika arangāi pena. **8** Ama chu Nāi Pasal ani nām nisela, antakna tin ei tiara hin hē telna ei anchū ani na. **9** Hatuka ama chu kipa anzui sua vang le ahē tel ngāi dōra ranga tāituan sandamna abul ahong achang. **10** *"Melkizedek dingmun anga,"* chāizūng alian ani ranga Pathianin ei pāi ani na.

Nūk ankei nōk ranga anrēng u ro

11 Ama ruia han aril rua chong ātampa na dōna, tenchu na kuar ei sēt u sika anthiang vanga chong aril um antaka. **12** Asik chu ahun ruia na mandon tenchu mīnchūpu achang pha kēng na ni u zei. Tenchu Pathian ruia chong aphutna ngāi ha athara anchū rēt kēng nei nāng ani u zei. Būn rum ni mak, tenchu ranuti kēng nei la nāng u hile. **13** Tukareng ranuti nēk ngāi chu dikna ruia chong riatna rēng dōn u mak, asik chu nāitesen ei la ni u sika ani na. **14** Tenchu būnrum chu puiting sua ngāi rang ani na. Hava ngāi

ha chong ei riat u na siar ei sep u chachak sika han āsa le āsiat azēk thei u na.

6 Hasika han Krista ruia anchūna chong bul ngāi chu amāka puiting lam pan u rei. Sin athi sua ngāi āta malung ankhīrna rui le Pathian lama iamna rui ngāi ha athara bul thēng rēt u lāi nō rei. **2** Baptisma ruia anchūna, kut anlāng rui athi ngāi thi āta anthui rēt rui le tāituan ruirilna ruia anchūna ngai ha. **3** Pathianin aphal ten, hava ngāi ha anchū tir bo mani.

4 Asik chu voi khat malung vārna amana, vān nei nun pēk atema, Ratha Ānthianga anlopna achang sua ngāi ani u na. **5** Pathian chong āsa aman le machina hun ahong a oma asin thōtheina ariat sua ani u na. **6** Hava ngāi ha akīr rēt u ten, athara malung ankhīr rēt thei rang tū tē om lāi mak. Amānīn Pathian Nāi Pasal chu krosa ei mantār rēt u na vāntāng mitmuna mualphui asak ani u na. **7** Roti ei chulna phāiin hava roti chul ha ei madōma ei nuk ani na, hatuka hava phāi ha phāi athō ngāi ranga asuang rua anna tin ei masuak ani na. Hava phāi ha Pathian kōm āta bōrsāng andōm ani na. **8** Tenchu hava phāiin raling kung le ramāi kung masuak sela, mīn amang ruana atet nō ni, mīn khomāk ei sam duai rang nintia, ei hekna rang chu moia akāng duai ani na. **9** Hanum nisela nangni andit aruai ngāi, hivan tin hin chong na ril ngalām nisela, nangni ngāia om āsa masuak un na tia, hanūk chu nangni sandamna ranga anchel rui āsa ha na dōn u ti koinīn anngamna na dōna. **10** Asik chu ama raminga na sin thō u ngāi le anditna ranga nei pōng u na mī ānthiang ngāi dorbo nei dom u, nei la dom zēl u hi anānngil pe thei u Pathian adik nōk ni mak. **11** Hanūk chu atun nangnīn ansabeina anchiang aman ranga ahek ten peia na tep annēl u na ha na sang chip u na anlang ranga nei na zōt ani na. **12** Andōka om u nō ro, tenchu iamna le dūkdiarna zāra Pathian chongtin alua ngāi om dān ha la u ro.

Pathian chongtin detzia

13 Pathianin Abraham kōma khomāk ansam lāi han, Ama nēka alian atei ei bui lāi sika Ama aning len le khomāk ansama. **14** Pathianin ati na:

"Bōrsāng na mantung
ngēt ka ti,
Hanūk chu achālaka na
chi na maphung ka ti,"
(Anp.22:17)

ati na khomāk ansama. **15** Hatuka Abraham chu hun asōtpa adiara a ngāk suale chu Pathian chongtin chu aman lele na.

16 Miring ngāi chu amāni nēka alian khat raminga kēng khomāk ei ansam u, hava

khomāk lehan ankhalna tin ei hek ani na. **17** Havan tin Pathianin ama achongtin alua ngāi kōma aderdīn anthūl ngāi lui anlang rang ei zōt sika khomāk ansama ei hong mandet riam ani na. **18** Pathian milak thō ngāi lui chu anthūl ngāi lui neinun anni lehan khomāk ansama. Ama kōma zōk hiaina aman ranga le lungngamna lian tak aman ranga na maton tianga nei mangang asūrtit chunga nei tān ani na. **19** Hava nei mangang ha koini nei damna ranga thīrchingki anga nei dōn ani na, hava ha angnampui zāt tak le ādettit khat ani na. Biak in puanzār sūngām avalūt thei ani na. **20** Havan tin han, Isua chu Melkizedek dingmun anga tāituan chāizūng alian achanga koini rathūla maton ruaitu anga ama chu avalūta.

Chāizūng Melkizedek

7 Hiva Melkizedek hi Salem Rēng le Chungnung khīt Pathian chāizūng ani na. Abrahamin rēng ngāi avathat suana ahong akīr lāi han amān antongpuia bōrsāng apēka. **2** Abrahamin ama kōma neinun dōra sōma angkhat apēka. Araming omzia na malet ten, mānsa chu "Dikna Rēng," ani na, nukhōna chu "Salem Rēng" ani na, hava omzia chu "Anngoina Rēng," ti na, ani na. **3** Ama chu pa dōn mak, nu dōn mak. Ama chu akhūk om mak, anikhua ei anphutnām om mak, ama ei dam ei heknām om mak. Ama chu Pathian Nāi Pasal anga ansin, tāituana chāizūnga om chian ani na.

4 Atun hiva miring ei lian zia hi mandon ta, koini na chipui Abraham ngalin rāl avaduia neinun rusum ei thō ngāi bila sōma angkhat chu akōma ahong pēka. **5** Levi achi nāta chāizūng achang ngāi dōra chu dānin ei ti anga aparual ngāi kōm āta kēng sōma angkhat ei lāk u chachak ani na. Hava ngāi ha Abraham akhūk āta asuak ani u ngalām nisela ei lāk u ani na. **6** Tenchu hiva miring chu hava ngāi chi nāta khūk dōn mak, hanum nisela Abraham kōm āta sōma angkhat alāka chong antinna amanpu chu bōrsāng aman tunga. **7** Asik chu itē chong ankhalna abuia ulianpu hīn nāipangpu kēng bōrsāng apēk ngāi. **8** Hiva hin āthi thei miring ngāiin sōma angkhat alāk u na, sova son chu '*adam chian rangpu,*' ati na Pathian lekhabūn arui ei manriat hān sōma angkhat alāka. **9** Sōma angkhat ālāk chachak Levi hām ni rase Abraham azāra kēng sōma angkhat ei pēk u, na ti theia. **10** Asik chu Melkizedekin Abraham antongpui lāi han, Levi chu apa sūnga kēng ei la om ala ni.

Isua chu Melkizedek dingmun aphua

11 Hatuka chu Levi achina mi ngāi chāizūng ei chang u sika

akipna ei om ani thei ten, Aaron dingmun ang ni luia tenchu Melkizedek dingmun anga chāizūng atei ei la om hi imo ei la nāngna? Asik chu hava tak chung āta Israel ngāiin dān rui chu ei man u ani na. **12** Asik chu chāizūng sin thō athūl ei nāng chachak sika dān um athūl ei nāng chachak ani na. **13** Hivana mīn arui ei rilpu hi nam atei viak ani na, hiva nam āta tutē māichāma dorbo andom la om ngāi mak. **14** Koini na Puma chu Juda nam āta ahong ani ti hi anthiang vanga anlanga. Chāizūng achang ruia hiva nam ruia itē ei ril om mak. **15** Hanūk chu Melkizedek aphua zek chāizūng atei ala honga om ten, ama ruia anthiang vanga anlang riam ani na. **16** Hava chāizūng chu miring chongpēk dān anga chāizūng achang ni mak, tenchu hek thei lui damna ranak ang taka chāizūng achang ani na. **17** Asik chu Pathian Lekhabūn ei ti anga:

"Nang chu Melkizedek
dingmun anga,
Umor tāituan chāizūng kēng
na ni," *(Sām 110:4)*

ati na.

18 Tenchu chongpēk mānsa ha ei rāt lāi nōk le ei nem lāi nōk sika anpei ani na.

19 Asik chu dānin itē ei makhip thei om mak. Tenchu koinīn nei mangang alian khat ahong asuaka, hava lehan Pathian chu nei vanāi theina ani na.

20 Hanūk chu ama ha khomāk ansam luia chāizūng manchang mak, tenchu atei ngāi chu khomāk ansam luia chāizūng ei manchang ani na. **21** Tenchu Isua chu khomāk ansam chung ngēta chāizūng ei manchang ani na. Asik chu amān khomāk ansama akōma:

"Nang chu Melkizedek
dingmun anga,
Umor tāituan chāizūng kēng
na ni.
Pumān hiva hi akhomāk
ansam ani na,
Ansīr rēt rang ni lāi nō ni,"
(Sām 110:4)

ati na.

22 Asik chu hava nēka dān ankhit āsa ual ranga Isua chu ahong andetpu ei hong chang ani na.

23 Hava ngāi ha chu ei thi u chachak sika han chāizūng chang chian thei u mak, hasika han chāizūng ātampa om ei hong nāng ani na. **24** Tenchu Isua chu tāituana a om chian ei ni sika han achāizūng changna anthūl ngāi mak. **25** Hasika han ama zāra Pathian kōma āsē ngāi dōra chu amān akip zita alei mandam thei ani na. Asik chu amāni ngāi ranga bōr azong pe ranga ama chu adam chiana a om kēng.

26 Hiva sika hin hiva anga chāizūng alian, ānthiang, ademrua abui, annim lui le mi salui ngāi āta ankhāi, anvān nēka ansāng ha kēng nei nāng ani na.

27 Ama chu chāizūng atei ngāi anga nikhuan tina mānsa khīta aninga masial sika anbōlna athō suale nukhōna mi pui ngāi masial sika anbōlna athō babang nāng mak. Asik chu ama aninga ranga anbōlna voikhat renga anpēk diai han, mipui ranga ei makhip kēng ani zei. **28** Dān chu achuai thei miring kēng chāizūng alian ani ranga ei phun chachak ani na, tenchu dān a om suale nukhōna ahong, khomāk ansama chong hān Nāi Pasal chu tāituan anzuina chāizūng ranga ei phun ani na.

Dān athara Chāizūng alian

8 Atuna koinīn nei ril ngāi bila abul khīt chu hiva hi ani: Koinīn hiva ang chāizūng alian, chungvān sānga Anlal khīt chōmphāng chang kut tianga ansut chu nei man ani na. **2** Ama chu miring kutin sin lui tenchu Pumān ei sin mun anthianga le puan biakin diktaka dorbōndom ani na.

3 Asik chu chāizūng alian dōra hi dān apēk le anbōlna ngāi ādar rit ranga Pathian phun ani u na. Hasika han hiva chāizūng alian um nisela hongte mo chu ādar rua adōn anānga. **4** Taktaka ama chu ramuala a om nisela chu chāizūng chang pial nō ni, asik chu alei om sa ngāi kēng dān anga anbōlna dāli ādar u rang ani na. **5** Amāni ngāi chu chungvāna biakin ramīl le aralīm dorbodom ani u na. Mosīn biakin asin rang ati lāi han, Pathian āta ngēt anchūna amana. Asik chu hintin hin ati na:

"En ro, alom peia muala han
kei na man ena kei na man
mu anga aphuazeka sin ro,"
(Ant. 25:40)

ati na. **6** Tenchu atun Isuan hiva nēka dorbōndom sin āsa khīt achang zeia. Hava rong ha ni mak, dān ankhit āsa uala palāi chang theinām ei man ani na. Hiva dān ankhit hi chongtin āsa ual chunga Pathianin ei manding ani na.

7 Asik chu dān ankhit mānsa ha ademrua bui nisela chu, dān ankhit athar angkhat rēt rang rathūl anrok nāng lāi nō ni. **8** Hasika han Pathianin ami ngāi dem akāia ei mu sika:

"En u ro, nikhua ahong rang
ani zei," ati na,
Pumān chong apuanga.
"Hava nikhua tika Israel
sūngkua le Juda sūngkua
ngāi kōma dān ankhit athar
angkhat sin ka ti.
9 *Achipui u ngāi lehan dān*
ankhit athar ka dōnpui u na,
Aigupta ram āta ka hong
asuak pui u na,
Akut u ka sūra ka hong
maruai u lāia dān ankhit
marua ang ha ni lāi nō ni.
Asik chu ka dān ansin ei zī u
nōk sika amāni chu nūksīr
son ka ting," Pumān ati na.
10 "*Tenchu hava nikhua ngāi*

atheng suale Israel sūngkua
ngāi kōma hiva dān ankhit
athar hi sin ka ti.
Ka dān ngāi chu amalung
sūng u na siak pe u ka ti.
Hanūk chu amalung pēk u na
maziak pe ka ti.
Hatuka koi hi amāni Pathian
chang ka ti,
Amāni chu ka mi ngāi chang
unti."
11 Hanūk chu mīn, a inkōl mi
kōma mo aparual kōma:
" 'Puma riat u ta ro,' ati na
manchū chip u lāi nō ni.
Asik chu annuai khīt āta
ansāng khītin alom u na
koi chu na riat kiar unti.
12 *Asik chu amāni ngāi ei dik*
nōkna dōra koiin riangvāi
lei mu ka ti.
Hanūk chu āsia ei thō u ngāi
le dān ei khēl u na ngāi
dōra retit bang lāi nō ning,"
(Jer. 31:31-34)

Pumān ati na.

13 Hiva dān ankhit hi *"dān ankhit āthar,"* ei ti na hin dān ankhit mānsa chu 'amarua,' ei man chang ani zei. Hava ha atun chu amarua achanga, ahong ātara anpei sua rang vit ani zei.

Mun anthianga Pathian abiak dāns marua

9 Mānsana dān ankhitin um nisela Pathian biakna dān ngāi le phila Mun Ānthiang adōna. **2** Hatuka chu puan biak in asin u na, amaton khīta ha Mun Ānthiang ati u na. Asik chu hava han lēm chuangna, tebul le ruti ānthiang siakna a om a. **3** Hanūk chu puanzār anni changna anūk tiang ha Mun Ānthiang khīt ati u na. **4** Hava han marim ahui ahālna rāngkachak māichām le rāngkachak lehan anluan dān ankhit athara sumduk a oma. Hava dān ankhit athara sumduk sūnga manna siakna rāngkachak khēng, Aaron sunrol āncher le dān ankhit athara lungpēk ngāi a om ani na. **5** Hava dān ankhit athara sumduk chunga han riangvāi muna sutmun chu cherub anlian ngāiin ei dūng u ani na. Atun hava rui ha akip le achanga la ril thei nō mani.

6 Havan tin han hava ngāi dōra aloma ansūk chīt suale chāizūng ngāi Pathian haso andom ranga biak in amaton khīta mun āta ei lūt u chachak ani na. **7** Tenchu anni changna han chāizūng alian rong kēng akuma voikhat dak thisen achōi ngēta ei valūt ani na. Hava thisen ha ama aninga rang le riat lui kāra mipui ngāi masial rathūla ei vadar chachak ani na. **8** Ratha Ānthiangin hiva hi anthiang vanga ei manlang chu ani. Asik chu biak in mānsa anding kār pei chu Mun Ānthiang khīta alūtna lampui reng lān lang mak. **9** Hiva hi machina amarua ngāi ha atun lāia hun ranga ankhīna khat ani na. Hiva hin nei riat thei chu, anbōlna ranga neinun anpēk ngāi

le dāli andar ngāi dōrān taktaka hasōndompu malung mantāi thei mak. **10** Hava ngāi rui chu anēk le asāk dān, hanūk chu anthiangna dān atetei ngāi le taksa lampanga anmangna dān ngāi ani na. Hava ngāi ha chu anthūl rētna hun asuak māseng ranga anruat ani na.

Krista thisen

11 Tenchu Krista chu, āsa le anzui ual ala honga suak ranga chāizūng alian ei hong changa hin, biak in alian le akip ual, kuta ansin luia ei lūt ani na. Hava kei ti na ani zei, hiva ansin sua biak in ni mak. **12** Kēl le serātte thisena ni mak, tenchu ama aninga thisen ngēt lehan koini ranga tāituan anratanna aman suale Mun Ānthiang khīta voikhat ranga umor tāituan ranga ei lūt ani na. **13** Asik chu kēl le serāt tang thisen hanūk chu serāt razelte ravut ngāi ha anthiang lui ngāi chunga ei atheka anthiang ei manchang u ani na. Hava ha taksa apang anthiang duaia kēng ei man thiang ani na. **14** Tāituan Ratha Ānthiang zāra Krista chu itē annim kop luia Pathian kōma dāli ei andara han Pathian adam haso nei dom thei u na ranga Krista thisenin siat le sa riatna nei dōn u ha sin athi nāta na manthiang unti.

15 Hasika han Isua chu dān khit athara palāi ani na. Dān khit mānsa thuaia om dān akhēl ngāi ei ratan theina rang le Pathian pāina achanga tāituan dong alua ranga chongtin ei man thei u na ranga, ama chu ei hong thi ani na.

16 Asik chu dōngluana dān khit ei omna taka han dōngluana dān ankhit asinpu chu ei thīna ei hek rang anānga. **17** Hankēng dōngluana dān ankhit asinpu chu athi suale hava dōngluana dān khit ha atak ei la hong chang thei rang ani na. Dōngluana dān ankhit asinpu adam kār chu dōngluana dān khit ha atak la hong chang thei mak. **18** Hasika han dān khit mānsa chu Pathianin thisen lehan ei hong mandet riam ani na. **19** Dānbu ang taka chongpēk ngāi dōra Mosīn mipui ngāi kōma aril suale serātte le kēl thisen chu tī le anpola bera mul asen le husop kuang anchia alāka dānbu le mipui ngāi chunga atheka. **20** Hatuka amān*:*

"Hiva hi dān ankhita thisen,
Pathianin na kōm u na adōn
ranga chong ei na pēk chu
ani," *(Ant. 24:8)*

ati na. **21** Havan tin dēn han puan biak in le Pathian biakna tinratua ngāi dōra chungām thisen atheka. **22** Dān ankhit lehan aloma thisen zāra han anthiang sua zit ang ani na. Asik chu thisen suak lui ta āsia andualna om mak.

23 Hasika han chungvān neinun a om ramīl aphua anga om neinun ngāi chu thisenin ei manthiang rang anānga, tenchu

chungvān neinun tak chu hava ngāi nēka anbōlna āsa le kēng ei manthiang rang ani na. **24** Asik chu Krista chu kuta ansin, atak nōk arothol Mun Ānthianga ni mak ei lūt, tenchu atun hin Pathian makunga koini rathūla avān ding ranga chungvāna ei valūt ani na. **25** Chāizūng alian hi akum tina atei thisen achōia Mun Ānthianga ei valūt rerēt ani na, tenchu Krista chu ama aninga andar ranga valūt rerēt lāi mak. **26** Tenchu havan tin han chu ni mak, asik chu havan tin han nisela chu maniapūr ansin āta amān voi ituk mo kēng andar ei nāng rang ani na. Tenchu atun hun ahek rang tianga ama aninga ei andarna lehan āsia sāina ranga voikhat dak ei hong anlang ani na. **27** Pathianin miring ranga voikhat kēng thīna ei honga ruat, hava suale chu ruirilna ei om rang ani na. **28** Havan tin anga han Krista chu mi tin āsia apēl ranga voi khat lena ei andar ani na. Hanūk rēt chu, āsia apei rang ni lāi mak, tenchu ama ei hong rang angāk chian ngāi kōma sandamna ahong chōia voi anni changna ranga ahong anlang rēt rang ani na.

Krista thīna mi tin ranga tāituan anbōlna

10 Dān chu rui āsa ala honga suak ranga aralīm ani na, anphuapui zek ataktak ang chu ni mak. Asik chu akum tina anbōlna munkhat chian ei dar babang u sika han hava anbōlna hān ahong apan ngāi manzui thei mak. **2** Havan tin han nisela chu anbōl babang hi ei mong ranga ni lāi mak mo?Asik chu anbōlnān voikhat renga tāituana ranga anbōl ngāi aman thiang thei ten, āsia lei thō u ruia siat le sa riatna ei dōn u hān manriat rēt chachak lāi nō ni. **3** Tenchu akum tina hava anbōlnān āsia ei manlōna ei manriat rēt chachak ani na. **4** Asik chu serāt tang le kēl thisenin āsia dōra pei thei mak. **5** Hasika han Krista chu maniapūra ahong alūt rang lāi han ati na:

"Anbōl le dāli andar hi
nangin zōt mak chena.
Tenchu nangin ka ranga taksa
nei na mansūk pe a om a.
6 *Hanūk chu nangin anhāl dāli*
andar le Āsia anbōlna dāli
andar um phām mak che.
7 *Hasik han kēng, 'Enta, O*
Pathian, lekhānzuala ka rui
anziak anga:
Nang nei zōt dān athō ranga
ahong ka ni,' " *(Sām 40:6-8)*

ati na.

8 Mānsa dānin anāng ei ti chu,*"Anbōlna le dāli andar hi nangin zōt mak chena. Hanūk chu anhāla andar dāli le āsia anbōla andar dālīm pom mak che,"* ati na. **9** Hava suale chu: *"Enta, O Pathian nang nei zōt dān athō ranga ahong ka ni,"* ati na. Asik chu Kristān dān ankhit annina ei manding theina ranga

mānsapu ha ei hong pei ani na.
10 Isua Kristān Pathian zōt zāt taka ataksa chu voikhat renga tāituana ranga ei hong andar sika han koini ngāi ei na manthiangna ani na.

11 Chāizūng ngāi tin chu anikhuan tina anding chunga chāizūng sin ei thō u ani na. Hanūk chu āsia pei thei lui anbōlna munkhat chian ha ei dar rerēt u ani na. **12** Tenchu ama chu tāituana ranga āsia anbōlna voikhat dak adar suale Pathian chang kut tianga avān suta. **13** Hava hun āta len han arāldui ngāi chu akepha siakna mun aman chang pe māseng Pathian chang kut tianga ei ngāk ani na. **14** Asik chu anbōlna angkhat dak lehan amān ei man thiang ngāi chu tāituana ranga anzui kēng ani u zei.

15 Hiva dēn hi Ratha Ānthiangin um koini na kōma ei na manriat chu ani na. Amān ei ti mānsa chu:

16 *"Hava hun ngāi atheng suale,*
Amāni le kei sin rang dān ankhit chu hiva hi ani,
Amalung u na ka dān ngāi chu siak pe ka tinga,
Amalung pēk u na maziak pe ka ti, Pumān ati," *(Jer. 31:33)*
ati na.

17 Hava suale ati rēta:
"Āsia ei thō u ngāi le dān ei khēl u na ngāi dōra chu retit bang lāi nō ning,"
(Jer. 31:34)
ati na.

18 Hasika han atun chu āsia andualna ei om sika āsia anbōlna ranga dāli dār nāng lāi mak.

Dūk adiarna ranga anthēmna

19 Hasika han unāi ngāi, Isua thisen zāra Mun Ānthiang khīta alūt theina ranga ngamna nei dōn ani zei. **20** Amān puanzār lehan koini ranga athar le lampui adam chu ei na malong pe ani na, hava ti na chu ama ataksa len ei belbona ani na. **21** Koinīn Pathian sūngkua avongpu chāizūng alian khīt nei dōn ani zei. **22** Hasik han tho, malung diktak anput chunga iamna akip sua adōna Pathian chu vanāi u rei. Asik chu amān koini malunga om siat le sa riatna salui dōra ana manthiang pena, koini taksām nisela tī avār vang lehan ei na manbual ani na. **23** Hanūk chu koinīn nei iamna anngam hi annīk lui adettita sūr u rei. Asik chu chong atinpu hi aiamrua ani na. **24** Hanūk chu anditna le sin āsa nei thō riam theina ranga malung anhar anlōm u rei. **25** Tenchu mi senkhatin ei thō u anga mun ruala ankhōm chachak hi māk u nō rei, hava nēk anten malung harna anpēk riam u rei. Asik chu nikhua aliak tena hi ahong anāi riam zei ti hi nei riat u ani na.

26 Koinīn chongtak ruia riatna na dōn suana athara azōt

uama āsia na vathō rēt ten, koini na ranga āsia anbōlna itē om lāi mak. **27** Tenchu koini na mabāk chu rathatākna ruiril le Pathian adui ngāi āhāl ranga taksitna moisūmpui duai kēng ani zei. **28** Mosi dān poisak lui ngāi lua mana, ariatpu anni mo anthum mo mi lehan riangvāi amuna bui thaka ei that u ani na. **29** Hasika han Pathian Nāi Pasal akepha le anthin ngāi, ama athisen ānthiang chu thisen annima abe ngāi le lungkhamna Ratha sumdem athō ngāi vāng chu ituk ansinsakna ana mo aman rua ei ni u rang ani na, mandon ta! Asik chu hiva dān ankhita thisen lehin amān koini ngāi ei na manthiang ani na. **30** Hatuka Pumān, *"Phuba lāk rang chu koi ka ni, koin ratha thuan ka ti," (Dān. 32:35)* ati na. Hanūk chu ati rēta:

"*Pumān ami ngāi rui chu ril inti," (Dān. 32:36 Sām 135:14)*

atipu hi koinīn nei riat ani na. **31** Pathian adam kuta achul hi achālaka rathatākna kēng.

32 Tenchu nangnīn avārna na man sua u na anduina antak alianpa na tiar u lāia nikhua ngāi ha retit u ro. **33** Kiang khat tianga chu mipui vāntāng mit muna mualphui ansaka antakna atiar le mani tāngzār ei na thō u ani na, hanūk kiang khat tianga chu havan tin han machina ei thō u chachak ngāi alōm nei chang ani na.

34 Ankhita ka om lāi han nangnīn lung nei na manpōng u ani na. Hanūk chu mīn na neinun u ngāi ana pot u nām na rāi nei mansān u, asik chu dōngluana āsa ual le om mun adet ual vānrama na dōn ti nei riat u ani na. **35** Hasika han hava nei anngampui u na ha pei u nō ro, asik chu hava hān rātpāk alianpa dōn kēng. **36** Pathian zōt zāt nei thō u hin antak atiar nei nāng u ani na, henkēng na rang u na achongtin ha nei man thei u rang. **37** Achongtin chu hiva hi ani:

"Hun alakte suale,
Ahong rangpu chu ahong
rang kēng ani zei,
Sōt lāi nō ni.
***38** Tenchu mi dik chu iamna*
lehan dam inti.
Tukareng anūk ankei anten,
Ama chunga ka malung rāisān
lāi nō ni," (Hab. 2:3,4)

ati na.

39 Tenchu koini ngāi chu amāni anga nūk akīra anpei rang ni lāi mak me.Tenchu koini na ratha damna ranga aiam ngāi bila mi kēng na ni zei.

Iamna rui

11 Iamna chu koinīn nei manganga ansabeina le nei mu thei nōk neinun a om ngēt ti andang theina ani na. **2** Iamna sika pātar ngāi chu āsa ati na anril ani na.

3 Maniapūr dōra hi Pathian chong le ansin ani ti hi iamna

lehan nei hong riat ani na. Amān mu thei lui neinun āta anlang thei neinun ei hong sin ani na.

4 Iamna sika Abel chu Kain nēka anbōlna dāli āsa ual chu Pathian kōma avadara. Hava lehan ama chu mi dik ani ti ariatpuina chu ei lō ani na. Pathianin aneinun dar tak chunga ariata. Iamna sika han ama chu athi nām nisela ala chongtita.

5 Iamna sika Enok chu thīna tong luia Pathianin chung tianga alāk viaka, anlāk viak sika han amu thei om lāi mak. Pathianin alāk viak mān āta, ama chu Pathian rāi ansān mi ani ti riatpuina adōn ani na. **6** Iamna abuia tutē Pathian rāi ansān thei hi om mak, asik chu Pathian apan ngāiin Pathian chu a om kēng, ati na iamna ei dōn rang anānga. Hanūk chu tak asāta ama anvān ngāi kōma rātpākna apēkpu ani na.

7 Iamna sika Nova chu Pathianin la hong anlang lui neinun rui ahong manthei lāi han, ama chu Pathian anchi chunga sīngansana ainsūng ngāi zōkna ranga rakuang atuka. Hava iamna lehan maniapūr āsia aman lōna. Iamna sika dēn lehan dikna dōngaluapu ahong achanga.

8 Iamna sika Abraham chu Pathianin ei pēk rang mun avalua ranga asuaka asē lāi han Pathian pāina hē atela, ei panna rang mun ariat ngal nōkam nisela asuaka ei pan ani na. **9** Iamna sika chongtin rama khual anzina riat lui rama ei vaom ani na. Chongtin munkhat aluapui rang ngāi Isaak le Jakob abila puan ina ei lēng u ani na. **10** Asik chu amān khopui abul adet, Pathianin ei manding le ei sin ha amu ranga ei ngāk ani na.

11 Iamna sika Sari chu āching ani suanām nisela nāi avong theina ranak adōn rēta. Akum atheng sua nūkam nāi ala mazir theia. Asik chu ama kōma chong atinpu chu aiamrua ati na ei pom ani na. **12** Hasika han mi khat dak āta, hava ngal ha athi ranga toto, hava mi khat āta chi ahong asuaka. Hava mi achi ha anvāna ārsi anga tam le tīpui kōla atel sua lui zāt bāli ramal anga tam ani u na.

13 Hiva mi ngāi hi alom u na iamnana āthi u ani na, tenchu Pathianin akōm u na achongtin ngāi chu man u mak. Hanum nisela varāl alapa nāta alei thīr u na achālaka aphāma alei pom sabak u ani na. Hanūk chu ramuala hin khual anzin le om mun adet dōn lui kēng na ni ti hi ei man lang u ani na. **14** Asik chu havan tina chong aril ngāi chu amāni omna rang ram anrok ani u ti hi anthiang vanga anlanga. **15** Hanūk chu ātataka, ei suak u na ram ngāi ha mandontit u sela chu akīr rēt theina hēr ātampa ei mu u ani na. **16** Atun chu hava nēka mun ahui, vānram mun kēng ning ei ōl ual ani u zei. Hasika han Pathianin, amāni

Pathian anti ranga anzak mak, tenchu amāni ranga kho khat alei vamansūk kēng ani zei.

17 Iamna sika Abraham chu ansinna achul lāi han Isaak chu avadara. Amān chongantin ngāi aman ngalam nisela anāi pasal nei salep chu ala vadara. **18** Asik chu Pathianin Abraham kōma:

"Isaak āta kēng nang na chi
chu ei āntel rang,"
(Anp. 21:12)

ati na. **19** Asik chu Pathianin athi nāta ngal ama thui pe rēt thei ti hi ei iam ani na, hava ha amān āthi sua anga a om chu adama aman rēt tina ani na.

20 Iamna sika Isaak chu amatona rui ala honga suak rang sika Jakob le Esau kōma bōr apēka.

21 Iamna sika Jakob chu athi rang tiang Joseph anāi ngāi bōr apēk rita, hatuka asunrol mēr aboka Pathian āmōka.

22 Iamna sika Joseph chu athi rang tiang Israel nāi ngāi Aigupta ram āta ei suak u rang rui arila. Hanūk chu ama aruak anphūm ruia chong apēka.

23 Iamna sika Mosi chu anzir suale han anu apa ngāiin tha anthum chu athup u na., asik chu nāitete amēl achālaka āsana ei mu u ani na, rēng achong ngal achi u mak.

24 Iamna sika Mosi chu alian ahong atung suale Pharao nāinupang nāi pasal anti rang maham mak. **25** Amān chomo khat bak āsia thō lama huina nēk ten, Pathian mi ngāi le achālaka antakna atiar rang athang viaka. **26** Aigupta rama neinung ngāi nēk ten, Krista sumdemna hi neinung alian uala ei tet ani na. Asik chu amān rātpāk ei lan pēk rang ha ei thīr ani na. **27** Iamna sika Mosi chu rēng taksitna lian um achi mak. Aigupta ram ei mathān ani na, asik chu amu sa lui ha amān ei mu sua anga ei belbo sika han antak ei tiar ani na. **28** Iamna sika Zōkna pānta le hanūk chu thisen anthekna ngāi ahong mangpuia, asik chu nāi atontīr athatpūn ei hong that thei nōkna ranga.

29 Iamna sika Israel ngāi chu tāng ahul rum anga Tipuisen chu ei rakan u ani na. Aigupta mi ngāiin hantin han dēn athō rang apūt u na aloma anning zit u na.

30 Iamna sika Jeriko rakulpui chu mipuin ni sari ahīl sua le ei chim zut ani na.

31 Iamna sika nōtizuar Rahabi chu hē tel nōk ngāi kāra anpei mak, asik chu mi si ngāi phūkdāi taka alei mantung ani na.

32 Hong zāt mo atei kei na la ril sa u rang? Asik chu Gideon, Barak, Samson le Jeptha ngāi rui le hanūk chu David le Samuel ngai rui hanūk chu deari ngāi rui aril zit ranga hunin na ti nō ni. **33** Iamna sika hiva mi ngāiin ram ngāi ei zui u ani na, dikna om ei thō u, chongantin

ngāi achang u na hanūk chu sīng bāikua ei khār thei u ani na. **34** Moi sūmpui rātna ngāi ei manthi u, khendāi mariam āta ei zōk u, aduai āta rātna achang u na, anduinana rālrāt achang u na, ram ateia mi sipai ngāi chu aman rot u na. **35** Nupang ngāiin athi ngāi chu anthuia adama aman rēt u na. Atei ngāi um nisela taksa ansuisakna ei tiar u ani na. Asik chu amānīn anthui rētna āsa ual ei chang thei u na ranga zōkna man rang zōt u mak. **36** Hanūk chu atei ngāi um ēro ansaka ei om u, mīn nganu ramoi le ei zēm u ani na. Tenchu, hava ngāi panga, mīn ei khit u na ei khum u ani na. **37** Mīn lung adēnga ei that u, mīn korat le ei āta bong anni ei manchang u, mīn ansinnana ei nei u, mīn khendāi le avita ei that u, bera vun le kēl vun ansila ei chei anvāka ei om u, hanūk chu rāl anzūma, antakna liantak atiara, ansinsak chunga ei om u ani na. **38** Amāni ngāi ranga maniapūr hi omna rua ni mak. Amāni chu philchār rama, muala, khur anpūk le khur ankhuar ngāia ei anvāk titir u ani na.

39 Iamna lehan amānīn āsa tina anlō u nam nisela Pathianin akōm u na achongtin chu man u mak. **40** Asik chu Pathianin koini ngāi ranga āsa ual khat ei na mansūk pe sika han koini ngāi anchel luia amāni chu anzuia om thei u nō ni.

Pathianin anāi ngāi chūnngo athō

12 Hasika han sūmpui alianpa anga ana riatpui ngāiin ei na hual ving sika hin, koini anān ōktit thei ārik tin le abei cheka koini taksa ākoptit āsia tin chu khāi u rei. Hanūk chu na matona om rualsiak atān chu dūkdiar chunga tān u rei. **2** Koini nei iamna anasinpe le anānkhippe Isua tiang anhoi u rei. Amatona alei om phāmna sika mualphui ansakna chu poisak luia krosa ei tiara Pathian chōmphāng chang tianga avānsuta. **3** Asik chu na malung ei chuaia ei anvuai nōkna ranga mi salui ngāiin Isua chunga let phonga āsia athō u lāia ei tiar zia ha mandon u ro.

4 Āsia chu nān duipui u nām nisela thisen suak khopa chu la duipui u mak chena. **5** Nāi anga na kōm u na lungharna chong ei na ril u ngāi ha nei mangil mo ani zei? Asik chu hintin hin anziaka:

"Ka nāi pasal, Pumān ei na
rakōkna hi poisak luia om
nō ro.
Hanūk chu chūnngo ei na
thōna hin na malung
manngūi nō ro.
6 *Asik chu Pumān ei madit*
chu amān ei rakōk ani na.
Hatuka anāi pasala ei pom
ngāi kēng amān ei zēm."
(Hnc. 3:11,12)

ti ani na.

7 Amān ei na rakōkna hin antak na tiar zām thei u ten, mīn anāi chunga ei thō anga Pathian um na chunga ei na thō u ani na. Asik chu hova nāi pasal mo apān ei rakōk nōk ei la om ngāi? **8** Tenchu nāi ngāi dōra hi ankōk alūt kiar ani na. Pathian āta ankōkna na man u nōk ten, kholāia nāi kēng na ni u zei, thongkār nāi ni u lāi mak che. **9** Hava ngāi panga, koini ngāi anāndik rang taksa lama pa nei dōn ani na, lalchi nei thō ani na. Tenchu hava nēka han koini na ratha ngāi Pa racham taka ni mak mo nei lēng riam rang? **10** Pa ngāi chu amānīn āsa ati na ei mandon u anga chomokhat bak ranga koini ngāi hi ei na rakōk chachak ani na. Tenchu Pathian chu ama ei anthiangna nei chang theina ranga koini nei satna ranga ei na rakōk ani na. **11** Hanūk chu ankōkna dōra hi atuna hun len ranga ahui na pe mak, dūkna kēng ei pēk, tenchu nukhōna chu hava ankōkna le chūnngona aman ngāi kōma phūkdāina mara, dikna kēng ei masuak ani na.

12 Hasika han akut alāng thei lui ngāi na kut alāng u ro. Amankhūk chak lui ngāi na mankhūk manchak u ro. **13** Hatuka ake khorin ake sir sōk ei cha nōka ei dam theina ranga, *"Na ke ngāi ranga lampui chu mandīn u ro."* *(Hnc. 4:26)*

Pathian apom nōkna ruia anrēng u ro

14 Alom peia mi tin lehan anngoia om u tān anthiangna chu razūltit u ro. Asik chu hava anthiangna buia tutēn Puma mu thei nō ni. **15** Pathian lungkhamna nāta tutē nei anpei u nōkna ranga asa dima en u ro. Hanūk chu akhāna razung ei hong suaka ei na manbuai thei u nōkna ranga anrēng u ro. Asik chu hava han mi tamtak chu ei mannim ani zeia. **16** Tutēn hurna tianga anmang mo ani, ole Esau anga Pathian biakna dōn lui mo ani, hava ang mi nei om thei u nōkna ranga anrēng u ro. Esau chu phathi khat bak sāk sika nāi atontīr changna chu ei zuar diai ani na. **17** Nukhōna chu bōrsāng alua rang azōtām nisela ama chu pom lāi mak ti ha na riat u na. Ama chu mit rathi zān chunga bōrsāng apūt sabaka ārokām nisela malung ansīrna rang hēr man lāi mak.

18 Nangni ngāi chu mual atōn āsa, moiin ei kāng thei, ahāng le azīngkhap hanūk chu phāivua hongna muna ni mak nei hong u hi. **19** Totorōt maring le chong rasa maring ei omna mun ani na, hava chong rasa maring ariat mipui ngāiin chong atei rasa reng akōm u na ei riat u lāi nōkna ranga Mosi amathēm u na. **20** Asik chu *"Sake manli ngalin*

hava mual ha avatōn ten, lung adēnga mo ole, thal le akāpa mo nei that u rang," (Ant.19:12,13) ati na chongpēk a om ha diar thei u mak. **21** Amānīn ei mu u neinun ha achālaka rathatāk a oma, Mosīn:

"Ka rathāta raheia kan nōk sabak zei," (Dān. 9:19)

ei ti rak thei ani na.

22 Tenchu nangni Zion mual le Pathian adam khopui, vān Jerusalema, tel sua lui zāt vānpalāi rual ngāi kōma kēng nei hong u hi. **23** Rāisānnabit khōmpui le nāi atontīr ngāi raming anziakna kuibinga, aloma mi dōra ruirilpu Pathian kōma, anzui sua mi ādik ngāi ratha kōma kēng nei hong u hi. **24** Hanūk chu dān ankhit athara palāi achang Isua kōma, le thisen anthekna, hava thisen ha Abel athisen nēka chong āsa ual ahong arilpu kōma kēng nei hong u ani zei.

25 En u ro chong arilpu hi pom lui lama om ving u ta ni. Asik chu phil chunga amāni ranga chong arilpu lua mana ei pom u nōk sika antakna nāta azōk u nōk ten, anvān āta koini ranga chong ahong arilpu vāng chu nūksīr na son ten, zōk pial nō mani. **26** Machin lāi han ahē lehan phil chu ahong anīka.Atun chu amān chongatina:

"Hanūk voi khat anīk rēt ka ti, phil rong ni lāi mak tenchu anvān um anīk ka ti," (Hag. 2:6)

ati na. **27** Hatuka *"Hanūk voi khat anīk rēt ka ti,"* ti na chu neinun annīk lui ngāi chu ei om chian theina ranga, hatuka annīk ngāi chu neinun ansin ngāi anga han ei ankhāi rang ti ei manriatna ani na.

28 Hasika han koinīn annīk ngal thei lui zāt ram nei man sika hin, lungkhamna nei u rei, asik chu hava lehan kēng lalchi thō le anmōk chunga Pathian pomrua anga adorbo chu nei dom thei rang ani na. **29** Koini na Pathian chu moi anga asāk thei Pathian ani na.

Malung anharna chongbe

13 Unāi anga anditna na kār u na om chian rase. **2** Khual antung chachak ha mangil u nō ro. Asik chu havan tin han senkhat chu anriat lui kāra vānpalāi ngāi khual anga ei mantung u ani na. **3** Lungina ankhum ngāi chu amāni bila ankhum anga anbe u tānla riattit u chachak ro. Antakna atēng ngāi chu amāni bila nangnīm taksana antak atēng anga anbe u tānla riattit u ro.

4 Inneina chu mi tin ranga lalchi thōruana om babang rase. Innei zamun um nisela anthiang vanga om rase. Tenchu ahur ngāi le uiare ngāi chunga Pathianin rui hong ril inti. **5** Na sīngansa u dāna huat anhamna abui ni rase. Nei dōn tuk lehan anhuna anriat u ro. Asik chu

Puma ngēt hān:

"Na māk pial lāi nō ninga,
Na mathān um pial lāi nō
ning," *(Dān. 31:6)*

ati na.

6 Hasika han koinīn anngam laka na ti theia:

"Puma chu ana sanpu ani na,
Achi pial lāi nō ning,
Miringin imo ei na thōthei
rang?" *(Sām 118:6,7)*

nei ti theina ani na.

7 Na kōm u na Pathian chong ahong aril, na ruaitu u ngāi ha riattit u chachak ro. Amāni om dān u nāta mara asuak ha mandon u tānla, amāni iamna chu zī u ro. **8** Isua Krista chu mizān, avian, umor tāituana munkhat chian ani na.

9 Anchūna ateteia anchūna tin rēng lehan mīn na ruaia navei titir u nō rase. Tenchu koini malung hi lungkhamna lehin arāta ei om hi āsa ani na. Hava ngāi ha nēk le sāk lampanga dāna ni mak, asik chu hava ngāi lampanga anlīm ngāi ei nemna om mak. **10** Tenchu koinīn māichām khat adōn na ni na, phila biakin sūnga hasōndom ngāi chu hava māichām āta anēk rang changāi man u mak.

11 Asik chu chāizūng alianin sake manli ngāi athisen chu achōia āsia anbōlna ranga Mun Ānthianga avaūtpuia. Hatuka hava ngāi apum chu khopui suang panga ei anbūm u na muna ei varui u chachak ani na. **12** Havan tin dēn han Isua hām nisela, ama athisen ngēt lehan ami ngāi ei manthiang theina ranga ama chu khopui rakula suakkhār panga antak ei vatiar ani na. **13** Hasik han ama mualphui ansakna chu apēla khopui suang panga ama kōma pan u rei. **14** Hiva hin koinīn khopui adet nei mak me, tenchu khopui khat ala om rang chu nei la ravān ani na.

15 Hasik han ama zāra hin anpāka anbōlna hi Pathian kōma vadar babang u rei, hava ha ama araminga koinīn rāisān chong nei ril theina mūra mara ani na. **16** Hanūk rēt chu om āsa thō le ansem anbāk anlōm hi mangil u nō ro, asik chu havan tina nei anpēk u ngāi ha kēng Pathian malung ei tāina ani na.

17 Na chung u na ruaitu ngāi ahē tel u ro, amāni thunuaia om u ro, asik chu nangni ngāi hisāp apēk ranga na ratha u arung ngāi ani u na. Malung ana chunga ni mak tenchu rāisān chunga ei pēk thei u na ranga tel u ro, Hanō tenchu hava ha na rang u na siatna kēng.

18 Koini ranga bōr na zong pe u ro. asik chu rui tina om dān āsa taka lēng ranga azōt na ni na. Hanūk chu siat le sa riatna dik tak adōn kēng na ni ti hi nei anriat ani na. **19** Tenchu anrap uala nangni kōma athara kei hong kīr rēt theina rang bōr ana zong pe u ranga achālaka kei na mathēm u ani na.

Bōrzongna le chibai thōna

20 Atuna hin anngoina Pathian, bera Enpu liantak,koini na Puma Isua tāituana dān ankhita thisen zāra athi ngāi bil āta ahong anthui rētpu hān, **21** Ama mitmuna aphāmrua dōra, nangni na sūng u na ama ei zōt zāt sin āsa tin athō ranga Isua Krista zāra na manzui u rase. Ama kōma anlianna chu umor tāituana om rase. Amen.

22 Hatuka unāi ngāi, kei na mathēm ani u zei, hiva lungharna chong hi na rangāi pe zām u ro, asik chu na rang u na chong atōmte kēng kei maziak.

23 Koini na parual Timothi chu ama zōk u zei ha lei riat u ro. Ama chu ahong anrap ual ten, ama bila nangni ngāi na hong antongpui u ka ti.

24 Na chung u na aloma ruaitu ngāi le aloma mīnthiang ngāi dōra kōma chibai na mantung pe u ro. Itali rama a om ngāiin chibai ana hong mantung u.

25 Na lom u tak chunga lungkhamna chu om rase. Amen.

Chibai thōna

1 Jakob, Pathian le Puma Isua Krista suak hīn,

Mun tin antheka om nam sōmleianni ngāi kōma chibai ka thō.

Anthēmna le ansinna

2 Ka unāi ngāi, anthēmna tin na tong u tika hava ha rāisānna kiara be u ro. **3** Nei iam u na ansinna hān dūk diar theina ei rasua ti re u ro. **4** Hankēng, itē ansama nei om u lāi nōkna ranga akip le anzuia azōk hiaia nei om u na ranga dūk adiarna hān asin thō mantung rase. **5** Na kār u na angkhat peiin hianna ansam ten Pathian kōma zong sela, amān lei pēk inti. Ama chu mi dōra angō luia le manar luia apēkpu kēng. **6** Tenchu malung ringna buia iamna dōn chunga zong rase. Asik chu malung ringna adōn tak chu tipuia tiduar ansok thinthīn ei suka ei vōr ang kēng. **7** Havantina mi chu, Puma kōm āta itē aman ranga sabei nō rase. **8** Malung anni chōi miring chu ei thōna tina tak anchang nō ni.

9 Unāi annuaina dingmuna a om ngāi chu arāi man sān rase, asik chu ansāngna dingmuna a om ani u na. **10** Hanūk chu anchongpa chu arāi mansān rase, asik chu annuaina dingmuna a om ani na, phila pār anga achuaia anpei rang kēng. **11** Ani ahong asuaka ahong aluma hatuka ahong raema hava akung aman thēma apār achula ei rīlna dōra asiāta ei anpei ani na. Hava anga han anchongpa chu asīngansana tina ei chuaia ei chul rang ani na.

12 Tukareng ansinna adiar zām thei tak chu bōrsāng atung kēng, asik chu ansinna adiar sua ngāiin chu damna rēng lukhum man unti, ama andit ngāi kōma Pumān apēk ranga hava ha achongtin ani na.

13 Tukhatīn mo anthēmna atong le Pathian āta anthēmna kei tong kēng ti nō rase, asik chu āsia thō hān Pathian chu mathēm thei ngāi mak. Hanūk chu Pathian um tutē āsia le mathēm ngāi mak. **14** Tukareng āsia aningōlnān le asāk pār ningōlnān ei ruaia anthēmnana ei masul chachak. **15** Hatuka chu hava ningōlna hān asūnga avonga āsia ahong mazira, hanūk chu āsia ha ahong alian sua le chu thīna ahong mazir chachak.

16 Ka unāi andit khīt ngāi, anhuanga om u nō ro. **17** Bōrsāng āsa le pēkna akip dōra chu chung tianga ra-āng ngāi Pa kōm āta ahong achum kēng. Ama kōma chu anthot ngāi lui le aralīm anthotret ang ngala anthot ngāi lui ani na. **18** Ama akut suak ngāi kāra mara mānsa khat nei ni theina ranga ama ei zōt anga chongtak chong lehan ei na mazir kēng.

Chong anngāi le azom

19 Hasik han ka unāi andit ngāi, hava ngāi ha nangnīn na riat u, mi tin hi chong anngāia anrap thei mi ni u ro, tenchu chong arila anrap thei lui le ataksi anrap lui mi ni rase. **20** Asik chu miring taksitna hān Pathian dikna makhip thei mak. **21** Hasik han nangnīn annim le āsa nōka ābit tin pei u tānla koini na ratha anān dam thei chong koini malunga antu ha om annuai taka pom u ro.

22 Chong anngāi duaia chong anril ngāi zōm lui mi chu aninga anhuang kēng, nangni chu hantin han om u nō ro. **23** Tukareng chong duai anngāia chong zōm lui mi chu dapōna andang siai luia amēl a en ang kēng. **24** Nukhōna asē suale amēl en anrapa anngil len ang kēng. **25** Tenchu tukareng zōkna ana pēk dān akip chu malung apēk le asa dima anngāia anngil len nōk le chong anril azōm len mi chu asin thōna tina bōrsāng atung ani na.

26 Nangni kāra tu khatin mo Pathian andon mi anga aphua theia, tenchu sakor mūra lākam ankhop anga amaleia lākam makhop lui mi chu aninga anhuang kēng, ama asakhua biaknām akorong ani na. **27** Koini na Pathian le Pa mit muna sakhua ānthiang le demna kāi lui chu hiva hi ani: Antak huna sakāngcha le arōng ngāi kiavāng asak le maniapūra itē manu buia alēng om hi ani.

Mi mandang dōn lui ranga anchūna

2 Ka unāi ngai, koini na Puma Isua Krista anlianna Puma chu nei iam u sika mi ranga mandang dōn u nō ro. **2** Asik chu nei ankhōm u na ina mi tukhat mo rāngkachak zaketam abun le puan āsa antianga ahong lūt theia, hankēng chu anriang khat um puan asiatte antianga ahong lūt theia. **3** Tenchu nangnīn puan āsa ahong antiangpu chu na lei poisak u na akōma: “Hong ta ro, hiva mun āsa hin hong ansut ta ro,” na lei ti thei u na. Tenchu anriang khat kōma chu: “Sova son nang chu vān ding ro, hano ten hiva ka ke siakna kōla ngal ansut ro,” na lei ti thei u na. **4** Havan tin han nangni kāra na mi mandang nei dōn u chachaka hin malung āsia anput chunga rui aril chang u mak che mo?

5 Ka unāi andit ngāi, rangai u ta, Pathianin anriang ngāi hi maniapūra iamna tianga anei rang le ama andit ngāi kōma aruirilna achang ranga ei thang ni mak mo? **6** Tenchu nangnīn anriang ngāi hi mualphui nei sak u ani na. Hatuka anei ngāi hi ni mak mo nangni ngāi anān sisōm u chachak, hanūk chu amāni ni mak mo ruirilna muna ana thāl u chachak? **7** Amāni ni mak mo

araming ahui nei raput u tak chunga siat aril u chachak?

8 Tenhu Pathian Lekhabūna nei mu anga:

"Nang na ninga nei andit anga na inkōl mi madit ro,"

(Lev. 19:18)

ati na lal dān hi na zī anten na sin thō hi adik ani zei. **9** Hanum nisela na mi mandang na dōn u ten, āsia thō kēng na ni u, Dānin um dān ansiatpu anga ei na manlō u ani na. **10** Tukareng dān dōra azōm zitām nisela, dān khat dak ama chāi anten aloma ānchāi zit anga anlō kēng ani zei. **11** *"Uire nō ro,"* atipu dēnin *"Mi that nō ro,"* *(Ant. 20:13,14 Dān. 5:17,18)* atipu ani rēta. Hasika han uire na thō nōkām, mi na that ten, dān ansiatpu dēn kēng nei chang. **12** Hasika han, nei ril u ang le nei thō u anga zalēnna dānin na chung u na rui ei ril rang ani zei. **13** Mi tak chunga riangvāi muna dōn lui chu riangvāina bui dēna achunga rui anrila om inti. Asik chu riangvāi muna chu ruirilna nēka ansāng kēng.

Iamna le asinthō

14 Ka unāi ngāi, mi khatin, "Iamna ka dōn," ati theia, tenchu asinthō abui ten imo ei nemna? Hava iamna hān mandam thei ni mo? **15** Ankhīna parual angkhat mo, ole sarzuar angkhat mo, puansil rang abui le nikhuan tina anēk rang nēk-sāk ansama a om theia. **16** Hatuka akōma nangni bila mi khatin: "Phūkdāi taka vaom tānla, alum īttа le akhop mara vaom ro do," ti sela, tenchu ataksa ranga anāng ngāi apēk nōk ten imo ei nemna? **17** Hantin dēn han iamna chu asinthōna anchel nōk ten athei duaia chu athi kēng.

18 Tenchu mi senkhatin: "Nangin iamna na dōna, hatuka koiin asinthōna ka dōn," ati theia.

Hasik han nei iamna chu asinthō anchel luia na man mu ro, hatuka koi um kei iamna chu asinthō lehan na man mu ka ting. **19** Pathian chu angkhat a om ti nei iam ani na, hava nei ti ha āsa len ani zei. Tenchu ratha sia ngāi um ama a iam u, hatuka annōk u kēng ala ni.

20 Nang miring āmo! asinthō anchel luia iamna duai chu athi kēng ti hi nei riat zōt mo ani zei? **21** Koini na chipui Abrahamin anāi pasal Isaak māichām chunga ei vadar han, hava asinthō sika ni mak mo adik ei anlō? **22** Ama ei iamna le asinthō ha anloprita sin athō ani na, hatuka asinthō sika ama ei iamna ha ei anzui ani ti riat mak che mo? **23** Pathian Lekhabūna chong:

"Abraham chu Pathian aiama, ha ei iamna ha ama ranga dikna ati na ei anruat pe,"

(Anp. 15:6)

ti chong ha ei kip ani na. Hatuka ama chu Pathian mal ati na ei anpāi ani na. **24** Hiva hin iamna

sika duai ni mak, tenchu asinthō sika kēng mīn adik ei lō ti hi na riat thei u na.

25 Havan tin dēn han, Rahabi nōtizuar hām maruka mīsi ngāi ha ama ina alei mantunga, lampui atei tianga alei makhīr lāia asinthō sika ni mak mo adik ei anlō? **26** Ratha dōn lui taksa chu athi ani na. Havan tin dēn han asinthō anchel lui iamna hām athi kēng.

Malei arung rui

3 Ka unāi ngāi, nangni nāi bila tamtak mīnchūpu anga lei anbe u nō ro. Asik chu nei riat u anga, koini mīnchū ngāi hīn atei ngāi nēka ankhir sabaka na chunga rui anril rang kēng na ni. **2** Asik chu koini na loma lampui tamtaka rui ateteia anpal kēng na ni. Tenchu tukareng achong rila anpal lui mi chu anzui ani na, ataksa pumpui um arungtit thei ani na.

3 Rangāi u ta, koini na hē ei tel theina ranga sakor mūra lakam na manlāk ten, apumpui um ni rase kēng nei nuamna taka nei malīm thei ani na. **4** Hanūk rēt chu rangāi u ta, rakuangpui ngāi um ni rase alian sababak ani na, hava ha thīnthi rātin ei zōtna taka ei vei thei ani na. Hava ngāi ha rakuangpuia aveina amantha asīnte lehan aveipūn ei nuamna tiang taka ei vei titir thei ani na. **5** Havan tin dēn han malei um taksa apēng ngāi bila asīnte khat ani na, hanum nisela achālaka chong ansāng aril chachak ani na. Hanūk chu moi rasi asīnten ram alianpa ngāi ei hāl thei zia ha mandon u ta! **6** Malei hi moi ang kēng. Malei hi na taksa apēng ngāi bila āsiat tin anchunna rabu ani na, hava hān taksa pumpui ei mannim ani na, ei damna nun chu ei anhāla aninga lena gehenna moia ei anhāl ani na.

7 Ramsa tin dōra, vātin dōra, nuk anei alōn dōra, tipuia nuk anei dōra hi atep thei kiar ani na, miringin um aman tep thei zita. **8** Tenchu malei hi tutē āntep thei la om mak. Hava ha āntep salui āsiat le thīna tūra ābit ani na.

9 Hava malei dēn lehan Pathian le Pa chu nei manpāk ani na, hava dēn lehan Pathian anga ansin miring um khomāk nei sam chachak ani na. **10** Mūr khat āta anpākna le khomāk samna ei suak rit ani na. Tenchu ka unāi ngāi, havan tin han ei ni ranga chong ni mak. **11** Tinār khat āta ti ānthiang le ti ānnim mo aluang rit thei ngāi? **12** Ka unāi ngāi, theichang kung āta maruan mo anra ngāi? Hanūk, gerep kung āta theichang mo anra ngāi? Havan tin anga tinār khat āta ti ānnim le ti ānthiang um suak rit thei ngāi mak.

Hianna anni rui

13 Na kār u na tu mo āhian le āriat a om na ni u? Hava mi ha chu hianna nāta honga suak om

annuaina lehan asinthōna zāra om dān āsa manlang rase. **14** Tenchu na malung u na khāmaret ana le huat anhamna mandon na dōn u ten, hava nei hian u na lehan borāi thō luia chong tak milak thō u nō ro. **15** Hava anga hianna chu chungvān āta ahong ni mak, tenchu ramual taksa le diabol āta ahong kēng. **16** Asik chu khāmaret le huat anham mandon ei omna taka anpōnna le siat tin thōna kēng a om chachak.

17 Tenchu chungvān āta hianna honga chum chu mānsa khīta chu ānthiang ani na, hava suale chu anngoina andit, āsing azōt, mi thunuaia om thei, riangvāimuna lehan ābit, mara āsa, mi mandang abui le malung ānzīk adōn ani na. **18** Anngoina asin ngāi chu dikna mara akham ranga anngoina chimu kēng ei tu u.

Pathiana anpe ro

4 Nangni na kār u na ansualna le anzēmna ngāi hi hovan āta honga suak chachak mo? Hava ha na taksa u na om ansualna ansuak chachak āsia ningōlna nāta ahong asuak ni mak mo? **2** Āman ranga na zong u, tenchu man u mak chena. Huat anhamna aman rang nei zōt u sika mi nei that u, tenchu hava ha man u mak chena. Āman ranga nei ansual nei anzēm u, tenchu man u mak chena, asik chu Pathian kōma zong u mak chena. **3** Na zong u tikle man u mak chena asik chu nei zong u na derdīn adik nōk ani na. Asik chu nei man u ngāi rahāi nei ansakpui u na ranga nei zong u ani na.

4 Nangni uiare athō chachak ngāi, ramual le mal anchang hi Pathian andui kēng ti hi re u mak che mo! Hasik han tukareng ramual le mal anchang azōt chu Pathian arāldui kēng ei chang. **5** Hanūk rēt chu, "Koini na kōma om ratha ha, manar tataka manar ei na thō," ti hi Pathian Lekhabūna ānziak hi itē omzia buia ranga mo nei mandon u! **6** Tenchu aliaka lungkhamna ātam kēng Pathianin ei na pēk ani na. Hasik han Pathian Lekhabūna chongin:

"Pathianin chongpāk ansal
ngāi chu aduia,
Tenchu om annuai athō ngāi
chu lungkhamna apēk
chachak," *(Hnc. 3:34)*

ati na.

7 Hasik taka han Pathian thunuaia om u ro. Tenchu diabol chu duititi u ro, hankēng na kōm u nāta rota ankhāi inti. **8** Pathian vadēp u ro, hankēng amām na dēp unti. Mi salui ngāi, na kut u ngāi rasūk u ro. Malung anni adōn ngāi, na malung manthiang u ro. **9** Malung dūk manna u ro, malung manngūi u ro, hatuka chapa ankhēk u ro. Nei anni u chu lunghāngna lehan anthūl rase, na rāisān u na chu malung

anngūina lehan anthūl rase. **10** Puma makunga annuaia om u tānla, amān na mansāng unti.

11 Unāi ngāi, nangni le nangni ngāi siat anril u nō ro. Tukareng aparual chunga āsiat aril le aparual chunga rui aril anten, ama chu dān siat aril le dān rui aril kēng ani zei. Tenchu nangin dān chunga rui na ril ten, dān āzōmpu ni lāi mak chena tenchu rui arilpu kēng nei chang ani zei. **12** Dān apēkpu le rui arilpu chu angkhat dak ani, ama chu andam thei le ansiat thei ani na. Tenchu mi chunga rui aril ranga tu mo na ni?

Nangtūka rui anlianpui u nō ro

13 Atun rangāi u ro, nangni hiva chong aril ngāi: "Avian mo, nangtūk mo, ha khopuia han sē inti, hava han kum khat vamang intia, sum vamaphunga sualup inti," na ti u na. **14** Tenchu nangtūka nikhuana imo a om rang re u mak chena. Nei dam u na neinun ngal ha hong mo? Hava ha tīlum rahuna moikhu asuak chomo khata om anpei len rēt ang kēng na ni u. **15** Hanēk anten: "Puma azōta na dam ten, hava thō inti, sova thō inti," kēng nei ti u rang dan ani na. **16** Tenchu atun hin nei ansong u na borāi nei thō u. Havan tina borāi thōna ngāi dōra chu āsa nōk kēng. **17** Hasika han tukareng āsa thōna dān ariata thō lui chu hava ha aranga āsia kēng.

Ānei anrum ngāi ruia anrēngna

5 Ānchong ngāi, atun rangāi u ta, na chung u na achān antakna honga tung rang sika chap u tānla ankhēk u ro. **2** Na dōnglua u ngāi chuaia anpei sua zeia, na puan u ngāi lāngin asāk sua zei. **3** Na rāngkachak le na sumru u ngāi nār ēkin ama siat sua zeia. Hava nār ēk ha nei dik u nōkna ngāi anān riatpu chang unti. Hava ngāi hān na me u ngāi ha moi anga kānga na sāk unti. Hiva nikhua heka hin kēng dōnglua nei mankhōm u hile. **4** Rangāi u ta, na lui u na sāng āt ranga anlō ngāi alō nei huanga nei pēk u nōk sika ei man u rang alō ngāi ankhēka ei chap u na rasa chu Sipai ngāi Puma kuara avān thang zei. **5** Ramuala hin na nuam na ninga nei om u, rahāi ansaka na om u na. Tenchu athatna rang nikhua tika rang anga na malung u ngāi na lei vāia nei siak u kēng ani zei. **6** Mi dik chu amānīn anānduipui u nōkam āsia nei manlō na nei that u chachak.

Antakna kāra dūk diartheina

7 Hasika han unāi ngāi, Puma ahong māseng chu dūk adiar chunga lei om u ro. Rangāi u ro, phāi athōpun ruati mānsa le ruati nukhōn chu aman kār pei chu antak adiartita phāia sapār alutak chu ei ngāk ani na. **8** Nangnīm

antak adiartita pei om u ro, na malung mandet u ro. Asik chu Puma ahong rang anāi zei. **9** Unāi ngāi, āsia anlōna nei om u nōkna ranga siat anril u nō ro. En u ro, ruirilpu chu suakkhār kōla anding chian kēng ani zei.

10 Unāi ngāi, Puma raminga chong aril tiana deari ngāiin antak ei tiara dūk ei diar zia u ha aenruana la u ro. **11** En u ro, antaka dūk adiar ngāi chu bōrsāng atung kēng. Joba antakna ei tiar zia ha na loma na riat kiar u na. Hatuka nukhōna Pumān atak chunga sin ei thō pe hām na mu u na. Ani, Puma chu riangvāimuna le lungpōngna adōn kēng.

12 Hatuka ka unāi ngāi, hava ngāi chunga han, khomāk ansam u nō ro. Anvān le mo ani, phil le mo ani, atei itē lehan khomāk ansam u nō ro. Hatuka nangnīn ‘Ani’ nei ti u chu ‘Ani’ ni rase. Hatuka ‘Ni mak’ nei ti u chu ‘Ni mak’ ni rase. Hano ten āsia anlōna nei om u rang kēng.

Iamna bōrzong

13 Na bil u na antakna ātiar mo na om u? Ama chu bōr zong rase. Rāi ansān mo na om u? Ama chu anpākna la thō rase. **14** Na bil u na adam nōk mo na om u? Ama chu kuibing upa ngāi kui rase, hatuka amānīn Puma raminga sariak akhuana achunga bōr zong pe u rase. **15** Hatuka iamna bōrzongna zāra adam nōk chu adama om inti. Pumān ama chu mandam intia, āsia ei thō a om ten, anduala om inti. **16** Hasik han adama nei om thei u na ranga nei masial u ngāi ansīra thupha chōi anlōm u tānla bōr anzong anlōm u chachak ro. Asik chu mi dik abōrzongna ranak hān sin alian tak athōthei kēng.

17 Elija chu koini ngāi anga nungchang anput miring dēn ani na. Amān rua ei chul nōkna ranga takasat sabaka bōr azonga. Hatuka kum anthum le tha ruk sūnga phila rua ramal chul pap mak. **18** Hava suale chu bōr azong rēta, anvān āta rua ahong masula philin mara ahong mazir rēta. **19** Ka unāi ngāi, nangni bila angkhat pei chongtak āta ankhāi a om theia, tenchu nangni bila angkhat peiin hong makhīr rēt rase. **20** Hanūk chu hiva chong hi retit u ro: Mi salui khat lam anvāi āta ahong ankhīr tak chu thīna nāta aratha ei mandampe ani zei. Hanūk chu masial tamtak ei thō hām ei mahīp pe kēng ani zei.

PETER LEKHA MATHUAN ANGKHATNA

1 Peter, Isua Krista kuitīrin,
Ponto ram, Galatia ram,
Kappadokia ram, Asia ram le
Bithunia ram dāma mun ateteia
antheka om Pathian mīn thiang
ngāi kōma kei maziak, **2** Pa
Pathianin aphāmān āta alei riatsa
anga anthang ngāi, Krista Isua hē
tel le athisena anthekna sika
Ratha sin thōtheina lehan
ānthianga a om sua ngāi dōra
kōma:

Lungkhamna le phūkdāina
chu na kōm u na pungtir rase.

Nei mangang
ādam sika rāisānna

3 Koini na Puma Isua Krista
Pathian le Pa kōma anpākna om
rase! Pathian ariangvāimuna ei
tamna zāra Isua Krista chu āthī
ngāi kār āta ei mathui rētna lehan
nei mangangna adam ei ni sika
athara ei na mazir rēt ani zei.
4 Amana han dōngluana khat
koinīn nei man ani na, hava ha
neinun ha anpei ngāi lui, khel
ngāi lui le chuai ngāi lui ha
nangni ranga vānrama ansiaka a
om kēng ani zei. **5** Asik chu hun
ahek tika sandamna anlang rang
ha ansin sua vang zeia. Hava
rang sik piala han iamna zāra
Pathian sin thōtheina lehan
anrung kēng na ni u. **6** Atun hin
anāng ten, chomo khat bak ranga
ansinna tin rēng atēnga na dūk ei
na u rang ani na, hanum nisela
hava taka han achālaka na rāi
mansān u ro. **7** Hiva ngāi dōra ei
hong omna asik chu nei iam u na
rāngkachak nēka alu, mīn moia
ei sake lua mana āsiat thei ani na.
Tenchu hava nei iam u na
anthiang hiai vāng chu Isua
Krista ahong anlang tika
anpākna, anlianna le lalchina
ranga anpom ani na. **8** Ama na
mu u nōkām nisela nei madit u
ani na, atun len hin nei mu u nōk
ani na hanum nisela ama chu nei
iam u, hanūk chu chong ril theina
bui khopa rāi nei mansān u ani
na. Hava rāisānna chu ālian
sabak ani na. **9** Asik chu nei iam
u na derdīn na ratha u ranga
sandamna ha na man u zeia.

10 Na rang u na lungkhamna
ahong anlang rui deari ngaiin
aphāmān āta alei ril sua u ha
sandamna rui ha asa dima ei thūn
u le ei ravān u ani na. **11** Amāni
kōma om Krista Ratha hān
mānsana chu Kristān antak ei tiar
rang rui le nukhōna anliana ei om
rang rui ha alei hong ril u ani na.
Amānīn hova hun le, hontin
dingmuna mo ei hong ni ranga ha
hava rui ngāi ha alei hong thūn u
ani na. **12** Tenchu hava ngāi ha
amāni aninga ranga ni mak
tenchu koini ngāi ranga
dorbōndom ani u na, amāni
kōma han hava ngāi ha ei hong
anlang ani zei. Atun chu vānram
āta ahong achum Pathian tīr
Ratha Ānthiang zāra na kōm u
na thang ahui ariat suana thang
ahui aril ngāi hān ei hong
manlang rēt u ani na. Hiva ngāi

rui hi vānpalāi ngāi um amu ranga ei phām u ani na.

Kristian nun anthiang le anditna rui

13 Hasika han na malung u chipa sin athō rang anga na kōng khit u ro. Na ninga anrēngna dōn u ro. Isua Krista ahong anlang tika na rang u na lungkhamna hong anchōi rang ha akipa lei mangang u ro. **14** Hē tel nāi ngāi anga han om u ro, tenchu tian lāia riat lui kāra āsia ningōlnana nei om u ang om ngāi ha la u lāi nō ro. **15** Tenchu nangni ana pāipu u ei anthiang anga han nangnīm na om dān u tina anthianga om u ro. **16** Hiva chong hi Pathian lekhabūna anziak ani na: *"Ānthiang ni u ro, asik chu koi ānthiang kēng ka ni," (Lev. 11:44)* ati na.

17 Ami mandang abuia tukareng asin thō ang chipa rui arilpu ha Pa ati na na pāi u ten, hiva muna hin khual anga ama chu anchi chunga lēng u ro. **18** Na chipui u ngāiin ei na manlōn u miring omdān itē ei nemna bui om dān anga alēng āta han āsiat thei rāngkachak le mo, rupa le mo anratan ni u mak che ti ha na riat u na. **19** Tenchu ansiatrua abui le manu bui berate anga Krista thisen alu lehan anratan kēng na ni u zei. **20** Ama chu leilung ansin mān āta alei anthangsa ani na. Tenchu nikhua anruatsa ahek suale chu ei hong anlang ani na. **21** Ama zāra han kēng nangnīn athī āta anthui suale anlianna apēkpu Pathiana nei iam u. Asik chu nei iam u na le nei mangang u na ha Pathian lam tiang ei ni theina ranga ahong anlang ani na.

22 Ratha zāra chongtak atel chunga na malung manthiang u tānla unāi anditna tatak lehan andit u ro. Na malung anthiang taka adettita andit anlōm u ro. **23** Asik chu āsiat thei chi muru nāta ni mak tenchu siat thei lui chi muru Pathian chong adam tāituana ādiar thei lehan anzir thar kēng na ni u zeia. **24** Asik chu hiva hi Pathian lekhabūna anziaka:

"Miring dōra hi chiak ang
kēng na ni hile,
Miring ei rīlna ngāi dōra rama
pār ang kēng,
Pārkung ngāi chu achāra,
apār ngāi achuaia achul.
25 *Tenchu Puma chong chu*
umor tāituana adiara a om
chian kēng," (Isa. 40:6-8)

ati na.

Hiva chong hi ani zei ha thang ahui nangni na kōm u na anril ha.

2 Hasika han na kōm u nāta alom peia anmumākna dōra le anhuang anphilna dōra le phuazekām om athō, manar āsia le mi siat rilna dōra ha māk zit u ro. **2** Nāite anzir thar anga ratha ranuti ansīm vang chu anēk ranga ningōl u ro. Hava lehan na rang u na ansōnna man un na ti. **3** Asik

chu Puma chu āsing kēng ati na atem sua kēng na ni u zei hale.

Lungpui ādam le ei athang ngāi

4 Krista chu miring makunga anhenga anpei sua, tenchu Pathian makunga chu anthang le alu khīt Krista lungpui adam kōma apan kēng na ni u. **5** Nangnīm nisela lungpui adam ngāi anga han ratha in chu nei manding u na chāizūng ānthiang achanga Isua Krista zāra Pathianin ei pom rua, ratha lama anbōlna dāli ha dar thei un na ti. **6** Hasika han Pathian Lekhabūna hiva chong hi anziaka:

"En u ro, Ziona lung khat ka phuna,
Hava ha akila lung anthang le alu khīt ani.
Tukareng ama aiam tak chu mualphui ansak pial nō ni,"
(Isa. 28:16)

ati na.

7 Hasika han nangni aiam ngāi ranga chu hava lung ha alu khīt ani na, tenchu aiam nōk ngāi ranga chu:

"In asin ngāiin lung ei heng u ha in kila lungpui ahong achanga," *(Sām 118:22)*

a ti na.

8 Hankēng,

"Hava lung ha mi ngāi ranga anbana asik ahong achanga,
Hanūk chu hava lungpui ha ei chul u na achanga,"
(Isa. 8:14)

ati na.

Asik chu hē ei tel u nōk sika han chonga ei anpal u ani na. Havan tin han ei ni u rang ngala Pathianin ei mansūk kēng.

9 Tenchu nangni ngāi hi nam anthang, rēng sūngkuana chāizūng, nam ānthiang, le Pathian ta ranga mipui ngāi na ni u. Ama anliana ei anpāk theina ngāi anlang ranga azīng āta tichang abui thaka ama ra-ānga anān lūt ranga ankui kēng na ni u. **10** Tian lāi han Pathianin ei pom mi ni u mak chena, atun chu Pathian ta ranga mi kēng na ni u zei. Tian lai han riangvāina man u mak chena, atun chu riangvāina amansua kēng na ni u zei.

11 Ka lōm madit ngāi, maniapūra khuala mi le ram ateia mi nei ni u sika kei na mathēm u ani zei, na ratha u le andui chachak taksa ningōlna ngāi dōra nāta ankhāi ro. **12** Nam atei ngāi kāra nei lēng u ha sin āsa thō ranga asa dima anrēng u ro. Āsia thō kēng ati na mīn āsiat ana ril ngal u nām nisela na om āsa u ei mu u na ruiril nikhua tika Pathian chu ei manpāk thei u na rang.

Ruirilpu ngāi le apuma ngāi rachama om dān

13 Puma sika han miringin ei phun ningneina tin rēng adōn ngāi racham taka om u ro. Alom pei chunga ālian khīt ei ni sika Rēng aracham taka om u ro. **14** Hanūk chu āsia thō ngāi ansinsak rang le āsa thō ngāi

anpāk ranga Rēngin ei tīr ram oppu ngāi rachama om u ro. **15** Asik chu Pathian malung vong chu hiva hi ani na- om āsa thō lehan riatna buia āmo ngāi chong ril hi nei manmong u rang hi ani. **16** Azōka a om kēng na ni zei ati na nei zōk u na ha āsia neinun athupna ranga mang u nō ro. Tenchu Pathian suak kēng na ni u ti hi re u ro. **17** Lalchi nei thōna mi tin kōma manlang ro. Aiam unāi ngāi adit u ro. Pathian achi u tānla, Rēng chu lalchi thō u ro.

18 Mi ina suak anlō ngāi, alom peia lalchi lehan na puma u ngāi rachama om u ro. Puma āsa le āsing ngāi kōm rong ni mak, tenchu apuma anrum ngāi rachamām om u ro. **19** Asik chu tukareng Pathian ranga riatna ei dōn sika mīn dik lui taka antak ana mantēnga dūk adiar zām thei ten hava ha aranga Pathian kōma anpomna kēng. **20** Āsia nei thō sika mīn na bēn u sela, na rang u na imo nei man u rang? Tenchu āsa nei thō u sika dūk adiar chunga antak na tiar zām thei u ten, hava ha na rang u na Pathian kōma anpomna ani na. **21** Asik chu hava rang piala anpāi kēng na ni u hale. Asik chu Kristān na rang u na antak ei tiarna lehan ama ke nūk nei zī thei u na ranga, na rang u na enrua khat ei na māk pe u.

22 Asik chu:

"Ama chu itē āsia thō mak,
Amūra anhuangna chong itē
om mak." *(Isa. 53:9)*

23 Mīn mani ēro athō u lāi han mani ēro dēn le thuan mak, antakna atiar lāi han rathatāk thōna manlang mak. Tenchu adik taka rui arilpu Pathian kuta ama achang rang chu anbetōka. **24** Āsia thō ruia chu athī nei ni rang, tenchu dikna ruia chu adama nei om theina ranga ama chu aninga taksa ngēt lehan thing kros chunga āsia nei thōna ngāi dōra ei na pēl pe kiar ani na. Ama ei popna ngāi ngēt lehan nangni ngāi chu adam sua na ni u zei. **25** Asik chu bera anga lampui anvāi kēng na ni u zei, tenchu atun hin chu na ratha u a Enpu le Achōmpu kōma ahong akīr kēng na ni u zei.

Nupui param dingmun

3 Havan tin han nangni inanei sua nupang ngāi, na pasal u ngāi racham chipa om u ro, senkhat chu Pathian chong aiam nōk ani u theia. **2** Hanum nisela amāni anunchang u ei mu u han Pathian chong anchel luia anungāk u ngāi nunchang lehan antorsa rēt thei unti. **3** Nei anliang u ngāi ha apang tiang lima sam aphiartete ngāi le rāngkachak raka anli le puan āsa ngāi le ānliang duai hi nei anliang u na ni nō rase. **4** Tenchu Pathian mit muna alu khīt anrua thei lui raliang anga malung phūkdāina le a om adāi neinun na

sūng u na anthupa om raliang lehan manliang u ro. **5** Asik chu tian lāia nupang ānthiang ngāi, Pathian chunga angngamna adōn ngāi ha han tin han aruathar u ngāi racham chipa ei om a ei anliang u chachak ani na. **6** Havan tin han Sari chu Abraham aracham azīna ama rang ha ka puma ati na ei apāia ani na. Atun um nisela anchina buia na om u ten, ama nāi nupang ngāi kēng nei chang ani u zei.

7 Havan tin dēn han, nangni inanei sua pasal ngāi, na nungāk u ngāi chip lehin asing avāra ompui u ro, asik chu na bōr zong u ngāia anakhār ei buina ranga amāni chu nangni ngāi nēka hin aduia ual kēng ati na rēng u ro. Asik chu amāni hīm nangni lehan damna bōrsāng aluapui kēng na ni u.

Om āsa thō sika antakna atiar

8 Nukhōn khīta chu hiva hi ani na, na lom u na malung anruala om u ro. Lung anpōngna dōn u tānla unāi anga andit u ro. Malung anzīk taka om u tānla mi le anmīl thei u ro. **9** Āsia chu āsia lehan ratha thuan u nō ro, māimōkna chu māimōk dēn lehan ratha thuan u nō tānla ha nēk ten bōrsāng pe viak u ro. Asik chu bōrsāng alua ranga anpāi kēng na ni u ti ha na riat u na.

10 *"Tukareng damna andit zōt*
le nikhua hui amu nuam
tak chu chong āsia rilna
nāta amalei chu rung rase.
Hanūk chu anhuangna chong
aril āta amūr chu khār rase.
11 *Āsia nāta ankhāia sin āsa*
chu thō rase,
Anngoina aroka ravān rase.
12 *Asik chu Puma mit*
chu mi dik ngāi tianga
ei manhoi hanūk chu
abōr zong u na anngāi
ranga akuar um ei dō,
Tenchu Pumān āsia thō ngāi
ranga chu nūksīr ason,"
(Sām 34:12-16)
ti ha ani na.

13 Sin āsa thō ranga nānsin chakin tu mo anān siat u rang? **14** Tenchu satna sika antak na tiar u ten bōrsāng tung u na ti. *"Tutēn ei na maphut u sika na ratha manta u nō ro. Na malung um manbuai u nō ro." (Isa. 8:12)* **15** Tenchu na malungrīl u na Pathian chu Puma ati na anthianga tel u ro. Tukarengin na malung u na nei sabei u na asik anān kel u tak nei masang chip thei u na ranga ansina om babang u ro. Tenchu om annuai le lalchī dōn chunga masang u ro. **16** Hanūk chu siat le sa riatna diktak dōn u tānla na chung u na chong āsia aril ngāi mualphui ei ansak thei u na ranga, hanūk Kristana nunchang āsa nei dōn u siat ana ril ngāi mualphui ei ansak thei u na ranga ansin chip u ro.

17 Om āsia thō sika antak na tiar nēk ten, Pathian ei zōt aniten

om āsa nei thō u sika antak nei tiar u chu na ranga āsa ual ani na. **18** Asik chu Pathian tianga ei na ruai thei u na ranga Krista chu āsia thō ngāi sika voikhat kēng antakna ei tiar. Mi dik hīn mi salui ngāi rathūla voikhat antak ei tiar ani na. Taksa tianga chu āthi sua ani na, tenchu ratha tianga chu ahong adam rēt ani na. **19** Hatuka hava ratha ngēt lehan ankhuma om ratha ngāi kōma chong avarila. **20** Hava ngāi ha tian lāia, Nova huna rakuang atuk lāia Pathianin adiar zāma ei ngāk hē tel lui ngāi ha ani u na. Hava rakuang han miring alakte, aloma ariat bak tī nāta azōka ei om u ani na. **21** Hatuka chu hiva tīlian sānga baptisma hīn Isua Krista ei anthui rētna zāra atuna sandama nei om u ha ei ankhīna angkhata ei hong mang ani na. Hiva baptisma hi na taksana akhel ei mansāi ni mak, tenchu siat le sa riatna anthiang taka Pathian nei ravānna ranga ankhīna ani na. **22** Ama chu anvāna asēna, Pathian chang tianga ansuta, vānpalāi ngāi, ningneina ngāi le thōtheina ngāi dōra chu ama rachama ei om ani na.

Pathian ranga nunchang

4 Krista chu ataksana antak ei tiar sika han nangnīm havan tin ang malung chōi u tān ansin chip u ro, asik chu tukareng taksana antak atiar tak chu āsia nāta ankhāi ani na. **2** Hasik han ama chu hi ei damna ataksa ala om a hi āsia lama miring ningōlna tianga anmang lāi luia tenchu Pathian malung vong ang ei anmang theina ranga ani na. **3** Koini na nūk sūl tāng nei hong mang sua ngal hi ahun kēng ani zei. Asik chu nam atei ngāi anga hurna, taksa ningōlna, anrīna, rahāi ansakna, zu bual sāk sum le antīrrua ramīl anmōkna ngāi tianga nei pan u ha ātam kēng ani zei. **4** Hatuka chu amāni bila han hūihōk ansaknana nei anliai u lāi nōk sika han aboi adonga na chung u na siat ei na ril u chachak ani na. **5** Tenchu āring le āthi ngāi rui aril ranga ansina a ompu kōma ahisāp u ngāi chu la pēk chip unti. **6** Hiva sik tak hin athi ngāi kōma thang ahui ei anril ani na, achung u na taksana miring anga ruirilnana ei om thei u na rang, rathāna Pathian ei zōt anga adama ei om thei u na ranga thang ahui chong ei anril ani na.

7 Tenchu alom peia ei hekna rang chu ahong anāi zei. Hasika han malung anthianga bōr zong u ro, hanūk chu anrēng chunga om u ro. **8** Hava ngāi panga han malung taktaka anditna dōn u ro. Asik chu: *"Anditnān masial ātampa hi ei mahīp thei kēng," (Hnc. 10:12)* ti hi ani na. **9** Anditna lehan bāiankham luia khual antung u chachak ro. **10** Mi tinin Pathian lungkham pēk ngāi ei man ang chipa han Pathian āta lungkham pēk āsa tin rēng

adōnpu ang han mi tin satna ranga mang u chachak ro. **11** Tu mo angkhat peiin chong aril anten ama chu Pathian chong aril anga ril rase. Hanūk chu tu mo angkhat peiin hasōndomna sin athō ten Pathianin rātna ei pēk anga haso adom rase. Han tin han kong tin rēng Isua Kristana Pathian chu anpāka ei om theina ranga. Anlianna le thōtheina chu tāituan tāituana ama kōma om rase. Amen.

Kristian sika antak tiarna

12 Ka lōm andit ngāi, nangni ngāi ansinna ranga ana sabak ansinna nei tiar u hi atei bīk kēng ati na boi mandong u nō ro. **13** Tenchu Krista antakna bila antak nei tiar u anga rāi mansān u ro, asik chu ama ei anlianna ahong anlang tika rāisānna lian sabaka rāi nei mansān thei u na ranga. **14** Krista raming sika mīn māimōk ana sak u ten ravān āsa na ni u zei, havan tin han na om u ten anlianna Ratha, Pathian Ratha ha na chung u na om inti. Ama chu mi ranga mualphui ansakna, tenchu nangni ranga anlianna ani na. **15** Nangnīn antakna nei tiar u hi mi that sika mo, anru sika mo, masial thō sika mo, mi ruia akop titir sika mo chang nō rase. **16** Tenchu tukareng Kristian ei chang sika antakna atiar ten anzakna nei nō sela, tenchu ama raming ei raput sika Pathian manpāk rase. **17** Ruiril anphutna rang hun ahong suak zeia, hava ha Pathian sūngkua mi ngāi āta anril bak inti. Hava ha koini nāta ei anphut rang aniten, Pathian Thang ahui aiam nōk ngāi ei hekna rang vāng chu hontin mo ei ni rang tāk?

18 Pathian Lekhabūna ei ti:

"Mi dik ngāi zōkna rang lua
mana antak anten,
Pathian tel lui le mi salui ngāi
dingmun vāng chu imo
chang ni?" *(Hnc. 11:31)*

19 Hasika han Pathian ei zōt anga antak atiar ngāi chu sin āsa thō chunga aiamrua Asinpu kuta ei damna anbetōk u rase.

Ulian ngāi le thuithar ngāi

5 Nangni bila kuibing upa a om ngāi ranga kei mathēm ani na. Koi um kuibing upa chang ngāi bila angkhat ka ni. Kristān antak atiar lāi han koi hi ariatpui le nangkana ahong anlang rang anlianna achang rang ka ni na. **2** Na bil u na Pathian bera rual a om ngāi ha a bera enpu anga rung u ro. Na thō ngāi ati na āthō ni mak, tenchu nang nei zōt le Pathian malung do ang taka rungtit u ro. Huat anhama sum alō ranga āthō ni mak, tenchu malung tataka azōt chunga thō u ro. **3** Na kōm u na anbetōka a om sua ngāi chunga anlal rang ni mak, tenchu bera rual ngāi ranga enrua sin thō u ro. **4** Hatuka chu Bera Enpu

Ulian taka ahong anlang tika chu chuai ngāi lui anlianna rēng lukhum chu man un na ti.

5 Havan tin dēn han nangni thuithar ngāi um ulian ngāi racham taka om u ro. Ani, na lom u na racham mun khata antela nei om thei u na ranga om dān annuai lehan anliang u ro. Asik chu:

"Om alian athō ngāi chu
Pathianin ei dui kēng,
Tenchu om annuai athō ngāi
kōma chu lungkhamna
apēka" *(Hnc. 3:34)*

6 Hasika han Pathian kut arāt thuaia han annuaia om u ro, amān ahun taka ei na dom thei u na ranga. **7** Nei andon u na ngāi dōra chu aloma ama chunga betōk zit u ro, asik chu amān na rang u na ana mandon pe u.

8 Anrēng u tānla ameng chiana om u ro. Asik chu na rāldui u diabol chu sīng anrām anga angkhat pei asāk rang anroka āchei titir kēng. **9** Iamnana adettita om u tān ama chu dui u ro, asik chu maniapūr pumpuia na unāi u ngāi ha hantina antakna dēn ha ei hong tiar u kēng ti na riat u na.

10 Lungkhamna tin rēng Pathian, tāituan anlianna ana pēk ranga Krista Isua zāra ei na pāi u ani na. Ama ngēt hān hun alakte ranga antakna na tiar sua u le amān na manzui unti. Adettita andinga arāta na siak unti, angīrttita na phun unti. **11** Ama kōma anlianna le thōtheina chu umor tāituana om chian rase. Amen.

Anthānna chibai

12 Aiamruana kei be, na unāi u Sila kuta hin hiva lekha hi ābongtena nangni ngāi lungngamna ana pēk u ranga kei maziak ani na. Hiva hi Pathian alungkhamna tatak ani ti anariatpui u ranga kei maziak ani na. Hiva lehin adettita anding u tān om u ro.

13 Babulon khuana om, nangni ngāi anga anruala nei anthangpui u hīn chibai ana thō u. Hantin dēn ka nāi pasal Markān chibai ana hong thō u. **14** Anphāmna biang antumna lehan chibai anthō u ro.

Krista Isuana a om nangni ngāi dōra chunga phūkdāina om rase. Amen.

PETER LEKHA MATHUAN ANNINA

1 Simon Peter, Isua Krista suak le kuitīr hīn,

Koini na Pathian le Sandampu Isua Krista dikna zāra koini nei chang anga iamna alutak achang ngāi kōma kei maziak:

2 Pathian le koini na Puma Isua ruia riatna nei dōn u zāra lungkhamna le phūkdāina chu na kōm u na atam sabaka pung rase.

Pathian kuina le anthangna

3 Koini ana kuipu zāra han ama ei lianna le ei satna sika a Pathian thōtheina ranak lehan alom peia damna le Pathian biakna ruia ama nei riatna zāra alom peia nei nāng dōra ei na pēk ani na. **4** Hanūk chu hava lianna le satna zāra achongtin alu khīt le alian khīt chu koini ngāi ei na pēk, hatuka hava ngāi lehan āsia ningōlna hi maniapūra om āsiat thei āta ankhāia a Pathian nīna ha vachangpui u ro.

5 Hasika han nei thei dōr pūt u tānla iamna bila satna manchel u tānla, satna bila han riatna manchel u tānla, **6** Riatna bila han anrēng theina manchel u tānla, anrēng theina bila han diar theina manchel u tānla, diar theina bila han Pathian biakna manchel u tānla, **7** Pathian biakna bila han sūngsuakpui anditna manchel u tānla, hatuka sūngsuakpui anditna bila han anditna tatak chu manchel u ro. **8** Asik chu hiva ngāi dōra hi na tak chung u na na dōn u na ansōntir anten, koini na Puma Isua Krista riatna lama rāt luia le mara buia na siak u nō ni. **9** Tenchu tukareng hiva ngāi dōn lui mi chu ala mu thei lui le mit acho ani na. Amān āsia ei thō amarua ngāi dōra ei mansāipe ha ei mangil kēng ani zei.

10 Hasika han ka unāi ngāi, anpāi sua le anthang sua nei ni u ruia han atak ei ni ngētna ranga taksat riam u rei. Hava ngāi dōra ha na thō zit u ten anpalna dōn thak u nō ta ni. **11** Hankēng havan tin han koini na Puma le Sandampu Isua Krista tāituan tāituan rama alūt theina chong na pe unti.

Pathian chong ruia Peterin ei manriatna

12 Nangnīn hava ngāi rui ha aloma na riat zit u nām hanūk chu atuna na kōm u na chongtak a om han adettita anphun sua na ni u nām nisela hiva ngāi rui hi athara kei na manriat rēt u rang ani na. **13** Hiva ka taksa ina ka om sūng chu hiva rui hi na malunga anān riata kei na manhar chian u rang hi anānga ka riata. **14** Asik chu koini na Puma Isua Kristān hiva hi ka kōma ei hong manlang chu, anrapa hiva ka taksa in hi kei māk rang anāng zei ati na. **15** Hatuka chu ka na māk sua u nām nisela hiva rui ngāi hi na malunga anān riat chian u ranga

kei thei dōr na rang u na kei la pūt chian rang ani na.

16 Koini na Puma Isua Krista thōtheina le ei hong rētna rang ruia koinīn nei na ril hi mīn ei hianna lehan ei phua sim rachi papei ni mak, tenchu koinīn na mit ngēta ama ei anlianna āmu ngāi na ni zei. **17** Asik chu Pa Pathian kōm āta lalchi le anlianna achang suana anlian anlal khīt kōm āta hintin hin ama kōma hē ahong atunga:

"Ama hi ka Nāi Pasal,
kei madit, ama chunga hin
ka rāi ei sānna khīt ani,"
(Mt. 17:5 Mk. 9:7 Lk. 9:35)

ati na. **18** Hava han mual ānthianga ama bila na om lāi han anvān āta hava hē ha koini kuar ngēta nei riat ani na.

19 Hatuka chu koinīn deari ngāi anga chong ril theina nei dōn ha adet riama nei riat ani na. Hava chong lehan khua ahong avār māseng, sikhovār chu na malung u na ahong ēl māseng, azīng kāra ra-āngin ei ēl anga na malung na pēk tatak u ten nei thō u ha āsa ani zei. **20** Hatuka chu hiva chong hi mānsana chu riat u tānla, Pathian Lekhabūna deari chong ril theina ngāi hi tutēn aning bārcha u na ei manvār thei om mak. **21** Asik chu tian lāia deari chong ril theina hi miring ei zōt anga ahong asuak ni pial mak. Tenchu Ratha Ānthiangin mīnthiang ngāi ei maruai anga Pathian āta chong asuak ha mīnthiang ngāiin ei ril u ani na.

Mīnchū arothol ngāi le achung u na ruirilna

2 Tenchu tiana mipui ngāi kāra deari rothol ngāi ei suak u anga han nangni na kār u nām mīnchū rothol ngāi chu hong suak unti. Hava ngāi hān maruka anānsiat thei anchūna dik lui hong chōi unti, hanūk chu amāni anratanpu Puma ngēt um nisela ei māk phat u sika han anrapa achung u na siatna tung inti. **2** Hatuka chu mi tamtakin amāni nunchang salui lampui chu zī untia, amāni sika mi tamtakin chongtak ruia ril siat unti. **3** Huat ei anham u sika hava mīnchū rothol ngāi ha phuachop chong rachi papei amanga na kōm u nāta sum manna hong thō unti. Tenchu machina āsia thō ei anlō u na rui anril chu ansiak chian ala ni, amāni ei anpei u na ranga ruiril chu akorong chang nō ni.

4 Āsia thō vānpalāi ngāi lua Pathianin mazōk mak. Hatuka ruirilna āngāk ranga āzīng khur anthūka ankhita ei siak ani na. **5** Pathianin tian lāi ramual ha, Pathian tel lui ngāi omna ramual chunga tī ahong manlian lāi han mazōk mak, tenchu Nova, dikna tāng anhāipu chu atei mi sari ngāi lehan amazōka. **6** Sodom le Gomora khopui ngāi ha āsia amanlōna ahāla ravut ei amanchang bianga ei sinsak ani na. Hava ha Pathian tel lui ngāi

chunga ala honga tung ranga aenrua ei manchang ani na. **7** Hanūk rēt chu Pathianin Lot, mi diktak ha amazōka. Ama chu anuam le aninga om hur achāng ngāi sika malung akānga om ani na. **8** Asik chu hava mi diktak ha amāni bila a om lāi han dān adik nōk om āsia ei thō u ha amitin ei mu le akuarin ei riat sika nikhuan tina amalung anthiang chu ei na pēk chachak ani na. **9** Havan tin han Pathian atel ngāi chu ansinna nāta amazōk thei, hanūk chu adik nōk ngāi chu ruiril nikhua ten peia ansinsak ranga ei siak chian thei ti hi Pumān ariata. **10** Hanūk chu taksa āsia ei thō zōt anga antīrrua āsia ningōlna tianga anmang le ningneina dōn tel lui ngāi chu ataktaka ansinsakna ei la tiarngēt u rang ani na.

Hava mīnchū rothol ngāi ha ani zei malung anrum le azōt aninga a om ngāi ani u na. Hava ngāi hān chungvāna anlian ngāi chunga siat aril um achi u mak. **11** Hava mīnchū rothol ngāi nēka arāt le thōtheina adōn ual vānpalāi ngāi lua mana chungvāna anlian ngāi chunga āsiat rilna ranga chong āsia Puma makunga chōi ngam u lui ani na. **12** Hava ngāi ha ei riat u nōk ha kēng āsiat ei ril u. Hava mi ngāi chu sake manli mīn ei thunga ei that rang duaia andōn itē riatna dōn lui ramsa ang ani u na. Amāni chu hava ramsa ngāi anga āsia ei thō u na lehan anpei phat unti.

13 Hava ngāi ha adik nōk ei thō u sika hava adik nōk mara dēn ha lō unti. Sūn avāra zūnri mēnhāia om hi kēng rāisānna ei be u ani na. Hava mi ngāi ha atak chung u na annim le ademrua manu dōn ani u na. Hava ngāi ha na kār u na nēk sāk ei hong thō u hin anhuangna tianga ei na ruai u chachak. **14** Uire thōna lampui kēng ei thūn u, hanūk chu āsia thō ranga bāng pial u lui ani u na. Havan tin han malung azāng ngāi chu ei manchāng u na, asūngrīl u huat anhamna lehan ābit ani na. Hava ngāi chu Pathian khomāk tungna rang sanāi ani u na. **15** Hava ngāi ha lampui anzīk amāka lampui ateia adik nōk le uama anditpu Beor anāi pasal Balaam alampui azī ani u zei. **16** Tenchu a om thō masial sika han sake manli chong thei lui sakuarpar khat amanga angōna. Hava sake manli hān miring chong anga achonga ha deari ei mona ha ei khār pe ani na.

17 Hava mi ngāi ha tīnār ākang le thīnthīn ei chōi ansūm atān ang ani u na. Hava ngāi ranga azīng raheia behāng muna tāituana ranga ansiaka om ani na. **18** Hava ngāi ha akoronga chongpāk ansala chong alianpa ngāi ei ril u na taksa ningōlna le sake manli anga hurna adōn ngāi lehan lam dik apana azōk sua ngāi ha ei mathēm u ani na. **19** Hava ngāi ha aninga siatna suaka ei anpēk u, tenchu zōkna

apēk thei ranga mi kōma chong ei tin u chachak. Tenchu nang ana zuipu kōm ngēta kēng suak achanga nei om rang ani na. **20** Koini na Puma le Sandampu Isua Krista riatna sika maniapūr annim annok āta azōk sua u na athara hava han dēn anpola ankhit rēt u ten māna ading mun u nēka nukhōna ading mun u chu aliaktena ei siat rang ani na. **21** Hanuk chu dikna lampui ariat sua u na chongpēk ānthiang akōm u na anpēk sua ha nūksīr ason rēt u ten amānīn ei riat pial u nōk ha arang u na sa ual inti. **22** Hiva chongsual tak hi amāni ngāi chunga ei hong kipna:

"Ui chu amaluak tiang
kēng ei kīr rēt,
Vok um tīnbual sua chu
dialpok dēna kēng ei
anbual rēt," *(Hnc. 26:11)*

ti hi adik ani na.

Puma nikhua hongna rang rui

3 Ka lōm andit ngāi, hiva hi na kōm u na ka lekhamathuan annina ani zei. Ka lekha mathuan aninīna han na malung u na andonna anthiang nei dōn u ha anān har rēt u ranga kei zōt sika anān riat rēt u ranga kei maziak ani na. **2** Tiana deari ānthiang ngāiin aphā mān āta chong alei ril u ngāi le, koini na kuitīr ngāiin na kōm u na koini na Puma le Sandampu chongpēk nei na ril u ngāi ha nei riattit u rang hi kei na zōt u ani na.

3 Nei riat mānsa u rang chu, nikhua ngāi ahong ahek rang tika chu mani ēro athō ngāi la hong suak untia, aning u na āsia ningōlnān aruaia mani ēro na thō unti. **4** Amānīn: "Ho mo le hava ei hongna ranga achongtin? Asik chu koini na chipui ngāi dōra ei thi u hun len āta atun ten pei ramual ansin ei anphut lena āta alom peia ei om ang balama ala om kiar hile!" ti unti. **5** Tian lāi hun len āta Pathian chong lehin anvān hi ei hong man om ani na. Hanūk chu maniapūr um tī nāta tānga ei hong man om kēng ti chongtak hi azōt uama tel lui om ei thō u ani na. **6** Hava tī lehan tian lāia maniapūr chu tīlian sāngin ei khuma ei pei ani na. **7** Tenchu atun taka anvāna le phila a om ngāi dōra moia akāng rang le Pathian tel lui ngāi apei ranga ruiril nikhua tika ranga ansiaka anhōi ani na.

8 Tenchu ka lōm andit ngāi, hiva chong angkhat hi mangil u nō ro: 'Puma kōma chu nikhat hi kum asāngkhat ang, hatuka kum asāng khat hi nikhat ang kēng,' ti hi re u ro. **9** Mi senkhatin asōta ei mandon anga Puma chu achongtin ālen ranga sōt ngāi mak. Asik chu tukareng ei anpei rang hi ama malung vong ni mak, tenchu miring dōra ei ansīrna ranga koini ranga amalung ei la manchual kēng.

10 Tenchu Puma nikhua chu zāna anru anga hong inti, hava

nikhua tika chu anvān hi rahupui lehan anpei inti. Ramuala neinun a om ngāi dōra moia kānga anpei inti. Hatuka phil le asūnga asin thō ngāi dōra ahek phāta kāng inti.

11 Havan tin han aloma a om ngāi dōra hi ei lān pei rang ei ni sika han hong zāt miringa mo na lei om u rang ei nāng ha? Hava ariata hava tika nunchang anthiang tak le Pathian andonna dōn chunga na lei om u rang anānga. **12** Pathian nikhua na lei ngāk chiana anrapa ei hong lilīp rang na lei phāma na lei mangang u ang taka lei om u ro. Hava nikhua han anvān hi moia kānga anpei inti, hanūk chu asūnga a om ngāi dōrām alumin mazōi zit inti. **13** Tenchu Pathian achongtin ang taka anvān athar ngāi le phil athar, dikna ei omna mun chu koinīn na lei ngāk ani na.

14 Hasika han ka lōm andit ngāi, hava ngāi ha na lei ngāk u na hin ama kunga annim kop lui le manu buia le phūkdāia nei anlang thei u na ranga achālaka taksat u ro. **15** Koini na Puma malung ei anchualna hi sandamna kēng ti hi na malunga khum u ro. Koini na parual andit Paul akōma Pathianin malung vārna ei pēk anga han na kōm u nām han tin dēn han ei maziak ani na. **16** Ama lekha mathuan ngāi kipa aloma han hava ngāi rui dēn kēng ei rila ei maziak chachak. Ama lekha mathuan ngāi bila chongkam khakhat chu ariat antak a om. Hava ngāi ha riatna bui le malung vārna abui ngāiin Pathian lekhabūna chong chu aleko tianga ei ril u ang dēn han ama alekha mathuana chong ngāi um aleko tianga ei ril u sika anpeina ei pha u chachak ani na.

17 Hasika han ka lōm andit ngāi, aphā mān āta hava ngāi rui ha na lei riat u sika anrēng u ro. Asik chu anuam le aninga om āsia thō ngāi siatna bila ana ruai u na adettita nei om u na mun āta ana masul ving u thei kēng. **18** Tenchu koini na Puma le Sandampu Isua Krista lungkhamna le riatna lama ansōn tir u ro. Atun le tāituan tāituan peia ama ei anlianna om chian rase. Amen.

JOHAN LEKHA MATHUAN ANGKHATNA

Damna chong

1 Anphuta a omsa, koini na kuara nei riat, na mita nei mu, koinīn nei en, na kuta nei tōn, hava damna chong rui ha koinīn nei ril ani na. **2** Hava damna ha Pathianin ahong manlanga, koinīn nei muna, nei manriat ani zei. Hava tāituan damna, Pa kōma om ha koini kōma ei hong anlang rui chu nei puang ani na. **3** Koinīn hava nei mu le nei riat ha nangni kōmam nei ril ani na, koini bila nangnīm nei anlop thei u na ranga. Hatuka chu koini ngāi nei anlopna hi Pa le anāi pasal Isua Kristana anlopna ani na. **4** Hatuka chu koini na rāisānna ei kip theina ranga hiva ngāi hi nei maziak ani na.

Ra-ānga kal achōi

5 Hanūk chu koinīn ama kōm āta chongbe nei riata nangni kōma nei ril rēt chu hiva hi ani: Pathian chu ra-āng ani na, ama kōma āzīng reng om thak mak. **6** Koinīn ama le anlopna adōn kēng na ni na ti na, tenchu azīng kāra na la om ten, milak chong aril kēng na ni zei. Koini chu chongtak om athō ni lāi mak mena. **7** Tenchu ama chu ra-ānga ei om anga koinīm ama bila ra-ānga na om ten anruala anlopna adōn na ni zei. Hatuka chu anāi pasal Isua Krista thisenin āsia nei thō ngāi dōra ei na mansāi pe ani na.

8 Koinīn āsia dōn pial mak me, nān ti ten na nininga anhuang kēng na ni, chongtak chu koini kōma abui kēng ani zei. **9** Koinīn nei siatna ngāi dōra nān puangpui ten, ama chu aiamrua le ādik ei ni sika nei siatna ngāi dōra na madual inti, hanūk chu nei diknōkna ngāi dōra na mansāi inti. **10** Hanūk chu "āsia thō mak me," na ti ten ama chu milak atheia nei manlō kēng ani zei, achong um koini kōma a om ni lāi mak.

Anarilpui Krista

2 Ka nāi ngāi, āsia nei thō u lāi nōkna ranga hiva chong ngāi hi na rang u na kei maziak. Tukarengin āsia athō ving ten Pa kōma anarilpui, Isua Krista, mi diktak chu koinīn nei dōn ani na. **2** Ama chu koini ngāi na loma āsia nei thō sika āsia lenna ranga anthiarna kēng, koini ngāi rang rong ni mak tenchu maniapūr pumpui āsia thō sika kēng.

3 Hatuka chu ama achongpēk ngāi dōra na tel ten, ama chu nei riat ani zei ati na ama nei hong riatna chu ani na. **4** Tu khatin mo "Ama chu ka riat," ati theia tenchu achongpēk ngāi atel nōk ten hava mi ha milak athei ani na, chongtak chu akōma abui kēng. **5** Tenchu tukareng ama achong ngāi atel tak chu taktaka Pathian anditna atak chung anzui kēng ani zei. Hivan tin hin amana na om ti nei anriat theina ani na.

6 Tukarengin "Amana ka om," anti tak pei chu ama ei om anga amām ei om rang anānga.

7 Unāi ngāi, chongpēk athar ni mak nangni ranga kei maziak tenchu chongpēk marua, aphut āta nangnīn nei man sua u, nei riat sua u, hava chongpēk marua ha kēng kei maziak. **8** Hanum ni rase, nangni rang chongpēk athar khat kei maziak chu, amana chongtak ei om anga nangninām chongtak a om. Asik chu āzīng anpei suana ra-āng dik tak chu ahong ēl zei.

9 Tu khatin mo "Ra-ānga ka om," ti sela tenchu aparual ala mumāk aniten, hava mi ha azīng kāra atun tena ala om kēng ala ni. **10** Tukareng aparual andit tak chu ra-ānga a om kēng ani zei, ama tak chunga anbana reng abui kēng. **11** Tenchu aparual alān mumāk chu azīng kāra ala om kēng. Āzīng kāra alēng kēng ala ni. Āzīngin amit ei mancho pe sika ei panna riat lui kēng.

12 Ka nāi ngāi, ama raming zāra nei siat u na ngāi anduala ei om sika hiva lekha hi na rang u na kei maziak.

13 Pa ngāi, aphuta a om Pathian nei riat u sika na rang u na kei maziak ani na.

Ruathar ngāi, soitān nei mator sua u sika na rang u na hiva lekha hi kei maziak ani na.

Nāi ngāi, Pa nei riat u sika hin hiva lekha hi na rang u na kei maziak ani na.

14 Pa ngāi, aphut āta a om Pathian nei riat u sika na rang u na kei hong maziak ani na.

Ruathar ngāi, nei rāt u, na malung u na Pathian chong ei om le hanūk chu hava soitān nei mator u sika na rang u na kei maziak ani na.

Maniapūr adit u nō ro

15 Maniapūr le hiva maniapūr sūnga neinun dōra itē ādit u nō ro. Maniapūr āndit tak chu Pa anditna akōma dōn mak. **16** Asik chu maniapūra a om ngāi dōra chu taksa ningolna, mit ningolna le damsūng borāi thōna duai kēng. Hiva ngāi dōra hi Pa kōm āta ahong asuak ni mak tenchu maniapūr āta ahong asuak ani na. **17** Maniapūr le hiva maniapūr sūnga ningōlna ngāi dōra chu anpei kēng ani zei, tenchu Pathian malung vong athō tak chu tāituana a om rang ani na.

Krista rothol āta anrēngna

18 Ka nāi ngāi, hiva hi hun ahek ei hong suakna ani zei. Krista rothol hong suak inti ati na lei riat u anga atun hin Krista rothol tamtak ahong asuak kēng ani zei. Hasik han hava ha hun ei hekna ti na lei riat thei u ani na. **19** Hava ngāi ha koini nāta asuak ani u na, tenchu hava mi ngāi ha koini na mi ni u mak, ni u sela chu koini bila ei om u rang ani na. Tenchu koini nāta ei suak u

sika koini mi ni u mak ti chu anthiang vanga anlanga.

20 Tenchu ami Ānthiangin sariak ei na manthi u le alom peia ariat sua na ni u zeia. **21** Chongtak riat u mak che kei na ti u ni mak, tenchu chongtak nei riat u sika le milak reng hi chongtak āta ahong asuak ni mak ati na nei riat u sika na rang u na kei maziak ani na. **22** Isua chu Krista ani ati na anham rong nōk chu atei tu mo milak athei ala ni? Tukareng Pa le Nāi Pasal anham nōk tak chu hava mi ha Krista rothol kēng ani zei. **23** Tukareng Nāi Pasal anham nōk tak chu Pa dōn mak, Nāi Pasal āpom tak chu Pa adōn kēng ani zei.

24 Hasika han aphut āta nei hong riat u tak ha na malunga man om chian u ro, Aphut āta nei hong riat u, na kōm u na a om ten nangnīm Nāi Pasal le Pa kōma a om na ni u zei. **25** Hava achongtin ha hiva hi ani, tāituan damna ana pēk ranga achongtin ha koini na kōma chong ei tin ani na.

26 Lampui dik nōk tianga ana ruai rang ati ngāi ruia hiva lekha hi na rang u na kei maziak. **27** Nangni na kōma sariak ei na manthīna nei man u ha na kōm u na a om chian ani na. Atei tutēn ei na manchū u rang nāng u lāi mak che. Na chung u na sariak ei na manthi u han alom peia ei na manchū u ani na. Hatuka chu hava ha atak ani na, milak ni mak. Hasika han amān sariak ei na manthi u na han om chian u ro.

Pathian nāi ngāi

28 Ka nāi ngāi, atun hin ama kōma om u ro. Hatuka chu ama ahong anlang tika koinīn anngamna dōn inti, hanūk chu ama ahong tika anzakna dōn nō mani. **29** Ama chu ādik tak ani ti na nei riat u sika, hiva hīm riat un na ti, tukareng adik tak athō chu ama nāta anzir kēng ti riat un na ti.

3 En u ta, Pain ei na ditna ituk mo ei lian zia, Pathian nāi ngāi nei anti thei hi! Hava ha nei ni lele ani na. Hasik han maniapūrin koini na riat mak. Asik chu amānīn riat u mak. **2** Kei madit ngāi, atun hin Pathian nāi kēng na ni zei, nangkana imo nei la ni rang Pathianin la man lang mak. Tenchu ama ahong anlang tika koinīm ama ei ni anga ni inti ti hi nei riat ani na. Asik chu ama ei ni anga ama chu mu inti. **3** Tukareng ama chunga hivan tina ansabeina adōn tak chu ama ei anthiang anga anthianga om rase.

4 Tukareng om āsia thō tak chu dān atel nōk ani na. Asik chu om āsia thō hi dān tel luina ani na. **5** Koinīn āsia nei thō ngāi tin ana chōi pe ranga Pathianin ama chu[34] ei hong manlang ti hi nei riat u ani na. Hatuka chu ama

[34] Ama chu ti hi Isua Krista ti na ani.

chunga āsia reng om mak. **6** Tukareng ama kōma a om tak chu āsia thō ngāi mak. Hatuka tukareng āsia thō chu ama mu ngāi mak, ariat um riat ngāi mak.

7 Nāi ngāi, tutēn lam anvāina tianga na ruai u nō rase. Krista mi dik ei ni anga adik athō tak chu mi dik ani na. **8** Tukareng āsia thō tak chu diabol ami kēng. Asik chu aphut āta diabol chu āsia ahong athō kēng. Hanūk chu diabol asin thō dōra apei ranga Pathian Nāi Pasal chu ei hong anlang ani na. **9** Pathian āta anpiang chu āsia thō ngāi mak. Asik chu Pathian ru ha atak chunga anron ani na. Hatuka chu Pathian āta anpiang ei ni sika āsia reng thō pial thei lāi mak. **10** Hivan tin hin hova mo Pathian nāi ngāi hanūk chu hova mo diabol nāi ngāi ti ei hong anlang theina ani na: tukareng ādik thō lui le aparual madit lui chu Pathian nāi ni mak.

Andit anlōm u ro

11 Asik chu aphut āta chong anril nei riat u ha hiva hi ani: koini le koini ngāi nei andit rang hi ani na. **12** Kain ha soitān āta asuak ani na hanūk chu anāipa athat ani na. Ama anga om u nō rei. Ichanga mo anāipa ha ei that? Asik chu asin thō ngāi ha āsia ani na tenchu anāipa asin thō ngāi ha ādik ani na. **13** Ka unāi ngāi, maniapūrin ana mumāk u le na boi mandong u nō ro. **14** Koini hi thīna nāta damnana ankān sua kēng na ni zei, hava ha koini na unāi ngāi chunga anditna nei dōn sika nei riat ani na. Tukareng aparual madit lui chu thīnana a om kēng ala ni. **15** Tukareng aparual anmumāk tak chu mi that kēng. Hatuka chu mi that kōma tāituan damna reng om ngāi mak ti ha nei riat u ani na.

16 Isua Krista koini ngāi ranga ei damna ei hong phal diai sika amān ei na ditna chu nei hong riat thei ani na. Hasik han koini ngāi um unāi ranga na damna aphal diai hi ei nāng ani na. **17** Tenchu angkhat peiin hi maniapūra neinung dōn sela hatuka chu aparual angkhat pei hi ābuia amu nām nisela amalung amanpōng nōk ten hontin mo Pathian anditna akōm ei om rang? **18** Ka nāi ngāi, chong le mūr duai ni luia tenchu sin le ataka andit anlōm u rei. **19** Havan tin han koini hi chongtak tianga mi ati na anriat thei inti. Hanūk chu amakunga na malung phūkdāi riama siak thei inti. **20** Na malungin āsia ana manlō ngalām Pathian chu koini malung nēka ālian kēng, hanūk chu amān aloma ariat zita.

21 Kei madit ngāi, koini na malungin āsia ana manlō nōk ten Pathian makunga anngamna nei man ani na. **22** Hanūk chu nei zongtak pei ama kōm āta nei man. Asik chu achong pēk ngāi dōra nei zī hanūk chu amit mu na

ama ei zōt zāt kēng nei thō ani na.
23 Hatuka chu achongpēk chu
hiva hi ani: koinīn anāi Pasal Isua
Krista raminga nei iamna rang le
achongpēk anga koini le koini
ngāi nei andit anlōm rang hi ani
na. **24** Ama achongpēk āzī tak chu
amana a om kēng ani zei. Hanūk
chu amām ama kōma a om kēng
ani zei. Havan tin han amān koini
kōma ei na pēk Ratha lehan ama
chu koini na malung sūnga a om
ati na nei hong riat thei ani na.

Ratha ngāi chu mansin u ro

4 Kei madit ngāi, aloma ratha
dōra hi iam zit u nō ro.
Tenchu Pathian āta ahong mo
ahong nōk mo ati na nei riat thei
u na ranga ratha ngāi chu mansin
u ro. Asik chu deari rothol
ātampa maniapūra asuak kēng
ani zei. **2** Hivan tin hin Pathian
Ratha chu riat thei un na ti: Isua
Krista hi miring taksa anchanga
ahong kēng ati na apom Ratha
adōn tak chu Pathian āta ahong
ani na. **3** Isua Krista chu taksa
anchanga ahong ati na apom nōk
Ratha adōn tak chu Pathian āta
ahong ni mak. Hava tak ha Krista
rothol ratha ani zei. Hatuka chu
ahong rang ani zei ati na na lei
riat u ha atun len hin maniapūra a
om sua kēng ani zei.

4 Nāi ngāi, nangni hi Pathian
mi na ni u na, hanūk chu hava
ngāi ha antor sua kēng na ni u
zei. Asik chu maniapūra alei a
om nēka han na kōm u na a om
ha kēng alian ual ani na. **5** Amāni
chu maiapūr mi ani u na, hasik
han maiapūr chong kēng ei ril u,
hanūk chu maniapūrin um amāni
chong kēng ei rangāi. **6** Koini
chu Pathian mi na ni na, Pathian
ariat ngāiin koini na chong chu
ana rangāi pena. Pathian mi ni lui
ngāi chu koini na chong na
rangāi pe mak. Havan tin han
koinīn Ratha dik tak le ratha dik
nōk chu nei riat thei ani na.

Pathian maditna le koini maditna

7 Kei dit ngāi, koini le koini
andit anlōm u rei, asik chu
anditna hi Pathian āta asuak
kēng. Tukareng anditna anei tak
chu Pathian āta anzir le Pathian
ariat mi ani na.

8 Tukareng anditna dōn lui
chu Pathian ariat ni mak, asik
chu Pathian hi anditna ani na.
9 Hiva taka hin Pathian chu ei na
ditna koini kōma ei hong
manlang ani na: Ama zāra
sandama nei om theina ranga
Pathianin anāi pasal khatdak hi
maniapūra ei hong tīr ani na.
10 Hiva hi anditna chu ani:
Koinīn Pathian nei dit ni mak,
tenchu ama kēng koini anān dit
ei chang ani na. Hanūk chu koini
nei siat sika āsia lenna ranga
anthiarna ranga Pathianin anāi
pasal ei hong tīr ani na. **11** Kei
madit ngāi, Pathianin hatuk pei
ha koini ngāi ei na hong adit
sika, koini le koini ngāi um nei

andit rang ani na. **12** Tutēn Pathian hi amu la om ngāi mak, tenchu koini le koini ngāi anditna na dōn ten, Pathian chu koini kāra a om ani zei, hatuka anditna chu koinia hin ei kip ani na.

13 Asik chu ama a Ratha koini na kōma ei na pēk sika Pathian chu koinia hin ei om, hanūk chu koinīm Pathiana hin nei om ti nei riat ani na. **14** Hanūk chu Pain anāi pasal chu maniapūr sandampu achang ranga ei hong tīr ti hi koinīn nei mu sua le nei manriat sua ani na. **15** Tukareng Isua hi Pathian Nāi Pasal ati na apuang tak chu, Pathian chu akōma a om ani na, amām Pathiana a om ani na. **16** Pathianin koini ranga anditna ei dōn ha koinīn nei riata nei iam ani na.

Pathian chu anditna ani. Tukareng anditna kōma a om tak chu Pathian kōma a om ani na, Pathian um ama kōma a om ani na. **17** Koinīn ruiril nikhua tika anngāmna nei dōn theina ranga anditna chu koini kōma hin ei kipa ei om ani na. Asik chu ama ei ni anga koinīm hi maniapūra nei ni ani na. **18** Asik chu anditna hīn anchina dōn pial mak. Tenchu anditna akipin anchina chu ei razūl kēng. Asik chu anchina ei om na bila ansinsaknām a om ani na. Tukareng anchina ādōn chu anditna la makhip lui ani na.

19 Hasik han amān ei dit mānsa sika koinīm ama nei madit ani zei. **20** Mi tu khatin mo Pathian ka dit ti sela tenchu aparual amumāk aniten, hava mi ha milak athei ani na. Asik chu aparual ei mu thei lua mana adit mak, Pathian ei mu thei nōk vāng chu hontin mo ei dit thei rang? **21** Ama kōm āta hiva chongpēk hi koinīn nei man: Tukareng Pathian andit tak chu aparual um madit rase.

Pathian Nāi Pasal aiam

5 Tukareng Isua hi Krista ani ati na aiam tak chu Pathian āta anzir kēng. Hanūk chu tukareng apa andit tak chu anāi um andit ani na. **2** Hatuka chu koinīn Pathian na dita hanūk chu achongpēk ngāi dōra na tel tikle Pathian nāi ngāi um nei madit ani ti na riat theia. **3** Achongpēk ngāi nei tel hi Pathian anditna ani zei. Hanūk chu ama achongpēk ngāi hi ārik ni mak. **4** Hatuka Pathian āta anpiang tak pei chu maniapūr azui kēng ani zei. Hanūk chu koini nei iamna hi maniapūr azui ani zei. **5** Hanle tu mo maniapūr hi azui thei? Tukareng Isua hi Pathian nāi Pasal ani ati na aiam tak ha ni mak mo azui thei?

6 Hiva Isua Krista hi ani tī le thisen āta ahong chu. Tī nāta duai ni mak, tenchu tī le thisen āta kēng ei hong. Hatuka Ratha hān arui ei hong manriat ani na, asik chu Ratha chu atak ani na. **7** Hanūk chu ama arui ariatpui vānrama anthum a om u na. Hava ngāi ha: Pa, Chong le Ratha

Ānthiang ani u na. Hatuka hiva anthum ngāi hi munkhat ani u na. **8** Hanūk chu ama ruia ariatpui ramuala anthum a om u na, hava ngāi ha: Ratha, tī le thisen ani u na. Hatuka hava anthum ngāi ha munkhat ani u na. **9** Koinīn miring riatpuina nei pom ani na, hanum nisela Pathian riatpuina chu hava nēka alian ani na. Asik chu Pathianin hava ngāi ruia ei hong manriatna ha anāi pasal ruia ei hong manriatna len ani zei. **10** Tukareng Pathian Nāi Pasal aiam tak chu akōma hava anriatpuina ādōn ani zei. Hatuka chu Pathian aiam nōk tak chu Pathian milak atheia ei manlō kēng ani zei. Asik chu Pathianin anāi pasal ruia ei manriatna ha amān ei iam nōk sika ani na. **11** Hatuka chu hava riatpuina ha hiva hi ani na: Pathianin koini na ranga tāituan damna ei na hong pēk, hava damna ha anāi pasal kōma a om ani na. **12** Tukareng Nāi Pasal aman tak chu hava damna ha aman ani zei, tenchu Pathian Nāi Pasal aman nōk tak chu hava damna ha man mak.

Chongbe heknas

13 Nangni Pathian Nāi Pasal raminga aiam ngāi ranga hiva ngāi hi kei maziak. Asik chu tāituan damna na man sua u zei ti nei riat thei u na rang le Pathian Nāi Pasal raminga nei iam thei u na ranga. **14** Koinīn ama kōma hiva anngamna hi nei man ani na, ama malung vong angtaka nei zong tak chu amān ana lei rangāi pena. **15** Hanūk chu akōma koinīn nei zongna ana lei rangāi pe ati na na riat ten, akōma bōr azonga nei zong tak chu nei man kēng ati nām nei riat ani na.

16 Mi tu khatin mo aparual athīna rang khop ni lui āsia thō amu ten bōr zong pe rase, hatuka Pathianin ama chu damna pēk inti. Hava damna ha thīna rang khop āsia thō lui ngāi rang kēng. Hanūk chu thīna rang khopa āsia thō khat a om a, hava ranga chu bōr zong pe rase ti makung. **17** Diknōkna tin reng hi āsia ani na, tenchu thīna rang khopa ni lui āsia angkhat a om a.

18 Tukareng Pathian āta anpiang chu āsia thō chian lāi mak ati na nei riat ani na. Hatuka Pathian āta anpiang mi chu aninga anrungtit theia a om, hanūk chu soitānin um tōn thei lāi lui ani na. **19** Hatuka chu koini hi Pathian nāi kēng na ni ti hi nei riat ani na, hanūk chu maniapūr pumpui hi soitān kut chunga a om ani na. **20** Pathian Nāi Pasal chu ei honga koini ngāi kōma chongtak riatna ei na hong pēk ti hīm na riata. Ama chu chongtak ani na, hava ha ama Nāi Pasal Isua Kristana om na ni. Ama hi Pathian tatak le tāituan damna ani na.

21 Nāi ngāi, ramīl anmōk āta hin anrung u ro. Amen.

JOHAN LEKHA MATHUAN ANNINA

1 Koi Pātar hin Pathian mi thang nupang le anāi ngāi kōma hiva lekha hi kei maziak. Nangni ngāi hi taktaka kei madit ngāi na ni u na, koi rong ni mak tenchu chongtak ariat dōrān um ei na madit u ani na. **2** Koini na malung sūnga a om chian le tāituan tenpei a om chian rang chongtak sika han kei na dit u ani na.

3 Pa Pathian le Pa anāi Pasal Puma Isua Krista kōm āta lungkhamna, riangvāina, phūkdāina chu chongtak le anditna lehan koini na bila om chian rase.

4 Nang na nāi ngāi bila senkhat Pain chong ei na pēk ang taka chongtaka kal achōia kei mu sika achān ka rāi asān. **5** Ka pi, atun hin na kōma chongpēk athar ni mak kei maziak, tenchu aphut len āta nei man chongpēk rui ha kēng kei maziak. Hava chongpēk ani zei: Koini le koini ngāi nei andit anlōm rang ani na. **6** Hatuka chu hiva hi anditna chu ani: Ama achongpēk ngāi anga kal nei chōi hi ani. Hava lampui ang taka kal nei chōi thei u na ranga aphut len āta na lei hong riat u achongpēk ha ani na.

7 Asik chu maniapūra hin mi huang ngāi tamtak asuak kēng ani u zei. Hava ngāi hān Isua Krista hi miring taksa anchanga ahong ati na pom lui ngāi ani u na. Hava ang mi ha mi huang le Krista rothol ani u na. **8** Koini nei pōngna mara ei anpei nōkna ranga, anrēng u ro. Tenchu koinīn na loma akipa rātpāk chang thei u na rei. **9** Tukareng Krista anchūnana om luia dān ākhēl tak chu Pathian dōn lui ani na. Tukareng Krista anchūnana a om tak chu Pa le Nāi Pasal aninīn ādōn rit ani na. **10** Tukhatin mo hiva anchūna hong chōi luia nangni kōma ahong tak chu, na ina mantung nō ro, phām um nō ro. **11** Asik chu alei aphām tak chu amān āsia ei thō bila han anchelpui kēng ani zei.

12 Nangni kōma chong ātampa anziak rang ka dōna, tenchu lekhati le lakhapuana maziak zōt makunga. Hanēk anten, koini na rāisānna ei kip theina ranga na kōm u na ahonga māi anmu hianga achong ranga kei sabei ani na.

13 Pathian mi thang, na zuarpui anthangnu anāi ngāiin chibai ana thō u. Amen.

1 Koi Pātar hīn kei madit taktaka kei madit Gaia kōma hiva lekha hi kei maziak.

2 Ka lōm madit, ratha tianga nei ansōn tir anga han, alom peia rikhua ansēl hiaia nei om theina ranga le adam ahara nei om theina ranga bōr kei na zong pe ani na. **3** Unāi ngāi bila senkhat ahong u na chongtaka nei lēng zia le chongtaka kal nei chōi zia ei na hong manriat sika achālaka ka rāi asāna. **4** Ka nāi ngāi chongtaka ei lēng u thang kei riata ka rāisānna rong nōk chu hava nēka atei rāisānna lian don lāi makung.

5 Ka lōm madit, unāi ngāi le khuala mi ngāi ranga achung u na nei pōng nei sōl u ha aiamrua taka nei thō ani na. **6** Amānīn na mi maditna rui ha kuibing ngāi kōma ei manthei u ani na. Pathianin ei phāmpui ang taka amāni ei sē u na lampuia ei nāng na zon pe ten achālaka ei sa rang ani na. **7** Asik chu hava ngāi ha Krista raminga asuaka āsē ani u na. Nam atei ngāi kōm āta itē sanna la u mak. **8** Hasika han, chongtak dorbō nei dompui theina ranga hava zāt mi ngāi chu koinīn nei kiavāng rang ei nāng ani na.

9 Kuibing kōma han alakte chu lekha ka maziak zeia. Tenchu Diotrepha, amāni bila ulian changna andit hān na pom mak. **10** Hasika han ka hong ten, asin thō ngāi, koini chunga chong āsia ei ril ngāi hong manriat ka ti. Hava duai han ahun la ti mak, ama lenin unāi ngāi pom mak, hanūk āpom zōt ngāi um ei khāra, amān kuibing āta ei masuak ani na.

11 Ka lōm madit, āsia thō om chu la nō tānla āsa thō om chu la ro. Tukareng sin āsa athō chu Pathian āta mi ani na. Tenchu tukareng āsia athō chu Pathian mu mak. **12** Demetria rui chu loko rengin ei manpāk ani na, chongtakin um ei manpāk ani na. Ama ruia koinīn um nei riatpuina hi adik ani ti nei riat ani na.

13 Na kōm chong ātampa anziak rang ka dōna, tenchu lekhati le ziakkuanga amanga ānziak rang zōt makung. **14** Tenchu anrapa ana mu ranga kān iama. Hava tika māi anmu hianga la chong inti.

Phūkdāina na chunga om rase. Hivana koini na lōm andit ngāiin chibai ana hong thō u. Araming u chipa havana lōm andit a om ngāi kōma chibai na mantung pe ro.

1 Koi Juda, Isua Krista asuak le Jakob anāipa hīn Pa Pathianin abinga ei khāi ngāi, Isua Kristān ei rungtit le ei kui ngāi kōma kei maziak.

2 Phūkdāina, riangvāina le anditna na chung u na ātam sabaka pung rase.

Āsia thō le Pathian dōn lui ngāi mabāk

3 Ka lōm madit ngāi, koinīn na loma sandamna anrual chianga nei man ruia na kōm u na anziak ranga apūt sabaka tak kei sat ani na. Hanūk chu mīnthiang ngāi kōma voi khata anbetōk sua rui ha achālaka aduia arung ranga lekha anziaka lungngamna ana pēk u rang hi anāng ati na ka riata. **4** Asik chu mi senkhat nangni ngāi kāra maruka ahong alūt a om u na. Hava ngāi ha Pathian dōn lui ngāi ani u na. Hava ngāi hān koini na Pathian alungkhamna chu ramsa ngāi hurna anga hurna ei manchang u. Hanūk chu Athōthei kiar koini na Pathian angkhat dak le koini na Puma Isua Krista chu ei maham u nōk ani na. Hava ngāi āsia ei anlō u na rang rui ha tian lāi āta alei andang sua ani na.

5 Nangnīn voikhat chu alom peia ariat zit sua na ni u nām nisela kei na manriat rēt zōt u chu, Pumān Aigupta ram āta ami ngāi amazōk sua nām nisela nukhōna aiam nōk ngāi chu apei zita. **6** Hanūk chu vānpalāi ngāi adingmun rēng u luia ei om u na mun amāk ngāi chu nikhua aliana ruiril ranga tāituana azīng kāra zīngzira ankhita Pathianin ei siak ani na. **7** Havan tin anga Sodom le Gomora khopui le aravēla khua ngāi ha aleko tianga ataksa u ngāi hurna lama ei mang u sika tāituan moipuia antakna atiar ranga enruana ei hong manlang ani na.

8 Havan tin ang dēna hiva mi ngāi hīn ramang aphan u na ataksa u ngāi chu ei mannim u, ningneina adōn ngāi tel u mak, anlianna mi ngāi mani ēro athō u na. **9** Tenchu vānpalāi ngāi bila alian khīt angkhat Mikael lua mana Mosi aruak ruia diabola ankhalpui lāi han, āsiat ei manlō rang ngam mak, tenchu ‘Pumān na ngo rase,’ ati pe na. **10** Tenchu hiva ngāi chu amānīn ei riat u nōk ha kēng asiat ei ril u. Amāni chu riatna dōn lui ramsa ngāi anga piangpui riatna duai kēng ei dōn u. Hatuka hava ngāi lehan amāni chu ei siat u ani na.

11 Kain alampui ei zī u sika achung u na khomāk tung rase! Hanūk rēt chu lō manna ranga Balaam anga ei diknōkna lampui tianga alu sukkhuia atān u kēng, hanūk rēt chu Kora anga ei sel u sika ei siat u ani na.

12 Hava ngāi hān nei andit u na bukhalāi nei kāi u na chu ei na mannim pe u. Asik chu hava ngāi ha anchi anzak abui thaka na bil

u na bukhalāi ei kop u, aning ranga anvāi duai u kēng. Hava ngāi chu rua masul lui ansūm thinthīn ei chōi titir ang, khorāna thingkung amara abui ang, mun annina athi ang, razung anphōi ang u kēng. **13** Hava ngāi ha tipui liana tiduar ansok tibosonāl annim anga aninga mualphui ansak, ārsi zuanga anthot titir ang u kēng. Amāni ranga āzīng ei dongna muna tāituana ranga Pathianin ei siak ani na.

14 Adam len āta khūk sari changna mi Enok hān hiva mi ngāi ruia aphā mān āta alei hong ril ani na. Amān: "En ro, Puma chu ami ānthiang ngāi asāng asāng le ahong rang ani zei," ati na. **15** Mi tin chunga rui aril rangpu ahong rang ani zei. Mi tin Pathian tel lui ngāi, Pathian tel nōkna sin athō dōra, Pathian tel luia ei thō u ngāi hong manriat inti, hanūk chu Pathian tel lui mi salui ngāiin Ama chunga chong āsia ei ril u sika āsia anlō ranga hong manriat inti. **16** Hava mi ngāi ha āchiar arāt le mi siat aril ngāi ani u na. Anininga āsia ningōlna āzī ngāi ani u na. Amūr u ngāi borāi thōna chong kēng ei ril, hanūk chu anlāpna ranga athūna mīn pākna chong aril chachak ngāi ani u na.

Lungngam sakna chong

17 Tenchu, kei madit ngāi, koini na Puma Isua Krista kuitīr ngāiin aphā mān āta achong ril u ngāi ha retit u ro. **18** Amānīn ei nati u chu: Hun ahek tika chu, mani ēro ana thō ngāi la om unti. Hava ngāi ha Pathian tel nōkna tianga aninga ningōlna lampui zī unti. **19** Hava mi ngāi ha ani zei taksa ningōl anga anmang mi, Ratha Ānthiang dōn lui le ansenna asin ngāi ani u na.

20 Tenchu ka lōm madit ngāi, nangni nei iam u na anthiang khīt chunga adettita andinga ansōn u ro. Hanūk chu Ratha Ānthianga bōrzong u ro. **21** Pathian anditna lehan adettita om u ro, hanūk chu tāituan damna ana pēk ranga koini na Puma Isua Krista ariangvāi muna chu ngāk chian u ro.

22 Ruizēk theina diktak amang chunga senkhat chunga riangvāi mu u tānla asa dima nei hian u na mang u ro. **23** Senkhat chu moisūmpui āta san tānla mazōk u ro. Senkhat chu ataksa ningōlna lehan apuan annim le akhel ngāi chu chīntīr thō u ro.

Bōrsāng anpēkna

24 Pathian chu nangni ngāi nūk ankei rang āta ana rung thei le ama ei lianna matona rāisānna lian taka itē manu buia ana siak thei u le, **25** Koini na Sandampu Pathian rong ahian khīt kōm āta anpākna, ei lianna, aruirilna, asin thōtheina ngāi om rase. Amen.

JOHAN KŌMA ISUA KRISTA EI ANLANGNA

Chong māruai

1 Hiva hi Isua Krista chong anlangna. Anrapa rui ahong asuak lilip rang ha asuak ngāi kōma anmu ranga Pathianin ei pēk ani na. Hava ha avānpalāi khat amanga asuak Johan akōma ei hong tīra ei hong ril ani na. **2** Hiva Johan hi Pathian chong le Isua Krista ruia riatpui ei man ngāi dōra chu ahong anriatpu ani na. **3** Hiva deari chong ril theina chong anpore le anngāi tak chu ravān āsa kēng hanūk chu hiva asūnga chong anziak ngāi dōra azī tak chu ravān āsa kēng. Asik chu hun ahong anāi kēng ani zei.

Chibai thōna le Isua anpākna

4 Koi Johanin,

Asia rama kuibing sari a om ngāi kōma kei maziak:

"A om sua le a om sa le ala honga om rang akōm āta le achōmphāng matona Ratha sari a om ngāi kōm āta lungkhamna le phūkdāina na kōm u na om rase. **5** Hanūk chu Isua Krista nāta lungkhamna le phūkdāina na kōm u na om rase. Ama chu ariatpui aiamrua, āthi ngāi bil āta atontīr mānsa le ramuala rēng ngāi chunga ning neina dōn rēng.

Koini anān dita athisen le āsia nāta ei na manthiang. **6** Amān Pathian le a Pa haso andom ranga rēnga le chāizūnga ei na sin. Ama kōma ronga anlianna le anlalna chu tāituana om rase. Amen."

7 En u ro, ama chu ansūm bila ahong rang ani zei.

Mit dōrān ama chu ei mu rang.

Ama āsun ngāiin um ei mu rang.

Hatuka ramuala mi dōra ama sika la chap unti.

Havan tin han ei la ni rang ani na! Amen.

8 "Koi hi Alpha le Omega ka ni, Aphutna le Amongna ka ni, Pumān ei ti. A omsua le a omsa le ala honga om rang, Aloma athōthei kiarin," ei ti ani na.

Misring Nāi Pasal aphuazek angkhat

9 Na parual u koi Johan hi Isua Krista sika dūk ana diarpui, khua le tīna antakna ana tiarpui hīn Pathian chong le Isua Krista ariatpui sika Patmos mualanlān ei ti u na muna om ka ni na. **10** Puma nikhuana Ratha hān ana maruaia, hatuka ka nūk tianga bekūl maring anga maringpui khat ka riata. **11** Hava rasa hān: "Koi hi Alpha le Omega, Atontīr le Anūkhōn ka ni. Nangin nei la mu rang ngāi hi lekhabūna maziak ro. Hatuka chu hava ha Asia rama Ephesi, Smurna, Pergamos, Thuatira, Sardis, Philadelphia le Laodikei kuibing sari a om ngāi kōma mathuan ro," ati na.

12 Hatuka ka kōma ana chongpui hē ha a en ranga ka nūk tiang kan hoia lēm chuangna rāngkachak sari ka mu

na. **13** Hava lēm chuangna sari malāi taka tu khat lek mo *"Miring Nāi Pasal aphuazeka," (Dan.7:13)* ake mēr tenpei anchual puan ansil le arōpa rāngkachak kōngkhit lehan akōng akhit chu ka mu na. **14** Alu le asam chu bera mul angui anga angui, arial anga avār, amit ngāi chu moi achuang anga achuang ani na. **15** Hatuka akepha ngāi chu moia anling kāngsa vār ang ani na. Arōl maring chu tītampa rasa ang ani na. **16** Hatuka achang kuta ārsi sari adōna, amūr āta khendāi kiang anni mariam angei chu asuaka. Hatuka amāi chu anisa lum lāi taka ani ēl ang ani na.

17 Ama chu kei mu le athi anga ake kunga kan luai lena. Hatuka amān achang kut lehan ka chunga abānga ka kōma: "Achi nō ro. Koi hi Atontīr le Anūkhōn ka ni. **18** Koi hi adama a om ka ni, kei thi, tenchu enta, tāituana ādam ka ni. Amen. Ka kuta kēng thīna le mithi khua chabi chu ei om," ati na.

19 "Hasika han nangin nei mu sua ngāi rui hi maziak ro. Atuna a om sua ngāi le hiva suale nangkana ahong a om len rang ngāi rui um maziak ro. **20** Ka chang kuta ārsi sari a om nei mu le rāngkachak lēm chuangna sari ngāi chongrīl anthup chu hiva hi: Ārsi sari ngāi chu kuibing sari ngāi palāi ani u na. Hatuka lēm chuangna sari nei mu ngāi chu kuibing sari ngāi ani," ati na.

Ephesi kuibing kōma chongbe

2 Ephesi kuibing palāi kōma hiva chong hi maziak ro:

"Achang kut le ārsi sari adōna rāngkachak lēm chuangna sari ngāi malāia kal achōipu hān hiva chong hi ei ril: **2** Na sin thō ngāi dōra, nei pōngna ngāi, na dūk diarna ngāi aloma ka riat zit. Hanūk chu mi salui ngāi nei diar thei nōk zia, kuitīr ni luluia kuitīr anti ngāi ha nei mansina milak athei ei ni zia ngāi ha nangin na riata. **3** Antak na tiara diarna na dōna, ka raming sika nei pōngna ka na riata, hanūk chu nei chuai nōk um ka na riata.

4 Hanum nisela alakte demna ka na nei: Asik chu nei maditna mānsa ha na mathān zei. **5** Hasika han hovan āta mo nei chul hava ha mandon rēt ro. Hatuka na malung makhīr ro. Hanūk chu mānsana na sin thō ngāi ha thō rēt ro. Malung na makhīr nōk ten, anrapa na kōma hong ka tinga na lēm chuangna amun āta thot ka ti. **6** Hiva hi nei sa angkhat chu ani. Nangin Nikolai ngāi asin thō u nei matīr anga koin um ka matīr u na.

7 Ratha hān kuibing ngāi kōm chong ei ril hi anngāina kuar adōnin rangāi rase. Tukareng azui tak chu Pathian paradis malāia damna thing a om mara ha asāk ranga pe ka ti," ati na.

Smurna kuibing kōma chongbe

8 Smurna kuibing palāi kōma hiva chong hi maziak ro: "Koi hi Mānsa le Nūka ka ni na, athi sua adam rēt hīn hiva chong ngāi hi kei ril. **9** Na sin thō ngāi ka riat, nei antak zia le nei anriang zia ka na riat, hanum nisela anchong kēng na ni. Hanūk chu Jihudi ni luluia Jihudi anti ngāi, tenchu soitān anchunna in u kēng, hava ngāiin na siat ei na ril um ka riat. **10** Antakna nei la tiar rang ngāi hi achi nō ro. En u ro, diabolin nangni bila mi senkhat chu ankhumna ina ei na khum u rang ani zei. Ansinnana nei om u na ranga ni sōm antak tiar u na ti. Thī ten peia aiam ruana omtit ro, hatuka damna lukhum chu na pe ka ti.

11 Ratha hān kuibing ngāi kōma chong ei ril hi anngāina kuar adōnin rangāi rase. Tukareng azui tak chu voi anni thinān itē masiat lāi nō ni," ati na.

Pergamos kuibing kōma chongbe

12 Pergamos kuibing palāi kōma hiva chong hi maziak ro: Khendāi mariam kiang anni angei adōnin hiva chong ngāi hi ei ril: **13** "Na sin thō ngāi le nei omna ka riat. Nei omna chu soitān achōmphāng ei omna kēng ka riat. Hanūk chu ka raming nei raputtita, ka rui ana riatpui le ka raming sika aiam rua Antipa, soitān omna mun āta athat u lāi ngal han nei na iamna mathān mak che na.

14 Hanum nisela na tak chunga alakte demna ka na nei: Asik chu nangni bila Balaam anchūna apom miring senkhat na ompui u na. Hava Balaam hān Israel mi ngāi chu ei chul thei u na ranga Pathian ramīl matona dāli andar asāk rang le hurna tianga anmang ranga Balak akōm ei manchū ani na. **15** Havan tin dēn han nang um Nikolai ngāi anchūna āpom miring senkhat na ompuia. Hava ang anchūna ha koin um kei matīr ani na. **16** Hasika han na malung makhīr u ta ro, hano ten, anrapa na kōma hong ka tinga, ka mūra khendāi lehan amāni chu anduipui u ka ti.

17 Ratha hān kuibing ngāi kōma chong ei ril hi anngāina kuar adōnin rangāi rase. Tukareng azui tak chu, manna anthup asāk ranga pe ka ti, hatuka lung avār khat um pe ka ti. Hava lung chunga han raming athar anziak om intia, hava amanpu rong nōk chu tutē ariat rang om mak," ati na.

Thuatira kuibing kōma chongbe

18 Thuatira kuibing palāi kōma hiva chong hi maziak ro:

"Pathian Nāi Pasal chu, amit moi achuang anga achuang le akepha ngāi kāngsa vār anga a ēl hān hiva chong hi ei ril:

19 ‘Na sin thō ngāi, nei maditna, nei iamna, haso nei domna, na dūkdiarna ngāi dōra ka riat. Hatuka na sin thō ngāi chu māna nei thō nēka nukhōna nei thō ātam ual ti hām ka riata.’

20 Hanum nisela na tak chunga alakte hiva demna hi ka nei: ‘Asik chu hava nupang Jezebeli, dearinu anti ha nangin na lei nial ani na. Asik chu amān ka suak ngāi kōma rual adōn rang le Pathian ramīla andar dāli asāk ranga ei manchūna lampui adik nōk tianga aruai ranga nei phal ani na. **21** Hatuka malung ansīrna ranga hēr ka pēka, hanum nisela ei hurna nāta ansīr zōt mak. **22** En ro, ama chu kual muna siak ka ti. Hanūk chu ama le uiare ngāi um, a om thō nāta malung amansīr māseng amāni chunga antakna lianpa khata masul u ka ti. **23** Anāi ngāi chu thīna le zēm ka ti. Hava tika kuibing pumpuiin, koi kēng sūngrīl le malung a enpu ka ni ti hi riat unti. Hanūk chu na sin thō u anga aman chu na pe chip u ka ti. **24** Nangni le Thuatira khuana a om mi tei ngāi hava anchūna pom lui ngāi, le soitān chongrīl anthup anthūk riat lui ngāi dōra kōma kei ti ani na. Na chung u na atei puak arik na manpēl u makung. **25** Atuna nei dōn sua u rong ha ka hong rēt māseng dōntit u ro.’

26 Hatuka chu azui tak le ahek ten peia ka chong ngāi dōra atel tak chu nam tin chunga ningneina pe ka ti.

27 Hatuka Pa kōma ningneina kei dōn anga ama chu bēl abuakpūn bēl ngāi ei makhui chit anga:

‘Amān ruirilna thīr sūnrol
lehan amāni ngāi chunga
ruiril inti,’ *(Sām 2:9)*

ati na.

28 Hatuka ama kōma sikhovār chu pe ka ti. **29** Ratha hān kuibing ngāi kōma chong ei ril hi anngāina kuar adōn takin rangāi rase,” ati na.

Sardis kuibing kōma chongbe

3 Sardis kuibing palāi kōma hiva chong hi maziak ro:

Pathian Ratha sari le ārsi sari adōnpu hān hiva chong ngāi hi ei ril: “Na sin thō ngāi dōra ka riat zit, adam nei anti, tenchu athi kēng na ni. **2** Har tānla amaniang nei la dōn athi rang vit ngāi ha manhar rēt ro. Asik chu na sin thō ngāi dōra ka Pathian mit muna atunga mu makung. **3** Hasika han chong nei man le nei rangāi ha mandon rēt tānla dōntit ro, hatuka malung makhīr ro. Tenchu na malung na manhar nōk ten anru anga na kōma hong ka ting, hova hun taka mo kei hong rang hava ha nangin lei re nō ta ni.

4 Hanum nisela Sardis kuibinga apuan ngāi mannim lui raming atōmte na dōna. Amāni chu puan ngui ansila ka kōma lēng unti, asik chu arua ani u na.

5 Tukareng azui tak chu puan ngui ansila om inti. Hatuka damna lekhabu nāta araming chu pei pe pial nō ning. Tenchu ka Pa makunga le avānpalāi ngāi makunga araming puang ka ti. **6** Ratha hān kuibing ngāi kōma chong ei ril hi anngāina kuar adōn takin rangāi rase," ati na.

Philadelphia kuibing kōma chongbe

7 Hatuka Philadelphia kuibing palāi kōma hiva chong hi maziak ro,

"Koi Ānthiang le Chongtak ka ni, *David achabi adōnpu hīn kei ril. Tutēn ei khār thei nōk suakkhār anlongpu le tutēn ei malong thei nōk suakkhār akhārpūn," (Isa. 22:22)* hiva chong hi kei ril.

8 Na sin thō ngāi dōra ka riat zit, en ro, na matona tutēn khār thei lui suakkhār khat ka malong. Asik chu thōtheina ranak alakte nei dōn um ka na riat, hanūk chu ka chong nei poma ka raming chu tel luia om mak che. **9** En ro, soitān anchunna muna mi ngāi, Jihudi ka ni anti na Jihudi ni lui ngāi, tenchu milak athei ani u na. En ro hava ngāi ha na kekunga ahonga na la honga mōk unti. Hatuka koiin nang hi kei na madit u ti hi la manriat ka ti. **10** Asik chu dūk adiarna ranga chong kei na pēk ha nei rungtit sika ramuala a om ngāi ansinna ranga maniapūr pumpuia ansinna hun ala honga tung rang āta nang um na rungtit ka ti.

11 "En ro, anrapa ahong len rang ka ni zei Tutēn na rēng lukhum nei man ha ei na pot thei nōkna ranga nei sūr ha rungtit ro. **12** Tukareng azuipu tak kōma ka Pathian biak ina chopui manchang ka ti. Hava mun āta ama chu suak pial lāi nō ni. Hatuka ka Pathian raming le ka Pathian khopui Jerusalem thar raming chu ama chunga maziak ka ti. Hava khopui ha ka Pathian kōm āta anvān len āta ahong chum ani na. Hanūk chu ka raming athar um achunga maziak ka ti. **13** Ratha hān kuibing ngāi kōma chong ei ril hi anngāina kuar adōn takin rangāi rase," ati na.

Laodikei kuibing kōma chongbe

14 Laodikei kuibing palāi kōma hiva chong hi maziak ro:

"Koi hi Amen, ariatpui diktak le aiam rua taktak hīn kei ril. Pathian akut suak ngāi abul hīn hiva chong ngāi hi kei ril: **15** Na sin thō ngāi dōra nei dāi um nōk, nei lum um nōk ka na riat, tenchu na dāi nōk ten nei lum rang hi kei na zōt ani na. **16** Asik chu lum um lum lui, dāi um dāi lui, nang chu lumadāi nei ni sika ka bāikua nāta kei na male rang ani zei. **17** Anchong ka ni nei anti, sum puan ka mantīng lup zei, itē nāng lāi makung, nei anti. Tenchu nang

hi mi vānduai, lungkham aruai, anriang, mit acho le sāikorong nei ni ti hi anre lāi mak che. **18** Hasika han na kōma hintin hin huang vār kei na sak ani zei, nei anchong theina ranga ka kōm āta moia ansake sua rāngkachak hong rachōk ro, hatuka sāikoronga nei om nei anzak anthupna ranga puan nei rasil rang puan angui hong rachōk ro. Hatuka mit vārna nei man theina ranga na mita khua ranga mit lui hong rachōk ro.

19 Asik chu kei madit ngāi chu kei ngo le siar kei sep chachak ani na. Hasika han na tep mannēl tān malung makhīr ta ro. **20** Enta, suakkhār taka kan dinga, ka tōk, tukareng ka hē riata suakkhār anlong tak chu akōma lūt ka tinga, abila nēkpui ka ti, amām ka bila na nēkpui inti.

21 Tukareng azui tak chu, ka chōmphānga ka bila mansut ka ti. Hantin han koi um kei zuia ka Pa bila achōmphānga kei ansut ani na. **22** Ratha hān kuibing ngāi kōma hiva chong ei ril hi anngāinakuar adōn takin rangāi rase," ati na.

Chungvāna rēng chōmphāng

4 Hatuka hava suale kan hoia, enta, chungvāna suakkhār khat anlonga ka mu na. Hē kei riat mānsa rasa chu bekūl miring aphuazeka ka kōma achonga. Ama hān: "Hiva hin hong kal ro, hatuka nangkana rui ala hong asuak rang ngāi chu na man mu ka ti," ati na. **2** Hatuka anlāiseka Ratha hān ana maruai lena. Hatuka enta, chungvāna chōmphānga mi khat ansuta ka mu na. **3** Hatuka hava ansutpu mēl chu jasper le sardion lung aphuazeka anlanga. Hatuka achōmphāng ravēl chu emerald lung aphuazek sum ansāīn ahīl vinga. **4** Hatuka hava chōmphāng ravēla atei sōm anni manli chōmphāng a om a. Hava chōmphāng ngāi dōra han pātar sōm anni manli ansut u na. Hava ngāi ha puan ngui arasil u na aluna rāngkachak rātpāk lukhum akhum u na. **5** Hava chōmphāng āta khuanlek, machēk le rasa chu ahong asuaka. Hatuka chōmphāng matona lēm sari achuang ngāi ha Pathian Ratha sari ngāi ha ani u na. **6** Hanūk chu chōmphāng matona han kristal lung avār anga dapōn aphuazek tīndīl khat a om a.

Hatuka chu chōmphāng ravēla amalāi taka han nuk anei manli amaton le anūka mit ābit thak a om a. **7** Hava nuk anei bila angkhatna chu sīng aphuazeka, annina chu serāt tangte aphuazeka, anthumna chu miring māisua aphuazeka, hatuka manli changna chu manmu azuang lāi taka aphuazeka. **8** Hava nuk anei manli ngāi ha mantha aruk seng adōn chip u na. Hava ngāi ha asīr apanga le asūng aloma mit ābit thak ani na, sūn le zān mong pial luia hiva chong hi ati u na:

"Ānthiang! Ānthiang! Ānthiang!
Puma Pathian aloma thōtheina
adōnpu!
Ama chu a om sua le a om sa
le ala honga om rang kēng!"
ati u na.

9 Hava nuk anei ngāiin chōmphāng chunga ānsutpu ha anlianna, lalchi thōna le anpākna aman tung u na, ama chu umor tāituana adam kēng. **10** Amānīn hantin han athō u le hava chōmphāng chunga ānsutpu pātar sōmanni manli ngāiin ake kunga anboka amōk u na. Amānīn umor tāituana adam chu abiak u na, rēng lukhum ei man u ngāi ha chōmphāng matona akheka asiak u na.

11 "O Puma Pathian nang
rong kēng anlianna,
Lalchi thōna le thōtheina tin
aman rua.
Asik chu aloma nangin nei sin
zit ei ni sika,
Nang na malung vong anga
amāni ha nei sina hatuka
ānsin ei chang ani u na,"
ati u na.

Lekhabūnzual le Berate

5 Hanūk chu hava chōmphāng chunga ānsutpu achang kuta lekhabūnzual khat ka mu na. Hava lekhabūnzual amaton tiang le anūk tiang anziak zit ani na. Hava chunga sīlmōr sari anzēm ani na. **2** Ranak anei vānpalāi khat ankhēk ka mu na. Ama hān: "Tu mo hiva lekhabūnzuala sīlmōr ngāi akhek le āsūt thei rua?" ati na. **3** Anvāna mo, ramuala mo ramual thuaia mo tutēn lekhabūnzual akhek le asūng a en thei om mak. **4** Hava sika achālaka ka chapa, asik chu tutē hava lekhabu anzual akhek le a en thei rua angkhat ngāl om mak. **5** Pātar ngāi angkhatin: "Chap nō ro," ana ti. "En ro, Juda nama sīng, David akhūka mi, ama hān azui sua zeia. Ama rong kēng lekhabūnzual chu anlong le lekhabūnzuala sīlmōr sari ngāi akhek thei rua," ati na.

6 Hanūk chu: "En ro, Berate ha nuk anei manli ngāi le pātar ngāi bila chōmphāng ngāi alāi taka andinga ka mu. Berate ha anthat sua ang aphua zeka. Berate araki sari le amit sari ngāi ha Pathian Ratha sari ngāi ramual pumpuia ei hong tīr ani na. **7** Hankēng Berate ahonga chōmphāng chunga ansutpu achang kut āta lekhabūnzual ha alāka. **8** Amān lekhabūnzual alāk suale, nuk anei manli le pātar sōm anni manli ngāi ha hava Berate matona anbok u na. Hava ngāi dōra ha akut u na chōngpereng le marim ahui hālna rāngkachak khēnga marim ahui abit mat abit mata adōn u na. Hiva ngāi hi Pathian mīnthiang ngāi abōrzong ani zei," ati na. **9** Hankēng amāni hān la thar khat athō u na.

"Nang rong kēng lekhabūnzual
alāk thei rua le sīlmōr
ngāi aphong rua.

Nang chu anthat sua na ni na.
Na thisen le chi tin,
Chong tin,
Miring tin le nam tin kār āta
nei na rachōk ani na.

10 Nangin koini na Pathian hasōndom ranga arēnga le achāizūnga nei na sina, ramuala ruiril inti," ati u na.

11 Hankēng kan hoia chōmphāng anhīl vinga vānpalāi rōl ātampa ka riata, nuk anei adam le pātar ngāi rōl um ka riata, ei tam u zia chu miring 100,000,000 ātam u na, hanūk chu 1,000,000 ātam ani u na. **12** Amānīn anring sabaka ankhēk u na:

"Berate anthat sua chu ama
rong kēng thōtheina,
Neinungna, hianna,
Ranak tin, lalchina,
Anlianna le anpākna aman
rua na ni," ati u na.

13 Pathianin ei sin ngāi dōra aloma anvāna le ramual chunga le ramual thuaia Tipuiliana a om dōra hanūk chu havana a om ngāi dōra a chong ka riata.

Amānīn ati u na:

"Chōmphānga ānsut le Berate
kum khuana abōrsāng le
anlalna, le anlianna,
Le ningneina chu om rase!"
ati u na.

14 Hatuka nuk anei adam manli ngāiin: "Amen!" ati u na. Pātar sōmanni manli ngāiin tāituana adam ake kunga anboka amōk u na.

Sīlmōr anphongna

6 Berate hān sīlmōr ngāi bila angkhatna ei phong ka mu na, hanūk chu nuk anei manli ngāi bila angkhatin arōl machēk anring rasa anga ahē ka riata: "Hong ro, hong en ro," ati na ka riata. **2** Hatuka chu enta, sakor angui angkhat chunga achuang ka mu na akuta sāili khat aleka, ram ei lāk tira asē ranga akuta rēng lukhum khat anpēka azui tir rang asuaka.

3 Berate hān silmōr annina aphonga, nuk anei annina hān: "Hong ro, hong en ro," ati na ka riata. **4** Sakor asen angkhat asuak rēta, hava sakor chunga ansutpu kōma ramual āta phūkdāina dōra apei ranga ningneina anpēka, miring ngāi chu amāni le amāni ei anthat u na ranga, akōma khendāi ālianpa khat anpēka.

5 Berate hān sīlmōr anthumna aphong le nuk anei anthumna hān: "Hong ro," hong en ro, ati na chong ka riata. Hatuka kan hoia ka ena ka matona, sakor ahāng khat ka mu na. Hava sakor chunga ansutpu akuta akeina phalla khat aleka. **6** Hanūk chu nuk anei manli ngāi kār āta hē ka riata: "Gōm kilogram khat man chu denari khat ei ni rang hanūk chu bārli kilogram anthum man chu denari khat ei ni rang ani na, tenchu sariak le zu chu masiat pei nō ro," ati na.

7 Berate hān sīlmōr manlina aphong le nuk anei manlina hān: "Hong ro, hong en ro," ati na achong ka riata. Hatuka kan hoi le chu ka matona kei mu chu. **8** Enta, sakor apōl angkhat ka mu na, hava achunga ansutpu araming ha Āthi, anti na. Hanūk chu āthi khua hān anūk azīna. Ramuala miring mun manlina mun khat ten pei athat ranga ningneina apēka. Ama hān hava ngāi ha khendāi, māitām le, thīna le maniapūra ramsa tin lehan manthat inti.

9 Berate hān sīlmōr rangāna aphong le Pathian chong le achong riatpuina sika anthat ngāi ratha chu māichām thuaia ka mu na. **10** Amāni hān anringa ankhēk u na: "O Puma, Ānthiang le Chongtak, hi maniapūra om mi ngāi chunga rui aril rang le koini ngāi thisen phuba alāk ranga ituk ten ngal mo ei la sōt rang?" ati u na. **11** Hankēng Pathianin amāni ngāi dōra kōma puan avār alom u na apēk chipa ati na: Amāni anga asuak changpui u ngāi le aparual u ngāi mīn ei la that u rang ahek māseng chu hun atōmte alei anruang u rang anāng ati pena.

12 Hankēng Berate hān sīlmōr arukna aphong le, enta, nīnu anrikpa ahong ani chu samul ahāng le ankhōng samul puan ahāng anga ahānga, tha chu thisen anga asena ka mu. **13** Ahun nōka theipui kunga theipui mara akung āta thīnthi anrikin ei nīka ei masul anga chungvāna ārsi ngāi maniapūra achula. **14** Lekhabūnzual anga anvān um anzuala mual ansāng dōra le mualanlān dōrām amun āta anthōta.

15 Ramuala rēng ngāi, le milian ngāi, le mi anchong ngāi, sipai ulian ngāi, le arāt ngāi, suak le suak nōk dōra khursūnga le muala lungpui ngāi rali songa anthup u na. **16** Amāni hān mual ansāng ngāi le lungpui ngāi kōma: "Koini na chunga na hong del u ta ro! Na hong thup u ta ro! Chōmphāng chunga ānsutpu maton āta le Berate taksitna nāta na thup u ta ro!" ei la ti u rang ani na. **17** "Asik chu ataksitna tatak nikhua lian chu ahong kēng ani zei. Tu mo amatona ānding ngam thei rang?" ati u na.

Israel mi 144,000 sīlmōra andang

7 Hiva ngāi ansua le vānpalāi manli ngāi ramual kōlkil manlina anding u na ka mu na, phil chunga le tipuiliana le thingkung dōra chunga thīnthi ei lēng thei nōkna ranga ramual kōlkil manlina thīnthi ahong rang alei khār ka mu na. **2** Hiva ansua le vānpalāi angkhat sualam āta ahong ka mu na, ama kōma Pathian ādam sīlmōr a oma. Hava vānpalāi manli ngāi kōma Pathianin ramuala phil le tipuilian ansiatna ranak apēka, amāni ngāi kōma amān ankhēka: **3** "Hava vānpalāi hān,

koini na Pathian asuak ngāi machala sīlmōr azēma na mandang māseng ramuala phil, le tīpuilian le thingkung ngāi masiat nō ro," ati na. **4** Hava suale aloma Israel ngāi akhūk u chipa miring asāng razakhat asāng sōm manli asāng manli sīlmōr anzēma andang sua u ani zei ti ka riata.

5 Juda akhūk āta 12,000
sīlmōr anzēma.
Ruben akhūk āta 12,000
sīlmōr anzēma.
Gad akhūk āta 12,000
sīlmōr anzēma.
6 Asher akhūk āta 12,000
sīlmōr anzēma.
Neptali akhūk āta 12,000
sīlmōr anzēma.
Manasse akhūk āta 12,000
sīlmōr anzēma.
7 Simeon akhūk āta 12,000
sīlmōr anzēma.
Levi akhūk āta 12,000
sīlmōr anzēma.
Issakhor akhūk āta 12,000
sīlmōr anzēma.
8 Zebulun akhūk āta 12,000
sīlmōr anzēma.
Joseph akhūk āta 12,000
sīlmōr anzēma.
Benjamin akhūk āta 12,000
sīlmōr anzēma andang sua ani u na.

Nam tin āta puan ngui ansil mipui rual

9 Hiva ansua le kei mu chu, enta, nam tin chi tin, miring tin le chong tin kār āta mipui rual ei tam zia chu tutēn atel sua om u mak. Amāni ha puan ngui ansila chōmphāng le Berate makunga andinga akuta theiletūm abāk alek chip u na. **10** Amāni ha anringa ankhēk u na:

"Sandamna chu koini
na Pathian,
Achōmphānga ansutpu le
Berate kōm rong kēng!"
ati u na.

11 Hankēng vānpalāi ngāi lim ha pātar ngāi le nuk anei manli ngāi bila chōmphāng ravēla anding u na. Amāni chu amāi u thuai tiang asiaka chōmphāng matona Pathian amōk u na. **12** Amānīn anbok laka:

"Amen!
Anpākna le anlianna,
Hianna le rāisān antungna le
lalchi thōna,
Thōtheina le ningneina umor
tāituana koini na Pathian
kōma om rase.
Amen," ati u na.

13 Hanūk chu pātar ngāi bila angkhatin ana masanga: "Puan ngui ansila a om ngāi so tu mo? Hanūk chu hovan āta ahong u mo?" ana ti na.

14 Koiin ama kōma ka masanga: "Ka pu, amāni ngāi chu nang kēng ariat hale," ka ti na.

Amān ana ti na: "Hiva ngāi hi ani zei hava antakna alian sabak āta ahong ngāi ani u na, hiva ngāiin Berate thisen lehan apuan

u ngāi ansūka anvār ngāi ani u na." **15** Hava sika han:

"Hiva ngāi hi Pathian
chōmphāng matona a om
ngāi.
Hiva ngāiin abiakin ānthianga
asūn azāna adorbo
adom u na,
Chōmphāng chunga ansutpu
chu amāni ngāi abil u na
lēng inti.
16 Amāni chu avon anchām u
lāi u nō ni.
Ati anrāl u lāi nō ni.
Ani lumin achung u na raem
lāi nō ni.
Hanūk chu itē alumin um
masiat lāi nō ni.
17 Asik chu chōmphāng
malāia Berate ha,
Amāni ranga Berate aenpu
chang inti.
Amāni ranga tīnār adam
tianga maruai inti.
Pathianin amāni amit u nāta,
Mit rathi ngāi dōra huipe kiar
inti."

Sīlmōr sarina le rāngkachak māichām

8 Berate hān sīlmōr sarina ei malong le dār atan zotor ten pei vānrama itē rasa om mak.

2 Hatuka chu Pathian matona vānpalāi sari anding ngāi kōma bekūl sari anpēk ha ka mu na.

3 Hanūk chu vānpalāi atei khat māichām matona ahong andinga, akuta marim ahui hālna rāngkachak khēng khat aleka, Pathianin chōmphāng matona marim ahui ātampa anpēk ha Pathian mīnthiang ngāi abōrzong ani na, hava lehan rāngkachak māichām chunga marim ahui ei hāla ei dar rang ani na. **4** Hava vānpalāi akuta marim ahui anhāl moikhu bibila han Pathian mīnthiang ngāi abōrzong u na Pathian matona avatung ani na. **5** Hava vānpalāiin māichām āta moi alāka marim ahui hālna khēng ha aman bita, hava ha ramuala ama sula, hankēng khuanri rasa, rahupui, khuanlek ra-āng, le nīnu ahonga.

Bekūl sari antum anphutna

6 Hankēng vānpalāi sari ngāi, bekūl sari anlek ngāiin abekūl u ātum ranga ansin u na.

7 Vānpalāi angkhatna hān abekūl atum sua le arial le, hanūk thisen le ānpol moi ha Pathianin ramuala ama sula, thingkung dōra mun anthuma mun khat hanūk chu aloma chiak aring dōra ahāl zita.

8 Hava suale vānpalāi annina hān abekūl atuma mual alianpa khat akāng aphuazeka tipuiliana ama sula, hatuka tipuiliana ti chu mun anthuma mun khat chu thisen achanga. **9** Tipuiliana nuk anei mun anthuma mun khat chu athīna, hanūk chu rakuanglian chu mun anthum mun khat asiāta anpei.

10 Vānpalāi anthumna hān abekūl atuma, anvān āta lēm

anga achuang ārsi lian khat maniapūra tidung le tīnār ngāi mun anthuma mun khat chunga achula. **11** Hava ārsi raming ha Kar ani na. Asik chu tī mun anthuma mun khat chu ākha achang zita, hava tī ha ākha ei ni sika anēk ngāi mi tamtak chu athīna.

12 Vānpalāi manlina hān abekūl atuma ani mun anthuma mun khat, tha mun anthuma mun khat, hanūk chu ārsi ngāi mun anthuma mun khat azīnga, hatuka sūn mun anthuma mun khat, hanūk chu zān mun anthuma mun khat chu ei ēl tōm sabak inti.

13 Hatuka vānpalāi khat anvān malāia azuanga ka mu na. Amān ankhēka ramuala a om ngāi kōma: Antak banu! Antak banu! Antak banu! ei ti hē ka riata. Alom vānpalāi anthumin abekūl ei la tum u ranga ha la tum u mak.

9 Vānpalāi rangāna hān abekūl atuma. Ārsi khat anvān āta ramuala achul sua ka mu. Pathianin ama kōma khur anthūk dong lui chabi apēka. **2** Vānpalāiin khur anthūk dong lui ha amalonga moisūmpuia moikhu anga moikhu asuak sabaka. Hava khur anthūk dong lui khur sūng āta moikhu asuak hān ani le anvān amanzīng khapa. **3** Moikhu bil āta ramuala khāi asuaka. Hava ngāi ha Pathianin ramuala āinuvet ngāi anga thōtheina ranak apēka. **4** Hatuka ramuala phila chiak le sūl aring, hanūk chu thingkung ngāi dōra ansiat nōk ranga ati na, tenchu amachala Pathian sīlmōr anzēm lui ngāi rong masiat rase ati na. **5** Miring āthat ranga chu phal mak, tenchu tha rangā zotor ānān ngēn unti, hava ānān ei ngēn ha āinuvetin miring ei peta ei ngēn anga nīnti. **6** Hava nikhua asuak tik chu miringin athī na arok unti, tenchu thi thei u nō ni. Āthī rang azōt u nām nisela thīna chu amaton u nāta ankhāi inti.

7 Hava khāi ngāi ha anduina ranga sakor mīn ei manliang aphuazek u na, alu u na rāngkachak ang aphua rēng lukhum, hanūk chu amāisua u chu miring māisua ang aphua ani u na. **8** Asam u chu nupang ngāi sam ang, ahā u chu sīng hā ang ani na. **9** Thīr phochēng aphuazeka phochēng adōn u na. Amantha u rasa chu sakor ātampān ei nuk anduinana rōt atān rasa ang ani na. **10** Amāni hān āinuvet anga ramoi adōna tūr adōn ani u na, hankēng tha rangā zotor miring ngāi chunga antakna apēk ranga ningneina aman u na. **11** Hava khur anthūk dong luia vānpalāi ha amāni arēng u ani na. Ama araming ani zei, Hebrai chonga Abadon, hanūk chu Grik chonga Apolion[35] ani na.

[35] Abadon le Apolion ti na chu Ānsiatpu ti na ani na.

12 Antakna angkhat ahek zeia, en ro hiva suale hanūk antakna anni ala om a.

13 Vānpalāi arukna hān abekūl atuma. Pathian matona rāngkachak māichām araki manli nāta rōl khat ka riata. **14** Hava rōl hān bekūl ādōn vānpalāi aruk changna kōma: Euphrates tidungpuia vānpalāi manli ngāi Pathianin ei khit ngāi ha sūt ro, ati na. **15** Pathianin hiva vānpalāi ngāi hi ahun, anikhua, atha le akum taka miring ngāi mun anthuma mun khat āthat ranga ei siak ngāi ha amazōka. **16** Hanūk chu sakor chunga āchuang sipai ngāi rual ei tam zia chu 200,000,000 ani u ti ka riata.

17 Hintin hin anrālna ka mu na, sakor chunga achuang ngāi aphochēng u ha moi anga asen, hanūk chu adum le gondok anga aeng ani na. Sakor ngāi lu chu sīng lu ang, amūr u nāta moi le moikhu hanūk chu gondok asuaka. **18** Amūr u nāta āsuak moi, moikhu le gondok āsuak hān miring mun anthuma mun khat athāta. **19** Hava sakor ngāi amūr le aramoi u ngāia kēng ranak ei dōn u, asik chu aramoi u ha marūl ang ani na, hava aramoi le alu lehan miring ei machuk u chachak.

20 Hiva antakna lianpa ngāiin ei that sua nōk miring dōra hān amāni asin thō u nāta amalung makhīr u mak a, amānīn soitān, hanūk chu mu thei lui, le riat thei lui le kal chōi thei lui ramīl, rāngkachak, sumru, dār hanūk chu thing le ramīl ei sin u ngāi anmōk mong u mak. **21** Hava rong ni mak, mithat ngāi, dōi athei, hurna, uiare le ānru nāta amalung makhīr u mak.

Vānpalāi khat le lekhabūnzual

10 Hava suale ranak anei vānpalāi khat rēt vānram āta achuma ka mu. Ama chu ansūma anlianga, alu chunga sumansāi a om a, amāisua ha ani anga hanūk chu ake ngāi ha moi chopui ang ani na. **2** Ama hān lekhabute khat ānlong akuta adōna. Achang kepha chu tipuilian chunga āthina, hanūk chu avoi kepha hān phil chunga āthīna. **3** Ama ha sīng anhum anga ankhēka, hanūk chu ei ankhēk bibila khuanri rasa sari anga hān amasang u na. **4** Khuanri rasa sari ei chul kei riat le ānziak ranga kān sina, tenchu vānram āta hintin hin ana ti na: "Khuanri rasa sari ngāiin ei masang u ha manlang nō tānla ip ro, anziak um maziak nō ro," ana ti na.

5 Hava vānpalāi tipuilian le phil chunga ānding kei mu hān achang kut vānram tiang ālānga. **6** Umor tāituana ādam, hanūk chu vānram le vānram sūnga a om ngāi dōra, ramual le ramual chunga a om ngāi dōra, tipuilian le asūnga a om ngāi dōra āsinpu raminga khomāk ansama ei ti: Hun asōt rang ni lāi mak, ati na.

7 Tenchu vānpalāi sari changna hān abekūl atum nikhua tika Pathian chongrīl ānthup chu hong kip inti, Pathian suak deari ngāi kōma ei puang anga hong kip inti.

8 Vānram āta arōl kei riatpu hān: "Sē tānla Tipuilian le ramual chunga anding vānpalāi akut āta lekhabute ānlong ha valāk ro," ana ti na.

9 Hankēng vānpalāi kōma ka sēna: "Lekhabute ha na pēk ro," ka vati na. Hatuka amān: "Hiva hi chōi tānla sāk hiam ro, hiva hīn na vonsūng na mankha pe inti, tenchu na bāia chu khuaining anga athuma riat na ti," ana ti na. **10** Hankēng vānpalāi kut āta hava lekhabu ha ka lāka ka sāka. Ka bāia chu khuaining anga athuma ka riata, tenchu ka sāk suale ka vonsūnga akhana. **11** Hava suale vānpalāiin ka kōma: "Athara nangin miring tin, nam tin, chong tin, le rēng tin ngāi ruia maton lam rui nei la ril rang kēng," ana ti na.

Āriatpui anni ngāi

11 Hava suale amāina nōl anga sunrol khat vānpalāiin ana pēka: "Anthui tānla Pathian biak in ānthiang le māichām ha māi ro, hanūk chu Pathian abiak ngāi ha tel ro, ana ti. **2** Pathian biak in ānthiang panga tual ha chu mak ro, māi nō ro, asik chu hava ha nam atei ngāi ranga ānpēk kēng. Amāni hān hava khopui ānthiang ha tha sōm manli anni akepha le achīl unti. **3** Koi ana riatpui anni kōma ranak pe ka tinga, amāni hān nikhua asāng khat raza anni sōm aruk bosta puan ansila maton lam rui ril unti," ati na. **4** Hava anni ngāi ha ani zei maruan kung anni le lēmchuang na anni ramuala Pathian matona ānding u. **5** Tukareng amāni ānsiat rang aval tak chu, abāi u nāta moi suak intia, arāldui ngāi chu hāl biang inti, tukareng amāni ānsiat rang aval tak chu, havantin han ei thi ngēt rang ani na. **6** Hiva mi ngāiin maton lam rui aril u kār pei rua ei chul nōk na ranga anvān akhār theina ranak dōn unti, ti ha thisena anchang le azōt u ten rikhua tin le ramual ansiat theina ranak dōn unti.

7 Ariatpuina chong aril sua u le hava khur thuai abui āta sarāng khat hong suak intia ama hān amāni lehan andui inti, hanūk chu amāni ha mandōka that inti. **8** Koini na Puma Krosa ei tār u na khopui alian lampuia aruak u ngāi om unti. Ratha lam tianga chu hava khopui raming ha Sodom le Aigupta, ati u na. **9** Hatuka miring khūk tina, chong tina le nam tina mi tamtakin nīnthum le atan aruak u ngāi ha mu unti, hanūk chu aruak u ngāi thān khura anphūm rang anphal nō ni. **10** Amāni ei thi u sika ramuala mi ngāi chu arāisān unti, rāisānna thō unti, rāisānna neinun anthuan anlōm unti. Asik chu hava deari anni ramuala ālēng ngāiin ei

sinsak u chachak sika antak ei riat u ani na.

11 Tenchu nīnthum le atan suana Pathianin damna phūksānna asūng u na aman lūt pe na, ake le ānding u na, āmu ngāiin achālaka āchi u na. **12** Amāni hān vānram āta hē ānring khat ariat u na: "Anthui tānla hin tiang hin hong u ro," ati na. Hankēng ansūm bila anvāna akal u na, hanūk chu adui ngāiin um amu u na.

13 Hava lāi taka han nīnu ānrikpa ahonga, khopuia mun sōma mun khat achiama anpei. Hava nīnu honga miring asāng sari athi na, atei ala dam ngāi hān āchi sabak u na vān Pathian chu amanpāk u na.

14 Hintin hin anni changna antakna chu ei hek ani na, en ro, anthum changna antakna anrapa ahong rang ani zei.

Bekūl sari changna

15 Hava suale vānpalāi sari changna hān abekūl atuma, hankēng anvāna hē ānring sabak rasa ahong asuaka:

"Maniapūr ruirilna chu atun
ahong atung zei!
Koini na Puma le ama a Krista
ram ahong achang zei!
Amān kum khuana ruiril chian
inti!" ati na.

16 Rēng chōmphāng chunga ānsut pātar sōm anni manli ngāiin anbok laka Pathian amōk u na. **17** Amānīn:

Aloma athōthei Puma Pathian,
Nang na na manpāk,
Nang chu a omsua le a omsa
ala honga om rang na ni,
Ningneina tin adōn chunga rui
aril na phut zei.
18 Nam tin ngāiin atak alei
mansi na,
Nang na taksitna ahong kēng
ani zei.
Athi ngāi ranga ruirilna hun
ahong zei,
Na mi ānthiang ngāi le na
suak deari ngāi le,
Na raming lalchi ana thō,
Āsīn le ālian ngāi kōma rātpāk
pēkna rang hun ahong zei.
Ramual ānsiat ngāi chunga
ansiatna rang hun
ahong zei.

19 Hava suale vānrama Pathian biak in ānthiang ha anlonga hava han Pathian dān khitna sumduk ha anlanga, hankēng khuanlek ra-āng, rahupui, khuanri rasa, nīnu le arial alianpa ngāi ahonga.

Nupang khat le dragon

12 Hava suale anvāna sinsiana alianpa khat anlanga, nupang khat araliang chu ani anga, ake thuaia tha, hanūk chu alu chunga ārsi sōmleianni ākop lukhum ākhuna. **2** Ama ha anrāi ani na, nāiha puanga nāi anei rang anga ankhēka. **3** Anvāna sinsiana angkhat anlang rēta: En ro, moi asen anga dragon sen alianpa

khat, alu sari le araki sōm, hanūk chu alu chunga hān angkhat senga rēng lukhum sari akhuma anlanga. **4** Aramoi lehan anvāna ārsi mun anthuma mun khat anuka ramuala amasula. Hava nāi ei nei sua phing le amān alei avol theina ranga nupang matona alei anding chiana. **5** Hava nupang hān nāi pasal khat ama zira, amān nam tin chunga thīr sūnrol lehan ruiril inti. Pathianin hava nāite ha a Pathian le achōmphāng kōma alāk viaka. **6** Hankēng hava nupang ha philchār rama avarota, hava han Pathianin ei sin pe, hava han avaom a ni asāng khat razānni sōm aruk pei ankiavānga a oma.

7 Vānrama anduina a om a, hava han Mikael le apalāi ngāiin hava dragon anduipui u na, hatuka dragon le apalāi ngāiin amāni anduipui u na. **8** Tenchu soitān le alōm ngāi rāt thei u mak, vānrama amāni ranga mun um om lāi mak. **9** Pathianin hava dragon le apalāi ngāi ramuala ahong masula. Hiva marūl marua hi mīn diabola, mo soitān mo ei ti u, ama hi maniapūr pumpui lampui nōk tianga aruai ani na. Ama chu vānram āta maniapūra apalāi ngāi le ile ahong achula.

10 Hava suale anvāna rahupui khat ka riata:

"Atun āta chu Sandamna,
Thōtheina hanūk chu koini na Pathian lalna ram le ama a Krista ningneina ahong atung zei,
Asik chu koini na parual ngāi āsiat anlōpu ha vānram āta amasul zei,
Koini na Pathian makunga asūn azāna amāni siat anlōna ei manlang chian ani na.
11 Amānīn Berate thisen le achong ei riatpuina lehan ama chu aman dōk u na,
Āthi ten pei angama ei dam u na ngal madit thak u mak.
12 Hasik han nangni, anvān le asūnga a om ngāi dōra na rāi mansān u ro.
Tenchu ramuala om ngāi le tipuiliana a om mi ngāi na rang u chu antakna kēng a om.
Asik chu diabola chu na chung u na ahong achum kēng ani zei.
Diabola chu achān atak asi sabak zei,
Asik chu arang hun atōm pe zei ti ariata."

13 Hava dragon hān ramuala ei chul anriata, hava nāi pasal anzir nupang ha asinsaka. **14** Hankēng hava nupang kōma han manmu alianpa amantha anni anpēk ani na, philchār ram āta amun ansin pe ten pei ei zuang thei na ranga. Hava han marūlin ei vamu thei nōkna ranga philchār rama hun khat, hun anthum le atan ten ankiavānga ei vaom ani na. **15** Hava nupang ha tilianin ei lāka ei tān theina ranga hava marūlin abāi āta tilian anga ti

aphūna amasuaka. **16** Tenchu ramualin hava nupang āsan ranga philin um abāi alei malonga, marūlin abāi āta ei masuak tilian ha alei avola. **17** Hankēng hava dragon ha nupang tak chunga atak asi sabaka, hanūk chu hava nupang achi ateteia om ngāi dōra chunga, Pathian chongpek azī ngāi le Isua Krista chong ariatpui ngāi chunga marūlin anduina amasuaka.

13 Hatuka koi chu tipuilian makap kōla kān dinga.

Tipuiliana om sarāng khat

Hankēng hava tipuilian āta sarāng khat, alu sari le araki sōm ādōn, hanūk chu araki ngāi chunga rēng lukhum sōm le alu ngāi chunga Pathian siat arilpu ti raming ānziak asuaka ka mu na. **2** Hanūk chu hava sarāng kei mu ha koiārsi aphuazek, ake ngāi ha avom ke aphuazek, hanūk chu abāi ha sīng bāikua aphuazek ani na. Hava dragon hān asin thōtheina, arēng chōmphāng le aningneina dōra sarāng kōma apēk zita. **3** Hankēng alu ngāi bila angkhat ha thīna rang zotor peia apop ka mu na, hava thīna rang zotor peia apop ha adama ka mu na, maniapūr pumpui aboi adonga hava sarāng anūk chu azī u na. **4** Hava sarāng chunga thōtheina āpēkpu dragon ha āmōk u na: "Sarāng anga tu mo a om? Tu mo ama anduipui ngam rang?" a ti na sarāng chu amōk u na.

5 Hatuka sarāng kōma chongpāk ansal chong rilna le Pathian siat arilna anpēka, hanūk chu achunga tha sōm manli anni ningneina adōn ranga anpēka. **6** Hankēng chu Pathian ril siatna le araming siat aril, le ei omna mun le hanūk chu vānrama a om ngāi dōra chunga siat arila. **7** Ama chu Pathian mīnthiang ngāi anduipuina rang le azui ranga ningneina anpēka, hanūk chu chi tin, chong tin le nam tin chunga ning anei ranga anpēka. **8** Maniapūr anpiang lāi āta ānthat Berate damna lekhabūna araming anziak rong nōk chu, ramuala a om ngāi dōrān ama chu abiaka amōk unti.

9 Tukareng kuar adōn takin,
Rangāi rase.
10 Tukareng selkeia aruai
ngāi chu selkei dēna anruai
unti.
Tukareng khendāi lehan athat
ngāi chu khendāi lehan dēn
hi unti.

Hiva hi Pathian mīnthiang ngāi dūk diarna le iamna chu ani na.

Ramual āta sarāng khat rēt

11 Hiva suale phil āta sarāng angkhat rēt ahong asuaka ka mu na, Berate anga raki anni adōna, tenchu ama ha dragon anga achonga. **12** Hiva sarāng hīn sarāng mānsa rathūla aning neina ngāi dōra amanga, hanūk chu

ramuala le asūnga a om ngāi dōra ha sarāng mānsa, thīna rang zotor peia alu apopa adam hān aman mōka. **13** Ama hān miring mit mu na anvān āta phil chunga moi ansul theina rang khop pei sinsiana lianpa ngāi athō na. **14** Hava sarāng mānsa mit mu na han sinsiana khat ningneina apēka, hatuka hava lehan, ramuala a om miring ngāi ei lēma lampui nōk tianga aruaia. Ama chu khendāi lehan apopa, hatuka ādam rētpu anmōk rang aramīl ha abuak ranga chong aril. **15** Hanūk chu amān hava ramīl ha phūksān theina ranga ningneina apēka. Hava ramīl ha ahonga chong theia ramīl anmōk nōk dōra chu athat ranga chong apēka. **16** Hanūk chu āsīn le ālian, ānchong le ānriang, suak le suak nōk, alom u na achang kuttiang mo ole amachala mo andangna khat amakhop pe na. **17** Asik chu hava sarāng raming mo ani ole, araming telna nambar mo ani adōn nōk tak chu itē rachōk thei nō ni, zuar um thei nō ni.

18 Hiva taka hin hianna anānga. Hianna anei takin hava sarāng nambar omzia ha riat rase, asik chu hiva hi miring khat nambar ani na, hava nambar ha ani zei razāruk sōm aruk aruk.

Berate le mi 144,000

14 Hava suale kan hoia, enta, Zion muala Berate anding le ama bila pasal asāng sōm razākhat asāng sōm manli asāng manli, amachal u na Berate raming le a Pa raming anziak ka mu na. **2** Hava suale tī tampa aluanga rahu anga anvān āta rasa ka riata, hanūk chu machēk rasa anring sabak anga rasa ka riata, hanūk chu chōngpereng anpir ngāiin chōngpereng ei pir u rasa anga ka riata. **3** Amāni hān hava rēng chōmphāng matona le nuk anei adam manli le pātar ngāi matona la thar khat a thō u na, hava la ha tutēn anchū thei om mak, tenchu ramuala miring kār āta ei ratan sua, mi asāng sōm razākhat asāng sōm manli asāng manli ngāi rong nōk chu tutē om mak. **4** Hiva pasal ngāi hi nupang le lānlop lui, alānthiang vang u ani na. Hiva ngāi hi Berate ei sē na nūk āzī ngāi ani u na. Hiva ngāi hi Pathian le Berate ranga arapa mānsa anga andar, miring ngāi kār āta anratan sua ngāi ani u na. **5** Amāni mūra anhuangna reng suak ngāi mak, hanūk chu Pathian rēng chōmphāng matona dem kāi lui ani u na.

Vānpalāi anthum ngāi

6 Hava suale vānpalāi angkhat rēt anvān malāia azuanga ka mu, ama hān ramuala miring alēng ngāi kōm, nam tin, khūk tin, chong tin, ram tina mi ngāi kōma tāituan Thang Ahui āril. **7** Amān hē anringpana: Pathian achi u tān, ama chu manpāk u ro, asik

chu aruirilna hun ahong atung kēng ani zei, anvān le phil, tipuilian le tinār asinpu chu amōk u ro, ati na.

8 Hava suale anūka vānpalāi annina hān ahong zīna: "Babulon khopui anthang chu ei hurna zu ran arāt lehan nam tin ei man nēk sika "Achul zei! Achul zei!" ati u na.

9 Hava suale anūka vānpalāi anthumna hān angkhatna le annina nūk azī na anringpana ankhēka: "Tukareng hava sarāng le aramīl anmōk tak, hanūk chu amachal le akuta andangna ādōn tak chu, **10** Pathian taksitna zu, tī le anpol lui, Pathian taksitna khurina anbun zuran ha mannēk inti. Ama chu vānpalāi ānthiang ngāi le Berate matona moi le gondoka kāng unti. **11** Hava mi ngāi ei antakna moikhu chu kum khuana khu chian inti. Hatuka chu hava sarāng le aramīl anmōk ngāi le araming andangna adōn ngāi chu sūn le zānām pōngansana man u nō ni. **12** Hiva hun taka hin mīnthiang ngāi chu, Pathian chong pēk ātel ngāi le Isua ranga aiamruana a om ngāi ranga dūk diarna anāng," ati na.

13 Hava suale anvān āta hē khatin: "Hiva hi maziak ro, atun āta Pumana āthī ngāi chu bōrsāng atung kēng," ei na ti hi ka riata. Ratha Ānthiangin: "Ani tatak zei, asinthō u nāta pōng ansa u ta rase, asik chu asin thō hān anūk zītir unti," ati na.

Ramuala sapār ātna hun

14 Hava suale kan hoia ka ena, ansūm angui luai ka mu na, hava ansūm chunga, *"Miring Nāi Pasal khat aphuazeka" (Dan.7:13)* ansut ka mu na, alu na rāngkachak rēng lukhum le akuta kōite ngei khat aleka. **15** Hava suale vānpalāi atei biak in ānthiang āta ahong asuaka, ansūm chunga ānsutpu kōma han anringpana ankhēka: "Na kōite alek tānla, sapār āt ta ro, asik chu na ranga sapār ātna hun ahong kēng ani zei, asik chu ramuala sapār ngāi amin zei," ati na. **16** Hankēng ansūm chunga ānsutpu hān ramuala akōite aleka ramuala sapār chu ei āt ani zeia.

17 Hanūk chu vānpalāi atei, vānrama biak in ānthiang āta ahong suak rēta, ama hām kōite ngei khat aleka. **18** Hanūk vānpalāi atei rēt, moi chunga ningneina ādōnpu, māichām āta ahong asuaka. Hatuka kōite ngei sabak ānlekpu kōma hē anringpana ankhēka: "Na kōite ngei ha alek tānla, ramuala gerep raku amin ngāi so kham ta ro, asik chu gerep mara ngāi amin sua zei," ati na. **19** Havan tin han vānpalāiin ramuala akōite chu aleka ramuala gerep mara ngāi mara chu akhama, Pathian taksitna gerep anchīlna khur alianpa sūnga athāka. **20** Khopui pang tianga gerep anchīlna khura gerep chu achīl u na. Hatuka hava khur āta thisen ahong asuaka,

sakor mūra lākam ansāng ten pei ansānga, kilomitar 300 ten pei adung ei sei ani na.

Vānpalāi sari ngāi le rikhua sari

15 Hava suale han anvāna tichang abui sinsiana atei aliantak ka mu na, vānpalāi sari ngāiin rikhua sari achōi u na, hava ha rikhua nukhōntak, Pathian taksitna ei hong kipna ani na. **2** Hava suale dapōn le moi anpol aphuazeka, tipuilian khat ka mu na, hanūk chu hava sarāng le aramīl le hanūk chu ei andangna araming chunga nambar āzui ngāi um ka mu na, akōm u na Pathianin ei pēk chōngpereng anleka hava tipuiliana anding u na. **3** Amāni hān Pathian suak Mosi la le Berate la athō u na:

"Aloma athōthei Puma Pathian.
Na sin thō ngāi hi tichang abuia ālian.
O nang nam tin ngāi Rēng,
Nang na lampui ngāi chu āntūn le ādik kēng.
4 O Puma tu mo nang na chi luia a om rang?
Tu mo na raming anpāka anlian nōk rang?
Asik chu nang rong kēng ānthiang,
Nam tin dōra na kōma la hong untia,
Na la hong amōk unti,
Na sinthō antūn ngāi mi tin kōm anlanga ei om sika," ati u na.

5 Hava suale kan hoia ka ena, vānrama biak in sūnga om ariatpuina puan in ānthiang chu anlonga ka mu na. **6** Hava biak in āta rikhua sari adōn vānpalāi sari ngāi ha ahong asuak u na, amāni hān puan angui anthianga avār sabak arasil u na, rāngkachak kōngkhitna le arōp akhit u na. **7** Hatuka nuk anei adam manli ngāi bila angkhatin hava vānpalāi sari ngāi kumkhuana ādam Pathian taksitna ābit rāngkachak khēng sari apēka. **8** Pathian ei anlianna le asinthōtheina nāta moi khu asuak hān biak in amansipa. Han tin han vānpalāi sari ngāiin rikhua sari ei chōi u ahek māseng hava Pathian biak ina tutē ālūt thei om mak.

Pathian taksitna khēng sari ngāi

16 Hatuka chu biak in āta hē anringpa khat ankhēka vānpalāi sari ngāi kōma: "Sē u tānla, Pathian taksitna khēng sari ngāi ha ramuala vabun u ro," ati na ka riata.

2 Vānpalāi angkhatna hān asēna, phil chunga akhēng avabuna, sarāng andangna ādōn ngāi le aramīl ānmok ngāi chunga ana sabak pān aring atong u na.

3 Vānpalāi annina hān tipuilian chunga akhēng avabuna, hava na ti apumpui ha mi āthi sua thisen anga a om a, tipuiliana nuk anei adam dōra athi zita.

4 Hanūk chu vānpalāi anthumna hān tidung le tinār ngāi chunga akhēng avabuna, thisen achanga. **5** Hanūk chu ti chunga ningneina adōn vānpalāi hān:

"O Mi Ānthiangtak, a omsua
le a omsa le ala om rang!
Nang chu ādik nei ni anga
na ruirilna ngāi hīm antūn
ani na.
6 Asik chu amānīn mīnthiang
ngāi le deari ngāi thisen
ei masuak u sika,
Nangin hiva ngāi hi thisen
abuang ranga nei pēka,
Asik chu ei man u ranga ha ei
lō u kēng," ei ti ha ka riata.
7 Hanūk chu māichām āta hē
tei ka riat rēta:
"O aloma Athōthei Puma
Pathian!
Na ruirilna ngāi hin nang chu
atak le ādik ani," ati na.

8 Hankēng vānpalāi manlina hān ani chunga akhēng avabuna, hatuka anisa hān miring ngāi chunga alumin ei hāl theina ranga ningneina anpēka. **9** Hatuka chu alum sabakin ei hāl sika miring ngāi akāng u na, hava antakna ngāi chunga ningneina adōnpu Pathian raming chu aril siat u na, hanum nisela, amalung ankhīr rang ti u mak, ama anpāk rang ti u mak.

10 Vānpalāi rangāna hān, hava sarāng chōmphāng chunga akhēng avabuna, hankēng hava sarāng aram chu azīng khappe na. Hatuka ana rahei sika miring ngāi amalei u chu achip u na. **11** atak chung u na āna le apān sika vān Pathian raming aril siat u na, hanum nisela asinthō āsa nōk āta amalung makhīr u mak.

12 Hankēng vānpalāi arukna hān Euphrates tidung alian chunga akhēng avabuna, Sualam tianga rēng ahong rang ngāi ranga lampui aleia sin ranga tidung chu aloma akang zita. **13** Hankēng chu dragon bāi āta, sarāng bāi āta, le deari rathōl ngāi bāi āta ratha annim anthum uichok aphuazek ahong asuak ka mu na. **14** Asik chu hava ngāi ha tichang abui sinsiana sin āthō raluai ngāi ratha ani na. Aloma athōtheipu Pathian nikhua lian tika anduina ranga ramual pumpuia rēng ngāi chu akōma abūm ranga asuaka asē u na.

15 "Enta, anru anga kēng kei hong rang. Tukareng alei meng chiana apuan le alei anthuam chu bōrsāng atung kēng, asik chu sāikoronga om a mualphui ansak nō ni."

16 Hatuka chu amānīn rēng ngāi chu, Hebrai chonga Armagedon ei ti u na muna amanbūm u na.

17 Vānpalāi sarina hān thīnthi kāra akhēng avabuna, biak ina vānrēng chōmphāng āta: "Anzui zei," ati na hē ānringpa ahong asuaka ka riat. **18** Hava suale rahupui, khuanlek ra-āng, machēk le nīnu anrikpa ahonga. Hava nīnu ānrik ha ramuala

mīring a om len āta hadōr ānrik nīnu la om ngāi lui nīnu ānrik ahonga. **19** Hava khopui alian ha mun anthuma anphela, nam tina khopui ngāi achiama. Pathianin ama ataksitna anchi rua zu khuri annēk ranga khopui anthang Babulon chu ariattita. **20** Hatuka chu mualanlān ngāi dōra arot zita, mualansāng ngāi dōram anpei vanga. **21** Hankēng anvān āta arial alianpa ngāi, kilogram sōm anthum rangā seng arik arial chu miring ngāi chunga achula. Hava arialin ei dēngna ha achālaka ana sabak ei ni sika han Pathian raming chu aril siat u na.

Sarāng chunga nōtizuar

17 Vānpalāi sari ngāi bila angkhat khēng sari ādōnpu ahonga, ka kōm ana rila: "Ka kōma hong ro, ti tampa chunga ansut nōtizuar raming anthangnu arui ei anrilna rang chu na man mu ka ti," ana ti na. **2** Ramuala rēng ngāiin ama lehan uiarena, hanūk chu ramuala miring a om ngāi dōra zuran anga ānrāt ama ei hurna zu lehan ei manri ani na.

3 Hatuka vānpalāi hān Ratha amanga philchār rama ana sē puia, hava han sarāng sen angkhat alu sari le araki sōm ādōn chunga ansut Pathian raming ril siatna tin le ābit nupang khat ka mu. **4** Hava nupang ha senaduk le senalār puan le anliang, atak chunga rāngkachak, lunglu man ātam zāt, le lunlugvār lehan anliang ani na. Akuta han antīrrua manim tin le hurna annim tin le ābit rāngkachak khēng khat āleka. **5** Amachala han hiva ariatna rang raming anziaka:

"CHONG ANTHUP
BABULON KHOPUI
ANTHANGNU,
NŌTIZUAR NGĀI NU LE
RAMUALA ANTĪRRUA
MANIM NGĀI DŌRA NU,"

ti ani na.

6 Hava nupang ha Pathian mīnthiang ngāi thisen, le Isua āriatpui sika āthī ngāi thisena ānri ka mu na.

Ama chu kei mu le atichang abui thaka ka boi adonga. **7** Hatuka chu vānpalāiin: "Ichang mo achān na boi ei dong? Hava nupang le ei chuangna sarāng, alu sari le araki sōm ādōn, chong anthup omzia chu na ril ka ting. **8** Sarāng nei mu, alei omsua, atuna abui, tenchu khur anthūk dong lui āta ala hong asuak rang ha anpeina muna ei la sē rang ani na. Maniapūr anpiang len āta damna lekhabūna araming anziak lui ramuala a om mi ngāi chu sarāng alei omsua, atuna abui, tenchu ala hong asuak rang amu u le aboidong unti," ati na. **9** Hiva taka hin malung vārna ādōn anānga. Hava lu sari ha nupang ei ansutna mual sari ha ani na. **10** Hava ngāi ha rēng sari ngāi kēng ani u na. Rangā

ngāi chu achul u zeia, atun angkhat ala oma, atei angkhat chu atun tena la hong anlang mak. Ahong anlang tika chu hun atōmte ranga om inti. **11** Hava sarāng alei omsua le atuna abui hi sari ngāi bila mi ariat changna rēng ani na, ama hām anpeina muna ei la sē rang ani na.

12 Nangin raki sōm nei mu ngāi ha rēng sōm ngāi atun tena ram la man u lui ngāi ani u na. Tenchu amāni ha sarāng ngāi bila dār khat chu rēng anga ningneina akōm u na anpēka la om unti. **13** Amāni hān derdīn khat ei dōn u sika, asin thōthei u na le aningneina u na ngāi sarāng kōma pe unti. **14** Amāni hān Berate le anduina thō untia, tenchu Berate chu puma ngāi Puma, rēng ngāi Rēng ei ni sika rāt intia. Hatuka ama bila han ei pāi ngāi, ei athang ngāi, le aiamrua taka ama nūk azī ngāi om unti.

15 Hankēng vānpalāi hān ka kōma ana ti na: Hava nōtizuarnu ei ansut ti nei mu ngāi ha, nam tin, mipui tin, zāt tin, le chong tin ngāi ani na. **16** Sarāng chunga raki sōm nei mu ngāi hān hava nōtizuar ha achālaka mumāk unti. Ama ei nei ngāi dōra apot untia, itē dōn lui anga māk rak unti. ataksa ngal hām sāk untia, moia hāl unti. **17** Pathian chong le aderdīn akip māseng rēng sōm ngāiin aningnei u na sarāng kōma apēk ranga Pathianin akōm u na malung anrualna pēk inti. **18** Hava nupang nei mu ha khopui alian, ramuala rēng ngāi chunga ningneina adōnnu ani na.

Babulon khopui anthang achiam zei

18 Hiva ngāi suale vānpalāi atei anvān āta honga chuma ka mu. Ama hān ningneina lian sabak adōna, ama ei anlianna lehan ramual pumpui a ēla. **2** Amān hē anringpana ankhēka:

"Babulon khopui anthang,
Achiam zei! Achiam zei!
Ratha sia adōn raluai ngāi
omna mun le ratha ānnim
ngāi ankhumna in,
Ānnim tin le antīrrua om
vā tin vā rēng ngāi dōra
ankhumna bēngkhep kēng
ei chang ani zei.
3 Amān nam tin ngāi chu
Pathian taksitna ranga
zuran anga anrāt ei hurna
zu lehan ei manri,
Ramuala rēng ngāi ama lehan
uiare u na,
Anri le anhāia rahāi ei
ansakna lehan ramuala
sum puan anlō ngāi,
Ama zāra anei anung
ei pha u ani na".
4 Hava suale anvān āta rōl atei
rēt ka riata:
"Ka mi ngāi, hava nupangnu
kōm āta hong suak u ro.

Āsia ei thō ngāi nei ansēmpui
u ranga ni mak,
Arikhua ngāi um nei anka u
rang ni mak.
5 Asik chu āsia ei thō ngāi chu
anvān aphā kēng ani zei,
Pathianin adik nōk ei thō chu
ariattit pena.
6 Nangni ei na pēk u anga
ama chungām pe u ro,
Asin thōna lehan mun anni
zotora ratha thuan u ro,
Amān zu ei na man nēk u na
khuri dēn lehan mun anni
zotora ratha thuan u ro.
7 Aninga anlian sabaka om
le ahui ahēka rahāi ei
ansakna ang dēna,
Ansinsakna le lunghāngna
pe u ro.
Asik chu amalung rila:
'Rēngnu anga ānsut ka ni,
Arōng ni makunga.
Lunghāng antakna reng
tiar nō ning,' ati na.
8 Hasika han, nikhat sūnga
aloma rikhua dōra,
Thīna, lunghāngna, māitām
ahonga achunga hong
chul zit inti.
Ama chu moiin hāla kāng inti.
Asik chu ama chunga rui
arilpu Puma Pathian chu
arāt ani," ati na.
9 Hankēng ramuala rēng ngāi,
ama lehan uiare ngāi, abila ahui
ahēka rahāi ansak ngāi ha, ama
ei kāngna moikhu amu u le
amalung anhānga chap unti.
10 Adūk tong ei na zia amu u na
āchīna varāla anding u na:
"O duai! O duai!
O khopui anthang!
O Babulon khopui ārāt,
Dār khat bak hun sūnga na
chunga ruirilna ei hong
suak hi lungna om ba!"
ati u na.
11 Ramuala sum puana anlō
ngāi um ama sika amalung
anhānga chap unti, asik chu tutēn
aneinun zuar u ngāi anchōk rang
om lāi nō ni. **12** Hava aneinun
zuar u ngāi bila chu rāngkachak,
sumru, lung aman ātam zāt,
lungluvār, puan annāl alu zāt,
puan senaduk, malungrāng puan,
puan senarāl, thing marim ahui
zāt tin, sāiha le ansin neinun tin,
thing alu zāt, dār le thīr hanūk
chu sāilungvāra ansin neinun tin
ani na. **13** Thing thumte le
anmarim hui, bero, marim ahui
sariak, zu le oliv sariak, moida le
gōm, rannung le bera ngāi, sakor
le rōt, miring suak le ratha ngāi
ani na.
14 Hatuka sum puan azuar
ngāiin akōma: "Na malunga na
ningōl mara anpei sua zei. Nei
anchongna ngāi dōra le nei lian
nei huina ngāi dōra anpei sua
zei, hava pang mu lāi nō ta ni."
15 Ama zāra anchonga, sum
puan azuar ngāi adūk tiar rang ei
na zia amu u na āchīna, varāla
andinga, chapa amalung manhāng
unti. **16** Hatuka ankhēka:
"O khopui anthangnu,
Puan annāl alu zāt le puan

senaduk le puan senarāl
ānsil,
Rāngkachak le lunglu man
ātam zāt,
Lungluvār lehan ānliangnu!
Na vān aduai ba!
Na vān aduai ba!
17 Dār khat bak hun sūnga
hadōra nei anchongna ngāi ei siat
zit thei hi!" ati u na.

Hatuka chu rakuangpui apuma ngāi dōra, rakuangpuia āchuang ngāi dōra, rakuang aveipu ngāi le rakuangpuia ānlō ngāi dōra varāla anding u na. **18** Hatuka ei kāngna moikhu amu u na ankhēka: "Hiva khopui anthangnu anga khopui anthang atei ala om mo?" ati u na. **19** Alu chung u na philvut ātheka, lunghāng chunga achapa:

"O khopui anthangnu!
Nei ānchongna zāra tipuiliana
rakuang adōn ngāi,
Ānchongna alei phā sua u zei.
Dār khat bak hun sūnga aloma
nei anpei zit thei hi!
Na vān aduai ba!
Na vān aduai ba!"

ati na ankhēk u na.

20 "O nang anvān, ama
chunga na rāi mansān ro,
Kuitīr ānthiang ngāi le
deari ngāi, na rāi mansān
u ro.
Asik chu na chung u na ei na
thō anga Pathianin achunga
rui ei ril pe thei zia hi!"

ati na.

21 Hava suale vānpalāi arāt khatin bu anrōtna lung alianpa khat anga thīr anpum khat alāka tipuiliana ana sabaka adēngraka:

"Babulon khopui anthangnu chu
hadōr pei ana sabaka anpei
rang kēng ani zei,
Tutēn nang ana mu om
lāi nō ni.
22 Na kōm āta chōngpereng
maring le la thō ngāi rahu,
Theilia rasa le bekūl maring
rasa anriat lāi nō ni.
Tutē sin athō anrok ranga sin
athō mi reng na kōma hong
lāi nō ni.
Na kōm āta bu ansukna rasām
anriat lāi nō ni.
23 Hanūk chu na kōm āta lēm
um ēl lāi nō ni.
Na kōm āta muisa le māksa hē
anthang lāi nō ni.
Asik chu na sum le na puan
azuar ngāi ramuala anthang
ani u na,
Mitpial dōi nei theina lehan
nam tin nei huanga nei siak
ani na.
24 Ama kōma han deari ngāi,
Pathian mīnthiang ngāi le
ramual pumpuia iamna
sika āthi ngāi thisen aluang
chu hiva khopui sūnga
kēng ei om zit," ati na.

Haleluia!

19 Hava suale anvāna mipui ātam sabak rasa ang hē ānringpa anga ka riata:

"Haleluia!
Sandamna, anlianna, anlalna,

thōtheina dōra Puma koini na
Pathian kōma kēng ei om
zit.
2 Asik chu ama aruirilna ngāi
hi atak le ādik ani na.
Amān nōtizuar anthangnu,
Ei hurna lehan ramual
ānnimnu chunga rui aril zei,
Pathianin ama chunga asuak
ngāi thisen ei suakna phuba
chu ama chunga ahong lāk
zei," ati na ka riata.
3 Hankēng chu ankhēk rēt u
na:
"Haleluia!
Ama ei kāngna moikhu chu
tāituan tāituana chunga kal
chian inti."
4 Hatuka chu sōm anni manli
pātar ngāi le nuk anei adam
manli ngāiin anboka rēng
chōmphānga ānsutpu Pathian
kōma:
"Amen! Haleluia!" ati na
amōk u na.
5 Hankēng rēng chōmphāng āta
hē ahong asuaka:
"Ama asuak ngāi dōra le
ama ānchi ngāi dōra,
Mi lian le mi sīn ngāi dōra,
Koini na Pathian chu manpāk
u ro!" ati na.
6 Hava suale mipui ātam
sabak rasa ang, le ti antōm rasa
ang, le khuanri rasa anring sabak
ka riata:
"Haleluia!
Koini na Puma Pathian,
Aloma athōtheipūn rui ei ril
kēng ani zei.
7 Hong u ro, rāi lei mansān
u rei,
Ama man pāk u rei.
Asik chu Berate inneina rang
hun ahong asuak zei,
Amuinu rang um anliang
vang sua zei.
8 Puan annāl alu zāt,
Puan anthiang le puan avār
chu amuinu ei mansil
ranga apēk zei," ati na.
Asik chu hava puan annāl alu
zāt,
Puan anthiang le puan avār ha
mīnthiang ngāi dikna ei
manlangna ani na.
9 Hava suale vānpalāiin ka
kōma: "Hiva hi maziak ro:
"Berate inneina ranga bunēk
ānkui ngāi chu ravān āsa kēng,"
ana ti na. Hatuka ama dēnin
ati rēta: "Hiva ngāi hi Pathian
chongtak chong ngāi chu ani,"
ati na.
10 Hatuka ama ānmōk ranga
ake kunga kan boka, tenchu
amān ana ti na: "Havan tin han
thō nō ro ba! Koi um nang na
anga, na parual ngāi anga Isua
achong ariatpui ngāi bila suak
angkhat dēn ka ni na. Pathian
kēng nei mōk rang hale. Asik
chu Isua chong ariatpuina hi
kēng deari anga chong ril theina
ratha," ati na.

Sakor ngui chunga achuangpu

11 Hatuka anvān anlonga ka
mu na, hava han sakor ngui khat
le achunga achuang Aiamrua le

Ādiktak anti ha ka mu sa na. Amān chongtaka rui arila adika rāl ei dui ani na. **12** Amit ngāi chu moi anga achuang ani na, alu na rēng lukhum ātampa akhuma. Alu chunga raming anziak khat adōna, hava raming ha ama rong nōk ten tutēn ariat thei om mak. **13** Amān thisena ānchia kultāi anchual arasila, ama araming chu, "Pathian Chong," anti ani na. **14** Hanūk chu chungvāna sipai ngāiin puan annāl alu zāt, puan anthiang le puan avār ansila sakor ngui chunga achuanga anūk azī u na. **15** Amān nam tin dōra ei tuk theina ranga amūr āta khendāi angei khat ama suaka. Asik chu:

"Amān achung u na ruirilna thīr sunrol lehan achung u na rui ril inti," *(Sām 2:9)*

ati na. Alom pei athōtheipu Pathian taksitna anchirua hīn gerep anchīlna khura han achīl inti. **16** Hatuka apuan anchuala le aketora hiva raming hi anziaka: "Rēng ngāi Rēng, puma ngāi Puma," ti ani na.

17 Hava suale vānpalāi khat ani taka andinga ka mu na, amān anring sabaka ankhēka chungvāna vā azuang ngāi dōra kōma: "Hong u ta ro, Pathian alian taka bunēkna pānta hin hong anchun u ro. **18** Nangnīn rēng ngāi me, sipai ulian ngāi me, rāl rāt ngāi me, sakor ngāi me le achunga achuang ngāi me, suak le suak nōk ngāi me, alian le asīn ngāi me, miring dōra me hong sa u ro," ati na.

19 Hava suale sakor chunga achuangpu le asipai ngāi anduipui ranga sarāng le ramuala rēng ngāi le asipai ngāi anchun ka mu na. **20** Hankēng ha sarāng chu ansūra, abila arathūla sinsiana tichang abui sin athō chachak, deari rothol hām ansūra. Amān sarāng tianga mi andangna adōn ngāi le aramīl ānmōk ngāi chunga hava sinsiana lehan ei huang chachak ani na. Hava anni ngāi ha aring chung lena gondok kāngna moi khura avapeia. **21** Hatuka atei ngāi dōra chu sakor chunga achuangpu mūr āta asuak khendāi lehan athat zita, chunga vā ngāiin ame asāka akhop u zei.

Kum asāng khat ruirilna

20 Hava suale vānpalāi khat anvān āta ahong achuma ka mu. Akuta khur anthūk dong lui chabi le zīngzir alianpa khat adōna. **2** Hankēng hava dragon, hava marūlatarmīn diabol le soitān ei ti ha asūrtita, kum asāng khat ranga akhita. **3** Hankēng kum asāng khat akip māseng chu nam tin ei huang thei lāi nōkna ranga khur anthūk dong lui khur sūnga avapeia, akal rapa achunga sīlmōr azēma. Tenchu hava suale hun atōmte ranga ama chu anzōk tota la om inti.

4 Hava suale rēng chōmphāng ngāi chu ka mu na, hava achunga ānsut ngāi kōma ruiriltheina

ningneina anpēka. Hatuka chu Pathian chong le Isua ariatpui sika alu āntan ngāi ratha ha ka mu na. Hava ngāi ha sarāng le aramīl amōk lui ngāi, amachala mo akuta mo sarāng andangna dōn lui ani u na. Hava ngāi ha ahong adam u na, Krista bila kum asāng khat rui aril u na. **5** Tenchu āthi atei ngāi ha kum asāng khat akip māseng chu hong dam u mak. Hava ha anthuirētna mānsa ani na. **6** Hiva anthuirētna mānsa āchang ngāi chu bōrsāng atung le ānthiang kēng, amāni ngāi chunga āthi annina hān ningneina dōn lāi mak. Tenchu Pathian le Krista chāizūng chang unti, ama bila kum asāng khat amānīn ruiril unti.

Soitān adingmun ei chulna

7 Hatuka chu kum asāng khat akip suale soitān chu ei ankhumna lung in āta zōk inti. **8** Hatuka ama chu ramual kil manlina nam tin a om ngāi Gog le Magog ahuang ranga suak intia, hatuka anduina ranga amāni ngāi ha manbūm inti. Hava ngāi ei tam zia u chu tipuiliana bāli ramal, atel sua lui zāt ang ani u na. **9** Hatuka maniapūr pumpuia asuaka asē u na, Pathian mīnthiang ngāi omna riabūk le khopui madit chu ahīl ving u na. Tenchu Pathian āta anvān moi ahong masula hava ngāi ha ahāl zita apeia. **10** Hatuka amāni ahuangpu diabol chu sarāng le deari rothol ngāi ei anpeina moi le gondok kāngna dīla ama sula. Hava han sūn le zāna, umor tāituana ansinsakna atiara om unti.

Rēng chōmphāng avāra ānsutpu ruirilna

11 Hava suale rēng chōmphāng avār alianpa le achunga achuangpu ha ka mu na. Amaton āta ramual le anvān chu arota asēna, amāni ei omna rang mun ompe lāi mak. **12** Hatuka āthi ngāi, āsīn le ālian, Pathian matona andinga ka mu. Hanūk chu lekhabu ngāi anphonga, hanūk chu lekhabu atei rēt, Damna Lekhabu hām anphonga. Hatuka āthi ngāi asin thō u hava lekhabūna anziak anga achung u na rui anrila. **13** Hatuka tipuilian sūnga āthi a om ngāi dōra chu ama suaka. Hanūk chu thīna le āthikhua hām asūnga āthi a om ngāi dōra ama suaka. Mī tin asin thō anga achunga rui anrila. **14** Hatuka thīna le āthikhua chu moi dīla amasula. Hiva moi dīl ha ani zei thīna annina. **15** Tukareng Damna lekhabūna araming chuang lui chu hava moi tīndīla han amasula.

Jerusalem athar

21 Hatuka chu anvān athar le ramual athar ka mu na, asik chu anvān mānsa le ramual mānsa chu anpei sua zeia, hava han chu Tipuilian hām om lāi nō ni. **2** Hatuka koi, Johanin

Khopui Ānthiang Jerusalem thar chu apasal ranga muinu anhui sabaka ei anliang anga Pathian kōm, anvān len āta honga chum ka mu na. **3** Hatuka anvān āta hē anringpa ankhēka: "Enta, atun chu Pathianin miring ngāi bila a honga om zei, amān abil u na om inti. Amāni ngāi chu ami ngāi chang unti, Pathian apum ngēt amāni bila om intia, a Pathian u chang intia. **4** Hatuka amān amit u nāta mitrathi dōra huipe inti. Thīna om lāi nō ni, lunghāngna, chapna le āna riatna reng om lāi nō ni, asik chu machina amarua ngāi dōra atheng sua zei," ati na ka riata.

5 Hatuka rēng chōmphāng chunga ansutpu hān ati na: "En ro, atun chu aloma athara ka sin zit zei," ati na. Hankēng ka kōma ana ti na: "Maziak ro, hiva chong ngāi hi aiamrua le ādik kēng," ati na.

6 Hatuka chu ka kōma ana ti na: Anzui zei, Koi hi Alpha le Omega, aphutna le amongna. Ati anrāl tak chu tinār āta asuak damna ti chu man abui man ne ka ti. **7** Azuipu tak chu aloma hiva ngāi dōra lua kiar inti, hankēng Koi hi ama a Pathian ni ka ti, ama ha ka nāi chang inti. **8** Tenchu achithāi andop ngāi, a iam nōk ngāi, antir rua ngāi, mithat ngāi, ahur ngāi, dōi chong athei ngāi, ramīl anmōk ngāi, milak athei ngāi dōra ei chang u rang chu moi le gondok ei kāngna dīla om unti. Hiva hi thi anni ani na.

Anvān athar le ramual athar

9 Hatuka chu vānpalāi sari ngāi bila angkhat, akuta, nukhōn khīta rikhua ābit sari changna khēng sari ādōnpu hān ka kōm ahonga ana ti na: "Hong ro hin, Berate amuinu ha na man mu ka ti," ati na. **10** Hatuka chu Rathāna mual alian ansāngpana ana kalpuia, hatuka khopui ānthiang Jerusalem, vānrama Pathian kōm āta ahong achum ha ana man mu na. **11** Hava khopui chu Pathian lianna adōna, hatuka hava ei ēl zia ha achālaka lung aman ātam zāt ang le jaspar lung anga kristal lung avār ani na. **12** Hatuka hava han alian le ansāngpa lung bang aneia, hava han suakhār sōmleianni a om a, hava suakhār ngāia han vānpalāi sōmleianni a om a, hanūk chu hava suakhāra han Isreal nāi ngāi nam sōmleianni ngāi raming anziak a om a. **13** Sualam tiang suakkhār anthum, mār tiang suakkhār anthum, sim tiang suakkhār anthum, tāklam tiang suakkhār anthum. **14** Hava khopui lungbang hān ei anphunna sōmleianni adōna. Hatuka hava achunga han Berate kuitīr Sōmleianni ngāi raming a om a.

15 Ka kōma ana chongpui hān khopui le asuakkhār le abang ngāi amāina rāngkachak nōl khat adōna. **16** Khopui chu kil manli, adung akhang anrual chiang ani na, khopui chu nōl le amāia, mēl

asāng khat raza manli akāia, adung, akhang le ei ansāng anrual chianga. **17** Hankēng khopui abang chu amāi rēta, muk raza khat muk sōm manli muk manli akāia. Vānpalāiin muk ei māi ha miringin ei māi ang ani na. **18** Hatuka abang chu jaspar lung alu zāt le ānsin ani na, hatuka khopui ha dāpōn anthiang anga rāngkachak anthiang le ānsin ani na. **19** Khopui abang ei anphunna ngāi ha aman ātam zāt lunglu chi tin le anliang ani na. Anphunna mānsa chu jaspar lung ani na, annina chu saphir lung le, anthumna chu kalkidon lung le, manlina chu emerald lung le ani na. **20** Rangāna chu sardonuk lung le ani na, arukna chu sardion lung le ani na, sari na chu krusolit lung le ani na, ariatna chu berul lung le ani na, akuana chu topaz lung le ani na, sōmna chu krusopra lung le ani na, sōmleikhatna chu jakintho lung le ani na, sōmleiannina ha chu amethusto lung le ani na. **21** Suakkhār sōmleianni ngāi ha lungluvār sōmleianni ani na. Suakkhār angkhat chip ha lungluvār angkhat seng lehan ānsin ani na, hanūk chu khopui lampui chu rāngkachak anthiang dapōn avār ang le ānsin ani na.

22 Hanūk chu hava khopui sūnga han biakin reng mu makunga, asik chu Puma Pathian le Berate len kēng biakin ani zei. **23** Hava khopui a ēl ranga ani le tha nāng lāi nō ni, asik chu Pathian ei lianān ei ēl kēng, hava han Berate kēng lēm ani zei. **24** Hatuka nam tin, sandama a om ngāi chu hava ra-ānga kal chōi unti, hanūk chu ramuala rēng ngāiin ei anlian u na le ei anlal u na ngāi hong chōi unti. **25** A suakkhār ngāi chu ei ankhārna nikhua om lāi nō ni, zān um om lāi nō ni. **26** Nam tin ei anlianna le ei anlalna hava han hong chōi unti. **27** Tenchu hava han itē ānnim neinun reng lūt thei lāi nō ni, hanūk chu antirrua om athō ngāi, le milak athei ngāi um lūt thei nō ni. Tenchu Berate Damna Lekhabūna araming achuang ngāi rong kēng alūt rang.

Damna tidung

22 Hava suale damna ti apēk tidung, kristal lung anga ānthiang, Pathian le Berate rēng chōmphāng āta ahong aluang ha ana man mu na. **2** Havana lampui malāi taka tidung kōl kiang annini han damna thingkung a om a. Hava ngāi hān atha tina anrana mara zāt sōmleianni ama suaka. Hava thingkung bua chu nam tin ngāi ana ei damna u na ani na. **3** Sova muna son khomāk reng om lāi nō ni, tenchu Pathian le Berate achōmphāng kēng a om rang ani zei, hatuka asuak ngāiin adorbo adom unti. **4** Amēl mu untia, araming um amachal u na anziak

inti. **5** Hava han zān om lāi nō ni,
amānīn lēm ra-āng le ani ra-āng
nāng u lāi nō ni. Asik chu Puma
Pathian lenin ēl unti, hatuka chu
amānīn umor tāituana rui ril unti.

6 Hankēng amān ka kōma:
"Hiva chong hi a iamrua le ādik
ani na. Hanūk chu Deari ānthiang
ngāi kōma ratha apēkpu Puma
Pathianin atuna rui ahong atung
lilīp rang ngāi ha asuak ngāi
kōma anmu ranga avānpalāi ei
hong tīr," ati na.

Isua ahong rang ani zei

7 Isuan: "En ro, anrapa ahong
len rang ka ni zei! Hiva lekhabūna
maton lama chongrilna ngāi āzī
tak chu ravān āsa kēng," ati na.

8 Koi, Johan, atuna hiva ngāi
dōra amu le ahē ariatpu ka ni zei.
Hava ngāi ka mu ka riat le chu
anān mupu vānpalāi ake bula
anmōk ranga kān khupa. **9** Tenchu
amān ana ti na: "Hivan tin hin
thō nō ro, asik chu koi um nang
na bila na suak changpui ka ni,
hanūk chu na parual deari ngāi le
hiva lekhabūna chong azī ngāi
bila mi kēng ka ni, Pathian kēng
nei amōk rang," ati na.

10 Hatuka amān ana ti na:
"Hiva lekhabūna maton lam
Pathian chongrilna ngāi hi ip nō
ro, asik chu hiva ngāi ei hong
tungna rang hun ahong anāi zei.
11 Tukareng āsia thōpu chu āsia
thō banga om inti. Tukareng
annima ompu chu annim banga
om inti. Tukareng ādikpu chu
ādik banga om inti, hanūk
chu tukareng ānthiangpu chu
ānthiang banga om inti," ati na.

12 Isuan: "En ro, ahong len
rang ka ni zei! Mi tin asin thō
ang chipa ei lō aman ranga ka
rātpāk chu ka bila ka hong chōi.
13 Koi hi Alpha le Omega,
Aphutna le Amongna ka ni.
Hanūk chu Atontīr le Anukhōn
ka ni."

14 Damna thingkunga thei
mara asāk theina ranga ningneina
le suakkhār āta khopui sūnga ei
lūt thei u na ranga ka chongpēk
atel ngāi chu aravān āsa kēng.
15 Tenchu khopui apang tiang
chu ui ngāi, dōi chong athei ngāi,
ahur ngāi, mi that ngāi, ramīl
anmōk ngāi, milak andit le milak
athei ngāi dōra kēng ei om rang.

16 "Koi, Isua hin kuibinga hiva
rui ngāi anriatna ranga na kōm u
na ka vānpalāi kei hong tīr ani.
Koi hi David abulpui le akhūka
Sikhovār a-ēl ha ka ni," ati na.

17 Hava suale Ratha le muinu
hān: "Hong ro," ati na. Ariat dōra
ngāiin um, "Hong u ro," ti rase.
Hanūk chu ati anrāl dōra hong
rase. Azōt takin damna ti, man
abui ha hong ne rase! ati na.

18 Asik chu hiva lekhabūna
maton lam chongrilna chong
ariat tak kōma kei man riat ani
zei. Tukareng hiva chong ngāi
āsap tak chu hiva lekhabūna
antakna rikhua ngāi dōra
Pathianin um achunga sap inti.
19 Tukareng hiva maton lam

chongrilna lekhabūna chong ngāi apei tak chu Pathianin um damna lekhabūna le khopui ānthianga ei chang rang hiva lekhabūna anziak ngāi āta khāi inti.

20 Hiva rui ngāi dōra āriatpu hān: "Ani zei. Ahong lilīp rang ka ni zei," ati na.

"Amen! Puma Isua, hong ta ro."

21 Koini Puma Isua Krista lungkhamna chu na lom u chunga om rase. Amen.